

M. FABII QUINTILIANI

DE

INSTITUTIONE ORATORIA

LIBRI DUODECIM

AD CODICUM VETERUM FIDEM

RECENSUIT

ET

ANNOTATIONE

EXPLANAVIT

GEORG. LUDOVICUS SPALDING A. M.

GYMNASII BEROLINO-COLONIENSIS PROFESSOR.

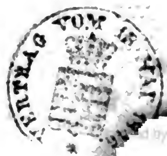

VOLUMEN II.

CONTINENS LIBROS IV—VI.

LIPSIAE, 1803.

SUMTIBUS SIEGFRIED LEBRECHT CRUSII.

EDITOR LECTURIS S.

Beneficio celeberrimi Heynii contigit mihi usurpanda princeps editio scriptoris mei a Campano curata (anni 1470) de cujus desiderio vanas egi tragoedias in prioris voluminis praefatione. Debebat sperari liber, ubi et repertus est, in beatissima Georgiae Augustae copia. Contendi eum, quam quidem diligentissime potui, cum editione Gesneriana, nec vereor ne parum frequentem ejus mentionem fecisse censear in notis. Quae inde praesidia peti possunt prioribus libris Institutionum, ea in fine totius operis maxima cum fide exhibebuntur.

Ioannensis Codicis interiorem notitiam conciliavit mihi vir juvenis, eleganter doctus, Georgius Butlerus, Universitatis Cantabrigiensis alumnus et sodalis. Impetravit mihi is manu doctissimi Porsoni perscriptam codicis hujus collationem in iis quidem locis, quae a Gibsono negligenter essent tractata. Eodem

auctore accuratam lacunarum Ioannenſis codicis deſignationem proponere contingit:

„Incipit a CONSTARET 1, 2, 3. pergit ad „QUODAM 1, 2, 10. abſciſſa ſuperiore folii parte „rurſus incipit a VALET HOC UT 1, 2, 16.

„5, 7, 37 folium deſinit in QUIS NUME: ſequens „amiſſum eſt. MS. incipit rurſus in PARTEM CON-„VENIT 5, 10, 13.

„5, 14, 12. Deficit in MUNDUS IGITUR ANI-„MAL. Sequuntur, nullo lacunae indicio, 8, 3, 64. „EX HIS QUAE NON DICTA SUNT.

„8, 6, 17. deficit in SIMILITUDINE, rurſus „incipit 67, SUPERJECTIO.

„9, 3, 2. deficit in ESSET ENIM OMNE, rur-„ſus incipit, nullo lacunae indicio, 10, 1, 107 HU-„JUSMODI NULLA CONTENTIO.

„11, 1, 71. deficit in CUR ITA SIT PAULO. „rurſus incipit 11, 2, 33 UT DUPLICI MOTU.

„12, 10, 43 MS. deſinit in verba, CUM DE-„BEAT DELECTARE.

Immortales gratias non magis ego debeo, quam et poſteri habebunt Ulrico, Turicenſi, qui taedium diligentiſſimae collationis non eſt gravatus in Codice, patriae ſuae magno theſauro. Miſit enim ad me vir humaniſſimus ſua manu notatam totius operis Quintilianei variantem ſcripturam, in qua ſtudium ejus literarum promovendarum ſingularemque ſuſcepti laboris fidem et dexteritatem ſaepe admirari et exoſculari ſubiit. Ultro

agnoſcent periti, quantum proſit hic liber reliquiis Quintilianeis, ſinceram ſcriptoris manum toties ſervans in prima ſua ſcriptura, cum reficta illa, quae ſaepe ibi legitur, ſoleat incidere in reliquorum librorum omnium fere ſordes. Haec primae Turicenſis manus praeſtantia mire tamen decoxit in loco Coeliano 4, 2 extr.

Quem ſuperiore volumine poſui meorum criminum libellum, eo ſane non breviorem poteram et hic ſubjicere, ſi praeſertim retractare libuiſſet, quae interjecto non exiguo tempore et aliis et me ipſo admonentibus didici. Cum tamen vix poſſit ſperari, nihil jam erroris in poſterum mihi compariturum, ſatius erit hanc emendationem perfecto operi coronidis loco imponere. Aliqua interim licebit delibare, quae praeſentem prae aliis medelam flagitare videantur. Et primi quidem voluminis maculam eluere cupio eam, quae ingenioſiſſima jam pridem conjectura abſterſa fuit, me quidem ignaro. Nempe paratior mihi, opinor, venia eſt quam Burmanno, ICto (qualem peritiam jactat aliquoties in ridendo adverſario ſuo, Theologo). Poſita eſt, in Schultingii Jurisprudentia Ante-Juſtinianea p. 748, emenda-

tio loci 1, 4, 9 „qua tamen — quaesissemus" eruta illa a Petri Pithoei sollertia, et quidem ejusmodi, ut commendare eam peritis sit eorundem judicio injuriam facere: „*qua tam* „*carere potuimus quam PSI non quaerimus.*" Unam literam *P* de suo addidit Pithoeus, cetera in scriptura Codd. reperies omnia. Ad 5, 6, 93 oblitus sum Asc. Pediani, qui memorat Bruti orationem pro Milone p. 193.

Jam ad loca quaedam hujus voluminis accedo, quae periculosius laborant. Reliqua tardiorem illam curationem, ut quidem spero, opperiri poterunt.

4, 2, 29. Debebat poni locus ex Declamm. ed. Bip. p. 304. Vol. 4. *Jure facimus illud — ut narremus in iisdem declamationibus et contradictiones ponamus etiam a petitore.* ubi haec est Aerodii nota: „Neque hic locus absque illo restitui in Institutio. „lib. 4. cap. 2. neque ille absque hoc facile intelligi „potest. Ait enim eum morem esse Declamatoribus, „ut statim post exordium narrationem subjungant. „*Inde his etiam alia libertas, ut in eadem declama-* „*tione primum suo, secundo quasi partis suae loco* „*narrare videantur. — Neque id fit non recte.* Ita enim „lego." Redit eodem duplex negatio et, quam nos in textu tenemus, simplex affirmatio.

4, 2, 63. e Codd. inseruimus *cum.* Habes idem laudato Declamm. loco: „illi *cum* prooemio commune „est" p. eadem.

5 extr. Sic debebat ordinari textus ex ipsis Codd. vestigiis ibi positis: „*Is* tamen habendus *istis* modus."

6, 3, 78. De L. Varo Epicureo securius exposui, nullam mentionem injiciens eorum, quae disputant VV. DD. ad Virgilii eclogam 6. Tenet enim sententia non paucorum, hunc ipsum esse, quem et Virgilius, ibi aliisque Bucolicorum locis, celebravit et Horatius Carm. 1, 18. Epod. 5, 75. Erudita in primis de homine narratio est I. H. Vossii ad Virgilium. Hic quidem omnibus veterum Grammaticorum locis diligenter comparandis eo rem deducit, ut agnoscatur apud Virgilium Alfenus (sive Alfinius) Varus, dux copiarum Octaviani dividendo agro Mantuano praefectus, nec negare sustinet eundem designari et nostro loco et infra 10, 3, 8, quanquam tenuia apparere vestigia. cf. eundem ad Ecl. 9, 27. Varietas scripturae non est valde notabilis: in posteriore Vari mentione Turic. et Camp. consentiunt cum recepta, Guelf. dat *Variis*, Voss. 1. et *Colbert. Varrus*. Ruhnkenius ad Vellej. 2, 88, 1 hunc Varum ducem malit agnoscere interfectorem Cassii Parmensis, quam Varium poëtam Tragicum. Heynius (Excurs. ad Virg. Ecl. 6.) incertis hisce Grammaticorum rumoribus quidquam tribui posse negat. Jam nostram de Varo, Cassii Severi adversario, conjecturam diffidere paulum a Vossianis cogitatis ultro apparet. Si quid enim recte erui, occasionem joci fuisse in causa Asprenatis oranda, vix fuerit alius gentis hic Varus quam Quintiliae. Alfenus quidem legitimam gentilium nominum formam non habet; quare malis fortasse probare alteram scripturam *Alfinius*. Nam ut Alfenum cognomen facias superadditum Varo, minus tutum videtur in nimis frequenti ejus mentione, nullo alio adjuncto gentili. Vicissim, si quaeratur de Horatiano Varo, hunc non sine specie conjungas cum Quintilianeo; quae est Massoni in vita Horatii opinio. Juniorem Virgiliano facile suspiceris, ex iisdem notis quibus tempora Quintilii Vari, rem male gerentis contra Germanos, et Alfeni ICti excluduntur; cumque Horatius asperrime insectetur Cassium (cf. nos ad 6, 1,

43.) belle congruit amicitia Horatii et ejus, quem oderat Caſſius (vide et Proculejum Caſſio iniquum § 79). Neque enim leves aut parum diuturnas fuiſſe inimicitias Varum inter et Caſſium ſtatuam, ſi ortum habuerunt ex accuſatione Aſprenatis, quem quod reum viderit, vitam ſibi gratulatur Severus. vid. Qu. 11, 1, 57. Reſtat nota ſectae, quae communis eſt Virgiliano Varo cum Quintilianeo (nam Epicureum Virgilii Varum plane mihi perſuadet Voſſius); quam tamen in diverſis hominibus eandem nullo negotio agnoſcas.

Scribebam Berolini die 29. Januarii 1803.

M. FABII QUINTILIANI
ORATORIAE
INSTITUTIONIS
LIBRI XII.

ARGUMENTUM LIBRI IV.

Novam diligenter praecipiendi caussam accessisse delegatam scriptori a Domitiano sororis suae nepotum curam. Prooem. — 6. Ipsum operis ordinem jam majora imponere; prooemii, narrationis, probationis, refutationis, perorationis praecepta, de quibus singulis quosdam complura volumina edidisse — Cap. 1. Prooemii etymon et finitio, cum notatione vitiosi scholarum moris — 4 hujus erroris origo et similitudo in foro — 5. Prooemio auditorem praeparari i. e. reddi benevolum, attentum, docilem, a persona — 7 agentis, tanquam viri boni, modesti timidique — 11 patroni partis adversae, in bonam malamve partem — 12 Celsi opinio refellitur — 13 a persona litigatoris, adversarii, judicis — 20. Domo allatam judicis opinionem tractandam, terrendo — 23 favorabilia ex causa decerpendo, cum prudentia et modo — 25 quod utile in primis in causa duriore — 28. Prooemii et epilogi differentia, in miseratione maxime movenda — 30. Praeparari judicem et ab iis, quae adjuncta sint personis et causis, quorum utrorumque species — 32 an ab oratione? — 33. Solicitudine agentis judicem reddi benevolum, sed et attentum docilemque — 34 item brevitatem promittendo et rei summam indicando; facilius quidem a respondente quam a proponente — 37. Nunquam non attentum faciendum judicem; cujus rei varias quidem esse species, unam tamen et constantem naturam — 40. Genera causarum a plurimis constituta quinque — 42. Prooemii species, principium et insinuationem, quarum alteram varie pro re nata tractandam — 45 facilius advocato quam litigatori — 47. Quid declamantibus faciendum — 49. Urbanitate, occupatione contrariorum argumentorum utendum — 50. Apollodoreos censere plus quam triplici modo judicem praeparari; frustra — 52. Se non solum quid, verum

etiam quomodo quidque, faciendum, ostensurum — 53. Gratiam exordio contingere extemporalitatis specie, modestia, artificii dissimulatione — 60. Memoriam in eo posci firmissimam — 61. Modum esse pro causa — 62. Apostrophe, aliaeve figurae, an vitiosa — 71. Recte tradita prooemii vitia — 72. Prooemio utrum semper utendum — 76. Transeundi ad narrationem ratio — C. 2. Se subtiles narrationis divisiones transcursurum — 4. Non semper narrandum — 9. Nec tamen utique narrationem supprimendam a reo negante; quamquam nulla ipsius causae narratio contingat — 20. Interdum et rem, quam judex noverit, narrandam — 24. Non utique subjiciendam prooemio narrationem — 28. Morem scholarum male translatum in judicia — 31. Narrationem oportere esse lucidam, brevem, verisimilem — 36. Lucida quomodo fiat — 40 brevis — 44 non nimis corripiendam esse — 48. Longitudinis minuendae artificia — 52. Verisimilis — 54. Probationem narratione praeparandam esse — 61. Magnificentiam, quartam narrationis virtutem, falso addi — 63 item jucunditatem, evidentiam — 65. Ridicule praecipi, narrationem praetereundam in re, quae sit contra nos — 67. Res duras, pro generibus causarum, varie tractandas — 75. In causa conjecturali utique narrandum, sed cum arte — 82. Aliquando narrationem dividendam, singulisque partibus subjungendas probationes; ordinem factorum invertendum; plus semel narrandum — 88. Falsarum expositionum quae ratio — 94. Colores in narrando — 101. Quid faciendum si partim pro nobis partim contra nos sit narratio — 103. Non recte proscribi ab omni narratione excursionem — 106 apostrophen, prosopopoeïam — 108 argumenta — 111 affectus — 116. Omni gratia et venere exornandam narrationem; in parvis causis — 120 in majoribus — 125. Auctoritatem narrantis magis, quam nunc vulgo fiat, conservandam — 128. Repetita narratio — 129. Unde narrationis initium, ubi finis — C. 3. Excursiones post narrationem sine discrimine causarum vulgo fieri — 4. Nec tamen in universum importunas — 9. Praeparationem ante quaestio-

nem frequenter utilem — 12. Egressiones per totam causam posse fieri, sed ex media breviores — C. 4. Propositionem non semper necessariam — 3 nonnunquam valde utilem — 5. Propositiones simplices et multiplices — 8 nudas, ratione subjecta, nostras, adversarii, conjunctas — 9. Finem narrationis locum propositionis interdum obtinere — C. 5. Partitionem utilissimam plerumque, nec tamen nimiam — 4. Quando sit omittenda — 10. Ciceronis exempla — 13. In qualitatis et conjecturae conjunctis statibus — 18. Promittendam meliorem probationem, dum minus grata judici utimur; simulandam, diversam a nostra, litigatoris voluntatem — 22. Quid utilitatis habeat partitio — 24. Hortensii exemplum; etiam nimii in partiendo — 26. Lucidam, brevem, integram esse oportere partitionem.

M. FABII QUINTILIANI

DE

ORATORIA INSTITUTIONE

LIBER QUARTUS.

PROOEMIUM.

Perfecto, Marcelle Victori, operis tibi dedicati tertio libro, et jam quarta fere laboris parte transacta, novae insuper mihi diligentiae 296

1. *Marcelle Vict.* Guelf. *Marci V.* cum Jens. (tac. Gesn.) nisi quod hic T pro C. Edd. ante Ald. meae *Marce V.* cum Goth. (tac. Gesn.) qui (ut et Camp.) *M.* literam praefert solam. Tarvis. tamen bonam habet scripturam. Jensonianae errorem natum suspicor ab eo qui *Marti victori* jungeret, qualis solet esse imperitia librariorum, universam orationem nequaquam attendentium. Inde propagata sunt Guelf., denique reliquorum vitia. Sed in primi quoque libri prooemio § 6. Goth. (tac. Gesn.) cum Camp. *M.* ubi tamen edd. verum nomen tuentur. In libri 6. initio edd. meae (praeter Camp. qui *M.*) ante Ald. omnes *Marce* (de Jens. tac. Gesn.) pro quo *Marcelle* legi debere monet in notis Badius. Nomen omittit Alm. In fine operis itidem *Marce* meae (praeter Camp. qui *mi*) ante Ald. (exc. Jens. et Tarv.) Cod. autem Guelf. *M.* repositum in membrana rasa, recentiore atramento. Goth. ibi majusculis literis manifeste *Marcelle*.

1. *novae — diligentiae.* Miror in nullo libro ostendi *nova — dil.* quod mollius videatur et sanius; nisi forte hoc jam est in *insuper*, ut elegantius fuerit ipsi *diligentiae* suum dari attributum.

causa, et altior solicitudo, quale judicium hominum emererer, accessit. Adhuc enim velut studia inter nos conferebamus: et, si parum nostra institutio probaretur a ceteris, contenti fore domestico usu videbamur, ut tui meique filii formare disciplinam satis putaremus. Cum vero mihi Domitianus 2 Augustus sororis suae nepotum delegaverit

solicit. quale — emererer. Sic Codd. Camp. At ed. Jens. (tac. Gesn.) *s. quam quale — emeret.* cum Loc. Venet. (recedit Rusc. dans *s. quam male — emeret*) in quibus emendandis frustra laborat Regius, cum Badius Aldinam scripturam, quae est nostra, etiam Vallensi auctore, reponat. Hanc dat Tarv. quoque cf. 3, 11, 19. *nostra institutio.* Turic. *contra inst.* *contenti fore.* Guelf. *c. fere*, cum Voss. sec. (Goth. non addicit.) male. *formare disciplinam.* Guelf. *informari disciplina.* Edd. (de Jens. tac. Gesn.) meae ante Bas. omnes *disciplinam formari* (exc. Bad. qui Regium dare narrat *disc. formari satis putaremur*, quorum postremum equidem in solo Rusc. invenio sed in Vallae Cod. utrobique activum esse et Cerv.). Codd. reliqui *formare*, ut videntur, omnes. Sed transposuerunt haec duo vocabula a Stoerio inde recentiores, cum et edd. et Cod. Goth. dent.: *disc. form.*

2. *sororis — nepotum.* Sunt hi filii Flavii Clementis et Domitillae neptis Vespasiani, alterius Domitillae sororis Domitiani et ignoti mariti filiae: vid. Sueton. Domit. c. 15. item Dio Cass. p. 1112 ed. Reim. ejusque nott. cf. et praef. nostram p. 32. 33. Inanis est dubitatio Harduini, ullam Domitiani sororem fuisse vix credentis (vid. ejus Hist. Aug. ex nummis antt. Gr. et L. p. 740 in ejusdem Opp. Select. Amstelod. 1709. F.) cum diserte memoret eandem Suetonius Vespas. c. 3. Nempe hoc erat Pyrrhonem agere contra locupletissimos auctores, ecclesiae mancipium fieri, quae fuit vecordia, an malitia, hujus hominis. Revincit ejus commentum summus Spanhemius (De Us. et Pr. Num. Vol. 2. p. 285. 86. ed. Lond.) ex lapide literato ipsisque nummis, quanquam minus indubitatis iis. Nicolaus Antonius in Bibl. Hispana vetere idem, quod Spanhemius, jam docuerat.

curam, non ſatis honorem judiciorum coeleſtium intelligam; niſi ex hoc quoque oneris magnitudinem metiar. Quis enim mihi aut mores excolendi ſit modus, ut eos non immerito probaverit ſanctiſſimus cenſor? aut ſtudia, ne fefelliſſe in his videar principem, ut in omnibus, ita in eloquentia quoque, emi-

2. *judiciorum coeleſtium.* Eodem adulationis colore Vellejus Tiberium dicit „innutritum „*coeleſtium* praeceptorum disciplinis" 2, 94 item „*coeleſtiſſima* ejus opera" 2, 104 et Auguſti „animam *coeleſtem* „coelo redditam" 2, 123 extr. Dominum et Deum appellatum a ſe ipſo Domitianum vide apud Suetonium, Dom. c. 13 ibique interpretes. Martialis quoque adeſt: „Edictum „*Domini Deique* noſtri" 5, 81 cujus eum poenituit poſtea 10, 72, 3. 12, 15, 9. 10. cf. Barth. ad Stat. Sylv. 1, 1, 62.

3. *ſanctiſſimus cenſor.* (Δομιτιανὸς) τιμητὴς — διὰ βίου πρῶτος δὴ καὶ μόνος (cf. Caſaub. ad Suet. Caeſ. 76. Aug. 27.) καὶ ἰδιωτῶν καὶ αὐτοκρατόρων ἐχειροτονήθη. Dio Caſſ. l. 67 p. Reim. 1104. unde in plurimis ejusdem nummis *Cenſor perpetuus.* Hinc obnoxia ſcriptorum adulatio occaſionem captavit ejus hoc potiſſimum titulo demerendi. Vid. Spanhem. de U. et Pr. Num. Vol. 2. p. 478 ed. Lond. qui recte videtur eo reſpicientem agnoſcere Plinium in panegyr. 45. 6 „Nam vita „principis *cenſura* eſt, eaque „*perpetua.*" Sed bene notat *ſanctiſſimum cenſorem* Juvenalis Sat. 2. v. 29—33. In Quintiliano maxime diſplicet, quod vir graviſſimus etiam ſuos ipſius mores, ſuaque ſtudia impenſius quam adhuc factum ſit debere excoli dicit, ut Domitiani de ſe judicium comprobetur. Fruſtra enim hoc ad oratoris illius, quem in hoc opere inſtituit, mores retuleris, quoniam ſubjicitur „ut eos non immerito probaverit" „ne fefeliſſe — videar." De „*modo* excolendi" vid. 3, 8, 67.

in omnibus — in eloquentia. De affectata a Domitiano laude poëtices cf. 10, 1, 91 et aliquot Statii loca. Dolendum eſt et ingemiſcendum, etiam Quintilianos potuiſſe eo delabi turpitudinis ut tanto ἀλάςορι palparentur. Neque enim per Suetonium, Tacitum, Dionem ignorare nobis licet, cujusmodi eſſet praeclarum iſtud poëtices ſtudium et Germanicus ille triumphus, unde cognomen aſcivit. Vid. Tac. Agric. c. 39. 2. Hiſt. 4. 86 extr. Suet. Domit. 2. 20. Dio Caſſ. p.

297 nentiſſimum? Quod ſi nemo miratur poëtas 4
maximos ſaepe feciſſe, ut non ſolum initiis operum ſuorum Muſas invocarent, ſed provecti quoque longius, cum ad aliquem graviorem veniſſent locum, repeterent vota et velut nova precatione uterentur: mihi quo- 5
que profecto poterit ignoſci, ſi, quod in initio, quo primum hanc materiam inchoavi,

5. *in initio.* Sic Turic. a ſec. manu (cum prima dediſſet *initium* cum Alm.) et Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Loc. Ruſc. Ald. utr. Ceteri omittunt *in*. Sed aptius videtur poni id, quoniam *initium* hic dicit pro *prooemio* ſui operis, non quovis initio. Ita ſatius fuerit etiam modo (§ 4.) ad „*initiis* operum" inſeri *in*, quanquam in libro nullo legitur. cf. 1. § 5. „quia *initiis*" ubi addunt *in* Jenſ. (tac. Geſn.) et omnes ante Gryph. meae. *Codex* quidem, quod ſciam, nullus. cf. tamen de *in initio* Drakenb. ad Liv. 4, 7, 11. Oudend. ad Suet. Caeſ. c. 4 qui *in* proſcribunt fere. *quo primum.* Ita Guelf. (niſi quod *q. primo*) Turic. (ex pr. coll.) Ioann. Bal. Voſſ. 1. 3. Bern. Goth. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Andr. et meis ante Gryph. exc. Venet. Bad. Cerv. Hac enim cum recentt. *cum primum,* quod corrigendo invexit Regius, obſequente prima Veneta (cf. not. crit. ad 1, 6, 26 *nulla — an praedura).* Equidem verius puto *quo*, ut minus jejunum quam ſi *initium* animadvertit eſſe tum, cum aliquis *inchoat.* Etiam hic robuſtior fit ſententia ſi ad *initium* cogitamus de ipſo Quintiliani *prooemio*, ubi *quo* convenientius eſſe quam *cum* facile apparet: De *quo* et *cum* cf. 2, 15, 6. Fateor autem, ſi recte collatio Turic. poſterior

Reim. 1103. Vide tamen quae pro Domitiani facultate poëtica disputat ingenioſiſſimus ſenex Merianus ad Claudiani raptum Proſerpinae Francogallice verſum p. 36. An, cum Geſnero, excuſabimus Quintilianum eo, quod prodit Dio l. c. ὅτι — ἀμφοτέροις ὁμοίως ἤχθετο Δομιτιανὸς, καὶ τοῖς θεραπεύουσι, καὶ τοῖς μή. τοῖς μὲν, ὅτι θωπεύειν, τοῖς δὲ, ὅτι καταφρονεῖν ἐδόκουν? Sed *neceſſitatem* ipſe deliberationibus exemit 3, 8, 22. 23.

4. *repeterent vota.* cf. Iliad. 2, 485. 761. 11, 218. 14, 508. 16, 112. Aeneid. 6, 641. 9, 77. 10, 103.

quo primum. cf. not. crit. extr.

non feceram, nunc omnes in auxilium deos ipſumque in primis, quo neque praeſentius aliud, neque ſtudiis magis proprium numen eſt, invocem: ut, quantum nobis expectationis adjecit, tantum ingenii aſpiret, dexterque ac volens aſſit, et me qualem eſſe credi-
6 dit, faciat. Cujus mihi religionis non haec ſola ratio, quae maxima, eſt; ſed alioqui ſic

tacuerit varietatem Cod. ut credi poſſit is dare *cum pr.* (qualis et Alm. ſcriptura videtur) praeſerre me primam illam Turic. manum *quod* (i. e. quale) *initium*, *cum pr.* *feceram.* Sic Turic. Guelf. Goth. Alm. Voſſ. 1. 2. et edd. (praeter Camp.) ante Gryph. meae omnes. Probat Geſnerus, ſed ſervavit recentiorum *fecerim.* *proprium.* Ita Turic. (alt. coll.) cum Alm. Goth. Voſſ. 2. 3. Bern. et edd. (de Jeaſ. tac. Geſn.) ante Ald. omnibus meis, exc. Tarv. Badius in pr. ed. in margine ponit *propitium*, quod deinceps tuentur omnes. *credidit.* Un mearum Tarv. *credit.* cf. 3, 3, 8. *ſed alioqui.* Si Turic. (a prima manu, a ſecunda *ſ. alia quia* vel *ſ. alia qu* hoc enim in alt. coll.) Guelf. Goth. cum Alm. Bal. Voſſ. 2 Bern. Vallenſ. et edd. meis ante Gryph. Recentiores *ſed ali qua.* Ante Ald. ab edd. (praeter Camp.) aberat *ſed.* Badit in pr. ed. *alioqui: ſed ſic*, ſine auctore. Noſtrum probat ipſ

5. *expectationis.* Aliorum, qui, poſt hunc ab Auguſto tributum mihi honorem, oculos in me convertunt.

dexter ac volens. Solennis formula in Deorum pace expoſcenda, quam hoc noſtri loco ut multis aliis illuſtrat Briſſonius de formulis l. 1, 117. Frequentius etiam junguntur *volens propitius* vid. eundem c. 114. Egit de eadem formula Burm. ad h. l. item ad Val. Flacc. 2, 324. qui ablegat ad Servium in Aeneid. 1, 737 repetentem hoc e diſciplina Etruſca. *Dexter* aute eſt propitius. vid. Serv. Aen. 8, 302. Virgil. Geo 2, 41 Maecenatem ipſum qu que *volentem* expetit, qu ſcripturam recte tenet Voſſ in verſione et Commentario.

6. *Cujus — religionis* h. quarum precum, actus re gioſi; ne forte quis h. l. int pretetur in genere *diligenti* ſine reſpectu ad deos.

alioqui, i. e. praeterea 2, 15, 9. 5, 6, 4. 12, 17. 63.

procedit ipſum opus, ut majora praeteritis ac magis ardua ſint, quae ingredior. Sequitur enim, ut *judicialium cauſarum*, quae ſunt maxime variae ac multiplices, ordo explicetur: quod *prooemii* ſit officium; quae *ratio narrandi;* quae *probationum* ſit *fides*, ſeu *propoſita* confirmamus, ſeu *contra dicta* diſſolvimus; quanta vis in *perorando*, ſeu reficienda brevi repetitione rerum memoria eſt judicis, ſive affectus (quod eſt longe potentiſſimum) commovendi. De quibus partibus 7
ſingulis quidam ſeparatim ſcribere maluerunt, velut onus totius corporis veriti, et ſic quoque complures de unaquaque earum libros ediderunt: quas ego omnes auſus contexere, prope infinitum mihi laborem proſpicio, et ipſa cogitatione ſuſcepti muneris fatigor. Sed durandum eſt, quia coepimus: et, ſi viribus deficiemur, animo tamen perſeverandum.

qui recentiores ſequitur, Geſnerus. cf. not. exeg. Obrechtus *ſ. alia quia*, fortaſſe ex Argent. quocum conſentiat Turic.

6. *procedit.* Turic. a prima manu *procredit.* in margine *progreditur*, quod ipſum dat Andr. *prooem. ſit off.* Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. meae ante Baſil. omnes, exc. Ald. omittunt *ſit*, quod placet. Codd. tamen verbum dare videntur omnes. 7. *infinitum mihi.* Turic. Guelſ. *finitimum* cum Voſſ. 3. Errore proclivi, qui tuetur *mihi*, quod cum aliquot codd. omiſit Obr. *deficiemur.* Bodl. *deficiemus* cum Tarv. Ald. (non Venet. ut narrat Gibſ.). Praefero tamen paſſivum in ſtructura adjecti ablativi cf. 5, 7, 23 *deficietur numero* (quanquam et illic Goth. et Turic. *deficiet* Voſſ. 1. 3.

propoſita. cf. 3, 9, 5 ubi *propoſitio.*

7. *et ſic quoque.* cf. 2, 10, 14. item 1, 5, 42.

I. Quod *principium* Latine vel *exordium* 298
dicitur, majore quadam ratione Graeci videntur προοίμιον nominaſſe: quia a noſtris initium modo ſignificatur; illi ſatis clare partem hanc eſſe ante ingreſſum rei, de qua di-
2 cendum ſit, oſtendunt. Nam, ſive propterea, quod οἴμη *cantus* eſt, et citharoedi pauca illa, quae, antequam legitimum certamen inchoënt, emerendi favoris gratia canunt, *prooemium* cognominaverunt: oratores quoque ea, quae, priusquam cauſam exordiantur, ad conciliandos ſibi judicum animos praeloquuntur, eadem appellatione ſignarunt:

deficit.) 3, 6, 83. 3, 8, 23. Alia ratio loci 11, 3, 173. „*deficientis dolore.*" vid. Drakenb. ad Liv. 22, 49, 1. Camp. *defecerimus.*

1. *quia a.* Diſplicet ſonus cf. 1, 4, 12. 3, 6, 32. Turic. a ſec. manu *quod a* et ſic dedit Obr. Ex Argent. profecto. Guelf. *quo.* Andr. *quo a* cum Sich. Permutantur in MSS. *quo* et *quod* vid. Drakenb. ad Liv. 36, 33, 3. item *quod* et *quia.* id. ad 38, 36, 4. (nos ad 6, 1, 32.) Expungas etiam *a*, vel pro *quia* ſcribas *quoniam*, nam et haec confuſioni obnoxia id. ad 40, 13, 7. Camp. *quia noſtris* ex errore puto pro *quod a noſtris* nam *qui* ſaepiſſime hic ponit pro *quod* cf. 3, 6, 64.

2. *cognominaverunt.* Sic Codd. ut videtur, omnes, quod in Vallenſi diſerte memorat Badius. *Vocaverunt* pro eo dant edd. Jenſ. (tac. Geſn.) et meae ante Baſil. omnes, exc. Camp. quo accedit Gryph. Item *carmen* in nullo eſt Codice, quod paulo ante pro *certamen* invexit Philander, foediſſime compilatus et inquinatus a Turnebo vel potius eo qui magni viri nomen ementitus eſt. Rectiſſime *certamen* tuetur Geſnerus ex Graeco ἀγών. *Carmen* ex meis ſola dat Baſil. aliae tamen in margine.

ſignarunt. Turic. *ſignaturi* cum Alm. miro erroris conſenſu. cf. 3, 6, 68.

1. *quia a.* vid. not. crit.
2. *citharoedi — prooemium.*

Recte ad Ariſtot. Rhet. 3, 14, 1. ablegat Philander.

ſive, quod οἶμον iidem Graeci *viam* appellant, 3
id quod ante ingreſſum rei ponitur ſic vocare eſt inſtitutum: certe *prooemium* eſt, quod apud judicem, priusquam cauſam cognoverit, proſit. vitioſeque in ſcholis facimus, quod exordio ſemper ſic utimur, quaſi cauſam judex jam noverit. Cujus rei licen- 4
tia ex hoc eſt, quod ante declamationem illa
299 velut imago litis exponitur. Sed in foro quoque contingere iſtud principiorum genus ſecundis actionibus poteſt; primis quidem raro unquam, niſi forte apud eum, cui res

3. *quod ap. jud. priusquam — proſit.* Sic Vallenſis referente Badio, et reliqui Codd. Jenſ. (tac. Geſn.) *q. a. j. dici p. — poſſit* cum edd. ante Baſil. exc. Camp. quo accedit Gryph. Bad. tamen pr. et Ald. *proſit* pro *poſſit*, Tarv. autem *poſcit.*

4. *decl. illa.* Turic. et Guelf. *d. illam* cum Alm. et edd. Jenſ. (tac. Geſn.) et (exc. Camp.) meis ante Bad. qui e Vallenſi repoſuit nominativum. cf. 3, 8, 45 a quo loco ut vindicatur nominativus in pronomine, ita e noſtro auctoritatem illic habet *velut* pro *vel.* Etiam Bern. *illa.*

raro unquam. Sic Turic. et Alm. Sed Guelf. Goth. Voſſ. 2 *raro nunquam* cum edd. ante Stoerium meis omnibus, niſi quod Ald. et Baſil. dant *raro vel nunquam*, Cod. quidem auctore nullo. Noſtram defendere videntur Codd. Britt. et Arg. cf. 5, 7, 22 ubi omnes libri conſentiunt, quanquam in Baſil. margine etiam ubi *raro aut ſere nunquam.* Geſnerus veterum edd.

4. *illa velut imago.* Significat *thema*, quod praemittitur declamationi, velut in Senecae et Quintilianeis, continens omnem cauſae expoſitionem. cf. 4, 2, 28. 7, 1, 4.

ſecundis actionibus. Ejusmodi ſunt libri ſecundae actionis contra Verrem, ubi, cum ſemel non potuiſſet ad finem perduci judicium, triduo poſt (unde *comperendinatio* dicta) interrogatis teſtibus et defenſo reo, iterum accuſationem intendit Cicero. Quanquam eorum nihil revera accidit, ſed ficta ſolum a Cicerone fuit haec ſecunda actio. *Primas actiones* habes 12, 9, 16. Alia ratio eſt 5, 10, 113.

5 aliunde jam nota sit, dicimus. Causa principii nulla est alia, quam ut auditorem, quo sit nobis in ceteris partibus accommodatior, praeparemus. Id fieri tribus maxime rebus, inter auctores plurimos constat, si *benevolum*, *attentum*, *docilem* fecerimus: non quia ista non per totam actionem sint custodienda, sed quia initiis praecipue necessaria, per quae in animum judicis, ut procedere ultra possi-
6 mus, admittimur. *Benevolentiam* aut a personis ducimus, aut a causis accipimus. Sed *personarum* non est (ut plerique crediderunt) triplex tantum ratio, *ex litigatore*, *et adver-*

scripturam revocavit; parum recte. Similis nostrae locutioni *nemo unus* vid. Drakenb. ad Liv. 3, 12, 4. et *raro alias* ad 5, 69, 1. 5. *non quia — non.* Sic. Codd., ut videntur, omnes, quod in Vall. memorat Bad., et ed. Camp. Ceterae ante Ald. *quin* pro *quia*, amandato *non* post *actionem*. Bad. sec. et Cerv. omittunt negationem, qui si cum vett. *quin* haberent pro *quia* exsisteret structura Ciceroni in primis familiaris. Sed et nostra non raro apud eundem legitur et ipsa est in Quintiliani 1, 6. 19. *Non* Camp. et Ald. nobiscum habent post *ista*, aptissimo loco; Reliqui ante Stoerium post *actionem*.

6. *tripl. tantum rat.* Omittunt *tantum* Tur. Guelf. Goth. Bern. et edd. meae ante Leid. omnes praeter duas Basill. Aegre tamen eo careas. Badius in notis: „subauditur *tantum* aut „*praecise*.“

6. *triplex — ratio.* Aristot. Rhet. 3, 14, 7. Λέγεται (τὰ προοίμια) ἔκ τε τοῦ λέγοντος, καὶ τοῦ ἀκροατοῦ — καὶ τοῦ ἐναντίου. Ad quem locum Victorius (p. 700) animadvertit aut non dirigi in Aristotelem Quintiliani reprehensionem aut sine causa improbeque invadi philosophum, qui *dicentis* nomine non *reum* tantum sed *actorem* etiam appellaverit, ut fortasse Cicero quoque intellexerit (de Or. 2, 79). Cf. Cic. De Or. 2, 43 unde itidem apparet quo significatu *reum* dixerit Victorius, videlicet pro *litigatore*. Ex superiore Ciceronis loco colligas, etiam ipsum potuisse respici a

ſario, *et judice*. Nam exordium duci non- 7
nunquam etiam ab actore cauſae ſolet. Quanquam enim pauciora de ſe ipſo dicit et parcius, plurimum tamen ad omnia momenti eſt in hoc poſitum, ſi *vir bonus* creditur. Sic enim continget, ut non ſtudium advocati videatur afferre, ſed paene teſtis fidem. Quare in primis exiſtimetur veniſſe ad agendum, ductus officio vel cognationis, vel amicitiae; maximeque ſi fieri poterit, reipubli-
300 cae, aut alicujus certe non mediocris exempli.

7. *etiam* — *enim pauc.* Interjecta τοῖς *etiam* et *pauc.* omittunt Alm. et Tur. cf. ad Praef. noſtr. p. 45. *Etiam* cum Goth. et Voſſ. 2 omittit Camp. *Quanquam* — *dicit.* Guelf. *Q.* — *dicat.* *continget.* Turic. *contingit* cum Alm. et edd. Camp. Obr. *exiſtimetur* — *ductus.* Turic. *exiſtimentur* (a ſec. manu) — *ducti* cum Camp.

Qu. Expreſſus enim fere ibi eſt Ariſtoteles.

7. *advocati* — *fidem.* 5, 13, 10. 6, 2, 4. *Advocatus* ſaepe apud noſtrum eſt is ipſe, qui cauſam orat. cf. § 45. 46. 11, 1, 19. 12, 3, 6. 12, 7, 4. Diverſa eſt ſignificatio 12, 8, 5. Sententiam ipſam repetiit 10, 1, 111.

alicujus — *exempli.* *Exemplum* futurum intelligitur, non praeteritum. Sic Livius 2, 44, 2 „in *praeſentia* re ipſa, *exemplo* in perpetuum." Vellej. 2, 47. 25. *facto* et *rei* opponit *exemplum.* Et Plinius de ipſis, quas patronus ſuſcipere debeat, cauſis Epiſtol. 6, 29, 2 (ubi *refert* videtur mutandum in *referret*) *pertinentes* videlicet ad *exemplum* (it. Epiſt. 9, 13, 25 „intereſt *exempli*"). App. Metam. 3 p. Pric. 44 „*exemplo* — profutura." Si minus igitur reipublicae officio ductus videri poſſis in hac ipſa, quam agis, cauſa, utpote ad rempub. non pertinente neque ſatis momenti habente; reſtat ut doceas ad exemplum cauſam pertinere. Sic et noſter mox §. 33. „res — pertinens ad *exemplum*." Haec interpretatio fuit retinenda, quae a Turnebo illo affertur, cum Geſnerus cogitet de exemplo alicujus magni oratoris, qui olim ſimilem cauſam ſuſceperit, et quo ſe tueatur is, qui nunc agit. Ei rationi magnopere repugnat *officii* vocabulum, cujus nulla vis eſt in re

Quod ſine dubio multo magis ipſis litigatoribus faciendum eſt, ut ad agendum magna atque honeſta ratione, aut etiam neceſſitate,
8 acceſſiſſe videantur. Sed ut praecipua in hoc dicentis auctoritas, ſi omnis in ſubeundo negotio ſuſpicio ſordium, aut odiorum, aut ambitionis abfuerit: ita quaedam in his quoque commendatio tacita, ſi nos infirmos et impares agentium contra ingeniis dixerimus,
9 qualia ſunt pleraque Meſſalae prooemia. Eſt enim naturalis favor pro laborantibus: et judex religioſus libentiſſime patronum audit, quem juſtitiae ſuae minime timet. Inde illa

8. *auctoritas ſi.* Guelf. *a. ſit ſ.* Turic. ſuperſcriptum habet hoc *ſit*, quod eſt praeterea in omnibus edd. meis ante Bad. quo accedit Ald. ſec. Badius auctore Vallenſi omiſit, recte; omnibusque reliquis, ut videtur, Codd. aſtipulantibus; velut Goth. *ſub. negotio.* Guelf. *ſub. negotium.* Bad. et Cerv. *ſ. negotiu.* *abſuerit.* Turic. a prima manu *aſuerit* cf. Drakenb. ad Liv. 24, 41, 11. et Oud. ad Suet. paſſim.

ag. contra ingeniis. Hunc ordinem, qui eſt in Codd. meis et edd. anteGryph. praetuli poſteriorum *ing. cont. ag.* Edd. Jenſ. Loc. Ven. Ruſc. *e contra* dant, quod recte improbat Regius. Bad. et Cerv. *e contrario.* Turic. et Alm. haec turbant (pro *imp. — ing.*): *in partes a. c. ingentes.* 9. *quem — minime timet.* Camp. *q. timere — minime videt.* Praepoſtere.

acta, quae nullo noſtro facto poſſit vel effici vel vitari. Sed ubi *exemplum* eſt utilitas, vel damnum, quae redundent hinc in poſterum, ferri poteſt. Nec eſt quod graveris uſum ejus, quod, etſi minus proprium *exemplo* quam *cogn. um. reip.*, tamen potuit ſubjici hisce nominibus rerum, quibus impoſita quaſi eſt perſona. *Duci officio* dicitur orator etiam 12, 1, 12. 12, 7, 1. Similem de *exemplo* locum habes 6, 1, 22.

8. *Sed ut praecipua.* Immutavi diremtionem Geſneri, qui hanc § ab *Quod ſine dubio* ordiebatur. Sed referuntur illa ad praecedentia, hinc novum argumentationis momentum explicatur „*ſine dubio*" intellige *ſane* (cf. 1, 6, 12), neque tamen conjunge cum „*Sed*" hujus §.

veterum circa occultandam eloquentiam ſimulatio, multum ab hac noſtrorum temporum jactatione diverſa. Vitandum etiam, 10
ne *contumelioſi*, *maligni*, *ſuperbi*, *maledici* in quenquam hominem ordinemve *videamur*, praecipue eorum, qui laedi, niſi adverſa judicum voluntate, non poſſunt. Nam in 11
judicem ne quid dicatur, non modo palam, ſed quod omnino intelligi poſſit, ſtultum erat monere, niſi fieret. Etiam partis adverſae patronus dabit exordio materiam: interim cum honore, ſi eloquentiam ejus ac gratiam nos timere fingendo, ut ea ſuſpecta ſint judici, fecerimus: interim per

10. *praecipue.* Sic Turic. Goth. Voſſ. 2. cum edd. ante Gryph. omnibus exc. Ald. Ceteri *praecipueque* cf. 3, 1, 15.

adverſa — voluntate. Sic Turic. et Guelf. cum Alm. Goth. Voſſ. 2 Bern. et edd. ante Gryph. omnibus. Baſil. in margine ponit *averſa — v.* quam ſcripturam a Gryphio inde dant omnes edd. Malui veterum fidem ſequi, cum *adverſam voluntatem* etiam aliis locis ſeveri critici defenderint. cf. Drakenb. ad Liv. 1, 46, 2. ubi id maxime eſt documento, et *averſam* et *adverſam* voluntatem pro re nata dictam eſſe a veteribus, quod in Livii lib. 6 c. 40, 14 oppoſitas videmus *adverſas ſecundis* auribus. Neque enim illo loco quisquam malit *averſas*, quanquam et has alibi recte tuemur, velut Liv. 24, 26, 10. Ut *ſecunda* et *adverſa fortuna*, ſic etiam *voluntas*, *ſecunda* vel *propenſa* opponitur *adverſae*. Cf. Gronovii Obſerv. p. ed. Platn. 771. *Adv.* et *Av.* ſaepiſſime confundi exemplis probat inter multos alios Drakenb. ad Liv. 2, 31, 6.

non poſſunt. Turic. *n. poſſint* cum Bern. et Ald.

11. *Etiam part. adv.* Guelf. *Et enim p. a.* cum Voſſ. 1, 3. Bern. Ioann. Vall. et edd. meis ante Bad. ſec. omnibus exc. Camp. et Ald.

9. *veterum.* Cujus potiſſimum aevi ſint *veteres* h. l. apparet loco gemino 12, 9, 5.

contumeliam; ſed hoc perquam raro, ut Aſinius pro Urbiniae heredibus Labienum adverſarii patronum inter argumenta malae cauſae
12 poſuit. Negat haec eſſe prooemia Cornelius 301
Celſus, quia ſint extra litem. Sed ego cum auctoritate ſummorum oratorum magis ducor, tum pertinere ad cauſam puto, quidquid ad dicentem pertinet: cum ſit naturale, ut judices iis, quos libentius audiunt, etiam
13 facilius credant. Ipſius autem litigatoris perſona tractanda varie eſt. Nam tum dignitas

12. *etiam facilius.* Hoc ordine Turic. Goth. (tac. Geſn.) omnesque meae ante Gryph. quem revocavit Obr. accedit Guelf. per errorem dans *ea fac.* Recentiores *fac. etiam* in quo eſt affectatio ab hoc loco aliena.

11. *Aſinius pro Urbin. hered.* De Aſinii Pollionis et Labieni inimicitiis cf. 1, 5, 8. Cauſa haec Urbiniana, quantum cognoſci poteſt e duobus, quibus praeterea tangitur, locis (7, 2, 5. 26.) hujusmodi fere fuit. Iis, qui vel ex teſtamento, vel cognationis jure, cernere vellent hereditatem Urbiniae cujusdam, oppoſuit ſe Cluſinius Figulus, qui ſe mortuae filium dicebat, cum heredes eum ſervum eſſe contenderent, nomine Soſipatrum. Hunc igitur ſive Figulum ſive Soſipatrum eo ipſo in invidiam vocare ſtudet Pollio, quod cum tantae nequitiae homine, qualis eſſet Labienus, conſuetudinem contraxerit. cf. de re ipſa in univerſum 12, 1, 13. Si tertius ejusdem nominis Labienus intelligi poſſit, hiſtoricus (quod ob longam, quae Pollioni contigit, aetatem a veri ſimilitudine non abhorret, et haec ratio probatur a Bondamo ICto in Varr. Lect. (Zutph. 1759. 8.) p. 373.), habebimus hominem hac Pollionis aſperitate dignum, quoniam ejus, ut Seneca pater narrat (p. Bip. 360) „erat ſumma *in*„*famia*, ſummum odium." Orationis hujus meminit Dialog. de oratt. c. 38. ubi nomen *Urbiniae* docte repoſuit Lipſius. Item Chariſius apud Putſch. p. 59 ubi Bondamus (l. l. p. 22.) pro *provinciae heredibus* egregie emendat *Urbiniae h.*

ejus allegatur, tum commendatur infirmitas.
Nonnunquam contingit relatio meritorum,
de quibus verecundius dicendum erit ſua,
quam aliena, laudanti. Multum agit ſexus,
aetas, conditio, in feminis, ſenibus, pupil-
lis, liberos, parentes, conjuges allegantibus.
Nam ſola rectum quoque judicem inclinat 14
miſeratio. Deguſtanda tamen haec prooe-
mio, non conſumenda. Adverſarii vero
perſona prope iisdem omnibus, ſed e con-
trario ductis, impugnari ſolet. Nam et po-
tentes ſequitur invidia, et humiles abjectos-
que contemtio, et turpes ac nocentes odium:
quae tria ſunt ad alienandos judicum animos
potentiſſima. Neque haec dicere ſatis eſt, 15
quod datur etiam imperitis: pleraque au-
genda, aut minuenda, ut expediet. Hoc
enim oratoris eſt, illud cauſae. Judicem con-

13. *in feminis.* Turic. *ut fem.* cum Alm. et Camp. Poſte-riores edd. meae ad Stoerium usque utrumque dant *ut in f.* cum Goth. et Voſſ. 2. Noſtra ſcriptura ſola vera, quam tuentur Guelf. et reliqui, ut credibile eſt, Codd.

14. *non conſumenda.* Sic Codd. (quod in Vall. diſerte memorat Bad.) item Camp. Ed. Tarv. *n. conſumanda* cum Ald. Baſ. Bad. Cerv. At Jenſ. (tac. Geſn.) Loc. Ven. Ruſc. *conſummanda* ſine *non*, quod de conjectura inſerit Regius. A Gryphio inde meae edd. noſtrum dant.

15. *illud cauſae.* Turic. et Guelf. *illa cauſae.* cum Voſſ. 1. 3. Bern. Camp. Noſtrum, quod in reliquis edd. et Codd.

13. *allegatur — commendatur.* Attende oppoſita. *Allegatur* enim id, quod ſua gratia reliqua poteſt tueri, *commendatur* quod ipſum auxilio eget. cf. 3, 8, 46.

verecundius — ſua, cum litigator pro ſe ipſe dicit.

15. *illud cauſae.* Cf. not. crit.

16 ciliabimus nobis, non tantum laudando eum,
(quod et fieri cum modo debet, et eſt tamen
parti utrique commune) ſed ſi laudem ejus
ad utilitatem noſtrae cauſae conjunxerimus,
ut allegemus *pro honeſtis* dignitatem illi
ſuam, *pro humilibus* juſtitiam, *pro infelici-
bus* miſericordiam, *pro laeſis* ſeveritatem, et
17 ſimiliter cetera. Mores quoque, ſi fieri
poteſt, judicis velim noſſe. Nam prout
aſperi, *lenes*, *jucundi*, *graves*, *duri*, *remiſſi*
erunt, aut aſſumere in cauſam naturas eorum,
qua competent, aut mitigare, qua repugna-
18 bunt, oportebit. Accidit autem interim hoc
quoque, ut aut nobis *inimicus*, aut adverſa-
rio ſit *amicus*, qui judicat: quae res utrique 302
parti tractanda eſt, ac neſcio an ei magis,
in quam videtur propenſior. Eſt enim non-

Goth. Britannicis tribus et Voſſ. 2. ſi recte tacuerunt conferentes, habet aliquam difficultatem, cum non ſit manifeſtum prorſus, quo referas neutrum ſingulare; in plurali *illa* intelligas *potentiam*, *humilitatem*, *turpitudinem* adverſariorum. In Turic. a ſec. manu eſt: *illa cauſa*.

16. *ad utilitatem — conjunxerimus*. Voſſ. 1. 3. *a. u. — adjunxerimus*. Voſſiana ſcriptura emendantem librarium ſapit, neque rem conficit. Paulo inſolentior, quam hic animadvertimus, ſtructura iterum comparet 8, Prooem. 33 „laude *ad* „dignitatem *conjuncta*." *dign. illi ſuam*. Guelf. poſt *dign*. inſerit *illaeſam*, cum Camp. et marg. Baſ. praepoſtera ſimilium literarum repetitione.

18. *in quam*. Jenſ. Tarv. Loc. Ven. Ruſc. *in quem*, quod et conjecit Francius. Sed Badius diſerte monet, ſe reponere

16. *ad utilitatem — conjunxerimus*. vid. not. crit.

18. *an ei magis*. *Magis* h. l. valet cautius, circumſpectius. Ineſt ipſi *tractandi* verbo curae et ſolicitudinis ſignificatio, qualis ſolet eſſe medicorum aegra membra contrectantium. cf. 5, 12, 7. 5, 13, 24. 6, 1, 24.

nunquam pravis judicibus hic ambitus, adversus amicos, aut pro his, quibuscum simultates gerant, pronunciandi, faciendique injuste, ne fecisse videantur. Fuerunt etiam quidam rerum suarum judices. Nam 19
et in libris observationum, a Septimio editis

quam, quod deinceps est in omnibus meis. Nec Cod. video qui recedat. Equidem pariter ac Gesn. *quem* non graver.

pravis judicibus. Alteram vocem omittunt Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Voss. 1. 2. 3. Bern. edd. ante Basil. meae omnes, ad quarum rationem redeunt Gryph. Stoer. Chouet. Solus quidem Aldus praeter omissum *jud.* scribit etiam *pravus.* Ea quae est Codd. septem multarumque edd. constitutio loci possit placere, modo constet *pravum*, masculino genere sic fuisse dictum, ut *malum*, quod ego nolim sane affirmare. *Aldina* ratio maxime blanditur in quam et conjectura incidi, conjuncta praesertim cum *judicibus.* Haec tamen vox an ullo vetere Codice nitatur, quaeri debet; quanquam si Gibsoni silentio standum est, habemus tres Britannicos Codd. cum Andreana auctores hujus scripturae, sed hic in tribus saltem edd. connivebat. Neque is, qui Alm. excussit, rectum vidisse putandus est. Interim fortasse scripturam Aldinam ipsam rectissime tenebimus. *Pravi judices* ut bene dicantur, magnopere vereor. In Aldina constitutione possit durum videri quod *gerant* et *videantur* non habent proprie, quo referantur. Sed hoc facile subaudias ex superioribus „*qui judicat*," ut leni correctione effingas *gerat*, *videatur*; quod tamen ne ipsum quidem necessarium. Sed pro *gerant* Camp. et Obr. dant *gerunt*; neque hoc displicet, si pluralis in hoc verbo retinetur. cf. de omisso *judicibus* 3. 7. 24.

pravis judicibus. vid. not. crit.

19. *libris observ. — Septimio.* De hoc Septimio, ejusque opere, hic memorato, nihil praeterea prodi videtur a scriptoribus, nec refert singulos, qui hoc nomine fuerunt, percensere, cum nota in nullo eorum certa possit inveniri, quare ei tribuantur libri observationum. *Causa talis*, cui affuerit Cicero, non poterit esse ex iis, quas ipsi novimus, velut Ligarii, Dejotari, Marcelli (eas enim orationes memorat Turnebus h. l.), ubi causa fuerit Caesaris ipsius,

affuiſſe Ciceronem tali cauſae invenio: et ego pro Regina Berenice apud ipſam cauſam

19. *Berenice.* Haec eſt ſcriptura Codd. et vetuſtiſſimarum itemque recentiorum edd. Sed Jenſ. (tac. Geſn.) et reliquae usque ad Bad. ſec. dant *Beronice*, exc. Ald. pr. Hoc eitam Gryph. revocavit, et ſic multi multorum ſcriptorum Codd. praeferunt nomen, ſicuti receptum eſt etiam apud Plutarchum Quaeſt. Graec. p. 292 E. Hinc natum corrupte *Veronica.* Sed unice ſanam noſtram eſſe rationem apparet ex vocabulo graeco Φερένικος (apud Pindarum v. c.) quod, Macedonica dialecto prolatum, eſt noſtrum ipſum. *apud ipſam cauſam.* Sic Goth. Voſſ. 2. et edd. meae ante Stoer. omnes. Recentiores *ap. eam ipſam.* Habent eae auctores Codd. Guelf. et Turic. qui dant haec *ap. ipſam eam.* Alm. *ap. eam* ſolum habere narratur. Ceterorum nulla mentio. In meorum Codd. ſcriptura *eam* per errorem ſcriptum eſſe pro *cauſam* (*cām*), ipſa collocatione verborum apparet; neque opus eſt *eam* ſi *ipſam* poſitum fuit; quae geminatio ſapit recentioribus linguis aſſuetum apud quem orationes illae ſunt habitae; quoniam Qu. ex ſolo Septimii opere hoc totum reſcivit.

Regina Berenice. Haec eſt, quam Titus amatam a ſe, etiam nuptias pollicitus, ab urbe dimiſit invitus invitam (Sueton. Tit. c. 7); Agrippae majoris, regis Judaeae, filia, Herodis, patrui ſui, Chalcidis in Syria regis, vidua. Quae cum bis Romae ſit commorata, primum regnante Veſpaſiano, deinde redierit Titi jam imperatoris amorem reſuſcitatura, potuit variis modis in litem incidere, de qua tamen ab aliis nihil proditum invenio. Id maxime advertit legentem, quod regina ipſa ſuae cauſae diſceptatrix fuiſſe dicitur. Narrat Dio Caſſius, ſive Xiphilinus, vulgi rumoribus impetitos fuiſſe Titum et Berenicen, inter alioſque Diogenem et Heram, Cynicum utrumque, in theatro probris eos oneraſſe, quorum alter flagris caeſus fuerit, alter etiam capite plexus (l. 66. p. Reim. 1089). An forte, hiſce ut poenam ſtatueret Regina ab iis laeſa, Titus deperiens eam a patre impetravit? „Nam „Veſpaſiano quoque ſeni regi„na Berenice, florens aetate „formaque, magnificentia mu„nerum grata“ erat. Taciti verbis utor Hiſtor. 2, 81. *Cauſam dicere* tamen vulgo in *defendendo* uſurpatur, ut rea fuerit regina. Racinii tragoedia nobilitatus eſt Berenices et Titi amor.

dixi. Similis hic quoque ſuperioribus ratio eſt. Adverſarius enim fiduciam partis ſuae jactat, patronus timet cognoſcentis verecundiam. Praeterea detrahenda vel confirmanda 20
opinio, ſi quam praecipue domo videbitur judex attuliſſe. Metus etiam nonnunquam
305 eſt amovendus, ut Cicero pro Milone, ne arma Pompeji contra ſe diſpoſita putarent, laboravit: nonnunquam adhibendus, ut idem in Verrem facit. Sed adhibendi modus alter 21
ille frequens eſt et favorabilis, *Ne male ſen-*

librarium. Gryph. *apud eam cauſam*, minus bene quam *ap. ipſam c. cauſam dicere* habes 5, 11, 39. 7, 4, 3. *cauſam* et *eam* millies confuſa vid. apud Drakenb. ad Liv. 38, 58, 11.

ſuper. rat. eſt. Adverſarius enim. Miro conſenſu verba haec *rat. eſt. Adv.* omittunt Tur. Guelf. Alm. Voſſ. 1. 3. Pro *rat. eſt* Camp. *ratione*, frequenti errore, pro *enim* Guelf. *cum.*

20. *putarent.* Camp. *pugnarent* per errorem. Pluralem in verbo habent Tur. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) et edd. meae ante Stoer. omnes. Unus Obr. *putarentur*, perperam. Recentiores a Stoerio inde *putaret*, exc. Capp. et Geſn. Male.

20. *praecipue*, prae altera: cum tamen integer debuiſſet et medius utriusque partis in judicium venire.

Metus. Recte hic ad 6, 1, 13 ablegat Almelovenius.

putarent, judices.

idem in Verrem. Actione prima in Verrem, quae tota eſt prooemii loco, ficuti appellatur etiam ab Aſconio Pediano; praemiſſa teſtium interrogationi. Hanc rectiſſime deſignat Geſnerus, quanquam vel in primo ſecundae actionis libro ſimile fere eſt prooemii argumentum. *Aſper et rarus* metus adhibetur Capite hujus orationis 12. 13. 17. *favorabilis* ſaepe apud noſtrum aliosque ſub Caeſaribus dicitur idem fere qui *gratioſus* apud priores. Sed eam ſignificationem vocabuli uſurpavit jam Vellejus, primus ni fallor 2, 34. 40. Livianum locum 22, 26, 4 vix defendas. Metus ille *favorabilis* eſt Cic. pro Quintio c. 1. extremo.

tiat populus Romanus, *Ne judicia transferantur;* alter autem aſper et rarus, quo minatur corruptis accuſationem, et id quidem in conſilio ampliore utcunque tutius; nam et mali inhibentur, et boni gaudent: apud ſingulos vero nunquam ſuaſerim, niſi defecerint
22 omnia. Quod ſi neceſſitas exigit, non erit jam ex arte oratoria: non magis quam appellare, etiamſi id quoque ſaepe utile eſt; aut, antequam pronunciet, reum facere. nam et minari et deferre etiam non orator poteſt.
23 Si cauſa conciliandi nobis judicis materiam dabit, ex hac potiſſimum aliqua in uſum principii, quae maxime favorabilia videbuntur, decerpi oportebit. quo in loco Virginius fallitur, qui Theodoro placere tradit, ut ex ſingulis quaeſtionibus ſinguli ſenſus
24 in prooemium conferantur. Nam ille non hoc dicit, ſed ad potentiſſimas quaeſtiones judicem praeparandum. in quo vitii nihil erat, niſi in univerſum id praeciperet,

populus Romanus. Guelf. *praetor* cum margine aliquot edd. Frequentiſſima confuſio, quae in hac ipſa re eſt apud Cic. Act. pr. in Verr. c. 3. extr. cf. Drakenb. ad Liv. 31, 10, 4. it. Ruhnk. ad Vell. 2, 61, 3.

21. *conſilio.* Sic Turic. Alm. Bern. Camp. Baſil. Reliqui omnes *concilio.* Sed quis de judicibus unquam uſurpavit *concilium?* cf. 11, 3, 127. it. 12, 10, 52.

utcunque. Goth. et Camp. *utrumque*, male.

23. *Virginius.* Turic. *Verginius* ut et ſupra 3, 1, 21.

21. *conſilio.* int. judicum. cf. not. ex. ad 3, 8, 2.

23. *Virginius.* vid. 3, 1, 21.

quod nec omnis actio patitur, nec omnis caufa defiderat. Nam protinus a petitore primo loco, dum ignota judici lis eft, quomodo ex quaeftionibus ducemus fententias? nimirum

24. *quod nec omn. act. pat. nec omn.* Tur. et Guelf. omittunt *nec — pat.* cum Alm. Male, et ex errore non nifi femel ponendi *nec omn.* Burm. etiam paulo fupra *nihil erat* omittere Alm. narrat; quod tamen in Turic. non defideratur. Camp. pro *omnis actio* dat *rationis.*

24. *nec — actio — nec — caufa.* Quare *actio* quaedam non patiatur hac ipfa § docet, quare *caufa* non defideret § 25. *non defiderat* h. l. cave interpreteris: *non neceffe habet, non indiget*, verum intellige: *reformidat*, *recufat*, ut Francogalli dicunt „elle ne l'en „foucie pas." Similis ad fententiam locus 4, 2, 61 „magni-„ficentia neque in omnes cau-„fas cadit — neque femper eft „utilis." cf. *defiderandi* verbum 4, 2, 86. 4, 5, 2. Hoc demum modo fi accipias, apta funt, quae fubjiciuntur, ubi, haec praeparandi ratio fi adhibeatur in duriore caufa, non fupervacua oftenditur, fed inutilis. Actio *non patitur*, quidquid pro ipfius conditione ne fieri quidem poteft; caufa *non defiderat*, quidquid nociturum eft. Exemplum nunc folum fuccurrit Columell. 12, 52, 13 „Minime defideratur vapor „ignis." i. noxius eft, quod oftendit Gefn. in Thef. qui et ad ipfum locum *non opus effe* pro *noxium effe* dici a Cicerone (ut pro Cluent. c. 50 extr.) et aliis docet. Quod ipfum quidem a Celeb. Schneidero eripitur nobis, eruente haec e fcriptura Cod. Sangerm: „ut — minime defide-„retur." Licet tamen adhuc dubitare de veritate fcripturae. Minus fortaffe vicero, hanc fententiam ineffe verbis Ciceronianis de Orat. 2, 18 init. „neque — aetas *id* mea" (Catuli fenis, praeceptis inftrui) „*defiderat.*" Aptius tamen hoc interpretari videor: *refugit aetas mea*, quam *non requirit.* cf. § 39.

primo loco i. e. Si prius, quam adverfarius dicimus. Secundo enim loco (cf. §. 4) etiam *a petitore* (h. e. *pro actore; petitor* h. l. accufatorem quoque comprehendit vid. ad 3, 10, 4) fententias prooemii ducat aliquis ex quaeftionibus, quando ex oratione adverfarii judici jam nota lis eft cf. notam ad 4, 2, 28.

res erunt indicandae prius. Demus, aliquas (nam id exigit ratio nonnunquam), etiamne potentiſſimas omnes, id eſt totam cauſam?
25 ſic erit in prooemio peracta narratio. Quid vero? ſi (ut frequenter accidit) paulo eſt durior cauſa; non benevolentia judicis petenda ex aliis partibus erit, ſed non ante conciliato 304
ejus animo nuda quaeſtionum committetur aſperitas? Quae ſi recte ſemper initio dicendi tractarentur, nihil prooemio opus eſſet.
26 Aliqua ergo nonnunquam, quae erunt ad conciliandum nobis judicem potentiſſima, non inutiliter interim ex quaeſtionibus in exordio locabuntur. Quae ſint porro in

indicandae. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Bodl. Bal. Camp. et aliquot praeterea edd. *judicandae*, male. *exigit.* Turic. a pr. manu *exigat*, cum Alm. non male.

25. *eſt durior cauſa.* Turic. et Guelf. omittunt *durior* cum Voſſ. 1. 3. Fons quidem erroris non apparet.

non ante. Guelf. *non niſi ante*, quod inſeri volebat Regius, cum Bad. ſec. (prior in marg.) Cerv. Baſil. Gryph. Stoer. Chouet. et aliquot Burmanno memoratis; peſſime. *Non* cave jungas verbo finito; pertinet ad participium, quod eſt caſu tertio poſitum.

26. *Quae ſint.* Turic. *Quod ſint* a ſec. manu *quot ſ.* cum Camp. Non male. Sed Alm. *quod.*

Demus aliquas. Cave accuſativum ex *demus* pendere credas. *Potentiſſimae* quaeſtiones ſunt in quibus maxime vertitur cauſa. cf. 3, 6, 21.

25. *paulo — durior cauſa.* Burmannus recte ad partes vocat Horat. Serm. 1, 10, 26 ubi *dura cauſa* itidem, quae difficile poſſit obtineri; cujusmodi fuiſſe cauſam illam Petilianam alio etiam loco oſtendit Horatius Serm. 1, 4, 94, ubi vide Scholia. Sic noſter 4, 5, 5 „*dura* propoſitio."

non ante conciliato. Vide not. Crit. ſi tanti.

26. *interim.* Ne intellige Quintilianeo more uſurpatum adverbium. Is ſenſus eſt in „*nonnunquam*." cf. 3, 8, 6.

causis favorabilia, enumerare non est necesse, quoniam et manifesta erunt, cognita cujusque controversiae conditione, et omnia colligi in tanta litium varietate non possunt. Ut autem haec *invenire* et *augere*, ita quod 27
laedit, aut omnino *repellere*, aut certe *minuere*, ex causa est. Miseratio quoque aliquando ex eadem venit, sive quid passi sumus grave, sive passuri. Neque enim sum in hac 28
opinione, qua quidam, ut eo distare prooemium ab epilogo credam, quod in hoc praeterita, in illo futura dicantur: sed quod in

26. *favorabilia.* Guelf. *favorabiles* cum Voss. 1. 3. Sine sensu, quoniam sequitur *manifesta omnia.*

quoniam. Guelf. *quae* cum Goth. Voss. 3. Bern. „Eleganter" ait Harles V. C. Sed tum opus est ut in initio hujus sensus legatur *Quot*, non *quae.* Turic. *quum.*

27. *quod laedit.* Turic. *q. legit* cum Alm. cf. ad § 7.

28. *Neque enim.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *Nec e.* cf. ad 3, 11, 20.

28. *in hoc — in illo.* Qui sint ii, quorum sententiam probare se negat, nondum reperio. Neque enim de hac maxime prooemii et epilogi differentia, quidquam proditum est ab Aristotele, Cicerone, aliisve vel aequalibus vel recentioribus. Aliam tangit Hermogenes p. 31 (Sturm. in Partitt.) qui cum prooemia pariter atque epilogos ad movendos auditorum animos induci dixerit (*πάθους — ἕνεκα — οἷον φόβου ἢ ὀργῆς, ἢ ἐλέου ἢ φθόνου ἢ τινος τοιούτου*) discrimen statuit inter ea hoc intercedere *τὰ μὲν προοίμια παρασκευάζειν πρὸς τὸ δέξασθαι ἢ ἀποθέσθαι τόδε τι πάθος· τοὺς δὲ ἐπιλόγους ἢ αὔξειν ἢ μειοῦν διὰ τῶν κεφαλαίων, τό* (sic lego pro *τῷ*) *τε ἤδη τέλεον ἐξαίρειν.* In hac nostra auctorum hujus opinionis ignorantia, ipsa quoque qualis fuerit, potest dubitari. Si vulgarem usurpandi pronomina *hic* et *ille* regulam sequimur, voluerunt ii, quos improbat Qu., in epilogo *praeterita*, in prooemio *futura* dici; et ita accepit haec verba Pseudo-Turnebus. Neque ta-

ingressu parcius et modestius praetentanda est judicis misericordia; in epilogo vero liceat

praetentanda est. Turic. *pertemptanda est* cum Alm. et Camp. qui tamen *pertent.* Sed hic error est frequentior quam in quo haereas. Altera inest menda, qua nullus meorum liber caret, quod *est* legitur, pro quo ratio poscit *sit.* Quis enim ferat: „non sum in hac opinione, ut eo distare prooemium cre„dam, quod — *dicantur*: sed quod praetentanda *est* (?) — in „epilogo vero *liceat*?" Si forte, quod ipsum in oratione obliqua (*ut credam*) minus placet, post *sed*, quoniam suam ipsius sententiam promit, indicativo usus est Qu., cur protinus in conjunctivum relabitur: *liceat.* Malim igitur refingere *sit*, quam *licet.* Neque adeo inauditum est, confundi a librariis *est* et *sit.* Cf. 3, 8, 22, ubi *sit*, exquisitior scriptura, ab uno Guelferbytano est mutatum pinguiori illo *est.* 4, 6, 52 *dic. sit* Goth. *d. est* (tac. Gesn.) 4, 2, 27. *def. est.* Turic. *sit.* 4, 2, 46 Guelf. *etiamsi sit* rell. *e. est.* 6, 3, 37. *sev. est*, editi *sit.* 7, 1, 9 *dictum sit.* Guelf. Goth. Camp. *d. est.* Reliqui veteres omittunt *sit*, a Badio inde recepta obtinet, quae sane placet, neque omni Cod. auctore caret. 7, 2, 18 *si* — *manifestum est.* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *si* — *sit* (et sic necessario scribi docet, quod in eadem oratione sequitur, *neget*). Reliqui mei *est*, praeter Obr. omittentem *si* (minus bene) et dantem *fit*, quasi pendens ab *ut.* cf. Oudend. ad Suet. Cal. 50 not. 4 extr.

meu sponte quis talem comminiscatur rationem. Si in prooemio movenda est miseratio, convenit profecto, ut haec petatur ab earum injuriarum significatione, quibus exagitatus in judicium venit litigator; quae vero manent eum, si causam non tenuerit, incommoda, ea, post expositam litem, judicibus longe clarius possunt ob oculos poni in epilogo et sic Cassiodorus apud Pith. p. 333. Neque obstant ea, de quibus dixi pronomina; *in hoc* ad prooemium, etsi remotius, optime refertur, quoniam id ipsum est, quod proprie nunc tractatur, *in illo* ad epilogum, qui foris arcessitur ad hanc disputationem, illustrandi causa. cf. ad 3, 10, 1. et mox § 36 *hic* — *illic*, manifestum in primis exemplum. vid. 6, 1, 9. Occurrit igitur Qu. ei, quicunque, quod *passuri* simus, in prooemio dici vetet, ex pervulgato illo praecepto. Sic et mox (§ 29) „miserabilem, si vincamur, exitum" qui est futurus, memorat. cf. 6, 1, 23.

praetentanda est. Vid not. crit.

totos effundere affectus, et fictam orationem induere perſonis, et defunctos excitare, et pignora eorum producere: quae minus exordiis ſunt uſitata. Sed haec, quae ſupra dixi, 29
non movere tantum, verum ex diverſo amoliri quoque prooemio opus eſt. Ut autem noſtrum miſerabilem, ſi vincamur, exitum: ita adverſariorum ſuperbum, ſi vicerint, utile eſt credi. Sed ex iis quoque, quae non 30
ſunt perſonarum nec cauſarum, verum ad-
305 juncta perſonis et cauſis, duci prooemia ſolent. Perſonis applicantur non *pignora* modo, de quibus ſupra dixi, ſed *propinquitates*, *amicitiae*; interim *regiones* etiam, *civitatesque*, et ſi quid aliud ejus, quem defendimus, caſu laedi poteſt. Ad cauſam 31

minus exord. Turic. (a pr. m.) *m. in ex.* cum Alm. Camp.

30. *caſu laedi poteſt.* Sic Guelf. niſi quod *ledi* dat. Accedit Bern. leviter diſcrepans *caſu leni poteſt.* Longius abſunt

pignora eorum. Defunctorum igitur; ſed quidni ipſorum potius, quorum res agitur? Malim igitur, quanquam invitis libris omnibus, reponi *reorum* pro *eorum.* Confuſio ea non infrequens eſt apud librarios cf. Drakenb. ad Liv. 26, 3, 10. Sed ecce ipſum hoc, quod conjeci, dantem e Qu. Caſſiodorum in rhetoribus Pithoeanis p. 333.

29. *quae ſupra dixi.* Suſpicor reſpici ad § 27 ubi *favorabilia* tanguntur; nam proxima ad epilogum pertinent, non ad prooemium. Obverſatur tamen maxime miſeratio. *Movere* (pro quo eſt *commovere* 6, 4, 6 in loco gemino) cum ſit in plurimis libris, nihil aliud niſi gloſſa eſt quod, hujus verbi loco, praeferunt quaedam editiones *tentare*, ex Regii nota arreptum.

30. *de quibus ſupra.* Haec, quoniam ipſum vocabulum ponit, *pignora*, ad § 28 referri credo, non ad § 13, quae eſt Geſneri ratio.

caſu laedi poteſt. Caſum h.

extra pertinet *Tempus*, unde principium pro Coelio; *Locus*, unde pro Dejotaro; *Habitus*, unde pro Milone; *Opinio*, unde in Verrem: deinceps, ne omnia enumerentur, *Fama judiciorum*, *Expectatio vulgi*. nihil enim horum in causa est, ad causam tamen per-

Turic. *causale dici p.* cum Bodl. (Sed Alm. *causa indici p.* dare narratur) et Voss. 1. qui haec praefert *Tale dici p.* Prorsus conspirare cum nostro videtur Voss. 3 qui siletur. Nec aliter Ald. Bas. Stoer. Chouet. Leid. Contra Goth. et Voss. 2 *causa dici p.* et haec plurimarum edd. est scriptura, ut ex meis Camp. Loc. Ven. Rusc. Bad. Cerv. Gryph. Gibs. Obr. Burm. Capp. Gesn. quo accedit Andr. cum aliquot ab aliis citatis. Consentiunt Jens. et Tarv. nisi quod pro *dici* habent *duci*, quod in suis exemplis inventum correxit Regius. Plurimarum, et ante nos receptam, scripturam defendere possunt videri Codd. Vall. Ioann. Bal. Arg. Sed sensus magnopere friget, nec quisquam syllabae *le* rationem reddidit, quae in tot bonos libros forte irrepere profecto non potuit, cum vicissim *ci*, postquam *di* seorsim positum conspicebatur, a librariis ultro adjiceretur. *Causale* autem, quod male jungebant pro *casu lae*, placere debebat ejusmodi ingeniis, universae sententiae plerumque securis.

31. *enumerentur.* Turic. *enumerem* cum Alm. Camp. reliquisque ante Ald. Sed redeunt ad sing. pr. pers. Bad. (qui tamen Vall. *enumerentur* dare narrat) Cerv. Obr. Et sane placet magis.

l. accipe calamitatem, ut non raro dicitur a scriptoribus v. c. 6. Prooem. 4. 6, 1, 19. Tac. Ann. 2, 26. Cic. ad Div. 4, 13 ubi vide Manut. ad Qu. Fr. 1, 4. Pro Coelio extr.

31. *extra pertinet.* Variata est locutio pro eo, quod modo dicebatur *applicari*, quo cum confer Senec. Quaest. Nat. 5, 16. „ceteri (venti) — his *applicantur*."

Coelio — Verrem. Pro Coel. c. 1. „miretur — quod *diebus* „festis" cet. Pro Dejot. c. 2. „Moveor etiam *loci* ipsius in„solentia." Pro Mil. c. 1. „haec novi judicii nova *for*„*ma*." In Verr. Act. pr. c. 1. „Inveteravit enim jam *opi*„*nio*."

tinet. Adjicit Theophraſtus ab oratione 32
principium, quale videtur eſſe Demoſthenis
pro Cteſiphonte, ut ſibi dicere ſuo potius
arbitrio liceat rogantis, quam eo modo,
quem accuſator actione praeſcripſerit. Fidu- 33
cia ipſa ſolet opinione arrogantiae laborare:
faciunt favorem et illa paene communia, non
tamen omittenda, vel ideo, ne occupentur,
optare, *abominari*, *rogare*, *ſolicitum agere*:
quia plerumque attentum quoque judicem
facit, ſi res agi videtur nova, magna, atrox,
pertinens ad exemplum: praecipue tamen,
ſi judex aut ſua vice, aut reipublicae com-
movetur, cujus animus ſpe, metu, admo-

32. *Adjicit.* Goth. *abducit* cum Voſſ. 2 ſolo; perperam. cf. praef. noſtr. p. 42. *oratione.* Sic Tur. Guelf. cum Codd. quotquot collati ſunt omnibus (niſi quod ſiletur Bern. quem tamen trahit Guelf.) et Camp. meisque ante Aldum omnibus, quo accedunt Bad. Cerv. Primus Aldus dat *actione*, effictum ſane ex eo, quod mox hoc ipſum vocabulum ſubjicitur. Ego tot auctoribus contra ire non ſuſtinui, neque video in recepta quidquam magnopere reprehendendum. Goth. 5, 7, 6 pro *actio* dat *oratio.* *praeſcripſerit.* Sic Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Voſſ. 1. 2. et edd. meae (exc. Camp.) ante Bad. omnes, quo accedunt Ald. ſec. Gryph. Stoer. Chouet. Reliquae *praeſcripſerat*, quod quare de induſtria pro noſtro reponi voluerit Regius, non aſſequor. Tur. et Voſſ. 3 *praeſcripſeris* mira erroris communione.

32. *Theophraſtus ab oratione.* cf. de Theophr. 3, 1, 15. *Principium ab oratione* videtur fieri tum, cum de ordine orationis ſuae aliqua praefatur, qui cauſam dicit. vid. not. Crit.

quale — Demoſthenis. cf. 3, 6, 3. Contendit a judicibus orator μὴ τὸν ἀντίδικον σύμβουλον ποιήσασθαι περὶ τοῦ πῶς ἀκούειν ὑμᾶς ἐμοῦ δεῖ.

33. *paene communia.* cf. 3, 3, 5.

nitione, precibus, vanitate denique, ſi id
34 profuturum credemus, agitandus eſt. Sunt
et illa excitandis ad audiendum non inutilia,
ſi nos neque diu moraturos, neque extra cauſam dicturos exiſtiment. Docilem ſine dubio
et haec ipſa praeſtat attentio: ſed et illud, ſi 306
breviter et dilucide ſummam rei, de qua
cognoſcere debeat, indicaverimus: quod Homerus atque Virgilius operum ſuorum prin-
35 cipiis faciunt. Nam iſtius rei modus eſt, ut
propoſitioni ſimilior ſit, quam expoſitioni:
nec quomodo quidque ſit actum, ſed de quibus dicturus ſit orator, oſtendat. Nec video,

33. *vanitate.* Sic mei libri omnes. Ioann. Voſſ. 1. 3. *novitate.* Sed ſaepe permutantur haec a librariis vid. Drakenb. ad Liv. 5, 1, 7. Et poterat tali confuſione, frequentiſſima, ſe defendere Almelov. conjectura *varietate*, niſi ſenſu excluderetur. *agitandus.* Guelf. *adhortandus*, ſolus, puto.

34. *indicaverimus.* Turic. *indicarimus* (a pr. manu) cum Alm. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Bad. quo acc. Ald. ſec. Rectius puto. Guelf. et Voſſ. 3 *indicamus.*

vanitate h. e. mendacio, ut recte interpretatur Capper. cum Badius, Rollinus, Gedoynus, patrii ſermonis intempeſtive memores, ambitionem judicis accipiant, quibus miror Geſnerum ipſum accedere. Si quis 11, 2, 23 *vanitatem* ita uſurpatam crediderit, is illo quoque loco noſtram ſignificationem teneri poſſe admonitus facile ſentiet. Hanc Nonius Marcellus (c. 4 voce *Vanum*) aſtruit locis e Cicerone productis, de Offic. 1, 42, 4 Tuſcul. 3, 1. cf. *vana* 7, 1 11. 2, 34. 9, 2, 33. Poteſt autem haec *vanitas* non una ratione ſe oſtendere, velut oſtentando vid. Cic. Lael. c. 15. cf. et Vellej. 2, 60, 8. Quomodo oratorem ſuum in hac *vanitate* virum bonum poſſit tueri Qu., ipſe viderit.

35. *Nam — modus.* Conjunctionem refer ad „breviter" et *modum* intellige menſuram. De *propoſitione* vide 3, 9, 5.

quod hujus rei poſſit apud oratores reperiri
melius exemplum, quam Ciceronis pro A.
Cluentio. *Animadverti, judices, omnem ac-* 36
cuſatoris orationem in duas diviſam eſſe par-
tes: quarum altera mihi niti et magnopere
confidere videbatur invidia jam inveterata
judicii Juniani; altera tantummodo conſuetu-
dinis cauſa timide et diffidenter attingere
rationem veneficii criminum, qua de re lege
eſt haec quaeſtio conſtituta. Id tamen totum
reſpondenti facilius eſt, quam proponenti:
quia hic admonendus judex, illic docendus
eſt. Nec me, quanquam magni auctores, in 37
hoc duxerint, ut non ſemper facere attentum
ac docilem judicem velim: non quia neſciam,

35. *pro A. Clu.* Omittunt *A* Guelf. Goth. et edd. meae ante Ald. omnes, quo acc. Bad. Cerv. Gryph.

36. *proponenti.* Turic. et Guelf. *ponenti* cum Alm. Camp. Nihil praeſidii eſt in hac ſcriptura, ſi quis haereat in *proponendo* quod proprie hujus loci non videtur. Nam et *ponere* dicitur pro *exponendo, narrando* velut 4, 2, 86 quod ipſum hinc eſt alienum.

36. *proponenti*, i. e. prius agenti. Hoc enim ſolet reſpondendo opponi velut 4, 2, 28. 6, 13, 2. Alioqui proponere eſt illius qui indicit quae jamjam ſit probaturus (vide modo *propoſitionem*). Sed hoc ipſum illius maxime eſt, qui prior dicit. Alter prioris argumenta convellit potius, quam ſua propouit.

37. *quanquam magni.* Deſcribitur Ariſtoteles, cujus auctoritate videntur multi Quintiliani aequales male uſi. Recurrit enim haec ſocordiae, pro prudentia venditae, objurgatio in narrationis praeceptis 4, 2, 64 ſqq. cf. et 5, 13, 9. Locus Ariſtotelis eſt Rhet. 3, 14, 7. (p. 373) οὐ γὰρ ἀεὶ συμφέρει ποιεῖν προσεκτικόν. Adverſus quem locum, ut ait ibi Victorius (p. 702) „Quintilianus *accu-* „*rate* diſputavit." De *id quod* cf. 3, 6, 1.

id quod ab illis dicitur, eſſe pro mala cauſa,
qualis ea ſit non intelligi: verum quia iſtud
non negligentia judicis contingit, ſed errore.
38 Dixit enim adverſarius, et fortaſſe perſuaſit:
nobis opus eſt ejus diverſa opinione: quae
mutari non poteſt, niſi illum fecerimus ad
ea, quae dicemus, docilem et attentum.
Quid ergo? Imminuenda quaedam et ele-
vanda, et quaſi contemnenda eſſe conſentio,
ad remittendam intentionem judicis, quam
adverſario praeſtat: ut fecit pro Ligario 307
39 Cicero. Quid enim agebat aliud ironia illa,
quam ut Caeſar minus ſe in rem, tanquam

38. *doc. et attentum.* Turic. et Guelf. *d. e. intentum* cum Alm. Bern. Camp. *Quid ergo? Imm.* Turic. et Guelf. *Q. e. eſt imm.* cum Alm. et Ald. Recte amandat Burm. ad 2, 3, 7 ubi deſignavit 2, 10, 5 aliaque aliorum loca, in quibus ſimilis, rogandi forma, nec tamen negavit alicubi addi *eſt.* Mihi absque *eſt* ratio magis probatur. *elevanda.* Turic. et Guelf. *levianda* cum Alm. Edd. meae ante Bad. ſec. omnes *levanda,* quo redit Baſil. cum Cod. Ioann. Voſſ. Bern. et Goth. (tac. Geſn.) *lenienda* Voſſ. 1 quod eſt et in aliquot edd. margine. Neque tamen dubito quin verum ſit noſtrum.

39. *minus ſe in rem.* Turic. et Guelf. omittunt *ſe* cum Alm. Camp. Obr. cf. not. crit. ad 3, 6, 11.

38. *ejus — opinione.* Intellige „judicis" ἀπὸ κοινοῦ, quanquam intervenit „adver-„ſarius.

39. *ironia illa.* cf. § 70. Dubitatum fuit, verene ineſſet ironia initio Ligarianae, qua de re vide Voſſ. Inſtitutt. Rhet. P. 2. p. 154 qui teſtem citat Aquilam Romanum, agnoſcentem hanc figuram p. Ruhnk. 149. Nec quisquam, qui diligenter legat, ignoret illam accuſatoris irriſionem, qui cum notiſſima quaeque et protrita objecerit reo, tamen velit capitale quid et ſingulare protuliſſe videri. Erat illud artificium Ciceronis, quo verum crimen diffingeret inverteretque, quod non in ſolo Pompejanarum partium ſtudio arguiſſet Tubero.

non novam, intenderet? Quid pro Coelio, quam ut res expectatione minor videretur? Verum ex iis, quae propoſui, aliud in alio genere cauſae deſiderari palam eſt. Genera 40
porro cauſarum plurimi quinque fecerunt, *honeſtum*, *humile*, *dubium* vel *anceps*, *admirabile*, *obſcurum:* id eſt, ἔνδοξον, ἄδοξον, ἀμ-

propoſui. Turic. et Guelf. *propoſuimus* cum Alm. Voſſ. 1. Camp. 40. ἔνδ. — δυσπαρακ. Guelf. ἔνδ. ἄδ. ἄπορον ἀμφ. π. δ. Qui ita ſcripſit librarius videtur Latino *dubium* graecam vocem reddere voluiſſe cum *anceps* eſſet ἀμφίδ. cf. 3, 6, 35 ubi perperam ἄπορον pro *dubium.* Goth. non ἔνδοξ. omittit (ut ait Geſn.) ſed ἄδοξ. cujus loco ponit παραδ. quod mox omittit.

pro Coelio. cf. § 31. Cum nulla in Coelianae prooemio ſit ironia, placet ſupra „*ironia illa*" accipere ſexto caſu, ut hic quoque *agebat* ſubaudiamus, cujus ſubjectum ſit ipſe Cicero.

quae propoſui. Quibus tanquam prooemii argumentis uti praecepi. Deſiderari pro „conducere, prodeſſe" dicitur. cf. § 24.

40. *Genera cauſarum.* Spectant haec ad *judiciale genus*, cujus haec ipſa quinque genera ſunt ſpecies, quas et Cicero agnoſcit de Inv. 1, 15. Fortunatianus p. Pith. 60. Sulpic. Victor p. ib. 243. quorum poſtremi iisdem graecis quoque utuntur appellationibus. Hermogenes ἄδοξον habet (p. 7. ed. Sturm.) cujus quod affert exemplum noſtro ſane loco conveniat, niſi quod annumerat τοῖς ἀσυστάτοις i. e. iis quae ne admittuntur quidem in judicium. Reliqua apud hunc quidem non invenio. Capperonnerius, ad locum Fortunatiani ſupra poſitum, ablegat ad Graecos Rhetores Aldi, quorum ſecundo, quod deſignatur, volumine caremus in hac urbe; nec quidquam de horum doctrina reperio in Lexico Erneſtino. Solet lis moveri Quintiliano, quod cum 3, 3, 15 *genera cauſarum* dixiſſet alio intellectu, hic in diſſimili loco eodem uſus ſit vocabulo. Sed non ejus haec eſt culpa verum ipſius antea Ciceronis, quem operoſe defendit Marius Victorinus p. Pith. 122, unde ſua hauſerunt Regius et Pſeudo-Turnebus. Sed revincit eum apud Badium Valla. vid. 5 Pr. 5.

φίδοξον, παράδοξον, δυσπαρακολούθητον. Sunt, quibus recte videatur adjici *turpe*, quod alii
41 *humili*, alii *admirabili* ſubjiciunt. *Admirabile* autem vocant, quod eſt praeter opinionem hominum conſtitutum. In *ancipiti* maxime benevolum judicem, in *obſcuro* docilem, in *humili* attentum parare debemus. Nam *honeſtum* quidem ad conciliationem ſatis per ſe valet: in *admirabili* et *turpi*, remediis opus
42 eſt. Et eo quidam exordium in duas dividunt partes, *principium*, et *inſinuationem*, ut ſit in principiis recta benevolentiae et attentionis poſtulatio: quae quia eſſe in turpi cauſae genere non poſſit, inſinuatio ſurrepat animis maxime ubi frons cauſae non ſatis

41. *in admirabili.* Turic. omittit *in* cum Alm. Camp. Obr. Placet.

42. *quidam exord.* Turic. et Guelf. *quidem e.* cum Goth. Voſſ. 2. Bern. Camp. et aliquot praeterea edd. In Guelf. hoc quoque animadvertendum, quod inter haec duo verba vacuae chartae ſpatium eſt relictum, ſufficiens verſibus, quales ſunt in iſto Codice, 24 et dimidio. *Exordium* orditur verſum integrum, et litera *E* minio eſt picta. Nihil tamen hinc excidiſſe exiſtimo. *in principiis.* Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. *in principio.* Placet. *quae quia eſſe.* Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) omittunt *quia* cum Voſſ. 2. 3. Camp. Gryph. (1536). Sed Turic. et Alm. *quae eſt.* Error negligendi *quia* poſt *quae* proclivis erat. *frons.* Turic. et Guelf. *fors*

41. *praeter op. hom. conſtitutum.* *Conſtitutum* dixiſſe videtur, dum menti obverſatur *judicium*, quod *conſtitui* dicitur proprie (velut § 36 et 4, 2, 10. *quaeſtio conſt.* et 3, 10, 3 *judicia conſt.*). *Genus cauſae* enim proprie non *conſtituitur* quanquam Cic. in Verr. 5, 1. *cauſa conſtituitur.* cf. 7, 1, 14. item 5, 13, 34.

42. *principium et inſinuationem.* Cf. ad Her. 1, 4 — 8. Cic. de Inv. 1, 15. ad eum Marius Vict. p. Pith. 124. Cur. Fortunat. p. 60.

frons — facie. Non diffiteor moleſtam mihi videri

honesta est, vel quia res sit improba, vel quia hominibus parum probetur: aut si facie quoque ipsa premitur, vel invidiosa consistentis ex diverso patroni, aut

cum Alm. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. Loc. Ald. Sed Goth. et Vall. (ref. Badio) receptam, et sic Camp. quoque cum reliquis edd.

aut si facie. Turic. omittit *si* cum Camp. Placet.

invidiosa consistentis. Ita Guelf. cum Bodl. Ioann. Voss. 2. 3. Bern. Goth. Alm. Turic. (nisi quod postremorum uterque dat etiam *consistens*) et edd. meis ante Bad. sec. omnibus, quo acc. Ald. sec. Praeter recentiores edd. restant igitur vindices receptae scripturae quae sic habet, *invidia c.*, Codd. Bal. Voss. 1. Hos vel mutilos h. l. vel male collatos facile suspiceris. Sed ne stare quidem potest recepta. Quis enim ferat *vel* praemissum nunc substantivo *invidia*, nunc adjectivo *miserabilis* (eo enim casu scribitur hoc vocabulum in omnibus ante me libris)? Quod si *miserabilis* pendet ab *invidia*, debebat *vel* poni post eam vocem. Deinde quid est *invidia patroni*? Dure profecto dicta pro ea *invidia*, quem vel actori vel litigatori conflet patronus; nam proprie accipies talem, qua laboret ipse (ut 4, 2, 113 *invidia caedentis*). In nostra constitutione (quae est tota codicum, una abrasa litera S in *miserabili*, facile irrepente ob sequens *senis*)

hanc *faciei* a *fronte* discernendae affectationem, cum in impropria qualis haec est, oratione fere soleat utraque significare externam rei speciem. Et *facies* succedit *fronti* in eadem locutione apud ipsum nostrum 9, 2, 25 (sed ex Calvo) „Perfrica *frontem*" tum 11, 3, 160 „Perfricare *faciem*." Etiam 11, 1, 61 ubi plane similia his tractantur, *frontem* ponit noster. Cogimur tamen in *facie* h. l. agnoscere speciem paulo interiorem quam est *frons*, quanquam nec ipsam veritatis indicem certam. Badius „*Frons*," ait, „causae „est, qua ipsa primum appa„ret, *facies* qua agnoscitur." In Indicativo „hon. *est*" non est haerendum, etsi convenientior videbatur conjunctivus. Illum, cum tamen ferri posset, praetulit ob nimiam conjunctivorum frequentiam. Alia est conditio § 28.

vel invidiosa — vel miserabili. Patronum cave h. l. accipias causidicum. *Patroni* hujus *cliens* est vel actor, vel litigator cf. 11, 1, 66. „Ea„dem pro libertis adversus „*patronos* observantia." ubi modo dixerat *patronum* (§ 65) pro *advocato*.

patris, vel miſerabili, ſenis, caeci, infan-
43 tis. Et quidem quibus adverſus haec modis ſit medendum, verboſius tradunt, materiasque ipſi ſibi fingunt, et ad morem actio- 308
num perſequuntur: ſed hae, cum oriantur

invidioſa adjectivum, ſexto caſu, junges ſubſtantivo *facie*, unde deinceps pendebunt genitivi, et quo itidem referetur *miſerabili*. Sic 2. 15. 6. *facies miſerabilis*. Jam ſi contortam judicas locutionem: *premitur cauſa facie invidioſa patroni ex diverſo conſiſtentis*, reminiſcere, quaeſo, quoties, contra recentiorum linguarum uſum, veteres *habere* uſurpent, ubi dicunt rem aliquam habere id, quod circa eam verſatur. (cf. v. c. 6, 2, 10. 7. Praef. 1.). Neque enim dure dicas „haec cauſa habet „patronum ex diverſo conſiſtentem," quorum loco hic paulo licentius eſt „hujus cauſae facies habet" cet. Quo in genere verbo *habere*, in nominum ſtructura, ſuccedit genitivus ejus rei, quae habetur. Cetera, quibus offendaris in hoc loco, nata ſunt ex ſtudio brevitatis, quae cum *faciem* ſemel poſuiſſet, mallet adjectivo ad nomen illud accommodando defungi apud intelligentes lectores, quam verboſius dicendo etiam tardis patere. Quod autem negavi *invidium* dici id, quod invidiam *faciat*; hoc non eo pertinet, quaſi adjectivum non ſignificet eum, qui invidiam commoveat alii. Haec enim propria ejus eſt poteſtas. vid. Gronov. et Drakenb. ad Liv. 9. 29. 7. Uno defungar exemplo in primis manifeſto Ovid. Metam. 5. 513 (Ceres) Ante Jovem paſſis ſtetit *invidioſa* capillis. it. noſtri 11, 1, 63.

43. *Et quidem*. Goth. Voſſ. 2. *E. quidam* quod ſuaſit Regius. Meliores Codd. Alm. Turic. Guelf. noſtram habent. Quibus accedere videntur reliqui. Ex vett. edd. Camp. Tarv. Ruſc. Ald. *quidam* Praeſtat *quidem*, ut difficilius et majori auctoritate firmatum. Similis uſus eſt Sueton. Jul. c. 62. item infr. 6, 10, 95. 9, 4, 79, ubi nulla varietas, niſi quod priore loco Voſſ. 3. *quod quidem*, perverſe. cf. 5 Pr. 1. 6, 1, 38. *ad morem*. Turic. *et amorem*. Camp. *et morem* ſine praepoſ. Priſtinum errorem *et ad mortem*, quem correxit Regius, ante Venet. omnes praeterea vett. meae.

perſequuntur. Codd. praeter Goth. nullos video qui non dent *proſequuntur*. Sed noſtram rationem et hic, cum edd.

43. *Et quidem*. vid. not. crit.

ex causis, quarum species consequi omnes non possumus, nisi generaliter comprehendantur, in infinitum sunt extrahendae. Quare 44 singulis consilium ex propria ratione nascetur. Illud in universum praeceptum sit, ut ab iis, quae laedunt, ad ea, quae prosunt, refugiamus. Si causa laborabimus, persona subveniat; si persona, causa: si nihil, quod nos adjuvet, erit, quaeramus, quid adversarium laedat. nam ut optabile est, plus favoris mereri: sic proximum, odii minus. In iis, quae 45 negari non poterunt, elaborandum, ut aut minora, quam dictum est, aut alia mente facta, aut nihil ad praesentem quaestionem *pertinere*, aut emendari posse poenitentia, aut satis jam punita, videantur. Ideoque agere advocato, quam litigatori, facilius: quia et laudat sine arrogantiae crimine, et aliquando utiliter etiam reprehendere potest.

Camp. Jens. (non enim illa *conf.*) Tarv. Ven. Rusc. aliisque recentioribus, et res ipsa commendat. Gesn. *prof.* cf. 1 Prooem. 25. item 6, 1, 5.

44. *Illud — praeceptum sit.* Turic. *Aliud — praeceperimus* cum Alm. Camp. Sed Guelf. Ald. Bas. *illud — praeceperim.* Voss. 1. 3. Bern. *i. — praeceperunt.* Nisi Codd. sunt vindices receptae, malim Aldinam rationem, ex qua per errorem repetendi *ut* natum *praeceperimus.* Magis enim Quintiliani ipsius proprium est praeceptum quam vulgo datum ab omnibus ut mox § 57. *refugiamus.* Camp. *conf.* male.

quid advers. Turic. a prima manu *qui a.* Malim *quod* ex quo corrupta Turic. scriptura (cf. 3, 7, 5.) et quod habet in marg. Vidov. et Bad. cf. 4, 2, 91.

44. *praeceptum sit.* vid. not. Crit.

quid adversarium laedat. cf. not. Crit.

proximum. cf. 1, 1, 8.

46 Nam ſe quoque moveri interim finget, ut pro Rabirio Poſtumo Cicero, dum aditum ſibi ad aures faciat, et auctoritatem induat vera ſentientis, quo magis credatur vel defendenti eadem, vel neganti. Ideoque hoc primum intuemur, litigatoris an advocati perſona ſit utendum, quoties utrumque fieri poteſt. nam in ſchola liberum eſt: in foro rarum, ut ſit idoneus ſuae rei quisque defen-

46. *dum — induat.* Goth. *d. a. ſ. facit — induit.* (De *facit* tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. a Jenſ. inde ad Gryph. qui primus conjunctivos dat. Camp. tamen cum Turic. et Guelf. et ipſe hos praefert. Hi manum mihi injecerunt, quo minus reponerem indicativos, quos praeſtare arbitror, quia *dum* h. l. neque *dummodo* ſignificat, neque *donec.* Vide Gronov. et Drakenb. ad Liv. 1, 40, 7 it. Gronov. ad 35, 8, 1.

aditum. Turic. *aditus.* cum Alm. Guelf. Bern. Voſſ. 3. Camp. Fortaſſe melius. Confer Gallorum vocem „les entrees" et Aeneid. 4, 423. Tibull. 2. 4, 19. *intuemur.* Sic Codd., ut quidem videntur, omnes; etiam Camp. Mox vett. edd. usque ad Stoerium *intueamur,* quod ſane aptius et repetiit Capp. Suſpicor Qu. ſcripſiſſe *intuebimur.* *nam in ſchola.* Sic Turic. cum Alm et Camp. it. Gryph. (1544) Obr. Inſerit Guelf. *id* cum reliquis fortaſſe plerisque. Goth. et vett. edd. usque ad Baſil. *illud.* Veterum morem magis ſapit omiſſio pronominis.

ſuae rei. Hoc ordine Tur. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum edd. ante Stoer. omnibus. Deinceps *r. ſ.* Hoc inconſulto haud dubie, quod Guelf. *ſui rei.*

46. *moveri.* ſcil. iis, quae objiciantur ſuo clienti.

Pro Rab. Poſt. Rectiſſime Geſnerus deſignat hujus orationis locum prae aliis c. 1. mox ab initio.

dum — induat. cf. not. Crit.

intuemur. cf. not. Crit.

quisque. Non erat quod in hac voce haereret Geſn. qui malit *quisquam* quia *rarum* hoc dicatur. *Quisque* hic eſt quem Graece dicas τὸν ἀεὶ δικαζόμενον. cf. 2, 15, 6. 3, 8, 42 (in loco Cic.) 5, 12, 13. 14. bis 5, 13. 57. 58. ubi ſaepe cum *ſui* pronomine conjunctum videbis, ut hoc ipſo loco. cf. not. crit. ad § 53.

309 ſor. Declamaturus autem maxime poſitas in 47
affectibus cauſas propriis perſonis debet induere. Hi ſunt enim, qui mandari non poſſunt: nec eadem vi perfertur alieni animi, qua ſui, motus. His etiam de cauſis inſinua- 48
tione videtur opus eſſe, ſi adverſarii actio judicum animos occupavit, ſi dicendum apud fatigatos eſt: quorum alterum promittendo noſtras probationes, et adverſas eludendo, vitabimus; alterum et ſpe brevitatis, et iis, quibus attentum fieri judicem docuimus. Et urbanitas opportuna reficit animos, 49
et undecunque petita judicis voluptas levat taedium. Non inutilis etiam eſt ratio occu-

47. *perfertur.* Sic. Tur. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Camp. niſi quod hic *fertur.* Reliqui *perferuntur.* Minus placet pluralis in *motus*, qui jam fuerat in *affectibus*, ut hic varietas aliqua magis deceret.

48. *occupavit, ſi.* Ita Tur. Guelf. Camp. Mox ad Obr. usque *occupaverit vel ſi*, quod repetierunt recentiores. Goth. (tac. Geſn.) non *vel* ſolum ſed et *occ.* omittit. Conjunctivus in *occ.* ferri nequit. Nec vere videtur dici Alm. dare *occuparit*, et *vel* ipſum, etſi hoc, omiſſum ab Alm., ſervavit Obr., ſapit correctorem. *eludendo.* Sic Tur. Guelf. Camp. Edd. reliquae vett. praeter Ald. *eluendo* ut et Goth. et Voſſ. 2. (Quibus addunt Alm. in quo falli eos puto). Gryph. *elevando*, a correctore. Noſtram veram eſſe docet, praeter multa Qu. loca, 5, 13, 27. ubi gemina fere noſtris. Quanquam et iſto loco idem Gothani error, ceteris non aſtipulantibus.

49. *judicis voluptas.* Guelf. *judici v.* Non male, ut pendeat dativus a *petita.*

48. *His etiam de cauſis.* Pronomen cave referas ad praecedentia. *Hae cauſae* ſunt, *ſi adverſ.* cet.

iis — docuimus. §. 33. 34. Valde geminum noſtro habes locum Ciceronis de Inv. 1, 17. indicante Turnebo.

pandi, quae videntur obſtare: ut Cicero dicit, *Scire ſe mirari quosdam, quod is, qui per tot annos deſenderit multos, laeſerit neminem, ad accuſandum Verrem deſcenderit:* deinde oſtendit, hanc ipſam ſociorum defen-
50 ſionem; quod ſchema πρόληψις dicitur. Id cum ſit utile aliquando, nunc a declamatoribus quibusdam paene ſemper aſſumitur, qui fas non putant, niſi a contrario, incipere. Negant Apollodorum ſecuti, tres eſſe (de quibus diximus) praeparandi judicis partes: ſed multas ſpecies enumerant, ut *ex moribus judicis, ex opinionibus ad cauſam extra pertinentibus, ex opinione de ipſa cauſa,* quae ſunt prope infinitae: tum iis, ex quibus omnes controverſiae conſtant, *perſonis, factis, dictis, cauſis, temporibus, locis, occaſioni-*
51 *bus, ceteris.* Quas veras eſſe fateor, ſed in

πρόληψις. Codd. mei et vett. edd. omnes latt. litt. dant vocem. Nec male fortaſſe cf. 3, 6, 97. nec obſtat quod 9, 2, 16 et 9, 3, 99 Graece fere ſcribitur.

50. *tres.* Goth. et Camp. *tris* quod erat in eo quoque Codice, unde deſcriptus eſt Turic. Hic enim pro *ſecuti tres* dat *ſecuturis*, mutatum a ſec. manu in *ſecuturum.* cf. 1, 7, 17.

cauſam extra. Guelf. et Goth. (tac. Geſn.) inſerunt *et*, male profecto.

49. *Cicero.* In divinatione in Q. Caecilium, ſtatim ab initio.

defenſionem. Geſn. vult poſt hanc vocem *eſſe* aut poni aut certe intelligi. Nullus liber habet infinitivum, qui, etſi facillime poterat inſeri, nequaquam eſt neceſſarius.

50. *tres.* §. 5.

opinionibus — extra pertinentibus. cf. § 51. monente Capp.

quae — infinitae. Pronomen cave cum Capp. referas ad *opiniones*, intelliguntur enim *ſpecies.*

perſonis — ceteris. cf. 3, 6, 25. it. 4, 2, 55.

haec tria genera recidere. Nam ſi *judicem benevolum*, *attentum*, *docilem* habeo, quid amplius debeam optare, non reperio: cum metus ipſe, qui maxime videtur eſſe extra haec, et attentum judicem faciat, et ab adverſo favore deterreat. Verum quoniam non 52
eſt ſatis demonſtrare diſcentibus, quae ſint in ratione prooemii, ſed dicendum etiam,
510 quomodo perfici facillime poſſint: hoc adjicio, ut dicturus intueatur, *Quid*, *apud quem*, *pro quo*, *contra quem*, *quo tempore*, *quo loco*, *quo rerum ſtatu*, *qua vulgi fama* dicendum ſit? *Quid judicem ſentire credibile* ſit, antequam incipiamus? tum, *Quid aut deſideremus*, *aut deprecemur*? Ipſa illum natura eo ducet, ut ſciat, quid primum dicendum ſit. At nunc omne, quod coeperit, 53

51. *haec tria gen.* Turic. omittit *tria* cum Alm. et Camp. *reperio.* Turic. *reperiam* cum Alm. et Camp.

52. *perfici.* Turic. *perſpici* cum Alm. Voſſ. 3. Bern. At Camp. *percipi.* *incipiamus.* Turic. *incipimus* cum Alm. Guelf. Voſſ. 2. (An 1. vel 3?) Camp. Obr. Fortaſſe melius ad vitandum concurſum conjunctivorum. cf. 3, 6, 1. it. 5. 8. 4. *Quid aut deſideremus.* Turic. omittit *aut* cum Alm.

53. *quod coeperit.* Guelf. *coeperunt* cum Bern. Voſſ. 3. et Camp. Reliqui fere *coeperint*, ut et Geſn. Sed Goth. (tac. Geſn.) et Voſſ. 2. noſtram dant. Hanc ego rationem praeſtare arbitror, cum *coepiſſe* tranſitive cum accuſativo ſtrui vix credam, citra antiquiorem latinitatem.

51. *metus ipſe.* §. 20. ſeqq.

52. *deprecemur.* cf. 3, 6, 13.

quid primum. h. e. prooemii loco.

53. *At nunc — exordium.* Eſt affectatio aliqua in variando *prooemium*, *exordium*; quae ſi quid habet in receſſu, equidem non aſſequor, ut de ipſa ſcripturae veritate dubitare ſubeat. cf. not. cr.

prooemium putant, et, ut quidque ſuccurrit, utique ſi aliqua ſententia blandiatur, exordium. Multa autem ſine dubio ex aliis partibus ſunt, aut aliis partibus cauſae communia: nihil tamen in quaque melius dicitur, quam quod aeque bene dici alibi non
54 poſſit. Multum gratiae exordio eſt, quod ab actione diverſae partis materiam trahit; hoc ipſo, quod non compoſitum domi, ſed ibi atque e re natum, et facilitate famam ingenii auget, et facie ſimplicis ſumtique e proximo ſermonis fidem quoque acquirit: adeo ut, etiamſi reliqua ſcripta atque elaborata ſint, tamen plerumque videatur tota extemporalis oratio, cujus initium nihil praeparatum
55 habuiſſe manifeſtum eſt. Frequentiſſime vero prooemium decebit et ſententiarum, et compoſitionis, et vocis, et vultus modeſtia:

prooemium. Cum mox recurrat *exordium*, quaſi diverſum ab hoc *prooemio*, malim hic pro ea voce legi *primum*, hac ſententia: „omne quod coeperit primum putant“ h. *e.* quidquid aliquis primum dicat, id natura quoque primum eſſe, Cf. 3. 11, 28 ubi contraria eſt confuſio.

ſuccurrit. Ita Turic. Guelf. Bern. Camp. Reliqui *ſuccurrerit*, parum idoneo conjunctivo.

blandiatur. Sic omnes mei, praeter Geſn. (imitantibus Bipp.) in quo videtur operarum vitium *blanditur.*

in quaque. Goth. (tac. Geſn.) *in quoque.* cum Voſſ. 2. et Jenſ. Ex hac ſcriptura Regius effecit *quoquam*, quem ſecuti ſunt Loc. et reliquae ante Leid. excepto Aldo. hic enim cum Camp. Tarv. et recc. noſtram dat, quam Codd. ipſi tuentur, veriſſimam. Intelligitur *parte*, et ratio eſt qualis in *quisque* § 46.

54. *actione.* Agendi formula. Cf. 3, 6, 69 ibique notam. it. hoc cap. § 32.

55. *compoſitionis.* ſcil. numerorum cf. not. ad Pro. 8.

adeo ut in genere cauſae etiam indubitabili, fiducia ſe ipſa nimium exerere non debeat. Odit enim judex fere litigantis ſecuritatem:
55 cumque jus ſuum intelligat, tacitus reverentiam poſtulat. Nec minus diligenter, ne 56
ſuſpecti ſimus illa parte, vitandum: propter quod minime oſtentari debet in principiis cura, quia videtur ars omnis dicentis contra judicem adhiberi. Sed ipſum iſtud evitare, ſummae artis eſt. Nam id ſine dubio ab 57
omnibus, et quidem optime, praeceptum eſt: verum aliquatenus temporum conditione mutatur: quia jam quibusdam judiciis, ma-

55. *exerere.* Turic. *exercere* cum meis aliisque, puto, item omnibus et Camp. et vett. ante Venet. Correxit Regius frequentiſſimum errorem. Ald. et Baſ. retinuerunt.

56. *illa parte.* Tur. *ulla p.* cum Alm. Guelf. Camp. Tarv. et recentioribus fere ante Burm. Inferunt praep. *in u. p.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Loc. Ruſc. Bad. Regii conjecturam *illa* cum praepoſitione dat Veneta (cf. not. ad 2, 21, 16), ſine ea Baſ., neceſſario, quidquid obloquitur Badius. *ulla p.* ſphalma Bip.

ars omnis. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *a. omnino* cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſ. exceptis Camp. Ald.

57. *evitare.* Turic. et Camp. *curare.* Soli.

jam quibusdam jud. Sic Turic. cum Camp. Retinent *jam* Guelf. Goth. Bodl. (vel ut alibi prodit Gibſ., Bal.) edd. Andr. et omnes meae ante Stoerium. Recte ex fuga retraxit Gibſ. quem Obr. et Roll. ſunt ſecuti. Nec quidquam facilius excidebat quam *jam* poſt *quia.* Non memoratur Alm. qui tamen profecto cum Turic. facit. Inter *quib.* et *jud.* plerique inſerunt *in*, praeter Tur. Alm. Camp. quos ſequor.

jus ſuum. Locum Ciceronis apto comparat Pithoeus. Pro Quinct. c. 9. „niſi tu „(Aquilli) quod eſſet *tuum* „*jus* — docuiſſes."

56. *illa parte.* i. e. in prooemio.

ximeque capitalibus, aut apud centumviros, ipſi judices exigunt ſolicitas et accuratas actiones, contemnique ſe, niſi in dicendo etiam diligentia appareat, credunt: nec do-
68 ceri tantum, ſed etiam delectari volunt. Et eſt difficilis hujus rei moderatio: quae tamen ita temperari poteſt, ut videamur accurate, non callide, dicere. Illud ex praeceptis veteribus manet, ne quod inſolens verbum, ne audacius tranſlatum, ne aut ab obſoleta vetuſtate, aut poëtica licentia ſumtum, in prin- 312
69 cipio deprehendatur. Nondum enim recepti ſumus, et cuſtodit nos recens audientium intentio: magis conciliatis animis, et jam calentibus, haec libertas feretur, maximeque cum in locos fuerimus ingreſſi, quorum na-

aut apud Centumv. Sic Turic. et Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. it. ed. Tarv. Reliqui omnes mei cum Guelf. *at a. C.* quo errore liberavit locum Dan. Pareus, ſcribi jubens *et a. C.* ſequente primo Rollino, ſed ſine auctore; atque deinceps recentioribus. cf. c. 2, 5. Muretus de Origine Juris (Ev. Ottonis Theſ. T. 4. p. 16) capitis judicia apud Centumviros exerceri ſolita credidit falſae ſcripturae *ut* pro *aut.* Sic et Pſeudo-Turn. hic et ad 5, 10, 115. *ipſi judices.* Guelf. 1. *quidem.*

58. *temperari.* Turic. *temptari*, Camp. *tentari* errore nato e ſcriptura, qualis eſt in Turic. *aut poëtica.* Sic Turic. Voſſ. 2. Goth. (tac. Geſn.) Camp. et edd. meae ante Stoer. omnes. Guelf. et pleraeque recentt. inſerunt *a.* Ante *obſoleta* omittunt plerique *ab*, ſed retinent Turic. et Goth.

67. *apud Centumviros.* cf. 3, 10, 3. Judices diligentioris eloquentiae cupidos vid. et 4. 2, 122. 5, 10, 115.

58. *Difficilis hujus rei moderatio.* cf. 4, 1, 9. 12, 9, 5.

59. *cuſtodit nos — intentio.* cf. 4, 2, 58. et paulo alia ſtructura 126.

in locos. cf. 2, 1, 11. 2, 4, 22.

turalis ubertas licentiam verbi notari circumfuso nitore non patitur. Nec argumentis 60
autem, nec locis, nec narrationi ſimilis eſſe in prooemio debet oratio, neque tamen deducta ſemper, atque circumlata, ſed ſaepe ſimplici atque illaboratae ſimilis, nec verbis vultuque nimia promittens. Diſſimulata enim et, ut Graeci dicunt, ἀνεπίφατος actio,

59. *ubertas.* Jenſ. cum ceteris ſic, non, ut refert Geſn., *libertas.* *notari.* Guelf. *notare* cum Goth. (tac. Geſn.)

60. *circumlata.* Voſſ. 2. dare fertur *circulata* (quod eſt in aliquot excuſorum margine, et in Vallenſi, correctione invectum, cum prius noſtra eſſet) Gothano non aſtipulante. Badii ſec. *circumlita* in textu, quod in margine habet Baſ.

atque illaboratae. Turic. *a. inlaboratae* (qui ſane voluit *inelab.*) Guelf. *ac illaborati.* Vett. edd. ante Baſ. *ac inelab.* excepto Camp. et Aldo, quorum ille noſtram, hic *atque inel.* De *ac* ante vocalem vide 5, 2, 3.

ἀνεπίφατος *actio.* Tarviſ. Graecum omittit, nulla lacuna, ut poſſis ſuſpicari ipſam vocem *actio* natam ex male intellecto Graeco extremo. (Recurrit tamen mox apud Tarv. ἀνεπίφατος,

notari — *non patitur.* cf. locum geminum 4, 2, 117. it. 9, 4, 29.

60. *deducta* — *circumlata.* Prius cf. ad 3, 6, 59. not. ex. Hoc loco artificium ſingulare ſignificat, nec ſufficit quod Badius interpretando affert *tenuata*, etſi haec vis ineſt voci. Opponitur *deducto* operi illud, quod eſt *craſſo filo* Cic. ad Div. 9, 12. quo Burmannus quoque utitur, loco ſupra citato. Alterum recte hic ſcribi numerus teſtium perſuadet, nec dubium quin pertineat ad ſcite ſtructas oratorum περιόδους; nullo tamen gemino loco poteſtatem hanc aſtruere datur.

60. *vultuque.* Hic improprie dictum, aliter ac ſupra § 55.

ἀνεπίφατος *actio.* Vox graeca non adeo pervulgata. Poteſtas hic facile apparet, de qua vide in primis Schneiderum in Lexico Graeco. Maxime conſpirat cum uſu qualis eſt adverbii ἀνεπιφάντως apud Antonin. de ſe ipſo 1, 9. *Actio* de pronunciatione hicquidem non videtur intelligendum, ſed de univerſa oratione, dicendi forma. cf. not. prox.

melius ſaepe ſurrepit. Sed haec, prout for-
61 mari animos judicum expediet. Turbari memoria, vel continuandi verba facilitate deſtitui, nusquam turpius: cum vitioſum prooemium poſſit videri cicatricoſa facies: et peſſimus certe gubernator, qui navem, dum
62 portum egreditur, impegit. Modus autem principii, pro cauſa. Nam brevius ſimplices, longius perplexae ſuſpectaeque et infames deſiderant. Ridendi vero, qui
velut leges prooemiis omnibus dederunt, 313

eo loco, ubi debebat ſcribi ἀποστροφή.) Nam ſi omittis *actio*, ſenſus ſibi conſtat et adjectiva referuntur ad id, quod praeceſſit, *oratio*. Nimis tamen multa ſine ſubſtantivo continuata. Etiam *oratio* aliquoties confunditur in Codd. noſtri cum *actio* ut 4, 1, 32. 7, 10, 12. 11, 3, 96. Simpliciſſimum fuerit *actionem* hic dictam cenſere in genere pro *oratione*, tantum variandi cauſa. cf. not. ex. *animos*. Turic. Guelf. Camp. *animum* cum Alm. Voſſ. 2. (non aſtipulante Goth., niſi ego Guelf. notavi pro Goth.) et edd. ante Gryph. omnibus. An melius?

61. *facilitate*. Ita Turic. (a ſec. manu cum prior dediſſet *facultate deſtui*, pro *deſtitui* poſt reducto) et Camp. it. vetus Codex in margine Baſil. Acc. Goth. Voſſ. 2. Non memoratur Alm. Reliquae meae *facultate*, ut et Geſn. Si quid intereſt *facultatem* inter et *facilitatem*, quod eſt profecto, huic loco aptius *facil*. Cf. confuſas aliquoties has voces in Codd. 2, 14, 37. 2, 15, 30, 7, 2, 55. 10, 7, 18. 19. Tarv. et Ald. *difficultate* ſoli, nec ſcio unde, ſed non ſine ſenſu, quoniam *deſtitui* hoc loco non ſine gratia dicatur abſolute cf. Ruhnk. ad Vell. 2, 69 et Dukerus ad Liv. 23, 10, 5.

62. *Ridendi — terminarentur*. Tale quid ab aequalibus in libris de arte proditum fuiſſe neceſſe eſt. Quod huc trahunt, quatuor partes prooemii ab Hermogene ſtatui de Inv. l. 1. c. 5. alienum eſt. Item numerum partitionis praefiniri vetat. 4, 5, 3.

ut intra quatuor ſenſus terminarentur. Nec minus evitanda eſt immodica ejus longitudo, ne in caput excreviſſe videatur, et, quo praeparare debet, fatiget. Sermonem a per- 63
ſona judicis averſum, quae ἀποςροφὴ dicitur, quidam in totum a prooemio ſummovent; non nulla quidem in hanc perſuaſionem ratione ducti. Nam prorſus eſſe hoc magis ſecundum naturam confitendum eſt, ut eos alloquamur potiſſimum, quos conciliare nobis ſtudemus. Interim tamen 64

62. *ut — terminarentur.* Haec duo verba omiſſis interjectis, continuant Turic. Alm. Voſſ. 1, 3. Bern. A ſec. tamen manu Turic. inſerit *cito*, quod et ipſum habent Guelf. Camp. Paulo immutatum *ut intra quatuor terminos cito term.* Bodl. Bal. Andr. Orta profecto eſt praepoſtera ſcriptura ex omiſſione iſta male emendata. *quo — fatiget.* Guelf. *q. praeparari d. f.* cum edd. Jenſ. (tac. Geſn.) et rell. ante Badium. Aldus praeterea *fatigetur* pro *fatiget.* Noſtram eſſe in Vallenſi diſerte monet Badius, quam alii quoque Codd. tuentur. Fluctuat ſententia, inopia ſubjecti. Badius pro *quo* conjicit *quos*, ut intelligantur judices. Equidem malim *quod* unde *ipſum* fiat ſubjectum. Nam *orationem* ſubaudire, ut modo ad *videatur* minus aptum fuerit.

63. *quae — dicitur.* Turic. ἀποςροφὴ *ut dicitur* quod vix potuit ita proficiſci a Qu. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Jenſ. cum edd. ante Stoerium *qui — dicitur.* Elegantior ſane noſtra ratio. cf. 2, 18, 1.

in caput excreviſſe. Capiti enim prooemium comparatur. 3, 8, 10. Sed ſubjectum ſententiae parum apparet, quod *prooemium* quidem eſſe nequit. *Oratio* potius intelligetur, quod vocabulum mallem expreſſum.

quo — fatiget. Cf. not. Crit.

63. *in totum.* Cf. not. Crit. ad 3, 8, 58.

64. *hoc prooemio.* In hoc ipſo, de quo jam agimus, prooemio. cf. not. Crit.

et eſt hoc prooemio neceſſarius ſenſus aliquis, et is acrior ſit atque vehementior ad perſonam directus alterius. Quod ſi accidat, quo jure, aut qua tanta ſuperſtitione prohibemur dare per hanc figuram ſententiae
65 vires? Neque enim iſtud ſcriptores Artium, quia non liceat, ſed quia non putant utile, vetant. Ita, ſi vincet utilitas, propter eandem cauſam facere debebimus, propter quam ve-
66 tamur. Et Demoſthenes autem ad Aeſchinem

64. *hoc prooemio.* Sic Turic. Guelf. Alm. Bodl. Bal. Camp. Andr. Jenſ. et edd. ante Stoerium omnes, niſi quod Aldus cum quibusdam *neceſſarium*, ut *hoc* nominativo caſu accipiatur. *hic* a Stoerio inde eſt in omnibus fere edd. auctore quidem nullo, praeter Gothanum, ex quo nihil varietatis notatur. *hic* ſine *prooemio* Burmannus in Vallenſi eſſe narrat. Ego nihil tale invenio apud Badium. Hanc ſcripturam, quae placet Geſnero, et ipſe probarem, ſi auctor oſtenderetur. Nunc in conſtanti vett. librorum ratione acquieſco, ſententia non incommoda. cf. *hoc* 8 Prooem. 15.

65. *Neque enim.* Sic Turic. Guelf. Camp. Tarv. Reliqui *nec en.* cf. 4, 1, 28. *non putant.* Ita Camp. et edd. meae ante Baſil. omnes, reliquae *n. putent* quod Codd. videntur tueri. Conjunctivus alienus. cf. 1, 2, 2.

Ita, ſi vincet utilitas. Haec verba omittuntur a Turic. Alm. Camp. Peſſime.

66. *Demoſth. autem ad.* Sic Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Omittunt *autem* Camp. Gryph. et recentt. niſi quod aſſumit rurſus Leid. et Gibſ. qui, dum tacet, Codd. ſuos ſecum ducit. Rectiſſime Badius monet non eſſe mutandum, quid-

ſenſus aliquis. Quod modo erat *aliqua ſententia* § 52. et mox § 77. Ita et 9, 3, 74 *acres ſenſus.* De ſententiis hiſce vel ſenſibus de induſtria agit l. 8. c. 5.

qua tanta ſuperſtitione. Similis locutio 4, 2, 85.

65. *vincet utilitas.* Cf. mox § 70. item 4, 5, 7.

66. *Demoſthenes — convertit.* Pro Cor. p. 228 (ed. Reisk.) extr. κακοήθης δ' ὢν, Αἰσχίνη, τοῦτο παντελῶς εὐήθης ᾠήθης κ. τ. λ.

orationem in prooemio convertit, et Marcus
Tullius, cum pro aliis quibusdam, ad quos
ei visum est, tum pro Ligario ad Tubero-
nem. nam erat multo futura languidior, si 67
esset aliter figurata. quod facilius cognoscet,
314 si quis illam totam partem vehementissimam,
cujus haec forma est, *Habes igitur, Tubero,
quod est accusatori maxime optandum*, et
cetera, convertat ad judicem; tum enim
vere aversa videatur oratio, et languescat vis
omnis, dicentibus nobis, *Habet igitur Tu-
bero, quod est accusatori maxime optandum.*

quid non sit ad nostrum captum, ut h. l. *et* cum *autem.* Esse tamen *et* dictum cum respectu ad alterum *et* ante M. Tull. Burmannus minus caute gravatur conjunctionem, cui succedere malit *quidem.* Hoc Badius itidem jam proposuerat, e nostra mente scribendum. Sed omnia sana, nec nisi per ἀσύνδετον *autem* omitti potest, quo ipso jam a regula ad exemplum sit transitus. cf. 6, 3, 31. *cum pro aliis.* Sic Codd. mei et Camp. Sed Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Basil. *tum p. a.* excepto Badio, qui diserte narrat, *cum* esse in Vall. cf. not. ex.

67. *aversa.* Guelf. *adversa* cum Goth. et Camp. cf. 4, 1, 10. Male.

cum — tum. Attende *cum* et *tum*, quorum posterius ad prioris latiorem intellectum proprium quid et mirabilius addit. cf. 4, 1, 12. 2, 114. 5, 10, 72. 106. 6, 1, 29. 9, 1, 20. 2, 5. 29. 59. 3, 71. 10, 1, 7. 65. 68. 84. 101. bis. 2, 13. 3, 26. 11, 1, 74. 11, 3, 40. 12, 1, 25. 2, 27. 3, 9. 7, 4. 9, 11. 10, 33. 45. 72. Accedere aliquem cumulum in ea parte cui *tum* praemittitur, apparet alia sed simili forma 10, 2, 26. *praeter id quod — tum.* Vid. Drakenb. ad Liv. 6, 23, 3. Oudend. ad Suet. Caes. c. 75. Claud. c. 30. Heusing. ad Cic. de offic. 1, 8, 1. it. not. Crit. Quod attinet ad alia ἀποστροφῆς exempla cf. monente Capper. pro Rabirio perduell. pro Murena. item pro P. Sulla.

67. *vere aversa.* Ludit in nomine ἀποστροφῆς. *Aversa* a recto et vero, *perversa* sit oratio.

68 Illo enim modo pressit atque institit; hoc tantum indicasset. Quod idem in Demosthene, si flexum illi mutaveris, accidet. Quid? non Sallustius directo ad Ciceronem, in quem ipsum dicebat, usus est principio, et quidem protinus, *Graviter et iniquo animo maledicta tua paterer, Marce Tulli?* sicut et Cicero fecerat in Catilinam, *Quousque tan-*
69 *dem abutere patientia nostra?* Ac, ne quis apostrophen miretur, idem Cicero pro Scauro ambitus reo, quae causa est in commentariis,

68. *Sallustius — Ciceronem.* Recte negat Gesnerus hoc loco itemque altero nostri 9, 3, 89 manifeste defendi γνησιότητα ejus, quam vulgo legimus ad calcem Sallustii, orationis, cum potuerit declamator, qui hanc nomini ejus supponeret, ipsis hisce fragmentis abuti, a Qu. servatis. Nam quod Cortius haec verba apud Qu. utroque loco interpolata credit a manu sedula glossatoris, id quidem specie omni caret. Sed altiorem haec poscere investigationem cognovimus, postquam Wolfius novavit status illam quaestionem quatuor orationibus Ciceronianis olim a Marclando motam. Hunc librum cum unumquemque legisse consentaneum sit, qui haec nostra curet, nolo jam longus esse in isto loco tractando. Habet quod offendat, tantam imputare Fabio et reliquis ἀκρισίαν, ut passi sint sibi falsis orationibus Ciceronianis et Sallustianis imponi; habet scrupulum et suspicio tantae astutiae in falsariis istis, ut haec velut frusta verarum orationum suis commentis inseruerint. Equidem non diffiteor hanc calliditatem mihi etiam minus probabilem fieri, quam illam securitatem. Qu. meum non adeo magnum criticum expertus mihi videor.

69. *pro Scauro — eundem defendit.* Commentarios (cf. 3, 8, 58) Ciceronis vel ab ipso editos, vel a notariis exceptos (cujusmodi quid memoratur ab Asconio Pediano in argumento Milonianae p. 194 ed. Lugd. B. 1675.) extitisse colligit ex h. l. Gesnerus, eosdemque a Diomede Grammatico laudari, dum dicat *Cicero causarum XIII* p. Putsch. 365. Sed ipsius Ciceronis manu factos commentarios agnoscimus ex nostro 10, 7, 30. et Asconio Pediano p. 147 „cum sint commenta-

(nam bis eundem defendit,) *proſopopeïa* loquentis pro reo utitur; pro Rabirio vero Poſtumo, eodemque Scauro reo repetundarum, etiam *exemplis;* pro Cluentio (ut modo oſtendi) *partitione.* Non tamen haec, quia 70
poſſunt bene aliquando fieri, paſſim facienda ſunt; ſed quoties praeceptum vicerit ratio: quomodo et ſimilitudine, dum brevi, et translatione, atque aliis tropis (quae omnia cauti illi ac diligentes prohibent) utemur interim: niſi ſi cui divina illa pro Ligario

70. *translatione.* Turic. *relatione* omiſſo *et* cum Camp. cf. 3, 6, 23. item 5, 13, 8. A pr. manu ille *nelatione* cum Alm.

Interim niſi ſi cui. Turic. omittit *niſi* cum Goth. Guelf. Voſſ. Bern., Camp. origine erroris manifeſta. *Si* omittunt Jenſ. (tac. Geſn.) et multae edd. cf. 3, 10, 2.

„rii Ciceronis ſuarum etiam „defenſionum." Subjicit Qu. eam, de qua nunc agat, pro Scauro orationem non extare ſcriptam, ne forte quis confundat cum altera, notiore illa et edita, pro Scauro repetundarum reo. Hoc eſt quod dicit, *nam bis,* quoniam multi illam *pro ambitus reo* poterant ignorare, non editam. Eſt autem damnatus Scaurus, quamvis deprecante plebe. vid. Appian. B. Civ. 2, 24. Cic. de off. 1, 39, 3.

proſopopeïa loquentis. Inducit aliquem in prooemio loquentem pro reo, quae eſt figura etiam audacior, quam apoſtrophe. Commentarius hujus orationis totus intercidit.

reo repetundarum. Scaurus filius, ob praeturam Sardiniae, repetundarum accuſatus a Triario, defenſus eſt a Cicerone. Hujus orationis argumentum et fragmenta ſervavit Aſconius p. 168 — 178. Verbum ex ea promitur a noſtro 1, 5, 8.

exemplis. Videmus hoc ipſi in oratione pro Rab. Poſt. c. 1. extr. *Exemplorum* igitur hanc mentionem magis etiam recedere a communi prooemiorum more putat Qu. quam apoſtrophen.

ut modo oſtendi. § 36.

ironia, de qua paulo ante dixeram, difplicet.
71 Alia exordiorum vitia verius tradiderunt. Quod in plures caufas accommodari poteft, *vulgare* dicitur. id, minus favorabile, aliquando tamen non inutiliter affumimus: magnis faepe oratoribus non evitatum. quo 315
et adverfarius uti poteft, *commune* appellatur: quod adverfarius in fuam utilitatem deflectere poteft, *commutabile*: quod caufae non cohaeret, *feparatum*: quod aliunde trahitur, *translatum*: praeterea quod *longum*, quod *contra praecepta* eft: quorum pleraque non principii modo funt vitia, fed totius ora-
72 tionis. Haec de *prooemio*, quoties erit ejus ufus. non femper autem eft. nam et fupervacuum aliquando eft, fi fit praeparatus fatis etiam

72. *eft fi fit.* Sic Turic. cum Alm. Camp. Guelf. Aliter Goth. inferit enim poft *eft* non quidem *et*, quod narrat Gefn. fed *ut.* Ita et Vallenfis et a Badio inde edd. ante Obr. omnes, excepta Aldina fec. Sed jam antea Rufc. ex conjectura Regii profecto. Jenf. (tac. Gefn.) *eft ut fit*, quod inveniebat Regius. Tarv. Loc. Ven. *eft ut fi praep.*

70. *paulo ante.* § 39.

71. *vulgare.* vid. ad Herenn. 1, 7. extr. Cic. de Inv. 1, 18 item 5. 13. 34.

commune. cf. 3, 3, 5. 4, 33. 4, 2, 99. 5, 9, 11. 12, 5. 13, 29. 7, 3, 20. it. loca ad Her. et Cic. de Inv. modo citata. ubi et reliqua invenies, quae hic enumerantur, exordiorum vitia.

praeterea quod — eft. Haec cum antecedentibus non prorfus coëunt. Expectabas enim, quo modo appellaretur quod *longum* effet, vel quod *contra praecepta*. Nec poteft fanari locus, in quo nulla librorum varietas, omittendo *quod* priore loco. Vix enim potuit *longum* appellari a rhetoribus, quod contra praecepta effet. Cujus appellationis nullam video caufam. Reftat, ut reliquorum, quae vulgo recenfebantur, vitiorum nomina fubjecerit Qu. ftructuram praecedentium nihil moratus.

sine hoc judex, aut si res praeparatione non egeat. Aristoteles quidem in totum id necessarium apud bonos judices negat. Aliquando tamen uti, nec si velimus, eo licet, cum judex occupatus, cum angusta sunt tempora, cum major potestas ab ipsa re cogit incipere. Contraque est interim prooemii vis etiam 73
non exordio. Nam judices, et in narratione nonnunquam, et in argumentis, ut atten-

egeat. Turic. *eget* cum Guelf. Goth. (tac. Gesn.) et edd. a Jens. (tac. Gesn.) ad Badium usque. Camp. *indiget*, mire. Cum modo constans vett. librorum scriptura fuerit *sit*, conjunctivo modo, hic minus congruit indic. *eget*. Videtur tamen non nisi corrigendo invectus conjunctivus *egeat*.

73. *non exordio.* Sic Tur. Guelf. Edd. quidem ante Leidensem meae omnes inserunt *in*, quibus auctores sunt plurimi iique praestantes Codd. *Alm.* inter hos recenseri miror. Male legi praepositionem, sponte apparet.

72. *Aristoteles.* Rhet. 3, 14, 8. p. Buhl. 374. Δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν, ὅτι — τὰ τοιαῦτα πρὸς φαῦλον ἀκροατήν· ἐπεὶ, ἂν μὴ τοιοῦτος ᾖ, οὐδὲν δεῖ προοιμίου. cf. 12, 10, 52.

major potestas. Si princeps v. c. quaesitor fuerit. *Potestas* enim dicitur pro *magistratu*, hoc maxime aevo. cf. 4, 5, 10. 5, 2, 5. 7, 1, 32. Item apud alios multos, Plinium in primis in H. N. Sueton. Claud. c. 23.

73. *non exordio.* Junge hoc, tanquam unum vocabulum. Sic Ciceronem Academ. 1, 11. *non corpus* et ICtos in Digestis *non dominum*, *non possessorem* dixisse docent Lexica. Minus quidem aperte haec forma, sed inest tamen locis hisce nostri 2, 15, 17. 4, 1, 22. 12, 10, 29. Ad sententiam quod attinet Gesnerus recte ad partes vocat Aristotelem Rhet. 3, 14, 9. ubi etiam illud de Prodico tangitur, ut locum Quintiliano obversatum appareat. Victorius ad eum ipsum Aristotelis locum animadvertit, non judices, ut attenderent ac faverent, excitasse Prodicum, sed discipulos, cum otiose oscitanterque verba ipsius acciperent, vigilantiores reddidisse. Quare si illud significare voluerit Qu., prorsus lapsum esse. p. 705. cf. not. ad 3, 6, 49.

dant, et ut faveant, rogamus: quo Prodicus velut dormitantes eos excitari putabat. quale
74 eſt, *Tum C. Varenus, is qui a familia Anchariana occiſus eſt. (Hoc, quaeſo, judices, diligenter attendite.)* Utique ſi multiplex 316
cauſa eſt, ſua quibusque partibus danda praefatio eſt: ut, *Audite nunc reliqua;* et,
75 *Tranſeo nunc illuc.* Sed in ipſis etiam probationibus multa funguntur prooemii vice, ut facit Cicero pro Cluentio, dicturus contra cenſores; pro Murena, cum Servio ſe excuſat. Verum id frequentius eſt, quam

74. *quale eſt: Tum.* Sic Tur. Guelf. Alm. Goth. Vall. Edd. meae ante Gryph. omnes *cum* pro *tum*, quibus accedit Guelf. Gryphius autem eoque poſteriores inter *eſt* et *Tum* inferunt *Ciceronis*, quod ut per ſe minime eſt contemnendum, ita ſine auctore inſerciri non debet. Loco huic gemino 9, 2, 56 iisdem ſine auctoris mentione afferuntur haec verba.

Varen. is qui. Pronomen omittunt omnes mei et ſcripti et excuſi ante Gryph. Cum tamen altero, quem indicavi, loco in omnibus compareat libris, vel hic retinere malui, quoniam facile ſane excidebat.

75. *Murena.* Turic. *muna.* Per *E*, non *Ae*, vel contra libros ſcribendum docent Oudend. ad Suet. Tib. 8. Fulv. Urſ. Fam. Rom. p. 155. *Servio ſe.* Tur. *ſe Servio* cum Guelf.

74. *C. Varenus.* cf. 4, 2, 26 item 9, 2, 56. ubi idem locus ponitur. Quantum quidem ex pauciſſimis fragmentis deperditae hujus orationis Ciceronianae poteſt colligi, reus erat L. Varenus caedis in C. Vareno et Salario patratae, in Cn. Vareno tentatae. Cicero hoc crimen ab ipſo in ſervos C. Ancharii Rufi (haec enim eſt familia Anchariana) avertit (7, 2, 10); nec tamen cauſam tenuit, ſed damnatus eſt L. Varenus. 7, 2, 36. Fragmenta ſunt apud Ern. p. 1040.

multiplex cauſa. cf. 3, 10, 1. 4, 2, 85.

75. *pro Cluentio.* c. 42. *pro Murena* c. 3. addit Geſn. c. 2. 29. ubi Catoni etiam ſe excuſat: quorum locorum poſteriorem huc proprie pertinere, quoniam non eſt in initio orationis.

ut exemplis confirmandum ſit. Quoties au- 76
tem prooemio fuerimus uſi, tum, ſive ad expoſitionem tranſibimus, ſive protinus ad probationem, id debebit in principio poſtremum eſſe, cui commodiſſime jungi initium conſequentium poterit. Illa vero frigida et 77
puerilis eſt in ſcholis affectatio, ut ipſe tranſitus efficiat aliquam utique ſententiam, et hujus velut praeſtigiae plauſum petat: ut Ovidius laſcivire in Metamorphoſeſi ſolet,

76. *debebit.* Turic. *docebit.* cum Camp. An *decebit?* cf. 3, 9, 8. *conſequentium.* Turic. *ſequentium* cum Guelf. Goth. et Bad. Reliquae edd. meae, inter quas Camp. *conſequ.* quod facile poterat uſitatiore mutari, et, praeterquam quod *ſono* commendatur, Ciceronis quoque exemplum magis exprimit loco, quem dixi in not. ex. ubi eſt *conſequens.*

poterit. Hoc a Regii Codice aberat, qui de ſuo addit *poſſit.* Omittunt Jenſ. (tac. Geſn.) Loc. Regianum *poſſit* habet Veneta (cf. 1, 2, 26.), Ruſc. *poſſet.* (cf. 1. Pro. 4.)

77. *affectatio.* Turic. *adfectio* cum Guelf. Goth. (tac. Geſn.) et edd. ante Loc. niſi quod hi *aff.* Talia nullo negotio corriguntur cf. 3, 8, 62. *metamorphoſeſi.* Sic ſcripſi e Bernenſi niſi quod ille male addit *n* in fine. Turic. Camp. *metamorphorſin.* Guelf. *Metamorphoſeos,* quae ſcripturae oſtendunt, aliquid ſuperfuiſſe in antiquiſſimo Codice poſt ſyllabam *ſi.* Noſtram formam ab Heinſio defendi in limine Commentarii Ovidiani recte monet Colomeſius. cf. Seneca in Ludo de morte

76. *expoſitionem.* cf. 3, 9, 7.

id debebit — poſtremum eſſe. Locum Ciceronis huic noſtro ſimilem deſignat Pſeudo-Turnebus: De Orat. 2, 80. Hunc ipſum obverſatum eſſe Quintiliano vix dubitem.

77. *petat.* Hunc ego ſingularem confidenter contra omnes libros mutem in pluralem *petunt*, ne cogar *praeſtigiae* accipere ſecundo caſu ſingularis. *hujus* tunc recte retuleris ad tranſitum.

Ovidius laſcivire — ſolet. Magnam igitur in hoc artificio virtutem non agnoſcebat Qu.

quem tamen excuſare neceſſitas poteſt, res
diverſiſſimas in ſpeciem unius corporis colli-
78 gentem. Oratori vero quid eſt neceſſe
ſurripere hanc tranſgreſſionem, et judicem
fallere, qui, ut ordini rerum animum inten-
dat, etiam commonendus eſt? Peribit enim
prima pars expoſitionis, ſi judex narrari non- 317
79 dum ſciet. Quapropter, ut non abrupte
cadere in narrationem, ita non obſcure
tranſcendere, eſt optimum. Si vero longior
ſequitur ac perplexa magis expoſitio, ad eam
ipſam praeparandus erit judex: ut Cicero ſae-
pius, ſed et hoc loco fecit, *Paulo longius
exordium rei demonſtrandae repetam*, *quod*,

Cl. Caeſaris. ed. Bip. 4, 385. „eamque rem ad *μεταμορφώσεις* „Ovidii adjiciendam.“ Jam vulgo Graeca uſurpabantur hoc aevo. cf. 3, 1, 12. 4, 10. Reliqui *metamorphoſi*. Apud Appul. de dogm. Plat. p. Elm. 7 *aplaneſi* vid. Oud. ad Metam. p. 104.

excuſare — poteſt res. Turic. *e. — poſt* tres.* Camp. *excuſat — tot res.* Hoc non omnino male.

79. *ſequitur.* Guelf. *ſequetur* cum Voſſ. 1. Bern. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Stoer. At Tur. et Camp. noſtram tuentur. *ſed et hoc loco.* Ita Turic. Guelf. Camp. cum Alm. At Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *ſed hoc loco* cum edd. ante Badium. Hic primus omiſſo *et* de ſuo inſerſit *praecipue* cujusmodi aliquid addi debere jam dixerat.

demonſtr. repetam. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) inſerunt *gratia* cum Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. omnibus meis. Vide et hic ſequioribus edd. obtemperantes Goth. et Voſſ. 2. cf. § 32. At Camp. caret hac puſtula.

78. *ſurripere.* Burmannus recte comparat Graecorum *κλέπτειν*, pro eo quod latenter fiat. Similiter ſed minori audacia *ſpiritus ſurripiendus eſt* 11, 3, 39. „*hanc* tranſgreſſionem“ dicit a prooemio ad narrationem, quoniam alio loco fortaſſe laudem mereatur tam latens tranſitus.

79. *hoc loco.* Pro Cluentio c. 4. extr.

quaeſo, judices, ne moleſte patiamini: principiis enim cognitis, multo facilius extrema intelligetis. Haec fere ſunt mihi de exordio comperta.

II. Maxime naturale eſt, et fieri fre-
quentiſſime debet, ut, praeparato per haec,
quae ſupra dicta ſunt, judice, res, de qua
pronunciaturus eſt, indicetur. Ea eſt *nar-* 2
ratio. In qua ſciens tranſcurram ſubtiles ni-
mium diviſiones quorundam, plura ejus ge-
nera facientium. Non enim ſolam volunt
eſſe illam *negotii*, de quo apud judices quae-
ritur, expoſitionem, ſed *perſonae*, ut, *M.
Acilius Palicanus, humili loco, Picens, loquax*

1. *frequent. debet.* Sic Codd. mei tres et quotquot undecunque oſtenduntur, omnes, niſi quod Ioannenſis nulla mentio; item edd. ante Gryph. meae omnes, et ut quaeque antiquiſſima et praeſtantiſſima ab aliis inſpecta eſt. Gryph. eoque recentiores uno excepto Obrechto inſerunt *ſolet ac.* Res ipſa adverſatur huic emblemati, nec video quare diutius feratur, auctoritate nulla ſubnixum. Nam Burmanni ratio, qua ſolennem et frequentiſſimam eſſe formulam urget *ut ſolet*, quantum valeat, ſponte apparet.

2. *Ea eſt.* Turic. *at haec eſt.* Guelf. et Camp. *haec e.*

M. Acilius Palicanus. Turic. cum Alm. omittit praenomen et nomen, ceteri tamen Codd. dant omnes. Edd. poſt Camp. fere *Atilius P.* Sed noſtrum e Vallenſi quoque affert Badius; neque video quare *Lollium* malint pro *Acilio.* In locorum ſaltem eorum, ubi mentio ſit noſtri, nullo video ex-

2. *M. Acilius Palicanus — facundus.* Ex Gellio 1, 15. docetur, non ſine ſpecie, haec verba depromta eſſe ex hiſtoriis Salluſtii deperditis. Qui ſignificatur iis homo, idem profecto eſt, quem Cic. Brut. c. 62, 6. dicit *aptiorem auribus imperitorum.* cf. et Valer. Max. 3. 8 Rom. 3. Aſcon. Ped. p. 19. 61. ad Cic. Div. c. 3. et Act. in Verr. pr. c. 15. Cic. ad Att. 1, 1. 18.

magis, *quam facundus*; *Loci*, ut, *Oppidum est in Hellesponto Lampsacum*, *judices*; *Temporis*, *ut*,

Vere novo, gelidus canis cum montibus humor
Liquitur;

Causarum, quibus historici frequentissime utuntur, cum exponunt, unde bellum, sedi-
3 tio, pestilentia. Praeter haec, alias *perfectas*, alias *imperfectas* vocant: quod quis ignorat? Adjiciunt, expositionem et *praeteritorum* esse temporum, quae est frequentissima; et *praesentium*, qualis est Ciceronis de discursu amicorum, Chrysogonus postquam est nominatus; et *futurorum*, quae solis dari vaticinantibus potest. nam ὑποτύπω-
4 σις non est habenda narratio. Sed nos potioribus vacemus. Plerique semper narrandum putaverunt: quod falsum esse, pluribus coarguitur. Sunt enim ante omnia quaedam tam

pressum Lollii nomen. Nam quod Asc. Ped. p. 102 ad Verr. 1, 47. M. Lollium Palicanum designat, id alio pertinet. Praenomen sola litera M. scripsi ex usu legitimo, et MSS. meorum et excusorum auctoritate. cf. 5, 9, 13.

3. *vaticinantibus*. Goth. (tac. Gesn.) *vaticinationibus* cum Voss. 2.

Oppidum — judices. Cic. in Verr. 1, 24.

Vere novo. Georgic. 1, 43.

3. *perfectas — ignorat.* Manifestiora sunt haec nomina quam ut debeant explanari. *Quod* ad universum hoc discernendi negotium respicit. cf. 3, 10, 4.

Chrysogonus postquam. Cic. Pro Rosc. Am. c. 22.

ὑποτύπωσις. cf. 9, 2, 40. item Cic. de Orat. 3, 53.

4. *Plerique — putaverunt.* Litis hujus inter Rhetoras agitatae, utrum semper narrandum sit, mentionem habet Seneca

breves caufae, ut propofitionem potius habeant, quam narrationem. Id accidit aliquando utrique parti, cum vel nulla expofitio eft, vel de re conftat, de jure quaeritur:
5·9 ut apud centumviros, *Filius an frater debeat effe inteftatae heres? Pubertas annis, an*

5. *ut apud Cent.* Turic. *aut a. C.* male. cf. c. 1, 57.
inteftatae. Turic. *inthestatae*, a fec. manu *inteftati.* Et fic etiam Guelf. cum Camp. et edd. ante Bad. meis excepto Ald. qui habet *inteftatae* cum Voff. 1. 3. Hi quidem *inteftate* vitiofa fcribendi ratione, unde nata fortaffe, quae mox obtinuit, fcriptura *inteftati.* Femininum unice verum effe; facile intelligas; nec dubito quin plurimi Codd., diligentius infpecti, hoc ipfum fint daturi. A Badio inde edd. fere praeferunt *inteftato*, quod Goth. quoque vindicat. Femininum tuetur Pithoeus ad Decl. Qu. 279 p. Leid. 405. ratione quidem adjecta nulla.

pater p. 149 ubi difcimus Apollodorum femper narrare voluiffe, Theodorum noluiffe.

ante omnia. Haec forma frequens eft in enumerandis argumentis vel capitibus, cum primum ponitur. cf. 1, 2, 8. 2, 15, 1. 4, 2, 40. 52. 9, 1, 23. 10, 2, 4. Non erat igitur quod haec verba profcriberet h. l. Francius.

propofitionem. cf. hujus libri c. 4. item 3, 6, 76. et 4, 1, 35.

5. *apud Centumviros.* cf. c. 1, 57.

Filius — heres. Ulpiani fragm. 26, 7. apud Schult. p. 667. „Ad liberos matris „inteftatae hereditas ex lege „duodecim Tabularum non „pertinebat: quia feminae „fuos heredes non habent: „fed poftea impp. Antonini „et Commodi oratione, in „fenatu recitata, id actum eft, „ut fine in manum conven„tione," (cujusmodi nuptiae his Quintiliani temporibus vix ullae fiebant) „matrum legiti„mae hereditates ad filios „pertineant, exclufis confan„guineis, et reliquis agnatis." Hic locus, quem indicavit mihi Hugo ICtus Gottingenfis celeberrimus, fatis docet quare de fucceffione filii dubitatum fit; neque tamen viciffim a ratione abhorret, jam ipfo Quintiliani aevo non paucos ICtos filiis vindicaffe matrum hereditates, quorum fententia tandem fub Antonino confecuta eft vim legis.

Pubertas — aeftimetur.

habitu corporis, aestimetur? Aut cum est quidem in re narrationi locus, sed ante aut judici nota sunt omnia, aut priore loco recte
6 exposita. Accidit aliquando alteri, et saepius ab actore: vel quia satis est proponere, vel quia sic magis expedit. Satis est dixisse, *Certam creditam pecuniam peto ex stipulatione: Legatum peto ex testamento.* Diver-

in re. Guelf. *jure* cum tot Codd. quos designant Burm. et Gesn. acc. Camp. et edd. ante Ald. omnes; it. Basil. Badius nostrum praefert, quod correctione in Vallens. invectum narrat. Ald. et reliqui ante Obr. omittunt haec; ad sensum quidem non male. Sed nostra scriptura est in Turic. cum Alm. Bad. et Obr. ex Argent. fortasse.

6. *alteri et.* Turic. *a. alter et.* a sec. manu *a. aliter et.* Camp. *a. alter et.* Guelf. *aliter et.* In Vallensi post *alteri* erasum aliquid esse narrat Badius, quod nunc legi nequeat. Alm. dare fertur *alter et.* Veram esse vulgatam censeo, nec in istis *alter* vel *aliter* nisi aberrantis librarii manum agnoscendam. *ab actore: vel.* Sic. Turic. Guelf. Goth. Camp. cum Bodl. Ioann. Voss. tribus. Bern. Ex Alm. affertur *ab autore.* Edd. a Jens. usque ad Ald. *ad actorem causae vel.* Hoc correxit Regius *ab actore c. v.* Vox *causae* quae unde sit, non apparet, a Stoerio primo meorum omittitur. Sed ab Aldo inde pro *ab actore* dant *actori*, sine auctore.

Quaerebatur de hac re inter ICtos veteres, cum Cassiani habitu corporis, Proculejani (de his ICtorum sectis vid. Digest. 1, 2, 2, 47) annis finirent pubertatem. vid. Ulpiani fragm. Tit. XI. § 28. p. 604 Schulting. Iurispr. Ante-Justin. cf. et Pithoeus atque Aerodius ad Qu. Decl. 279 p. Leid. 405.

priore loco. cf. *primo loco* 4, 1, 24. idem enim hic significatur.

6. *alteri.* opponitur ei quod antecessit §. 5. *utrique.* cf. 1, 4, 24. 5, 10, 69 cf. var. lect. 5, 10, 81.

ab actore. i. e. pro actore. cf. 4, 1, 24. *actor* hic est qui petitor, vel accusator. cf. mox § 7. et 8. ubi *actor* et *reus* opponuntur. item 5, 7, 20.

ſae partis expoſitio eſt, cur ea non debeantur. Et ſatis eſt actori et magis expedit, ſic 7
indicare, *Dico ab Horatio ſororem ſuam interſectam.* Namque et cum propoſitione judex crimen omne cognoſcit, et ordo et cauſa facti pro adverſario magis eſt. Reus 8
contra tunc narrationem ſubtrahet, cum id, quod objicitur, nec negari, nec excuſari poterit, ſed in ſola juris quaeſtione conſiſtet: ut in eo, qui, cum pecuniam privatam ex
320 aede ſacra ſurripuerit, ſacrilegii reus eſt,

non deb. Sic omnes mei, nec niſi operarum vitium videtur *nondum deb.* apud Burm. quod propagarunt Capp. Geſn. Bip.

7. *et cum propoſ.* Sic Goth. et Jenſ. cum edd. meis ante Stoerium omnibus, qui primus omittit *cum* ſequentibus recentioribus. Turic. *cum et prop.*, a ſec. manu *tum ex prop.* quod et Guelf. et Camp. Priorem Turic. ſcripturam habet Alm. quoque, et hanc ortam puto e noſtra quae unice vera videtur. Badius Vallenſem *namque ex prop.* dare narrat, ſed praefert et ipſe noſtram, quam elegantia repetendi *et* commendari dicit, et praepoſitionem eſſe comitis indicem. Solum caſum ſextum, ſine praepoſitione, recte hic jungi cum *cognoſcit* nemo facile dicat, qui totam locutionem diligenter attenderit.

8. *ſubtrahet — poterit — conſiſtet.* Futura haec ſunt in Turic. et Camp. Ald. omnia. Poſteriora in Guelf. aliisque. Reliqui praeſentia ponunt, minus bene.

ut in eo. Goth. (tac. Geſn.) *u. i. eum* cum Voſſ. 2. et Vall. itemque edd. a Jenſ. ad Raſc. quod male contra Regium defendit Badius, et ipſe revocavit.

ex aede. Etiam Turic. et Camp. cum Alm. *ex ſede.* De confuſione hac Burm. ablegat ad Broukhuſium in Tibull. 1, 11, 18. it. Heinſ. in Claud. Rapt. 1, 200.

7. *ab Horatio — interſectam.* cf. 3, 6, 76.

cum propoſitione, dum propoſitionem audit. Neque enim *cum* praepoſitio hic eſt ſupervacua.

8. *pecuniam privatam.* cf. 5, 6, 49.

confessio verecundior, quam expositio, *Non negamus, pecuniam de templo esse sublatam; calumniatur tamen accusator actione sacrilegii, cum privata fuerit, non sacra: vos autem de hoc cognoscetis, An sacrilegium sit admissum.*
9 Sed ut has aliquando non narrandi causas puto, sic ab aliis dissentio, qui non existiment esse narrationem, cum reus, quod objicitur, tantum negat. in qua est opinione Cornelius Celsus, qui conditionis hujus esse arbitratur plerasque caedis causas, et omnes
10 ambitus ac repetundarum. Non enim putat esse narrationes, nisi quae summam criminis, de quo judicium est, contineant: deinde

verec. quam. inserunt *est* Guelf. (sed hic et *verecundius*, male) Camp. Goth. Voss. 2. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. meis ante Stoerium. Necessarium non puto, neque elegans post pauca vocabula repetitum. Abest a Turic. *sit adm.* Transponunt Turic. et Camp. quorum prior a prima manu omittit etiam *sit.*

9. *aliq. non narrandi caus.* Turic. cum Alm. *a. non narrandi non mirandi c.* Guelf. et Camp. *a. narrandi non mirandi c.* Voss. 1. 3. *al. non mutandi caus.* Nihil sub his monstris latere nisi librarii oscitantiam, mihi persuadeo: aliisque forte locis, qui suspectiores esse possint, hinc medelae exemplum peto. *non exist. esse narr.* Hic ordo est apud Turic. Guelf. Camp. Reliqui *exist.* transponunt post *narr.* Pro *narrationem* dant *narrandum* Goth. Voss. 2. cum edd. meis a Jens. ad Gryph. male, nec addicit Camp. cf. 4, 1, 79.

10. *narrationes — contineant: deinde.* Hic aliquid sum ausus. Turic. Alm. Voss. 3. Camp. *narrationis* dant, Guelf. *narrationes*, quae vera esse scriptura prae vulgata *narrationem* docetur ipso illorum vitio; quo acc. Voss. 1. *orationis.* Mox *continent* unus praefert Guelf. cum Basil. in reliquis omnibus

9. *existiment.* Hujus, quem in libris quidem omnibus reperio, conjunctivi idoneam causam video nullam. cf. not. crit. ad 4, 1, 65. An forte significat: „negant se existimare" vel „nolunt existimare"?

fatetur ipse, pro Rabirio Postumo narrasse Ciceronem: atqui ille et negavit pervenisse ad Rabirium pecuniam, qua de re erat quaestio constituta: et in hac narratione nihil de crimine exposuit. Ego autem, magnos 11
alioqui secutus auctores, duas esse in judiciis narrationum species existimo; alteram ipsius causae, alteram rerum ad causam pertinentium, expositionem. *Non occidi hominem,* 12
nulla narratio est. convenit: sed erit aliqua, et interim etiam longa, contra argumenta

continet. Turic. Alm. Guelf. *c. aut deinde.* Camp. *c. at de.* Bern. *c. et de.* Goth. Jens. (contra quam narrat Gesn.) omittunt conjunctionem, cum Voss. 1. 2. et edd. meis ante Gryph. Hic *at* inserit, alii plerique *ac.* Equidem propter pluralem in *narr.* satis firmatum, et necessitatem conjunctivi in oratione obliqua (cf. not. ex. 1, 2, 2.) ex vett. librorum *continet aut* exculpsi *contineant,* abjiciens conjunctionem supervacuam et inutilem. *atqui.* Scripsi hoc pro *atque* de conjectura Regii et Gesneri, quam multi jam editi praeferunt, Burmanno memorati, et mei a Basil. ad Leid. cf. 4, 2, 80. 4, 3, 13. 6, 2, 4. 12, 11, 9. De confusione hac agit Drakenb. ad Liv. 5, 4, 1. cf. nos ad § 80.

12. *est. convenit: sed.* Gesn. omisit *convenit,* ex errore operarum, quem propagarunt Bipontini.

contra arg. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bodl. Bal.

10. *nihil — exposuit.* Narrat Cicero, quare et quo modo in aulam Ptolemaei pervenerit Rabirius, suae videlicet, quam regi ante crediderat, pecuniae recuperandae causa; non exponit, quare cogitari nequeat, ullam corruptionis illius, quae Gabinio objiciebatur, partem pervenisse ad Rabirium.

11. *alioqui.* Vis particulae est illa, de qua egimus ad 4 Prooem. 6. cf. 2, 1, 4. 4, 2, 74. 12, 10, 17. 63. Praeter suae rationis evidentiam, eorum, quos sequitur, auctoritatem allegat legenti. Refer igitur ad *secutus* particulam, non ad *magnos.* Similis fere forma in alia Celsi reprehensione 4, 1, 12.

12. *contra argumenta.* Narratur aliquid quo argumenta

ejus criminis, de anteacta vita, de cauſis, 321 propter quas innocens in periculum deducatur, aliis, quibus incredibile id, quod obji-
13 citur, fiat. Neque enim accuſator hoc tantum dicit, *Occidiſti;* ſed, quibus id probet, narrat: ut in tragoediis, cum Teucer Ulixem reum facit Ajacis occiſi, dicens, *Inventum eum in ſolitudine, juxta exanime corpus inimici, cum gladio cruento;* non id modo Ulixes reſpondet, non eſſe a ſe id facinus admiſſum, ſed ſibi nullas cum Ajace inimicitias fuiſſe: de laude inter ipſos certatum.

Voſſ. 3. Andr. Ald. aliisque apud Burm. Reliqui *circa arg.* male. Confundi vulgo has particulas docent Drakenb. ad Liv. 37, 15, 7. et Ruhnk. ad Vellej. 2, 76. Vide mox § 19, 106.

aliis quibus. Sic Turic. Alm. Guelf. Goth. et edd. meae ante Baſil. niſi quod Ald. inſerit *cauſis*, cum recentiores de Regii conjectura dent *aliisque q.* quod recte improbat Badius, ſicut et *cauſis.*

13. *Neque enim.* Sic Turic. Guelf. Camp. alii. Vulgo *Nec e.* cf. 4, 1, 65. *reum facit.* Turic. *r. faciat* cum Camp. non quidem ſine ſenſu.

eſſe a ſe id. Turic. Camp. *eſſe id* cum Alm. male.

inter ipſos. Mira eſt Turic. et Alm. ſcriptura *i. omnes.* Argumenti loco eſt, nihil inimicitiarum verſatum inter eos, qui id fecerint, quod inter omnes vulgo factum ſit. Nec tamen certo praetulerim hoc vulgatae, quoniam peculiare erat inter eos de Achillis armis certamen.

criminis, prolata ab actore, convellantur; vel ut ipſe ait „incredibile — fiat.“ cf. mox § 14 „argumentis — reſiſten- „dum.“

13. *Teuxer Ulixem.* Nos quidem nihil tale in iis, quas tractamus adhuc, tragoediis legimus; quarum Sophoclea, quae eſt hujus fabulae, amicum Teucro Ulixem oſtendit. Eandem cauſam tractat Cornif. ad Her. 2, 19.

inter ipſos. cf. not. crit.

deinde ſubjungit, quomodo in eam ſolitudinem venerit, jacentem exanimem ſit conſpicatus, gladium e vulnere extraxerit. His ſubtexitur argumentatio. Sed ne illud 14
quidem ſine narratione eſt, dicente accuſatore, *Fuiſti in eo loco, in quo tuus inimicus occiſus eſt: Non fui.* dicendum enim, ubi fuerit. Quare ambitus quoque cauſae et repetundarum hoc etiam plures hujusmodi narrationes habere poterunt, quo plura crimina; in quibus ipſa quidem neganda ſunt, ſed argumentis expoſitione contraria reſiſtendum, interdum ſingulis, interdum univerſis. An reus ambitus male narrabit, quos paren- 15
tes habuerit, quemadmodum ipſe vixerit, quibus meritis fretus ad petitionem deſcenderit? Aut ſi quis repetundarum crimine inſimulabitur, non et anteactam vitam, et
322 quibus de cauſis provinciam univerſam, vel

14. *hujusmodi.* Sic ſcripſi pro *ejusmodi* cum Turic. Guelf. Camp. *reſiſt. interdum.* Inſerunt *et* Turic. Goth. Bern. Camp. cum edd. ante Gryph. meis. Hoc natum ex eo, quod debebat ſcribi, *eſt.* Hoc autem poſt *ſunt* fortaſſe melius exprimebatur quam intelligebatur.

15. *Aut ſi quis.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bodl. Bal. Andr. aliis. Reliqui *Aut qui.*

rep. crimine inſim. Inſerunt *crimine* Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Bodl. Bal. aliquot edd. Ceteri omittunt.

non et. Sic Turic. Guelf. Voſſ. 1. Bern. Addicunt Alm. *non eſt* et Goth. Voſſ. 2. *nonne* dantes (ſine *aut* quod ponit Geſn.) cum edd. ante Baſil. exceptis Camp. qui *nam et* et Ald. qui noſtram praefert. Reliqui *num et.*

quibus de cauſis prov. Sic Turic. Camp. Ald. Ceteri fere *q. d. c. per prov.* quod ex Alm. quoque afferri miror. A Badio inde pro *per* ante *prov.* immittunt *vel.* de Regii conjectura. Non eſt neceſſaria iteratio conjunctionis cf. 1, 6, 32. 3, 4, 15.

accuſatorem aut teſtem offenderit, non inu-
16 tiliter exponet? Quae ſi narratio non eſt, ne illa quidem Ciceronis pro Cluentio prima, cujus eſt initium, *A. Cluentius Habitus.* Nihil enim hic de veneficio, ſed de cauſis,
17 quibus ei mater inimica ſit, dicit. Illae quoque ſunt pertinentes ad cauſam, ſed non ipſius cauſae, narrationes: vel exempli gratia, ut in Verrem de L. Domitio, qui paſtorem, quod is aprum, quem ipſi muneri obtulerat, exceptum eſſe a ſe venabulo con-

3, 6, 33. 6, 3, 1. et *per* natum ex errrore bis ponentis primas in *prov.* literas. *De* poſt *quibus* mei habent omnes ante Stoerium. Hic et recentiores omittunt, ſed revocavit Obr. cf. 4, 1, 48. *non inutiliter.* Sic Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. aliisque et edd. meis ante Gryph. Hinc *n. utiliter* ut et Camp. quae ſcriptura reſpondet ei quae ſupra dat *num* pro *non*, quare Camp. ibi *nam* operarum vitium credo pro *num*.

16. *Habitus.* Sic fere libri, niſi quod Camp. *Abitus* quod propius abeſt a ſcriptura in Ciceronis Codd. obtinente *Avitus*. Quintilianeos libros ad Ciceronianos immutari, in re incerta, non eſt neceſſe.

17. *Illae.* Guelf. cum ſolis Voſſ. 1. 3. Bern. (cf. ad praef. noſtram p. 44) *Duae*, quod, retinens *Illae*, ſubjicit pronomini Aldus. male haud dubie. Nec opus Geſneri mutatione *Aliae*. *Sunt* accipe, non quidem ſolius copulae loco, ſed pro eo, quod barbare hodie dicimus, *dantur*. Sic 5, 13, 51 *Eſt et illud vitium.*

16. *A. Clu. Habitus.* vid. Cic. pro Clu. c. 5. De cognomine vid. not. crit.

17. *Illae quoque.* „Illae „quoque narrationes, quae „ſunt vel exempli gr. vel „diſc., ſunt pertinentes cet."

de L. Domitio. Verr. 5, 3. *Obtulerat* mutandum cenſet Burm. in *obtulerant*, leni ſano emendatione quia apud Ciceronem nulla ſit mentio ipſius paſtoris hoc munus offerentis.

fessus esset, in crucem sustulit: vel discu- 18
tiendi alicujus extrinsecus criminis, ut pro Rabirio Postumo, *Nam ut ventum Alexandriam est, judices, haec una ratio a rege proposita Postumo est servandae pecuniae, si curationem et quasi dispensationem regiam suscepisset:* vel augendi, ut describitur *iter Verris.* Ficta interim narratio introduci 19

18. *discutiendi.* Sic ex Alm. et Obr. (qui profecto hic sequebatur Argent. suum) Gesnerus. Accedit tertius testis locupletissimus Turic. Reliqui omnes *excutiendi.*

18. *pro Rab. Post.* C. illius orationis 10. Crimen extrinsecus objectum Rabirio versatur in vestitus mutatione, cum pallium pro toga sumsisset.

Alexandriam est. Apud Ciceronem inferuntur haec duo vocabula: *ad Auletem.* Absunt a Q. libris, et potuit memoriter, ut saepe, referre locum.

iter Verris. In Verr. 1, 16. extr. et 17.

19. *Ficta — narratio.* Qua ratione *fictae* potuerint appellari hae *narrationes,* de Chrysogoni amicis certe et de Cepasiis, nequaquam assequor. Altero quidem loco 6, 1, 41 „circa Cepasios *fabula*" dicitur, sed hoc ad vincendum, fictionem hic esse versatam, non sufficit. Neque „*fictas* „alienarum personarum ora- „tiones" 6, 1, 25 huc traxeris. Ibi enim vere aliquid fingitur, in narratione non item. Est praeterea hujus ipsius capitis locus, *falsarum expositionum* mentionem habens, qui longe alia tractat, quam in quibus nunc versamur, quique etiam majorem de veritate nostrae scripturae dubitationem mihi injicit. § 88. Pendet nostri loci explanatio et ipsa quoque constitutio ab alterius scriptura quae parum est explorata: Lib. 6, 3, 39, utrum *falsa* legatur an *salsa* (cf. not. crit. 5, 10, 87). Obtinet quidem posterior ratio apud recentiores ante Burmannum, sed bonis auctoribus defenditur ea quam Burm. restituit. Quae si vera est, ut suo loco excutiemus, ne hic quidem *ficta* locum tueri potest. Subiit igitur reponere: *Faceta*, quod commendari eis, quae disputantur libro sexto l. c., mecum facile agnosces. (Lenitatem mutationis commendat *facti* pro *faceti* 6, 3, 20.) Vide mihi in primis

ſolet, vel ad concitandos judices, ut pro Roſcio circa Chryſogonum, cujus paulo ante habui mentionem: vel ad reſolvendos aliquos urbanitate, ut pro Cluentio circa fratres Cepaſios: interdum per digreſſionem decoris

19. *circa Chryſ.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Bodl. Bal. Andr. Obr. Nulla mentio Alm. cf. § 12. item mox hac ipſa. Reliqui *contra.* *reſolvendos.* Sic Turic. quoque et Camp. cum iis quos habet Burm. *ſolvendos* habet Guelf. eth Voſſ. 3. *reſolv.* cf. ad § 17. Rem dirimit 8 Prooem 12 ubi conſentiunt omnes in hanc ſcripturam. Harles V. C. per errorem optimos Codd. noſtrae ſcripturae ademit auctores.

circa fratres. Ita Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Alm. Obr. Vall. Voſſ. 1. Camp. quorum extremus paulo ante cum vulgo *contra.* Reliqui *contra* cf. 5, 13, 28. 6, 1, 41.

interdum. Goth. cum Voſſ. 2. *interim.* Hoc loco vulgatam malim, ob rationem in not. ex. redditam. Neque raro noſter probo vocabulo utitur pro ſuo *interim* ut modo § 14. cf. 1, 1, 8.

§. 42 c. 3. Non me fugit, illam de Chryſogoni amicis diſcurſantibus narrationem minus recte *facetam* videri appellatam, cum praeſertim *concitandis* judicibus inſerviat. Si quis tamen per ſe ipſam conſiderare velit, aptum hoc ei vocabulum inveniet. Hoc quoque diſplicet, quod artis vocabulum h. l. requiritur, neque tamen alibi *facetam narrationem* ſic dictam invenio. Quidquid autem hujus difficultatis eſt, in eo magis acquieſcendum puto, quam in vulgata omnium librorum ſcriptura. vid mox ad hanc § not. 7mam.

paulo ante. § 3.

reſolvendos. cf. 8 Prooem. 12 ubi eadem locutio. *Reſolvi* dicuntur judices ſine reprehenſione, cum *ſolvere* in hominibus noſter fere uſurpet de luxu et mollitie.

circa fratres Cepaſios. Cic. pro Clu. c. 20. 21.

interdum. Adverbium non reſpicit ad ſuperius *interim,* ſed tertiam cauſam inducit narrationis adhibendae poſt *vel, vel.*

decoris gratia. Ad *decorem* conciliandum; ne forte quis corripiat penultimam, vel extremam literam abradendam cenſeat. cf. 1, 8, 17. ſed magis ad noſtrum locum 3, 8, 35. 5, 11, 16. 5, 12, 6. 6, 3, 20 multaque praeterea.

gratia, qualis rursus in Verrem de Proserpina, *In his quondam locis mater filiam quaesisse dicitur*. Quae omnia eo pertinent, ut appareat, non utique non narrare eum, qui negat, sed illud ipsum narrare, quod negat. Ne hoc quidem simpliciter accipiendum, 20

illud ipsum — quod neg. Turic. *i. i. — q. quae neg.* (a sec. manu — *quodque neg.*) cum Alm. Haec unde turbata sint, apparet scriptura Campani: *illa ipsa narrare quae negat.* Hanc ego praestare credo, sed nusquam praeterea invenio. Nec opus est Turnebiana emendatione, quam satis leviter in textu posuit Capper. *non narrare.*

rursus — Proserpina. In Verr. 4, 48. *rursus* spectat eo, quod tertio nunc ad partes vocat libros Verrinos. cf. § 17. 18. Hanc quidem de errore Cereris, filiam quaerentis, narrationem recte dicat aliquis *fictam*, quo id quoque tendit quod 4, 3, 13 eadem memoratur, ubi agebatur modo de *expositione quarundam rerum gestarum vel etiam fabularum.* Ferri tamen potest et in hac *facetae* appellatio, quod vocabulum *decoris* esse ipse noster putat 6, 3, 20. Saltem quo modo fictio ulla potuerit versari in istis de Chrysogoni amicis et Cepasiis narrationibus nulla animi contentione exputo. Impudentissima profecto fuit vanitas ea mentiendi, quae ipsi judices vidisse et audisse dicuntur a Cicerone.

In his — dicitur. Nullus, quod sciam, interpres animadvertit, haec ipsa verba apud Ciceronem non inveniri. Nisi igitur sunt antiquitus ascripta ab aliquo qui tractaret Codicem Qu. (sunt autem in omnibus, quos vidi, libris), ipse noster ea, fallente memoria, pro Ciceronianis attulisse putandus est. cf. § 18. Attendenti apparet; structuram iis ita non indigere, ut etiam melius absint.

ilud ipsum — quod. vid. not. crit. Quo modo autem id ipsum, quod aliquis negat, possit narrari, hisce, quae adhuc tractavit, videmus exemplis: narrantur videlicet, unde falsa objici appareat. Est vero sententia, ex illis acribus et acutis (cf. 2, 4, 31), in hisce verbis Quintiliani *narrare quod negat.*

20. *simpliciter.* Ἁπλῶς, sine exceptione, ut recte Pithoeus. *positum* vero est § 5.

quod eſt a me poſitum, ſupervacuam eſſe narrationem rei, quam judex noverit. quod ſic intelligi volo, ſi non modo, factum quid ſit, ſciet: ſed ita factum etiam, ut nobis
21 expedit, opinabitur. Neque enim narratio in hoc reperta eſt, ut tantum cognoſcat judex, ſed aliquanto magis, ut conſentiat. Quare, etiamſi non erit docendus ſed aliquo modo afficiendus, narrabimus cum praeparatione quadam, *Scire quidem eum in ſummam quid acti ſit, tamen rationem quoque facti*
22 *cujusque cognoſcere ne gravetur.* Interim propter aliquem in conſilium adhibitum nos repetere illa ſimulemus; interim, ut rei, quae ex adverſo proponatur, iniquitatem omnes etiam circumſtantes intelligant. In quo genere plurimis figuris erit varianda expoſitio, ad effugiendum taedium nota

21. *ſummam quid acti.* Hoc ut exquiſitius aſſumſi pro vulgato *ſumma quid actum* ex Turic. Guelf. Camp. Alm. Ad *quid acti* addicunt etiam Goth. et Obr. (cf. § 128. 7, 1, 50) ad *ſummam* Voſſ. 1. Bern. De genitvo vid. Oudend. ad Suet. Aug. 44. 65.

22. *quo genere plur.* Turic. Camp. omittunt *genere* cum Alm. male. *taedium nota audientis.* Omittunt *nota* Colbertinus Cod. Vall. Alm. Bad. aliique apud Burm. editi. Turic. non memoratur quidquam mutare a vulgata, quae a Gryphio inde obtinet. Jenſ. (tac. Geſn.) aliique ante Bad.

21. *aliquanto magis.* cf. 3. 8. 39.

22. *in conſilium.* Judicum intellige. cf. 4, 1, 21. not. crit.

plurimis figuris. Ex hoc genere eſt Demoſthenis locus, quanquam in probando poſitus, non in narrando: δέδοικα μὴ σφόδρα ἀκριβῶς δεικνύναι πειρώμενος διενοχλῶ, πάλαι τοῦτο αὐτοὺς ὑμᾶς εἰδότας. ὅμως δ᾽ οὖν ἔτι καὶ τόδε ἀκούσατε. De falſa leg. p. Rsk. 446 extr.

audientis: ſicut: *Meminiſti;* et, *Fortaſſe ſupervacuum ſuerit hic commorari; Sed quid ego diutius, cum tu optime noris? Illud quale ſit, tu ſcias;* et his ſimilia. Alioqui, 23
ſi apud judicem, cui nota cauſa eſt, narratio ſemper videtur ſupervacua, poteſt videri non ſemper eſſe etiam ipſa actio neceſſaria.
Alterum eſt, de quo frequentius quaeritur, 24
An ſit utique narratio prooemio ſubjicienda. quod qui opinantur, non poſſunt videri nulla ratione ducti. Nam cum prooemium iccirco comparatum ſit, ut judex ad rem accipiendam fiat conciliatior, docilior, intentior; et probatio, niſi cauſa prius cognita, non poſſit adhiberi: protinus judex notitia rerum inſtruendus videtur. Sed hoc quoque 25
interim mutat conditio cauſarum. niſi forte

t. cum ſint nota audienti. male. Equidem *nota* reſidere ex illa gloſſa exiſtimo, quod fortaſſe ne in Turic. quidem ſit.

commorari. Camp. *commemorari* non quidem ſine ſenſu.

ſit tu ſcias; et. Camp. omittit *tu ſciàs*, unde bona oritur ſtructura: *cum tu optime noris illud, quale ſit.*

23. *ipſa actio.* Turic. *ipſa acti* cum Alm. ſine ſenſu. Sed artae neceſſitudinis index error communis cf. 4, 1, 17.

24. *videri nulla.* Guelf. *vid. non nulla.* In hac ratione ſuperius *non* ante *poſſunt* omitti debet; et habet ſane majorem gratiam ejusmodi locutio, cui valde ſimilis 4, 1, 63.

docilior intentior. Inſerunt vulgo *et* quod omittunt Turic. Camp. cum Alm. et Obr. cf. ad 1, 11, 14 praef. noſtr. p. 79.

protinus judex notit. Inſerunt *judex* quod abeſt a vulgata, Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. meis ante Baſil. optimisque apud Burm. Codd.

tu ſciat. Subjunctivus alienus, niſi forte dicas potentialem eſſe. cf. not. crit.

et his ſimilia. cf. ad 1, 7, 17 p. 78 praef. noſtrae. it. hoc cap. § 52.

Marcus Tullius in oratione pulcherrima, quam pro Milone ſcriptam reliquit, male diſtuliſſe narrationem videtur tribus praepo- 324
ſitis quaeſtionibus: aut profuiſſet exponere, quomodo inſidias Miloni feciſſet Clodius, ſi reum, qui a ſe hominem occiſum fateretur, defendi omnino fas non fuiſſet; aut ſi jam praejudicio ſenatus damnatus eſſet Milo; aut ſi Cn. Pompejus, qui propter aliquam gratiam judicium militibus armatis clauſerat,

25. *praepoſitis.* Guelf. *propoſitis.* non ſpernenda ſcriptura cf. 7, 10, 12. *praejudicio ſenatus.* Omittunt *ſenatus* Gibſ. et Obr. ex prioris ſphalmate niſi fallor.

propter aliquam gratiam. Turic. *p. aliam gr.* cum Alm. Bern. Addicit et Guelf. ſed et *praeter* dans pro *propter.* Camp. *p. alicujus gr.* In loci obſcuritate ſubiit *cauſam* ſcribere pro *gratiam*, quae vocabula ſolent confundi a librariis, quanquam hoc adhuc ibi tantum eſt animadverſum ubi praecedit genitivus et ſignificatio eſt utriusque eadem. vid. Drakenb. ad Liv. 36, 10, 13. Sic § 128 Voſſ. 3. *invid. cauſa* ubi reliqui *i. gratia. propter aliam cauſam* dictum pro eo: „non quod adverſus „eſſet Miloni.“ Niſi forte vetus eſt gloſſa omne hoc, quo facile carebamus.

25. *tribus — quaeſtionibus.* Recenſentur mox hae quaeſtiones, de defendendo eo, qui hominem a ſe occiſum fateatur; de praejudicio ſenatus; de Pompeji mente. Quas quidem tractat Cic. a tertio inde capite ad octavi finem. cf. 3, 6, 12.

propter aliquam gratiam. Quid hiſce verbis ſignificetur, fateor me latere. Novimus praeſidia armata in foro omnibusque fori templis collocata fuiſſe a Pompejo ad quietem judicio praeſtandam, nec a ſcriptoribus proditur in cujusquam hoc gratiam factum. Quanquam enim Vellejus, Aſconius, Plutarchus, Appianus, Dio Caſſius longe infenſiorem Miloni oſtendunt Pompejum, quam videri eum vult Cicero, tamen nullam diſponendorum militum cauſam memorant, niſi turbas datas in teſtium interrogatione, ob quas Domitius quaeſitor praeſidium a Pompejo popoſcerit. vide not. crit.

tanquam adversus ei timeretur. Ergo hae 26
quoque quaestiones vim prooemii obtinebant, cum omnes judicem praepararent. Sed pro Vareno quoque postea narravit, cum objecta

ei timeretur. Contorta et parum tersa oratio pro hisce in vulgata *existimaretur*, in quam vetustissimi quique consentiunt. Optime Ald. nostrum dat, quod recepit Bad. Prope accedunt Guelf. Voss. 1. 3. dantes *aestimaretur* (cf. § 17). Quoties enim pro hoc veteres libri: *extimaretur*! in quo latet vera scriptura.

26. *obtinebant — praepararent.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *obtinebunt — praeparaverint.*

Sed pro Vareno. Sic Codd. septem cum edd. Camp. Andr. aliisque apud Burm. Reliquis editis, qui pro *Vareno* habent *L. Murena*, addicere videntur quatuor: Alm. Ioann. Arg. Bern. Horum Alm. diserte hoc dare narratur, ceteri silentur. Quantopere abhorreat a reliqua Turic. et Alm. similitudine tam insignis diversitas scripturae, sponte apparet. Puto eum, qui aliam Alm. varietatem notare vellet, secure posuisse nomen *Murenae.* Versatur ea in hoc, quod *aliter* vulgo inseritur inter *Sed* et *pro*, quod abesse ab Alm. ostendi debebat. Neque est *aliter* in ullo MS. praeter Bal. et Voss. 2. unde excitant diserte, et Vall. quem dare narrat Bad. Sed loco motum: *quoque aliter postea.* Voss. 2. deferere suum Goth. vix est credibile. Ipsum autem quid sibi velit adverbium, non assequor. Jam *Murenam* pro *Vareno*, nonnisi a recenti manu inductum, ferri diutius nolui. Nihil est in oratione Murenana, quod tantam mutationem flagitet, et quidni acquiescimus in ejus orationis mentione, quae intercidit; cum praesertim alio transferendi criminis mox injiciatur mentio, quod ipsum pro Vareno factum est a Cicerone (cf. nos ad 4, 1, 74.)?

26. *vim prooemii.* Possunt hae quaestiones videri etiamnum pertinere ad prooemium, quoniam id praestant, quod est prooemii. Quod si tenes, jam vel in ipsa Miloniana prooemio protinus subjicitur expositio.

pro Vareno. Exemplo hoc destituimur cum interciderit oratio. cf. 4, 1, 74.

postea narravit, cum. Sponte succurrit, quod Capper. monet, legendum videri *postea quam.* Liber quidem vetus nullus ita. Etsi autem *postea* —

diluit. Quod fiet utiliter, quoties crimen non repellendum tantum, ſed etiam transferendum erit, ut, his prius defenſis, velut initium ſit alium culpandi narratio: ut in armorum ratione antiquior cavendi, quam
27 ictum inferendi, cura eſt. Erunt quaedam cauſae (neque id raro) crimine quidem, de

Quod enim Voſſ. 1. 3. omne nomen proprium eximunt loco, haec dantes: *Sed reo quoque poſtea narrabit*, id ex errore natum arbitror, quamquam Pithoeus etiam non inſpecto hoc MS. tale quid conjecit, ut fieret generale praeceptum pro exemplo. Eo traxeris Turic. quoque auctoritatem dantis item *narrabit* pro *narravit*, tralatitio librariorum vitio *b* pro *v*. Peccatum in Voſſianis a conferente videri poteſt, cum Guelf., fere geminus illis, haec praeferat: *Sed pro Vareno reo quoque.* Hi autem tres ſi talem ſcripturam habent, trahunt ipſum quoque Bern. quartum pro *Vareno* teſtem. Supervacua vox *reo* in aliquot etiam edd. comparet. Ceterum *quoque* ante *poſtea* revocavi auctoribus Codd. meis Camp. aliisque multis vett. libb. Vulgo enim *poſt qu.*

quoties — ut. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *qu. non repellendum* (ſic Turic. ceteri etiam pejus *repetendum*) *ut*, cum plurimis apud Burm. MSS. Poſſunt tamen, quae ſententia flagitat, ſatis firmata videri Codd. Britannicis et Arg. qui habent ea profecto.

alium culp. Accedit Alm. ſuo Turic. *alium* dans quod recentiorum primus Geſn. recepit pro *aliud* plerorumque. Sed *alium* et poſt Jenſ. edd. meae ante Baſil. omnes. Camp. *aliud.*

ictum inferendi. Guelf. *feriendi ictum.*

27. *crimine.* Sic Turic. Camp. Goth. Voſſ. 2. Alm. Vall. niſi forte, ut ſuſpicatur Bad., correctum ex *crimini*. Vulgo *crimini*.

cum non raro legitur apud ſcriptores, hinc alienum eſt, quia nihil antecedit quo referatur *poſtea;* qualis ratio eſt in praecepto Catonis, quod offert Turſell. p. 684 *Poſtea, ubi incipiet fervere. Poſteaquam*, ita diſcerpi ſolitum ab optimis quibusque ſcriptoribus, poterat fraudi eſſe librario, ut ſaepe fuit profecto.

non repellendum — transferendum erit. Id factum eſt in cauſa Vareni cf. 7, 2, 10.

27. *neque id raro.* Neutrum pronominis genus ad

quo cognitio eſt, faciles ad diluendum, ſed multis anteactae vitae flagitiis et gravibus
325 oneratae: quae prius amolienda ſunt, ut propitius judex defenſionem ipſius negotii, cujus propria quaeſtio eſt, audiat: ut, ſi defendendus ſit M. Coelius, nonne optime patronus occurrat prius *conviciis luxuriae*,

cognitio eſt. Hoc e Codd. unus ſi rectum vidi Guelf. Nam Turic. et Alm. falſum vero admiſcent, dantes haec: *de quo cognitio eſt cognitum eſt fac.* Reliqui quidem Codd. plerique (nam Britannici ſilentur) *cognitum eſt.* Camp. *eſt cognitum.* Noſtrum repoſuit conjectura Regius. A Gryphio inde in meis eſt.

fac. ad diluendum. Sic Turic. Guelf. Goth. Vall. Camp. cum meis ante Stoer. excepta Baſil. Haec prima, quod Stoerius et poſteriores retinuerunt *fac. diluendo.* Silentur quidem apud Burm. aliquot Codd. quos dicas habere *diluendo.* Equidem non credo. Habet ſane ſpeciem elegantiae *crimini — faciles diluendo.* Sed gemino alibi exemplo careo, neque ipſa logica magnopere probat hanc locutionem. Quam recepi optimorum certe librorum auctoritate ſe tuetur, et, quanquam contortam eſſe non diffiteor, ſententia elicitur probabilis, non ringente logica.

gravibus oneratae. Sic Turic. Guelf. Goth. Camp. cum Alm. et Voſſ. 1. 2. 3. Edd. fere inſerunt *criminibus* quod, quam ſit inelegans, ſponte apparet.

amolienda. Turic. *amovenda* cum Guelf. Camp. Alm. Colb. Bern. et edd. ante Stoerium meis omnibus. Niſi tamen plane dormitavit Gibſ., praeter Goth. Voſſ. 2. et 1 (hic dat *admolienda* 3. autem *ad movenda*) etiam Britannici et Andr., vindices ſunt receptae, quam quidem Regius conjectura praetulit, ipſa exquiſitioris vocabuli laude commendandam. Burm. recte confert 5, 13, 11.

defend. ſit. Sic malui ſcribere cum Turic. Alm. Camp. Obr. quam quod reliqui dant: *def. eſt.* cf. 4, 1, 28. item 4, 5, 4.

rem ſpectat. Similis forma 6, 11, 3. Non igitur neceſſaria emendatio quae in Baſ. margine proponitur: *neque hae rarae.* cf. 1, 10, 35. item hic § 3.

petulantiae, *impudicitiae*, quam *veneficii*? in quibus solis omnis Ciceronis versatur oratio: deinde tum narret *de bonis Pallae*, *totamque*

impud. quam venef. Goth. omittit *quam*, cum Voss. 1. 2. 3. Bern. Nisi tamen dormitavi, Guelf. tuetur *quam*, quod si abest, longe alia fit omnis Coelianae causae conditio; nec talis, cujusmodi eam cognovimus ex oratione Ciceronis. Reliqui mei omnes retinent *quam*. *veneficii*. Jens. (tac. Gesn.) *veneficiis* cum meis ab ipso inde ad Basil. excepto Aldo.

omnis. Turic. *omnibus* cum Camp. et Alm.

Pallae totamque de vi. Hanc quam primus Burm. dedit scripturam habes ipsam in Camp. nisi quod *dein* est pro *de vi*, inevitabili paene errore, qui, post modo positum *deinde*, diu debebat corrigi ab eo, qui aliquem nasum haberet. Turic. ipsum verum dat, sed a sec. manu pro *Pallae totamque* hoc:

quam veneficii. Regius in suo libro inveniebat *veneficiis*, pro quo conjecit *veneficii*, quod nunc legitur in plerisque libris et sane auctores videtur habere omnes Codd., cum edd. vett. multae retineant dativum pluralis. Sed alienum dicas *veneficii convicia* appellari, cum hoc „*ipsum sit* „*negotium*," in causa Coeliana, „cujus propria quaestio „est." Et ipse Cicero, in oratione, haec de pudicitia diserte „non crimina" appellat „sed voces maledictaque." c. 3. „aliud est maledicere, „aliud accusare." ibid. „maledictio — si petulantius „jactatur, *convicium*." ibid. „Adulter, impudicus — *con*„*vicium* est, non accusatio." c. 13. Neque tamen *veneficiis*, etsi defendere conatur Badius, aptum. Inconcinnum enim *conviciis luxuriae* occurrere, et *veneficiis* (ipsis) occurrere. Excidisse dicas *crimini* vel *accusationi*.

in quibus solis — oratio. *Solis* eo dicit, ut significet narratione omnem Ciceronis orationem caruisse. Et ita res se habet. *In quibus* autem tam ad *convicia* illa spectat, quam ad *veneficii* crimen. Neque enim negare voluit Qu. quidquam praeter *veneficium* a Cicerone tractatum esse; ut videbatur Capperonnerio.

deinde tum. Hanc particularum geminationem, non sane elegantem, si per se spectes, adhuc in uno praeterea Varronis exemplo cognovi, quod affert Tursell. p. 207.

de bonis Pallae. cf. Cic. pro Coel. c. 10. Nihil praeterea nobis cognitum de ista re.

de vi explicet *caufam*, quae eft ipfius actione defenfa? Sed nos ducit fcholarum confue- 28
tudo, in quibus certa quaedam ponuntur, quae *themata* dicimus, praeter quae nihil eft diluendum. Ideoque *narratio* prooemio femper fubjungitur. Inde libertas declamatoribus, ut etiam fecundo partis fuae loco narrare videantur. Nam cum pro petitore di- 29
cunt, et expofitione, tanquam priores agant, uti folent; et contradictione, tanquam refpondeant: idque fit recte. Nam cum fit

paullatimque. Goth. plane confpirat cum Camp. *Pallae* habet Guelf. fed mox, pro *totamque*, *paulatimque.*

29. *priores.* Sic Turic et Camp. cum Colbert. Cod. (non Alm.) Goth. Voff. 2. et edd. meis ante Bafil. Reliquae *prius.*

idque fit recte. Sic Turic. et Camp. cum Bodl. Alm. et edd. mearum folis Bad. et Capper. Reliqui libri *idque fit non*

de vi. In occidendo legato Alexandrinorum Dione. cf. l. c. et c. 21. 22.

ipfius actione. Nam fe ipfe quoque defendit Coelius in hac caufa. cf. 11, 1, 51. item Suet. de clar. rhett. c. 2.

28. *certa — themata.* cf. 4, 1, 4.

fecundo — narrare videantur. Dicendi locus, quem operofius et perperam interpretati funt VV. DD., nihil aliud eft, nifi ordo orandi, qui unicuique patrono affignatur. Neque enim certum erat et definitum in foro, ut accufator prius diceret, refponderet defenfor. cf. 7, 1, 37. Dicebat igitur fecundo loco, cuicunque alterius orationi refpondere mandatum erat, five is petebat, five defendebat. Jam in fcholis quidem ejusmodi ordo erat nullus, ubi nunquam refpondebatur. 5, 13, 50. 7, 1, 38. Hinc, ut et ex iis, quae mox fubjiciuntur, intelligimus, quare *videantur* modo *narrare*, non re vera *narrent*, *fecundo loco* declamatores. De *priore* et *fecundo* loco cf. § 5.

29. *contradictione.* Sua adverfus ea, quae ab altera parte dicta funt. *Refpondeant* vides hic plane effe pro eo: fecundo loco dicant. Aliter *contradictionem* vide 3, 8, 27.

idque fit — exerceat. cf. 5, 13, 45—50.

declamatio ſorenſium actionum meditatio, cur non in utrumque protinus locum exerceat? Cujus rationis ignari, ex more, cui aſſuerunt, nihil in foro putant eſſe mu-
30 tandum. Sed in ſcholaſticis quoque non- 321
nunquam evenit, ut pro narratione ſit propoſitio. Nam quid exponet, quae zelotypum malae tractationis accuſat? aut qui

recte Codd. et edd. ante Stoerium; ab hoc inde *id quod ſit non recte*, pejus etiam propter *id quod*, et hoc retinuit Capper. cf. de hoc 3, 6, 1. Negationem rectiſſime proſcripſit de conjectura Regius, quem ſequendum eſſe recentiorum quidem ſolus vidit Capperonnerius. Rem dirimit locus geminus 5, 13, 50. *Non* inſertum an omiſſum cum ingens faciat momentum, juvat apponere exempla aliquot hujus particulae in noſtro ſcriptore a librariis turbatae: 1, 10, 14. 3, 4, 14. 3, 5, 10. 4, 2, 128. 5, 13, 36. 8, 2, 19. 10, 1, 96. 10, 7, 32. 11, 1, 53. 11, 3, 61. 76. 179. 12, 1, 40 bis 12, 10, 46. Prudentiſſimum eſt decretum Galeni (Commentar. II. in libr. ſec. de morbis vulgg. p. 471. Tom. V.) *εἰ δ' ἔξεστι προστιθέναι τοῖς καταφατικῶς εἰρημένοις ἀποφάσεις, ἅπαν οὕτω τις διαφθερεῖ δόγμα, καὶ γνώμην οὐδεμίαν φυλάξει τῶν παλαιῶν βεβαίαν.* Hunc locum debeo Villoiſono in Prolegg. cf. Drakenb. ad Liv. 21, 10, 1. Interpp. ad Plin. Epiſt. 1, 8, 14. item nos ad 6, 2, 11. *non in utrumque.* Sic Turic. Guelf. cum Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. et Capper. ſolo. cf. 5, 13, 50. Reliqui om. *in.* *aſſuerunt.* Turic. *adſuerunt.* Camp. *aſſuerunt.* Alm. *aſſuerunt* et ſic editi mei ante Ald. Reliqui *aſſueverunt.* cf. 5, 11, 22. et Oudendorp. ad Sueton. Caeſ. 73 extr. Aug. 98.

30. *quae zelot.* Sic Turic. Guelf. Bern. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et omnes meae ante Leid. Vulgo *qui zelot.* Turbatum eſt aliquid in Camp. quae pro hiſce receptis *quid exponet qui*

30. *in ſcholaſticis.* *Scholaſtica* ſubſtantive dicitur. vid. Senec. patr. p. 63. „Hoc „vero alterum nomen Graecum quidem eſt, ſed in Latinum ita translatum, ut pro „Latino ſit, *Scholaſtica.* *Controverſia* multo recentius, „ſicut ipſa *declamatio.*“ Aliis noſtri locis additur ſubſtantivum ut § 92. 97. 11, 1, 82. In loco 7, 1, 57 dubia ſcriptura.

propoſitio. § 4.

Cynicum apud cenſores reum de moribus facit? cum totum crimen uno verbo in qualibet actionis parte poſito ſatis indicetur. Sed haec hactenus. Nunc, quae ſit narrandi ratio, ſubjungam. *Narratio eſt rei factae, aut ut* 31 *factae, utilis ad perſuadendum expoſitio;* vel (ut Apollodorus finit) *oratio docens auditorem, quid in controverſia ſit.* Eam plerique ſcriptores, maxime qui ſunt ab Iſocrate,

zelot. dat: *quae exponet zelot.* Uxorem, cujus nomine agitur, intelligi recte monet Geſn.

31. *aut ut factae.* Ita Turic. et Camp. cum Vall. Goth. Voſſ. 2. Bad. Obr. Capper. Geſn. Reliqui, ut et Guelf., *a. non f.* *maxime qui.* Turic. Guelf. Camp. *maximeque qui.*

Cynicum — reum facit. Vide, inter Declamationes Quintilianeas a Pithoeo editas, 283 inſcriptam: *Cynicus diſerti filius.* Ad hanc Aerodius haec ipſa noſtri verba affert. Huc in primis pertinent ex iſta controverſia: „Ceteros — quos abdicant „patres, *ſine narratione* cul„pae abdicare non poſſunt: in „hoc filio" (Cynico, quem propterea quod hujus ſectae eſt, abdicat pater) „ſatis eſt „ad odium, habitum oſten„dere."

qualibet — parte. Non proprie in narratione.

31. *Narratio — expoſitio.* Pervulgata apud veteres definitio. cf. Cornif. ad Herenn. Cic. de Inv. Theonem in Progymn. Hermogen. in Progymn. Aphthon. in Prog. Ad Ciceronis Rhetoricos 1, 19 haec commentatur Marius Victorinus: „*Geſtarum rerum* „expoſitio eſt, negotiorum „civilium, et hiſtoriarum. *Ut* „*geſtarum rerum* expoſitio eſt, „comoediarum, fabularum et „thematum, quae in auditorio dicuntur." vid. Rhetoras Pithoeanos.

qui ſunt ab Iſocrate. *Ab aliquo eſſe* dicuntur, qui hunc ducem ſectantur, qui ab eo praecepta accipiunt. Recte confert Burmannus Cic. pro Mur. c. 30. „Noſtri illi a Platone „et Ariſtotele, moderati ho„mines et temperati." Id. Tuſcul. diſp. 2, 3. „qui ſunt „ab ea diſciplina." De Finibus 4, 3 „Zeno et ab eo qui „ſunt" quem locum male

volunt eſſe *lucidam*, *brevem*, *veriſimilem.* Neque enim refert, an pro *lucida* perſpicuam, pro *veriſimili* probabilem credi-
32 bilemve dicamus. Eadem nobis placet diviſio; quanquam et Ariſtoteles ab Iſocrate parte in una diſſenſerit, praeceptum brevitatis irridens, tanquam neceſſe ſit, longam aut brevem eſſe expoſitionem, nec liceat ire per medium. Theodorei quoque ſolam relinquunt ultimam partem, quia nec breviter utique nec dilucide ſemper ſit utile exponere.
33 Quo diligentius diſtinguenda ſunt ſingula, ut, quid quoque loco proſit, oſtendam. Narratio eſt aut tota pro nobis, aut tota pro adverſariis, aut mixta ex utrisque. Si erit

Neque en. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *Nec en.* cf. § 13.

32. *praecept.* — *tanq.* Turic. *praec. veritatis irr. inſerens tanq.* cum Camp. et multis Codd. inſerentibus praepoſtere illud *inſerens.* *brevem eſſe exp.* Turic. omittit *eſſe* cum Guelf. Camp. et edd. meis ante Badium. Accedunt plurimi Codd. Inter *brevem* et *expoſ.* facillime excidebat *eſſe,* quod hoc loco eſt neceſſarium.

33. *adverſariis.* Sic Turic. Camp. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum plerisque Codd. et edd. meis ante Gryph. Hic primus *adverſario* ut reliqui.

ſolicitat Erneſtus. Convenit Graecorum locutio *οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς, οἱ ἀπὸ τοῦ περιπάτου.*

Ariſtoteles — parte in una. In una harum, quas modo propoſuit, partium; ne forte quis putet, ſignificari rarum Ariſtotelis ab Iſocrate diſſenſum.

32. *praeceptum — irridens.* Ariſtot. Rhet. 3, 16, 4. Hic Iſocratem irrideri ab Ariſtotele ſatis eſt probabile, quod quidem ſe didiciſſe e Quintiliano fatetur is, qui noſtro non magnopere favet, Victorius in Rhet. Ariſt. p. 719. Negat Ariſtoteles *τὸ εὖ* fieri *τῷ συντόμως, ἀλλὰ τῷ μετρίως.* Hoc potuit ſumere e Platonis loco Phaedr. p. 267. b.

tota pro nobis, contenti ſimus his tribus partibus, per quas efficitur, quo judex facilius *intelligat*, *meminerit*, *credat*. Nec quis- 34
quam reprehenſione dignum putet, quod
327 propoſuerim eam, quae ſit tota pro nobis, debere eſſe veriſimilem, cum vera ſit. Sunt enim plurima vera quidem, ſed parum credibilia, ſicut falſa quoque frequenter veriſimilia. Quare non minus laborandum eſt, ut judex, quae vere dicimus, quam quae fingimus, credat. Sunt quidem hae, quas 35
ſupra retuli, virtutes aliarum quoque partium. Nam et per totam actionem vitanda eſt obſcuritas, et modus ubique cuſtodiendus, et credibilia eſſe oportet omnia, quae dicuntur. Maxime tamen haec in ea parte cuſtodienda ſunt, quae prima judicem docet: in qua ſi acciderit, ut aut non intelligat, aut non meminerit, aut non credat, fruſtra in reliquis laborabimus. Erit autem *narratio* 36
aperta atque *dilucida*, ſi fuerit primum expo-

his tribus. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *iis tr.* cf. 3, 8, 52. item hic § 132.

34. *vere dic.* Sic Turic. Guelf. cum Alm. Voff. 3. Bern. Reliqui *vera d.*

36. *narrat. aperta.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) cum edd. ante Gryph. qui primus *aperta narr.* in

34. *falſa — veriſimilia.* cf. 1, 10, 39. Exemplum hujusmodi proponit Plato Phaedr. p. 273. b.

35. *cuſtodiendus — cuſtodienda.* Diſplicet tam exiguo intervallo repetitum verbum, in quo tamen nulla de veritate ſcripturae eſt dubitatio. cf. in eadem reprehenſione mox § 37. *diſpoſitae — compoſiti.*

ſita verbis propriis et ſignificantibus, et non ſordidis quidem, non tamen exquiſitis, et ab uſu remotis; tum diſtincta rebus, perſonis, temporibus, locis, cauſis, ipſa etiam pronunciatione in hoc accommodata, ut judex, quae dicuntur, quam facillime accipiat.

37 Quae quidem virtus negligitur a plurimis, qui ad clamorem diſpoſitae, vel etiam forte circumfuſae, multitudinis compoſiti, non ferunt illud intentionis ſilentium: nec ſibi diſerti videntur, niſi omnia tumultu ac vociferatione concuſſerint: rem indicare,

quo affectationis aliquid hic quidem ſupervacuae. Tur. et Camp. *ac* pro *atque*, quod ipſum malim. Sed non eſt tanti.

37. *ferunt.* Turic. *fecerunt* (pro quo noſtrum conjectura repoſuit Regius) cum Jenſ. (tac. Geſn.) aliisque ante Ald. Narrat Badius Vall. praeferre *ferunt*, et ſic mei duo.

36. *ſignificantibus.* cf. 3, 6, 65.

37. *ad clamorem diſpoſitae.* *Clamorem* eſſe plaudentium recte monet Geſnerus, et noſtri aliorumque locis convincit. cf. 2, 2, 12. (*fragorem* quoque appellat noſter 8, 3, 3.) item Plinii Epiſt. 2, 14, 6. 4, 5, 1. 4, 19, 3. 9, 13, 8. Tacit. Hiſt. 3, 83. Cicer. de Orat. 1, 33. Orat. c. 30. pro Sextio c. 56. ad Quint. fratr. 3, 1. p. Ern. 1103. Brut. c. 95. Appoſite ad noſtrum de *ſilentio*, quod non ferant, locum, Burmannus laudat Plin. Epiſt. 2, 10, 7. „quae „admiratio te, qui *clamor*, „quod etiam *ſilentium*, ma„neat. Quo ego, cum dico „vel recito, non minus quam „clamore delector; ſit modo „ſilentium acre et intentum et „cupidum ulteriora audiendi." cf. Cic. Brut. c. 22 „ſilentio" ſine plauſu. *Diſpoſitam multitudinem* intellige de ſubornatis et conductitiis laudatoribus orantium, quales perſtringit Plinius Ep. 2, 14 citante item Geſnero. Quod ſubjungitur *forte circumfuſae multitudinis* mentio, in eo eſt anticlimax, qua ſignificatur, ne ei quidem laudi, quae petatur a fortuitis plauſoribus, etſi minus turpi quam ſit illa pretio redemta, multum tribui debere ab oratore.

ſermonis quotidiani, et in quemcunque etiam indoctorum cadentis, exiſtimant: cum
328 interim, quod tanquam facile contemnunt, neſcias, praeſtare minus velint, an poſſint.
Neque enim aliud in eloquentia, cuncta 38
experti, difficilius reperient, quam id, quod ſe dicturos fuiſſe omnes putant, poſtquam audierunt: quia non bona judicant eſſe illa, ſed vera. Tum autem optime dicit orator, cum videtur vera dicere. At nunc, velut 39
campum nacti expoſitionis, hic potiſſimum et vocem flectunt, et cervicem reponunt, et brachium in latus jactant, totoque et rerum et verborum et compoſitionis genere laſciviunt: deinde (quod ſit monſtro ſimile) placet actio, cauſa non intelligitur. Verum haec omittamus, ne minus gratiae, praeci-

indoctorum. Sic Turic. cum Alm. Jenſ. (tac. Geſn.) et meis ante Gryph. Reliqui, ut et Camp. Vall. (ref. Badio), *indoctiorum.* Poſitivus hic comparativo robuſtior videtur. Non qui inter doctos minus eſt eruditus, ſed qui plane rudis eſt, videtur poſſe fundere talem orationem.

38. *vera dicere.* Turic. *vere d.* cum Alm. ſolo. Alioqui vel hic praeferam, ob id quod antecedit *optime.* cf. 34.

39. *deinde (quod.* Guelf. *d. idque.* Edd. a Baſil. ante Obr. *d. id quod,* quae ſcriptura latet in Guelf. Nec diſpliceat cf. 3, 6, 1.

39. *cervicem reponunt.* Dum ſibi placent. Sic Cic. Verr. 3, 19. „tamenne putamus patronum tuum in hoc crimine *cerviculam* jactaturum et populo ſe ac coronae daturum?“

minus gratiae — quam offenſae — mereamur. Videtur aequales deſcribere, qui hoc genere peccarent. *Mereri* attende dictum pro *conſequendo.* cf. § 77. 125. 5, 1, 1. 6, 1, 45. item Dial. de oratoribus c. 9 „indulgentiam — mereri.“ Plin. Epiſt. 1, 8, 14 et paſſim.

piendo recta, quam offenſae, reprehendendo
40 prava, mereamur. *Brevis* erit *narratio* ante omnia, ſi inde coeperimus rem exponere, unde ad judicem pertinet; deinde, ſi nihil extra cauſam dixerimus; tum etiam, ſi reciderimus omnia, quibus ſublatis, nec cognitioni quidquam, nec utilitati, detrahatur.
41 Solet enim eſſe quaedam partium brevitas, quae longam tamen efficit ſummam. *In portum veni, navim proſpexi, quanti veheret interrogavi, de pretio convenit, conſcendi, ſublatae ſunt ancorae, ſolvimus oram, profecti ſumus.* Nihil horum dici celerius 329
poteſt, ſed ſufficit dicere, *E portu navigavi.* Et, quoties exitus rei ſatis oſtendit priora, debemus hoc eſſe contenti, quo reliqua intel-
42 liguntur. Quare, cum dicere liceat, *Eſt mihi filius juvenis*, omnia illa ſupervacua, *Cupidus ego liberorum uxorem duxi, natum ſuſtuli, filium educavi, in adoleſcentiam*

41. *convenit.* Sic et Turic. et Goth. cum Ioann. et Bodl. Reliqui fere *conveni* ut et Guelf. et Camp.

profecti. Sic Turic. Camp. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Badio e Vall. item Alm. Reliqui *provecti.* pro quo noſtrum conjecit Regius. Fruſtra obloquitur Burm. Opus eſt pervulgato vocabulo, quo magis appareat rem quotidianam narrari. Exempla, quibus utitur Burm., aut ſunt poëtica, aut habent neceſſitatem aliquam verbi nautici uſurpandi. Hic ne exitum quidem habere videatur iſta tam verboſa brevitas, ſi *provecti* modo eſſent, non *profecti.* cf. 6, 3, 9. Neque mihi perſuadet Burm. hunc locum e ſcriptore aliquo deſumtum eſſe a Qu. Finxit haud dubie, ut mox de filio ſuſcipiendo.

40. *ante omnia.* cf. § 4. 41. *ſolvimus oram.* cf. Epiſtol. ad Tryph. § 3.

perduxi. Ideoque Graecorum aliqui aliud circumciſam expoſitionem, id eſt *σύντομον*, aliud brevem putaverunt: quod illa ſupervacuis careret, haec poſſet aliquid ex neceſſariis
deſiderare. Nos autem brevitatem in hoc 43
ponimus, non ut minus, ſed ne plus dicatur, quam oporteat. Nam iterationes quidem, et *ταυτολογίας*, et *περισσολογίας*, quas in narratione vitandas quidam ſcriptores Artium tradiderunt, tranſeo. ſunt enim haec vitia non tantum brevitatis gratia refugienda.
Non minus autem cavenda erit, quae ni- 44
mium corripientes omnia ſequitur, obſcuritas: ſatiusque eſt aliquid narrationi ſupereſſe, quam deeſſe. Nam ſupervacua cum taedio

43. *refugienda.* Camp. *fugienda* cum edd. meis ante Stoer. et Goth. Noſtram tenent Turic. Guelf. cum Alm. Eadem ſtructura 4. 5. 6 *refugienda* — *diſtinctio.* item Cic. pro Caecina c. 8.

42. *circumciſam* — *brevem.* Utramque Graeci iſti in virtute poſuerunt; *brevem* tamen illam ſolam appellarunt, quae aliquid cogitandum relinqueret auditori, neceſſarium quidem, ſed facile ex reliquorum conjectura aſſequendum. Sic locutionis rationem reddere videor, per ſe quidem non ſatis apertae: „poteſt narratio brevis aliquid ex neceſſariis deſiderare" h. e. ſine vitio omittit aliquid ex neceſſariis. Miror in hoc loco ad latinam vocem *brevem*, nullam ſubjectam eſſe Graecam, ut modo in *σύντομον* factum; neque dicam tamen quo potiſſimum vocabulo uſurus fuerit. Βραχυλογίαν obverſatam ei putat Erneſtus in Lex. Rhetorico Graeco p. 60. ſed opus eſt adjectivo ad *narrationem* accommodato. βραχεῖαν, βραχυλόγον διήγησιν hac maxime poteſtate, quae *συντόμῳ* opponeretur, nondum inveni apud Rhetoras Graecos. Σύντομον plane cum Quintiliano eandem conſtituit Anaximenes in Rhet. ad Alex. loco ab Erneſto allato, qui eſt c. 30, § 6, p. 120 Buhl.

dicuntur, necessaria cum periculo subtrahun-
45 tur. Quare vitanda est etiam illa Sallustiana 330
(quanquam in ipso virtutis locum obtinet)
brevitas, et abruptum sermonis genus: quod
otiosum fortasse lectorem minus fallit, au-
dientem transvolat, nec, dum repetatur,
expectat: cum praesertim lector non fere sit,
nisi eruditus; judicem rura plerumque in
decurias mittant, de eo pronunciaturum,
quod intellexerit: ut fortasse ubique, in nar-
ratione tamen praecipue, media haec tenenda
sit via dicendi, *quantum opus est*, *quantum*
46 *satis est*. *Quantum opus est* autem non ita
solum accipi volo, quantum ad indicandum

45. *vitanda est etiam.* Sic Turic. et Camp. Reliqui *est* omittunt; quod contortum h. l. et a docendi simplicitate alienum videtur. *fallit.* Guelf. *fallat* cum Goth. et edd. meis ante Stoer. excepta tamen Camp. Receptam cum boni auctores vindicent acquiescere in ea malui, quamvis blandiretur conjunctivus. *ubique.* Turic. *ubicunque* cum Alm. Goth. Camp. Hoc quare restituerit Obr. quaeri potest, nisi forte magis ex hujusce aevi latinitate esse crediderit.

satis est. Turic. et Camp. *sat est.* Placet, in proverbiali locutione. cf. 5, 13, 14.

46. *indicandum.* Sic Turic. cum Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. meis ante Badium. Reliqui *judicandum* excepto Capper. qui bene restituit vetustissimam scripturam.

45. *nec — expectat.* Similis Ciceronis locutio cf. 5. 14. 17.

eruditus. cf. dicta ad 1. 5. 25. opponuntur *eruditi* et *qui judicabant* § 86.

in decurias. Judicum decurias, quas quatuor constituit Augustus, quibusque quintam addidit Caligula. Singulae harum mille et pluribus constabant judicibus, qui cum agros quisque suos plerumque colerent, nec nisi ad judicandum in urbem commearent, horridiores et illiterati fere erant. Decuriae sunt judiciorum publicorum, privatorum consilia centumviralia.

ſufficit: quia non inornata debet eſſe brevitas, alioqui ſit indocta. nam et fallit voluptas, et minus longa, quae delectant, videntur: ut amoenum ac molle iter, etiamſi eſt ſpatii amplioris, minus fatigat, quam durum aridumque compendium. Neque enim mihi 47
331 unquam tanta fuerit cura brevitatis, ut non ea, quae credibilem faciunt expoſitionem, inſeri velim. Simplex enim et undique praeciſa, non tam *narratio* vocari poteſt, quam *confeſſio*. Sunt porro multae conditione ipſa rei longae narrationes, quibus extrema (ut praecepi)

quia non inorn. Turic. et Camp. *qu. et n. i.* cum Alm. Non male. *aridumque.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bad. Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. Reliqui *arduumque.* Et auctoritas librorum et praeſtantia ſcripturae mutationem receptae imperarunt. *molle* — *durum*, *amoenum* — *aridum.*

47. *Neque en.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *Nec en.* cf. § 31. *confeſſio.* Sic Turic. (a pr. manu, a ſec. *confuſio*) Guelf. cum Voſſ. 1. 3. Reliqui *confuſio.* Videor juſtam rationem reddidiſſe ſcripturae quam praetuli. Recentiori librario oportebat illam diſplicere. *Confuſio*, ſic dictum pro concreto quod ajunt h. e. confuſa oratione, redolet novitium ſermonem.

47. *confeſſio.* Sicut ea, quae confitemur, coacti plerumque, quam pauciſſimis verbis efferimus, ut cito defungamur, ita omnis nimia brevitas poteſt videri oratio expreſſa invito. Quidquid dices, ſive accuſabis, ſive defendes, ſi narratio tua nimis erit correpta, videberis maluiſſe non loqui, et quae dixeris coactus quaſi et cum metu confitentis protuliſſe; habebis ſpeciem *confitentis* rei, vel etiam teſtis. cf. § 109. „Neque enim narrandum eſt „tanquam *teſti*, ſed tanquam „*patrono*."

ut praecepi. 4, 1, 79. *quibus* praeſtabit accipere caſu ſexto, ut *in* praepoſitio intelligatur; nam ſi *dativum* agnoſcas, ineſt ſcabrities, quod mox infertur *ad intentionem*, quo pertinet *praeparandus*, magis quam ad *quibus* tertio caſu.

53 et his ſimilia. Eſt autem quidam et ductus rei credibilis, qualis in comoediis etiam, et in mimis. Aliqua enim naturaliter ſequuntur et cohaerent, ut, ſi bene priora narraveris, judex ipſe, quod poſtea ſis narraturus, ex-
54 pectet. Ne illud quidem fuerit inutile, ſemina quaedam probationum ſpargere: verum ſic, ut narrationem eſſe meminerimus, non probationem. Nonnunquam etiam tamen argumento aliquo confirmabimus, quod propoſuerimus, ſed ſimplici et brevi: ut in veneficiis, *Sanus bibit*, *ſtatim concidit*, *livor*

et his ſimilia. Sic Turic. et Camp. Reliqui omittunt *his.* cf. § 22.

53. *quidam et ductus.* Sic Turic. et Camp. Dicitur Alm. dare *quid. ductus.* Sic autem Guelf. Edd. meae a Jenſonio inde *etiam.* Memorabile quod Menaechmi illi Goth. et Voſſ. 2. ſoli dant *quid. conductus* novitio vocabulo (cf. § 9.), quod reſpondet Francogallico *conduite.* Id quidem maxime convenit rei hic indicandae. *La conduite du récit, la maniere d'amener les faits.* Erneſtus in Lex. Rhet. Lat. reddit Graeco συνάφεια. *comoed. etiam et.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Voſſ. 3. Bern. et edd. meis ante Baſil. omnibus. Reliqui omittunt *etiam.*

54. *etiam tamen argum.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Reliqui omittunt *tamen.* Malim quidem transponi, ut factum eſt ab Obr., ſed non ſum auſus. *Tamen* non eſt ſupervacuum, quia modo probationem fieri vetuit.

53. *ductus.* cf. not. crit.

54. *ſemina — probationum.* „Probabilis erit (narratio) ſi „argumentorum et quaeſtio„num *ſemina* quaedam fuerint „ubique *reſperſa.*" Sulpitius Victor ap. Pithoeum p. 248.

etiam tamen. cf. not. crit.

quod propoſuerimus. cf. § 30.

ac tumor confeſtim eſt inſecutus. Hoc faciunt 55
et illae praeparationes, cum *reus dicitur robuſtus, armatus, ſolicitus, contra infirmos, inermes, ſecuros.* Omnia denique, quae probatione tractaturi ſumus, *perſonam, cauſam,*
333 *locum, tempus, inſtrumentum, occaſionem,*
narratione delibabimus. Aliquando, ſi deſti- 56
tuti fuerimus his, etiam fatebimur, *Vix eſſe credibile, ſed verum, et hoc majus habendum ſcelus; neſcire nos, quomodo factum ſit, aut quare; mirari, ſed probaturos.* Optimae 57
vero praeparationes erunt, quae latuerint, ut a Cicerone ſunt quidem utiliſſime praedicta omnia, per quae *Miloni Clodius, non Clodio Milo inſidiatus* eſſe videatur: plurimum tamen facit illa callidiſſima ſimplicitatis imitatio: *Milo autem, cum in ſenatu fuiſſet*

inſecutus. Guelf. *conſecutus* cum edd. meis ante Baſil. exc. Camp. et Badio, qui e Vallenſi dat noſtrum.

55. *arm. ſolicitus contra.* Omittunt *ſol.* Tur. Guelf. Camp. cum edd. meis ante Baſil. et Codd. plurimis. Si ſilentio conferentium ſtandum eſt, dant vocem hanc Bodl. (gravis profecto teſtis) Voſſ. 2. (ſed Goth. deſiderat) Bern. Neque tamen dubitari nequit, quin ſit vera et neceſſaria. Velim noſſe quis unde primus extuderit.

55. *Hoc faciunt.* Eleganter Geſnerus conjicit legendum *Hac faciunt.* cf. 6, 2, 11.

perſonam — occaſionem. vid. 4, 1, 50. De *inſtrumento* quod hic primum connumeratur cf. § 88. 5, 6, 2, 5, 7, 36. 5, 9, 1. 5, 10, 23. 51. 94. 6, 4, 8. 17. 7, 1, 62, 7, 2, 25. 45. 12, 8, 14. Ex hiſce fere locis efficies *inſtrumentum* dici quidquid pertinet ad probandum factum aliquod, de quo eſt lis; interdum quidem ipſum organon v. c. *ſpiculum.*

57. *praedicta.* ante, prius, quam cetera, dicta; non ante quam fierent. cf. 3, 6, 89.

Milo autem. Cic. Pro Milone c. 10.

eo die, quoad ſenatus eſt dimiſſus, domum venit, calceos et veſtimenta mutavit, pauliſper, dum ſe uxor, ut ſit, comparat, commoratus
68 *eſt.* Quam nihil praeparato nihil feſtinato feciſſe videtur Milo! Quod non ſolum rebus ipſis vir eloquentiſſimus, quibus moras et lentum profectionis ordinem ducit, ſed verbis etiam vulgaribus et quotidianis, et arte occulta conſecutus eſt: quae ſi aliter dicta eſſent, ſtrepitu ipſum judicem ad cuſtodien-
69 dum patronum excitaſſent. Frigida videntur iſta plerisque: ſed hoc manifeſtum eſt, quomodo judicem fefellerit, quod vix a lectore deprehenditur. Haec ſunt, quae credibilem
60 faciant expoſitionem. Nam ne contraria aut 334
ſibi repugnantia in narratione dicamus, ſi

58. *ad cuſtod. patron.* Ita Turic. et Camp. Sed Guelf. *deinde patron.* cum aliquot Codd. et edd. meis ante Obr. exc. Ald. qui *ad cuſtod. deinde patron.* Quod Obr. ajunt dare *judicem dein patron.* manifeſtus error eſt. Is enim noſtram ipſam praefert, nec Alm. a ſuo Turic. recedere credo, quem eandem Obrechto ſcripturam habere narrant. Apparet, quam obnoxium errori eſſet ignotius *cuſtodiendum*, unde arripuerunt *deinde*.

59. *hoc manifeſtum.* Ita Turic. et Camp. cum Alm. Reliqui inſerunt *ipſum*, pro quo Obr. *ipſo*.

faciant. Ita Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. meae ante Gryph. Item Alm. Colb. Voſſ. 2. 3. Reliqui, quibuscum et Camp. *faciunt.* cf. tamen 4, 3, 16.

60. *Nam ne contraria.* Turic. *Nam quod eſt neque contraria.* Alm. *Nam id quod eſt neque contraria.* Mire; et ſoli. An erat gloſſa in margine: *id quod eſt traditum?*

68. *ad cuſtodiendum.* cf. 4, 1, 59. Malim tamen pro *ipſum judicem* legi *ipſo* (ad *ſtrepitu*) *judicem*, ut et Rollinus ſuadet.

59. *hoc — quod.* Prius accipe caſu ſexto et ante *quod* ſubaudi *id*, ut *quod* pronomen ſit, non conjunctio.

cui praecipiendum est, is reliqua frustra docetur: etiamsi quidam scriptores Artium hoc quoque, tanquam occultum et a se prudenter erutum, tradunt. His tribus narrandi 61 virtutibus adjiciunt quidam *magnificentiam*, *quam* μεγαλοπρέπειαν vocant, quae neque in omnes causas cadit (nam quid, in plerisque judiciis privatis, de certa credita, locato et conducto, interdictis, habere loci potest supra modum se tollens oratio?), neque semper

reliqua. Turic. *re quae* a sec. manu *neque.* Alm. *reque.* Guelf. *aeque* cum Camp. et edd. meis ante Ald.

61. *de certa credita.* Sic Turic. a pr. manu (a secunda *decerto cred.*, cetera a conferente non adduntur) cum Alm. qui conjunctim *decerta credita*, item Voss. 1. 3. (etsi transponendo peccant: *Decreta credita.*) Guelf. *de certo credito* cum Camp. Reliqui *de re certa credita.* *Re* vix credo in bonis MSS. inveniri, quanquam fere silentur a conferentibus et Goth. dat manifesto. Geminus nostro est locus 12, 10, 70. ubi Codd. Turic. Guelf. Goth. omittunt *re*, cum edd. meis ante Ald. nisi quod Campani nullam a Gesnero diversitatem notavi, meo profecto errore. Sic adductus sum, ut per ellipsin, cujus nullum praeterea exemplum in promptu habeo, scriberem *certam creditam* pro *pecuniam cert. cred.* quod ipsum habemus § 6 et 8, 3, 14; cf. 4, 4, 6. *mutuam.* quo minus suspectum habere debebat Gesnerus *certa*, quod satis frequens in hac re apud ICtos. Neutro genere, *certo credito* quod ostenditur in Guelf. et aliquot aliis, uti nolui, cum originem erroris apertam viderem in hac ratione, in altera, quam secutus sum, nullam. Sed librarius imperitior, qui nostram scripturam inveniret, paene necessario inferebat *re*, quod non vereor ut recte proscripserim. cf. errorem Camp. ad 5, 10, 66 ostendentem, hanc formam librariis pervulgatam fuisse.

neque semper. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *nec. s.* Nostrum concinnius.

61. *de certa credita.* Intellige *pecunia*, et cf. not. crit.

interdictis. cf. 2, 10, 5. 5, 6, 71.

ſemper eſt utilis, ut vel proximo exemplo
62 Miloniano patet. Et meminerimus, multas eſſe cauſas, in quibus confitendum, excuſandum, ſummittendum ſit, quod exponimus: quibus omnibus aliena eſt illa magnificentiae virtus. Quare non magis proprium narrationis eſt *magnifice dicere*, quam *miſerabiliter*, *invidioſe*, *graviter*, *dulciter*, *urbane:* quae, cum ſuo quaeque loco ſint laudabilia, non ſunt huic parti proprie aſſignata,
63 et velut dedita. Illa quoque, ut narrationi apta, ita cum ceteris partibus communis, eſt

ut vel. Turic. *velut* cum Alm. Sed Camp. *veluti.* Recepta robuſtior. cf. 5, 9, 16.

62. *ſummittendum.* Sic Goth. (tac. Geſn.) et Camp. cum plurimis recentt. Reliqui *ſubm.* Quare illos ſequamur, in praef. noſtra ratio redditur. vid. et 6, 1, 2.

cum ſuo quaeque loco. Turic. *cum ſuo loco* cum Alm. Guelf. Camp. et edd. meis ante Baſil. exc. Aldo qui dat *c. quoque loco* cum Goth. et Voſſ. 3 (An 2?). Cod. Voſſ. 1. dare narratur *c. ſ. quoque l.* plerumque faciens cum Guelf. Sed his auctoribus, *quaeque*, quod profecto multam habet elegantiam, retinendum judico contra bonos libros.

dedita. Camp. *debita* cum Roignio (1541) et Gryph. (1544). Haec arridet ſcriptura. Centies permutata vocabula vid. Drakenb. ad Liv. 8, 12, 10.

63. *apta ita cum ceteris partibus.* Sic Goth. Ald. Gryph. Omittunt fere recentiores *cum*, quod vindicant tamen Jenſ. et reliquae edd. ante Stoer. exc. Baſil. Turic., cum Alm., lacuna laborat dans *Illa quoque partibus.* Guelf. pro *ita* dat *itque*,

61. *Miloniano.* Duriuſculum eſt, quod exemplum ipſum dicitur *Milonianum*, cum ſit Ciceronianum. Malis *Milonianae.* Sic loquuntur veteres, cf. Ruhnkenium eleganter Eugraphii locum emendantem ad Aquilam Romanum in ed. Rutilii Lupi p. 144. dum pro *in Gallia a qua* reponit *in Galliana qui.* Cicero ipſe Orat. c. 49. „noſtra — — in Miloniana."

62. *dedita.* cf. not. crit.

virtus, quam Theodectes huic uni proprie dedit; non enim magnificam modo vult eſſe, verum etiam *jucundam* expoſitionem. Sunt, qui adjiciant his *evidentiam*, quae ἐνάργεια Graece vocatur. Neque ego quenquam de- 64
335 ceperim, ut diſſimulem, Ciceroni quoque plures partes placere. Nam, praeterquam *planam* et *brevem* et *credibilem*, vult eſſe *evidentem*, *moratam*, *cum dignitate*. Sed in oratione morata debent eſſe omnia cum dignitate, quae poterunt. *Evidentia* in narratione, quantum ego intelligo, eſt quidem magna virtus, cum quid veri, non dicendum, ſed quodammodo etiam oſtendendum eſt: ſed ſubjici perſpicuitati poteſt. quam quidam etiam contrariam interim putaverunt, quia in quibusdam cauſis obſcuranda veritas eſſet, quod eſt ridiculum. Nam, qui obſcu- 65

Voſſ. 5. *itaque.* Camp. omittens *quoque* poſt *illa*, idem inſerit inter *cet.* et *part.* Equidem *cum*, quod unice convenit loco, latere puto in iſtis poſt *ita* adjectis literis in Guelf. et Voſſ. Vett. fere edd. *apta* omittunt, ſine ſenſu. cf. ſtructurae cauſa 2, 21, 11.

64. *veritas eſſet.* Sic Turic. Camp. cum Alm. (etſi hic *eſſent* dare narratur) et Obr. Reliqui *eſt.* cf. 1, 8, 5.

63. *Theodectes.* cf. 3, 1, 14.

proprie dedit. Francius recte videtur reponere *propriam d.* Contrariam corruptelam vidimus 3, 7, 7. *Proprie* invectum fortaſſe primum ab eo, qui dativum vellet *uni* reſpondentem, *propriae.*

64. *Ciceroni — plures partes placere.* vid. de Orat. 2, 80. Topic. c. 26. ubi pro *moderatae* quod eſt in libris Cic. debet profecto ex Qu. reponi *moratae.* Partitt. Orr. c. 9.

ſubjici. cf. 3, 3, 6.

contrariam i. e. noxiam cf. 6, 11, 31, 6, 13, 30. 9, 2, 81.

rare vult, narrat falſa pro veris: et in iis quae narrat debet laborare, ut videantur quam
66 evidentiſſima. Et quatenus etiam forte quadam pervenimus ad difficilius narrationum genus, jam de his loquamur, in quibus res contra nos erit: quo loco nonnulli praetereundam narrationem putaverunt. Et ſane nihil eſt facilius, niſi prorſus totam cauſam omnino non agere. Sed ſi aliqua juſta ratione hujusmodi ſuſceperis litem; cujus artis eſt, malam eſſe cauſam, ſilentio confiteri? niſi forte tam hebes futurus eſt judex, ut ſecundum id pronunciet, quod ſciet narrare te
67 noluiſſe. Neque inſitias eo, in narratione,

65. *veris: et in iis quae narrat debet.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum tot Codd. et edd. quos recenſet Burm. Meorum primus Stoerius *veris: in quo debet*, nullo, quantum video, auctore. Sunt tamen hunc deinceps omnes ſecuti.

Et quatenus. Sic Turic. et Alm. Reliqui quidem, quos vidi, omnes *Sed qu.* cf. 9, 2, 81.

65. *forte quadam.* Sic Vall. Voſſ. 1. 3. conjiciente etiam, vel ut ſui libri ſcripturam ponente Pithoeo, cum edd. plerisque vett. quarum tamen Camp. non poſui. Turic. omittit vocem *forte*, Alm. *forte* dare narratur, et haec plerorumque recentiorum eſt ſcriptura. *Sorti*, cum figurate dicitur, non ineſt ſignificatio fortuiti, ſed proprietatis. cf. Liv. Drakenb. 1, 4, 4. Florum Duk. 4, 10, 6. Noſtrum vide 7, 3. 36. Senec. Qu. Nat. 1, 15 *fors aliqua.* Appul. Met. p. Pric. 52 *Forte quadam.*

66. *te noluiſſe.* Turic. *teloninſe*, a ſec. manu *te voluiſſe*, et ſic Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliquae edd. noſtram dant. cf. 2, 12, 5.

65. *praetereundam narrationem.* cf. 5, 13, 9.

66. *quatenus* pro *quoniam* vid. apud Oudend. ad Suet. Claud. c. 26.

cujus artis eſt. cf. 5, 13, 16. „nullius eſt artis," tantundem enim eſt in interrogatione.

ſecundum. cf. 3, 8, 34.

ut aliqua neganda, aliqua adjicienda, aliqua mutanda, ſic aliqua etiam tacenda: ſed ta-
336 cenda, quae tacere oportebit, et liberum erit. Quod fit nonnunquam brevitatis quoque gratia, quale illud eſt, *Reſpondit, quae ei viſum eſt.* Diſtinguamus igitur genera 68
cauſarum. Namque, in quibus non *de culpa* quaeritur, ſed *de actione*, etiamſi erunt contra nos themata, confiteri nobis licebit: *Pecuniam de templo ſuſtulit, ſed privatam: non ideo ſacrilegus eſt. Virginem rapuit: non tamen optio patri dabitur. Ingenuum* 69
ſtupravit, et ſtupratus ſe ſuſpendit: non tamen ideo ſtuprator capite, ut cauſa mortis, punietur; ſed decem millia, quae poena ſtu-

67. *quae ei.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. meae ante Baſil. acced. Obr. cum Codd. aliquot Burm. Reliqui *quod ei.* Obr. cum Camp. *ei* omittit.

67. *Reſpondit — eſt.* Dicas uſitatam hanc fuiſſe, reticendi quae ſupervacua eſſent, formulam. Sic Caeſar in epiſtola, quae inſerta eſt Ciceronis ad Atticum tertiae decimae lib. 9. „*quae viſa ſunt, reſpondi.*“

68. *de actione.* In ſtatu translativo cf. 3, 6, 11. Exemplum furti, non ſacrilegii, ad jus i. e. ad actionem tractum vide et 5. 10, 38. cf. et hic § 8.

themata. In genere hic dictum pro *cauſis*, ſive ſcholaſticis, ſive forenſibus; quanquam nunc fere nonniſi ſcholaſtica proponuntur exempla. cf. 5, 10, 9 „*velut thema.*“

optio patri. „Stupratae datur optio eligendi mortem raptoris aut nuptias. Sed patri hic nihil tribuunt leges“ Geſnerus. Huc pertinent, quas memorat Dialogus de oratt. *vitiatarum electiones* c. 35. cf. 7, 8, 4.

69. *ſtuprator — decem millia.* cf. 7, 4, 42. Scatinia, vel Scantinia haec lex fuit. Pugnare alia veterum loca cum hoc Quintiliani in poena ſtupri definienda, oſtendit Bachius in Hiſt. Jurispr. Rom. l. 2. c. 2 § 29. p. Stohm. 144. Eandem poenam in ſtuprata quoque faciunt Quintilianeae declamationes 252 et 370.

pratori constituta est, dabit. Verum in his quoque confessionibus est aliquid, quod ex invidia, quam expositio adversarii fecit, detrahi possit, cum etiam servi nostri de
70 peccatis suis mollius loquantur. Quaedam enim quasi non narrantes mitigabimus: *Non quidem (ut adversarius dicit) consilium furti in templum attulit, nec diu captavit ejus rei tempus: sed occasione et absentia custodum corruptus, et pecunia, quae nimium quam in*

70. *mitigabimus.* Goth. (tac. Gesn.) *negabimus* cum Voss. a solo. En par nobile fratrum cf. § 53.

in templum. Turic. i. *templo* cum Guelf. Camp. et Codd. fere quotquot ostenduntur omnibus, item edd. ante Ald. Regius correxit. Britannici Codd. fortasse probam scripturam vindicant.

nimium quam. Turic. omittit *quam* cum plurimis Codd. et edd. ante Ald. meis. Guelf. *nimirum* sine *quam.* cum Jens. (tac. Gesn.) Loc. Venet. Basil. (quarum postrema mox, ut sensus constet, inter *hominum* et *potest* inserit *plurimum*, nullo auctore). Hoc correxit Regius abradens *R*, quam scripturam praefert Rusc. Camp. *nimis* sine *quam*, vitiose. Poteramus sane acquiescere veteri illa ratione *nimium in*; neque tamen dictu facile, unde se insinuarit *quam*, quod ignarum quidem et oscitantem librarium non sapit. Debebat tamen scribi *quantum*, quod ipsum cum *quam* sexcenties confunditur. Aldus, qui primus ostendit *quam* post *nimium*, non sine Codice hoc novasse est putandus. Locutio *nimium quantum* plurimos et gravissimos habet auctores, et est huic sententiae in primis apta. cf.

etiam servi — mollius. Exemplo ostendit, quam facile sit, eadem quae adversarius narrando, tamen elevare culpam factorum, quod vel rudes servi consequantur.

70. *nimium quam.* Hanc locutionem, quae quidem, ut fert loci conditio, plane esset pro *nimium quantum*, adhuc in nullo scriptore inveni. Nam quod Plautum appellant Bacchid., 1, 2, 15 *nimium quam* apud eum est potestate adverbii, hic pronominis accusativus desideratur. cf. not. crit.

animis hominum potest, victus est. Sed quid refert? peccavit, et fur est. nihil attinet id defendere, cujus poenam non recusamus.
537 Interdum quasi damnemus ipsi: *Vis te dicam* 71
vino impulsum? errore lapsum? nocte deceptum? vera sunt ista fortasse: tu tamen ingenuum stuprasti, solve decem millia. Nonnunquam propositione praemuniri potest causa, et deinde exponi. Contraria sunt 72
omnia tribus filiis, qui in mortem patris conjurarant; sortiti nocte singuli per ordinem cum ferro cubiculum intrarunt, patre dormiente. cum occidere eum nemo potuisset, excitato omnia indicarunt. Si tamen pater, 73
qui divisit patrimonium, et reos parricidii

Cic. Orat. c. 26 „sales — in dicendo *nimium quantum* „valent." *Sed quid refert.* Turic. et Camp. omittunt *Sed* cum Alm. Non male. *et fur est. nihil.* Turic. *e. f. e. et n.* Camp. *e. f. e. sed n.* Neutrum placet. Malim autem abesse a vulgata *et.*

71. *Interdum.* Turic. et Camp. *Interim* cum Alm. et Obr.

71. *propositione.* cf. § 54. Est ea proprie „confirmationis" sive probationis „initium" (vid. cap. 4. libri hujus, initio) quo et hic pertinet. Debet enim causa, quae inter narrandum minus sit placitura, sic statim a limine defendi ut eam, quidquid factum fuerit, vincibilem ostendamus. Id a patre sit in exemplo. Praemittitur id argumentum, quod, quidquid accidit, parricidii omne nomen amolitur a reis; deinde tuto narratur, cum excusationes illae, quae si solae debuissent reos defendere, minus fortasse validae essent visae, libentius admittantur ab iis, qui legem reo totam favere intellexerunt. Sic *proponere* § 78.

73. *qui divisit patrimonium.* Pater hic jam iis ipsis, qui insidiati ei erant, filiis patrimonium diviserat, cumque accusarentur parricidii ab agnatis patris (quae est scita Turnebiani interpretis conjectura) haereditatem adituris, si filii

defendit, ſic agat: *Quod contra legem ſufficit, parricidium objicitur juvenibus, quorum pater vivit, atque etiam liberis ſuis adeſt. ordinem rei narrare quidem nihil neceſſe eſt, cum ad legem nihil pertineat: ſed ſi confeſſionem meae culpae exigitis, ſui pater durus, et patrimonii, quod jam melius ab his admi-*
74 *niſtrari poterat, tenax cuſtos;* deinde ſubjicitur, *Stimulatos ab iis, quorum indulgentiores parentes erant; ſemper tamen eum*

73. *quidem nihil.* Turic. et Camp. *quid* ſolum. cum Alm. Proba ſcriptura. Pro *nihil* Jenſ. (tac. Geſn.) *mihi*, in qua conſtitutione Regius pro *quidem* veriſſima conjectura repoſuit *quid.* Noſtra ab Aldo inde eſt in editis, et auctores ſunt Vallenſis, Colbertinus, Guelf., Goth. cum iis qui ſilentur.

ſed ſi. Turic. *ſ. qui* cum Camp. et Alm.

exigitis, ſui. Sic Turic. Camp. His ſolis auctoribus malui omittere reliquorum omnium *ego* quod inferunt. Habet enim alienam ab hoc loco opponendi affectationem, quae ſi deſideratur, abunde eſt in *meae culpae.*

adminiſtrari. Turic. et Camp. *miniſtrari.*

parricidae fuerint probati, ipſe etiam filiis ſuis adeſt in judicio. Structura hujus loci non prorſus eſt expedita. Neque enim apparet, unde ordienda ſit apodoſis. Equidem in hac maxime ratione acquieſco, ut protaſis pertingat ad verba *eximi voluerit* (§ 74), apodoſin faciant: *Omnia haec* usque ad *mollita.* Ne ſic quidem bene procedit, quod in protaſi junguntur haec, *Si — agat — deinde ſubjicitur;* male coeuntibus conjunctivo cum indicativo, activo cum paſſivo. Obrechtus quidem *agit* dat pro *agat*, quo alter eximitur ſcrupulus; ſed auctorem habere videtur nullum, nec diſtinctione ſua oſtendit, ſe ad meam rationem diremiſſe ſententias. Poſſis etiam *ſubjicitur*, leni profecto mutatione, refingere in *ſubjicit*, vel *ſubjiciat* adeo. In longiore verborum comprehenſione ſolent dormitare librarii; potuit tamen et ipſe ſcriptor ſeriem orationis minus religioſe tenere.

habuiſſe animum, qui ſit eventu deprehenſus, ut occidere patrem non poſſent. Neque enim jurejurando opus fuiſſe, ſi alioqui hoc mentis habuiſſent; nec ſorte, niſi quod ſe quisque eximi voluerit: omnia haec qualiacunque placidioribus animis accipientur, illa brevi primae propoſitionis defenſione mollita. At cum 75
quaeritur, *An factum ſit?* vel, *Quale factum ſit?* licet omnia contra nos ſint, quomodo tamen evitare expoſitionem ſalva cauſae ratione poſſumus? Narravit accuſator, neque ita, ut, quae eſſent acta, tantum indicaret; ſed adjecit invidiam, rem verbis exaſperavit. acceſſerunt probationes, peroratio incendit,
138 et plenos irae reliquit. Expectat naturaliter 76
judex, quid narretur a nobis. Si nihil exponimus, illa eſſe, quae adverſarius dixit, et talia, qualia dixit, credat neceſſe eſt. Quid ergo? eadem exponemus? Si de qualitate agetur, cujus tum demum quaeſtio eſt, cum de re conſtat, eadem, ſed non eodem modo: alias cauſas, aliam rationem dabo. Verbis 77
elevare quaedam licebit: *luxuria hilaritatis, avaritia parſimoniae, negligentia ſimplici-*

74. *neque enim.* Sic Turic. Camp. Guelf. Reliqui *nec en.* cf. § 47.

75. *neque ita.* Sic Turic. Camp. Guelf. Reliqui *nec ita.* cf. 3, 11, 24. item mox § 93.

75. *At cum quaeritur.* Reſpicit *At* ad § 67. 68. cf. § 49. *quomodo tamen.* Malim *tandem*, quae eſt frequens confuſio. vid. Drakenb. ad Liv. 22, 2, 11. Poteſt tamen ferri *tamen* ob id quod praeceſſit *licet*.

77. *luxuria — lenietur.* cf. 3, 7, 25.

tatis nomine lenietur. Vultu denique, voce, habitu, vel favoris aliquid, vel miserationis merebor. Solet nonnunquam movere lacrimas ipsa confessio. Atque ego libenter interrogem, Sint illa defensuri, quae non narra-
78 verint, necne? Nam si neque defenderint, neque narraverint, tota causa prodetur: at si defensuri sunt, proponere certe plerumque id, quod confirmaturi sumus, oportet. Cur ergo non exponamus, quod et dilui potest, et, ut
79 hoc contingat, utique indicandum est? Aut quid inter *probationem* et *narrationem* interest, nisi quod narratio est probationis continua propositio, rursus probatio narrationi congruens confirmatio? Videamus ergo, num expositio haec longior demum esse debeat, et paulo verbosior praeparatione, et quibusdam

77. *sint illa.* Sic Turic. cum Alm. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Gryph. Reliqui *sintne i.* hoc etiam in Goth. et Voss 2. Correctorem olet. Guelf. Camp. it. sec. manus in Turic. aliique apud Burm. *si sint illa,* ne ipsum quidem spernendum cf. 3, 1, 3.

79. *num.* Goth. Camp. margo Gryphii (1536) et Bas. *unde.* Mero errore, ut videtur.

merebor. cf. § 39.

79. *Videamus — esse debeat.* Hujusmodi, quae adversarii narrationi opponitur, expositio tantum abest, ut omitti possit ac debeat, ut longiorem etiam solitis narrationibus esse oporteat. Hanc augendi vim inesse adverbio *demum* recte monet Gesnerus. Sic supra quoque § 12. *longam narrationem* urget, ubi nullam volebat Celsus. *Videamus num* quod plerumque poni solet, cum, id quod quaerimus, eventurum non credimus (cf. Wolfius ad Ciceronem suppositum Pro Domo § 14.), hic vicissim usurpatur. Praevidet enim Qu., saepe *longam* desideratum iri narrationem.

argumentis (argumentis dico, non *argumen-*
559 *tatione*), cui tamen plurimum confert frequens affirmatio, *Effecturos nos*, *quod dicimus: non posse vim rerum ostendi prima expositione: expectent*, *et opiniones suas differant*, *et bene sperent*. Denique narrandum est uti- 80
que, quidquid aliter, quam adversarius exposuit, narrari potest, aut eo etiam prooemia sunt in his causis supervacua: quae quid magis agunt, quam ut cognitioni rerum accommodatiorem judicem faciant? Atqui constat, nusquam eorum esse majorem usum,

argumentis (argumentis dico. Turic. Camp. Guelf. Goth. Alm. et edd. ante Basil. exc. Aldo non nisi semel ponunt *argumentis*, qui error si vel omnes occupasset Codd. tamen confidenter erat corrigendus. *et bene sperent.* Turic. omittit *bene* cum Alm.

80. *aut eo etiam.* Turic. omittit *eo* cum Alm.

Atqui. Turic. Guelf. Vall. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Ald. *atque.* Camp. *At quae*, quod est idem. Nec credo ullum Cod. aliud dare. Recte tamen secuti recentiores Regium de conjectura reponentem *atqui.* cf. § 10. 4, 3, 17.

constat. Turic. Camp. Guelf. Goth. et edd. ante Bad. *constabit* cum Alm. Vall. Voss. 1. 3. Nostra est ex Regii emendatione, quam velim confirmari Britannicis Codd. Et tacet sane Gibsonus, sed de Veneta quoque et Aldina. Neque fortasse erat mutanda antiqua scriptura. Futurum eo sensu potuit dici: *constabit*, *ubi quaesiverimus.* cf. 6, 3, 84. *Constare* tamen cum de iis dicatur, quae omnes simul agnoscunt, convenientius sane est praesens.

argumentis dico. cf. § 54. 108. Ablativum autem et hunc et alterum *praeparatione* cave pendere putes a comparativo, quod non male Capperonnerius monet.

80. *eo etiam.* Eandem ob causam. cf. 4, 1, 42. 4, 2, 129. 4, 3, 3.

quam ubi animus judicis ab aliqua contra nos
81 insita opinione flectendus est. *Conjecturales* autem causae, in quibus de facto quaeritur, non tam saepe rei, de qua judicium est, quam eorum, per quae res colligenda est, expositionem habent. Quae, cum accusator suspiciose narret, reus levare suspicionem debeat, aliter ab hoc atque ab illo ad judicem
82 perferri oportet. At enim quaedam argumenta turba valent, diducta leviora sunt. Id quidem non eo pertinet, ut quaeratur, *An narrandum?* sed, *Quomodo narrandum sit?* Nam et congerere plurima expositione quid prohibet, si id utile est causae, et promittere? sed et dividere narrationem, et

82. *Nam et cong.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum aliis Codd. et edd. meis ante Leidens. Reliqui omittunt *et* quod spectat ad alterum: *et prom.* *plurima.* Ita Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *plura.* cf. 2, 13, 15. 3, 6, 20. item hic § 83. 92. *quid proh.* Tur. Guelf. Camp. *quis proh.* cum plurimis Codd. et edd. meis ante Stoer. Heinsius (citante Burm) ad Heroid. 10, 88 plurimis locis vindicat *quid;* addicit frequentatissima Graecorum locutio τί κωλύει, ubi nunquam τίς.

82. *turba valent.* Hoc aliquoties recurrit apud nostrum. 4, 5, 7. 5, 13, 12. 6, 1, 1. Habet hic locus difficultatem intelligendi, quo modo possit haec sententia eo valere, ut in causa duriore non sit narrandum. Injicitur enim tanquam adversa iis, quae praecipit Qu., argumentatio, quod apparet particulis *At enim.* Nempe, qui hoc objiciunt, significant, narrationem habere diducta argumenta, quae possint nocere tali causae, cum conferta et cumulata in probatione fuerint abreptura judicem.

promittere, probaturos nos; vel etiam singulatim narraturos, quoniam nunc congerimus. cf. §. 128. 4, 5, 5.

probationes ſubjungere partibus, atque ita
540 tranſire ad ſequentia? Nam ne iis quidem 83
accedo, qui ſemper eo putant ordine, quo quid actum ſit, eſſe narrandum: ſed eo malo narrare, quo expedit. Quod fieri plurimis figuris licet. Nam et aliquando excidiſſe ſimulamus, cum quid utiliore loco reducimus: et interim nos reducturos reliquum

probationes. Sic Turic. Guelf. Camp. cum multis Codd. et edd. meis ante Gryph. Reliqui *probationem.*

83. *malo narrare quo.* Ita Turic. Camp. cum Alm. Sed Guelf. *modo n. q.* cum plurimis Codd. et edd. meis ante Bad. ſec. Hic primus omittit *narrare*, quod deinceps omnibus aboſt. *Malo* reponit Obr. *Narrare* in Ioann. quoque eſſe doceor a Porſono. *plurimis.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *pluribus* cum Colb. Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. meis. Vides ex meis deteriores Codd. ſolos ſtare cum edd. cf. 82. 118.

figuris. Turic. Guelf. *ſignis;* per errorem vid. not. ex. Alm. *figuris* dare narratur.

83. *licet.* Si probe attendas hunc ſenſum, intelliges id quod fieri liceat eſſe hoc, ut „narret aliquis eo ordine, quo „expedit." In hac ratione *licet* cum paſſivo ſtructum (nam *facere* pro *fieri* malis profecto) non convenit magnopere, neque aptum eſt, quod ſubjunguntur mera praeſentia: *ſimulamus*, *reducimus*, *teſtamur* (quo magis quod ſit ſignificatur, quam quod poteſt fieri) ubi *futura* expectabas. Quanquam hoc levius. *Fieri* dicitur pro fieri poſſe, vulgo fieri, contingere. Jam, opinor, mecum cenſebis aptius futurum *liquet* pro *licet.* Libri quidem nulli hoc oſtendunt; ſed confuſio harum vocum ut ſponte credibilis ita nec inaudita cf. 5, 10, 14 not. crit., item Morel Elémens de Critique p. 87. et de permutatione literarum *qu* et *c*, in qua vertitur hic error, Drakenborch. ad Liv. 9, 2, 15. *Figurae* hic quidem non artis vocabulo uſurpantur, ſed generatim dicuntur pro omni flexu, ductu cf. § 53.

reducimus. Poſterius, quam debebat narrari, ponimus factum aliquod, et hoc *reducere* poteſt appellari, quia id, quod modo erat omiſſum, nunc quaſi repetitur.

reducturos reliquum ordinem. Iteratum tantulo intervallo

ordinem teſtamur, quia ſic futura ſit cauſa
84 lucidior: interim re expoſita, ſubjungimus
cauſas, quae anteceſſerunt. Neque enim eſt
una lex defenſionis, certumque praeſcriptum:
pro re, pro tempore intuenda, quae proſint,
atque ut erit vulnus, ita vel curandum protinus, vel, ſi curatio differri poteſt, interim
85 deligandum. Nec ſaepius narrare duxerim
nefas, quod Cicero pro Cluentio fecit: eſtque non conceſſum modo, ſed aliquando

84. *Neque enim.* Sic Turic. Camp. Omittit *enim* Guelf. dans *Neque eſt.* Reliqui *Nec. e.* cf. § 74.

85. *duxerim.* Turic. Camp. *dixerim* cum ſat multis Codd. et edd. ante Leid. Noſtram tamen tuetur Guelf.

reducendi verbum non placet. Sed haec videtur Quintiliani ipſius negligentia. cf. § 35. *Reliquum* ab ipſo poſitum ſit necne, major eſt dubitatio. Unus Aldus, in utraque ille quidem editione, *relictum* dat pro *reliquum*, ſenſu longe praeſtantiore. Is qui ſuae partis utilitati proſpiciens, aliqua prius narranda ſerius ponit, aut *ſimulat* ſibi antea excidiſſe, aut *teſtatur* (h. e. diſerte fatetur et indicit) ſe velle, perſpicuitatis cauſa, id quod jam narraverit (*relictum*, h. e. quem jam emenſus erat, ordinem. Ita *relicti curſus* apud Horatium) repetere, in qua retractatione mox ea inſerit, quae antea conſulto omiſerat; niſi forte *relictum* dicas eſſe omiſſum (quod ipſum frequentiſſimum) hac ſententia: velle ſe, quae modo omiſerit, nunc perſpicuitatis cauſa reducere h. e. ſerius narrare. *Reliquus* et *relictus* ſepe permutantur a librariis vid. Drakenb. ad Liv. 21, 61, 4. In recepta, quae eſt omnium, ut videtur, Codicum, ſententiam non aſſequor; neque enim agitur de eo, cum aliquid *prius*, quam debebat, narratur, ſed omnes hae figurae (quae ſunt tres) ſunt narrandi ſerius.

84. *ſubjungimus cauſas.* Ne hic quidem figuras aliquas, quales deſignat Capperonn. apud Rutilium Lupum poſitas p. (Ruhnk.) 1 et 133, agnoſco, quoniam in narratione ſola verſamur, et cauſae, quae ſubjungi jubentur, non brevi quadam ſententia comprehenduntur, ſed et ipſae narrando explicantur.

etiam neceſſarium; ut in cauſis repetundarum, omnibusque, quae ſimplices non ſunt. Amentis eſt enim, ſuperſtitione praeceptorum contra rationem cauſae trahi. Narrationem 86 ideo ante probationes ponere eſt inſtitutum, ne judex, qua de re quaeratur, ignoret. Cur igitur, ſi ſingula probanda aut refellenda erunt, non ſingula etiam narrentur? Me certe, quantacunque noſtris experimentis habenda eſt fides, feciſſe hoc in foro, quoties aliqua ita deſiderabat utilitas, probantibus et eruditis, et iis, qui judicabant, ſcio: et (quod non arroganter dixerim, quia ſunt plurimi, quibuscum egi, qui me refellere poſſint, ſi mentiar) fere ponendae a me cau-

86. *quaeratur.* Turic. et Camp. *dicatur.*

quot. aliqua ita deſ. Ita Turic. a ſecunda manu (a prima *q. at ita d.* cum Alm. (cf. § 23) niſi quod inde excitat *tru*, pro *ita*, Burm., ſe intelligere negans) et Camp. et Obr. Accedunt Goth. Voſſ. 1. 3. inſerentes receptae *aliter.* Reliqui *q. ipſa deſ.* *mentiar.* Turic. Camp. *mentior* cum Alm.

85. *repetundarum — ſimplices non ſunt.* cf. 4, 1, 74. 4, 4, 4.

Amentis — cauſae trahi. cf. 4, 1, 64. 65. 4, 5, 7.

86. *quantacunque.* cf. 2, 17, 12. Adde Cic. de Orat. 2, 28. Liv. 30, 10, 20. Quo minus * Francio indigebamus reponente *quantulaeunque.* cf. et Wolfium ad Leptineam p. 258.

quod non arroganter dixerim. In anteceſſum deprecatur arrogantiae invidiam, eadem forma qua uſurpatur: *praefiſcine dixerim.* Quo minus eſt ferendus Obrechtus, expungens *non*, quaſi *arroganter* cum laude dictum ſit. cf. not. crit. ad § 29.

quibuscum egi. Ut Cicero cum Hortenſio et Bruto vid. Cic. Brut. c. 51. 94. Huic autem, homini fervidiori, peroratio aſſignabatur, cum expoſitio Quintiliano.

ponendae — cauſae. i. e. narrandae, exponendae. Sic Seneca pater p. 149. „objecit

87 ſae officium exigebatur. Neque ideo tamen 341
non ſaepius facere oportebit, ut rerum ordinem ſequamur. Quaedam vero etiam turpiter convertuntur: ut ſi *peperiſſe* narres, *deinde concepiſſe; apertum teſtamentum, deinde ſignatum:* in quibus ſi id, quod poſterius eſt, dixeris, de priore tacere opti-
88 mum. Sunt quaedam et falſae expoſitiones, quarum in foro duplex genus eſt: alterum, quod inſtrumentis adjuvatur; ut Publius Clodius fiducia teſtium, qua nocte inceſtum Romae commiſerat, Interamnae ſe fuiſſe dicebat:

87. *non ſaepius — oportebit.* Turic. *non ipſe prius facere at* (a ſec. manu *alia*) *re oportebit.* cum Alm. in quo nulla ſecundae manus, ut in Turic., emendatio, et pro *prius* ponitur apud Burm. *pius.* Guelf. ſecundam Turic. manum dat, cum Baſil. ed. ſola quantum video. Camp. Voſſ. 2. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *n. ſ. f. alias o.* cum edd. ante Ald. quem Badius expunxiſſe ait *alias* quod redundet propter *ſaepius* ante poſitum. Burmannus ulcus latere monet. Mihi ſcriptura *ipſe prius* (magis etiam Alm. illa *ipſe pius*) nata videtur ex errore male dirimentis *ſe pius* (pro *ſaepius*) et *alia re*, vel *at re* profecta ex male repetitis literis verbi *facere*, quod ipſum rudiori librario h. l. inſolens videri debebat. cf. § 86 item 4, 5, 3. *optimum. Sunt.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Voſſ. 3. Reliqui inſerunt *eſt.*

88. *genus eſt.* Ita Codd. et editi mei (de Goth. Jenſ. tac. Geſn.) ante Gryph. Hic et reliqui *eſt genus.* Ineſt affectatio, quae ad neceſſitatem et ornatum reſervanda erat. cf. § 128.

quod inſtrumentis. Turic. *quod* (a ſec. manu *quo*) *inſtrumentum.* Alm. *quod inſtrumentum.* Camp. *quo inſtrumentum* cum Bodl. Bal. Andr. In tot bonis libris nil niſi error. cf. 5, 9, 13.

„Syriaco quod *cauſam* non „*poſuiſſet.*" Simile quid apud noſtrum 7, 2, 55. cf. not. crit. ad 4, 1, 36.

88. *falſae expoſitiones.* cf. § 19.

Interamnae. Cic. pro Milone c. 17. „C. Caſſinius — cujus

alterum, quod eſt tuendum dicentis ingenio. Id interim ad ſolam verecundiam pertinet, unde etiam mihi videtur dici *Color*: interim ad quaeſtionem. Sed utrumcunque erit, 89
prima ſit curarum, ut id, quod ſingemus, fieri poſſit: deinde, ut et perſonae, et loco, et tempori congruat; et credibilem rationem et ordinem habeat; ſi continget, etiam verae

mihi videtur. Prius omittunt Turic. Camp. Non male.

89. *utrumcunque.* Hoc quod in quibusdam exemplaribus legi narrat Regius pro *utrumque*, quod eſt in Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. etiam Codd. mei habent et Camp. item Vall. referente Bad. *curarum.* Nimia ineſſe videtur affectatio, et malim *cura.* cf. 1, 1, 8. *ſingemus.* Ita Turic. cum Alm. et Obr. Reliqui *fingimus.* cf. § 8.

continget. Turic. Camp. *contigerit.* Alm. *continget gerit.* Non referre credo.

„jam pridem teſtimonio Clo-„dius eadem hora Interamnae „fuerat."

ad ſolam verecundiam — ad quaeſtionem. Cum dicat *inde*, quod ad *verecundiam* pertineat, dici *colorem*, videtur a rubore verecundi oris petiiſſe vocabuli etymon quod rectius tamen profecto agnoſcitur in pigmento, quo illinitur quidquid natura non ſatis eſt ſpecioſum. Non equidem cenſeo, operoſa explicatione indigere, qualis ſit hic, qui memoratur, *color*, cum noſter maxime locus vocabuli hujus, apud veteres rhetoras frequentatiſſimi, ſignificationem aperiat. Si quis tamen plura ſimul eo pertinentia ſcriptorum loca inſpicere cupit, eum ad doctiſſimas I. C. T. Erneſti diſputationes in utriusque rhetorices Lexicis propoſitas ablegabo, quas quidem excerpi hoc loco ſupervacuum duco. Noſtri exempla haec fere ſunt 3, 6, 92. 3, 8, 44. 4, 2, 90. 94. 95. 97. 100. 7, 1, 40. 53. 9, 1, 18. 11, 1, 81. 85. 12, 1, 33. 12, 8, 6. Reliqua loca, ubi *color* uſurpatur, non tam proprie videntur hujus eſſe poteſtatis. Quod autem dicit falſam expoſitionem, nunc ad *ſolam verec.* pertinere nunc ad *quaeſtionem*, id eo interpretor, ut partim omnis invidia aſperiorum et rerum et verborum amoveatur, partim ipſa cauſa melior ſiat hoc, quod ſingimus.

89. *curarum.* cf. not. crit.

alicui rei cohaereat; aut argumento, quod ſit in cauſa, confirmetur. Nam quae tota extra rem petita ſunt, mentiendi licentiam
90 produnt. Curandum praecipue, (quod fin- 342
gentibus frequenter accidit) ne qua inter ſe pugnent. quaedam enim partibus blandiuntur, ſed in ſummam non conſentiunt. praeterea, ne iis, quae vera eſſe conſtabit, ad-
91 verſa ſint: in ſchola etiam, ne color extra themata quaeratur. Utrobique autem orator meminiſſe debebit actione tota, quid finxerit, quoniam ſolent excidere, quae falſa ſunt: verumque eſt illud, quod vulgo dicitur,
92 mendacem memorem eſſe oportere. Sciamus autem, ſi de noſtro facto quaeratur, unum nobis aliquid eſſe dicendum: ſi de alieno, mittere in plurimas ſuſpiciones licere.

quod ſit in cauſa. Turic. omittit *ſit* cum Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Alm. Voſſ. 1. 2. 3, Bern. Camp. qui pro *cauſa* dat *cauſis.* *confirmetur.* Turic. *confirmemur.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *confirmatur.* Camp. *firmatur.*

90. *accidit.* Turic. Guelf. Voſſ. 1. Bern. *excidit*, ſed a ſec. manu refictum ad noſtram in Turic.

quaedam enim part. Omittunt *enim* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. Voſſ. 2. 3. Narrat Burm. et a Vallae Cod. abeſſe, quod unde reſcierit, neſcio: apud Badium enim nihil ejusmodi.

91. *quid finxerit.* Camp. *quod finx.* cf. 4, 1, 41.

92. *aliquid eſſe.* Turic. *aliquem e.* cum Alm. Vall. a prima manu (ne hoc quidem de Vall. referente Badio. cf. § 90.) Guelf. Voſſ. 1. 3. Bern. *mitt. in plurimas ſuſp.* Sic Turic. Camp. cum Alm. et edd. a Stoerio inde Guelf. omittit *in plu-*

92. *mittere in plurimas ſuſpiciones.* Elegans locutio. cf. 4, 5, 14. 7, 2, 12. 9, 2, 75.

Eſt tamen quibusdam ſcholaſticis controverſiis, in quibus ponitur, aliquem non reſpondere ad quae interrogatur, libertas omnia enumerandi, quae reſponderi potuiſſent. Fingenda vero meminerimus ea, 93
quae non cadant in teſtem. ſunt autem, quae noſtro dicuntur animo, cujus ipſi tantum conſcii ſumus: item quod a defunctis;

rimas. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *m. in plures ſ.* cum edd. ante Stoer. cf. §. 83. *Eſt tamen quibusdam ſchol.* Turic. omittit *quibusdam* cum Camp. et Obr. Inſerit Guelf. *in* poſt *tamen*, quod placet. Camp. pro *Eſt* habet *Ft*, quaſi dare voluerit *Fit*. *Quibusdam* proſcribere non auſim; neque enim in genere hoc de omnibus controverſiis ſcholaſticis dici poteſt. *ad quae interrogatur.* Turic. *quae adinterrogatur.* Guelf. *qui interrogatur* cum Goth. (tac. Geſn., ſed in hoc in margine repoſitum *ad quae i.*) et Voſſ. 1. 3. Bern. Mox edd. a Baſil. ad Gibſ. *quae int.* cum Vall. referente Badio.

93. *cadunt.* Ita Turic. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. et Obr. Reliqui *cadent.* cf. § 60. Guelf. omittit *non* ante *cad.* Male. cf. 6, 2, 11.

in quibus ponitur — non reſpondere. Thema tale eſt, ut contumaci ſilentio aliquis omnia, quae interrogantur, repellat vel alia cauſa reſpondendo excludatur. Quanquam enim in ſcholaſticis nulla ſolet introduci reſponſio (cf. § 28), hoc tamen in univerſum de declamationibus dici noſtro loco, non credo. cf. not. crit. De ſtructura *ponitur aliquem* cf. 1, 10, 33.

93. *quae noſtro dicuntur animo.* Deſiderant hic Burm. et Geſn. praepoſitionem, quorum ille *ex*, hic *de* inſeri malit. Burm. etiam *ducuntur* ſuadet pro *dicuntur.* Non videtur tuta emendatio. Solus ablativus ſufficit ad ſenſum efficiendum, qui ineſſe poteſt unus, etiamſi addatur praepoſitio. Nam *de animo noſtro* ut dicatur latine ſicuti *de conſilio* vel *ſuper conſilio* noſtro, magnopere vereor. *dicuntur* interpreter *dicta promuntur,* et ſic acquieſcam in ablativo. cf. 5, 13, 5.

a defunctis. Haeret in hiſce, quaſi abrupte et parum concinne prolatis, Geſnerus quo addi debuerit *factum* aut ſimile parti-

nec hoc enim eſt, qui neget: itemque ab eo, cui idem expediet; is enim non negabit: ab adverſario quoque; quia non eſt habiturus in
94 negando fidem. Somniorum et ſuperſtitionum colores ipſa jam facilitate auctoritatem perdiderunt. Non eſt autem ſatis in narratione uti coloribus, niſi per totam actionem conſentiant: cum praeſertim quorundam probatio ſola ſit in *aſſeverutione* et *perſe-*
95 *verantia:* ut ille paraſitus (qui ter abdicatum a divite juvenem, et abſolutum, tanquam ſuum filium aſſerit) habebit quidem colorem, quo dicat, et paupertatem ſibi cauſam exponendi 543

93. *nec hoc enim eſt.* Guelf. *ne hoc eſt.* Camp. *nec enim eſt.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *nec enim hoc eſt* cum edd. ante Stoer. Malim noſtro loco *neque h. e. e.* cf. § 75. Mox tamen § 104 conſtanter omnes *nec unq.* it. § 111.

cipium. Compara tamen locutionem *ſolvere ab aliquo* pro „ex ejus arca." Mihi ſufficit frequens noſtro forma: *ab actore, a defenſore*, ubi intelligitur non ſolum *pro eo*, ſed et in genere *reſpectu ejus.* cf. § 6. 7, 1, 38.

nec hoc enim. Nec h. l. valet *ne — quidem.* cf. 5, 10, 86. Malim *haec* ut et modo *quae* pro *quod.*

94. *Somniorum et ſuperſtitionum colores.* Cum quis nocturno viſo incitatus, vel aliqua religione conſtrictus aliquid feciſſe vult videri.

95. *abdicatum — eſt abſolutum.* cf. de *abdicatione* 3, 6, 96. Hoc loco fingitur totum negotium in judicio transactum, nec debet *ter abdicatus* aliter accipi, quam ut ter voluerit eum abdicare pater dives, quod per judices ei non licuit. Propterea filius dicitur *abſolutus* i. e. a judicibus in paterna domo remanere juſſus. Jam toties ſpe eluſus dives ſubjicit paraſitum quem domi habet, qui filium hunc, patri inviſum, ſibi afferat, ut hac tandem fraude domo exturbetur juvenis. Leges et judicia in cauſa abdicationis quanquam re vera ſunt nulla, tamen eſſe finguntur in ſchola.

fuiſſe; et ideo a ſe paraſiti perſonam eſſe ſuſceptam, quia in illa domo filium haberet; et ideo illum innocentem ter abdicatum, quia filius abdicantis non eſſet. Niſi tamen omni- 96
bus verbis et amorem patrium, atque hunc quidem ardentiſſimum oſtenderit, et odium divitis, et metum pro juvene, quem periculoſe manſurum in illa domo, in qua tam inviſus ſit, ſciat: ſuſpicione ſubjecti petitoris non carebit. Evenit aliquando in ſcholaſticis 97
controverſiis, quod in foro an poſſit accidere dubito, ut eodem colore utraque pars utatur, deinde eum pro ſe quaeque defendat. ut in illa controverſia: *Uxor marito dixit, ap-* 98
pellatam ſe de ſtupro a privigno, et ſibi conſtitutum tempus, et locum: eadem contra filius detulit de noverca, edito tantum alio tempore, ac loco: pater in eo, quem uxor praedixerat, filium invenit; in eo, quem filius, uxorem: illam repudiavit: qua tacente, filium abdicat. Nihil dici poteſt pro juvene, quod non idem ſit pro noverca. Ponentur tamen etiam com- 99
munia: deinde ex perſonarum comparatione, et indicii ordine, et ſilentio repudiatae, argu-

97. *quaeque.* Ita Turic. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Reliqui *quisque.*

99. *indicii ordine.* Guelf. Camp. *judicii o.* cum Bodl. Ioann. Alm. Andr. Voſſ. 3. Baſil. Gryph. (1544) et marg.

96. *ſubjecti petitoris.* cf. 5, 7, 12.

97. *an poſſit — dubito.* Hic quidem non facile dicas, utrum poſſe hoc accidere in foro credat Qu. necne. cf. 2, 17, 3.

99. *communia.* cf. 4, 1, 71.

100 menta ducentur. Ne illud quidem ignorare oportet, quaedam esse, quae *colorem* non recipiant, sed tantum defendenda sint. qualis est ille dives, qui statuam pauperis inimici flagellis cecidit et reus est injuriarum. nam factum ejus modestum esse nemo dixerit:
101 fortasse, ut sit tutum, obtinebit. Quod si pars expositionis pro nobis, pars contra nos erit; miscenda sit an separanda narratio, cum ipsa causae conditione deliberandum est. Nam si plura sunt, quae nocent; quae pro- 311
sunt, obruentur. Itaque tunc dividere opti-

Steph. Lubrica sane disputatio critica de talibus, nec valde miror nullam hic positam Turicensis varietatem. Cum tamen repudium hoc non fiat in judicio, etiamsi abdicatio fieri fingitur, nullus judiciorum ordo hic cogitari potest, ut prius de repudio, deinde de abdicatione judicatum fuerit, quo fortasse defendat aliquis Codd. scripturam. cf. 7, 4, 38.

100. *tantum defendenda.* Ita Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Alm. Voss. 2. et aliquot edd. Reliqui *tamen d.* cf. 5, 13, 10. *cecidit, et.* Ita Turic. Camp. cum Alm. Obr. Capp. Reliqui omittunt *et.*

101. *tunc.* Guelf. *nunc* cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Bern. et edd. (praeter Camp.) ante Ald. quo acc. Bad. pr. Male.

100. *tantum defendenda.* Fit tum ἄχρωμος declamatio, ubi sola v. c. lege aliquis se tuetur, vel deprecatione, in qua tamen ipsa poenitentia aliquem *colorem* habet cf. 11, 1, 81.

statuam pauperis. Bene hoc illustrat Badius afferendo loco Pauli Digest. 47, 10, 27. „Si „*statua* patris tui in monu„mento posita saxis caesa est, „sepulchri violati agi non „posse, *injuriarum* posse, La„beo scribit." Simile quid in statua Theagenis athletae, narrat Pausanias 6, 11 extr. p. 166 Vol. 2. ed. Facii V. C. qui non debebat in oraculo mendum metricum reducere ex Codd. Θεαγ. pro Θειαγ.

modestum. cf. 1, 2, 4.

101. *cum ipsa — deliberandum est.* Elegans forma cf. 5, 7, 16.

mum erit, et iis, quae partem noſtram adjuvabunt, expoſitis et confirmatis, adverſus reliqua uti remediis, de quibus ſupra dictum eſt. Si plura proderunt; etiam conjungere 102
licebit, ut, quae obſtant, in mediis velut auxiliis noſtris poſita, minus habeant virium. quae tamen non erunt nuda ponenda, ſed, ut et noſtra aliqua argumentatione firmemus, et diverſa cur credibilia non ſint, adjiciamus: quia, niſi diſtinxerimus, verendum eſt, ne bona noſtra permixtis malis inquinentur. Illa quoque de narratione praecipi ſolent, ne 103
qua ex ea fiat *excurſio*; ne *avertatur* a judice *ſermo*; ne *alienae perſonae* vocem demus; ne *argumentemur*: adjiciunt quidam etiam, ne utamur *affectibus*: quorum pleraque ſunt frequentiſſime cuſtodienda: immo nunquam, niſi ratio coëgerit, mutanda. Ut ſit expoſi- 104

102. *mediis velut.* Ita Turic. Camp. cum Alm. Turbant hic multa. Goth. (tac. Geſn.) *licebit q. o. ut i. medio.* cum Voſſ. 2. At Guelf. *licebit q. o. ſint i. medio.* Edd. quidem omnes meae *medio*, praeter Camp. et Capp. Peſſime. Hic tamen male *ut* poſt *obſtant* amandavit. Regius *mediis* conjectura eſt aſſecutus.

remediis — ſupra. Omni hac, de cauſa difficili, diſputatione a § 65 inde. *Remedia* ſic dicuntur et 4, 1, 41. 5, 2, 5.

102. *etiam conjungere.* Non ſatis apparet, quo *etiam* ſpectet h. l. Malim *jam*, ut *et* male repetitum ſit ex poſtremis praecedentis verbi literis. cf. 2, 7, 3. *Jam* reſpicit ad *tunc* (§ 101).

quae tamen. Cave *quae* referas ad ea ſola quae obſtant; ad utraque pertinet.

ne bona noſtra — inquinentur. cf. 2, 5, 24.

103. *ne avertatur — ſermo:* cf. 4, 1, 63.

tio perſpicua et brevis, nihil quidem tam raro poterit habere rationem, quam *excurſio:* nec unquam debebit eſſe, niſi brevis, et talis, ut vi quadam videamur affectus velut recto
105 itinere depulſi: qualis eſt Ciceronis circa nuptias Saſſiae, *O mulieris ſcelus incredibile, et praeter hanc unam in omni vita inauditum! O libidinem effrenatam et indomitam! O audaciam ſingularem! non timuiſſe, ſi minus vim deorum, hominumque famam, at illam ipſam noctem, faceſque illas nuptiales? non limen cubiculi? non cubile filiae? non parietes denique ipſos, ſuperiorum teſtes nuptiarum?*
106 *Sermo* vero *averſus* a judice et brevius indi- 345
cat interim, et coarguit magis. qua de re idem, quod de prooemio dixeram, ſentio, ſicut de *proſopopeia* quoque: qua tamen non Servius modo Sulpicius utitur pro Auſidia,

105. *Saſſiae.* Turic. Guelf. *Soſiae* cum Baſil. Camp. *Saſiae* cum omnibus ante Gryph.

non timuiſſe. Turic. Guelf. Camp. *Nonne t.* cum plerisque Codd. quorum aliquot videntur neglecti a conferentibus, et edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr.

106. *Sermo vero averſus.* Ita Turic. Guelf. Camp. cum multis optimisque Codd. et edd. Alii ut Geſn., omittunt *vero.* Jenſ. (tac. Geſn.) *Sermo verſus* cum edd. ante Bad. ſec.

106. *Servius — pro Auſidia.* Ser. Sulpicius Ciceronis amicus, celeberrimus ICtus, qui Murenam ambitus accuſavit et ad M. Antonium legatus in bello Mutinenſi obiit, pro Auſidia dixiſſe non hic ſolum narratur verum et 10, 1, 22. Quo vexatior eſt locus alius 6, 1, 20 ubi ejus *contra* Auſidiam oratio memoratur. Cognoſcimus item ex noſtro 10, 1, 116. 10, 7, 50. tres modo ejus extare orationes, quarum duas in una cauſa contrarias fuiſſe non eſt credi-

Somnone te languidum, an gravi lethargo putem oppressum? sed M. quoque Tullius circa nauarchos (nam ea quoque rei expositio est), *Ut adeas, tantum dabis*, et reliqua. Quid? pro Cluentio, Staleni Bulbique collo- 107
quium nonne ad celeritatem plurimum et ad fidem confert? Quae ne fecisse inobservantia quadam videatur, quanquam hoc in illo credibile non est, in Partitionibus praecipit, ut

circa. Guelf. *contra* cum Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Ald. exc. Camp. quod Regius jam correxit. cf. § 19.

107. *celeritatem.* Sic et Codd. mei et Camp. cum edd. ante Bad. qui ex praepostera nec latina Regii mutatione *credulitatem* edidit, quod revocavit Capper. (cum ejecisset Obr.) merito irrisus a Burmanno in Epistola p. 90.

ad fidem. Praepositionem *ad* iterum ponunt Turic. et Camp. cum Alm. Omittere videntur reliqui omnes libri, ut et Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Restituit primus ex recentt. Burm. quem deinceps sunt secuti. cf. 2, 21, 22. item 2, 1, 2. mox §. 122. vid. et Oudend. ad Suet. Caes. c. 80. Tib. c. 5. *inobservantia.* Sic Turic. cum Alm. et edd. ante Ald. Reliqui omnes *sine observantia*, nisi quod aliquot *s. observatione.* Vocem praeter hunc nostri locum vide apud solum Sueton. Aug. c. 76. in quo ipso prope erat, ut obliteraretur. Est similis Francogallorum *inadvertence.* cf. *inconsiderantiam* Suet. Claud. c. 39 ibique Oudend.

praecipit. Turic. Camp. *praecepit* cum Alm. cf. 3, 6, 38.

bile. Ipsam caussam Aufidiae nullo alio vetere auctore novimus.

circa nauarchos. In Verr. 5, 45.

nam ea — expositio est. h. e. Nam is quoque locus orationis Ciceronianae ad narrationem pertinet.

107. *pro Cluentio.* c. 26.

celeritatem h. e. brevitatem Sic Arist. 3, 16, 4. ταχεῖαν διήγησιν dicit pro βραχεῖα. Eupolis in notissimo fragmento Pericli tribuit orationis τάχος Plin. Epist. 1, 20, 17. *celeritas* et *fides* respiciunt ad § 106 *brevius indicat, coarguit magis.* cf. 10, 1, 102 *velocitatem.* item 3, 4, 16.

Partitionibus. c. 9.

habeat narratio *ſuavitatem*, *admirationes*, *expectationes*, *exitus inopinatos*, *colloquia*
108 *perſonarum*, *omnes affectus*. *Argumentabimur*, ut dixi, nunquam: argumentum ponemus aliquando; quod facit pro Ligario Cicero, cum dicit, ſic eum provinciae praefuiſſe, ut illi pacem eſſe expediret. Inferemus expoſitioni et brevem, cum res poſcet,
109 defenſionem, et rationem factorum. Neque enim narrandum eſt tanquam teſti, ſed tanquam patrono. Rei ordo per ſe talis eſt, *Q. Ligarius legatus in Africam cum C. Con-* 346
ſidio profectus eſt. Quid ergo Marcus Tullius? *Q. enim*, inquit, *Ligarius*, *cum eſſet nulla belli ſuſpicio*, *legatus in Africam cum*

108. *Argumentabimur ut.* Sic Turic. Guelf. Goth. Camp. cum Alm. Voſſ. 2. 3. Bern. Reliqui inferunt *in narratione.* Poteſt abeſſe, nec temere fides habenda eſt conferentium ſilentio quaſi in multis bonis ſit Codd. Quod Alm. Turic. dant *argumentavimus* ad ipſorum facit conſenſum cf. § 86 ad rem nihil.

109. *Neque en.* Sic Turic. Guelf. Camp. Baſil. *Non en.* Voſſ. 1. 3. Reliqui *Nec en.* cf. § 84.

legatus — prof. Turic. Guelf. *legatus c. conſidio prof.*, omittentes *in Africam cum*, cum Voſſ. 1. 3. Bern. praeter alias horum in ſingulis verbis varietates. Ex reliquis nihil memoratur. *eſſet nulla.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 3. Bern. Reliqui inſerunt *adhuc*, quod a Ciceronis quoque loco abeſſe docent meliores libri vid. Ern. p. 1418 Nota 5. Pro *enim* dant *igitur* edd. a Jenſ. (tac. Geſn.) ad Burm. Sed et hic et 11, 3, 162 *enim* mei dant et omittunt *adhuc*. *Afric. cum C.* Etiam hic Turic. omittit *cum* ut et Bern. Praeter hoc et C. Guelf.

108. *ut dixi.* § 79. 103. *pro Ligario.* c. 2.

109. *Q. enim — Ligarius.* c. 1. *Alibi.* mox c. 2.

C. Conſidio profectus eſt. Alibi, *Non modo* 110
*nullum ad bellum, ſed ne ad minimam quidem
ſuſpicionem belli.* Et cum eſſet indicaturo
ſatis, *Q. Ligarius nullo ſe implicari negotio
paſſus eſt*, adjecit, *Domum ſpectans, et ad
ſuos redire cupiens.* Ita, quod exponebat, et
ratione fecit credibile, et *affectus* quoque
implevit. Quo magis miror eos, qui non 111
putant utendum in narratione affectibus.
Qui ſi hoc dicunt: non diu, neque ut in epi-
logo, mecum ſentiunt. effugiendae ſunt enim
morae. Ceterum cur ego judicem nolim, dum

110. *modo nullum ad.* Turic. Guelf. Camp. omittunt *nullum* cum Alm. Voſſ. 3. Facit hoc ad ſtructuram *non modo.* vid. Turſell. p. 579. § 63. In Ciceronis libris eſt *nullum.*

ſpectans et ad. Turic. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *et* omittunt cum edd. ante Baſil. Apud Cic. quidem eſt.

111. *putant — affectibus.* Sic Codd. meii et edd. omnes ante Gryph. Hic primus *put. in narratione eſſe utendum aff.*

neque ut. Sic Turic Guelf. Camp. Reliqui *nec ut.* cf. 93. 5, 7, 28. *dum eum.* Turic. Guelf. Camp. *dum ego.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *cum ego* cum edd. ante Bad. *Eum* conjectura repoſuit Regius, neceſſaria illa. *Ego* et *eo* permutantur cf. Drakenb. ad Liv. 2, 18, 6 et poſt *cum*, quod perperam accipiebat librarius, pro *eum* emendare ſibi viſus eſt *eo.* Etiam carere poſſis pronomine objecti. *Dum* primus repoſuit Obr. Narratur Alm. dare *eum.*

110. *affectus.* Nihil varietatis hic invenio in ullo libro meo; nec tamen facile acquieſcam in hao ſcriptura. Genitivus (qui ſolus debet agnoſci in hac voce; nam de accuſativo cogitare inelegans fuerit) alias cum verbo *implendi* non ſtruitur a Qu. neque aliis aequalibus, quanquam § 75 *plenos irae.* cf. 9, 3, 1. Mox § 114 *lacrimis.* Delendam igitur cenſeo literam S. *Affectum* quo hoc, quod exponebat, impleſſe dicitur Tullius, recte Geſn. monet miſericordiam eſſe judicum, ſortem Ligarii dolentium. Fortaſſe tamen et pietas Ligarii demonſtratur.

111. *non putant — affectibus.* cf. § 103. item 4. 1, 28.

112 eum doceo, etiam movere? Cur, quod in ſumma parte ſum actionis petiturus, non in primo ſtatim rerum ingreſſu, ſi fieri poteſt, conſequar? cum praeſertim etiam in probationibus faciliore ſim animo ejus abuſurus,
113 occupato vel ira, vel miſeratione. An non Marcus Tullius circa verbera civis Romani omnes breviſſime movet affectus, non ſolum conditione ipſius, loco injuriae, genere

movere. Sic Turic. Bad. ſec. (fortaſſe ex typographi errore) Obr. Reliqui *moveri.* Genera verbi in infinitivis frequentiſſime permutantur (cf. § 115.), nec video, cur ad ipſum, qui agat, *movere* minus pertineat quam *docere.* Mentio hic nulla Alm., negligentia conferentis, opinor.

112. *animo — occupato.* Turic. *animum — occupatum* cum Alm.

112. *petiturus — conſequar.* Attende eleganter oppoſita *petendi* et *conſequendi* verba. *ſumma pars* et alibi pro *peroratione* 10, 1, 21. *ingreſſus* alias quidem pro *exordio* ut 4, 1, 28 ſed hic addendo *rerum* ſignificatur initium *narrationis.* In omnibus quidem meis libris reperio contortam hanc nec Quintiliani ſimplicitate dignam ſtructuram *parte ſum actionis* pro *parte actionis ſum.* Aliquoties tali ſtribligini, affectationem prae ſe ferenti, licuit per Codd. mederi ut § 88 (vid. not. Crit.) quae tamen longe tolerabilior noſtra. Similis et pejor etiam trajectio eſt apud Plinium H. N. 19, 48 „Grato menta menſas „odore percurrit." 16, 1. „dubium terrae ſit an parte „in maris."

abuſurus. Significationis hujusmodi in hoc verbo fons eſt, quod alio deflectitur ejus rei uſus, qua *abutimur* quod nequaquam ſemper cum reprehenſione dicitur. cf. 3, 3, 9. 5, 10, 6. Noſtro quidem loco id maxime ſpectatur, quod paratam jam antea rem in uſus noſtros convertimus, proviſas opes aliquo conferimus, quo primum non quaerebantur eae. cf. Vellej. Pat. 2, 105, 2.

113. *civis Romani.* vid. Cic. in Verr. 5, 62. ſeq.

verberum, ſed animi quoque commendatione? Summum enim virum oſtendit, qui, *cum virgis caederetur, non ingemuerit, non rogaverit; ſed tantum civem ſe Romanum eſſe*, cum invidia caedentis, et fiducia juris
clamaverit. Quid? Philodami caſum nonne 114
cum per totam expoſitionem incendit invidia,
347 tum in ſupplicio ipſo lacrimis implevit, cum
flentes non tam narraret, quam oſtenderet, *patrem de morte filii, filium de patris?* Quid ulli epilogi poſſunt magis habere miſerabile?
Serum eſt enim, advocare iis rebus affectum 115
in peroratione, quas ſecurus narraveris. aſſuevit illis judex, jamque eas ſine motu

113. *verberum.* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *verborum* cum edd. ante Aldum. Badius narrat in Vallenſi *verberum* eſſe et citari in Verr. l. 3. (falſo igitur), quorum utrumque ſibi Regium ſumere cf. ad praeſ. noſtr. p. 67. Veram vocem dat Turic. et ut videtur Alm. neque tamen omnes credo quos tacent Gibſ. et Burm. *ſe.* Omittunt Turic. et Camp.

115. *magis hab. miſ.* Hoc ordine Turic. Guelf. Goth. Camp. cum edd. ante Gryph. Hic primus *hab. miſ. magis.* Contorte cf. not. ex. 1 ad § 112. *advocare.* Turic. Camp. *advocari* cum Alm. et Jenſ. (tac. Geſn.) item edd. ante Bad. Hic narrat Vall. dare noſtram, quocum faciunt Guelf. Goth. cf. § 111. 5, 5, 4. *narraveris.* Turic. Guelf. Camp. *narraverit* cum Vall. Voſſ. 1. 3. (Goth. *narravit*) et edd. ante Gryph. Regius de conjectura repoſuit noſtrum. Neceſſarium credo, neque enim procedere videtur Badii ratio, qui jubet intelligere *quemque.* Alia eſt conditio 2, 15, 12.

114. *Philodami caſum.* In Verr. 1, 30.
cum — tum. cf. 4, 1, 66.
non tam — oſtenderet. Sic ἐνάργειαν finierat § 64.

115. *ſerum.* Manifeſta in primis ſignificatio nimii. cf. 2, 17, 7 (ubi in nota pro 3, 5, 3 leg. 2, 5, 3.) item 2, 17, 12.

mentis accipit, quibus commotus novis non eſt: et difficile eſt nobis mutare habitum
116 animi ſemel conſtitutum. Ego vero (neque enim diſſimulabo judicium meum, quanquam id, quod ſum dicturus, exemplis magis, quam praeceptis ullis, continetur) narrationem, ut ſi ullam partem orationis, omni, qua poteſt, gratia et venere exornandam puto. Sed plurimum refert, quae ſit natura
117 ejus rei, quam exponimus. In parvis ergo, quales ſunt fere privatae, ſit ille preſſus, et velut applicitus rei cultus: in verbis ſumma

commotus novis. Turic. *c. nobis* a. ſec. manu *c. a nobis* et ſic Camp. Sed Goth. *c. novus* cum Vall. et Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Gryph. Hoc recepta mutaverat conjiciendo Regius, male reprehenſus a Badio. cf. 8. 5. 12. Guelf. hanc tuetur.

eſt nobis mutare. Sic Turic. Camp. cum plurimis apud Burm. Codd. et edd. ante Gryph. Hic primus omiſit *nobis*, neque habet Guelf. Ineſt oppoſitio ejus cui aſſueverit *judex*, et quod ſit *nobis* difficile.

116. *ut ſi ullam.* Ald. omittit *ut*, Camp. pro eo *ac*.

venere. Turic. *vere* cum Alm. cf. § 108.

117. *fere privatae.* Turic. (a ſec. manu, nam a prima etiam corruptius *ferrei priv.*) Guelf. Camp. *f. rei p.* nonniſi per errorem.

116. *ut ſi ullam.* Quam Regius expungendam, ut ſupervacuam, putat particulam, parum apte defendit Burmannus exemplo 3. 8. 12 ubi eſt *ut quae.* Neque enim in illa forma redundat *ut.* Veram tamen credo ſtructuram, (etſi exemplo alio adhuc deſtituor) propter conſtantiam librorum, quorum nullus, praeter Aldum, omittit.

117. *privatae.* cf. 61, 5.

ille — preſſus. *ille* dicitur, quem noſtis cf. § 17. *preſſa* autem oratio ſaepe apud Ciceronem opponitur luxurioſae. Sic et noſter 4. 3. 2. 8. 3. 13. 9. 4. 134. item Seneca pater p. 131. *preſſam et civilem* (cf. Qu. 3. 8. 59.) *orationem* opponit *elatiori.*

applicitus rei cultus. A veſtibus petita tranſlatio, quae

diligentia, quae in locis impetu feruntur, et circumjectae orationis copia latent; hic expressa, et, ut vult Zeno, *sensu tincta esse* debebunt: compositio dissimulata quidem,

tincta. Turic. lacunam praeferre videtur pro hoc vocabulo. Ex Alm. afferunt *ancta* pro quo bene Capper. reponit *uncta.*

non fluant, nec finu et rugis turgescant, verum singulis corporis membris applicentur.

in locis. cf. 4, 1, 59. *Loci* autem hic non quidem toti narrationi opponuntur ut quod mox occurrit *hic* sit in ipsa narratione, sed magis *parvarum rerum* intelligenda expositio, quae locos nullos admittit, cum in majoribus sane vel eorum sit occasio. Usum vocabuli sine adjectivo *communis* vide praeterea 5, 13, 27. 42. 59. 8, 4, 14. 9, 4, 83. 138.

expressa. cf. 2, 4, 6. 9, 4, 138. Elegantem locutionem *circumjectae — latent* cf. cum 9, 4, 29.

Zeno. Significatur haud dubie Citiensis. Hunc scripsisse περὶ λέξεων, περὶ λόγου refert Diog. Laërt. 7, 4. 39. 40. Recte Turnebus vel quisquis tandem est ad partes vocat Sulpicium Victorem, Rhetorem ex Pithoeanis, qui se Zenonis maxime praecepta persecutum ait p. 240. Quod vero idem narrat Ciceronem de Finibus l. 4. (c. 3. neque enim alium locum invenio hujus libri) aride et exiliter scriptos de rhetorica libros ejus memorare, falso dicit, cum Zenonis scribentis ibi nulla sit mentio. Nostro sane loco ne hoc quidem apparet, utrum in narratione proprie *sensu tincta* verba desiderarit Zeno, an in universum, ita ut, vel extra artis rhetoricae tractationem, hoc poneret. Bene comparant dictum vulgo de Aristotele, apud Suidam T. I. p. 328 τῆς φύσεως γραμματεὺς ἦν τὸν κάλαμον ἀποβρέχων εἰς νοῦν, et Isidorum Orig. l. 2. c. 27. p. (Gothofr. anni 1585) 878 „Aristoteles, quando perihermenias scriptitabat, calamum „*in mente tingebat.*" Manifestum est designari verba, quae nihil habeant, quod non significet.

compositio — dissimulata. cf. 2, 5, 9. *Dissimulatur* ea quidem, ne nimis manifesta arte, quae maxime cernitur in compositione, suspecta fiat narratio, in parvis utique causis. 9, 4, 134.

118 sed tamen quam jucundissima: figurae, non 348
illae poëticae, et contra fidem loquendi auctoritate veterum receptae (nam debet

118. *fidem.* Sic Goth. Ioann. Voss. 1. 2. 3. Camp. Andr. Rollin. Mox edd. Jens. (neque enim ea *fidem*, ut narrat Gesn.) et reliquae ante Rollinum *rationem;* unde, ignoro. Hoc ipsum revocavit Capper. frustra loquax in probando. *Fidem* Andres et Blallius reposuerunt, secuti profecto Gesneri rationes, quae non sunt rectae quanquam in bona causa. *Finem* dant Turic. Alm. Bal. Guelf. (nisi quod *finen* per err.) Obr. Burm. Gesn. (hic tamen praeterens *fidem*). De confusione τῶν *fidem* et *finem* vid. 2, 18, 2. mox § 119. pro *fidem* edd. Jens. et ante Ald. *finem.* *Finem* nihili esse hoc loco, vel eo apparet, quod parum latina, in hac potestate vocabuli, foret oratio. cf. not. ex. ad 2, 15, 6.

118. *figurae;* grammaticae magis quam rhetoricae. Versantur enim in immutatione vocabulorum. 9, 1, 12. 9, 3, 2. 3. 22. 9, 4, 117. Sic apparet, quare mox *puritas sermonis* hisce figuris corrumpi significetur. Ejusmodi figura est *merere* pro *mereris* vid. 1, 5, 42.

contra fidem loquendi. Quid sit *loqui* h. l. cognosce ex locis geminis 12, 6, 5. 2, 3, 6. 11, 3, 45. In rerum parvarum expositione non *magna flare*, sed *loqui* debet orator; quod facere ne credetur quidem si insolitis vocabulorum flexibus (*poëticis* figuris, quae a *loquendo* abhorrent) stipet orationem: perdet igitur *fidem loquendi.* cf. 9, 4, 17. „neque illud in Lysia dicendi „textum tenue atque rarum „laetioribus numeris corrumpendum erat. Perdidisset „enim *gratiam* — perdidisset „*fidem* quoque." item 9, 4, 143 „amittit — *fidem.*" 8, 3, 18 *sermonem* opponit *orationi.* Suet. Claud. c. 4 *loquatur — dicere*, ubi malim abesse *quae dicenda sunt.*

auctoritate veterum. Hic quidem cum de figuris vocabulorum parum usitatis agatur, *veteres*, qui appellantur, facile intelligas Catones, Gracchos, Ennios, Lucilios, quales recensuimus ad 1, 5, 21. 1, 8, 8. Alias lubrica est disputatio et impedita, quibus maxime terminis contineatur ea, quam noster usurpat aliquoties, scriptorum et oratorum *vetustas.* Nam ut rudes illi ante Ciceronem audiunt ei *veteres*, velut 4, 1, 9. 12, 9, 5 ita et ipse Ciceronem cum *veteribus* conjungit 9, 3, 1 „omnes veteres et *Cicero* „*praecipue.*" Simile quid

esse quam purissimus sermo), sed quae varietate taedium effugiant, et mutationibus animum levent: ne in eundem casum, similem compositionem, pares elocutionum tractus

sed quae — effugiant — levent. Ita Turic. Camp. cum Alm. quod post Regii conjecturam primus reposuit Obr. Nam edd. Jens. (tac. Gesn.) et reliquae ante Bad. *et qui a — effugiat — levet.* Bad. cum reliquis ante Obr. *et qui — effugiat — levet,* quod et Guelf. praefert. Bern. dare narratur: *sed qui.* *compositionem.* Sic Turic. Guelf. Camp. Mox edd. ante Ald. et ipsi Codd. ut Goth. Vall. Colb. (hic videtur interdum cum deterioribus facere cf. § 83.) *expositionem.*

habes 8 Prooem. 26. cf. et not. ad 1, 6, 42. Item 11, 3, 137. hanc Ciceronis aetatem agnoscam cum Aldo nepote (in Graevii Thesauro Vol. 8. p. 1197.) etsi 11, 3, 143 huic numero assignatur Plotius (cf. 2, 4, 42.) nam et ipse Cicero. Alio loco 11, 3, 183 nihil certi definias. Ordinem aetatum oratoriarum habes 12, 10, 10 unde tamen nihil proficias ad constituendam vocabulorum potestatem. Ciceronis in hac re usum ad Quintilianum tuto non potes transferre. vid. Orat. c. 50. de Orat. 3, 10. De rudibus enim hic agit. De industria hunc locum tractat Aper apud scriptorem de causis corr. el. c. 17 et 18. qui dum queritur male veteribus accenseri Ciceronem, ostendit, quid tum fieri solitum sit. Cassium Severum (c. 19.) primum faciebant novorum. Sed et mox noster Ciceronis tempora inter vetera censere videtur, a recentiore luxuria aliena § 122. cf. Wolfius in praef. ad Marcellanam p. 22. not. l.

eundem — tractus incidamus. Similitudinem casuum variari figuris aliquoties ingerit Qu. Vide loca designata ad primam hujus § notam. Haec varietas igitur grammaticam spectat, altera numeros, postrema orationem. Nec est opus mutando, ut vitia exsistant haec tria ὁμοιόπτωτον (*in eundem casum*) ὁμοιοτέλευτον (similem *positionem;* ita enim vocem mutare velit Regius, ut *positio* significet *desinendi modum,* quae ipsa vocis potestas probari nequit; *positio* enim nihil aliud nisi casus vid. 1, 5, 65.) ἰσόκωλον (*pares eloc. tractus*). Nunquam inter vitia haec ponuntur a rhetoribus, nisi quod Gorgiae in hisce adhibendis intemperantiam improbat Cicero in Oratore c. 52.

incidamus. Caret enim ceteris lenociniis expoſitio, et, niſi commendetur hac venu-
119 ſtate, jaceat neceſſe eſt. Nec in ulla parte intentior eſt judex: eoque nihil recte dictum perit. Praeterea, neſcio quomodo etiam credit facilius, quae audienti jucunda ſunt,
120 et voluptate ad fidem ducitur. Ubi vero major res erit, et atrocia invidioſe, et triſtia miſerabiliter dicere decebit: non, ut conſumantur affectus, ſed tamen velut primis lineis deſignentur: ut plane, qualis fu-
121 tura ſit imago rei, ſtatim appareat. Ne ſententia quidem velut fatigatum intentione

ceteris lenociniis. Turic. *cet. cujus* cum Alm. (vid. § 108). Guelf. *et ejus lenoc.* cum Voſſ. 3. Bern. (vid. § 25).

119. *recte dictum.* Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Goth. (tac. Geſn.) *rectum* cum Vall. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. male.

120. *decebit.* Guelf. Ioann. *licebit* cum Ald. et edd. meis deinceps ante Obr. exc. Bad. ſec. Hoc cum Regius inveniret, noſtrum conjiciendo repoſuit; non utique neceſſario. Sed optimi ſane libri defendunt.

ſed tamen. Ita Camp. et Turic. a ſec. manu, a prima enim *ut tamen* cum Alm. Reliqui fere *ſed ut tamen.* Malui expungere *ut*, alioqui nimis geminatum in hoc loco.

121. *quidem — quidem br.* Poſterius *quidem*, cum iis quae praecedunt, omittunt Turic. Camp.

119. *voluptate ad fidem ducitur.* Hoc aliquoties recurrit. 4, 1, 12. 5, 14, 35. 6, 2, 5. 8, 3, 5.

120. *major res.* Reſpice § 117. Hic quidem effuſiorem ornatum permittat modo, an exigat etiam, ex ipſo orationis tenore parum apparet; quamobrem, ſitne mox legendum *decebit* an *licebit*, vix affirmes cf. not crit. Gedoynus expreſſit poſterius.

invidioſe. Vim hujus formae vide in not. crit. ad 4, 1, 42. Sic modo § 81. *ſuſpicioſe* erat, *movendo ſuſpicionem.*

121. *ſententia.* cf. 4, 1, 64.

ſtomachum judicis reficere diſſuaſerim, maxime quidem breviter injecta, qualis eſt illa,
19 *Fecerunt ſervi Milonis, quod ſuos quisque ſervos in re tali facere voluiſſet:* interim paulo liberiore, qualis eſt illa, *Nubit genero ſocrus, nullis auſpicibus, nullis auctoribus, ſuneſtis*

breviter injecta. Sic Ioann. (tac. Gibſ.) Vall. Bern. Ald. Adverbium habent et Guelf. Goth. Voſſ. 2. ſed in participio *interjecta.* Turic. et Camp. *brevi interjectione.* cum Alm. Bodl. ſed Jenſ. *brevi injectione* (non *interj.* ut Geſn.) cum Loc. et Venet. Correxit Regius *brevi interjectione* et hoc recepit Ruſc. (cf. § 70) cum Bad. ſec. Baſil. et aliquot. Bad. pr. voluit quidem dare noſtram ſed operae dederunt *breviter interjecta.* A Gryphio inde omnes deinceps *brevi interjecta.* Hanc ego ſtructuram non credo latinam, ut participium continuetur adjectivo (quanquam vide Cic. de Or. 2, 60 init. ſed ibi continuo praecedit *imitatione*); adverbium contra rectiſſime aſciſcit. *interjecta* autem minus placuit ob ſonum inſuavem „breviter „interjecta." Neque eſt quod dubites *injicere* dici in hac forma eodem ſignificatu quo *interjicere.* Voſſ. 1. dans *videtur injecta* noſtram firmat; *videtur* corruptum eſt ex *breviter.* Non totum me permiſi optimorum librorum auctoritati in hoc loco, quia facillimus erat error *breviter in* mutandi in *brevi inter.* *Fecerunt ſervi.* Recte monet Burm. apud Cic. inſeri *id*, quod equidem in nullo Qu. libro reperio. Apud Ciceronem ſane non ſpernenda eſt Erneſti *κρίσις ſervi Milonis* tanquam gloſſam proſcribentis. In illa enim ſtructura locum vix tueatur; quanquam, ſi ejiciuntur verba haec, decedit aliquid ſententiae acumini, jam minus coartatis iis, quae ſibi invicem opponuntur: „*ſervi Milonis — ſuos quisque ſervos.*" Quintiliano ſaltem neceſſarium erat, ſic, ut fecit, excitare locum; et potuit, cum memoriter referret (cf. §. 51. not. ex. it. § 132.), aliquantum concedere et conſilio ſuo, et ipſi quoque aetatis ſuae ſtudio ejusmodi acumina captanti. Mox Quintiliani hic error fortaſſe offecit libris Ciceronianis. Cic. porro *in tali re* pro *in re tali.* *eſt illa Nubit.* Guelf. omittit *illa.* *auſpicibus.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Bern. et Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Baſil. Addi-

Fecerunt. Cic. pro Mil. c. 10. extr. cf. not. crit.

Nubit. Cic. pro Cluent. c. 5. cf. not. crit.

122 *ominibus omnium.* Quod cum ſit factum iis quoque temporibus, quibus omnis ad utilitatem potius, quam ad oſtentationem, componebatur oratio, et erant adhuc ſeveriora judicia: quanto nunc faciendum magis, cum in ipſa capitis aut fortunarum pericula irrupit voluptas? Cui hominum deſiderio quantum dari debeat, alio loco dicam. Interim ali-
123 quid indulgendum eſſe confiteor. Multum confert adjecta veris credibilis rerum imago, quae velut in rem praeſentem perducere audientes videtur: qualis eſt illa M. Coelii in Antonium deſcriptio, *Namque ipſum offendunt temulento ſopore profligatum,*

cunt Ciceronis ipſius libri, ad quem vide Ern. Reliqui *auſpiciis.* *ominibus omnium.* Turic. Guelf. *hominibus o.* ſed prior a ſec. manu noſtram dat. *omnibus o.* praeter Jenſ. etiam Venet. Ruſc. fortaſſe ex ſphalmate, ſed Loc. rectam praefert. Erneſtus in Cicerone e vett. edd. dedit *ominibus omnium omnibus*, quae ſane, ut ipſe ait, efficaciſſima eſt ſcriptura. Graevii quoque ratio, *omnium* abjicientis, (quam Capper. et hic, obſtantibus libris omnibus, eſt ſecutus) habet quo ſe commendet. Fateor, aut addi *omnibus*, aut omitti *omnium* quoque, ſatius mihi videri. cf. not. crit. ad 5, 12, 16.

122. *quam ad oſtent.* Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Camp. cum Alm. Voſſ. 3. omittunt *ad.* cf. § 107. 6, 1, 25.

faciendum. Ioann. (tac. Gibſ.) *faciundum.* cf. 5, 7, 8. item hic § 128.

123. *offendunt.* Camp. *offenderunt.*

122. *irrupit voluptas.* Similes temporum ſuorum notationes a noſtro factas indicat Geſnerus 4, 1, 57. 4, 3, 2.

alio loco. Rollinus et Geſnerus putant reſpici Prooem. l. 8. item 8, 3, 6 ſeqq. Fortaſſe et huc traxeris 12, 9, 5.

123. *M. Coelii.* vid. 1, 6, 29. it. Valer. Max. 4, 2, R. 7.

offendunt — geminare. Offendunt Antonium centuriones, hoſtium ei adventum in-

totis praecordiis stertentem, ructuosos spiritus geminare, praeclarasque contubernales

stertentem ructuosos sp. Turic. *sternentem ructuosus sp.* sed a sec. manu repositum nostrum. Casp. Barthii codex Basileae tractatus inter *ruct.* et *sp.* lacunam habet manifestam sufficientem voci alicui inserendae. Voss. 1. 3. *flectentem s.* Bern. *sternentem s.*

dicaturi. Non erat quod contra omnes libros Gallaeus vellet reponi *geminantem* et nihil agit, reliquis praeterea duobus infinitivis. Neque enim structura infinitivi post verba videndi, reperiendi, ignota est veteribus. vid. Terent. Heautontimorumen. 1, 1, 16. *conspicer fodere.* Ovid. Metam. 8, 714. 15. *frondere — conspexit.* Plin. H. N. 21, 105 *furere — aspici se volunt.* Fortasse talia etiam affectavit Coelius, cujus sermonem a puritate Ciceroniana alienum, et Catoniani horroris aemulum plus semel notare accidit Manutio in Commentario libri octavi Epist. Cic. ad Div. Eodem *offendendi* significatu utitur Coelius Epist. ad Div. 8, 1.

contubernales. Dicuntur cum irrisione *imperatoris* Antonii. Nec dubito quin hic sit C. Antonius, Ciceronis in consulatu collega (cf. ad 3, 7, 2. it. 9, 3, 94.), Antonii triumviri patruus, cujus nummus est apud Valentem Famm. Romm. T. 1. Tab. 13 Antoniae gentis 3. Hunc enim a Coelio adolescentulo accusatum fuisse, multis et bonis novimus auctoribus. vid. in primis Cic. pro Coelio c. 7. et 31. Memorat idem Cic. tres Coelii accusationes (Brut. c. 79.), quarum cum singularum satis exploratae sint causae nulla in M. Antonium, triumvirum cadit. Illa autem C. Antonii causa, qua ipso Cicerone defendente damnatus est, cum crimen haberet Catilinariae conjurationis, exasperata fuit male in Macedonia gestarum rerum infamia. vid. Dion. Cass. 38, 10. p. Reim. 156. Haec igitur ejus ignavia potuit tanta Coelii asperitate (cf. 10, 2, 25.) perstringi. *Imperator* immerito est appellatus C. Antonius cum ipse morbum causatus per M. Petrejum legatum Catilinam fudisset. Dio Cass. 37, 40 p. 137. Perditae fuisse luxuriae hominem Antonium, eo quoque apparet quod Catilinariis favisse dicitur propter vim aeris alieni. Plutarch. in Cic. p. 866. E. Gulae et penis foeditatem videmus hereditarium in illa gente malum. Quivis enim, nisi alia

ab omnibus ſpondis transverſas incubare, et re-
124 *liquas circumjacere paſſim: quae tamen exani-*
matae terrore, hoſtium adventu percepto, exci-
tare Antonium conabantur, nomen inclamabant,
fruſtra cervicibus tollebant, blandius alia ad

ſpondis transv. Barthianus Cod. inſerit *verſas*, nullo ſen- tentiae vel acuminis emolumento.

et reliquas circ. Barth. Cod. *e. reliquias temulentiae circ.* Barthius ablegat ad Rutil. Lup. ubi ſimile quid p. Ruhnk. 112. Addere licet noſtr. 8, 3, 66 coll. Aquil. Rom. p. 145 in Ruhnk. ed. Rut. Lup. it. Senec. pat. p. 276. *temulentas reliquias ſum- tuoſiſſimae coenae.* p. 284 *temulentas ebriorum reliquias.* Neque tamen quidquam agitur omnibus hiſce exemplis ad ſolicitandam receptam.

124. *quae tamen.* Goth. (tac. Geſn.) *q. tum* cum Vall. Voſſ. 2. et ed. Steph nec male. Barth. Cod. *hae tamen.*

Antonium. Barth. Cod. *hominem.*

conab. nomen inclamabant. Barth. Cod. *c. haec n. inclama- bat.* Gebh. Cod. Pal. item *inclamabat.* Ioann. (tac. Gibſ.) *c. et n. i.* *fruſtra.* Turic. *fruſta*, a ſec. manu noſtrum. Barth. Cod. ante noſtram vocem inſerit *haec.*

tollebant. Barth. Cod. *tollebat*, cum Gebh. Pal. Cod.

obſtarent, id quod fecit Caſp. Barthius et reliqui, ut vi- dentur, VV. DD. noſtrum eundem agnoviſſet in hac de- ſcriptione, quem in publico vomentem nobis exhibet Ci- cero in ſecunda Philippica. cf. ipſius imaginis cauſa 8, 3, 66.

ab omnibus — incubare. Concubinae ſuum quaeque in illo triclinio lectum relinquen- tes accurrunt ad imperatoris, eique transverſae incubant; quem tamen mox, ipſae laſci- via ſua per timorem excuſſae, ne expergefacere quidem poſ- ſunt, dum, quidquid agunt puellae, excitamenta nequitiae interpretatur praeclarus dux, neque aperit oculos, ſed au- ditu et maxime tactu rem ge- rit. Hac totius loci ſenten- tia plane eſt acquieſcendum, neque in ſingulis varietatibus ſcripturae haerendum, quae ex uno quidem codice afferun- tur plurimae vid. not. crit. Transverſarum illam incubatio- nem nequiore ſignificatu acci- pere alienum fuerit. cf. Brunk. ad Ariſtophan. Lyſiſtr. v. 60. Ruhnken. ed. Rutil. Lup. p. 260.

aurem invocabat, vehementius etiam nonnulla feriebat. quarum cum omnium vocem tactumque noſcitaret, proximae cujusque collum amplexu petebat; neque dormire excitatus, neque vigilare ebrius poterat; ſed ſemiſomno ſopore inter manus centurionum concubinarumque

invocabat. Turic. *invocabant.* (ſed a ſec. manu noſtrum) cum Alm. Bern. Ioann. (tac. Gibſ.). *nonnulla.* Turic. *non ulla.* cf. 3, 6, 98. *feriebat.* Goth. (tac. Geſn.) *ferebat.* Voſſ. 1. Ioann. (tac. Gibſ.) *feriebant.*

cum — noſcitaret. Turic. (a ſec. manu, a prima enim noſtrum) *c. o. voce tactuque oſcitaret.* cum Obr. Sed Camp. *o. cum voce tactuque oſcitaret* cum Andr. Cod. Bodl. etiam dante *oſcitaret.* Barth. Cod. *c. o. v. t. dignoſcitaret* quod malebat Gallaeus, neſcio an inſpecto jam hoc Cod. Jenſ. (tac. Geſn.) *c. o. v. tractumque n.* cum edd. ante Ald. Nihil agunt, etſi inter eos eſt P. Victorius Varr. Lect. 22, 5, qui commendant ſcripturam *voce tactuque oſcitaret.* Eſt ſane *oſcitare* temulentorum cf. 8, 3, 66. Cic. pro Milone c. 21. Sed longe acrior eſt ſecuritatis ebrioſae notatio, ſi clauſis oculis ſingulas contubernales ſuas agnoſcere dicitur Antonius, prout quaeque notam vel vocem vel manum ei accommodat. Et *agnoſcere* ipſum eſt *noſcitare* cf. Drakenb. ad Liv. 2, 23, 4. *Dignoſcitare* utrum legatur in ullo ſcriptore, non ego dixerim. Attende receptam eamque bonam ſcripturam prima manu poſitam eſſe in Turic. cum in reliquis varietatibus ſecunda ejus manus ſoleat meliora dare. *petebat.* Gebh. Cod. Pal. *appetebat,* quod itidem ſuadebat Gallaeus; improbante Burmanno, qui appellat Nic. Heinſium Ovidio (Heroid. 14, 69) reddentem *petis amplexu* et (Metamorph. 6, 605) *Amplexuque petit.*

vigilare. Camp. *evigilare.* *centurionum.* Gebh. Cod. Pal. *cenurionum* qui calami error portentoſa Gebhardi loquacitate non indigebat, quam vide, ſi tanti, in ejus Crepundiis 2, 15. repetitam a Pareo, et in Burm. et Capper. edd. ad nauſeam lectorum recoctam. In toto hoc Coelii loco, qui plurimos a literis renatis VV. DD. exercuit non ſane immerito, videtur animadvertendum, quam exigua ſit noſtrorum, et quidem optimorum, Codd. varietas, cum Barthianus ille Baſiloenſis, hic repente prolatus, cum aliqua mentione ad 1 Prooem. 16. 20. 1, 1, 20. 1, 2, 3. 6, nec deinceps usquam recurrens, miram oſtendat ſcripturae diſcrepantiam. Subit

jactabatur. Nihil his neque credibilius fingi,
neque vehementius exprobrari, neque mani-
125 festius ostendi potest. Ne illud quidem prae-
teribo, quantam afferat fidem expositioni
narrantis auctoritas: quam mereri debemus
ante omnia quidem vita, sed et ipso genere
orationis; quod quo fuerit gravius, sanctius,
hoc plus habeat necesse est in affirmando
126 quoque ponderis. Effugienda igitur in hac
praecipue parte omnis calliditatis suspicio
(neque enim se usquam custodit magis
judex): nihil videatur fictum, nihil solici-
tum. omnia potius a causa, quam ab oratore,
127 profecta credantur. Sed hoc pati non possu-
mus, et perire artem putamus, nisi appa-
reat: cum desinat ars esse, si apparet. Pen-
demus ex laude, atque hanc laboris nostri
ducimus summam. Ita, quae circumstan- 352
tibus ostentare volumus, judicibus pro-
128 dimus. Est et quaedam *repetita narratio,*

profecto succensere homini alioqui doctissimo, qui neque diligentiam probat, tantulam impertiens vetusti, quod vocat, exemplaris notitiam, neque judicium, scripturas receptis fere deteriores in coelum ferens.

125. *Ne illud.* Turic. Camp. *neque illud* cum Alm. Sed Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. (exc. Aldo) *Ne id.*

127. *nisi appareat.* Turic. Ioann. (tac. Gibs.) Guelf. Camp. *n. apparet* cum Alm. Vall. Voss. 3.

128. *Est et quaed. rep.* Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibs.) Goth. (tac. Gesn.) Camp. *Est q. r.* cum Alm. Mox Jens. (tac. Gesn.) *Est q. et r.* cum edd. ante Bas.

125. *mereri.* cf. § 77.

127. *circumstantibus — prodimus.* Lepidissime opposita membra. *Ostentandi* verbum hoc modo usurpatum, cum aliqua etiam sententiae similitudine, vide 12, 9, 6.

quae ἐπιδιήγησις dicitur, ſane res *declamatoria* magis, quam *forenſis;* ideo autem reperta, ut, quia narratio brevis eſſe debet, fuſius et ornatius res poſſet exponi: quod fit vel invidiae gratia, vel miſerationis. Id eſſe raro faciendum judico, neque ſic unquam, ut totus ordo repetatur. licet enim per partes idem conſequi. Ceterum, qui uti ἐπιδιηγήσει volet, narrationis loco rem ſtringat, et contentus indicare, *quid facti ſit; quo ſit modo factum*, plenius ſe loco ſuo expoſiturum eſſe promittat. Initium narrationis quidam uti- 129

ἐπιδιήγησις. Turic. ἐπιθεσις cum Alm. Sed Bern. ἐπιδεσις. Ioann. (tac. Gibſ.) επιοθησις. *poſſet.* Turic. Camp. *poſſit* cum Alm. ſequente male Obr. cf. 6, 3, 12.

Id eſſe raro. Sic Turic. a ſec. manu; nam a pr. *I. eſt r.* et mox *judicio*, pro quo item reponitur verum. Sed plane ut prima Turic. manus etiam Alm. Accedit proxime Camp. *I. eſſe faciundum* (cf. § 122) *raro jud.* Guelf. *I. enim raro.* Ald. Baſil. *Idem raro.* Goth. (tac. Geſn.) *I. eſt raro* omiſſo mox *judico* cum Ioann. (tac. Gibſ.) Vall. et Voſſ. 2. etſi omſſio in hoc non memoratur. Voſſ. 1. *I. raro fac. eſt.* Bern. *Id eſt non* (cf. § 29.) *raro faciendum.* Reliqui *Id raro* quod a Gryphio inde eſt in omnibus. Tot ſupra poſitis documentis apparet aliquid interſuiſſe vocabulis *id* et *raro*; neque tamen diſpliceat, ſi pro *eſſe* repoſueris *ego.*

ἐπιδιηγήσει. Turic. επιλιγσει a ſec. manu *epitheſi.* Ioann. (tac. Gibſ.) επιδιητεσει. *loco rem.* Neceſſaria videtur Francii emendatio quam expreſſit Geſn. transponendi haec vocabula, quae in meis quidem omnibus libris leguntur *rem loco;* excepta Gryphii ed. ubi omittitur *loco.* An hoc ex ſequentibus invectum, ut ſic conſtitui debeat ſcriptura: *narratione rem?* Sed ſaepiſſime transponendo peccatum eſt a librariis. cf. § 88. it. 5, 8, 2. *facti ſit.* Sic Turic. Camp. Ioann. (tac. Gibſ.) cum Alm. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Omittit Guelf., et ipſe genitivum dans, praeterea *ſit.* Modo pro *quid* Turic. Alm. cum iisque Obr. dant *quod;* minus bene. Reliqui *factum ſ.* De genitivo cf. § 21.

que faciendum a perſona putant: eamque,
ſi noſtra ſit, ornandam; ſi aliena, infaman-
130 dam ſtatim. Hoc ſane frequentiſſimum eſt,
quia perſonae ſunt, inter quas litigatur.
Sed hae quoque interim cum ſuis acciden-
tibus ponendae, cum id profuturum eſt, ut,
*A. Cluentius Habitus ſuit pater hujuſce, Judi-
ces, homo non ſolum municipii Larinatis, ex
quo erat, ſed regionis illius et vicinitatis, vir-
tute, exiſtimatione, nobilitate princeps:* in-
terim ſine his; ut, *Q. Ligarius cum eſſet:*
131 frequenter vero et a re; ſicut pro Tullio

129. *orn. ſi al.* Geſneri operae per errorem omiſerunt *ſi*, quem repetierunt Bipontini. Eſt conjunctio in omnibus libris.

130. *Habitus.* Turic. omittit cum Alm. cf. § 16.

ſed. reg. Sic Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. (exc. Aldo) ante Baſil. et Codd. Voſſ. 2. 3. (miror in Goth. nihil notatum) Reliqui e Cicerone inſerunt *etiam*. cf. 6, 3, 7.

nobil. princeps. Sic Turic. Guelf. Vall. Ioann. (tac. Gibſ.) cum Goth. Voſſ. 2. 3. Bern. et edd. Jenſ. (tac. Geſn.) reliquisque ante Aldum. Regius e Cicerone inſeri juſſit *facile*, quod habent reliqui libri. cf. prox. not. Nec neceſſario, quoniam memoriter fere Qu. laudat. cf. § 121. et mox in loco Ligarianae. Camp., niſi forte neglexi varietatem, habet *facile*.

130. *cum ſuis accidentibus.* cf. 3, 6, 36. 56.

A. Cl. Habitus. Cic. pro Cluent. c. 5.

131. *Q. Ligarius.* Cic. pro Ligar. c. 1. Nemo hic *enim* inſeruit e Cicerone cf. not. crit. ad *nobil. princ.*

pro Tullio Cicero. Fragmentum eſt orationis deperditae, cujus pauciſſima superſunt. Alterum vide 5. 13. 21. Tullium hunc paſſum eſſe damnum a familia Fabiana, et rem geſtam hominibus armatis, diſcimus ex aliquot praeterea fragmentis ap. Erneſt. Vol. 4. P. 2. p. 1039. Corradus in *Quaeſiura* ex Io. Ger. Voſſius (De Analog. 2, 5 p. 667.) cur Tullium

Cicero, *Fundum habet in agro Thurino M. Tullius paternum:* Demosthenes pro Ctesiphonte, Τοῦ γὰρ Φωκικοῦ συστάντος πολέμου.
553 De fine narrationis cum iis contentio est, qui 132
perduci expositionem volunt eo, unde quaestio oritur: *His rebus ita gestis, P. Dolabella praetor interdixit, ut est consuetudo, de vi, hominibus armatis, sine ulla exceptione: tantum ut, unde dejecisset, restitueret. restituisse*

131. *Thurino.* Turic. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *turino* cum Alm. et edd. ante Gryph. exc. Camp. quae dat nostrum; id quod ab Obr. inde recentiores. Reliqui, inter quos Ioann., *Tigurino*, quod ipsum in fragmentis legitur, sed ex hoc solo Quintiliani loco petitum. Φωκικοῦ. Sic Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Bern. (quanquam ex hoc Burm. Φοσικοῦ) et Ald. Bad. pr. At Loc. cum edd. ante Ald. Φωκαϊκοῦ quod mox Bad. sec. et a Gryphio inde recentiores omnes receperunt contra historiam et fidem librorum Demosthenis. Turic. et Camp. ipsi videntur dare pravam scripturam. Poterat admonere Aquila Rom. p. Ruhnk. ed. Lup. 155. *Phocense* reddens, non *Phocaeense*.

132. *iis.* Sic Turic. Alm. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Bad. exc. Rusc. Reliqui *his* (cf. § 32. 4, 3, 3.). Camp. *illis*.

contentio est qui. Turic. Camp. omittunt *est* cum Alm.

Dolabella. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. exc. Ald. et Bad. sec. *Dolobella.* cf. Ruhnk. ad Vellej. 2, 43, 3. *restit. restit. se dixit.* Turic. Camp. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Ioann. (tac. Gibs.) cum Voss. tribus et hunc interpretentur M. Tullium Deculam, Cn. Cornelii Dolabellae in consulatu collegam anno U. C. 673. in neutram partem ullum video idoneum argumentum. Mentionem hujus orationis habet Dialogus de Oratt. sive de causs. corr. el. c. 20 ubi *immensi voluminis* dicitur, et conjungitur cum illa pro Caecina.

Demosthenes. Orat. pro Corona p. Reisk. 230 extr. ubi Taylorus ponit rhetoras, qui eodem exemplo Demosthenico utantur.

132. *eo unde quaestio oritur.* cf. 4, 4, 2.

His rebus. Cic. pro Caecina c. 8.

ſe dixit. ſponſio facta eſt. hac de ſponſione vobis judicandum eſt. Id a petitore ſemper fieri poteſt, a defenſore non ſemper.

III. Ordine ipſo narrationem ſequitur *confirmatio*. Probanda ſunt enim, quae propter hoc expoſuimus. Sed priusquam ingrediar hanc partem, pauca mihi de quorundam opinione dicenda ſunt. Pleriſque moris eſt, prolato rerum ordine, protinus utique in aliquem laetum ac plauſibilem locum, quam maxime poſſint favorabiliter,
2 excurrere. Quod quidem natum ab oſtentatione declamatoria, jam in forum venit, poſtquam agere cauſas non ad utilitatem litigatorum, ſed ad patronorum jactationem repertum eſt: ne, ſi preſſae illi (qualis ſaepius deſideratur) narrationis gracilitati conjuncta argumentorum pugnacitas fuerit, dilatis diu- 354
tius dicendi voluptatibus oratio refrigeſcat.

edd. ante Gryph. exc. Aldo *reſtit. deinde reſtituiſſe dixit.* cf. § 121. Potuit enim et hic memoriter citare Qu. poſtea a VV. DD. e Cicerone correctus.

2. *declamatoria — ad util.* Quae his inſeruntur, deſiderata et ſuppleta jam a Regio, abſunt a Jenſ. (tac. Geſn.)

a petitore — a defenſore. cf. § 6. ne forte quis praepoſitionem conjungat cum verbo paſſivo.

1. *plauſibilem.* Poteſtas vocabuli fere quae in *favorabili.* cf. 4, 1, 20 ſed hic uſus jam Ciceroni notus vid. v. c. Divin. in Caecil. c. 3 ubi *populare atque plauſibile* plane ſic junguntur ut a noſtro 12, 10, 73.

2. *preſſae — gracilitati* cf. 4, 2, 117.

refrigeſcat. cf. 2, 12, 6. item 5, 7, 26. 31. 6, 1, 37. 39. In his locis ea *frigoris* apparet poteſtas, ut non

In quo vitium illud eſt, quod, ſine dis- 3
crimine cauſarum atque utilitatis, hoc, tanquam ſemper expediat, aut etiam neceſſe ſit, faciunt: eoque ſumtas ex iis partibus, quarum alius erat locus, ſententias in hanc congeruut, ut plurima aut iterum dicenda ſint, aut quia alieno loco dicta ſunt, dici ſuo non poſſint.
Ego autem confiteor, hoc expatiandi genus 4
non modo narrationi, ſed etiam quaeſtionibus, vel univerſis vel interim ſingulis, opportune poſſe ſubjungi, cum res poſtulat, aut certe permittit; atque eo vel maxime illuſtrari ornarique orationem: ſed, ſi cohaeret

3. *eoque ſumtas.* Sic Turic. Alm. Camp. Goth. (tac. Geſn.) prius vocabulum cum Colb., non autem Loc. Ald. ut refert Burmannus qui compendium τῆς *quod* male accepit pro *que.* Noſtram et Obr. Reliqui *eo quod deſumtas.* Malui ſimplex verbum, cum *d* videretur natum ex male accepto *que* (pro *quod*) quod reduxit Obr. *iis.* Sic Camp. cum edd. ante Baſil. Reliqui *his.* cf. 4, 2, 132. 4, 5, 20.

quia alieno. Turic. Guelf. Goth. Camp. inſerunt *alia* cum Alm. Bal. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Aldum. mero errore.

loco. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *modo* cum Vall. ſed Turic. Alm. Bal. veram dant ſcripturam.

4. *Ego.* Turic. omittit cum Alm. Pro eo *Et* dat Obr. ſed omiſſo *autem.* mox pro *confiteor* Guelf. *fateor.*

narrat. ſed. Sic Turic. (quanquam a ſec. manu, nam a prima *narrationis ſ.* quod ſic dat Alm.) Guelf. Ioann. (tac. Gibſ. quanquam *quod* pro *ſed* cum Voſſ. 1. quem eo quoque refert, quod modo § 3 *aut quia — poſſint* omittit uterque) Obr. Reliqui inſerunt *quidem;* nullo, quantum video, ſenſu.

ſolum riſum ſignificat, quem audientem imbuit quidquid debent ineptiae, ſed etiam caret ſale.
languorem et oſcitationem quo

et ſequitur; non, ſi per vim cuneatur, et,
5 quae natura juncta erant, diſtrahit. Nihil
enim tam eſt conſequens, quam narrationi
probatio: niſi ſi excurſus ille vel quaſi finis
narrationis, vel quaſi initium probationis eſt.
Erit ergo illi nonnunquam locus: ut, ſi ex-
poſitio circa finem atrox fuerit, proſequamur
eam, velut ſpiritu erumpente protinus in- 355
6 dignatione. Quod tamen ita fieri oportebit,
ſi res dubitationem non habebit: alioqui
prius eſt, quod objicias, verum efficere,
quam magnum: quia criminis invidia pro

cuneatur. Sic plane Turic. (a ſec. quidem manu *conetur;* quocum facere putandus eſt Alm. quanquam aſſerunt ex eo *uneatur*) Vallenſ. (teſ. Badio) Ioann. Quod habet Guelf. *cavea-tur* in eo noſtra latet. Bad. prior noſtram habet, quae a Gryphio inde obtinet in omnibus edd. quod narrare neglexit Burm. ut Geſn. crederet ab Obr. demum reſtitutam bonam ſcripturam. Camp. *conetur*, cum Bodl. Bal. et plerisque edd. niſi quod aliquot e Regii conjectura *conatus*, Ald. *continetur*, Goth. *contineat*. Non paucorum Codd. diverſitas male tacetur.

5. *ſpiritu.* Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) omittunt cum Goth. et Camp. ſi recte nunc interpretor quod ex hoc notavi. Turic., omiſſo antea *velut*, *ſp̄m erumpentem* (et ſic profecto Alm. ex quo aſſerunt *ſpin erumpente*) ſed a ſecunda manu repoſita noſtra ſcriptura.

4. *cuneatur.* Primus fortaſſe hoc improprio ſignificatu dixit Qu. (nam et apud Senecam proprie „Unus lapis — „qui latera inclinata *cunearit.*" Epiſt. 18 extr.), at quam praeclare! *ſequi* dicitur quidquid facile ſit cf. 2, 14, 1. 8 Prooem 18. 10, 2, 27.

5. *velut ſpiritu.* Poſitus horum verborum poteſt minus attentum morari. Clarius quidem erat *indignatione, velut ſpiritu*, ſed parum habebat roboris; ineſt tamen hic ſenſus ſolus. *Spiritus* intelligitur, ut monet Geſnerus, retentus antea.

6. *invidia.* Quam plane hoc opponatur *gratiae* vel maxime apparet hoc loco Frugi eſt

reo eſt, priusquam probatur. difficillima eſt enim graviſſimi cujusque ſceleris fides. Idem 7
fieri non inutiliter poteſt, *ut, ſi merita in adverſarium aliqua expoſueris, in ingratum inveharis: aut, ſi varietatem criminum narratione demonſtraveris, quantum ob ea periculum intentetur, oſtendas. Verum haec 8
breviter omnia. Judex enim, ordine audito, feſtinat ad probationem, et quamprimum certus eſſe ſententiae cupit. Praeterea cavendum eſt, ne ipſa expoſitio vaneſcat, averſis in aliud animis, et inani mora fatigatis. Sed ut non ſemper eſt neceſſaria poſt narra- 9
tionem illa procurſio, ita frequenter utilis ante quaeſtionem praeparatio: utique, ſi

7. *ob ea.* Sic Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 3. Obr. Reliqui *ab ea.* cf. Drakenb. ad Liv. 26, 1, 3.

8. *expoſitio.* Goth. (tac. Geſn.) *poſitio* cum Voſſ. 2. 3. At Ioann. (tac. Gibſ.) *p̄o.* ex Voſſ. 1. affertur *ipo.* cf. § 4 (2). Hoc ipſum eſt *poſitio.* Quod alicubi legi et Schrevelius narrat. Male.

9. *Sed ut.* Turic. *Et ut* cum Alm.

utique — fav. Turic. *u. primam ſpeciem juſſerit* (a ſec. manu *inſerit*) *fav.* Apparet *ſpecie minus erit* quam facile potuerit corrumpi in *ſpeciem juſſerit* vel *inſerit.* Et Guelf. pro *minus erit* dat *inuſſerit* ubi literae *u* imponuntur hae minuſculae

Geſneri admonitio, Ciceronem pro Roſcio Amerino augentem parricidii invidiam laudantis, et haec ejus verba ponentis c. 24: „Paene dicam, reſpersas manus ſanguine paterno „judices videant oportet, ſi „tantum facinus, tam im„mane, tam acerbum credituri „ſint."

8. *ordine;* rerum geſtarum i. e. narratione. Ita ſaepius Vellejus et noſter mox § 8. 14. item 4, 2, 49. 51. 73. 128. 4, 4, 9. 5, 13, 28. 10, 6, 2. 10, 7, 9.

prima specie minus erit favorabilis; si legem asperam tuebimur; aut poenarias actiones inferemus: est hic locus velut sequentis exordii, ad conciliandum probationibus nostris judicem; mitigandum, concitandum.

in. Ioann. (tac. Gibs.) *u. si primam speciem iniusserit favorabit*, cum compendio in ultima litera. Hunc in modum igitur mutanda quae ex Alm. affertur scriptura: *u. p. s. jusserit erit fav.* Neque enim credo *erit* seorsim positum. *Si* tamen et post *utique* et ante *legem* omittit uterque, posteriore loco cum Guelf. Camp. Ioann. (tac. Gibs.) Goth. (tac. Gesn.) Voss. 2. 3. Etiam in Jens. mea punctis debuit tolli posterius *si*. Pravae omnes profecto hae omissiones.

inferemus. Turic. *tuebimur* cum Alm. Supra *tuebimur* et ipsi dare videntur, sed Camp. eo loco omittit vocem et hoc nostro ponit *tuebimur* pro *inf.* quasi sufficiens unum verbum et *legi asperae* et *poenariis actt.*

sequentis exordii. Turic. *s. exordia* (a sec. manu *s. exordium*) cum Alm. Sed sec. Turic. manum Goth. quoque dat, cum Bad. utraque ed. Steph. quam scripturam quare revocarit Obr. equidem non dicam. Camp. *sequens exordium* cum Bodl. et Andr. malum et ipsum.

mitigandum, concitandum. Haec verba dant Turic. Guelf. Goth. Camp. et edd. meae ante Gryph. et plurimi apud Burm. scripti et excusi. Omittuntur in edd. a Gryphio et recentioribus. Abesse videntur ab Ioann. bis collato, aliisque fortasse alterum, secundum cf. 1, 5. 23.

9. *poenarias actiones inferemus.* cf. 7, 4, 20. Non delictum ipsum eruitur, sed poenae exiguntur ab eo, quem impune tulisse, quod deliquerit, querimur. Dicuntur alias *poenales* qua voce vide Brissonium de verbb. signif.

est — exordii. Velim verbo *est* praemitti *Et*, quod facile excidebat, sine quo autem durior est continuatio sententiarum. *Sequens exordium* est

mitigandum, concitandum. Haec non sunt otiosa. *Conciliatur nostris probationibus judex*, cum vel *mitigatur* dicenti, quem male accipiebat ob caussae invidiam, vel *concitatur* in reum, cui ne faveret verendum erat. Quo minus de *mitigando* erga reum judice accipiam, obstant exempla, quorum utrumque est ejus-

Quod liberius hic et vehementius fieri potest, quia judici nota jam causa est. His igitur 10
velut fomentis, si quid erit asperum, praemolliemus, quo facilius aures judicum, quae post dicturi erimus, admittant, ne jus nostrum oderint. Nihil enim facile persuadetur invi-
6 tis. Quo loco tamen judicis quoque noscenda 11
natura est, juri magis, an aequo, sit appositus? proinde enim magis aut minus erit hoc necessarium. Ceterum res eadem et post

etsi nec omnibus quorum nulla mentio. Voss. 1. iis carere suspicor cf. § 8. Videor debuisse restituere; neque enim sapiunt glossatorem.

Quod lib. hic et veh. Sic Guelf. cum Ioann. Colbert. Bern. (nisi quod hic *est* pro *et.*) Jens. (tac. Gesn.) et edd. meis ante Obr. omnibus exc. Camp. nisi quod Rusc. omittit *et.* Turic. *quod* (a sec. manu *quod quo*) *liberius hoc veh.* Alm. et Andr. hoc ipsum dare narrantur sed non omittere *et.* Bodl. *quod quo l. hoc veh.* Goth. omissis, ut testatur Gesn. *et vehementius*, retinet tamen *hic*, quod ille non memorat. Camp. *quod quo l. hoc et veh.* et hoc primus revocavit Obr. non omittens *et*, ut refert Burm. Haec jam est vulgata scriptura, habens inanem opponendi *liberius* et *vehementius* affectationem. Nostra bonis nititur auctoribus, neque vetustissimorum librorum ratio magnopere abludit.

10. *His igitur.* Turic. *Hic i.* Contrarium errorem vide 3, 6, 16. item 5, 10, 80. Camp. *hic* pro *his.* item 5, 14, 28.

11. *juri magis an.* Camp. et Goth. (tac. Gesn.) omittunt *magis* cum Voss. 2. Sed Turic. post *magis* usque ad *aut* omittit cuncta haec, quo ipso apparet in vetere exemplo bis fuisse *magis.* Camp. *aut* inter *mag. min.* omittit.

modi ut iratum oratori, facilem puniendis reis, judicem intelligas. Sic 12, 1, 14 „magna responsi invidia subeunda est, *mitigandae* sunt „prius aures." Mitigando autem opponitur *concitare* 6, 2, 12. Ceterum quod mox *fomenta* dicuntur, ipsum quoque facit ad commendandum mitigandi verbum, quocum fere solent conjungi *fomenta.*

12 quaeſtionem perorationis vice fungitur. Hanc partem παρέκβασιν vocant Graeci, Latini *egreſſum*, vel *egreſſionem*. Sed hae ſunt plures, ut dixi, quae per totam cauſam varios habent excurſus: ut *laus hominum locorumque*, ut *deſcriptio regionum*, *expoſitio quarundam*
13 *rerum geſtarum*, *vel etiam ſabularum*. Quo ex genere eſt in orationibus contra Verrem

vice. Turic. *vicem* quod dat Obr. cf. Oudend. ad Sueton. Aug. c. 36.

12. *voc. Graeci*. Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Gryph. Reliqui *Gr. voc.*

rerum geſtarum vel etiam fabularum. Hanc ego ſcripturam e Turicenſi et Alm. recte eruiſſe videor; quorum ille dat *r. g. ut laetitia fabularum* hic *r. g. ut liticia* fabuloſarum. Summae diverſitatis eſt quod, pro Turic. *fabularum*, Alm. praefert *fabuloſarum*. Subſtantivum praeterea comparet in Guelf. nec diſſiteor, me parum acquieſcere in Burmanniana illa Almeloveniani notatione. Adjectivum vulgo dant omnes et mei et aliorum. cf. 5, 10, 10. Recepta adhuc ſcriptura haec eſt: *r. non ſolum g. ſed e. fabuloſarum*. *Non ſolum*, tanquam neceſſarium inſeri juſſit Regius, obſequente diu ſolo Aldo, niſi forte hic e Codice, quod non credo: Abſunt quidem particulae ab omnibus meis (etiam Ioann. [tac. Gibſ.]) libris ante Baſil. exc. Ald. Badius Vall. eas habere negans „nec neceſſe „eſt“ ait „praeponere particulas.“ In Turicenſi monſtro *ut laetitia* cum manifeſto contineatur (vid. *vel* confuſum cum *ut* Drak. ad Liv. 36, 41, 2. item infra noſt. 5, 9, 16. hic praeſertim ſequente *l*; ex ipſo autem *ut* fiebat *et*, *ſed*) *etiam*, ſatis intelligere videor, unde natum *ſed etiam* quod ante ſe flagitare credebatur *non ſolum*. Subſtantivum *fabularum* malui, ut difficilius et minorem gloſſematis ſpeciem habens.

12. παρέκβασιν. Etiam διέξοδον appellari hunc poſt narrationem exceſſum monet Curius Fortunatianus p. Pithoei 62.

per totam cauſam. Non ſolum poſt narrationem. ad *ut dixi* cf. § 4.

vel etiam fabularum. cf. 4, 2, 19.

compositis *Siciliae laus*, *Proserpinae raptus*; pro C. Cornelio *popularis illa virtutum*

13. *C. Corn.* Sic Turic. Camp. Guelf. et edd. meae ante Gryph. omnes cum tot Burmannianis. Hinc *L. Corn.* usque ad Gesn. In Asconii argumento (p. 122.) rescribe ocyus *C. Corn.*

13. *Sicil. laus — rapt.* cf. §. 7. 27. not. ex. sed et locum modo citatum.

pro C. Cornelio. Hujus causae non nisi fragmenta supersunt, cum Asconii Ped. commentario servata. C. Cornelius trib. pl., legibus aliquot ferendis alienatus a Senatu, „promulgavit legem" (C. Calpurn. Pisone, M. Acilio Glabrione Coss. A. V. C. 687.) „qua auctoritatem senatus minuebat, ne quis, nisi per „populum, legibus solveretur; quod olim in omnibus „S. C. quibus tum aliquem legibus solvi placebat, adjici „erat solitum, ut de ea re ad „populum ferretur; sed paulatim ferri erat desitum, resque jam in eam consuetudinem venerat, ut postremo „ne adjiceretur quidem in „S. C. de rogatione ad populum ferenda; eaque ipsa S. „C. per pauculos admodum „fiebant." Asc. Ped. in argum. Cornelianarum. (Cum enim quatriduo Cornelium defendisset Cicero, eas actiones contulit in duas orationes.) Hanc Cornelii rogationem cum omnibus modis oppugnare laborarent potentissimi, quique ex Senatoribus, collega ejus P. Servilius Globulus trib. pl. inventus est, qui intercederet nec pateretur verba legis populo recitari a praecone, subjiciente scriba. „Tum Cornelius ipse codicem recitavit, „quod cum improbe fieri C. „Piso Consul vehementer queretur, tollique ea re tribuniciam intercessionem diceret, gravi convicio a populo „exceptus est; et cum ille „eos, qui sibi intentabant manus, prendi a lictore jussisset, fracti ejus fasces *cuncti*" (An *sunt?*) „lapidesque etiam „ex ultima concione in consulem jacti." Idem. Postquam tribunatus Cornelii prope totus exactus est per contentiones natas ob leges complures ab eo promulgatas, quibus plerique collegae intercederent, sequente anno reus majestatis est factus. Qua accusatione per foedas operarum forensium turbas intercidente, mox altero anno (L. Aurelio Cotta, L. Manlio Torquato Coss. A. V. C. 689) defensus est Cornelius a Cicerone. Reus cum quaestor fuisset Cn. Pompeji, contingebat patrono occasio ornandae et commendan-

Cn. Pompeji commemoratio: in quam ille divinus orator, velut nomine ipſo ducis curſus dicendi teneretur, abrupto, quem inchoaverat, ſermone devertit actutum.
14 Παρέκβασις eſt (ut mea quidem fert opinio) *alicujus rei, ſed ad utilitatem cauſae pertinentis*

Cn. Ioann. (tac. Gibſ.) Camp. *Gn.* male. cf. 1, 7, 29.

actutum. Turic. Camp. *ac tantum*, cum Alm., et quidem interpungentes ante. Badius ſe alicubi impreſſum vidiſſe *actutum* narrat, quod placeat; deinde recenſet, ſatis lepide, in quibus hoc libris non legerit. Meorum oculorum acies ſi quid pollet eſt hoc ipſum in Ruſc. ubi et recte diremtum; ſed id in Locat. quoque.. Guelf. habet veram vocem, Ioann. proxime accedit: *ac tutum*, continuans tamen ſequentibus. Cetera varietas et nota eſt et ſine fructu cognoſcitur.

14. *alicujus.* Sic Turic. Guelf. Alm. Voſſ. 1. 5. Bern. Vall. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Ald. Hic primus expreſſit Regianam conjecturam *alienae*, quam propter *ſed*, quod ſequitur, neceſſariam putavit auctor. Ioann. bis collatus poteſt videri cum his conſentire. Reliqui Codd. vereor ut diligenter ſint excuſſi. Nimium vocabulum eſt *alienae;* neque enim concedat Qu. *alienam* in ulla cauſa rem debere tractari.

dae per hujus laudes orationis. Aliud tribuni pl. Q. Caecilii Metelli Nepotis, ſuam legem recitantis ipſius, exemplum tradunt Plutarchus in Catone minore p. 772 D. E. citante Geſn. ad 10, 5, 13. item Dio Caſſius 37 p. 138. Ex his, quae adhuc expoſui, ſatis accipient lucis loca non pauca e Cornelianis allata a noſtro. veluti 4, 4, 8. 5, 13, 18. 26. 6, 5, 10. 7, 3, 35. 36. 10, 5, 13. Conferendus de hac cauſa Corneliana eſt inſignis locus Ciceronis ipſius in Vatinium c. 2.

14. *alicujus.* Intellige *alius cujus*, quae poteſtas ſaepe ineſt voci. cf. 2, 15, 2. Erneſt. in clave Cic. et ad Herenn. 1, 4. 2, 17. 4, 50. de Inv. 2, 13. in nota. Hinc fortaſſe expunxeris *alia* apud. Cic. de Or. 2, 9 „cum aliqua *alia* arte.“ it. de Inv. 2, 19 „aſſumta *alia* aliqua conſtitutione.“ 1, 11. „cum *aliud* aliquod alicujus factum.“ Paucis vocabulis ante *aliquis* dici pro *alius* etiam Erneſtus monet. Pro Sextio c. 24 „non *alio* aliquo, ſed eo ipſo crimine.“ Mutationem tamen non admittit

nentis, *extra ordinem excurrens tractatio.*
Quapropter non video, cur hunc ei potiſſi-
mum locum aſſignent, qui rerum ordinem
ſequitur; non magis quam illud, cur hoc
nomen ita demum proprium putent, ſi ali-
quid in digreſſu ſit exponendum, cum tot
modis a recto itinere declinet oratio. Nam 15
quidquid dicitur praeter illas quinque, quas
fecimus, partes, egreſſio eſt, *indignatio*, *mi-*
357 *ſeratio*, *invidia*, *convicium*, *excuſatio*, *con-*
ciliatio, *maledictorum reſutatio.* Similia his,

excurrens. Ita libri quidem omnes mei praeter Ioann. (tac. Gibſ.) Gryph. Roll. Capp. dantes *procurrens.* Hoc eſſe in Alm. Voſſ. 1. (cf. § 9.) 3. refert Burm. et probat ſcripturam; voce, ut putat, ab uſu militari repetita. Hujus ſimilitudinis levem colorem cum et ipſe agnoſcam credamque vel auribus blandiri *procurrens* prae illo „excurrens extra;" miror tamen Turic. nullam referri varietatem.

hoc nomen ita. Sic Turic. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Bodl. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. quo accedit Capp. Reliqui omittunt *nomen*, quod ſponte deſiderabam, quanquam carere eo poteſt locus. Omitti non dubito in Guelf. Ioann. Voſſ. 1. 3. Bern.

Cic. de Inv. 2, 26. „Sin *aliud* „quoque aliquod genus." Columellae (2, 9, 9) pro *aliqua* reddere *alia quae peſtis*, non quidem erat neceſſe vid. Drakenb. ad Liv. 5, 13, 4. item 6, 3, 8. cui non accedit Schneiderus. vid. Oudend. ad Suet. Tib. 47.

excurrens. vid. not. crit.

ſi — exponendum. Ultima vox eſt proferenda. Neque enim apparet quare in *narrando* ſolum ſit παρέκβασις.

15. *illas quinque — partes.* cf. 3, 9, 1. 4 Prooem. 6. 5, pr. 5.

maledictorum reſutatio. Quoniam *maledicta* ſunt extra negotium cujus propria quaeſtio eſt. Sic Cic. pro Cluent. c. 23. „doce, in illorum judiciis, „quid, praeter hoc venenum „Oppianici, non modo in „*criminis*, ſed in *maledicti* „loco ſit objectum." cf. 4, 2, 27.

quae non ſunt in quaeſtione, omnis *amplificatio*, *minutio*, omne *affectus genus:* atque ea maxime jucundam et ornatam faciunt orationem: *de luxuria*, *de avaritia*, *de religione*, *de officiis;* quae cum ſint argumentis ſubjecta ſimilium rerum, quia cohaerent,
16 egredi non videntur. Sed plurima ſunt, quae rebus nihil ſecum cohaerentibus

15. *minutio.* Guelf. *in initio.* Turic. omittit cum Alm. *omne.* Turic. *omnis.* *de officiis.* Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) omittunt *de* cum Alm. male. cf. 4, 2, 122. item mox § 16. *cum ſint.* Sic Turic. (a ſec. manu, a pr. *ſunt*) Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Leid. Omittere *ſunt* dicitur Voſſ. 3. Reliqui *cum ſunt.* male; cf. not. ex. *quia coh.* Camp. *quae coh.*

16. *Sed plur.* Turic. *et plur.* *nihil ſecum.* Guelf. *non ſecundum.* Ioann. (tac. Gibſ.) *non ſ.* cum Voſſ. 3. Per errorem Ruſc. et Bad. *n. ſe.*

in quaeſtione, vel ſumma, quae ſtatum facit, vel ſecundaria. cf. 3, 6, 7.

atque ea maxime. Ipſos locos communes egreſſioni accenſendos ſignificat (cf. 4, 2, 117.). Sed ſcabritiem orationi ineſſe ſenſit recte, etſi ſolus, Rollinus. Neque enim poſſunt intelligi *loci communes*, de quibus nunc primum facit mentionem in hac diſputatione, niſi diſerte memorati, quod non ſit, dum ponitur *ea*, quod unusquisque referet ad praecedentia. Abrupta quoque eſt ſtructura: „ea — faciunt orationem: *de luxuria*" cet. Rollinus malit: „atque ea maxime *quae* jucundam" cet. Equidem lenius emendem: *et quae maxime*, ut *et* abierit in *at*, quod ſit ſexcenties, *quae* autem diſcerptum fuerit in *que ea;* niſi forte malis *et quae etiam maxime.* Codices nulli adjuvant.

quae cum — videntur. Affert cauſam, quare loci communes vulgo non ſoleant annumerari egreſſionibus. Sunt enim, inquit, ex eo genere argumentorum, quae petuntur a rebus ſimilibus, eaque ratione fallunt apte *cohaerendo.* In hoc enim verbo laus eſt cf. § 4. 4, 2, 53. *Subjecta* accipio ea poteſtate, de qua egi ad 5, 3, 6.

inferuntur, quibus judex reficitur, admonetur, placatur, rogatur, laudatur. Innumerabilia sunt haec, quorum alia sic praeparata afferimus: quaedam ex occasione vel ex necessitate dicimus, si quid nobis agentibus novi accidit, interpellatio, interventus alicujus, tumultus. Unde Ciceroni quoque in prooemio, 17
cum diceret pro Milone, digredi fuit necesse,

inferuntur. Goth. Jenf. *inferantur* cum Voff. 2. et edd. ante Ald. nisi quod illae per errorem *miserantur*, quod correxit Regius. Vallenf. cum reliquis meis *inferuntur* cf. 4, 2, 60. Habes in tali structura indicativum 5, 13, 9. 10, 1, 43. 11, 1, 82 consentientibus libris. vid. Oudend. ad Suet. Tib. 73.
sic praep. Turic. *sit praep.* (sed a sec. manu *sic*) cum Alm. Ante Stoer. edd. (de Jenf. tac. Gefn.) *sicut pr.* quod repetierunt Roll. Capper. male. Ioann. (tac. Gibf.) *si pr.* cum Voff. 1. 3. *vel ex necessitate.* Sic Goth. cum Voff. 2. Camp. et edd. (de Jenf. tac. Gefn.) ante Basil. exc. Aldo. Reliqui omittunt *ex.* cf. § 15 not. 3.

16. *inferuntur.* cf. not. crit.
Innum. — haec. Minime placet haec eorundem, cum affectatione, iteratio. Eximi saltem possunt haec verba, sine ulla sententiae injuria. Sed libri conspirant.
alia — quaedam. Vide et confer opposita sibi *aliae* et *aut* 3, 6, 41. 5, 13, 28.
dicimus. Malis sane *ducimus*, quod unus meorum Gothanus dat (tac. Gefn.), nullo astipulante libro, nisi quod Ioann. (tac. Gibf.) compendium habet, unde aeque *ducimus* eruas, ac *dicimus*. Defendi tamen vel recepta potest scriptura, si *ex* significat *pro*, *secundum*.

17. *pro Milone — ipsa oratiuncula.* „Cicero cum in„ciperet dicere, exceptus est „acclamatione Clodianorum, „qui se continere ne metu „quidem circumstantium mili„tum potuerunt: itaque non „ea, qua solitus erat, con„stantia dixit. Manet autem „illa quoque excepta ejus ora„tio. scripsit vero hanc, quam „legimus, ita perfecte, ut „jure prima haberi possit." Asc. Pedianus in argumento Milonianae. Quod in hac oratiuncula, quam, ut Asconius, ita Quintilianus etiam tractavit, coactus fecerat, ejus vestigium in scripta quoque habemus, initio. cf. 2, 20, 8.

ut ipſa oratiuncula, qua uſus eſt, patet. Poterit autem paulo longius exire, qui praeparat aliquid ante quaeſtionem, et qui finitae probationi velut commendationem adjicit. At, qui ex media erumpit, cito ad id redire debet, unde devertit.

IV. Sunt, qui narrationi *propoſitionem* ſubjungant, tanquam partem judicialis materiae: cui opinioni reſpondimus. Mihi au- 358
tem *propoſitio* videtur omnis confirmationis initium: quod non modo in oſtendenda quaeſtione principali, ſed nonnunquam etiam in ſingulis argumentis poni ſolet, maximeque in his, quae ἐπιχειρήματα vocantur. Sed
2 nunc de priore loquimur. Ea non ſemper uti neceſſe eſt. Aliquando enim ſine propo-

17. *Poterit.* Turic. Guelf. Camp. *Poteſt* cum Alm. Obr. *velut commend.* Turic. Guelf. Camp. *vel c.* cum Vall. Voſſ. 3. Bern. cf. 3, 8, 45. Omittunt *velut* Jenſ. (cujus varietatem perperam reddidit Geſn.) et edd. ante Ald.

At, qui. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Ioann. (tac. Gibſ.) *atque* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Hujusmodi exemplis diſcas tanto confidentius *atqui* reponere pro *atque*, ubi opus eſt. cf. 4, 2, 80. 6, 29, 4. *erumpit.* Turic. Guelf. Camp. *rumpit* cum Alm. ſed hic et Turic. erroris ſontem demonſtrant *mediae* dantes pro *media*.

1. *poni.* Jenſ. (tac. Geſn.) *proponi* cum rell. ante Gryph. Idem Ioann. dare narrat Gibſ., fallo ille.

2. *non ſemper.* Turic. Camp. *ne ſ.* cum Alm. An fuit *nec ſ.?* *ſemp. uti neceſſe.* Guelf. omittit *uti* cum

1. *propoſitionem.* cf. de hac vocc. 3, 9, 5. 3, 11, 27. 4, 2, 4. 6. 7. 71. 78. 5, 10, 70. 5, 13, 13. 14. 20. 35. 46. 49. 5, 14, 1. 4. 32.

reſpondimus. vid. 3, 9, 2. ſq.

ἐπιχειρήματα. cf. 5, 14, 14.

de priore. quod verſatur in quaeſtione principali, vel ſtatu cauſae.

ſitione aliqua quoque ſatis manifeſtum eſt, quid in quaeſtione verſetur: utique, ſi narratio ibi finem habet, ubi initium quaeſtio; adeo, ut aliquando ſubjungatur expoſitioni, quae ſolet in argumentis eſſe ſumma collectio: *Haec, ſicut expoſui, ita geſta ſunt, Judices: inſidiator ſuperatus, vi victa vis, vel potius oppreſſa virtute audacia eſt.*
Sed nonnunquam valdé utilis eſt; praecipue, 3
ubi res defendi non poteſt, de fine quaeritur:

Voſſ. 1. 3. Bern. Noſtram dant omnes mei ante Stoer. Hic cum reliquis ante Obr. *ſemp. neceſſaria.* Quod dicas eſſe in Britt. ex Gibſ. ſilentio. Sed moneor omitti *uti* in Ioann. ad Geſn. collato, ut Guelferb. ſcriptura vel in hoc eſſe videatur. Cum Voſſ. 1. conſentientem aliquoties vidimus Ioann. cf. 4, 3, 14.

aliqua quoque ſatis. Sic Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Baſil. Haec *a. ſ. q.* Gryph. omittit *aliqua* cum Turic. Capp. Roll. Sic legi volebat Regius, praeter neceſſitatem. Bern. *alia q. ſ.* Reliqui *q. a. ſ.*

3. *eſt. Sed non.* Diffido huic *ſed*, quod abeſt a Turic. et Camp., in reliquis tamen omnibus videtur legi. cf. 6, 3, 7.

praecipue. Omittitur a Turic. Camp. Nec diſplicet quod abeſt. *fine.* Sic Turic. Camp. et edd. ante Ald. cum Bodl. Alm. Andr. Bad. Gryph. Obr. Roll. Capp. Geſn. Reliqui, inter quos Vall. referente Badio, *jure.* Probat noſtrum Gronovius, vir ſummus, ad Decl. p. (ed. Leid.) 588. Aliquoties hoc *privatae pecuniae* exemplo utitur Qu. in tractatione ſtatus finitivi, ut 3, 6, 38. 49. (ubi vide et Ariſtotelem) 7, 3, 10. 21. 22. Sed ne altera quidem ſcriptura, *jure*, caret ſpecie. cf. enim 3, 6, 33. 4, 2, 8. 5, 10, 39. ubi in eodem exemplo juris mentio. Cum *jus* appellatur in hiſce, intelligitur ſtatus *translationis.* vid. 3, 6, 83. 84. ita tamen ut *jus* illud

2. *finem — initium.* cf. 4, 2, 132.

expoſitioni, quae. Cave relativum jungas proximo vocabulo, ſed intelligo *ea res quae.* Idem in argumentis cum ſit, eſt ἀνακεφαλαίωσις.

Haec ſicut. Cic. pro Milone c. 11.

3. *de fine.* vid. not. erit.

ut, pro eo, qui pecuniam privatam de templo ſuſtulit, *Sacrilegii agitur*, *de ſacrilegio cognoſcitis:* ut judex intelligat, id unum eſſe officii ſui, quaerere, *An id*, *quod objicitur*,
4 *ſacrilegium ſit?* Item in cauſis obſcuris, aut multiplicibus. nec ſemper propter hoc ſolum, ut ſit cauſa lucidior, ſed aliquando etiam, ut magis moveat. Movet autem, ſi protinus ſub- 359
texantur aliqua, quae proſint. *Lex aperte ſcripta eſt, ut peregrinus, qui murum aſcenderit, morte multetur. peregrinum te eſſe certum eſt: quin aſcenderis murum, non quaeritur: quid ſupereſt, niſi, ut te puniri oporteat?* Haec enim propoſitio confeſſionem adverſarii premit, et quodammodo judicandi moram tollit, nec indicat quaeſtionem, ſed

magnam habeat cum *qualitate* cognationem. In neutram igitur partem quidquam affirmem de hujus noſtri loci ſcriptura *ſine* an *jure*.

4. *aut multipl.* Goth. (tac. Geſn.) *et m.* cum Voſſ. 2. Jenſ. (tac. Geſn.) *ac m.* edd. ante Stoer. exc. Aldo.

multetur. Omnes quidem libri mei praeter Ald. *mulctetur.* cf. 5, 11, 7. 7, 4, 43. Sed conſtantiam ſcribendi ſequor. cf. 4, 2, 62. vide et Cellar. in orthogr. in hac voce.

quin. Turic. Guelf. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. *qui ſi.* Narrat Bad. Vall. dare *quin* et Ioann. ipſe videtur.

ſed adjuvat. Turic. *judici* cum Alm. peſſimo conſenſu. cf. ad praef. noſtr. p. 45.

4. *obſcuris — multiplicibus.* cf. 4, 1, 4. 4, 2, 85. 6, 1, 8.

Lex — ſcripta eſt. Indicat Almelovenius leg. ult. Dig. 1, 8. „Si quis violaverit muros, „capite punitur." cet. cf. 7, 6, 6.

non quaeritur. i. e. non eſt dubium.

confeſſionem premit. cf. 5, 7, 1 in voce *premere*.

adjuvat. Sunt autem *propoſitiones* et *ſimplices*, et *duplices* vel *multiplices*. quod accidit non uno modo. Nam et plura crimina junguntur; ut, *cum Socrates accuſatus eſt, quod corrumperet juventutem, et novas ſuperſtitiones introduceret:* et ſingula ex pluribus colliguntur; ut, *cum legatio male geſta objicitur Aeſchini, quod mentitus ſit, quod nihil ex mandatis ſecerit, quod moratus ſit, quod munera acceperit.* 5
Recuſatio quoque plures interim propoſitiones habet: ut contra petitionem pecuniae, *Male petis, procuratori enim tibi eſſe non licuit: ſed neque illi, cujus nomine litigas, habere procuratorem: ſed neque es heres ejus, a quo accepiſſe* 6

6. *petitionem.* Goth. (tac. Geſn.) Camp. *petitorem* cum Voſſ. 2. Steph. Roign. Gryph. (1544) Capp. Malim hoc profecto. *procuratori enim.* Sic Guelf. Sed Turic. *procuratore e.* ubi omiſſus profecto apex in *e* finali. Goth. *procuratorem* cum Camp. qui *enim* omittit. cf. 7, 1, 19 ubi in eadem ſtructura *procuratorem* dant omnes libri. Utitur ſeptimi libri loco Dukerus ad Liv. 42, 36, 6. quocum cf. Erneſtum in Clave Cic. voce *licet.* Voſſ. 1. et Ioann. dativum retinent, ſed *enim* omittunt. cf. § 2. not. 2. Ut ad Livium Dukerus, ita hic ego *procuratorem* natum ſuſpicor ex *procuratori enim,* male contractis.

5. *Socrates.* Xenoph. Memorabb. 1, 1. ἀδικεῖ Σωκράτης, οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς, οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰσφέρων. ἀδικεῖ δὲ καὶ τοὺς νέους διαφθείρων.

objicitur Aeſchini. Dem. de falſa leg. p. (Rsk.) 343 media. μηδὲν ἀληθὲς ἀπήγγελκε — μηδὲν ὧν προσετάξατε ἐν τῇ πρεσβείᾳ πεποίηκεν — ἀνήλωκε τοὺς χρόνους — πάντων τούτων δῶρα καὶ μισθοὺς εἴληφε. Ex pluribus hiſce unum aliquod crimen collectum eſt a Demoſthene, cui nomen legationis male geſtae impoſuit.

6. *procuratori — licuit.* cf. 7, 1, 19.

7 *mutuam dicor: nec ipſi debui* Multiplicari
haec, in quantum libet, poſſunt, ſed rem
oſtendiſſe ſatis eſt. Hae ſi ponantur ſingulae
ſubjectis probationibus, plures ſunt propo-
ſitiones; ſi conjungantur, in partitionem
8 cadunt. Eſt et nuda propoſitio, qualis fere
in conjecturalibus, *Caedis ago*, *furtum obji-* 36
cio: eſt ratione ſubjecta: ut, *Majeſtatem
minuit C. Cornelius: nam codicem tribunus
plebis ipſe pro concione legit.* Praeter haec
utimur propoſitione, aut noſtra; ut, *Adul-
terium objicio:* aut adverſarii; ut, *Adulterii
mecum agitur:* aut communi; ut, *Inter me
et adverſarium quaeſtio eſt, uter ſit inte-
ſtato propior.* Nonnunquam diverſas quo-
que conjungimus, *Ego hoc dico, adverſa-*
9 *rius hoc.* Habet interim vim propoſitionis,
etiamſi per ſe non eſt propoſitio, cum expo-
ſito rerum ordine ſubjicimus, *De his cogno-*

mutuam. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) *mutuum* cum edd. ante Leid. cf. 4, 2, 61. Codd. femininum videntur dare omnes.

8. *C.* Sic Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) Reliqui *Cajus.* cf. 3, 8, 47. 5, 11, 15. Haec ratio, diverſa a reliquorum praenominum, etiam certior. *aut adverſ. — mecum agitur.* Haec verba abſunt a Turic. et Alm. cf. § 4.

conjungimus. Turic. Camp. Ioann. (tac. Gibſ.) *jungimus* cum Goth. et edd. Stoer. Chon. Leid.

9. *propoſitio, cum.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 2. edd. ante Baſil. exc. Aldo. Hic, ut reliqui, inſerit *ut*, quo perit ſtructura; neque enim ſic apparet ſententiae ſubjectum, quod nunc eſt in eo ipſo: *cum ſubjicimus*, hoc modo: *Habet ea res, cum ſubjic. — vim* cet.

8. *C. Cornelius.* cf. 4, 3, 13.

9. *propoſitio, cum.* vide not. crit.

ſcitis; ut ſit haec commonitio judicis, quo ſe ad quaeſtionem acrius intendat, et, quodam velut tactu excitatus, finem eſſe narrationis, et initium probationis intelligat: et, nobis confirmationem ingredientibus, ipſe quoque novum quodammodo audiendi ſumat exordium.

V. *Partitio* eſt noſtrarum aut adverſarii propoſitionum, aut utrarumque ordine col-
56. lata enumeratio. Hac quidam utendum ſemper putant, quod ea et fiat cauſa lucidior, et

judicis. Abeſt hoc a Turic. et Alm. ſolis, opinor. cf. § 8. not. 2. Hic quidem aegre careas genitivo nominis tanquam ἀπὸ κοινοῦ intelligendo. cf. 4, 1, 18.

quod velut. Turic. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. *velut qu.* ordine minus elegante. cf. not. crit. ad 4, 3, 17. 1, 3, 8. Guelf. *vel quodam ut.* cum Bern. *velut quodam ut.* Ioann. (tac. Gibſ.).

tactu. Sic Turic. Camp. Goth. Jenſ. (male referente Geſn. *jactu*) cum Voſſ. 2. et edd. ante Bad. quo acc. Gryph. Roll. hisque recentiores. Reliquae *jactu* cum Ioann. (tac. vel potius negante Gibſ.) etiam Bodl. et Bal. dare noſtrum ex Gibſ. verbis conjicias. In voce *tactu* cf. 6, 3, 7.

nov. quodammodo. Elegantior hic ordo, quam qui eſt in Turic. Ioann. Camp. Jenſ. et edd. ante Stoer. *quodammodo n.* Melius tamen Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. accedente Badio, omittunt *quoque*, inſuave in hac compoſitione.

1. *aut utrarumque.* Inter haec vocabula lacunam oſtendit Guelf. in fine verſus, ſufficientem aliquot verbis. cf. 4, 1, 42.

quod ea et fiat. Turic. Ioann. (tac. Gibſ.) Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *q. de. e. f.* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. et edd. ante Bad. qui Regio, conjicienti hoc, concedit ut *et* ponat pro *de*.

velut tactu. i. e. quaſi ejus humerum ferias ad excitandam animi intentionem.

1. *ordine collata.* i. e. conjuncta, non ſeorſim poſita, ut ſingulis propoſitionibus ſuae ſubjiciantur probationes. cf. 4, 4, 7.

ſionis diligentia eo tempore, quo cognoſcenti
7 judicium conamur auferre. Quid? quod interim, quae per ſe levia ſunt et infirma, turba valent? Ideoque congerenda ſunt potius, et velut eruptione pugnandum: quod tamen rarum eſſe debet, et ex neceſſitate demum, cum hoc ipſum, quod diſſimile
8 rationi eſt, coëgerit ratio. Praeter haec in omni partitione eſt utique aliquid potentiſſimum, quod cum audivit judex, cetera tanquam ſupervacua gravari ſolet. Itaque, ſi plura vel objicienda ſunt vel diluenda, et

vel participii, quem conjungas cum *tenuis?* niſi forte et hunc interpretaris genitivum, quod fieri vetat poſitus vocis. *Diviſionis diligentia* junctim plane et unius vocabuli inſtar comprehenditur, ut, quidquid *diviſioni*, etiam *diligentiae* tribui poſſe videatur. *cognoſcenti.* Hoc ex ſola Regii conjectura ſcribi videtur, veriſſima illa. cf. 5, 2, 2. Codd. quidem omnes, opinor, *cognoſcendi* ut Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) cum Alm. Vall. Voſſ. 1. 2. 3. Qui non memorantur ut Bodl. Bal. a Gibſ., a Geſnero nobisque etiam ipſis Goth., per errorem omiſſi videntur. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. (exc. Badio) *cognoſcendi*, quorum primus tranſponit etiam *jud. cogn.*

7. *hoc ipſum.* Hoc ordine Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Camp. Obr. Reliqui *ipſ. h.*

6. *cognoſcenti — auferre.* *Auferre* eadem hic fere dicitur poteſtate, qua modo *auferendus auditor.* Surripere conamur judici (is enim eſt *cognoſcens* cf. 3, 10, 1.) ſuffragium. vid. 2, 17, 28. 5, 14, 29. 6, 1, 7. 6, 2, 5. 12, 1, 36. 12, 10, 52.

7. *turba valent.* cf. 4, 2, 82.

velut eruptione. Confer aliam ſimilitudinem militarem, explicatiorem illam 12, 9, 2. 3.

hoc ipſum — coëgerit ratio. cf. 4, 2, 85.

8. *potentiſſimum.* cf. 3, 6, 8. 12. 5, 10, 105. 118. 5, 11, 6. 37. 5, 12, 8. 9. 14.

363 utilis et jucunda partitio est, ut, quod quaque de re dicturi sumus, ordine appareat: at si unum crimen varie defendemus, supervacua. Ut, si ita partiamur: *Dicam, non ta-* 9
lem esse hunc, quem tueor, reum ut in eo credibile videri possit homicidium: dicam, occidendi causam huic non fuisse: dicam, hunc eo tempore, quo homo occisus est, trans mare fuisse: omnia, quae ante id, quod ultimum est, exequeris, inania videri necesse est.
Festinat enim judex ad id, quod potentissi- 10
mum est, et velut obligatum promisso patronum, si est patientior, tacitus appellat; si vel occupatus, vel in aliqua potestate, vel etiam si moribus incompositus, cum convicio efflagitat. Itaque non defuerunt, qui Cice- 11

8. *quod quaque.* Sic Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibs.) Camp. Jens. (tac. Gesn.) cum Alm. Voss. 1. Bern. et edd. ante Gryph. exc. Badio, qui e Vallensi *quid* reposuit, male defendens in nota. Hunc reliqui exprimunt, retinentes indicativum in *sumus.*

9. *tueor reum ut.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bodl. Bal. Alm. et aliquot edd. Reliqui omittunt *reum.*

ut in eo cred. Guelf. Ioann. (tac. Gibs.) omittunt *in eo* cum Voss. 1. 3. Bern.

10. *si — incompositus.* Guelf. Ioann. (tac. Gibs.) *sic — compositus* cum Bern. et edd. a Gryphio ad Obr. Male, ut docet Burm.

varie. vario probandi genere.

10. *promisso.* cf. 4, 2, 82. 4, 5, 5.

potestate. cf. 4, 1, 72. Dial. de oratt. c. 19. „Vi aut „*potestate*, non jure et *legibus*." item 3, 10, 1. „certa „*lege — principum.*

cum convicio efflagitat. cf. Epist. ad Tryph. I.

ronis illam pro Cluentio partitionem improbarent, qua se dicturum esse promisit primum, *neminem majoribus criminibus, gravioribus testibus, in judicium vocatum, quam Oppianicum;* deinde, *praejudicia esse facta ab iis ipsis judicibus, a quibus condemnatus sit;* postremo, *judicium pecunia tentatum non a Cluentio, sed contra Cluentium:* quia, si probari posset, quod est tertium, nihil ne-
12 cesse fuerit dicere priora. Rursus, nemo tam erit aut injustus, aut stultus, quin eum fateatur optime pro Murena esse partitum, *Intelligo, Judices, tres totius accusationis partes fuisse, et earum unam in reprehensione* 364
vitae, alterum in contentione dignitatis, tertiam in criminibus ambitus esse versatam.

ab iis ipsis. Turic. Camp. omittunt *iis* cum Alm. ipsoque Cicerone. *posset.* Guelf. *potest* cum Goth. et marg. Vidov.

11. *pro Cluentio.* capite 4. Recte Gesnerus ad vindicandum ab hac reprehensione Ciceronem monet, tertio probando inservire priora apud eum, id quod apparet in primis c. 23. „verisimilius tamen esset, eum potius corrupisse, qui metuisset, ne ipse condemnaretur, quam illum, qui veritus esset, ne alter absolveretur: deinde cum esset nemini dubium, quid judicari necesse esset, eum certe potius, qui sibi aliqua ratione diffideret, quam eum qui omni ratione consideret: postremo certe potius illum, qui bis apud eos judices offendisset, quam eum, qui bis causam iis probasset." Quod tamen negat Gesnerus Quintilianum sentire cum iis, qui vituperent Ciceronem, obstat quodammodo, quod mox legitur *Rursus*, in quo est illius notationis tacita quaedam confirmatio.

12. *pro Murena.* c. 5. *Contentio*, seu comparatio, *dignitatis* locum dat pulcherrimae illi jureconsulti et ducis comparationi c. 9. 10.

Nam ſic et oſtendit lucidiſſime cauſam, et nihil fecit altero ſupervacuum. De illo quo- 13
que genere defenſionis plerique dubitant, *Si occidi, recte feci: ſed non occidi.* quo enim prius pertinere, ſi ſequens firmum ſit? haec invicem obſtare, et utroque utentibus, in neutro haberi fidem. Quod ſane in parte verum eſt, cum illo ſequenti (ſi modo indu-
bitabile eſt) ſit ſolo utendum. At, ſi quid 14
in eo, quod eſt fortius, timebimus, utraque probatione nitemur. Alius enim alio moveri ſolet: et, qui factum putavit, juſtum credere poteſt: qui tanquam juſto non movebitur, factum fortaſſe non credet. Ut certa manus uno telo poſſit eſſe contenta, incertae

13. *fidem.* Abeſt a Turic. et Alm. ſolis. cf. 4, 4, 9. not. 2. 5 Pr. 1. *eſt cum illo.* Sic Aldus ſolus. Codd. quidem mei et MSS. et excuſi pro *cum* fere dant *et;* niſi quod Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. *etiam* pro hoc habent. Hinc efficio Aldinam ſcripturam, ut librarii ex *eſt cum*, male repetendo corruperint: *eſt etiam.* Mox ponenda varietas magis hoc aſtruet. *eſt) ſit ſolo.* Sic Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. 3. et edd. ante Bad. Ex Voſſ. 1 refertur *e. ſi ſ.* Reliqui inter quos et Vall. omittunt *eſt*, et *ſit* parentheſi aſſignant. Loc. Ven. Ruſc. tranſponunt *ſit eſt;* male.

14. *incertae.* Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Goth. (tac. Geſn.) Camp. *incerta* cum Alm. Vall. Voſſ. 1. 3. Major hic

13. *Si occidi — occidi.* cf. 3, 6, 10.
ſequens — illo ſequenti. cf. 4, 3, 9. item mox § 17. 5, 7, 5.
14. *moveri — movebitur.* Cave ad affectus hoc referas, qualis erat poteſtas § 6. Hoc quidem loco *movere* eſt, quod toties apud Ciceronem, quodque recentiores reddere ſolent: *convincere.* In hac praeterea verborum comprehenſione ſatis confidenter pro *putavit* ſcribam *putabit*, quanquam nullo libro addicente.

plura ſpargenda ſunt, ut ſit et fortunae locus.
15 Egregie vero Cicero pro Milone *inſidiatorem* primo *Clodium oſtendit:* tum addit ex abundanti, *etiamſi id non fuiſſet, talem tamen civem cum ſumma virtute interfectoris et glo-*
16 *ria necari potuiſſe.* Neque illum tamen ordinem, de quo prius dixi, damnaverim: quia quaedam, etiamſi ipſa ſunt dura, in id tamen valent, ut ea molliant, quae ſequuntur. Nec omnino ſine ratione eſt, quod vulgo dicitur, *Iniquum petendum, ut*
17 *aequum feras.* Quod tamen nemo ſic accipiat, ut omnia credat audenda. Recte enim

neceſſitas deferendi Codd. quam modo § 6 in *ſecta*, quanquam credibile eſt aliquos etiam MSS. nobiſcum facere.

15. *primo.* Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Camp. *primum* cum Alm. male. *abundanti.* Turic. *habundantia.* Camp. *abundantia.* Altero loco in receptam conſentiunt. cf. not. ex.

16. *quaedam etiam ſi.* Omittunt *etiam* Turic. Camp. cum Alm. Nec diſplicet. Vett. edd. fere *etſi.*

17. *audenda.* Turic. *audendum* cum Alm. quod recepit Obr. probante Burm. et ablegante ad Gronov. Obſerv. l. 1. c. 7. p. 56. Minus tamen placet in Qu. ab omni antiquitatis affectatione alieno.

15. *ex abundanti.* Locutio recurrens 5, 6, 2 nec infrequens apud hujus aevi ſcriptores iisque recentiores, ICtos maxime. vid. Briſſon de Verborum ſignificatione h. v.

16. *illum — ordinem* qui eſt § 13 in *illo genere defenſionis: Si occidi* cet.

Iniquum — feras. A mercatoribus hoc jactari ſolitum abiiſſe in proverbium putat Eraſmus in Chiliadibus 2, 3. 26, ubi ſuſpicatur Senecam de Benef. 7, 22. huc reſpexiſſe dicentem „quaedam *praecipimus*" (non *petimus*, ut Eraſmus) „ultra modum, ut ad *verum* „*et ſuum*" (pro quo *verſum ſuum*, Eraſmus, ingenioſe, ſed auctoritatem deſidero) „redeant."

365 Graeci praecipiunt, *Non tentanda, quae effici omnino non possunt.* Sed, quoties hac, de qua loquor, duplici defensione utemur, id laborandum est, ut in illam partem sequentem fides ex priore ducatur. Potest enim videri, qui tuto etiam confessurus fuit, mentiendi causam in negando non habere.
Et illud utique faciendum est, ut, quoties 18
suspicabimur a judice aliam probationem desiderari, quam de qua loquimur, promittamus nos plene et statim de eo satis esse facturos: praecipueque, si de pudore agitur.
Frequenter autem accidit, ut causa parum 19
verecunda, jure tuta sit: de quo ne inviti judices audiant et adversi, frequentius sunt admonendi, *secuturam defensionem probitatis ac dignitatis: expectent paulum, et agi*

non possunt. Turic. Guelf. *n. possint* cum Alm.

id laborandum. Camp. *id elaborandum.* cf. 2, 3, 6.

18. *susp. a judice.* Turic. *susp. judici* cum Alm. solo cf. § 13.

adversi. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Stoer. cum Alm. Voss. 2. 3. Reliqui *aversi.* cf. 4, 1, 10. 5, 12, 19.

17. *Graeci praecipiunt.* Adest proverbium ἀδύνατα θηρᾷς apud Zenobium et Suidam, et Chiloni a Diogene Laërtio 1, 70 tribuitur: Μὴ ἐπιθυμεῖν ἀδυνάτων.

18. *praecipueque.* Malis sane abesse *que* cf. 3, 1, 15. 4, 1, 10. item 9, 4, 35. 10, 1, 20. Retinendum tamen 10, 1, 27. Codd. nostro quidem loco non variant.

de pudore. Pudor, ut saepissime apud veteres, est religio, innocentia, probitas: Gewissenhaftigkeit. cf. § 20. it. *verecundiae* 21. *modestiae ib.* item 1, 2, 4. Similia praecepta habes in narratione 4, 2, 79.

20 *ordine ſinant.* Quaedam interim nos et invitis litigatoribus ſimulandum eſt dicere; quod Cicero pro Cluentio facit circa judiciariam legem: nonnunquam, quaſi interpellemur ab iis, ſubſiſtere: ſaepe avertenda ad ipſos oratio; hortandi, ut ſinant nos uti noſtro conſilio. Ita ſurrepetur animo judicis, et, dum ſperat probationem pudoris, aſperioribus illis mi-
21 nus repugnabit. Quae cum receperit, etiam verecundiae defenſioni facilior erit. Sic utraque res invicem juvabit, eritque judex circa jus noſtrum ſpe modeſtiae attentior, circa
22 modeſtiam juris probatione proclivior. Sed, ut non ſemper neceſſaria, aut utilis etiam partitio eſt, ita opportune adhibita plurimum orationi lucis et gratiae confert. Neque

20. *ab iis.* Sic Camp. cum Obr. Reliqui *a. his.* cf. 4, 3, 3. 5, 7, 3. *avertenda.* Turic. *aconvertenda* (a ſec. manu *ac convertenda*) cum Alm. cf. § 18. Camp. *convertenda* cum Bodl. Andr. Obr. *adverta* per errorem dat Guelf. pro *advertenda* quod eſt in Goth. et edd. ante Stoer. *avertenda* verbum eſt legitimum cf. 4, 2, 103.

22. *aut utilis etiam.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Obr. Reliqui *a. e. ſupervacua.* Noſtrum quanto praeſtet, ſponte apparet. In vulgata debebat ſaltem eſſe prius: *aliquando non neceſſaria.*

20. *pro Cluentio.* c. 52. ſq. „Poterat Cluentius corrupti „judicii accuſatus, tueri ſe „lege, quod ſenator non eſ„ſet; lex autem de corruptis „judiciis ad ſenatores pertine„ret.“ Geſnerus.

quaſi interpellemur. Ablegat Geſn. ad 6, 4, 9 ubi vera tangitur interpellatio litigatoris, quam hic ſimulare ſuadet.

ad ipſos. i. e. litigatores.

21. *jus — juris.* Jus hoc non eſt naturale, ſed legitimum cf. not. crit. ad 4, 4, 3. n. 3.

22. *non — utilis.* i. e. noxia.

enim ſolum id efficit, ut clariora fiant, quae dicuntur, rebus velut ex turba extractis, et in conſpectu judicum poſitis: ſed reficit quoque audientem certo ſingularum partium fine: non aliter, quam facientibus iter,
366 multum detrahunt fatigationis notata inſcriptis lapidibus ſpatia. Nam et exhauſti 23
laboris noſſe menſuram voluptati eſt, et hortatur ad reliqua fortius exequenda, ſcire quantum ſuperſit. Nihil enim longum videri neceſſe eſt, in quo, quid ultimum ſit, certum eſt. Nec immerito multum ex dili- 24
gentia partiendi tulit laudis Q. Hortenſius:

ſolum id. Hoc ordine Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Ioann, (tac. Gibſ.). Reliqui *id ſol.* Non videtur *ſolum* a ſuo *non* tanto intervallo diſtinendum; neque nomen adjectivum eſt *ſolum* ſed adverbium.

23. *voluptati eſt et.* Turic. *voluptatem et*, a ſec. autem manu *voluptas eſt et*, quod ipſum dat Camp.

inſcriptis lapidibus. Eleganter huc advocat Colomeſius Rutilii Numatiani in Itinerarii l. 2. verſus 7. 8. quos ipſos e Quintiliano adumbratos cenſet Wernsdorſius.

Intervalla viae feſſis praeſtare videtur
Qui notat inſcriptus millia crebra lapis.

24. *Q. Hortenſius — eludit.* vid. Cic. Brut. c. 88 ubi Corradus haec eluſionis hujus veſtigia indicat: Cic. pro Quintio c. 10. „Faciam quod „te ſaepe animadverti facere, „Hortenſi: totam cauſae meae „dictionem in certas partes di„vidam. *Tu id ſemper facis,* „*quia ſemper potes. ego in hac* „*cauſa faciam, propterea quod* „*in hac videor poſſe facere.* „*Quod tibi natura dat, ut* „*ſemper poſſis, id mihi cauſa* „*concedit, ut hodie poſſim.*“ Divinat. in Caecil. c. 14 „Quid? cum accuſationis tuae „membra dividere coeperit“ (Hortenſius) „et *in digitis*

cujus tamen divisionem, in digitos diductam, nonnunquam Cicero leviter eludit. Nam est suus et in gestu modus, et vitanda ut quae maxime concisa nimium et velut articulosa
25 partitio. Nam et auctoritati plurimum detrahunt minuta illa, nec jam membra, sed frusta: et hujus gloriae cupidi, quo subtilius et copiosius divisisse videantur, et supervacua assumunt, et, quae natura singularia sunt, secant: nec tam plura faciunt,

24. *suus et in gestu.* Guelf. Ioann. (tac. Gibs.) *suus certus* cum Palat. Gebh. Voss. 1. 3. Bern. et edd. ante Gryph. nisi quod pleraeque harum *certus suus* quod revocavit Capper. A Gryph. inde *certus ejus*, ex conjectura Regii. Nostram dant Turic. (quanquam per errorem *s. et ingesta*) Camp. Goth. Voss. 2. (hic bene conspirantes cf. 4, 2, 9.) Alm. Obr. Burm. Gesn.

vit. ut quae max. Sic Turic. Stephan. Gryph. (1544) Obr. nisi quod Gr. *ev.* Camp. *v. quae m.* Jens. (tac. Gesn.) *e. vit. utique m.* cum edd. ante Gryph. Mox Stoer. *ev. max.* cum Vall. et recentt. cf. 3, 8, 12.

„*suis singulas partes causae* „*constituere?*" Fragmentum operis Ciceroniani, cui titulus: *De Philosophia, sive Hortensius* apud Nonium c. 4. voce *pressum*: „Quis te autem „est aut fuit unquam in par„tiundis rebus, in definiendis, „in explanandis pressior?"

suus — modus. Quod *gestum* tangit, id respicit ad „divisionem *in digitos* di„ductam" quibus verbis maxime locum Caecilianae (c. 14.) supra positum designasse mihi videtur. *Et*, quod additur, significat, vel ipso gestu, citra reliquam rei evidentiam, apparere, quam facile displiceat nimia partiendi diligentia, cum et gestus ejus index saepius recurrens dedecere soleat. Hunc gestum habes etiam 11, 1, 5. 11, 3, 14 quanquam ibi *argumenta*, non *singulae partes causae*, in digitos diducuntur et digeruntur. Alius est gestus summarum index 1, 10, 35.

quam minora. deinde cum fecerunt mille particulas, in eandem incidunt obſcuritatem, contra quam partitio inventa eſt. Et diviſa 26
367 et ſimplex propoſitio, quoties utiliter adhiberi poteſt, primum debet eſſe aperta atque lucida (nam quid ſit turpius, quam id eſſe obſcurum ipſum, quod in eum ſolum adhibetur uſum, ne ſint cetera obſcura?), tum brevis, nec ullo ſupervacuo onerata verbo. Non enim, quid dicamus, ſed, de quo dicturi ſumus, oſtendimus. Obtinendum etiam, ne 27
quid in ea deſit, ne quid ſuperſit. Supereſt autem ſic fere, cum aut in ſpecies partimur,

26. *Et diviſa.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Reliqui omittunt *Et.* *adhiberi.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Bip. cum edd. ante Burm. qui quare *haberi* ſcripſerit obſecundantibus recentioribus, non aſſequor.

deb. eſſe. Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. Reliqui *e. d.*

27. *quid dicamus.* Sic Camp. cum Bodl. Alm. Andr. aliisque non paucis ante Stoer. Prope accedit Turic. *quod dicamus.* Jenſ. et edd. ante Ald. *de quo dicimus* cum Guelf. Sed a Stoerio fere *de quo dicamus* quod eſt in Goth. et Vallenſi, ref. Badio. *dict. ſumus* Sic Turic. Guelf. Ioann. (tac. Gibſ.) Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Bad. Reliqui fere *d. ſimus.*

26. *Et diviſa — propoſitio* i. e. ſive partitionem adhibes, ſive ſimplici propoſitione uteris.

27. *quid dicamus — de quo dicturi ſumus.* Priore loco conjunctivus proprie uſurpatur, altero indicativus. Aliud enim eſt *oſtendere quid dicas* i. e. rem, quam cummaxime tractas, qualis ſit, explicare, aliud *oſtendere id, de quo dicturus es* i. e. indicere ea, quae mox tractabuntur. Illud probationis eſt, hoc propoſitionis.

ut ſi dicam. vid. not. crit.

quod in genera partiri ſit ſatis; aut, genere poſito, ſubjicitur ſpecies: ut ſi dicam de virtute, juſtitia, continentia: cum juſtitia atque
28 continentia virtutis ſint ſpecies. Partitio prima eſt, quid ſit, de quo conveniat; quid, de quo ambigatur. In eo, quod convenit,

ut ſi dicam. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Gryph. exc. Bad. ſed redit ad veterem ſcripturam Gibſ. quocum facit Ioann. Alm. item Obr. Reliqui *ut: Dicam* e conjectura Regii, nullo, ut praeſtare auſim, MS. aſtipulante, quanquam multi ſilentur. In tanto Codd. conſenſu *ſi* omittere religio fuit. Ad ipſam quidem *partitionem* convenientius eſſe videtur ſi promittens inducatur orator: *Dicam* cet. Poteſt tamen non ſolum in proponenda partitione, ſed in ipſa quoque partium tractatione reprehendi is, qui hoc vitio laboret. Nec latine ſatis, ad Quintiliani in primis ſobrietatem, ſtruitur hoc *ut: Dicam* i. e. *ut ſi quis ita partiatur: Dicam.*

28. *ambigitur, quae.* Libri et ſcripti et excuſi mei ad unum omnes inſerunt *quae dicturi ſumus*, recentiores fere *ſimus.* Hoc alienum eſſe ſolus ſenſit Geſn. qui uncis incluſit. Unde natum, non adeo facile oſtendatur. Nam quod ſupra § 26. paucis ante verſibus legitur *quod dicturi ſumus*, id poterat quidem repeti calamo oſcitantis librarii, nec tamen plane idem eſt. Geſn. verba noſtra gloſſam putat eorum quae ſequuntur: *quae noſtrae propoſitiones.* In Turic. pro *ambigitur* a prima manu ſcriptum eſt *ambigituri.* Poterat aliquis iſtis: *q. n. p.* ſuperſcribere *i* (ſcil. *id eſt*) *quae dicturi ſumus*, quae mox ab ignaro librario praemitterentur iis quibus interpretamenti cauſa erant ſuperſcripta. Nolui locum diutius turbari hiſce ſordibus, quae nullis machinis in ordinem redigi poſſunt.

28. *Partitio prima.* Recte Pſeudo-Turnebus ad partes vocat Cic. de Inv. 1, 22. *Prima* hic quidem nihil aliud, niſi quid primum diſtinguendum ſit in oratione, deſignat; quo minus mutatione indigebat locus, quam Regius ſuaſit, ut legeretur *promit* vel *proponit* pro: *prima eſt.* Poſterius aliquot edd. expreſſerunt, ut Aldus.

quid adverſarius fateatur, quid nos: in eo, de quo ambigitur, quae noſtrae propoſitiones, quae partis adverſae. Turpiſſimum vero, non eodem ordine exequi, quo quidque propoſueris.

vero non. Sic Turic. Camp. Ioann. (tac. Gibſ.) Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Bad. quo acc. Baſ. Obr. Voſſ. 1. 2. *vero* etiam omittit Guelf. Reliqui inſerunt *eſt*.

eodem. Sic Turic. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. Obr. Reliqui *eo*.

ARGUMENTUM LIBRI V.

Aliquot praeceptores solum oratoris officium tradidisse DOCERE. Prooem. — 2. Plures praecipuum — 3. Unde hunc librum maxime necessarium — C. 1. Probationes inartificiales — C. 2. Praejudicia — 2. auctoritas pronunciantium, similitudo rerum, quomodo refellantur — C. 3. Fama quomodo tractetur in utramque partem — C. 4. De tormentis generalia — 2. Propria cujusque litis — C. 5. Tabulas non refelli solum, sed et accusari, tractis ex causa argumentis, aut aliis probationibus aeque inartificialibus — C. 6. Jusjurandum offerentibus quid obstet, quid prosit — 3. argumenta pro non recipientibus, deferentibus — 5. pro recusantibus — 6. Seniorum praecepta — C. 7. Testimonia per tabulas data quomodo refellantur — 3. Et pro praesentibus et contra eosdem aut actione aut interrogatione confligi — 4. Loco communi contra genera, contra singulos — 7. Domitium Afrum rectissime postulasse interiorem causae notitiam — 9. Quomodo producendi testes voluntarii — 12. Vitandas eorum insidias — 15. Ejus testis, cui denunciatum est, animum in reum si norit accusator, iniquum — 17. propensum — 20. Si ignoret — 22. Patronum erutam antea testis mentem et conditionem quomodo tractare oporteat oratione continua — 24. causas laedendi rei exponendas, in generibus testium, in singulis — 26. Patrono interroganti testem, primum est nosse — 28. Tractandi singulos ratio unde maxime sumatur — 29. Fortuna scite utendum in interrogando, et caute; nec unquam fraude — 33. Diversa testimoniorum genera

inter se contendenda — 37. Si qua defecerint, requirenda — C. 8. Artificiales probationes vulgo negligi — 4. Communia in omni argumentorum genere — C. 9. Signa differre ab argumentis — 3. Signa ad praecepta artis an pertineant — 8. non necessaria, ceteris adjuncta, valere — 12. Aliquam speciem signis proprie non subjectam, ut signa tractandam — 15. Prognostica — C. 10. Graecorum et Latinorum ratio in denominandis argumentis — 9. Vocabuli varii significatus — 11. Oportere esse aliquid in causa quod probatione non egeat — 15. Credibilium genera — 20. Argumentorum loci — 23. A persona, per certas species — 32. A rebus — 33. Quare aliquid factum sit — 37. Ubi — 42. Quando — 49. Facultates faciendi — 52. Modus, triplici quaestione — 54. Duci argumenta ex finitione, per genera, species, differentia, propria — 62. Ciceronis dissensus — 63. Divisione adjuvari finitionem — 71. Argumenta ex initio, incremento, summa — 73. Ex dissimilibus, contrariis, pugnantibus consequentibus — 75. Consequentia et sequentia — 80. Argumentatio a causis — 86. majora ex minoribus et vicissim — 90. nimis hoc secari in species — 92. Exempla, cum enumeratione locorum argumentationis — 95. A fictione quoque duci argumenta — 100. Nec sufficere et nocere nimiam praeceptorum superstitionem — 104. exemplis probatur — 109. Caute versandum in proponendo — 119. Et praeceptorum et oratorum propria utilitas — 122. Exercitatione plurimum profici — C. 11. Exemplorum extrinsecus adductorum varia appellatio et finitio — 6. Exemplum proprie vocatum, simile, dissimile, contrarium, ex majoribus ad minora et vicissim — 17. Ratio eorum, quae ex poëticis fabulis ducuntur — 19. Fabellae Aesopiae — 22. Similitudo — 26. Caute in ea versandum — 30. Nimia harum rerum partitio — 32. Juris similitudo — 34. Analogia — 36. Auctoritas — 42. Deorum — 43. Judicis, adversarii, agentis ex diverso. Male haec inartificialibus

accenseri — C. 12. Dubiis quatenus uti possimus — 4. Quae singula sint urgenda, quae universa — 6. Quaedam argumenta esse adjuvanda et per partes ducenda — 8. Parcendum argumentorum numero — 9. Probationes ductae ex affectibus — 14. Quo loco potentissima quaeque ponenda — 15. Se breviter demonstrasse quae frustra alii verbosius — 17. Vulgo nunc negligi probationem — C. 13. Refutatio duplex — 2. Quare difficilius defendere quam accusare — 4. Deprecationem sine ulla specie defensionis vix esse tentandam — 7. Silentio vix quidquam profici in rebus quae defendi nequeant — 11. Nunc plura simul, nunc singula invadenda — 15. Qualia facile refellantur — 17. Talia efficere adversarii argumenta, esse oratoris — 19. Reliqua per conjecturam, finitionem, qualitatem, tractanda — 22. Dissimilitudinem eorum, quae assumuntur ab adversariis, sedulo scrutandam; aut illa quoque ipsa reprehendenda — 25. Quam minime efficaciter referenda esse adversarii dicta, nec unquam cum sua confirmatione — 28. Interim totum crimen exponi, interim per partes — 29. Communia quomodo fiant contraria; quomodo inveniantur inter se pugnantia in actione adversarii — 34. Vitiose ab adversario dicta facile reprehendi — 36. In contradictionibus nobis oppositis utrumque vitium fugiendum et praetereundi et superstitiose refutandi 37. Agenti ex diverso plerumque parcendum — 42. Non esse stultum adversarium fingendum — 45. Contradictiones praesumentem interdum dare de se respondentibus venustissimos lusus — 49. Posse tamen nonnunquam poni aliquid simile contradictioni — 51. Fiduciam prae se ferre debere oratorem — 53. Quo ordine confirmanda nostra, refutanda aliena — 56. Adjuvandam probandi refutandique rationem viribus dicentis — 59. Inanem Theodorum inter et Apollodorum contentionem agitatam — C. 14. Enthymema et argumentum significare et ejusdem elocutionem, eamque duplicem, ex consequentibus, ex pugnantibus — 5. Epichirematis partium aliis alium numerum placere, sibi ternarium

— 10. *In his tribus non ſemper eandem formam eſſe* — 14. *Epichirema oratorum, ſyllogismum philoſophorum eſſe* — 17. *Nec omnes ſemper haſce partes poni, nec eodem ordine* — 20. *Quomodo occurratur his tribus* — 24. *Enthymematis et ſyllogismi differentia* — 27. *Non eſſe ſtipandam orationem hiſce dialecticis* — 33. *Ne ipſa quidem argumenta ſemper ornatu eſſe ſpolianda.*

M. FABII QUINTILIANI 368

DE

ORATORIA INSTITUTIONE

LIBER QUINTUS.

PROOEMIUM.

Fuerunt, et clari quidem auctores, quibus ſolum videretur oratoris officium docere. Namque et affectus duplici ratione excludendos putabant: primum, quia vitium eſſet omnis animi perturbatio; deinde, quia judicem a veritate depelli miſericordia, vel

1. *quidem.* Turic. Guelf. Camp. *quidam* (quorum noviſſimus tranſponit etiam *quid. clari*) cum Alm. Voſſ. 3. et aliquot edd. ut Obr. Male profecto. cf. 4, 1, 43.

depelli. Turic. Camp. *pelli* cum Alm. Andr.

miſeric. — ſimilibusque non. Turic. *m. gratia ſ. n.* Camp. *m. gratia v. i. ſ. n.* cum Andr. Sed Bodl. *m. gratia ſ. rebus n.* Guelf. *m. v. i. aut ſimilibus n.* Equidem *gratiam* loco ſupereſſe cenſeo, quippe ſubjectam miſericordiae; unde tamen advenerit, adhuc requiro.

1. *clari — auctores.* Recte ad partes vocant Ariſtotelem Rhet. 1, 1, 4.

ſolum — docere. cf. 4. 5. 6.

a veritate depelli. Et falli, et injuſtum reddi. Ineſt enim *veritatis* vocabulo, etiam juſtitiae ſignificatio.

ira, ſimilibusque, non oporteret: et voluptatem audientium petere, cum vincendi tantum gratia diceretur, non modo agenti ſupervacuum, ſed vix etiam viro dignum, arbitrabantur. Plures vero, qui nec ab illis 2
369 ſine dubio partibus rationem orandi ſummoverent, hoc tamen proprium atque praecipuum crederent opus, ſua confirmare, et, quae ex adverſo proponerentur, refutare. Utrumcunque eſt (neque enim hoc loco 3
meam interpono ſententiam), hic erit liber illorum opinione maxime neceſſarius, quo toto haec ſola tractantur: quibus ſane et ea, quae de judicialibus cauſis jam dicta ſunt, ſerviunt. Nam neque *prooemii*, neque *nar-* 4
rationis eſt alius uſus, quam ut judicem

et volupt. Turic. *nec v.* cum Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. Hoc in ſuis libris omnibus inventum correxit Regius. Bona ſcriptura eſt in Vall. ref. Badio, item in Guelf. Camp. Goth. aliisque fortaſſe qui tacentur.

ſed — dignum. Abſunt haec a Turic. et Alm. cf. 4, 5, 13 not. 1.

2. *ex adverſo.* Turic. om. *ex* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Jenſ. (neque enim hic *e diverſo* ut refert Geſn.) et edd. ante Ald. exc. Ven. quae ſic: *adverſario* itidem ſine *ex.* Turic. tamen a ſec. manu *ab adverſo* pro quo Andr. *ab adverſario.* Goth. *e diverſo.* Noſtrum quod repoſuit Regius eſt in Guelf. Camp. aliisque fortaſſe multis ante Reg. *refutare.* Guelf. *infirmare*, ſolus. Mire! cf. Cic. de Or. 2, 27. *confirmare — infirmare.*

3. *Utrumcunque.* Turic. Camp. *Utrumque* cum Voſſ. 3. Bern. *neque en.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bern. Reliqui *nec e.* cf. 4, 2, 109. 6, 9, 6. *quo toto.* Turic. Camp. *quia t.* cum Alm.

5. *quae — jam dicta ſunt.* Libro tertio a nono inde capite.

praeparent: et ſtatus noſſe, atque ea, de quibus ſupra ſcripſimus, intueri, ſupervacuum foret, niſi ad hanc perveniremus. Denique ex quinque, quas judicialis materiae fecimus, partibus, quaecunque alia poteſt aliquando neceſſaria cauſae non eſſe: lis nulla eſt, cui probatione opus non ſit. Ejus praecepta ſic optime diviſuri videmur, ut prius quae in commune ad omnes quaeſtiones pertinent, oſtendamus: deinde, quae in quoque cauſae genere propria ſunt, exequamur.

I. Ac prima quidem illa partitio, ab Ariſtotele tradita, conſenſum fere omnium

4. *praeparent.* Turic. *praeparentis* (a ſec. manu *praeparantis*) cum Alm. cf. § 1. not. 5. Sed haec varietas nihil adjuvat vid. not. ex. *ad hanc.*

5. *videmur.* Turic. Camp. *videamur* cum Alm.

quae in commune. Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Bern. edd. ante Gryph. et pluribus profecto quam memorantur Codd. Recentiores *in commune quae.*

4. *ea — ſupra ſcripſimus.* Reſpici maxime puto 3, 11 integrum.

intueri. Hoc verbo in primis delectatur Qu. ſignificatu improprio et ad animi curam translato, cujus formae exempla plurima miniſtrabit index. cf. 3, 11, 1 ubi idem in eodem loco.

ad hanc. Facile eſt, quid voluerit Qu., conjicere et ſubaudire vel, quod ſuadet Capper., *orationis partem*, vel *probationem.* Neque tamen orationis Quintilianeae integritatem et diligentiam hic quisquam agnoſcat. Quare excidiſſe arbitror vel ante vel poſt *praeparent* vocem hanc: *probationi*, quo deinde reſpiciet pronomen *hanc.* cf. 5, 7, 57. not. crit.

5. *quinque — partibus.* cf. 3, 9, 1. 4, pr. 6. 4, 5, 15.

in quoque cauſae genere. Cave hic de iis cogites cauſarum generibus quae habes 5, 3, 15. item 3, 4, 15. Significatur unum genus judiciale, cujus ſingulae cauſae in ſua genera digeruntur. cf. not. ad 4, 1, 40.

1. *Ariſtotele.* Rhetor. 1, 2, 2.

meruit, alias esse *probationes*, quas extra di-
370 cendi rationem acciperet orator; alias, quas
ex causa traheret ipse, et quodam modo
gigneret. Ideoque illas ἀτέχνους, id est *inar-
tificiales;* has ἐντέχνους, id est *artificiales*,
vocaverunt. Ex illo priore genere sunt 2
praejudicia, *rumores*, *tormenta*, *tabulae*, *jus-
jurandum*, *testes*, in quibus pars maxima
contentionum forensium consistit. Sed, ut
ipsa per se carent arte, ita summis eloquen-
tiae viribus et allevanda sunt plerumque, et
refellenda. Quare mihi videntur magnopere
damnandi, qui totum hoc genus a praeceptis
removerunt. Nec tamen in animo est, 3
omnia, quae aut pro his aut contra dici
solent, complecti. Non enim communes

1. *probationes.* Turic. Camp. *propositiones* cum Bodl. Bal. Bern. Andr. Male. *has — artificiales.* Haec verba, a Regio rectissime suffecta, absunt a libris meis et scriptis et excusis ante Ald. nec profecto in ullo eorum, qui collati sunt, Codd. inveniuntur. Recte tamen recipiuntur, quia falsae in hisce conjecturae ne locus quidem est. cf. 5, 10, 14.

2. *vir. et all.* Turic. Camp. Guelf. omittunt *et* cum edd. a Stoerio inde usque ad Gesn. qui recte reposuit ex Goth. aliisque apud Burm. Habent *et* Jens. (tac. Gesn.) cum reliquis ante Stoer.

3. *quae aut pro.* Turic. Guelf. Camp. omittunt *aut* cum Goth. et edd. ante Basil. exc. Aldo. Male.

meruit. cf. 4, 2, 125.

2. *praejudicia — testes.* cf. Arist. l. c. et Cic. de Or. 2, 27. A Cicerone eleganter significari argumenta inartificialia, observat Ernestus ad or. pro Flacco c. 11. extr.

allevanda. „i. e. adjuvanda." Badius, rectissime.

3. *communes locos.* cf. 2, 1, 11. 2, 4, 27. Cic. de Inv. 2, 16. ad Herenn. 2, 6. 7. 8.

locos tradere deſtinamus, quod eſſet operis infiniti, ſed viam quandam atque rationem. Quibus demonſtratis, non modo in exequendo ſuas quisque vires debet adhibere, ſed etiam inveniendo ſimilia, ut quaeque conditio litium poſcet. Neque enim de omnibus cauſis dicere quisquam poteſt ſaltem praeteritis, ut taceam de futuris.

II. Jam *praejudiciorum* vis omnis tribus 371 in generibus verſatur: *Rebus*, quae aliquando *ex paribus cauſis* ſunt *judicatae*, quae *exempla* rectius dicuntur; ut *de reſciſſis patrum teſtamentis*, vel *contra filios confirmatis*: *Judiciis ad ipſam cauſam* pertinentibus, unde etiam nomen ductum eſt; qualia *in Oppianicum* facta dicuntur, et a ſenatu *adverſus Milonem*: aut, cum *de eadem cauſa*

viam. Turic. Guelf. Camp. *vim.* cum Alm. Bodl. Voſſ. 3. Bern. Andr. Goth. Jenſ. et edd. ante Gryph. Male cf. 2, 17, 41. 7 Praef. 4. 7, 2, 56. it. Cic. Brut. c. 12. de Divin. 2, 1. de Orat. 1, 19. de Finib. 2. 1.

1. *Jam.* Turic. *tam.* Guelf. *Tamen* cum Vall. Voſſ. 1. 3. Bern. Goth. Jenſ. pro quo Regius conjectura repoſuit *Nam* et hoc deinceps eſt in edd. ante Bad. qui noſtrum dedit primus, ex ingenio ut videtur; rectiſſime, et praeivit Camp. Nec obſcurum verae ſcripturae veſtigium in Turic. Reliqui ſilentur.

vis — generibus. Turic. *de his omnibus in generibus* cum Alm. ſolo. cf. 5 Pr. 4.

quod eſſet. An *q. eſt*? cf. 1, 8, 5. Codd. non variant.

3. *inveniendo.* Non dubito quin ante hanc vocem exciderit *in.* cf. 4, 2, 122.

ſaltem. cf. 1, 1, 24. 6, 2, 19.

1. *in Oppianicum.* Cic. pro Cluent. c. 17. ſq. vid. et 4, 5, 11.

adv. Milonem. pro Mil. c. 5.

pronunciatum eſt, ut *in reis deportatis*, et *aſſertione ſecunda*, et *partibus centumvira-lium*, quae in duas haſtas diviſae ſunt. Confirmantur praecipue duobus: *auctoritate* 2
372 eorum, qui pronunciaverunt, et *ſimilitudine* rerum, de quibus quaeritur: refelluntur autem raro per contumeliam judicum, niſi forte manifeſta in his culpa erit. Vult enim cognoſcentium quisque firmam eſſe alterius ſententiam, et ipſe pronunciaturus; nec libenter exemplum, quod in ſe fortaſſe reci-

2. *nec lib. ex.* Sic Turic. Guelf. Camp. Obr. Levi diſcrimine Goth. (tac. Geſn.) *non lib. ex.* Reliqui *ex. non lib.* ſublata poſt *pronunc.* diſtinctione. Ita *et non* dicitur pro *nec,*

in reis deportatis. Recte poſt Regium Geſnerus ablegat ad digeſt. 48, 22 titulum *de interdictis et relegatis et deportatis*, item 23 *de ſententiam paſſis et reſtitutis.*

aſſertione ſecunda. Qui injuſta ſervitute ſe teneri crederet; circumſpiciebat aſſertorem, in libertatem ſe vindicaturum in judicio; neque enim ipſe videbatur poſſe cauſam orare. Haec eſt cauſa liberalis. Qua ſi cecidiſſet aſſertor, poterat eadem iterum ac tertium agi. cf. 11, 1, 78. Hoc a Juſtiniano ſublatum vid. Codic. 7, 17, 1, 1. „illis „legibus quae dudum et ſe„cunda et tertia vice aſſer„torias lites examinari praeci„piebant, in poſterum con„quieſcentibus."

partibus centumviralium. Ad genitivum intellige *cauſarum*, eoque refer quod ſequitur *quae;* quanquam vel *partes* potuerunt dici diviſae in *haſtas*, ſi mavis *centumvir. judiciorum.* Haſta, auctoritatis ſignum, judicium hic ſignificat. *Duplicia centumviralia* memorat noſter 11, 1, 78. item Plinius *quadruplicia* Epiſt. 1, 18, 3. 6, 33, 2. Diviſum hoc modo in plures haſtas centumvirale judicium de eadem judicabat re. De *centumviris* vide 4, 2, 5.

2. *et ipſe pronunc.* Cum ipſe quoque ſit pronunciaturus, ſuae mox ſententiae timet, ſi prioris judicis rata non fuerit.

exemplum. cf. 4, 1, 7.

3 dat, facit. Confugiendum ergo eſt in duobus ſuperioribus, ſi res feret, ad aliquam diſſimilitudinem cauſae. (Vix autem ulla eſt per omnia alteri ſimilis.) Si id non continget, aut eadem cauſa erit, actionum incu-

parum quidem noſtro uſitate. In noſtra ratione *et ipſe* eſt *ipſe quoque*. vid. not. ex.

3. *aut — actionum.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (turbante aliquid Geſn.) cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. et edd. ante Ald. In ſuis Codd. dormitatum a Gibſ. qui *aut* affert ex Bodl. Bal. de reliqua varietate tacet. Aldus ex Regii conjectura — *actorum*; a Badio inde jam omnes exprimunt Regii conſtitutionem, ex ingenio factam: *ac eadem cauſa erit, aut actorum. Ac* ante vocalem diu eſt cum ſuſpectum fuit VV. DD. ut Drakenb. ad Liv. 10, 36, 17. Erneſto in Clave Cic. item ſaepe in notis, ut Philipp. 11, 3 not. 14. Oudendorpio ad Sueton. Caeſ. c. 26. not. 4. et ſaepiſſime tam ad Suet. quam ad Appul. velut p. 47. 79. 87. 98 cett. Burmanno Secundo Anthol. Vol. 1. p. 437. Ruhnkenio ad Vellej. 2, 105, 2. 2, 125, 5. Luculentum evitatae cacophoniae exemplum habes Cic. pro Balbo c. 3. „non contra *ac* liceret — ſed contra *atque* „oporteret." Goth. (tac. Geſn.) apud noſtrum 4, 5, 22 pro aliorum *aut etiam* vitioſe *ac etiam*. vid. et 6, 2, 7. Item 11, 2, 41 Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Jenſ. *ac infinitum* pro *ad inf.* Aliquot ejusmodi errores, adhuc obſidentes Quintilianum, nobis erunt emendandi (cf. 5, 14, 17). Alterum *aut* ante *act.* quod omnibus, ut dixi, abeſt Codd. tanto facilius invehebat Regius, qui ſuo loco prius deturbaſſet.

3. *aut eadem cauſa erit.* His verbis tertium praejudiciorum genus deſignat, quod majore etiam arte indiget ad refellendum; „*duo ſuperiora*" modo memorata ſunt „res ex „paribus cauſis judicatae" et „judicia ad ipſam cauſam per„tinentia."

actionum — perſonarum. De *actione* cf. 4, 1, 32. 6, 4, 4. 5, 6, 69 not. ex. *cecidiſſe — formula.* Eſt enim idem ac formula. Bona cauſa litigator cecidiſſe poteſt dici propterea quod prava actionis formula comprehenſa fuerit ejus cauſa a patrono. Huic ſubjungitur *perſona*, ipſa etiam abſtracti (ut cum ſchola loquar) ſignificatu pro conditione, ſtatu, ſi mulier, pupillus fuerit, qui cauſa cecidit. Neque enim cogimur recentiorem illam

ſanda negligentia, aut de infirmitate perſonarum querendum, contra quas erit judicatum: aut de gratia, quae teſtes corruperit, aut de invidia, aut de ignorantia: aut inveniendum, quod cauſae poſtea acceſſerit. Quorum ſi nihil erit, licet tamen dicere 4
multas judiciorum cauſas ad inique pronunciandum valere: ideoque *damnatum Rutilium*, *abſolutos Clodium atque Catilinam.*

4. *ad inique.* Turic. *ad initium.* Alm. *adinicum.* cf. § 1 not. 2.

perſonae poteſtatem h. l. accipero, qua concrete ei opponitur *res* a ICtis in primis. Sic optime *negl. actionum*, *infirmitati perſonarum* adjungitur.

4. *judiciorum cauſas.* Cave forenſi ſignificatione accipias *cauſas*, ſed interpretare: „multas in judiciis accidere cauſas, ob quas inique pronuncietur." Eſt ſane infrequens hic genitivi uſus.

Rutilium. cf. 11, 1, 12. P. Rutilius Rufus A. U. C. 662 C. Claudio Pulchro et M. Perperna Coſſ. repetundarum condemnatus fuit, per ſummam injuriam, conſpiratione publicanorum, a quorum injuriis Aſiam defenderat. Cujus cum bona publicarentur, apparuit minora eſſe ea, quam lis aeſtimata eſſet; honeſtiſſimisque artibus parta. Voluntario exilio ſeceſſit Mitylenen, mox Smyrnam, ubi ab omnibus Aſianis impenſe colebatur, opibusque longe, quam ipſius fuerant, majoribus eſt auctus. vid. Dio Caſſ. p. Reim. 44. Hunc, Panaetii auditorem, Stoïcum Socrati plerumque adjungit Seneca, exemplar ſapientiae et fortitudinis in ferendis adverſis v. c. de Provid. c. 3. Vol. 1. (Bip.) p. 226. de tranquill. animi c. 15. Vol. 1. p. 272. de vita beata c. 18. V. 2. p. 97. De Benef. 5, 17. (2, p. 260) 6, 37. (2, 301 ſq.) Epiſtol. 24. p. 3, 75. 67. p. 3, 212. 79. p. 3, 281. cf. Dukeri Florum 3, 17, 3. item interpp. ad Vellej. 2, 13, 2. Ciceronis loca vid. in Clave Erneſtiana h. v. it. Schneider. ad Cic. Brut. C. 30, 3.

Clodium — Catilinam. Conjungit eosdem tres Cicero in Piſon. c. 39. Rutilium, Catilinam, „auctorem Piſonianae „provinciae, cum ſtuprum „Bonae deae pulvinaribus

Rogandi etiam judices, ut rem potius intueantur ipsam, quam jurijurando alieno suum donent. Adversus consulta autem senatus, et decreta principum vel magistratuum, remedium nullum est, nisi aut inventa quantulacunque causae differentia, aut aliqua vel eorundem, vel ejusdem potestatis hominum, posterior constitutio, quae sit priori contraria: quae si deerunt, lis non erit.

III. *Famam* atque *rumores* pars altera 373 consensum civitatis, et velut publicum testimonium vocat: altera sermonem, sine ullo certo auctore dispersum, cui malignitas initium dederit, incrementum credulitas: quod

5. *inventa quantula unque.* Turic. Camp. Guelf. Jens. (tac. Gesn.) i. *quantulumcunque* cum Voss. 1. 3. Bern. et edd. ante Bad. nisi quod Ald. etiam *inventae* pro *inventa*, in utraque. Ferri nequit quamvis trahas ad *remedium*.

eorund. vel ejusdem pot. Turic. Guelf. Camp. Jens. (tac. Gesn.) *eorund. pot.* cum Alm. Voss. 1. 3. et edd. ante Ald. Refert Gesn. omittere Goth. *vel eorundem*, sed suspicor et ipsum et me dormitasse, cum abesset quod a reliquis: *vel ejusdem*.

„intulisset" i. e. Clodium. cf. 4. 2. 88. Catilina et incesti reus fuit A. U. C. 682 L. Gellio Poplicola et Cn. Cornelio Lentulo coss., et repetundarum A. U. C. 688 M' Aemilio Lepido et L. Volcatio Tullo coss. Prius periculum evasit propter Terentiae, Ciceronis uxoris, gratiam, cujus sorori Fabiae Vestali Catilina objiciebatur; alterum praevaricante accusatore Clodio. vid. Cic. in fragm. apud Asc. Pedianum in Orat. Cic. contra C. Antonium p. 145. 151. item Cic. de Harusp. resp. c. 20. quanquam spuriae orationis solius nulla auctoritas.

5. *potestatis.* cf. 4. 5. 10.

c. III. *quod.* referendum hoc non quidem ad *sermonem*,

nulli non, etiam innocentissimo, possit accidere fraude inimicorum, falsa vulgantium. Exempla utrinque non deerunt.

IV. Sicut *in tormentis* quoque, qui est locus frequentissimus: cum pars altera quaestionem, vera fatendi necessitatem, vocet, altera saepe etiam causam falsa dicendi, quod aliis patientia facile mendacium faciat, aliis infirmitas necessarium. Quid attinet de his plura? Plenae sunt orationes veterum ac

c. III. *vulgantium.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *vulgarium* cum edd. ante Ald. Nostrum rectissime reposuit Regius, cui obloqui Badium non attinebat, qui hoc ipsum in margine Vallensis ascriptum narrat.

1. *plura? Plenae.* Turic. Camp. inserunt *quibus* quanquam ille a prima manu pro eo *quid.* Non prorsus sobrietatem Quintilianeam sapere mihi videtur abrupta reliquorum oratio sine *quibus.*

sed ad omne hoc *famam atque rumores.* cf. 4, 2, 3. 5, 14, 1. 6, 2, 30.

1. *causam falsa dicendi.* Ad convellendam tormentorum auctoritatem egregie facit locus, quem apponit Gesnerus Cic. pro Sulla. c. 28. „Quaestiones nobis servorum ac „tormenta minitatur: in quibus quanquam nihil periculi „suspicamur; tamen illa tormenta gubernat dolor, moderatur natura cujusque „tum animi, tum corporis, „regit quaesitor, flectit libido, „corrumpit spes, infirmat metus, ut in tot rerum angustiis nihil veritati loci relinquatur. Vita P. Sullae torqueatur: ex ea quaeratur" cet. cf. Ulpian. Digest. 48, 18, 1, 23 indicante Pseudo-Turnebo, sed ex Regio. Ad Digestorum locum Gothofredus praeter nostrum citat Cornif. ad Herenn. 2, 7. Cic. Partitt. 14. Valer. Max. 8, 4. Aelian. Var. hist. 7, 18. item nostrum 5, 10, 70. Quod autem ponit ex Ciceronis de inventione lib. 2. „Ex quaestione suspiciosior veritas" adhuc frustra quaerebam. Adde Aristot. Rhet. 1, 15. 26.

Plenae — novorum. Exempla dat Gesnerus pro Rosc. Am. c. 41. 42. pro Milone

2 novorum. Quaedam tamen in hac parte erunt propria cujusque litis. Nam, ſive de habenda quaeſtione agetur, plurimum intererit, *quis*, et *quem poſtulet*, aut *offerat?* 374 et *in quem*, et *ex qua cauſa?* ſive jam erit habita, *quis ei praeſuerit? quis*, et *quomodo ſit tortus? incredibilia dixerit, an inter ſe conſtantia? perſeveraverit in eo, quod coeperat, an aliquid dolore mutarit? prima parte quaeſtionis, an procedente cruciatu?* Quae utrinque tam infinita ſunt, quam ipſa rerum varietas.

V. Contra *tabulas* quoque ſaepe dictum, ſaepe dicendum eſt, cum eas non ſolum refelli, ſed etiam accuſari, ſciamus eſſe uſi-

2. *incredibilia.* Turic. Camp. *an incredibilia*, ex Alm. *an incredibile.* Reliqui *an credibilia.* Apparet *incr.* recte ſcribi, ſed ſequente mox altero *an* prius hic debebat omitti. Sic Senec. Quaeſt. Nat. 2, 14. „an aër an hic jam" expunge prius *an.* Alibi quoque *an* et *in* ſibi officiunt invicem. cf. 2, 4, 37. Apud Senecam Quaeſt. Nat. l. 3. praef. (p. Bip. 229) pro *an ſuperabile* lege *an inſuperabile*, item l. 3. c. 26. (p. 253.) *an idem* pro *an in idem.* cf. 5, 13, 11.

1. *ſaepe dictum.* Turic. Camp. omittunt cum Alm. Sed Guelf. *ſaepe dicendum* non habet. Poteras ſane in doctrinali opere carere iſtis hiſtoricis *ſaepe dictum*, ſed numerus libb. perſuadet. *eſt, cum.* Turic. inſerit *quod*, Alm. *quid.* Camp. pro *cum* dat *quod*, nec ullius eorum rationem aſſequor.

accuſari. Camp. *recuſari.* Male.

c. 21. 22. De *veteribus* et *novis* cf. 4, 2, 118.

1. *Contra tabulas.* Contra tabulas locus eſt Cic. pro Arch. c. 4. 5. pro tabulis in Verr. 2, 76. 77. citante Geſn. adde Ariſtot. Rhet. 1, 15, 20 — 25.

refelli accuſari. Non tantum amoliri ſolent tabulas ſed ultro in criminis loco habere, ut ſuppoſitas.

tatum. Cum ſit autem in his aut *ſcelus* ſignatorum, aut *ignorantia:* tutius ac facilius id, quod ſecundo loco diximus, tractatur, quo pauciores rei fiunt. Sed hoc ipſum 2 argumenta ex cauſa trahit, ſi forte aut incredibile eſt, id actum eſſe, quod tabulae continent; aut (quod frequentius evenit) aliis probationibus aeque inartificialibus ſolvitur; ſi aut is, in quem ſignatum eſt, aut aliquis ſignator dicitur abfuiſſe, vel prius eſſe defunctus; ſi tempora non congruunt; ſi vel antecedentia vel inſequentia tabulis repugnant. *Inſpectio* ipſa ſaepe etiam falſum deprehendit.

375 VI. *Jusjurandum* litigatores aut *offerunt* ſuum, aut *non recipiunt* oblatum: aut ab adverſario *exigunt*, aut *recuſant*, cum ab ipſis exigatur. *Offerre* ſuum ſine illa condi-

quo pauciores. Sic Camp. et a ſecunda manu Turic. a priore enim *quod*, et hoc eſt in omnibus reliquis. Sed Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Leid. praeterea inſerunt *ſcilicet.* Male.

2. *aut (quod.* Sic Camp. et Turic. a ſec. manu. Nam hic a priore *aut freq.* inde natum arbitror quod reliqui dant omnes *aut ut fr.* cf. 5, 12, 14.

1. *recipiunt.* Jenſ. (tac. Geſn.) *reſpuunt* poſterioresque edd. ante Bad. Male. *ſine illa.* Turic. Guelf. Camp. *ſ. ulla* cum edd. ante Ald. Recepta ex ſola Regii conjectura.

2. *hoc ipſum — trahit.* *Hoc ipſum* eſt omne refellendi et accuſandi tabulas negotium; *ex cauſa habere argumenta* dicitur ne quis generalia hic expectet praecepta.

1. *Jusjurandum.* cf. Ariſtot. Rhet. 1, 15, 27 ad fin. item, monente Philandro, Rhet. ad Alex. p. Buhl. 85. De jurejurando vid. Digeſt. 12, 2.

tione, ut vel adverfarius juret, fere impro-
2 bum eft. Qui tamen id faciet, aut vita fe tuebitur, ut eum non fit credibile pejeraturum; aut ipfa vi religionis (in qua plus fidei confequetur, fi id egerit, ut non cupide ad hoc defcendere, fed ne hoc quidem recufare videatur); aut, fi caufa patietur, modo litis, propter quam devoturus fe ipfe non fuerit: aut praeter alia caufae inftrumenta adjicit ex abundanti hanc quoque confcientiae fuae
3 fiduciam. Qui *non recipiet*, et iniquam conditionem, et a multis contemni jurisjurandi

2. *pejeraturum.* Turic. Jenf. (tac. Gefn.) ab eoque edd. ante Ald. quo acc. Bad. *pejerare* cum Alm. *confequetur.* Turic. Camp. Guelf. *confequitur* cum Goth. aliquot Codd. et edd. ante Bad. *patietur, modo.* Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) edd. ante Gryph. Reliqui *modo patietur.* Unus Bafil *modo* bis ponit et ante et poft *patietur.* Male. *aut praeter.* Sic Turic. cum Alm. cf. 5, 2, 4. Reliqui inferunt *fi.* Hoc omnem orationem turbat; refertur enim hoc *aut* ad priora illa „aut vita fe tuebitur — aut — „modo litis — aut — adjicit." ubi vides nullum τῷ *fi* effe locum. Fateor pro *adjicit* in hac ftructura melius videri *adjiciet*, fed hoc nusquam reperio. *inftrumenta.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) edd. ante Ald. *inftrumentum* cum Alm. Vall. Voff. 1. 3. et multis profecto qui tacentur; nullo, quantum quidem video, fenfu.

fuae. Turic. Camp. *noftrae.* Ex compendio *nrae.* Jenf. (tac. Gefn.) cum edd. ante Ald. acc. Bad. omittunt pronomen.

2. *modo litis* h. e. tuebitur fe tenuitate et levitate litis, propter quam in deorum iram incurrere nemo voluerit.

inftrumenta. cf. 4, 2, 55.

ex abundanti. cf. 4, 5, 15.

3. *iniquam conditionem.* Si ipfe argumentis plurimis et probationibus operofe rem gerat, alter jurando defungatur. Mox idem fere eft quod dicitur „velle de caufa fua pro„nunciare."

metum dicet: cum etiam philosophi quidam sint reperti, qui deos agere rerum humanarum curam negarent: eum vero: qui nullo
376 deferente jurare sit paratus, et ipsum velle de causa sua pronunciare, et, quam id, quod offert, leve ac facile credat, ostendere. At is, *qui defert*, alioqui agere modeste 4
videtur, cum litis adversarium judicem fa-

3. *agere.* Sic scripsi ex conjectura Burmanni, cum Turic. Guelf. Camp. dent *ac* cum Palatino Gebhardi, Voss. 2. Goth. et plerisque profecto qui silentur, nullo diserte aliud dare perhibito. Edd. quidem omnes praeterea meae *habere*, quod unde profectum sit, nemo ostendit. *Curam habere* dicunt sane veteres velut, praeter memoratos Burmanno, noster 1, 1, 7 Plin. H. N. 12, 31. 26, 9. Sed frequentissimum *agere curam* multis ad nostrum locum exemplis docet Burm. inter haec nostri 8 Prooem. 18; quo in genere hoc praecipuum est, quod e Plin. H. N. 2, 7 apparet solennem fuisse formulam: „deos „rerum humanarum agere curam" quod et Petronius usurpat. vid. et 5, 10, 89. Volebat sane Gebhardus acquiesci in illa Codd. scriptura „deos ac — curam negarent" sed hoc jejunum nec pro consilio Quintiliani. *Habere* et *agere* saepissime confundi a librariis docent Burm. ad Vellej. 2, 31, 1. 109, 2. Drakenb. ad Liv. 30, 45, 2. cf. nostr. 10, 3, 5.

deferente. Sic Turic. (nisi quod *differente*, a sec. manu *defferente*, quo acc. Voss 1. 3. dantes *efferente*) Camp. cum Vall. Steph. Obr. Gesn. Bip. Reliqui *offerente.*

4. *defert alioqui agere.* Sic Turic. Camp. Jens. (tac. Gesn.) cum Alm. et edd. ante Gryph. Reliqui omittunt *alioqui*, inter quos Vall. memorat Badius.

philosophi — negarent. cf. Plin. H. N. 2, 7. qui ipse est Epicureus.

4. *alioqui — liberat.* Praeter id, quod modeste agere videtur, etiam onere liberat cognoscentem. Neque enim ad deferentis modestiam pertinet, quod liberat onere pronunciandi judicem, qualis est sententia apud eos, qui malunt conjunctivum *liberet.* cf. not crit. Haec de jusjurandum deferente hausisse ex Aristot. Rhet. 1, 15, 31 videtur Victorio p. 268. ὅτι οὐδὲν δεῖ αὐτὸν

ciat, et eum, cujus cognitio eſt, onere liberat, qui profecto alieno jurejurando ſtari, quam ſuo, mavult. Quo difficilior *recuſatio* eſt, niſi forte res eſt ea, quam credibile ſit notam ipſi non eſſe. Quae excuſatio ſi deerit, hoc unum relinquetur, ut invidiam ſibi quaeri ab adverſario dicat, atque id agi, ut in cauſa, in qua vincere non poſſit, queri poſſit. Itaque hominem quidem malum occupaturum hanc conditionem fuiſſe, ſe autem probare malle, quae affirmet, quam dubium cuiquam relinquere, an pejerarit.

liberat. Sic Guelf. Camp. cum Voſſ. 1. 3. Alm. hoc ipſum volente Turic. ſed per errorem dante *laborat.* Reliqui *liberet.*

ſtari. Turic. *ſtare* cum Alm. aliisque et edd. ante Baſil. praeter Camp. Sunt tamen et Codd. qui noſtram dent, et eſt exigua differentia ad literas (cf. 4, 2, 115. item 5, 7, 37), ad ſenſum ſatis magna. *mavult.* Sic Guelf. Camp. et edd. ante Gryph. cum Goth. Reliqui *malit.* Turic. *mavolit.* Alm. *mavelit* in quibus noſtrum ipſum latere cenſeo. Neque enim locus conjunctivo.

5. *hoc unum.* Turic. omittit *hoc* cum Alm. Non quidem ineleganter. *probare malle.* Turic. *probarē alie.* et ſic Alm. niſi quod abeſt apex in *e.* Recepta ipſa eſt in iſtis.

an pejerarit. Turic. inſerit *ſe* cum Alm. neque tamen Locat. et Ald. ut refert Burm. Mirum pronomen, et dicas habere aliquid Francogallici coloris: *ſe parjurer*, quod tamen vix cadit in horum Codd. vetuſtatem. Suſpicor *ſe* natum ex *ne* in *anne.* Sic addes hunc locum Bentlejanis ad Horat. Carm. 1, 12, 35.

ἄλλων κριτῶν δεῖσθαι· αὐτῷ γὰρ δίδωσι κρίνειν. Ad *alioqui* cf. 4 Prooem. 6.

alieno — quam ſuo. Jurati enim in conſilium mittuntur judices, et quidquid de ſua ſententia pronunciarunt, id ipſorum jurejurando nititur.

5. *dubium — an.* cf. 1, 5, 46. 9, 2, 107. 9, 3, 65. 95.

Sed nobis adolefcentibus feniores in agendo 6
facti praecipere folebant, *ne unquam jusjurandum deferremus:* ficut neque optio judicis adverfario effet permittenda; nec ex advocatis partis adverfae judex eligendus. nam, fi dicere contraria turpe advocato videretur, certe turpius habendum, facere, quod noceat.

577 VII. Maximus tamen patronis circa *teftimonia* fudor eft. Ea dicuntur aut per *tabulas*, aut *a praefentibus.* Simplicior *contra tabulas* pugna. Nam et minus obftitiffe videtur pudor inter paucos fignatores, et pro diffidentia premitur abfentia. Si reprehenfionem non capit ipfa perfona, infamare figna-

1. *aut a praefentibus.* Turic. *aut praef.* cum Alm. fed a fec. manu ille *a. pr. teftibus.* Camp. *a. a pr. teftibus* cum Bodl. Andr. Ald. *teftibus* natum profecto ex poftremis prioris vocabuli literis.

6. *feniores facti in agendo.* qui ergo pravitatem litigatorum experimento, per longum judiciorum ufum, cognoviffent; neque tam bene de genere humano fperarent et fentirent, quam folent juniores et malos experti pauciores.

ex advocatis. Hic quidem de patrono et caufidico ne cogita (ut alias faepe apud noftrum cf. 4, 1, 7. item mox hac ipfa §); intelliguntur quos Afconius in Divinationem p. 20 ait aut jus fuggeffiffe litigantibus amicis aut fuam modo praefentiam in judiciis commodaffe. Seneca pater p. 301 Bip. *patrono* opponit *advocatum* hac profecto poteftate.

1. *teftimonia.* Ablegat Philander ad Arift. 1, 15, 13 — 19. Cic. Partitt. c. 14. Valer. Max. 8, 5. (Poterat adjicere Cornif. ad Herenn. 2, 7. de Inv. 2, 16.) Almelovenius ad Dig. 22, 5.

inter paucos fignatores, quam in frequentia judicii.

ipfa perfona. Si dignitas et conditio teftis eft talis, ut ea

2 tores licet. Tacita praeterea quaedam cogitatio refragatur his omnibus, quod nemo *per tabulas* dat teſtimonium, niſi ſua voluntate: quo ipſo non eſſe amicum ei ſe, contra quem dicit, fatetur. Neque tamen protinus ceſſerit orator, quo minus et amicus pro amico, et inimicus contra inimicum poſſit verum (ſi integra ſit ei fides) dicere. Sed late locus

quaedam cogitatio. Sic Turic. a pr. manu (a ſec. enim *quadam cogitatione*) cum Alm. (cf. 5, 6, 2 not. 4) Sed Jenſ. (tac. Geſu.) *quadam ſignificatio.* Loc. *quaedam ſignificatio* cum edd. ante Badium, qui dat *quadam ſignificatione* obtemperantibus reliquis. Apparet ablativum male ſcribi qui tamen in Codd. videtur eſſe plerisque. Etiam Camp. habet *ſignificatione* ſed omittit *quadam.* Sed et in mutanda voce duorum Codd. auctoritatem ſolam recte videor ſecutus. Unde enim hoc niſi in vetuſtiſſimo libro inventum? Et eſt longe convenientius altero. *ſignificatio* debebat eſſe ipſorum per tabulas teſtium. At ſatius erat deſignare, quid in judicum animis fieret per omne hoc negotium, quam quid teſtes illi taciti h. e. inviti ſignificarent (quae ne ſignificatio quidem poteſt dici). *His omnibus* (qui teſtimonia faciunt per tabulas) *refragatur tacita* (non quidem *ipſorum ſignificatio*, ſed judicum, patronorum, omnium praeſentium) *cogitatio*, *quod nemo — dat.* Haec enim eſt iſta cogitatio. Neque pro vulgata poteſt urgeri *fatetur* in fine ſententiae. Non enim quodcunque aliquis *fatetur*, id etiam *tacite ſignificat. Cogitatio* autem illa *tacita* appellatur, quia in uniuscujusque animo ſponte nata oſtenditur. cf. 6, 1, 45.

ipſa, nullis praeterea adminiculis ſubnixa, omnem excludat reprehenſionem. Aliud eſt *ipſa perſona* quam ſi dixiſſet *ipſius perſona.*

2. *Tacita — cogitatio.* vid. not. crit.

ceſſerit — quo minus. Et uſus verbi *cedendi* qui hic eſt quodammodo tranſitivus pro *concedendo*, et ſtructura τῶν *quo minus*, ubi nulla praeceſſit prohibitionis ſignificatio, debet attendi. Hujus ſimile quid habes apud Salluſt. Bell. Cat. p. Telleri 44 „Hanc ego „cauſam, — quo minus novum „conſilium capiamus, in pri„mis magnam puto.

uterque tractatur. Cum praeſentibus vero 3
ingens dimicatio eſt, ideoque velut duplici contra eos, proque iis acie confligitur, *actionum*, et *interrogationum*. In *actionibus* primum generaliter *pro teſtibus*, atque *in teſtes* dici ſolet. Eſt hic communis locus, cum 4
pars altera nullam firmiorem probationem eſſe contendit, quam quae ſit hominum ſcientia nixa; altera, ad detrahendam illis fidem, omnia, per quae fieri ſoleant falſa teſtimonia, enumerat. Sequens ratio eſt, 5
cum ſpecialiter quidem, ſed tamen multos
378 pariter invadere patroni ſolent. Nam et gentium ſimul univerſarum elevata teſtimonia ab oratoribus ſcimus, et tota genera teſtimoniorum: ut *de auditionibus*; non enim

3. *proque iis.* Sic Goth. (tac. Geſn.) item Turic. quanquam *pro quae in* Reliqui *p. his.* Concinnitati hoc conceſſi. cf. 4, 5, 20. 5, 10, 20.

4. *ſcientia.* Sic Turic. Camp. et Codd. ut quidem videntur omnes, cum Jenſ. (tac. Geſn.) det *ſententia* cum edd. ante Ald. pro quo noſtrum conjecit Regius, niſi forte, id quod imputat ei Badius, diſſimulavit auctoritatem exempli Vallenſis.

3. *actionum — interrogationum.* vide § 8 ubi pro *actione* etiam *oratio perpetua.* Latius quam *interrogatio*, quae teſtium eſt ſolorum, patet *altercatio.* cf. 2, 4, 28.

4. *locus communis.* cf. 5, 1, 3.

5. *ſpecialiter.* cf. modo § 4 *generaliter.*

gentium — univerſarum. Cic. pro Flacco c. 4. Graecorum omnium c. 27. Aſiaticorum. pro Fontejo c. 9 extr. 10. Gallorum.

de auditionibus. Cum aliquis teſtatur ſe certos ſermones audiſſe.

ipſos eſſe teſtes, ſed injuratorum afferre voces: ut in cauſis repetundarum, qui ſe reo numeraſſe pecunias jurant, litigatorum, non
6 teſtium, habendos loco. Interim adverſus ſingulos dirigitur actio: quod inſectationis genus et permixtum defenſioni legimus in orationibus plurimis, et ſeparatim editum, ſicut *in Vatinium teſtem.* Totum igitur excutiamus locum, quando univerſam inſtitutio-
7 nem aggreſſi ſumus. Sufficiebant alioqui libri duo a Domitio Afro in hanc rem compoſiti, quem adoleſcentulus ſenem colui: ut non lecta mihi tantum ea, ſed pleraque ex ipſo ſint cognita. Is veriſſime praecepit, primum eſſe in hac parte officium oratoris, ut

5. *injuratorum.* Camp. cum edd. ante Ald. *injuriatorum.* Habent probam ſcripturam Turic. Guelf. quam ſumtam e Vallenſi pro ſua emendatione venditaſſe Regium criminatur Badius. Goth. *injuriatorum.*

qui ſe — jurant. Ejusmodi teſtis apud Cic. pro Flacco Falcidius c. 36 extr. ad fin. 37. ſed hic ne juratus quidem teſtabatur, verum per epiſtolam.

6. *in Vatinium teſtem.* „Qui „P. Sextium a Cicerone defen„ſum teſtimonio ſuo oppugna„verat, quem per eam occa„ſionem vehementer a ſe exa„gitatum ipſe memorat ad „Lentulum 1, 9.“ (item ad Qu. fratr. 2, 4.) „Sed extat „ipſa quoque oratio.“ Geſnerus.

7. *a Domitio Afro.* cf. 1, 5, 24 not. ex. Celeberrimus hujus aetatis rhetor qui, cum ſub Tiberio inclaruiſſet A. U. C. 779. C. Calviſio Sabino, Cn. Cornelio Lentulo Gaetulico Coſſ., mortuus eſt ſub Nerone A. U. C. 812 C. Vipſanio, C. Fontejo Capitone Coſſ. Praeter noſtri loca plurima de hoc ſunt conſulendi Plin. Epiſt. 2, 14, 10. 8, 18, 5. Tacit. Annal. 4, 52, 66. 14, 19. Scriptor Dialogi de Oratt. c. 13. 15. Dio Caſſius p. Reim. 922. 23. 24. 972.

totam caufam familiariter norit: quod fine dubio ad omnia pertinet. Id quomodo con- 8
tingat, explicabimus, cum ad deftinatum huic parti locum venerimus. Ea res fuggeret materiam interrogationi, et veluti tela ad manum fumminiftrabit: eadem docebit, ad quae judicis animus actione fit praeparandus. Debet enim vel fieri, vel detrahi teftibus fides oratione perpetua: quia fic
379 quisque dictis movetur, ut eft ad credendum vel non credendum ante formatus. Et, quo- 9
niam duo genera funt teftium, aut *voluntariorum*, aut *eorum*, *quibus judex in judiciis publicis lege denunciare folet*; quorum altero

8. *pertinet. Id quom.* Turic. Camp. *p. et q.* cum Aldo. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) et rell. edd. ante Bad. omittunt *id*, quod de conjectura inferuit Regius. In veterum *et* latet *Id.* cf. 6, 3, 81. Oudend. Suet. Oth. 3.

fumminiftrabit. Sic Goth. (tac. Gefn.) Guelf. *adminiftrabit* reliqui *fubminiftrabit.* cf. 4, 4, 4.

9. *quibus — folet.* Sic Camp. nifi quod omittit *in.* Guelf. Goth. Bern. Jenf. Leid. Burm. *denunciari.* Turic. *q. judiciis publicis legem nuntiatur et.* Alm. *q. in judiciis publicis lege denunciatur* cum Obr. Reliqui mei noftram dant nifi quod ante Ald. fere omittunt *in*, plerique autem tranfponunt *publ. jud.* quod ego fecundum vetuftiffimos auctores dedi, eo quoque ut appareret omittendi *in* occafio. Obrechti ratio blanditur et bono nititur auctore, cui tamen cum hic non examuffim refpondeat Turic. (cf. § 2.) malui cum plurimis ftare, hoc praefertim et Alm. dantibus *et* in quo latere puto *folet.* cf. § 15 ubi eft *denunciatur.*

familiariter norit. Eadem locutio 6, 4, 8 unde minus fidas conjecturae noftrae ad 2, 7, 3.

ad omnia opponitur hoc ei quod modo *in hac parte.*

8. *deftinatum — locum.* l. 12. c. 8.

movetur. vid. 4. 5. 14.

9. *lege denunciare.* Denunciat teftimonium judex ea lege, qua in fingulis judiciis

pars utraque utitur, alterum accusatoribus tantum concessum est: separemus officium
10 dantis testes, et refellentis. Qui *voluntarium* producit, scire, quid is dicturus sit, potest: ideoque faciliorem videtur in rogando habere rationem. Sed haec quoque pars acumen ac vigilantiam poscit: providendumque, ne *timidus*, ne *inconstans*, ne
11 *imprudens testis* sit. turbantur enim, et a patronis diversae partis induuntur in laqueum,

pars utraque. Hoc ordine Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Obr. Reliqui *u. p.* *accusatoribus.* Jens. (tac. Gesn.) *excusatoribus* cum edd. ante Ald. corrigente Regio.

10. *volunt. producit.* Turic. inserit *cum* quod Alm. antevertit τῷ *vol.* (cf. § 2). Si modo pro *testes dantis* fuisset *testem d.* interpreter *cum*, *eum*. *ac vigil.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Ald. Reliqui *et v.*

11. *induuntur.* Turic. *indicuntur* a sec. manu *inducuntur*, et sic mei quidem et scripti et excusi (de Goth. Jens. tac. Gesn.) ante Obr. omnes. Gebhardus e Cod. Palatino produxit *induentur* quod et ipso et ad Senec. Hercul. furentem v. 1312. Gronovius mutare suadet in *induuntur*. Hoc vel in Turic. prima manu latet. cf. 3, 8, 50. item Drakenborch. ad Liv. 30, 13, 12. *in laqueum.* Turic. *in latus* cum Pal. quod

publicis sortitur praetor. cf. 5, 10, 1.

alterum — concessum est. Apposite Turnebus, cujus nomine quis hic quidem lateat ignoro, profert locum Plinii Epistol. 6, 5. quo debebat adjicere 5, 20. ubi in causa repetundarum, i. e. in judicio publico, pro Vareno reo dicitur impetratum („res nec lege „comprehensa, nec satis usi- „tata, justa tamen") ut ei defensionis causa evocare testes liceret, quod mox sequenti senatu, cum de rebus aliis referretur, sera et intempestiva oratione improbavit Licinius Nepos. Vide et Ascon. Ped. in Orat. Cic. in Verr. de Praetura Urb. p. 78 ubi docet nullos fuisse defensoris testes, neque esse potuisse.

et plus deprehensi nocent, quam firmi et
380 interriti profuissent. Multum igitur domi ante versandi; variis percontationibus, quales haberi ab adversario possint, explorandi sunt. Sic fit, ut aut constent sibi, aut, si quid titubaverint, opportuna rursus ejus, a quo producti sunt, interrogatione velut in gradum reponantur. In his quoque adhuc, 12
qui constiterint sibi, vitandae sunt insidiae. nam frequenter subjici ab adversario solent, et, omnia profutura polliciti, diversa respondent, et auctoritatem habent non arguentium illa, sed confitentium. Explo- 13
randum igitur, quas causas laedendi adversarium afferant: nec id sat est, inimicos

frustra tuetur Gebhardus. Ex Alm. affertur *in catus*, per errorem sane conferentis. *et plus*. Turic. *sed et p.* cum Goth. Voss. 2. et plerisque meis ante Stoer. Guelf. *sed p.* cum Voss. 3. Basil. Per errorem alieno loco ponendae vocis quae mox suo deest Camp. *domi sed et p.*

deprehensi. Turic. *deprensi*. Jens (tac. Gesn.) *deprehendi*, quod correxit Regius. Sed reliqui dant bonam scripturam.

versandi; variis. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voss. 1. 3. Jens. (tac. Gesn.). Reliqui inserunt *ac* Ald. *et*.

hab. — possint. Sic Turic. Camp. et correctione ab antiqua manu facta Jens. Reliqui *h. — possunt*.

titubaverint. Camp. *turbaverint*. solus, non contemnenda, nisi melior assit, scriptura.

12. *qui — ins.* Turic. *qui constiterunt* (quod placet) *sibi vit. insidiae.* et sic, praeter indicativum, Guelf. Voss. 3. edd. ante Bad. Sed Camp. *q. c. sunt v. i.* quod in Jens. invexit manus antiqua, cum Vall. Paulo aliter Goth. Voss. 2. *q. c. v. sunt ins.*

11. *si quid titubaverint*. Commodum ad partes vocant Cic. pro Flacco c. 10. hoc ipso in testibus vocabulo utentem.

fuisse, sed an desierint, an per hoc ipsum reconciliari velint, ne corrupti sint, ne poenitentia propositum mutaverint. quod cum in iis quoque, qui ea, quae dicturi videntur, re vera sciunt, necessarium est praecavere; tum multo magis in iis, qui se

13. *tum multo.* Turic. Guelf. Camp. omittunt *tum.* Male.

13. *ne — ne.* Usus conjunctionis hujus post *explorandum* mirus potest videri. Gesnerus pro *an* illud dici putans ablegat nos ad ea, quae dixerit ad 1, 5, 38. Quae ut parum firma videntur, ita ne hic quidem *ne* dubitandi vel interrogandi potestate usurpatum ducam. Locus, quo utitur, Plinii Epist. 10, 119. „haereo ne cujusquam — habeatur ratio," aliam quoque patitur interpretationem. Equidem prohibendi vim etiam hic agnoscam, e verbo *explorandi* comprehensam profecto significationem eliciens, *videndi, cavendi*, quod ipsum mox ponitur *praecavere.* Nec alia est ratio locorum, quibus nititur in Indice scriptorum Rusticorum Gesnerus, praeterquam quod ea sunt pleraque horridoris aetatis. cf. 4, 3, 14. Tale loquendi schema ubi, quod proprie verbo alicui non inest, cum tamen cognatum sit solitae significationi, ipsi per structuram tribuitur, plus semel in utriusque linguae scriptoribus inveniri, docent quos testes producit Brunckius ad Soph. Electr. v. 435. μὴ quoque Graecorum saepissime in talibus habet levem quendam dubitationis colorem.

re vera. In hac scriptura, etsi constans est omnium librorum, non equidem acquiesco. Malim abesse *re;* sic *vera* erit accusativus, quod quanto praestet vulgato quivis admonitus sentiat. *Res* ut saepe obliteratum vidimus ad 3, 11, 1 ita abundare solet vitiose allitum vid. Drakenb. et Gron. ad Liv. 26, 31, 4. Hic vel casus poterat aspergere ex voce *videntur* extrema, vel prava librarii sedulitas infercire, quale est quod Sueton. Caes. c. 9. bonae notae codex, Vindobonensis pr., pro „De „hac significare videtur et „Cicero" dat. „De hac re" cet. ubi librarius, oblitus respici ad „conjurationem," de suo aliquid addidit.

qui se — pollicentur. Vereor ut recte hoc loco Rollinus defendat Quintilianum a crimine

dicturos, quae falſa ſunt, pollicentur. Nam 14
et frequentior eorum poenitentia eſt, et promiſſum ſuſpectius; et, ſi perſeveraverint, reſponſio facilior. Eorum vero, quibus 15
denunciatur, pars teſtium eſt, quae reum *laedere velit*, pars, quae *nolit;* idque interim *ſcit accuſator*, interim *neſcit.* ſingamus in praeſentia *ſcire.* in utroque tamen genere ſummis artibus interrogantis opus eſt. Nam, 16
381 ſi habet teſtem *cupidum laedendi*, cavere debet hoc ipſum, ne cupiditas ejus appareat; nec ſtatim de eo, quod in judicium venit, rogare, ſed aliquo circuitu ad id pervenire,

14. *reſponſio.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Steph. et Baſil. margine. Reliqui *reprehenſio.* cf. 3, 5, 15. 5, 13, 38.

15. *tamen.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Ioann. Alm. Voſſ. 1. 2. 3. et aliquot edd. Reliqui mei *enim.*

16. *aliquo — ad id.* Turic. Camp. *ab eo circuitu quodam ad id.* cum Alm. non quidem inconſulto ut apparet; quo tamen ſenſu, non dicam.

toleratae, imo laudatae, improbitatis et fraudis; quod et Badius agnoſcit in nota. Quanquam cf. § 32 quo Rollinus ablegat. In omni, quam patrono ſuadet, teſtium tractatione § 26 probitatis non multa veſtigia. cf. nos in Epiſtola operi praemiſſa.

14. *reſponſio* i. e. confutatio, quae fit ab alterius partis patrono. vid. ſi tanti not. crit. item cf. 11, 1, 18. Illud levius quod modo pro *perſeveraverint* Turic. dat *perſeverarint*, ſed verum credo.

15. *Eorum — pars teſtium.* Malim ſane poſtremas voces tranſpoſitas. Contorta enim eſt et affectata oratio in hoc ordine. cf. 4, 2, 112. Tranſpoſitionis exemplum vid. 4, 2, 28 not. crit. 6. Libri quidem conſentiunt.

in utroque — genere: ſive teſtis vult reum laedere, ſive non vult. Ad alteram enim diviſionem, ſcientis neſcientisve accuſatoris hoc non pertinet. cf. § 20.

ut illi, quod maxime dicere voluit, videatur expreſſum; nec nimium inſtare interrogationi, ne ad omnia reſpondendo teſtis fidem ſuam minuat; ſed in tantum evocare eum,
17 quantum ſumere ex uno ſatis ſit. At in eo, qui verum *invitus* dicturus eſt, prima felicitas interrogantis eſt, extorquere, quod is noluerit. Hoc non alio modo fieri poteſt, quam longius interrogatione repetita. Reſpondebit enim, quae nocere cauſae non arbitrabitur: ex pluribus deinde, quae confeſſus erit, eo perducetur, ut, quod dicere
18 non vult, negare non poſſit. Nam, ut in oratione ſparſa plerumque colligimus argu-

16. 17. *ſit. At in eo.* Turic. *ſita idoneo.* cum Alm. cf. § 10. 25. *interr. eſt extorq.* Turic. omittit *eſt* cum Alm. et Voſſ. 3. Fortaſſe nec male.

Hoc non alio. Turic. *haec ratio.* Alm. *hoc ratio.* cf. § 16. 17. Nihil eſt quod eruit inde Burm. *hoc raro alio.* *Ratio* ortum ex *non alio*, quod obſervatum in tempore magnam fortaſſe lucem inferat deſperato alicubi loco.

18. *ſparſa.* Turic. *ſar proſa* (a ſec. manu *vel ſabuloſa*, priore vocabulo a librario haud dubie adjecto) Guelf. *proſa* cum Voſſ. 1. 3. Sed Goth. *peroſa* cum Vall. *plura* eſt in Camp. Ceteri vulgatam dant quam nonniſi invitus ſervavi, cum conferentium ſilentio in reliquis MSS. nequaquam ſit fidendum. Ne Alm. quidem memoratur, e quo diſcere libeat, quid ſit illud monſtri in Turic. *ſar.* Nimius alioqui conſenſus eſt librorum *proſa* dantium, quin commovearis. Mihi quidem in mentem venit *proſam orationem* hic quidem non *verſibus* oppoſitam interpretari, verum *ſciſſae*, *interpellatae* h. e. altercationi vel interrogationi. cf. not. ex. ad § 3. *Sparſa* ut nunc eſt ad *argumenta* debet trahi, parum ſane commoda ſententia,

17. *prima felicitas.* vid. 1, 1, 8 collata mox § 19.

18. *ſparſa — argumenta.* cf. not. crit.

menta, quae per ſe nihil reum aggravare videantur, congregatione deinde eorum factum convincimus: ita hujusmodi teſtis multa de *anteactis*, multa de *inſecutis*, *loco*, *tempore*, *perſona*, ceteris eſt interrogandus, ut in aliquod reſponſum incidat, poſt quod illi vel fateri, quae volumus, neceſſe ſit, vel
iis, quae jam dixerit, repugnare. Id ſi non 19
contingit, reliquum erit, ut eum nolle dicere manifeſtum ſit: protrahendusque, ut in aliquo, quod vel extra cauſam ſit, deprehendatur: tenendus etiam diutius, ut, omnia ac plura, quam res deſiderat, pro reo dicendo, ſuſpectus judici fiat: quo non minus nocebit,
quam ſi vera in reum dixiſſet. At, ſi (quod 20
ſecundo loco diximus) *neſciet* actor, quid propoſiti teſtis attulerit: paulatim, et (ut dicitur) pedetentim interrogando experietur
382 animum ejus, et ad id reſponſum, quod
eliciendum erit, per gradus ducet. Sed, 21
quia nonnunquam ſunt hae quoque teſtium artes, ut primo ad voluntatem reſpondeant,

ubi malis Campani ſcripturam *plura*, quanquam et ipſam a correctore profectam. *ceteris*. Sic Turic. Guelf. cum Alm. Obr. Reliqui *ceterisque* ut et Turic. a ſec. manu.

20. *neſciet*. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Voſſ. 1. et edd. ante Leid. niſi quod poſt Camp. ante Bad. ſec. (exc. Aldo) per errorem dant *neſciret*. Goth. *neſciat* cum Obr. Reliqui *neſcit*.

19. *protrahendusque*. Subeſt rei militaris imago. cf. 6, 4, 17 „ut — adverſarium „*trahas* et ire quam longiſ„me cogas." vide et mox § 26.

20. *actor* plane quod modo § 15 *accuſator* cf. 4, 2, 6.

quo majore fide diverſa poſtea dicant: eſt oratoris, ſuſpectum teſtem, dum prodeſt,
22 dimittere. Patronorum in parte *expeditior*, in parte *difficilior* interrogatio eſt. *Difficilior* hoc, quod raro unquam poſſunt ante judicium ſcire, quid teſtis dicturus ſit; *expeditior*, quod, cum interrogandus eſt,
23 ſciunt, quid dixerit. Itaque quod in eo incertum eſt, cura et inquiſitione opus eſt, quis reum premat? quas, et quibus ex cauſis inimicitias habeat? eaque in oratione praedicenda atque amolienda ſunt, ſive odio conflatos teſtes, ſive invidia, ſive gratia, ſive

21. *oratoris.* Sic omnes mei praeter Ald. Bad. Gryph. qui receperunt Regii correctionem *accuſatoris.*

23. *quod in eo — cura.* Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. Sed Goth. (tac. Geſn.) *inc. eſt quod in eo cura*, perturbate. Regius de conjectura tranſpoſuit: *in eo quod incertum eſt*, *cura* et ſic reliqui. Non attinebat proletariam formam pro exquiſita obtrudere. *eſt, cura et inq.* ſic mutabis, ſi me audias: *et cura et inq.*

21. *oratoris* h. e. perfecti in hoc genere artificis.

22. *Patronorum.* Intelliguntur defenſores. A § 9 enim accuſatoris in interrogando teſte provinciam tractavit.

raro unquam. cf. 4, 1, 4.

23. *quod in eo — cura.* *In eo* non tam ad *teſtem* referes, quam interpretaberis: *in hoc negotio.* Totam locutionem intellige: quod attinet ad partem negotii incertam. Pro *eſt tamen* ante *cura* malim *et.* Eſt enim inſuavis iteratio mox *opus eſt.* cf. not. crit.

quis reum premat. Hoc, antequam in judicium venerit patronus, et cura et inquiſitione eruendum eſt; ut oratione perpetua, ante interrogationem, talibus teſtibus poſſit contra iri Apparet, quam bene careamus Geſneriana mutatione: *qui reum premat quas* cet. Cogitabat Geſnerus de tempore, quo jam interrogatus fuerit teſtis; fruſtra ille. *a qua rea premebatur* Suet. Ner. 7.

pecunia, videri volumus. Et, ſi deficietur numero pars diverſa, *paucitatem;* ſi abundabit, *conſpirationem;* ſi humiles producet, *vilitatem;* ſi potentes, *gratiam* oportebit inceſſere. Plus tamen proderit cauſas, propter 24
quas reum laedant, exponere: quae ſunt variae, et pro conditione cujusque litis aut litigatoris. Nam contra illa, quae ſupra
583 diximus, ſimili ratione reſponderi locis communibus ſolet: quia et in paucis atque humilibus accuſator *ſimplicitate* gloriari poteſt, quod neminem praeter eos, qui poſſint ſcire, quaeſierit: et multos atque honeſtos commendare aliquanto eſt facilius. Verum interim 25
et ſingulos, ut exornare, ita deſtruere con-

deficietur. Turic. Camp. *deficiet.* cum Goth. Sed Voſſ. 1. 5. *deficit.* cf. 4 Prooem. extr. *vilitatem.* Guelf. Camp. *utilitatem* cum aliquot Codd. et edd. vulgari errore. cf. § 32. Sed Turic. recte.

24. *et in paucis.* Turic. Guelf. *ut i. p.* cum Goth. Voſſ. 1. 3. et edd. (quarum hic eſt et Tarv. cujus in meo exemplo ſatis multae plagulae exciderant a 4, 2, 6 ad 5, 7, 16.) ante Ruſc. qui omittit *et in.* Ab Aldo inde obtinet *et* quod conjecerat Regius, ſed eſt in Camp. ſi recte tacui. Equidem longe magis probem: *ut in p. — ita multos,* pro *et mult.* Praecedente *quaeſierit* facillimus erat error.

poſſint. Sic Turic. a ſec. manu (a pr. *poſſunt*) et Camp. Codd. fere *poſſunt* quod a Stoerio inde eſt in edd. contra grammaticam. Jeuſ. *putent.* Tarv. *putant* cum edd. ante Ald. qui Regianam conjecturam recepit *quos putarit,* bonam ſane; accedd. ante Stoer. *eſt fac.* Turic. Camp. *ſit fac.* cf. ad 4, 5, 4. Poſſis intelligere potentiali modo.

24. *locis communibus.* cf. § 4.

et in paucis — et multos. cf. not. crit.

tingit, aut recitatis in actione, aut nominatis teſtibus. Quod iis temporibus, quibus teſtis non poſt finitas actiones rogabatur,

25. *non poſt fin.* Sic Guelf. Goth. cum Alm. Voſſ. 3. Bern. Vall. ed. Ald. Recedit Turic. ab Alm. (cf. § 17. 5, 8, 1) dans haec: *non opus fin.* et a ſec. manu *non ob fin.*, quorum hoc etiam in Camp. Priorem ſcripturam corruptam eſſe e noſtra facile credo, inde autem corrigendo effictam alteram, ſenſu et ipſam carentem. Jenſ. cum reliquis ante Ald. *non poteſt infin.* Quod cum inveniret Regius, correxit

25. *aut recitatis — teſtibus.* In hoc loco certiſſime corrupto, nihil praeſidii eſt in MSS. Ipſi nos expedire cogimur. Turnebus (quisquis tandem hic loquitur) et Geſnerus ſoli haerere ſe confeſſi ſunt; quorum hic ſibi non ſatis facit dum ſtudet dirimere ſignificationem *recitandi* et *nominandi.* Equidem *recitare teſtes* pro *recitando teſtimonia eorum* dici poſſe non credo, quo Geſneri redit interpretatio. Aliquid excidiſſe cenſeo. Levis fluctuatio eſt in libris quorum antiquiſſimi plerique ordinem dant, quem exhibui. Alii (et horum eſt Guelf. cum ſat multis excuſis neque ſpernendis iis) ſic ordinant poſtrema duo vocabula: *teſtibus nominatis.* Apparet, in hoc ordine participium utrumque ad *teſtes* referri plane non poſſe. Quapropter poſt *actione* inſeram *teſtationibus* (cf. § 33. 5, 13, 49.) quod optimum facit χιασμὸν ſi ſequimur ordinem Cod. Guelferbytani et tot edd., poterat autem facillime omitti ab oculo aberrante. Aut *recitantur in actione* (i. e. oratione perpetua, ante interrogationem teſtium cf. § 23) *teſtationes, aut nominantur teſtes.* Si nihil hinc excidiſſet, quidni, quaeſo, poſt *ſingulos* accuſativum, pro iſtis ablativis *recitatis*, *nominatis teſtibus*, poſuiſſet accuſativos in iisdem vocabulis omiſſo *teſtium* nomine, quod ſic non attinebat repeti? *Singulos* autem generibus teſtium opponit, quae locis communibus peti docuerat.

iis temporibus — rogabatur. Quae fuerint ea tempora, non quidem facile dictu. Ciceronis enim aetate ante actionem vel inter eam interrogari ſolitos eſſe teſtes, nullis vel ipſius orationum locis, vel aliorum ſcriptorum teſtimoniis, apparet. Hoc tamen manifeſtum, talem teſtium vel commendationem vel invidiam, iſta judiciorum conditione longe fuiſſe faciliorem, quippe cognitis jam interrogatione teſtibus et teſtationibus.

et facilius et frequentius fuit. Quid autem in quemque teſtium dicendum ſit, ſumi niſi ex ipſorum perſonis non poteſt. Reliquae 26
interrogandi ſunt partes. Qua in re primum eſt, *noſſe teſtem.* nam timidus terreri, ſtultus decipi, iracundus concitari, ambitioſus
384 inflari, longus protrahi poteſt: prudens vero et conſtans, vel tanquam inimicus et pervicax dimittendus ſtatim, vel non interrogatione, ſed brevi interlocutione patroni refutandus eſt; aut aliquo, ſi continget, urbane dicto refrigerandus; aut, ſi quid in ejus vitam dici poterit, infamia criminum deſtruendus.

hunc in modum: *niſi poſt ſin.* Badius *modo* ponens pro *non* dat *modo poſt ſin.* Mox emendando Regianam correctionem ſcripſerunt *non niſi poſt ſin.* quod inde a Bad. ſecund. eſt in meis omnibus. Audaciſſima profecto conjectura, qua plane contraria obtruditur ſententia, nequaquam neceſſario, cum antiqua ſcriptura etiam longe magis ſit conſentanea. cf. de *niſi* 5, 9, 4. *et facil.* Turic. Camp. omittunt *et* cum Alm. *ut ſ.* Guelf. Voſſ. 3. cf. § 24 *et in paucis.*

26. *longus protrahi.* Turic. *longum p.* ſed a ſec. manu noſtrum. Jenſ. (tac. Geſn.) *in longum p.* cum edd. ante Ald. Hic noſtras voces omittit cum Stoerio Chouet. Leid. Noſtram ſcripturam dant reliqui Codd. ut et Vall.

tanquam. Turic. Camp. *quaſi jam* cum Alm.

vel non. Turic. Camp. *et non* cum Alm. et Obr. male.

26. *Reliquae — partes.* In *defenſore;* neque enim adhuc de oratione perpetua ſolum egerat, ſed multa de interrogando expoſuerat, verum in *accuſatore.*

longus i. e. verboſus et a propoſito aberrans. De *protrahendo* cf. § 19.

refrigerandus; in riſum dandus. Locus huic illuſtrando egregie faciens eſt Velleji 2, 83 ubi Plancus Antonio et Cleopatrae ſaltans Glaucum dicitur *refrigeratus*, quod Ruhnkenius noſtri loci non immemor interpretatur „frigide exceptus, ut ſaltationem

27 Probos quosdam et verecundos non aſpere inceſſere profuit. nam ſaepe, qui adverſus inſectantem pugnaſſent, modeſtia mitigantur. Omnis autem interrogatio *aut in cauſa* eſt, *aut extra cauſam*. *In cauſa*, ſicut accuſatori praecepimus, patronus quoque altius, et unde nihil ſuſpecti ſit, repetita percontatione, priora ſequentibus applicando, ſaepe eo perducit homines, ut invitis, quod proſit, ex-
28 torqueat. Ejus rei ſine dubio neque diſciplina ulla in ſcholis, neque exercitatio traditur: et naturali magis acumine, aut uſu contingit haec virtus. Si quod tamen exemplum ad imitationem demonſtrandum ſit, ſolum eſt, quod ex *dialogis Socraticorum*, maximeque *Platonis*, duci poteſt: in quibus adeo ſcitae ſunt interrogationes, ut, cum plerisque bene reſpondeatur, res tamen ad id,
29 quod volunt efficere, perveniat. Illud fortuna interim praeſtat, ut aliquid, quod inter ſe parum conſentiat, a teſte dicatur: interim (quod ſaepius evenit) ut teſtis teſti diverſa dicat. Acuta autem interrogatio ad hoc,

27. *aut in cauſa.* Turic. Guelf. Camp. *a. ex c.* cum Goth. Voſſ. 1. 3. Mox tamen omnes *In cauſa.*

28. *neque diſc. — neque exerc.* Sic Turic. Reliqui fere *nec d. — nec e.* cf. 4, 2, 111. 5, 8, 4.

„ſuam parum placere ſenti„ret." Suet. vita Luc. „*re*„*frigerandi* ſui cauſa." Mox § 31 „interrogantis non leve „frigus eſt." i. e. interrogans magnopere refrigeratur.

27. *accuſatori praecepimus.* cf. § 17. 18.

28. *bene reſpondeatur* i. e. recte, ſine errore reſpondentis.

29. *Acuta interrogatio.* Appoſite locum Ciceronis hic ponit Geſnerus, habentem lau-

quod caſu fieri ſolet, etiam ratione perducet. *Extra cauſam* quoque multa, quae proſint, 30
rogari ſolent, de vita teſtium aliorum, de ſua quisque, ſi turpitudo, ſi humilitas, ſi amicitia accuſatoris, ſi inimicitiae cum reo, in quibus aut dicant aliquid, quod proſit, aut in mendacio vel cupiditate laedendi deprehendantur. Sed in primis *interrogatio debet* 31
eſſe circumſpecta, quia multa contra patronos venuſte teſtis ſaepe reſpondet, eique praecipue vulgo favetur; tum verbis quam maxime ex medio ſumtis, ut, qui rogatur (is autem ſaepius imperitus), intelligat, aut ne intelligere ſe neget, quod interrogantis non leve frigus eſt. Illae vero peſſimae artes, 32
teſtem ſubornatum in ſubſellia adverſarii mittere, ut inde excitatus plus noceat, vel

31. *aut ſaep. imp.* Sic Turic. Paulo aliter Camp. *eſt aut. ſaep. imp.* Obr. *a. eſt ſ. i.* Reliqui *a. eſt ſ. et imp.* ubi et alienum.

des talis acuminis: pro Flacco c. 10. „Illa laus oratoris, „quae vel in accuſatore antea, „vel in patrono ſpectari ſolebat? Bene teſtem interroga„vit: callide acceſſit: repre„hendit: quo voluit, addu„xit: convicit et elinguem „reddidit."

30. *multa — rogari ſolent.* Praeſtat *multa* accuſativum accipere et ſubjectum facere *teſtes*, qui *rogari ſoleant.* Ita mox bene coit: *de ſua quisque.*

ſi turpitudo — cum reo. Abruptior forma, ubi ſubaudias: *ſit in teſte.* Philander Caſtilionens ablegat ad Paulum Recept. Sententt. 1. 5. tit. 15 *de teſtibus* qui „in teſtibus" ait „et vitae qualitas ſpectari „debet et dignitas." Idem Paulus ibidem „teſtes — quos „— vitae *humilitas* infamave„rit." p. Schulting. Jurispr. Antejuſt. 488.

31. *verbis — ex medio ſumtis.* „Tantum *de medio ſum*„*tis* accedit honoris." Hor. ad Piſ. 243.

dicendo contra reum, cum quo ſederit; vel, cum adjuviſſe teſtimonio videbitur, faciendo ex induſtria multa immodeſte atque intemperanter, per quae non a ſe tantum dictis detrahat fidem, ſed ceteris quoque, qui profuerant, auferat auctoritatem. quorum mentionem habui, non ut fierent, ſed ut vitarentur. Saepe inter ſe collidi ſolent, inde teſtatio, hinc teſtes: locus utrinque: haec enim ſe pars jurejurando, illa conſenſu
33 ſignantium tuetur. Saepe inter teſtes et argumenta quaeſitum eſt. inde, ſcientiam in teſtibus et religionem; ingenia eſſe in argumentis dicitur: hinc, teſtem gratia, metu, pecunia, ira, odio, amicitia, ambitu fieri; argumenta ex natura duci: in his judicem 386

32. *auferat auctoritatem.* Turic. *a. vilitatem* cum Alm. et Palat. Gebh. Sed Guelf. *a. utilitatem* cum Voſſ. 1. Bodl. Ioann. Obr. Tacuit Geſn. Goth. dantem *afferat auct.* Gebhardus, quem non cepit Burm., ex ſuo Cod. volebat ſcribi *afferat* (hoc quidem per conjecturam) *vilitatem*, etſi in ipſis ejus Crepundiis non minus quam apud Burm. expreſſum eſt: *aff. utilitatem*, ſed manifeſto operarum vitio. Hoc ipſum deinde conjecit Burm., ſcripturam elegantem profecto, et recepta meliorem. Jacet enim hoc ταυτολόγως dictum *detrahat fidem* — *auferat auctoritatem.* cf. § 23.

33. *fieri.* Camp. *ferri* et hoc manus antiqua corrigendo invexit in meum Jenſ. exemplum. Habet quod blandiatur, ſed caſurum ſi excuſſeris.

32. *auferat auctoritatem.* cf. not. crit.

33. *teſtatio.* Scriptum in tabulis teſtimonium. cf. § 25. item Salmaſ. Obſervv. ad Jus Atticum et Rom. c. 30. Regius et poſt eum Pithoeus ablegant nos ad Digeſt. 22, 5, 3 § 3. 4. ubi Hadriani eſt reſcriptum, teſtes teſtimoniis h. e. teſtationibus praeferentis.

ſibi; in illis alii credere. Communia haec 34
pluribus cauſis, multumque jactata ſunt, ſemper tamen jactabuntur. Aliquando utrinque ſunt teſtes, et quaeſtio ſequitur, ex ipſis, *Utri meliores viri?* ex cauſis, *Utri magis credibilia dixerint?* ex litigatoribus, *Utri gratia magis valuerint?* His adjicere ſi quis 35
volet ea, quae *divina teſtimonia* vocantur, ex *reſponſis*, *oraculis*, *ominibus:* duplicem ſciat eorum eſſe tractatum, *generalem* alterum, in quo inter Stoïcos et Epicuri ſectam ſecutos pugna perpetua eſt, *Regaturne providentia mundus?* *ſpecialem* alterum, contra partem divinationis, ut quaeque in quaeſtionem

34. *ſemper tamen jact.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 3. Bodl. Ioann. Andr. Levi diſcrimine Goth. *ſemperque t. j.* cum Jenſ. et edd. ante Gryph. Hic cum reliquis *ſemperque j.* Bern. Obr. *ſemper, tum j.* Alieno loco eſt *ſemper* in hac ratione. cf. 5, 5, 1.

35. *partem divinationis.* Turic. Guelf. Camp. *partis divinationem* cum Alm. Vall. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. Hic primus noſtram recepit, conjecturam Regianam, quam mox Gryph. paulum immutavit *parteis divi-*

34. *Utri — valuerint.* Malis ſane *uter — valuerit.* Sed nec libri variant, et pluralis ſequioribus in hac forma uſitatus. cf. 5, 10, 43.

35. *Regaturne — mundus.* cf. 3, 5, 6. Stoïcos divinationem probare, notum. Copioſa hujus loci, ſed nulla divinationis ratione habita, tractatio eſt apud Theonem Sophiſten p. Camerar. 100 — 102. unde colligas, frequenter et de induſtria agitari hoc ſolitum in rhetorum ſcholis.

contra partem divinationis. Cum non magis impugnandi quam defendendi hic praecepta expectentur et mox (§ 36.) ponatur utrumque et *confirmari* et *refelli*, apparet nullum locum eſſe τῷ *contra.* Invitis igitur libris omnibus legendum *circa.* cf. 4, 2, 19. not. crit.

36 cadit. Aliter enim *oraculorum*, aliter *aruſpicum*, *augurum*, *conjectorum*, *mathematicorum* fides confirmari, aut refelli poteſt, cum ſit rerum ipſarum ratio diverſa. Circa ejusmodi quoque inſtrumenta firmanda, vel deſtruenda, multum habet operis oratio: ſi quae ſint voces per vinum, ſomnum, dementiam emiſſae, vel excepta parvulorum indicia, quos pars altera nihil ſingere, altera nihil
37 judicare dictura eſt. Nec tantum praeſtari

nationis ſequentibus reliquis, niſi quod ab Obr. inde minus affectate *partes d.* Fortaſſe nec opus erat Regii correctione et *partis divinatio* poterat intelligi *divinatio de parte aliqua*, ut aruſpicum de extis, augurum de avibus cet. Goth. ſilemus et Geſn. et ego; neque tamen credo eum deſerere omnium Codd. inter hos Voſſ. 2. ſui ſcripturam.

36. *conject. mathem.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 1. Reliqui inſerunt *et*.

ipſarum. Sic Turic. Camp. Reliqui *earum.*

quae ſint. Turic. Guelf. Camp. *q. ſunt* cum Voſſ. 3.

indicia. Turic. *indicta* (a ſec. manu *dicta*, quod ipſum dat Obr. non male profecto, et facili errore primae manus) cum Alm.

37. *praeſtari.* Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *praeſtare* cum Alm. Voſſ. 1. Bern. edd. ante Ald. Facilis emendatio et neceſſaria (cf. 5, 6, 4.) et jam habet Camp.

36. *conjectorum.* Recte Capperonnerius ablegat ad 5, 6, 30.

inſtrumenta. cf. 5, 6, 2.

indicia. cf. not. crit.

quos — judicare. Relativum non ad *parvulos* ſpectat ſolos, ſed ad ebrios quoque, dormientes cet. *judicare*, etſi lubrica ſemper eſt hujus vocis ſcriptura (nam et hic aliquot libri *indicare*), optime videtur opponi *ſingendo.* Judicio enim opus eſt vel in recte referendo, quae videris et audieris.

37. *Nec tantum — deſiderari ſolet.* Hoc genus cave referas ad proxima de divinatione; ſignificatur omne hoc genus probandi, quod verſatur in teſtibus producendis. *Potenter* autem utrique junge et *praeſtando* et *deſiderando.* Non ſolum producti teſtes va-

hoc genus potenter, ſed etiam, ubi non eſt, deſiderari ſolet: *Pecuniam dediſti: quis numeravit? ubi? unde? Venenum arguis: ubi*
387 *emi? a quo? quanti? per quem dedi? quo conſcio?* Quae fere omnia pro Cluentio Cicero in crimine veneficii excutit. Haec *de inartificialibus*, quam breviſſime potui.

VIII. Pars altera probationum, quae eſt tota *in arte*, conſtatque rebus ad faciendam fidem appoſitis, pleruinque aut omnino negli-

potenter. Sic Turic. Guelf. cum Vallae Codice (cujus ſcriptura unde Burm. innotuerit ignoro, in Badii editione ſaltem non relata) Alm. (quanquam per compendium *potent'*) Voſſ. 3. A ſecunda quidem manu Turic. *poterit* et mox a Camp. inde editi omnes multique profecto Codd. *poteſt*. Noſtrum quanto praeſtet, apparet eo maxime quod ad *praeſtari* longe melius *ſolet* intelligitur, quam *poteſt*, cujus verbi ſummus in hoc loco eſt languor.

inartif. quam. Turic. a ſec. manu *inartif. probationibus q.* Camp. *artiſicialibus probationibus q.* Sed prima Turic. manus cum Alm. reliquisque omittunt *probationibus* quod per ſe quidem non diſpliceret. cf. 5 Prooem. 4.

1. *faciendam.* Camp. et Ald. *faciendum*, cum Goth. a pr. manu (tac. Geſn.). *fidem appoſitis.* Stoer. Chouet.

lere ſolent ad efficiendum quod intenditur, ſed et, ſicubi accuſator nullos habuerit, deſideratio eorum dexterrime refellit ejus criminationes. Noſter etiam 12, 10, 72 „dicat — ad efficiendum quod „intendit, *potenter.*" Item Decl. Quintil. 274 (p. Bip. 114. Vol. 4.) „in comparatione legum illud *potentiſſime* dicamus, eam legem „magis eſſe ſervandam, quae „Deorum gratia ſcripta ſit, „quam quae hominum." Apparet *potenter* dici cum vi perſuadendi.

pro Cluentio — excutit. Huc maxime aut unice pertinet caput ejus orationis 60 extremum, ubi de veneno, quo perierit Balbutius; etſi ne ibi quidem omnia haec excutiuntur. Nam in reliquo veneſiciorum tractatu nihil tale.

gitur, aut leviſſime attingitur ab iis, qui argumenta, velut horrida et confragoſa, vitantes, amoenioribus locis deſident: neque aliter quam qui traduntur a poëtis guſtu cujusdam apud Lotophagos graminis, et Sirenum cantu 388

Leid. *fidem poſitis*, neſcio cujus mutandi prurigine. cf. 2, 15, 3. 5. *quam qui.* Sic Turic. cum Alm. (cf. 5, 7, 25. § 2.) et expreſſit Obr. Elegantius profecto quam reliquorum *q. ii q.* *et Sirenum.* Omittunt haec Turic. Camp. cum Alm. ſine ſenſu.

1. *apud Lotophagos graminis.* Nihil hic mutandum eſſe in omnium librorum ſilentio, fortiter aſſeverarim. Suadent enim VV. DD. reponere *germinis* pro *graminis*, leniſſima ſane mutatione, quaeque ſexcenties locum habeat in MSS. Hoc ipſum autem pro arbore ejusve fructu dici, durum eſt profecto. Utrum Quintilianus, *gramen* uſurpans de Lotophagorum cibo, in errore verſatus ſit, id quidem difficilius eſt ad dirimendum. Cum enim hiſtoriae naturalis periti fructum quo veſcerentur Lotophagi apud Homerum, aſſignent fere arbori, eamque diligenter ſecernant ab herba, quae apud eundem pabulo eſt equis, nullam adhuc certam in poëta quidem notam deprehendi, quae equorum hominumque cibum ſegregare cogeret. Sunt ibi et equi λωτὸν ἐρεπτόμενοι (Iliad. 2, 776) ſunt et homines (Odyſſ. 9, 97.). Et recte Geſnerus ut ἄνθινον εἶδαρ (Odyſſ. 9, 84) ad herbam vergere monet, ita καρπὸν (94) eandem excludere negat. De loto accurate agit Curtius Sprengel in Antiquitatibus botanicis §§ 62 — 95. Cui accedit I. H. Voſſius ad Georg. 2, 84. Quorum ut optimis auctoribus firmata mihi videtur et omnibus numeris abſoluta doctrina, a qua nec Schneiderus recedat in Lex. Gr. voce λωτὸς, ita, Homerum rectene ceperint recentiores eo inter veteres, adhuc haereo. Geſnerus ad hunc locum, Dammius in Lexico Homerico Euſtathium ſecutus (in hoc quidem loco; alibi enim alia de loto dat Euſtathius, diverſos profecto ſcriptores exprimens), Quintilianus ipſe nihil praeter herbam agnoverunt in poëta, qui ſane potuerunt deſtitui ab accurata naturae peritia. Cum loto herba ab Homero jungitur cyperum Iliad. 21, 351. Odyſſ. 4, 603. item Hymn. in Merc. 107. Hujus quidem ſpecies (Linnaeo *cype-*

deliniti, voluptatem faluti praetulisse, dum laudis falsam imaginem persequuntur, ipsa, propter quam dicitur, victoria cedunt. Atqui 2
cetera, quae continuo magis orationis tractu
389 decurrunt, in auxilium atque ornamentum argumentorum comparantur, nervisque illis, quibus causa continetur, adjiciunt superinducti corporis speciem: ut, si forte quid factum *ira*, vel *metu*, vel *cupiditate* dicatur, latius, quae cujusque affectus natura sit,

persequuntur. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voss. 2. edd. ante Gryph. accedentibus Gibs. Obr. *proseq.* Cod. Goth. Reliqui *sequuntur.*

2. *orn. argumentorum comp.* Turic. mediam vocem omittit. Solus quantum video (cf. § 1. item mox). Male.

superinducti. Turic. Guelf. *inductis super.* cum Voss. 1. 3. Sed Camp. *inducti super* cum Alm. et edd. ante Gryph. Auctorem scripturae nostrae veterem desidero; nec videtur abhorrere a latinitate haec praepositionis anastrophe. Exemplo tamen destituor; et tutior ceteris est transpositionum correctio cf. 4, 2, 128. Similis error in Turic. 4, 2, 92.

rus esculentus) a Sestinio V. C. in Epistolis e Sicilia et Turcia scriptis (T. 5. Epist. 3.) etiam hominum cibo inservire narratur; quam cum a Saracenis ex Africa in Siciliam translatam censeat, ne ipsam quidem a loto Homerica plane alienam sibi videri coram mihi affirmavit vir eruditissimus, qui et indicavit locum Herodoti, in hac disputatione fere neglectum l. 2. c. 92. ubi memorantur κρίνεα — τὰ Αἰγύπτιοι καλέουσι λωτόν. Si enim maxime alter ille hujus scriptoris locus (4, 177), id quod periti viderint, arborem designat; nihil tamen hic ejusmodi. Nec quisquam in longinquarum regionum opibus memorandis summam Homeri expectet diligentiam. Quin rhamni loti Linnaeanae fructum vere ederint Lotophagi, nequaquam dubito in tanto eorum consensu, qui recentiore tempore iter fecerunt per istas regiones, quibus accedit Mungo Parcus p. 99. editionis Londinensis anni 1799. 4.

2. *adjiciunt — speciem.* cf. Prooem. tot. op. 24. item 5, 12, 6. 18.

prosequamur. Iisdem *laudamus*, *incusamus*,
augemus, *minuimus*, *describimus*, *deterre-*
3 *mus*, *querimur*, *consolamur*, *hortamur*. Sed
horum esse opera in rebus aut certis, aut de
quibus tanquam certis loquimur, potest.
Nec abnuerim esse aliquid in *delectatione*,
multum vero in *commovendis affectibus*. sed
haec ipsa plus valent, cum se didicisse judex
putat: quod consequi nisi argumentatione,
aliaque omni fide rerum, non possumus.
4 Quorum priusquam partiamur species, indi-
candum reor, esse quaedam in omni proba-
tionum genere communia. Nam neque ulla
quaestio est quae non sit aut *in re*, aut *in per-*

prosequamur. Alm. *sequamur*, solus (cf. modo et § 5.).

3. *omni.* Turic. omittit cum Alm. et Obr. Non male.

4. *partiamur.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Goth. Ceteri etiam Jens. (contra quam narrat Gesn.) *partior.* Convenientior huic loco pluralis habens gravitatem praecipientis, suamque rationem (quae mox est in istis: „indicandum *reor*") a communi reliquorum rhetorum segregantis. cf. 6, 2, 30. De indicativo an conjunctivo post *priusquam* cf. 4, 1, 52.

reor esse. Turic. omittit *reor* cum Alm. Voss. 1. 3. At Guelf. pro *reor esse* dat *erit* cum Basil. marg. Omittunt *esse* Goth. (tac. Gesn.) Bad. Edd. ante Gryph. transponunt *esse reor*, unde impedita efficitur structura (cf. modo § 2.). Procedit quidem oratio sine *reor*; hoc tamen verum censeo.

neque ulla. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *nec u.* cf. 5, 7, 28 item mox hac §. *quaest. est quae.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Burm. Hic cum recentioribus omittit *est*.

Iisdem. scil. *ceteris istis* bene monente Capper. ne quis de *argumentis* cogitet.

describimus. cf. 3, 4, 5.

3. *aliaque* — *fide.* i. e. probationibus inartificialibus.

ſona; neque eſſe argumentorum loci poſſunt, niſi in iis, quae *rebus* aut *perſonis* accidunt: eaque aut per ſe inſpici ſolent, aut ad aliud referri; nec ulla confirmatio, niſi aut *ex conſequentibus*, aut *ex repugnantibus:* et haec neceſſe eſt aut *ex praeterito tempore*, aut *ex conjuncto*, aut *ex ſequenti* petere: nec ulla

neque eſſe. Sic Turic. Guelf. Camp. Ald. *non eſſe* dant edd. ante Ald. *nec* reliqui cf. modo hac §. it. mox § 5.

loci. Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 3. Bern. *loco.* Male.

5. *nec ulla confirmatio.* Turic. Camp. *neque u. confirmari* cum Alm. niſi quod ex hoc affertur *nec.* Malui hic cum reliquis omnibus *nec*, ob id quod ſequitur *nec ulla res*, in quo nulla varietas. cf. modo § 4. item 5, 9, 7.

aut ex conſeq. Sic Turic. Camp. cum Alm. Vall. Voſſ. 1. 3. Bern. Goth. (Voſſ. 2. ſiletur, ut et Britannici) edd. ante Ald. In Guelf. poſt *niſi* (prius § 4) ad *aut ex conſ.* omittuntur omnia. Reliqui ex Regii conjectura *aut ex antecedentibus aut ex conſeq.*

ſequenti. Turic. *conſequentibus* cum Alm. Bern. *ſequentibus.* Guelf. Voſſ. 1. *conſequenti.* Camp.

petere. Turic. *perte*, a ſec. manu *petat;* nec male, referendo ad *confirmatio.*

5. *aut ex conſequentibus — repugnantibus.* Regius hoc loco inferendum putabat: *aut ex antecedentibus*, quod Quintilianus ponere debuerit ex Ariſtotelis ratione. Hic enim Analyt. prior. l. 1. c. 27. (p. Buhl. 251. 52.). Δεῖ δὲ ait τὰς προτάσεις περὶ ἕκαστον οὕτως ἐκλαμβάνειν ὑποτιθέμενον — ὅσα ἕπεται τῷ πράγματι, καὶ πάλιν οἷς τὸ πρᾶγμα ἀκολουθεῖ, καὶ ὅσα μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ ὑπάρχειν. Noſter et ipſe 6, 3, 66 dum recenſet unde riſus poſſit duci, jungit eodem modo *conſ. antec. rep.* Sic et Cic. Top. c. 4. c. 12. extr. item De Orat. 2, 39 extr. ubi *praecurrentia* idem eſſe videntur quod hic *antecedentia*, quanquam additur *quaſi.* Sed cum noſtro loco faciunt alii duo in hoc Qu. opere 5, 10, 2. 5, 14, 1. 25. ubi nulla *antecedentium* mentio. Ac ſatis oſtendit ſcriptor, comprehendere ſe ipſa *antecedentia* in *conſequentibus* 5, 10, 76. quae ipſius quoque Regii ſuſpicio fuit, et in hac erat acquieſcendum.

res probari nisi ex alia potest: eaque sit oportet aut *major*, aut *par*, aut *minor*. *Argumenta* vero reperiuntur aut in *quaestionibus*, quae etiam separatae a complexu rerum personarumque spectari per se possint: aut *in ipsa causa*, cum invenitur aliquid in ea, non ex communi ratione ductum, sed ejus judicii, de quo cognoscitur, proprium. *Probationum* praeterea omnium aliae sunt *necessariae*, aliae *credibiles*, aliae *non repugnantes*.

6

7 Et adhuc, omnium probationum quadruplex ratio est, ut vel, quia est aliquid, aliud non sit, ut, *Dies est*, *nox non est*: vel, quia est aliquid, et aliud sit; *Sol est super terram*, *dies est*: vel, quia aliquid non est, aliud sit,

ex alia. Turic. *ex illa* cum Alm. (cf. § 2. 5, 9, 4.)

6. *possint.* Turic. Camp. cum Goth. Loc. Ven. Rusc. *possunt.* Haud facile decernas. *ea non ex comm.* Guelf. omittit *non ex* cum Voss. 1. 3. Sed Bern. *non* solum et mox *comm.* De *non* omisso cf. 4, 2, 29. *alia cred.* Guelf. omittit haec cum Voss. 1. 3.

7. *Et adhuc.* Sic Turic. Guelf. cum Voss. 1. 3. Ald. Reliqui omittunt *Et.* Lenior tamen eo sit oratio, referendo *adhuc* ad id quod praecesserat *praeterea.*

est aliquid aliud non. Sic Turic. Camp. Reliqui *al. est a. n.*

aliquid et aliud. Sic Turic. Guelf. cum edd. ante Burm. exc. Camp. qui hic multa turbat. Recentiores exc. Bip. male omittunt *et.* *sit Sol.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui inserunt *ut*, quorum Bad. Gryph. Stoer. Chouet. etiam magis praepostere *ut quia.*

aliquid non. Turic. Camp. cum Alm. Voss. 1. 3. Bern. *aliud non.* *sit Nox.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui inserunt *ut.* Omisi, ut supra.

6. *separatae — personarumque.* vid. 2, 1, 9. it. 5, 10, 53.

7. *Dies est.* Hoc exemplum frequentatur apud Sext. Emp. 2, 109. 8, 113 et passim.

Nox non est, *dies est*: vel, quia aliquid non est, nec aliud sit, *Non est rationalis*, *nec homo est*. His in universum praedictis partes subjiciam.

IX. Omnis igitur probatio artificialis constat aut *signis*, aut *argumentis*, aut *exemplis*.

59 1 Nec ignoro plerisque videri *signa* partem argumentorum: quae mihi separandi ratio haec fuit prima, quod sunt paene ex illis inartificialibus: *cruenta* enim *vestis*, et *clamor*, et *livor*, et talia, sunt *instrumenta*, qualia *tabulae*, *rumores*, *testes*; nec inveniuntur ab oratore, sed ad eum cum ipsa causa deferuntur: altera, quod *signa*, sive 2
indubitata sunt, non sunt argumenta; quia, ubi illa sunt, quaestio non est; argumento autem, nisi in re controversa, locus esse non potest: sive dubia, non sunt argumenta, sed

aliquid non. Guelf. *aliud non* cum Jens. et edd. ante Bad. *sit Non est.* Turic. *s. Nox.* (a sec. manu *s. nox nec*) Alm. *s. ut nox est* (male excerptus profecto) Camp. *s. nec.* Omittunt plerumque *ut* Voss. 2. Bern. Jens. et edd. ante Bad. Aliquot etiam hic *ut quia.* *rationalis.* Sic Turic. Guelf. cum Alm. Voss. 3. Bern. Jens. et edd. ante Bad. Reliqui neutrum, quorum Vall. Goth. Camp. Vidov. marg. *rationabile.* cf. 2, 16, 16. Neutrum genus placere potest ut respondens *Porphyriano* λογικὸν (cf. nos ad 2, 16, 12) et positum a nostro 5, 10, 57. Sed apud Graecum et Qu. *animal* additur, quod hic difficilius intelligitur.

2. *sive indub.* Turic. Camp. *si ind.* cum Alm. *sunt.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *sint.*

1. *plerisque.* Horum est Cicero, qui in Topic. *argumentis* subjicit *adjuncta* c. 4. *adjunctis* autem *signa* c. 12.

quae — separandi. Cave *quae* accipias femininum.

instrumenta. cf. 5, 7, 36.

3 ipſa argumentis egent. Dividuntur autem in has primas duas ſpecies, quod eorum alia ſunt, ut dixi, quae *neceſſaria* ſunt, alia quae *non neceſſaria.* Priora illa ſunt, quae aliter habere ſe non poſſunt, quae Graeci vocant τεκμήρια, ἄλυτα σημεῖα, quae mihi vix pertinere ad praecepta artis videntur: nam, ubi eſt

3. *neceſſaria — quae mihi.* Aliquid hic conceſſum eſt conjecturae Geſnerianae, in ceteris fere expreſſa Codd. optimorum ſcriptura. Turic. *nec. ſ. quaeque a. h. ſ. n. p. q. G. tecmeria vocant alia ſimilia q. m.* Camp. plane ſic usque ad *vocant.* deinceps: *quae ſunt* α α υ τ α σ η μ ε ι α *q. m.* Guelf. *nec. priora illa ſunt q. a. ſe habere n. p. q. graeci tecmeria v. quae ſunt alita ſemina q. m.* Goth. plane ſic, niſi quod poſt *nec.* habet *ſunt*, et expreſſa dat Graeca ἄλυτα σημεῖα. Jenſ. *nec. ſ. p. i. ſ. q. a. h. ſ. n. p. q. g. v.* (lacuna) *alia quae* (lacuna) *q. m.* cum edd. ante Ald. niſi quod illae lacunarum locis ponunt: τεκμήρια, σημεῖα. Haec eadem praeferre narratur Alm., ſed pro *alia quae* σ η μ ε ῖ α cum Turic.: *alia ſimilia.* Apparet ab antiquiſſimis (Turic. Camp. profecto et Alm.) abeſſe *priora illa ſunt*, ab omnibus autem *alia quae non neceſſaria*, quae de conjectura inſerere ſuaſit Geſnerus; rectiſſime ille. Hujus eſt conſtitutio, in nota tantum propoſita: *n. a. q. n. n. ſ. P. i. ſ. q. a. h. n. p. q. G.* τ. *v. quae ſunt* (haec duo vocabula dant Guelf. Goth. Camp.) ἀ. σ. *q. m.* Hanc, lectore non monito, dedit Andres, repetiitque Blaſſius. Quid in ea et quare ego mutarim, facile apparebit. Poteſt diſplicere quod τ ε κ μ ή ρ ι α *vocant*, ut eſt in antiquis, transponere malui, ad excuſorum modum; item quod continuantur Graeca iſta τεκμήρια, ἄλυτα σημεῖα ſine copula interjecta. Sed integrum ſenſum quaeſivi cum minima veſtigiorum veterum deſertione. Ab Aldo inde omnes dederunt Regianam conjecturam, ab ipſo non ſine dubitatione propoſitam: *nec ſ. quae Graeci vocant* τ ε κ μ ή ρ ι α: *alia non neceſſaria, quae* σ η μ ε ῖ α. *Priora illa ſunt, quae aliter habere ſe non poſſunt, quae mihi.* Quae autem eſt illa tanta, malum, Gibſoni oſcitantia, nihil de ſuis Codd. monentis! cf. not. ex. item not. crit. 5, 10, 64.

3. *ut dixi.* Modo (§ 2) *ſive indubitata — ſive dubia.*

ſignum inſolubile, ibi ne lis quidem eſt.
592 Id autem accidit, cum quid aut neceſſe eſt 4
fieri, factumve eſſe; aut omnino non poteſt
fieri, vel eſſe factum: quo in cauſis poſito,
non eſt lis facti. Hoc genus per omnia tem- 5

ſignum inſolubile. Turic. *ſ. at* (cf. 4, 5, 3. 5, 10, 9.) *inviolabile.* (a pr. manu, a ſec. *ſ. aliquod inviol.*) Alm. *ſ. at* (litera t prominere non narratur) *inviolabile.* Camp. *ſ. aliquod inviolabile.* Bodl. *ſ. alias aliquod inviolabile.* Andr. *ſ. aliquid inviolabile. Inſolubile* contra praeſtantiſſimos libros tenendum eſt, ob ἄλυτον. Ne *aliquod* quidem inſeri placet.

ne lis quidem. Turic. *neceſſitas quaedam* cum Alm. Camp. (Vett. edd. ut Jenſ. Tarv. Ald. Baſil. *nec l. q.* cf. 1, 5, 38). Merum errorem interpretor pro vulgata.

4. *aut omnino.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. Obr. Reliqui inſerunt *certe*, ſine ſenſu.

quo — poſito. Turic. *quo* (ſed a ſec. manu: *quod*) — *poſitum* cum Alm. (cf. 5, 8, 5. item mox.)

non eſt lis facti. Turic. *n. e. aliis* (a ſec. manu *alius*) *niſi ſ.* cum Alm. (cf. modo, item 13.) Camp. *n. e. l. niſi ſ.* cum Goth. Ald. Obr. Levi diſcrimine Guelf. *n. e. his* (ut et modo § 3) *niſi ſ.* Reliqui *lis n. e. niſi ſ.* De Pſeudo-Turnebi et

inſolubile. cf. 5, 10, 74. *ſign. immutabile.* Noſtro vocabulo redditur Graecum ἄλυτον, quod eſt apud Ariſtotelem ipſum Rhet. 1, 2, 18. item 2, 25, 14 et Analyt. pr. 2, 29, 8 quo in utroque Rhetoricorum loco ipſe ablegat. Capperonnerius Maximum memorat rhetorem, cujus opus extet in bibliotheca Pariſina MS. περὶ ἀλύτων, δυσλύτων καὶ εὐλύτων. Ariſtoteles loco primum poſito τεκμήριον ait eſſe σημεῖον ἄλυτον, ut ejus maxime doctrinam et hic ſequi videatur Qu. Praeterea eodem *pariendi* (cf. § 5) utitur exemplo, quanquam paulo aliter ac noſter, et magis ad noſtri formam Cicero de Invent. 1, 29 ad quem locum Marii Victorini (p. Pithoei 161) annotationem, negantis hoc eſſe neceſſarium argumentum ſecundum Chriſtianorum opinionem, probat Capperonnerius.

4. *non eſt lis facti.* Non eſt ſtatus conjecturalis cauſa.

pora perpendi ſolet. Nam et *coiſſe eam cum viro, quae peperit* (quod eſt praeteriti) et *fluctus eſſe, cum magna vis venti in mare incubuit* (quod conjuncti) et *eum mori, cujus cor eſt vulneratum* (quod futuri) neceſſe eſt. Nec fieri poteſt, ut *ibi meſſis ſit, ubi ſatum non eſt;* ut *quis Romae ſit, cum eſt Athenis;* ut *ſit ferro vulneratus, qui ſine cicatrice eſt.*
6 Sed quaedam et retrorſum idem valent, ut, *vivere hominem, qui ſpirat;* et *ſpirare, qui vivit:* quaedam in contrarium non recurrunt. neque enim, *quia movetur, qui ingreditur,*
7 *iccirco qui movetur ingreditur.* Quare poteſt

Geſneri conjectura contra libros omnes expunxi *niſi.* Repetit Geſn. errorem ex caſu iterante *lis.* Equidem conſulto hoc peccatum eſſe arbitror ab eo, qui, *aliis* vel *alius* (cf. 5, 10, 103 ubi idem in *lite* error) inveniens in vetuſto libro, aliquid otioſe hariolaretur. Nihil agit Capper. defendens *niſi,* et *facti* interpretans *facti illius prioris,* quod ſi probatum fuerit, id ipſum, de quo agetur, manifeſtum eſſe. Quis enim omittat *prioris* vel *alterius,* qui hoc velit ſignificare? cf. male inſertum *niſi* 5, 7, 25.

5. *meſſ. ſit.* Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. Reliqui *ſ. m.*

6. *retrorſum.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Voſſ. 1. Ald. Baſil. Reliqui *retrorſus.* *neque en.* Sic ſcripſi ex analogia. Libri quidem mei omnes *nec e.* cf. 5 Prooem. 3. 5, 10, 26. *iccirco — ingreditur.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Sed Guelf. *etiam ingreditur qui movetur* cum Voſſ. 1. 3. Ald. Baſ. Paulo aliter Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *icc. ingr. q. mov.* cum edd. reliquis ante Gryph. qui primus conjungit *icc.* et *etiam* ſic: *icc. etiam ingr. q. mov.* cum reliquis. Alterutrum proſcribi debebat, et noſter ordo elegantem habet χιασμόν. In ſcriptura *iccirco* pro *idcirco* hic quidem auctores habeo MSS. nullos, editos ſolum a Jenſ. ad Gryph. uſque; ſed ſequor Cellarium et analogiam.

6. *retrorſum — valent.* cf. 5, 10, 49.

et *coisse cum viro, quae non peperit;* et *non esse ventus in mari, cum esset fluctus; neque utique cor ejus vulneratum esse, qui perit:* ac similiter *satum fuisse* potest, *ubi non fuit messis; nec fuisse Romae, qui non fuit Athenis; nec fuisse ferro vulneratus, qui habet cicatricem.* Alia sunt signa non ne- 8 cessaria, quae εἰκότα Graeci vocant: quae,

7. *neque utique.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *nec ut.* cf. 5, 8, 5. 5, 10, 81. *cor ejus vuln.* Turic. Camp. *cum vuln.* cum Alm. ex mero errore. *perit.* Camp. *periit.*, solus; male, ni fallor. *nec fuisse — Ath.* Sic Turic. Camp. Alm. (nisi quod hi tres *fuisset* pro *fuit*) cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Bern. (quanquam *non* ex iis non memoratur) et edd. ante Gryph. Hic omittit *non* cum Guelf. (et fortasse Voss. 1. 3. Bern.) Mox Stoer. et *nec* desiderat, cum reliquis ante Gesn. *Non* omissum cf. ad 4, 2, 29.

vulneratus. Sic Turic. Camp. Obr. Capper. Bip. cum Alm. Voss. 1. 3. Ald. Reliqui *vulneratum*, sine sensu.

8. εἰκότα. Turic. Goth. (tac. Gesn.) Camp. ετκοια. Guelf. εικία. Vall. et Colb. ιχνεια, ιχνεα. Alm. εἰκαῖα cum edd. ante Stoer. (exc. Basil.) quo acc. Roll. Levis discrepantia, α dantium an ο, non videtur observata in Alm. Ipsa, quam cum recentioribus posui, vox, legitur 5, 10, 15. ubi fere in vetustis libris latinae litt. ut Turic. *eicota* Camp. Goth. (tac. Gesn.) *icota.* Sed Guelf. expresse ibi εικοτα. Quaerat sane aliquis, cur hic tantum in hoc vocabulo fuerit peccatum. Nihil tamen agunt qui defendunt εἰκαῖα, quod in rhetoribus Graecis nemo usquam legit.

7. *cum esset fluctus.* An: *e. est f.?*

8. εἰκότα. Cum haec sit probatissima scriptura, agnoscenda quidem est in Quintiliano Aristoteléae doctrinae quaedam incuria. Neque enim Aristoteles εἰκὸς et σημεῖον unius generis facit species Analyt. pr. 2, 29. Εἰκὸς — καὶ σημεῖον οὐ ταυτόν ἐστιν. cf. Rhet. 1, 2, 15. 16. Nec profecto nihil habet difficultatis quod noster mox in *argumentorum* tractatione (quam quidem hic se inchoare negat) ponit εἰκότα, 5, 10, 15. cum praesertim dicat in iis partem

etiamſi ad tollendam dubitationem ſola non ſufficiunt, tamen adjuncta ceteris, plurimum 39
9 valent. *Signum* vocant (ut dixi) σημεῖον, quanquam id quidam *indicium*, quidam *veſtigium* nominaverunt, per quod alia res intelligitur, ut *per ſanguinem caedes.* At, quia ſanguis vel ex hoſtia reſperſiſſe veſtem poteſt, vel e naribus profluxiſſe: non utique, qui veſtem cruentam habuerit, homi-
10 cidium fecerit. Sed, ut per ſe non ſufficit, ita ceteris adjunctum, teſtimonii loco ducitur, *ſi inimicus, ſi minatus ante, ſi eodem*

9. *adjuncta.* Turic. *adjuta* (ſed a ſec. manu noſtrum) cum Goth. Voſſ. 2. 3. Bern. et aliquot edd. Appellat Geſn. § 11. *extrinſecus adjuvantur.* σημεῖον. Guelf. τεκμήριον. Solus, nata, ut ſuſpicor, varietate ex lacuna poſtmodum memoriter expleta. *quid. — veſtig.* Omittit *ind. quid.* Guelf. cum Voſſ. 2. 3. Goth. (tac. Geſn.) ſed hic *quidem* pro *quidam.* *At quia ſang.* Turic. Guelf. *ac ſ.* cum Alm. *at ſ.* Camp. cum Goth. Voſſ. 3. et edd. ante Bad. Unde aſcitum ſit *quia*, neceſſarium profecto, non liquet. Damnum quidem ſententiae reſarciunt Turic. et Camp. ante *non utique* inſerentes *ac*, ſoli; nec tantundem elegantiae in ſtructura.

10. *adjunctum.* Turic. a pr. manu *ad* cum lacuna pro *junctum*, a ſec. noſtrum. Goth. *adjutum* cum Voſſ. 2. et Vall. a ſec. manu, cum prima dediſſet noſtrum, quod recte hic defendit Badius. *ducitur.* Ita Turic. Guelf. Camp. cum Bodl. Bal. Voſſ. 1. 3. et edd. Ald. Baſil. ceterisque ante Leid.

maximam argumentationis conſiſtere (§ 19. c. 10.). An cenſebimus εἰκότα σημεῖα longe differre ab εἰκόσι ſic, nullo additamento, dictis? Hoc nonniſi manifeſto Graecorum rhetorum uſu poterit declarari. Interim tenendum, ſcripturam librorum hic non usquequaque eſſe expeditam.

9. *ut dixi.* Locus, quo remittimur, nullus eſſe poteſt niſi § 3. Sed quid hoc eſt ſententiae, hoc maxime loco interpoſitae? De iis qui *indicium* nominariat cf. 5. 10, 11.

loco fuit: quibus fignum cum acceffit, efficit, ut, quae fufpecta erant, certa videan-
tur. Alioqui funt quaedam figna utrique 11
parti communia, ut *livores tumores* (nam
videri poffunt et *veneficii* et *cruditatis*), et
vulnus in pectore, fua manu, et aliena periffe
dicentibus, in quo eft. Haec perinde firma
habentur, atque extrinfecus adjuvantur.
Eorum autem, quae *figna* funt quidem, fed 12
non neceffaria, genus Hermagoras putat, *non
effe virginem Atalantam*, *quia cum juvenibus per filvas vagetur.* Quod fi receperimus, vereor, ne omnia, quae ex facto ducuntur, figna faciamus. Eadem tamen ra-

accedunt Gibf. Obr. Roll. Capp. Bip. Reliqui *dicitur* quod bene revincit Gibf.

11. *in quo.* Ita Turic. Guelf. Camp. cum Codd. (praeter Voff. 2. qui filetur) omnibus et edd. ante Leidenfem. Reliqui *in aequo.* Schrevelius unde arripuerit mutationem, per fe quidem ingeniofam, hinc tamen alienam, ignoro. Nam Gronovium fuafiffe vix credo. Fraudi fuit quod parenthefin neglexerunt, quam primus uncis demonftravi. In recentiorum conftitutione deficit fubjectum *ad periffe*, quod antiqua habet in relativo *in quo.*

perinde. Turic. *proinde* cum edd. ante Ald. quod correxit Regius. Noftrum dant Guelf. Goth. Camp.

11. *fua manu — in quo eft.* „Dum dicunt eum, *in quo* „*eft* vulnus in pectore, fua „manu periffe, et vicifflim „aliena." Malo enim abfolutum accipere ablativum in *dicentibus*, quam dativum referre ad praecedens ante parenthefin *communia*, quod tamen nec ipfum fit abfurdum. cf. not. crit.

12. *Atalantam.* Victorius ad Arift. Rhet. lib. I. p. 56. (ed. Flor.) reprehendit Quintilianum, quod fignum hoc dixerit, cum fit εἰκός. Sed Hermagorae haec eft ratio, a Quintiliano improbata.

13 tione, qua ſigna, tractantur. Nec mihi videntur Areopagitae, cum damnaverunt puerum coturnicum oculos eruentem, aliud judicaſſe, quam id ſignum eſſe perniciofiſſimae mentis, multisque malo futurae, ſi adoleviſſet. Unde Spurii Maelii, Marcique Manlii popularitas, ſignum affectati regni eſt 394
14 exiſtimatum. Sed vereor, ne longe nimium nos ducat haec via. Nam, ſi eſt ſignum adulterae, lavari cum viris; erit et convivere cum adoleſcentibus, deinde etiam fami-

13. *Maelii.* Libri quidem *Melii* niſi quod Voff. 1. 3. *Emilii* ſed cf. 3, 7, 20. *Marcique.* Guelf. *M. Q.* Goth. (tac. Geſn.) *M. que.* Camp. *Q.* Jenſ. (tac. Geſn.) *M.* cum edd. ante Ald. qui facit cum Goth. ut et Bad. Sed Tarv. cum Guelf. In genitivo non ſum auſus unam literam ponere, non praeeunte Turic. nec quoquam modo *Sp.* dante. cf. 4, 2, 2. 5, 11, 39. *regni.* Turic. *regnum* cum Alm. (cf. § 4. 14.). Nihil niſi error proxima continuantis librarii, dum refert ad *exiſtimatum.* vid. I. H. Voff. ad Virgil. Ecl. 8. 74. Sic Turic. Alm. *heredis* pro *heres* 3, 6, 102. cf. 4, 2, 88. Item Turic. *juſtitiorum* pro *juſtiora* 3, 7, 18. mox § 16 pro *majora minorum.* Guelf. *m. minora.* Burm. pro *affectati* in hac ratione malit *affectationis;* fruſtra. cf. 5, 11, 12.

eſt exiſt. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voff. 2. et edd. ante Stoer. exc. Aldo *fuit ex.* Nec diſplicet.

13. *Areopagitae.* Hiſtoria mihi quidem aliunde non nota. Potuit puer ille coturnices alere ad ludum Graecis valde uſurpatum ὀρτυγοκοπίαν de qua conferre Geſnerus jubet Pollucem, in onomaſtico 7, 136. 9, 108.

Maelii — Manlii. cf. 3, 7, 20. it. 5, 13, 24.

exiſtimatum. Nihil eſt quod Francius malit *exiſtimata.* Sic enim veteres, reſpiciendo ad poſtremam vocem magis quam pro ſevera logica. cf. dicta ad 2, 18, 1.

14. *convivere.* In hac voce cf. 1, 6, 44. 7, 3, 31.

liariter alicujus amicitia uti: ut fortaſſe corpus vulſum, fractum inceſſum, veſtem muliebrem, dixerit mollis et parum viri ſigna, ſi cui (cum ſignum id proprie ſit, quod ex eo, de quo quaeritur, natum ſub oculos venit), ut ſanguis e caede, ita illa ex impudicitia, fluere videantur. Ea quoque 15
quae, quia plerumque obſervata ſunt, vulgo ſigna creduntur; ut prognoſtica,

—— *vento — rubet aurea Phoebe;*

Et,

— *cornix plena pluviam vocat improba voce;*

ſi cauſas ex qualitate coeli trahunt, ſane ita appellentur. Nam, ſi vento rubet Luna, 16

14. *am. uti: ut. fort.* Turic. *am. aut fort.* cum Alm. cf. § 13. item hac §. Sed ille a ſec. manu *aut. am. aut fort.* cum Camp. Sed Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *am. uti fort.* cum Voſſ. 3. *am. uti aut fort.* Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Gryph. qui transpoſuit *am. uti famil. ut fort.* Mox Stoer primus noſtram, quae profecto vera; et quomodo in corruptis iſtis lateat, facile apparet. Jam Regius pro *aut* conjecit *ut.*

dixerit. Camp. *dixerim* cum Goth. Vall. Voſſ. 2. quod bene revincit Badius. vid. not. ex. Propoſuerat jam Regius.

et parum. Turic. inſerit *aut* cum Alm. (cf. modo hac ipſa § item mox eadem). Pro *et* Camp. *aut.*

e caede, ita. Turic. *caedis lita.* Alm. *caedis ita.* (cf. modo hac §. item 5, 10, 6.) Ante Stoer. fere *ex c.* Sed Camp. et Guelf. nobiscum faciunt. Omittunt praepoſitionem Voſſ. 1. 3.

15. *appellentur.* Jenſ. (tac. Geſn.) *appellantur* cum edd. ante Ald. Jam Regius correxit, cui addicere videntur Codd. omnes.

14. *corpus vulſum.* vid. 2, 5, 12. Suet. Oth. 12.

dixerit. Hujus verbi ſubjectum eſt in pronomine *ſi cui.*

15. *ita appellentur.* Non quidem *prognoſtica* appellentur, ſed *ſigna.* Loca Virgiliana ſunt e Georgicis 1, 451. 388. 422.

ſignum venti eſt rubor. Et ſi, ut idem poëta colligit, denſatus et laxatus aër facit, ut ſit inde *ille avium concentus*, idem ſentiemus. Sunt autem ſigna etiam parva magnorum, ut vel haec ipſa cornix: nam, majora minorum eſſe, nemo miratur.

X. Nunc *de argumentis*. Hoc enim no- 395
mine complectimur omnia, quae Graeci ἐνθυμήματα, ἐπιχειρήματα, ἀποδείξεις vocant, quanquam apud illos eſt aliqua horum nominum differentia, etiamſi vis eodem fere tendit. Nam *enthymema* (quod nos *commentum* ſane, aut *commentationem* interpretemur, quia aliter non poſſumus, Graeco melius uſuri) unum intellectum habet, quo omnia mente concepta ſignificat; ſed nunc de eo non loquimur: alterum, quo ſententiam cum

16. *ſi, ut.* Turic. Camp. *ſicut* cum Alm. Male.

ut vel. Camp. *velut.* (cf. 4, 2, 61.) Guelf. om. *ut.* Contra Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *vel* omittunt cum Voſſ. 3. et edd. ante Leid. exc. Aldo. De confuſis *ut* et *vel* cf. 4, 3, 12. Turic. tuetur noſtram.

1. *interpretemur.* Ita Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Vall. Bad. Steph. (hic bene commemorato a Capper.) Gryph. Reliqui *interpretamur* cf. 3, 5, 18. item praef. noſtr. p. 85. quo adde 6, 2, 29. *ſane* alienum eſt ab indicativo.

uſuri. Turic. Camp. *uti* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. Ad ſenſum ferri poteſt, ſed ſtructura eſt abrupta, nec pro Quintiliani elegantia. Noſtrae vindex eſt Guelf. cum multis profecto aliis.

1. *omnia mente concepta.* cf. Cic. Topica c. 13. „non „quod non omnis ſententia „proprio nomine enthymema „dicatur."

ſententiam cum ratione. Ariſt. Rhet. 2, 21, 2. τοῦτο μὲν οὖν γνώμη· προστεθείσης δὲ τῆς αἰτίας, καὶ τοῦ διὰ τί, ἐνθύμημα ἔσται τὸ ἅπαν. Figuram

ratione: tertium, quo certam quandam argu- 2
menti conclusionem, vel ex consequentibus, vel ex repugnantibus. quanquam de hoc parum convenit. Sunt enim, qui illud prius *epichirema* dicant: pluresque invenies in ea opinione, ut id demum, quod pugna constat, *enthymema* accipi velint. et ideo illud Cornificius *contrarium* appellat. Hunc alii 3

2. *epichirema.* Sic ubique scribo, quoties latinis literis utor, ducibus plerumque Guelf. Camp. interdum et Turic. aliquotque editis. Horum plurimi *epicherema.*

invenies. Ita Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *invenias.*

quod pugna. Ita Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. Capper. Reliqui *quo p.* Obtemperandum erat vel levi librorum auctoritati, in frequenti praesertim confusione vid. Drakenb. ad Liv. 36, 33. 3. cf. not. ex.

3. *Hunc.* Turic. Camp. *hinc.* cum Andr. Par. Vasc. Steph. Gryph. Stoer. Chouet. suos Codd. male tacente Burmanno. Aldus quidem solus, sed in utraque ed., *nunc.*

facit Julius Rufinianus p. 217. in Ruhnk. ed. Lupi.

2. *ex conseq. — ex repugn.* cf. 5. 8. 5.

illud prius, quod ex consequentibus concluditur.

quod pugna constat. cf. 5, 14, 2. „Ex pugnantibus, „quod etiam *solum* enthyme- „ma quidam vocant." Cic. Top. l. c. „illa rhetorum — ex „contrariis conclusa, quae ipsi „enthymemata appellant. — „cum omnis sententia enthy- „mema dicatur, quia videtur „ea, quae ex contrariis con- „ficiatur, acutissima, *sola* „proprie nomen commune „possidet." Quem Ciceronis locum exprimit noster 8. 5, 9. Julius Rufinianus p. 217. (ed. Ruhnk. Rutilii Lupi) „Enthymema fit cum periodos „orationis *ex contrariis* senten- „tiis astringitur."

Cornificius. vid. 3, 1, 21. Locum ipsum habes apud Script. ad Herenn. 4, 18.

3. *Hunc — vocaverunt.* Aristot. Anal. pr. 2, 29 ἐνθύμημα — ἐστὶ συλλογισμὸς ἀτελής. idem Rhet. 1, 2, 8. καλῶ — ἐνθύμημα — ῥητορικὸν συλλογισμόν. cf. nostr. 1, 10, 38. 5. 14. 24. item 5, 14, 1. Ad secundum horum locorum non immerito reprehendit Quintilianum Victorius

rhetoricum ſyllogiſmum, alii *imperſectum ſyllogiſmum* vocaverunt, quia nec diſtinctis, nec totidem partibus concluderetur: quod 396 ſane non utique ab oratore deſideratur.
4 *Epichirema* Valgius *aggreſſionem* vocat; Celſus autem judicat, non noſtram adminiſtra-

quia nec. Turic. Guelf. Camp. omittunt *nec* cum Alm. Voſſ. 1. 3. et edd. ante Ald. qui haec dat *q. non d. t. p.* *Nec* de conjectura inſeruit Regius; neceſſario profecto. Sed cf. ad 4, 2, 29. Vindices negationis manifeſti adhuc quidem ſoli Vall. (ref. Badio) et Goth.

4. *Celſus — judicat.* Guelf. *Verius — judico* cum Voſſ. 1. 3. Bern. item edd. aliquot in marg. Sed Baſil. (quod ipſum (p. 39) quod parum accurate dixerit et hic et illic ab „*aliis* „rhet. ſyll. ab *aliis* imperf. „vel partem ſyllogiſmi vocatum enthymema" cum ipſe Ariſtoteles utroque modo appellet. Deinceps his appellationibus uſi ſunt *Artigraphi* quales vocat Caſſiodorus in Rhett. Pithoeanis p. 340. quorum aliquot recenſet Erneſtus ſub hac voce in utroque Lexico. Diſtinctionem plerarumque editionum deſerui. Neque enim ferri poterat, id quod faciebant illae, ut *illud* et *hunc* ad diverſa redderentur; prius ad *enthymema*, poſterius ad *epichirema*. Utrumque neceſſario ſpectat ad *enthymema*. Hoc de Cornificio, pro interjecta ſententia accipiendum, ſtructuram non mutante.

4. *Epichirema Valgius.* De *Valgio* cf. 3, 1, 18. *Epichirematis* etymon, quod exprimere conatus eſt Valgius, non ſatis expeditum inveni a rhetoribus antiquis. Ariſtoteles Topic. 8, 3, 1 (p. Buhl. 379) ἐπιχειρεῖν opponit et ὑπέχειν i. e. *defendere*. Idem Topic. 8, 9, 16. (p. 402) ἐπιχείρημα ait (ἐστὶ) συλλογισμὸς διαλεκτικός. Argumentationes a Graecis ἐπιχειρήματα appellatas etiam Cornificius commemorat ad Herenn. 2, 2. Alia loca, ſed in etymo nequaquam occupata, plena manu miniſtrat Erneſtus in utroque Lexico h. v. Non quidem liquet *aggreſſio* deſignata ſit a Valgio *rei quam tractamus*, an *adverſarii;* prius tamen praefero. cf. 5, 14, 27.

noſtram adminiſtrationem. Capperonnerius recte remittit nos ad 2, 18, 5. unde intelligamus *adminiſtrationem* dici pro πράξει quatenus opponitur θεωρίᾳ.

tionem, ſed ipſam rem, quam aggredimur, id eſt argumentum, quo aliquid probaturi ſumus, etiamſi nondum verbis explanatum, jam tamen mente conceptum, *epichirema* dici. Aliis videtur, non deſtinatam, vel inchoatam, ſed perfectam probationem hoc nomen accipere, et ultimam ſpeciem: ideo-

in marg. habent complures) *Verrius* pro *Celſus*, non mutata perſona verbi. Mire profecto, cum ceteroqui nulla *Verrii Flacci* apud Qu. mentio ſiat.

5. *deſtinatam — inchoatam — perfectam probationem.* Guelf. *deſtinata — inchoata — perfecta oratio.* cum Bern. et odd. a Gryphio inde ad Obr. Ante Gryph. ed. Jenſ. (tac. Geſn.) et reliquae ſic; ſed *orationem* pro *probationem*, cum Codd. Goth. Voſſ. 2. Integram noſtram primus repraeſentavit Obr. obſequentibus recentioribus, et eſt in Turic. Camp. Alm. item in Bodl. Andr., ut ſuſpicor, quanquam Gibſ. refert *deſtinatam et inchoatam probationem* (non *orationem*, ut ex eo Burm.) velut mutilam ſcripturam. Nominativus invectus eſt in Codd. ab argutantibus librariis. cf. not. ex.

et ultimam ſpeciem. Guelf. *ultima ſpecie.* cum Baſil. (niſi quod hic addit *et*) Gryph. et rell. ante Obr. Noſtra in Turic. Camp. Alm. Bodl. Voſſ. 2. Goth. Andr.

Aliis videtur — ultimam ſpeciem. Hi contra ac Celſus de re judicaſſe dicuntur. Neque aliud quidquam hac definitione ſatis verboſa ſignificare voluit Qu. Quod autem *ultimam ſpeciem hoc nomen accipere* ait, eſt ea *ultima ſpecies* argumentorum, ſic conformata, ut jam *epichirema* recte dicatur, neque ullam aliam ſibi ſubjectam habeat; τὸ εἰδικώτατον εἶδος ex Porphyrii appellatione (vid. Ariſt. ed. Buhl. Vol. 1. p. 377). Eodem vocabulo utitur mox § 56. 7, 1, 23. Structuram τοῦ *videtur* cum accuſativo ſequente attende. Ne recte quidem poterat hic poni nominativus, quia in *videtur* eſt *placet*, et oratio redit eodem ac ſi ſcripſiſſet: „Alii jubent hoc „nomen dare probationi cet." Ea quidem vis plerumque eſt verbo *videndi*, cum ita accuſativo jungitur, quod ex plurimis Livii locis apparet. Quanquam nec in ſolita ſignificatione a ponendo accuſativo

que propria ejus appellatio, et maxime in uſu poſita eſt, qua ſignificatur certa quaedam ſententiae comprehenſio, quae ex tribus
6 minimum partibus conſtat. Quidam *epichirema rationem* appellarunt; Cicero melius, *ratiocinationem:* quanquam et ille nomen hoc

comprehenſio. Turic. Guelf. Camp. *compreſſio* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Goth. et edd. ante Ald. quod pro tempore ingenioſe profecto correxit Regius. Vallam ſcribere *compraenſio* narrat Badius. cf. 8, 3, 57. *minimum.* Turic. *minime.* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) omittunt vocem cum Bern. et edd. ante Obr. Narratur Alm. dare *minime in* (cf. 5, 9, 14. item mox § 7.). Burm. Obrechtum primum repraeſentantem *minimum* recte probat (cf. 5, 14, 6.). Poterat et *minime* ferri hac poteſtate vid. Turſell. p. 470.

6. *ratiocinationem.* Turic. Guelf. Camp. *ratiocinativum* cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 3. et edd. ante Bad. ſec. Noſtram repo- abhorrent Romani, quod dudum docuerunt in primis Dukerus ad Florum 2, 6, 45. et Oudendorpius ad Sueton. Otho. c. 7. cf. 6, 1, 31.

5. *ex tribus minimum partibus.* Burmannus recte ad partes vocat Cic. de Inv. 1, 34. „partim *quinque* ejus partes „eſſe dixerunt, partim non „plus quam in *tres* partes „poſſe diſtribui putaverunt." cf. et noſtr. 5, 14, 6.

6. *rationem.* Qui hoc nomine appellarint epichirema, hodie ignoramus.

Cicero. de Inv. 1, 31. 34. Recte autem Qu. ſubjicit, Ciceronis vocem latinam reddere magis συλλογισμὸν quam ἐπιχείρημα. Ciceronis quidem definitio (c. 34. init.) non prorſus abhorret ab Ariſtotelis Topic. 1, 1, 3. Ἔστι δὴ συλλογισμὸς λόγος ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν, ἕτερόν τι τῶν κειμένων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει διὰ τῶν κειμένων. Hujus autem ipſa verba poſuit Alcinous de doctrina Platonis fol. 5. ed. graecae Vaſcoſani 1532. niſi quod poſtrema ſic: δι᾽ αὐτῶν τῶν τεθέντων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει. Eadem Ariſtotelis latine repetiit A. Gellius 15, 26. Latine retulit Alcinoi verba Almelovenius ad h. l. quaſi juſtam epichirematis definitionem dantia, quod ſecus eſt, cum et hic συλλογισμὸν memoret, non ἐπιχείρημα. Redit ſane eodem res, et ex hodierna ratione ſyllogiſmus id ipſum eſt, quod Quintiliano aliisque epichirema.

duxiſſe magis a ſyllogiſmo videtur. Nam et ſtatum ſyllogiſticum, *ratiocinativum* appellat,
397 exemplisque utitur philoſophorum. Et, quoniam eſt quaedam inter *ſyllogiſmum* et *epichirema* vicinitas, poteſt videri hoc nomine recte abuſus. Ἀπόδειξις eſt *evidens probatio*, 7
ideoque apud Geometras γραμμικαὶ ἀποδείξεις dicuntur. Hanc et ab *epichiremate* Caecilius putat differre ſolo genere concluſionis, et eſſe *apodixin imperfectum epichirema*, eadem

fuit conjiciendo Philander, cum locum Ciceronis Regius deſignaſſet. Neceſſaria fuit mutatio invitis, ut ſuſpicor, MSS. omnibus. *exemplisque.* Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) omittunt copulam; non male fortaſſe.

7. γραμμικαὶ ἀποδείξεις. Camp. γραμματικη αποδιξις. cf. not. crit. ad 1, 10, 38. Alm. hic quoque γραμματικαὶ dare narratur. In Turic. nihil ejusmodi (cf. § 6. 8.).

Caecil. put. diff. Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Gryph. Reliqui *diff. Caec. put.* cf. de tranſpoſitionibus librariorum 5, 8, 2. item mox § 9.

ratiocinativum. cf. 3, 6, 15.

exemplisque — philoſophorum. Hoc a Cicerone fit ubi argumentationem tractat de Inv. 1, 34. Apparet autem epichirema proprium eſſe oratorum, ſyllogiſmum philoſophorum.

abuſus. cf. 4, 2, 112.

7. γραμμικαὶ ἀποδείξεις. cf. 1, 10. 38. 49. Definitionem ἀποδείξεως habes apud Ariſtot. Top. 1, 1, 4. Ἀπόδειξις — ἐστὶν ὅταν ἐξ ἀληθῶν καὶ πρώτων ὁ συλλογισμὸς ᾖ κ. τ. λ. item Analyt. poſt. 1, 2, 4 ubi Ἀπόδειξιν δὲ ait λέγω συλλογισμὸν ἐπιστημονικόν.

Caecilius. cf. 3, 1, 16.

apodixin imperfectum epichirema. Si eadem cauſa qua enthymema ſyllogiſmo, apodixi epichirema diverſum eſſe dicitur, poteſt videri, ut enthymema imperfectus ſyllogiſmus, ſic epichirema imperfecta eſſe apodixis. Haec ratio Geſnerum movit, ut pro *imperfectum* legendum conjiceret *imperfectam* trahendo adjectivum ad *apodixin*, non, ut nunc eſt, ad *epichirema.* Sed

caufa, qua diximus *enthymema fyllogifmo* diftare. Nam et *enthymema* fyllogifmi pars eft. Quidam ineffe epichiremati apodixin putant, et effe partem ejus confirmantem.
8 Utrumque autem, quanquam diverfi auctores, eodem modo finiunt, ut fit ratio per ea, quae certa funt, incertis fidem non dubiam afferens: quae natura eft omnium argumen-

enthym. fyllog. Sic fine praepofitione *a* omnes mei et fcripti et excufi ante Gryph. quos non attinebat deferere Capperonnerium, quem non folum poëticam hanc effe fcripturam recte docet Burm. in Epiftola p. 50. Vel foni caufa debebat omitti *a*.

8. *ut fit — afferens.* Turic. *fcilicet rationem — afferentem* cum Alm. Andr. Goth. quo acc. Camp. nifi quod *incerta* per errorem dat pro *certa*. Hoc quo minus reponerem, bonis auctoribus ftabilitum, obftitit ufus parum probatus vocis obftat Rhetorum Pithoeanorum auctoritas, qui, cum fua e prioribus haufiffe videantur, epichirema latiorem probationem definiunt vid. p. 67. 341. Eft igitur, in hoc diverfitatis modo, inverfa ratio tenenda, ut, quanto perfectior enthymemate rhetorico eft dialecticus fyllogifmus, tanto epichirema rhetoricum plenius fit apodixi dialectica. Mox cum *ineffe* epichiremati dicitur apodixis, latius apodixi epichirema oftenditur.

et enthymema. Pro hac voce libri quidem omnes veteres dant *epichirema*; duram fane fcripturam. Hanc Vafcofanus primus deferuit, obfecundantibus aliquot ejus civibus, quos tandem Gefnerus eft fecutus. Cogere videtur profecto res ipfa. Quanquam non omnino procedit ratio, fi, ut enthymema fyllogifmi, ita apodixis epichirematis pars eft. Poterat carere his verbis, quae fortaffe funt allita ab eo, cui nimis obfcure videretur fignificatum hoc ipfum in praecedentibus: *eadem — diftare.*

8. *ratio — afferens.* vid. Cic. Acad. 2, 8. „ἀπόδειξις ita „definitur: Ratio, quae ex re„bus perceptis ad id, quod „non percipiebatur, adducit." vid et Diog. Laert. 7, 45. cf. § 6 *Cicero.* Suidas in voce ἀπόδειξις fua fumfit ex Philopono ad Ariftot. de Anima.

torum. neque enim certa incertis declarantur. Haec omnia generaliter πίστεις appellant: quod etiamſi propria interpretatione
598 dicere *fidem* poſſumus, apertius tamen *probationem* interpretabimur. Sed *argumentum* quoque plura ſignificat. Nam et fabulae ad actum 9
ſcenarum compoſitae, *argumenta* dicuntur: et orationum Ciceronis velut thema ipſe expo-

ſcilicet, Valla (Eleg. lat. ſerm. 2, 60) recte negante „apud „doctiſſimos reperiri vulgo uſitatiſſimum modum, cum ea quae „confuſe dicta ſunt per ſingula poſtea exponimus: quale eſſet, „Quatuor ſunt virtutes, *ſcilicet*, Prudentia cet.“ Bodl. *u. ſ. r. p. e. q. c. ſ. i. ſ. u. d. aſſerentem*, in qua ſcriptura nihil a noſtra diverſi vides praeter accuſativum in participio, errore nato ut 5, 9, 13 *regni*. Ex ſimili Codicis ſcriptura ſuam eruiſſe videtur Obr. et haec ipſa noſtra eſt. Guelf. *u. ſ. r. p. e. q. c. ſ. fidem dubiis aſſerens* cum Vall. (ref. Badio) et edd. a Badio inde exc. Obr. Noſtra etiam Jenſ. (tac. Geſn.) et rell. eſt ante Bad. niſi quod *oratio* dant pro *ratio*. Guelferbytani aliorumque conſtitutionem, elegantem ſane, praetuliſſem niſi tot veteres libri plura haberent, quae facilius quidem excidebant quam addebantur. *etiamſi*. Sic Vall. (ref. Badio) Camp. Turic. (a ſec. manu, nam a pr. cum Alm. *etiam ſit* cf. § 7. 10.) Ante Ald. edd. et Goth. *etiam* ſine *ſi* quod Regius explevit. Sed ab Aldo inde *etſi* (exc. Bad. pr.) Guelf. *Quid enim ſit*. cum Bern.

9. *actum*. Sic Turic. Guelf. Camp. Obr. cum Voſſ. 1. 2. Goth. Reliqui *actus*. *ipſe exponens*. Turic. Guelf. Camp. i. *exponit* cum Goth. Voſſ. 1. Bern. nec dubito quin omnibus, modo oculati iis contigiſſent collatores; it. edd. ante Ald. a quo jam noſtra obtinet, niſi quod Bad. utraque ed. *exponat*, quod alios dare narrat idem in notis, nec tamen quos. Haec profecto lenior mutatio quam illa ponendi participium. Reſtat difficultas in τῷ *ipſe*, alieno, quoque te verte-

9. *fabulae — compoſitae*. vid. 2, 4, 2.
velut thema. Addidit *velut* quia thema ſcholae eſt proprie, non fori. cf. 4, 2, 28.
ipſe exponens. cf. not. crit.

nens Pedianus, *Argumentum*, inquit, *tale est:* et ipſe Cicero ad Brutum ita ſcribit, *Veritus fortaſſe, ne nos in Catonem noſtrum transferremus illinc mali quid, etſi argu-*

ris. Optime mox in Cicerone dicitur, oppoſito illo ad noſtrum Pedianum; quod tamen ipſum facit ad proſcribendam vocem noſtro loco. Nihil magnopere deſideres, ſi, expuncto *ipſe*, legas *exponat*.

Arg. inqu. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *inq. arg.* cum edd. ante Bad. ſec. quod primus transpoſuit Regius, in nota quae non debebat omitti a Schrevelio et Burm. Recte ex conferentium ſilentio videor colligere noſtrum ordinem eſſe in Turic. cf. § 7. 19.

ita ſcr. Turic. *ita ſcr.* a ſec. autem manu *inter alia ſcr.* quod profecto non diſpliceat. cf. 5, 9, 3. Solus memoratur hujus ſcripturae vindex. *ita* omitti a Goth. et Jenſ. narrat Geſn., in poſteriore quidem lapſus.

transferremus. Sic Turic. a ſec. manu (a pr. cum Alm. Camp. Voſſ. 3. *transferemus*) Guelf. Goth. Ald. Bad. pr. Reliqui *transferamus* ut et fragmentorum Cic. editores.

illinc — quid, etſi. Turic. Camp. *illi — quidem, etſi.* Guelf. *illi — quid etſi* cum Alm. Voſſ. Jenſ. et edd. ante Bad. ſec. *illi* omnes videntur dare libri, pro quo *illinc* de conjectura repoſuit Regius. Ald. mox: *quid eſt, etſi.* Nihil ſane ſtatui poteſt in tam laceris fragmentis. Facilius tamen erat corrigere: *illius mali aliquid*, vel *illius aliquid. Aliquid* etiam vulgo in fragmentis Ciceronianis. Sed inter *quid* et *etſi* fuiſſe aliquid, argumento ſunt Turic. Camp.

Pedianus. vid. 1, 7, 24. Verba quidem iſta: *Arg. tale eſt*, in reliquiis Pediani fruſtra quaeras, etſi in omnibus Oratt. ſuperſcriptum eſt *Arg.* Legimus tamen initio Expoſitionis in Orat. contra Pis. „*Argumentum* hujus orationis „breve admodum eſt.“ p. 154.

Cic. ad Brut. vid. 2, 20, 10.

ita ſcribit. cf. not. crit. Locum Ciceronianum nexu exemtum extricare non poſſumus. cf. not. crit. ad *illinc — etſi.*

mentum ſimile non erat. Quo apparet, omnem ad ſcribendum deſtinatam materiam ita appellari. Nec mirum, cum id inter 10 opifices quoque vulgatum ſit. unde Virgilius, *Argumentum ingens:* vulgoque paulo numeroſius opus dicitur *argumentoſum.* Sed nunc de eo dicendum *argumento* eſt, quod *probationem*, *indicium*, *ſidem*, *aggreſſionem*, ejusdem rei nomina, facit; parum diſtincte, ut

10. *vulg. ſit.* Turic. Guelf. Camp. omittunt *ſit* cum Alm. Voſſ. 3. *argumentoſum.* Turic. Camp. *argumentum* cum Alm. Habent tamen Guelf. et Goth. et vetuſtiſſimus quisque excuſorum vocem noſtram; nec expleat ſenſum ſubſtantivum. Alioqui cf. 4, 3, 12. ſed et 5, 12, 21.

indicium. Turic. *radicium* cum Alm. (cf. § 8. 22.) Sed a ſec. manu ille *rationum* et hoc ipſum, non quidem pro *indicium* ponit, ſed ſuperaddit ſequenti *ſidem* Obr.

10. *Virgilius.* Aen. 7, 791. vid. et. Cic. in Verr. 4, 56. Similem uſum habet Ovid. Metam. 6, 69.

argumentoſum. Videtur hoc uno loco transmiſſum nobis adjectivum, vid. Drakenb. ad Liv. 7, 2, 8 item cf. not. crit. *numeroſius opus* cf. ad 2, 12, 3.

quod probationem — facit. Deeſſe hic nomen ejus, quem mox reprehendat Fabius, rectiſſime vidit Regius, idemque ingenioſe, *Celſum* fortaſſe hic alicubi reponendum, conjecit. Obtemperaverunt ei aliquot recentiorum editorum, quorum exempla primus deſeruit Burm. cum Obrechtus ipſe ſecutus eſſet. Veteres quidem libri vel ſcripti vel excuſi nihil tale oſtendunt. Neque prorſus expeditur locus, nomine aliquo inferendo. Quis enim dixit: „Sempro„nius argumentum facit pro„bationem — ejusdem rei no„mina?“ Sic tamen ſtruere cogimur orationem ut *facit* dictum ſit pro *appellat*, *denominat*, quia mox (§ 11 *quod ille indicium vocat*) apparet, eum qui notetur a Qu. hoc nominis dediſſe rei, ſimulque Romanum, non Graecum, fuiſſe. Is quin omnium aptiſſime Celſus intelligatur, nequaquam dubito.

11 arbitror. Nam *probatio* et *ſides* efficitur non tantum per haec, quae ſunt rationis, ſed etiam per inartificialia. *Signum* autem, quod ille *indicium* vocat, ab argumentis jam ſeparavi. Ergo, cum ſit *argumentum*, *ratio probationem praeſtans*, *qua colligitur aliquid per aliud*, *et quae*, *quod eſt dubium*, *per id*, *quod dubium non eſt*, *confirmat:* neceſſe eſt eſſe aliquid in cauſa, quod probatione non
12 egeat. Alioqui nihil erit, quo probemus, 399
niſi fuerit, quod aut ſit verum, aut videatur, ex quo dubiis ſides fiat. Pro certis autem habemus primum, quae ſenſibus percipiuntur, ut, quae videmus, audimus; qualia ſunt *ſigna:* deinde ea, in quae communi
13 opinione conſenſum eſt, *Deos eſſe*, *Praeſtandum pietatem parentibus:* praeterea, quae legibus cauta ſunt: quae perſuaſione, etiamſi non omnium hominum, ejus tamen civitatis aut gentis, in qua res agitur, in mores recepta ſunt; ut pleraque in jure, non legi-

11. *efficitur.* Turic. Guelf. *effici* cum Voſſ. 3. quo pertinere videtur quod mox pro *ſunt* Turic. *ſint.* Sed ferri nequit.

aliquid per. Sic ſcripſi contra MSS. et Camp. ducibus Jenſ. et edd. ante Gryph. Reliqui *aliud p.* cf. 5, 8, 7.

12. *quo prob.* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *quod pr.* cum edd. ante Bad. ſec. exc. Aldo. correxit Regius, probante Badio Aſcenſio, cujus notam, alia docentem, in Burm. ed. poſitam, equidem deſidero. Turic. veram ſcripturam habere videtur. *ea in quae.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *ea quae*, cum Alm. Voſſ. 1. 3. edd. ante Ald. qui Regii conjecturam recepit.

11. *ſeparavi.* vid. 5, 9, 2.

bus, ſed moribus conſtant: ſi quid inter utramque partem convenit: ſi quid probatum eſt: denique, cuicunque adverſarius non contradicit. Sic enim fiet argumentum, *Cum providentia mundus regatur; adminiſtranda eſt respublica:* ut adminiſtranda respublica ſit, ſi liquebit mundum providentia regi. 14
Debet etiam nota eſſe recte argumenta tractaturo, vis et natura omnium rerum, et quid quaeque earum plerumque efficiat. hinc enim ſunt, quae εἰκότα dicuntur. 15
Credibilium autem genera ſunt tria: 16
400 unum firmiſſimum, quia fere accidit, ut, *Liberos a parentibus amari:* alterum velut propenſius, *Eum, qui recte valeat, in cra-*

14. *adminiſtranda — adminiſtranda.* Quae hiſce interjiciuntur abſunt a meis omnibus ante Ald. qui ex palmaria Regii conjectura recepit. Quorum librorum defectus non notatur a conferentibus, ii negligenter ſunt excuſſi. cf. 5, 1, 1. *liquebit.* Turic. *licebit.* cf. ad 4, 2, 83.

15. *hinc.* Pro hoc *nihil* eſt in omnibus meis ante Ald. qui Regii etiam hic praeſtantem emendationem expreſſit. Turic. pro *efficiat* habet *efficit.*

16. *quia.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 1. 2. Bern. et edd. ante Bad. ſec. exc. Aldo Reliqui *quod* ex conjectura Regii, quam recte improbat Badius. Additur enim cauſa, quare firmiſſimum ſit.

14. *cum providentia.* vide 5, 7, 35.

15. *εἰκότα.* cf. 5, 9, 8. Dicas autem h. l. excidiſſe *credibilia* ante *quae*, cum vix videatur latino vocabulo mox uſurus fuiſſe, niſi hoc jam poſuiſſet. vide exempla ſic ponendi graeca poſt verſionem ad 3, 5, 4 propoſita in not. crit.

16. *propenſius.* Hoc vocabulo noſter videtur uſus primus et ſolus, ita ut nihil adderet. Nam Cicero De Nat. D. 3, 40 extr. *ad veritatis ſimilitudinem — propenſior,* dixit et de Divin. 1, 5 *ad ve-*

ſtinum perventurum: tertium tantum non repugnans, *In domo furtum factum ab eo,*
17 *qui domi fuit.* Ideoque Ariſtoteles in ſecundo de Arte Rhetorica libro diligentiſſime eſt executus, quid cuique rei, et quid cuique homini ſoleat accidere; et quas res, quosque homines, quibus rebus, aut hominibus, vel conciliaſſet, vel alienaſſet ipſa natura: ut, *divitias quid ſequatur*, aut *ambitum*, aut

17. *ſoleat.* Turic. Guelf. Camp. *ſolet* cum Goth. Voſſ. 3. et edd. ante Loc. Correxit Regius; poterat et *quod* ſcribere pro *quid.* Sed maxime conveniat *ſoleret*, ob *executus*, et id quod ſequitur *conciliaſſet*, *alienaſſet*, non *conciliarit*, *alienarit*.

quid ſeq. Turic. Guelf. Camp. *qui ſ.* cum Goth. et edd. ante Ald. et poſt Baſil. ad Burm. usque, et profecto MSS. omnibus. Regius correxit; veriſſime cf. Ariſtot. Rhet. 2, 16, 1. τῷ δὲ πλούτῳ ἃ ἕπεται.

ritatem — propenſior, obſervante Burmanno. Sed mitigavit addendo *velut*.

17. *Ariſtoteles.* Fit hoc ſeptemdecim primis ejus libri capitibus.

ſoleat. cf. not. crit.

divitias quid ſeq. — ſoleat. vid. Ariſtot. Rhet. 2, 16. In hoc loco, quem ſecuri tranſierunt interpretes, me diu fruſtra occupatum magnopere conſolatus eſt Victorius, eadem, qua et ego, difficultate preſſus. Sic enim ille ad Ariſtot. Rhet. l. 2. p. 419. „Exponendum videtur" inquit „quod mihi ſaepe in mentem „venit, ac non parum moleſtum fuit: Quintilianus enim „in V libro ubi de argumentis diſputat, oſtendit Ariſtotelem plenius uberiusque „hunc locum tractaſſe, ac „multa ad naturam, moresque „hominum pertinentia expoſuiſſe, quae nunc hic nullo „modo leguntur. Verba ejus „haec ſunt: " Ideoque — appeti ſoleat: „et quae ſequuntur: ubi enim hic agitur de „ambitu, aut ſuperſtitione? „Quod verbum ab Ariſtotele „factum eſt de militibus aut „ruſticis? Quid igitur dicemus? Hanc hujus libri partem laceram ac fractam eſſe? „eaque omnia deſiderari, quae „a Quintiliano ſignificantur, „an magnum illum rhetorem „lapſum eſſe? et quae tractari „hic credebat, cum in mani-

superstitionem; quid boni probent, quid mali petant, quid milites, quid rustici; quo quaeque modo res vitari vel appeti soleat. Verum 18
hoc exequi mitto: non enim longum tantum, sed etiam impossibile, aut potius infinitum est: praeterea positum in communi omnium intellectu. Si quis tamen desideraverit, a quo peteret, ostendi. Omnia autem 19
credibilia, in quibus pars maxima consistit argumentationis, ex hujusmodi fontibus fluunt, *An credibile sit, a filio patrem occi-*

18. *aut potius.* Sic dedi ex Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. rell. ante Gryph. exc. Aldo. Reliqui *ac*, quod sensum impedit.

19. *fluunt.* Turic. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *fiunt* cum Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald. Nostrum ex Regii conjectura; sin minus necessaria, eleganti tamen et leni. Camp. tamen jam dare nostrum videtur. cf. mox § 24.

„bus librum non haberet, non „quae vere traderentur, no„minasse? Omnino res dura: „neque enim in hoc libro hia„tus ullus apparet, sed con„tra continuata rerum series „admirabilis. nec temere de„bemus, non omnino contem„nendum scriptorem" (paulo ante: *magnum rhetorem*, sed cum irrisione) „tantae negli„gentiae condemnare, quam„vis quaedam hic a philoso„pho tradantur, quae in ea „re explicanda omittere ipse „non debuit. quare ut illa „imprudenter praeteriit, ita „potuit alia, quae minime hic „tractata unquam fuerunt, „nominare, et quasi pro ipsis „supponere." Non uno quidem loco vidimus videbimusque Quintilianum memoriae vitio e libris afferentem, quae in iis non plane eadem legerentur. cf. 4, 2, 132.

18. *Verum — mitto.* Victorius ad Aristot. Rhet. l. 2. p. 390 satis aspere „Ne" ait „quod ipse simulque omnes rhe„tores praestare non potuissent, „ab eruditissimo viro eximie „factum, laudem haberet." Etiam Gesnerus malit sibi notationes morum tales dari a Qu. quam haec technica spinis oppleta.

impossibile. cf. 3, 8, 15. 5, 13, 34.

ſum, inceſtum cum filia commiſſum? et contra, *veneficium in noverca, adulterium in luxurioſo?* illa quoque, *An ſcelus palam factum? An falſum propter exiguam ſummam?* quia ſuos quidque horum velut mores 401
habet: plerumque tamen, non ſemper: alio-
20 qui indubitata eſſent, non argumenta. Excutiamus nunc argumentorum locos: quanquam quibusdam hi quoque, de quibus

Illa quoque. Turic. *quoque illa.* Solus, ut ſuſpicor. cf. pravam tranſpoſitionem ad § 9. 27.

falſum propter. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 2. 3. et edd. ante Ald. Hic primus inſerit *dixerit* obſecundantibus poſterioribus, ſed Cod. profecto nullo auctore. Et debebat ſaltem ſcribi *dixiſſe* cf. not. ex. Vall. (Bad. ref.) *factum* pro *falſum* quod illi placet. Male.

quidque. Hoc dedi (mirum) ex conjectura Francii (cf. § 122. not. ex.), quam praeſumſerant tamen ii, quos Badius ait dubitare, an *quicque* (i. e. *quidque*) legendum ſit. Reliqui *quisque.* Hoc niſi mutatur, interjecta ea „*Illa* — „*ſummam*" proſcribi debent, quoniam inanima tanguntur, ad quae *quisque* referri nequeat. Sunt tamen proba ea et nequaquam eximi merentia. cf. § 40.

20. *hi quoque.* Sic Turic. Guelf. Camp. Baſil. Reliqui *ii. q.* cf. 5, 7, 3. item hic § 121.

19. *et contra.* Intellige: „an incredibile." Nam ut parum credibilia priora, ſic veriſimilia haec.

falſum. Intellige „factum „eſſe." Agitur de falſa teſtatione, teſtamento, tabula, quam non eſt credibile factam propter exiguam ſummam. vid. Digeſt. 48, 10 de lege Cornelia de falſis.

quidque horum. Varia haec, quae propoſuit, debent ſingula ex ſua natura judicari, et hoc dixit *mores ea ſuos habere;* ſed mitigavit audaciorem formam addendo *velut.*

indubitata — non argumenta. cf. 5, 9, 2.

20. *hi quoque — dixi.* De quibus ſupra dixerit Qu., Geſnerus recte videtur deſignaſſe ea, quae prioribus capitibus (malim priore ſolo) tractarit. Si enim *ſigna* pars ſunt argumentorum (vid. 5,

ſupra dixi, videntur. *Locos* appello, non, ut vulgo nunc intelliguntur, *in luxuriam*, et *adulterium*, et ſimilia; ſed *ſedes argumentorum, in quibus latent, ex quibus ſunt petenda.*
Nam, ut in terra non omni gene- 21
rantur omnia, nec avem aut feram reperias, ubi quaeque naſci aut morari ſoleat, ignarus; et piſcium quoque genera alia planis gaudent, alia ſaxoſis, regionibus etiam litoribusque diſcreta ſunt, nec helopem noſtro mari, aut
402 ſcarum ducas: ita non omne argumentum

intell. in luxuriam. Turic. Guelf. Camp. *i. ut lux.* cum edd. ante Ald. qui Regii conjecturam recepit *in* pro *ut.* Mox multi male ſimul utrumque *ut' in.* E meis MSS. et Camp. Bip. dedi *luxuriam* pro aliorum *luxuriem.*

latent, ex. Sic Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Obr. Reliqui inſerunt *et*, quod tamen, niſi caecutii, eſt in Camp. *petenda.* Turic. Guelf. Camp. *petendi* cum Alm. ad *locos* retulerunt; male. cf. 5, 10, 8. not. 1.

21. *helopem.* Guelf. *ellopem.* Camp. *elopem.* Geminant fere Graeci L, ſed hoc vetat fieri verſus Ovidianus. Secutus ſum Turic. et plerorumque ſcripturam. *ſcarum.* Turic. Guelf. Camp. *ſcaurum* cum Goth. Voſſ. 5. Jenſ. Quantitas penultimae apud Ovidium, Martialem, Petronium brevis; apud Ennium in Phageticis p. Columu. 158 longa: „Scarum „praeterii cerebrum Jovi' paene ſupremei."

9, 1) etiam horum tractatio poteſt videri locus aliquis argumentorum, quoniam inter ſigna tum petentur argumenta. Quod maſculinum (*hi*) ponit, pro neutro, quod expectes, fit e natura veteris ſermonis, de quo egi ad 2, 18, 1.

in luxuriam. vid. 2, 4, 22. 5, 12, 16. 5, 13, 57.

21. *helopem — ſcarum.* vid. Ovid. in fragm. Halieut. v. 96. „Et pretioſus helops „noſtris incognitus undis." quo cf. Plin. H. N. 32, 10 extr. Colum. 8, 16, 9. „Helops — Pamphilio profundo „nec alio paſcitur" (cf. Aelian. de animall. 8, 28.) „— ſcarus qui totius Aſiae „Graeciaeque litoribus, Sicilia

undique venit; ideoque non paſſim quae-
22 rendum eſt. Multus alioqui error, et exhauſto labore, quod non ratione ſcrutabimur, non poterimus invenire niſi caſu. At ſi ſcierimus, ubi quodque naſcatur: cum ad locum ventum erit, facile, quod in eo eſt,
23 pervidebimus. In primis igitur argumenta *a perſona* ducenda ſunt: cum ſit, ut dixi, diviſio, ut omnia in haec duo partiamur, *res* atque *perſonas:* ut *cauſa*, *tempus*, *locus*, *occaſio*, *inſtrumentum*, *modus*, et cetera, rerum ſint accidentia. *Perſonis* autem non,

22. *error, et exh.* Turic. Guelf. *e. eſt e.* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. Hic pro noſtro *et* habet *in* et Turic. a ſec. manu *e. eſt in e.* Reliqui fere *e. eſt et e.* Goth. Voſſ. 2. noſtram dant. Ea in illis etiam latet, ubi pro noſtro *et* legitur *eſt*.

quodque. Sic Guelf. Goth. cum Alm. Bern. Ald. *quaeque naſcuntur* Camp. cum Bodl. Andr. Obr. niſi quod hi *naſcantur.* Turic. *quoque naſcantur.* (cf. § 10. 24.) Reliqui fere editi *quidque.*

23. *argumenta a.* Sic Turic. Camp. Reliqui inſerunt *ſaepe*, quod, ex *a* et *pe* natum, ut ſuſpicor, alienum eſt in praecipiendo et dividendo poſt *In primis.*

„tenus, frequentiſſimus exit, „nunquam in Liguſticum, nec „per Gallias enavit ad Hibericum mare." Hunc et noſtrum quomodo latere potuerit res a Plinio relata, cujus locum mox ponam, eruditi quaerunt: H. N. 9, 17. „Advectos (ſcaros) Tiberio Claudio principe, Optatius Elipertius „praefectus claſſis, inter „Oſtienſem et Campaniae „oram ſparſos diſſeminavit. „Quinquennio fere cura eſt „adhibita, ut capti redderentur mari. Poſtea frequentes „inveniuntur Italiae in litore, „non antea ibi capti." Schneiderus ad Colum. nihil de hac re.

22. *error.* Eleganter dictum de inconſiderata quaerentis vagatione.

23. *ut dixi.* vid. 5, 8, 4.

cauſa — modus. cf. 5, 9, 1.

quidquid accidit, exequendum mihi eſt, ut
plerique fecerunt, ſed, unde argumenta ſumi
poſſunt. Ea porro ſunt, *Genus;* nam ſimi- 24
les parentibus ac majoribus ſuis plerumque
creduntur; et nonnunquam ad honeſte tur-
piterque vivendum inde cauſae ſunt: *Natio;*
nam et gentibus proprii mores ſunt, nec
405 idem in Barbaro, Romano, Graeco, proba-
bile eſt: *Patria;* quia ſimiliter etiam civita- 25
tum leges, inſtituta, opiniones habent diffe-
rentiam: *Sexus;* ut latrocinium facilius in
viro, veneficium in femina credas: *Aetas;*
quia aliud aliis annis magis convenit:

eſt — fec. Turic. *eſt pl. fec.* cum Alm. Sed ille a ſec. manu *e. pl. hoc. ſec.* et ſic Camp. Obr. Nec male.

24. *ſuis pler.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 3. Reliqui inſerunt *filii.* *ſunt.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *fluunt.* cf. § 19. *idem in.* Turic. inſerit *qui ſunt* cum Alm. (cf. § 22. 26) *iidem ſint in.* Camp. Videtur error librarii male interpretantis *idem* (*mores*) pluralem, et aliquid de ſuo addentis, cum praeſertim in *prob. eſt* nihil varietur.

25. *op. habent.* Turic. *op. ſunt h.* Camp. *op. ſunt ſed h.* An forte antiquitus: *op. ſuam h.?*

24. *Genus.* Ad ſingula haec Rollinus, ad aliquot autem Turnebus, exempla ponunt Ciceroniana, quae repetere juvat. Verrin. 5, 12. de filio Verris. 5, 52 de ejusdem patre, ſed non ſentiente cum ipſo utroque. Pro Sextio c. 3. Pro Murena c. 31. extr. Philipp. 2, 18.

Natio — Patria. Pro Cluent. c. 26. Verrin. 5, 64. Pro Archia c. 3. init. Pro Flacco. c. 4 — 8. cf. loca citata ad 5, 7, 5.

25. *Sexus.* Pro Sextio c. 21. quanquam brevis et obiter inſtituta viri conſularis et virginum Athenienſium comparatio.

Aetas. Pro Roſc. Am. c. 14. Pro Lege Manil. c. 21.

Educatio et disciplina; quoniam refert, a quibus, et quo quisque modo sit institutus:
26 *Habitus corporis;* ducitur enim frequenter in argumentum, species libidinis, robur petulantiae; his contraria in diversum: *Fortuna;* neque enim idem credibile est in divite, ac paupere; propinquis, amicis, clientibus abundante, et his omnibus destituto: *Conditionis* etiam distantia est; nam clarus an obscurus, magistratus an privatus, pater an filius, civis an peregrinus, liber an servus, maritus an coelebs, parens liberorum an

quib. — sit. Turic. *quib. et quo quisque sit* cum Alm. Sed Camp. *quib. quisque sit.* Jens. (tac. Gesn.) *quib. et quo quisque modus sit* cum Tarv. pro quo *modo* legendum esse qui non videat, eum Regius frustra Quintiliani praeceptis operam dare ait. cf. § 20 *petenda.*

26. *neque en.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *nec en.* cf. 5, 9, 6. item mox § 31. *id. cred.* Sic Camp. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Sed Turic. *incred.* Alm. *cred.* (cf. § 24. 29) Jens. (tac. Gesn.) *tamen id. cred.* cum Tarv. Regius *tamen* mutavit in *tam,* quod retinent fere reliqui. Malui abjicere. cf. § 24 *nec idem — probabile.*

serv. mar. Jens. inserit *incestus* cum Voss. 1. 3. edd. ante Ald. qui et ipse et hoc et insuper *an castus* sequente Basil.; pessime. Habet et Ioann. (tac. Gibs.) *incestus* additum inter lineas sed manu, ut videtur, paulo recentiore. MSS. mei et Camp. nihil tale, quod et a Vall. abesse narrat Bad. iis tribuens hoc emblema, qui „*coelibem* castum et coelitum vitam „ducentem definiant.“ (cf. 1, 6, 36) An igitur a Monachis hoc? Regius *incestus* rectissime sustulit.

Educatio — disciplina. Pro Quint. c. 11. extr. Philipp. 2, 7 extr.

26. *Habitus corporis.* Pro Rosc. Am. c. 47. Pro Rosc. Com. c. 7. In Pison. c. 1.

Cf. de *robore* argumento *petulantiae* exemplum Platonicum citatum 4, 2, 34.

Fortuna — conditionis. Pro Quint. c. 30. Pro Rosc. Am. c. 46.

orbus ſit, plurimum diſtat; *Animi natura;* 27
etenim avaritia, iracundia, miſericordia, crudelitas, ſeveritas, aliaque his ſimilia afferunt frequenter fidem, aut detrahunt: ſicut *Victus*, luxurioſus, an frugi, an ſordidus, quaeri-
404 tur: *Studia* quoque; nam ruſticus, forenſis, negotiator, miles, navigator, medicus, aliud atque aliud efficiunt. Intuendum etiam, *quid* 28
affectet quisque; locuples videri an diſertus, juſtus an potens? Spectantur *ante acta dictaque.* Ex praeteritis enim aeſtimari ſolent praeſentia. His adjiciunt quidam *Commotionem;* hanc accipi volunt temporarium animi motum, ſicut *iram*, *pavorem: Conſi-* 29
lia autem et praeſentis et praeteriti et futuri temporis: quae mihi, etiamſi perſonis accidunt, per ſe referenda tamen ad illam partem argumentorum videntur, quam *ex cauſis* ducimus: ſicut *habitus* quidam animi, quo tractatur, *amicus*, *an inimicus.* Ponunt in 30

27. *avar. irac.* Jenſ. inſerit *ira* cum edd. ante Ald. accedente Badio utroque. Male. *freq. fid.* Hoc ordine Turic. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. Reliqui transponunt, quibuscum aliquot MSS. videntur facere. (cf. § 19. 36.)

29. *acc. per ſe ref.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Bodl. Bal. Andr. Reliqui omittunt *per ſe.* *tract. am. an inim.* Turic. *t. animus amici* cum Alm. (cf. 26. 33.) Sed Guelf.

27. *Animi natura.* Pro Lege Manil. c. 23. init. In Piſ. c. 17 extr. 18 ineunte. Pro Coelio c. 5. extr. de Catil.

victus — ſtudia. Pro Roſc. Am. c. 27. extr. Pro Muraena c. 29. 30. 31. Pro Coelio c. 19.

29. *per ſe.* Scorſim tractata. cf. 3, 10 1.

ex cauſis. vid. mox § 33.

persona et *nomen:* quod quidem ei accidere necesse est, sed in argumentum raro cadit: nisi cum aut ex causa datum est, ut, *Sapiens*, 405
Magnus, *Plenus;* aut et ipsum alicujus cogitationis attulit causam, ut Lentulo conjurationis, quod libris Sibyllinis aruspicumque responsis *dominatio dari tribus Corneliis* dicebatur, seque eum tertium esse credebat post Sullam Cinnamque, quia et ipse Cornelius

t. am. inim. cum Goth. Voss. 2. 3. et edd. ante Ald. exc. Camp. Tarv. qui dant nostram. Regius *an* inseruit. Malim *in* addi inter *animi* et *quo.* cf. praef. p. 76.

30. *Plenus.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Bern. Bodl. Ioann. Andr. et edd. ante Gryph. Reliqui *Planus* nullo, ut suspicor, MS. auctore. Alm. tacetur.

arusp. Turic. Guelf. *harusp.* *credebat.* Turic. Camp. *dicebat* cum Alm. Obr. Placeat, nisi quod modo *dicebatur.* *Sullam.* Libri quidem mei omnes *Syllam*, ubicunque nomen hoc comparet, praeter unum, ni fallor, Bip. Sigonius nostram rationem lapidum et nummorum auctoritate defendens doctissimum quemque in sua castra pertraxit. Cedo et ipse, quanquam sunt et marmora cum MSS. facientia. Etymon a Sura rectius quam a Sibylla repeti (ut prodit Macrobius) facile agnosco; sed hoc pronunciationem et scripturam definiri, non item. cf. Oudend. ad Suet. Caes. c. 1.

ipse. Turic. Camp. *ille.*

30. *nomen.* Cic. pro Rosc. Am. c. 43. „Venio nunc ad „illud nomen *aureum* Chryso„goni." Sed argumentum ne hic quidem suppeditat.

Plenus. Sic dedi, auctoribus libris bonis quidem omnibus. Quid tamen hoc esset nominis adhuc nemo dixit, neque in ullis veterum monumentis cognominis loco invenit quisquam. Gallaeus et Obrechtus conjicientes *Plancus*, Gesnerus recentiorum scripturam *Planus* referens ad Graecam originem πλάνος, Burmannus *divitem* interpretans, Crassi cognomen, cujus ipsius haec sit glossa, nihil magnopere proficiunt. *Sapiens* et *Magnus*, prius Catonis et Laelii, posterius Pompeji, cognomina in vulgus nota.

libris Sibyllinis — dicebatur. vid. Cicer. Catilin. 3. 4.

erat. Nam et illud apud Euripidem frigi- 31
dum ſane, quod nomen *Polynicis*, ut argu-
mentum morum, frater inceſſit. Jocorum
tamen ex eo frequens materia, qua Cicero in
Verrem non ſemel uſus eſt. Haec fere circa
perſonas ſunt, aut his ſimilia. Neque enim
complecti omnia vel hac in parte, vel in cete-
ris poſſumus, contenti, rationem plura
quaeſituris oſtendere. Nunc ad res tranſeo, 32
in quibus maxime ſunt perſonis juncta, quae
agimus, ideoque prima tractanda. In omni-
bus porro, quae fiunt, quaeritur aut *Quare?*
aut *Ubi?* aut *Quando?* aut *Quomodo?* aut
Per quae facta ſunt. Ducuntur igitur argu- 33
menta *ex cauſis factorum*, vel *futurorum:*

31. *Jocorum.* Turic. *ilocorum* (a ſec. manu *locorum*). Guelf. *locorum* cum Voſſ. 2. (an 1?) 3. Bern. Loc. et edd. ante Ald. Noſtram habent Goth. Camp. Jenſ. Tarv.

Neque en. Sic Guelf. Camp. Reliqui *Nec en.* cf. § 26. 120.

plura. Turic. Camp. omittunt cum Alm.

32. *Quare.* Turic. Camp. *qua de re* cum Alm. Obr.

33. *factorum.* Sic omnes praeter Geſn. quem dantem *actorum* imitati ſunt Bipont. et Andres. cf. 7, 4, 2. Quanquam Cic. ad Div. 12, 22 *acta* opponuntur *futuris.* Frequentiſſima confuſio, vid. Drakenb. ad Liv. 6, 28, 2. item noſtr. 5, 14, 4.

31. *apud Euripidem.* Phoeniſſ. v. 639. 40. ubi Valckenaerius obſervat, Euripidem in tali etymorum uſu Aeſchylo et Sophocle, qui tamen nec ipſi ſugiant, eſſe immoderatiorem. Livii locum e Barneſio ad Eurip. apte profert. Geſn. 28, 28. ubi *Atrium Umbrium, nominis etiam abominandi ducem* dicit Scipio Africanus, in egregia oratione. (nec debebat Livium reprehendere Valck. ad Herod. 6, 50.) Burmannus ad Columnam ablegat in Ennium p. 240. ubi multa etymorum exempla ex utriusque linguae poëtis. Locum hunc tractat et Ariſtot. Rhet. 2, 23, 29.

Jocorum — materia. vid. 6, 5, 53 ſqq.

quarum materiam, quam ὕλην alii, δύναμιν alii nominaverunt, in duo genera, ſed qua- 406
ternas utriusque dividunt ſpecies. Nam fere verſatur *ratio faciendi* circa *bonorum adeptionem*, *incrementum*, *conſervationem*, *uſum*: aut *malorum evitationem*, *liberationem*, *imminutionem*, *tolerantiam* quae et in deli-
34 berando plurimum valent. Sed has cauſas habent recta: prava contra ex falſis opinionibus veniunt. Nam eſt his initium ex iis, quae credunt bona aut mala, inde errores exiſtunt, et peſſimi affectus: in quibus ſunt *ira*, *odium*, *invidia*, *cupiditas*, *ſpes*, *ambitus*, *audacia*, *metus*, cetera generis ejusdem.

quarum. Sic Turic. Camp. cum Ald. Reliqui *quorum.* Sed refertur ad *cauſas.* *immin. tolerantiam, quae et in.* Turic. *imm. tulerant neque et in.* Alm. *imm. contulerat namque et in.* (cf. § 29 34) Guelf. *imminut. namque et in.* cum Voſſ. 1. 3. Sed Bern. *imm. tolerantiam et quae alia. Namque.* Obr. *imm. tolerantiam. namque et haec in.* Reliqui *imm.* (niſi quod Camp. *minut.*) *converſionem namque et in* ad Ald. usque. Hic Regio auctore *namque* omiſit cum Badio. Mox revocato hoc pro *et* poſuerunt *haec*, ante Stoer. Hic junxit utrumque, obſecundantibus ceteris. *converſionem* interpretabantur *mali majoris in minus.* Quo autem auctore, et nonne ſubjecta haec imminutioni?

34. *has.* Turic. Camp. *haec.* *eſt his init.* Turic. *eſſe his in* Alm. *eſſe in.* (cf. § 33. 39.). *credunt.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. duobus et edd. ante Ald. Reliqui *creduntur.* Regius mutavit. Male.

cetera. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui *ceteraque.*

33. ὕλην — δύναμιν Ariſtot. de *Anima* 2, 1. ἔστι — ἡ μὲν ὕλη δύναμις· τὸ δὲ εἶδος ἐντελέχεια. (p. Sylb. 22.) Plutarch. de virtute morali (Vol. 2. p. 443 D) ἡ δύναμις — ἀρχὴ καὶ ὕλη τοῦ πάθους. Apparet quomodo haec vocabula potuerint reciprocari.

Accedunt aliquando fortuita, *ebrietas*, *ignorantia:* quae interim ad veniam valent, interim ad probationem criminis: ut, *ſi quis, dum alii inſidiatur*, *alium dicatur interemiſſe.* *Cauſae* porro non ad convincendum modo, 35
quod objicitur, ſed ad defendendum quoque exculi ſolent, cum quis ſe recte feciſſe, id eſt honeſta cauſa, contendit, qua de re latius in tertio libro dictum eſt. *Finitionis* quoque 36
quaeſtiones ex cauſis interim pendent, *An*
407 *tyrannicida*, *qui tyrannum*, *a quo deprehenſus in adulterio fuerat*, *occidit? An ſacrilegus*, *qui*, *ut hoſtes urbe expelleret*, *arma templo affixa detraxit?* Ducuntur argumenta 37
et *ex loco.* Spectatur enim ad fidem probationis, *Montanus an planus*, *maritimus an mediterraneus*, *conſitus an incultus*, *frequens an deſertus*, *propinquus an remotus*, *opportunus conſiliis an adverſus?* quam partem

35. *defendendum.* Turic. Camp. *deferendum.*

36. *Finitionis — quaeſt. ex.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Bodl. Andr. Obr. Reliqui *Finitiones ex.* Bal. *quoque quaeſtiones finitionis ex* in quo vide mihi indoctam transpoſitionem (cf. ad § 27. 40).

35. *in tertio libro.* c. 11. § 4 — 9.

36. *Finitionis — pendent.* *Finitiones* ſunt controverſiae ſtatus finitivi. Jam quali mente aliquid ſit, tale facto nomen eſt ponendum. *De tyrannicida* cf. § 59.

arma templo — detraxit. Burmannus exemplum ponit Romanorum in bello Punico ſecundo hoc facientium. Florus 2, 6, 23 ubi vid. Salm.

37. *ex loco.* Rollinus ponit haec Ciceronis exempla, Contra Rullum 2, 34 extr. c. 41 init.

Spectatur. Malis fere *Spectat.* Quanquam *Spectantur* et ſupra § 28.

videmus vehementissime pro Milone tractasse
38 Ciceronem. Et haec quidem ac similia ad conjecturam frequentius pertinent: sed interim ad jus quoque, *Privatus an publicus*, *sacer an profanus*, *noster an alienus?* ut in per-
39 sona, *magistratus*, *pater*, *peregrinus*. Hinc enim quaestiones oriuntur. *Privatam pecuniam sustulisti: verum, quia de templo, non furtum, sed sacrilegium est. Occidisti adulterum, quod lex permittit: sed, quia in lupanari, caedes est. Injuriam fecisti: sed, quia*
40 *magistratui, majestatis actio est.* Vel contra, *Licuit, quia pater eram, quia magistratus.* Sed circa facti controversiam argumenta praestant, circa juris lites, materiam quae-

37. *vehementissime.* Guelf. *evidentissime* (sed a sec. manu nostrum). Voss. 1. *frequentissime.*

38. *ad jus.* Turic. *a. locus* (a sec. manu *an locus* cum Camp.) ut et Alm. *aditus.* Guelf. et unus e Voss. Sed Jens. (tac. Gesn.) *locus*, solum, cum edd. ante Ald. qui primus nostrum, quod et in Vall.

39. *majestatis.* Turic. *magistratus* cum Alm. cf. § 34. 44.

pro Milone — Ciceronem. c. 20.

38. *ad jus.* vid. 4, 2, 68 item not. crit. ad 4, 4, 3. Masculina illa *privatus* cet. referenda sunt ἀπὸ κοινοῦ ad *locus.*

peregrinus. Hujus exemplum nullum mox ponitur.

39. *in lupanari.* vid. 7, 5, 6. et similes quaestiones 3, 6, 27.

40. *praestant.* Refer hoc ad § 38 „haec quidem ac similia“ quae solius sunt *loci*, non *personae*, cujus obiter injiciebatur mentio. *Locus* autem, in conjecturalibus quidem causis, facto alieni aut probando aut revincendo potest inservire, in translativis (quales sunt *juris lites*) occasionem facit ultro citroque disputandi.

ſtionum. Ad qualitatem quoque frequenter
pertinet *locus:* neque enim idem ubique aut
licet, aut decorum eſt; quin etiam, in qua
quidque civitate quaeratur, intereſt. mori-
bus enim et legibus diſtant. Ad commenda- 41
tionem quoque et invidiam valet. Nam et
Ajax apud Ovidium, *Agimus*, inquit, *Ante*
408 *rates cauſam, et mecum confertur Ulixes?*
Et Miloni inter cetera objectum eſt, *quod
Clodius in monumentis ab eo majorum ſuorum
eſſet occiſus.* Ad ſuadendi momenta idem va- 42
let, ſicut *tempus*, cujus tractatum ſubjungam.
Ejus autem (ut alio loco jam dixi) duplex
ſignificatio eſt. *Generaliter* enim et *ſpecia-*

40. *en. idem ub. aut.* Turic. Camp. *en. ub. aut.* Tranſpoſui autem ducibus Jenſ. et edd. ante Stoer. Reliqui *en. ub. idem aut.* Noſtrum ordinem commendat et omiſſio Turic. et Camp. (cf. § 36. 41). *quidque.* Camp. *quisque.* cf. § 19.

41. *Ag. inq. Ante rates cauſ.* Hoc ordine Goth. (tac. Geſn.) Sed Camp. et edd. ante Gryph. *inq. ante rat. cauſ. ag.* niſi quod a Jenſ. inde melius *ag. cauſ.* Recentiores *ante rat. inq. ag. cauſ.* et videntur addicere MSS. Fit autem his modis omnibus heptameter. (cf. § 40. 64.)

42. *ſicut.* Turic. omittit. Male.

ſignif. eſt. Gen. Turic. Camp. omittunt *eſt.* An *ſignifieatio. Et gener.?*

qualitatem. Quid ſit vid. 3, 6, 10.

41. *ap. Ovidium.* Metam. 13, 5.

Miloni objectum. Cic. Pro Milon. c. 7.

42. *Tempus.* Rollinus haec citat: Pro Lege Manil. c. 12. extr. Pro Coel. c. 1. init. (cf. 4, 1, 31.) Pro Milone c. 19.

ut — dixi. Lib. 5, 6, 25. 26.

liter accipitur. Prius illud eſt, *nunc*, *olim*, *ſub Alexandro*, *cum apud Ilium pugnatum eſt;* denique *praeteritum*, *inſtans*, *futurum.* Hoc ſequens habet et *conſtituta* diſcrimina, *aeſtate*, *hieme*, *noctu*, *interdiu;* et *fortuita*,
43 *in peſtilentia*, *in bello*, *in convivio.* Latinorum quidam ſatis ſignificari putaverunt, ſi illud *generale*, *tempus;* hoc *ſpeciale*, *tempora* vocarent. quorum utrorumque ratio et in conſiliis quidem, et in illo demonſtrativo genere verſatur; ſed in judiciis frequentiſſima
44 eſt. Nam et juris quaeſtiones facit, et qualitatem diſtinguit, et ad conjecturam pluri- 409
mum confert: ut cum interim probationes inexpugnabiles afferat, quales ſunt, ſi dicatur (ut ſupra poſui) ſignator, qui ante diem tabularum deceſſit: aut commiſiſſe aliquid,

Ilium. Turic. Guelf. *illum* cum Alm. Sed Turic. a ſec. manu *ilium*, ut et Camp. Reliqui *Ilion.* Poëticum videtur. cf. Suet. Jul. c. 79. ibique Oud. et Drakenb. ad Epitom. Liv. 83.

43. *tempora.* Hoc, quod recentiorum aliquot omittunt, habent autem optimi, dant etiam Turic. Guelf. Camp.

44. *aut.* Turic. Guelf. Camp. *an.* Correxit Regius omnium, ut videtur, librorum errorem cf. § 69.

Prius illud — Hoc ſequens. cf. ad 1, 8, 12. convellit hoc exemplum noſtram conjecturam.

43. *Quorum utrorumque.* Malis ſane *Qu. utriusque*, ut nata ſit ſcriptura noſtra ex pervulgato errore de quo vide not. crit. ad 5, 9, 13. *regni.* Sed cf. 5, 7, 34 item hic § 69. 77. 11, 3, 106.

44. *ut cum — afferat.* Redundat *ut*, pro *utpote* poſitum. cf. 6, 1, 51, ubi noſtro loco poſt Rollinum utitur Capper. *ut* ita uſurpatum Quintiliano plurimis locis docet Vall. Eleg. 2, 28 etſi ſequente tantum relativo, ſed *cum* eodem redit.

ſupra poſui. 5, 5, 2.

ſpecioſam adulterii damnatam quandam emerit; aut parricidii reo luxurioſo, quod dixerit patri, *Non amplius me objurgabis:* nam et ille, non quia emit, leno eſt; ſed, quia leno erat, emit: nec hic, quia ſic erat locutus, occidit; ſed, quia erat occiſurus, ſic locutus eſt. *Caſus* autem, qui et ipſe 48

barbara advecta eſt, ut prius domi damnata fuerit? An, fama ob adulterium perdita, ſua ſponte in ſervitutem venit? Variae enim ſubnaſci poſſunt ſuſpiciones. Quod unum hujus generis maxime tractatur in jure Romano, „adulterii damnatam ſi quis „duxerit uxorem" (Dig. 48, 5, 29, 1.) non poteſt inveniri in noſtro loco. Quis enim dicat *emit* hic eſſe accipiendum pro ritu nuptiali coëmtionis? Quare miror Gedoynum reddentem „il a épouſé cette „femme quoiqu' elle eût été „convaincue d'adultère." Reſtat ut *emit* (in quo mutando nihil tentandum, cum ter poſita vox, non potuerit ter corrumpi) interpretemur *conduxit* (ſcil. ad quaeſtum faciendum corpore). Neque enim hoc qui faceret in femina quae materfamilias non eſſet (qualis honeſtatem amiſit adulterii damnata), lenocinii reus agi poterat. In hac ſane ratione plenior illa ſcriptura, quam vide in not. crit., aptiſſima fuerit, ut, qui adulterii damnatam conduxerit, lenocinii ſuſpectus ſit in ſpecioſa ſua uxore. Hanc loci difficillimi medelam propoſuit conſultus a me Hugo, ICtus celeberrimus. Si qua cujuscunque gentis lex fuiſſet, ut, quae adulterii damnata eſſet, ea poenae cauſae veniret, rem haberemus confectam. Sed equidem in Schultingii auctoritate acquieſco, negantis ullum in tota, quae ſuperſit, antiquitate locum reperiri praeter Pauli Sententt. Receptt. 2, 26, 14 (p. 321 Jurispr. Ante-Juſt.) „qui exacte poe„nam adulterii nobis reprae„ſentet, ita ut fruſtra de illa „ulterior inſtituatur inquiſi„tio." Nihil autem ibi ejusmodi. Quanquam totum hoc thema ſcholaſticum credo, quod in jure Romano nullam propriam habeat explanationem. Quae verba in aliis libris adjiciuntur in h. l. de iis vide not. crit. Ipſa varietas ſcripturae videtur oſtendere librarios jam olim haeſiſſe in hiſce.

quandam. Burmannus conjecit *quondam*, eleganter.

praestat argumentis locum, sine dubio est ex insequentibus; sed quadam proprietate distinguitur. ut, si dicam, *Melior dux Scipio, quam Annibal: vicit Annibalem. Bonus gubernator: nunquam fecit naufragium. Bonus agricola: magnos sustulit fructus.* Et contra *Sumtuosus fuit; patrimonium exhausit. Turpiter vixit; omnibus invisus est.*
49 Intuendae sunt, praecipue in conjecturis, et *Facultates.* credibilius est enim occisos a pluribus pauciores, a firmioribus imbecilliores, a vigilantibus dormientes, a praeparatis inopinantes. Quorum contraria in diversum valent.
50 Haec et in deliberando intuemur, et in judiciis ad duas res solemus referre, *An voluerit*

48. *vix. omnibus.* Turic. Guelf. inserunt *vel* cum omnibus, quantum video, libris, exceptis Goth. et Vall. hisque auctoribus Gesn. Bip. Paulo diversa Ald. scriptura *vix. quod vel omn.* et Camp. *vix. et omn.* Sententia nostram fert solam.

49. *praecipue.* Sic Guelf. Camp. Ald. Reliqui *praecipueque.* cf. 3, 1, 15. 5, 11, 22. 9, 4, 35. 10, 1, 20. 27.
inopinantes. Guelf. Camp. *inopinatos* cum Vall. Voss. 1. 3. Bern. Goth. cf. Drakenb. ad Liv. 21, 52, 10.

50. *An voluerit — potuerit.* Turic. *a. v. q. p.* sed a sec. manu: *a. v. q. si p.* et hoc item in Camp. Sed Guelf. *a. v. q. aut p.* Facile acquiescas in recepta, nullis libris admonitus. Nunc fateor, alienum mihi videri, si facultatum consideratio refertur ad quaestionem de *voluntate* seorsim instituendam; convenientius dicas si junctim fiat idem: *An voluerit si potuerit* i. e. an talis sit is, de quo quaerimus, ut, suppeditante facultate, animum faciendi habiturus fuerit. Nec puto *duarum* rerum mentionem obliterari hac structura probanda. E prima Turic. manu eruas etiam: *A. v. qui p.*

49. *Facultates.* Rollinus haec exempla ponit: Cic. pro Mil. c. 20. Pro Rosc. Am. c. 33. ubi *facultatis* nomen quoque.

50. *An voluerit — potuerit.* vide not. crit.

ſpecioſam adulterii damnatam quandam emerit; aut parricidii reo luxurioſo, quod dixerit patri, *Non amplius me objurgabis:* nam et ille, non quia emit, leno eſt; ſed, quia leno erat, emit: nec hic, quia ſic erat locutus, occidit; ſed, quia erat occiſurus, ſic locutus eſt. *Caſus* autem, qui et ipſe 48

barbara advecta eſt, ut prius domi damnata fuerit? An, fama ob adulterium perdita, ſua ſponte in ſervitutem venit? Variae enim ſubnaſci poſſunt ſuſpiciones. Quod unum hujus generis maxime tractatur in jure Romano, „adulterii damnatam ſi quis „duxerit uxorem" (Dig. 48. 5. 29. 1.) non poteſt inveniri in noſtro loco. Quis enim dicat *emit* hic eſſe accipiendum pro ritu nuptiali coëmtionis? Quare miror Gedoynum reddentem „il a épouſé cette „femme quoiqu' elle eût été „convaincue d'adultère." Reſtat ut *emit* (in quo mutando nihil tentandum, cum ter poſita vox, non potuerit ter corrumpi) interpretemur *conduxit* (ſcil. ad quaeſtum faciendum corpore). Neque enim hoc qui faceret in femina quae materfamilias non eſſet (qualis honeſtatem amiſit adulterii damnata), lenocinii reus agi poterat. In hac ſane ratione plenior illa ſcriptura, quam vide in not. crit., aptiſſima fuerit, ut, qui adulterii damnatam conduxerit, lenocinii ſuſpectus ſit in ſpecioſa ſua uxore. Hanc loci difficillimi medelam propoſuit conſultus a me Hugo, ICtus celeberrimus. Si qua cujuscunque gentis lex fuiſſet, ut, quae adulterii damnata eſſet, ea poenae cauſae veniret, rem haberemus confectam. Sed equidem in Schultingii auctoritate acquieſco, negantis ullum in tota, quae ſuperſit, antiquitate locum reperiri praeter Pauli Sententt. Receptt. 2, 26, 14 (p. 321 Jurispr. Ante-Juſt.) „qui exacte poe„nam adulterii nobis reprae„ſentet, ita ut fruſtra de illa „ulterior inſtituatur inquiſi„tio." Nihil autem ibi ejusmodi. Quanquam totum hoc thema ſcholaſticum credo, quod in jure Romano nullam propriam habeat explanationem. Quae verba in aliis libris adjiciuntur in h. l. de iis vide not. crit. Ipſa varietas ſcripturae videtur oſtendere librarios jam olim haeſiſſe in hiſce.

quandam. Burmannus conjecit *quondam*, eleganter.

praeſtat argumentis locum, ſine dubio eſt ex inſequentibus; ſed quadam proprietate diſtinguitur. ut, ſi dicam, *Melior dux Scipio, quam Annibal: vicit Annibalem. Bonus gubernator: nunquam fecit naufragium. Bonus agricola magnos ſuſtulit fructus.* Et contra *Sumtuoſus fuit; patrimonium exhauſit. Tur-*
49 *piter vixit; omnibus inviſus eſt.* Intuendae ſunt, praecipue in conjecturis, et *Facultates.* credibilius eſt enim occiſos a pluribus pauciores, a firmioribus imbecilliores, a vigilantibus dormientes, a praeparatis inopinantes. Quorum contraria in diverſum valent.
50 Haec et in deliberando intuemur, et in judiciis ad duas res ſolemus referre, *An voluerit*

48. *vix. omnibus.* Turic. Guelf. inſerunt *vel* cum omnibus, quantum video, libris, exceptis Goth. et Vall. hisque auctoribus Geſn. Bip. Paulo diverſa Ald. ſcriptura *vix. quod vel omn.* et Camp. *vix. et omn.* Sententia noſtram fert ſolam.

49. *praecipue.* Sic Guelf. Camp. Ald. Reliqui *praecipueque.* cf. 3, 1, 15. 5, 11, 22. 9, 4, 35. 10, 1, 20. 27. *inopinantes.* Guelf. Camp. *inopinatos* cum Vall. Voſſ. 1. 3. Bern. Goth. cf. Drakenb. ad Liv. 21, 52, 10.

50. *An voluerit — potuerit.* Turic. *a. v. q. p.* ſed a ſec. manu: *a. v. q. ſi p.* et hoc item in Camp. Sed Guelf. *a. v. q. aut p.* Facile acquieſcas in recepta, nullis libris admonitus. Nunc fateor, alienum mihi videri, ſi facultatum conſideratio refertur ad quaeſtionem de *voluntate* ſeorſim inſtituendam; convenientius dicas ſi junctim fiat idem: *An voluerit ſi potuerit* i. e. an talis ſit is, de quo quaerimus, ut, ſuppeditante facultate, animum faciendi habiturus fuerit. Nec puto *duarum* rerum mentionem obliterari hac ſtructura probanda. E prima Tur. manu eruas etiam: *A. v. qui p.*

49. *Facultates.* Rollinus haec exempla ponit: Cic. pro Mil. c. 20. Pro Roſc. Am. c. 33. ubi *facultatis* nomen quoque.

50. *An voluerit — potuerit.* vide not. crit.

quis? An potuerit? nam et voluntatem ſpes facit. Hinc illa apud Ciceronem conjectura, *Inſidiatus eſt Clodius Miloni, non Milo Clodio: ille cum ſervis robuſtis, hic cum mulierum comitatu; ille in equo, hic in rheda; ille expeditus, hic penula irretitus.* Facultati au- 51
tem licet *Inſtrumentum* conjungere. ſunt enim in parte facultatis et copiae. Sed ex inſtrumento aliquando etiam ſigna naſcuntur,
411 ut *ſpiculum in corpore inventum.* His adji- 52
citur *Modus*, quem τρόπον dicunt, quo quaeritur, *Quemadmodum quid ſit factum?* idque tum ad qualitatem ſcriptumque perti-

50. *in equo.* Guelf. *equis* cum aliquot libris, editis quidem ante Gryph. pro quo ſcribi volebat Francius *eques*, quod ipſum eſt in Camp. In Turic. videtur eſſe recepta, cum ex Alm. referatur *in equis.* cf. § 47. 52.

52. *Idque.* Sic. Turic. Guelf. Camp. cum plurimis MSS. et edd. ante Baſil. Reliqui *id quod.* cf. 4, 2, 29.

ſcriptumque. Turic. Camp. *ſcripti* cum Alm. Bodl. Andr. Bal. Male.

apud Ciceronem. Pro Milone c. 10.

51. *Inſtrumentum.* Sic quidem omnes libri. Cenſeo tamen mutandum in pluralem *inſtrumenta*, ut mox *ſunt* habeat quo referatur. Cave enim hoc verbum jungas cum *copiae*, quaſi hic ſit pluralis. Eſt genitivus ſing. et plane συνωνύμως poſitum vocabulum pro *facultatis.* Nec puto recte potuiſſe poni pluralem *ſunt* praecedente *inſtrumentum*, ut ex ſingulari eliceretur pluralis, quod ſane in quibusdam collectivis frequentiſſimum. Eandem in verbo mutationem vide 4, 1, 77.

52. *quo quaeritur.* Malim *cum q.* cf. 2, 15, 6. et in hac ipſa diviſione 3, 6, 27. Contrariam mutationem ſuadeam 11, 3, 83.

qualitatem ſcriptumque. Significantur ſtatus rhetorici de quibus vide § 40. 3, 5, 4. 3, 6, 55. 66. Ita mox et *conjecturae* ſignificatione rhetorica et *finitio.* quo cf. 2, 15, 3.

net, ut, *si negemus adulterum veneno licuisse occidere, sed ferro oportuisse:* tum ad conjecturas quoque, ut, *si dicam, bona mente factum, ideo palam; mala, ideo ex insidiis,*
53 *noctu, in solitudine.* In rebus autem omnibus, de quarum vi aut natura quaeritur, quasque etiam citra complexum personarum, ceterorumque, ex quibus sit causa, per se intueri possumus, tria sine dubio rursus spectanda sunt, *An sit? Quid sit? Quale sit?* sed, quia sunt quidam loci argumentorum his omnibus communes, dividi haec tria genera non possunt, ideoque locis potius, ut

sed — oport. Turic. omittit haec, cum Alm. (qui tamen in proximis alia ac Turic. dare narratur *adulterio eum* pro *adulterum.* cf. § 50 item mox hac §). Guelf. Camp. *s. vel o.* cum Goth. Voss. 1. 3. Bern. Pro *vel* Voss. 2. *ut.* Multa turbantur hic in Jens. aliisque ante Bad. qui in prima ed. nostram dat e Vall., ubi reposita sit. Mox recurrunt vitia, sed a Stoerio inde bona scriptura obtinet. In *vel* latere *telo*, equidem Burmanno non credo cum Gesnero. *Ferro* cum in istis veterum edd. vitiis passim alieno loco ponatur, a Qu. profectum censeo. *conjecturas.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Alm. Voss. 1. 3. et edd. ante Stoer. Reliqui *conjecturam.* *ideo — ideo.* Sic Guelf. Posteriore loco et Goth. (tac. Gesn.) Camp. Priore Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Ald. Post hunc posteriore loco ante Gryph. qui cum Ald. et reliquis *ideoque* utroque loco. Alm. cum Voss. 2. 3. posteriore sine *que.* Turic. utrobique adjicit *que* cf. hanc ipsam § item § 57.

noctu. Turic. Guelf. *nocte* cum Voss. 3. Omittit vocem Goth. mire et solus.

53. *citra.* Turic. Camp. *circa* cum Alm. Voss. 1. 3. Bern. cf. 4, 2, 106. item 2, 1, 9. Guelf. *cura.*

adulterum — oportuisse. vide 3, 6, 27. item hic § 88.

53. *citra complexum — causa.* vide 5, 8, 6.

in quosque incurrent, ſubjicienda ſunt.
412 Ducuntur ergo argumenta *ex finitione*, ſeu 54
fine: nam utroque modo traditur. Ejus duplex ratio eſt: aut enim ſimpliciter quaeritur, *ſitne hoc virtus?* aut praecedente finitione, *Quid ſit virtus.* Id aut univerſum

ut in quosque incurrent. Turic. om. *in* cum Alm. Voſſ. 2. 3. Bern. et edd. ante Gryph. (neque enim Ald. habet *in* ut narrat Gibſ.). Sed Guelf. *ut quisque incurrerent.* Goth. (tac. Geſn.) Camp. *u. quosque incurrerit.* Bene ad partes vocat Burm. 1, 5, 54. Minus, ſed tamen huc facit 9, 1, 11. Ciceronis ea ſtructura frequentiſſima. item Plin. H. N. 27, 12. „die incur„rente in Auguſtum menſem."

54. *ergo.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui *igitur.* Vulgaris confuſio, ſicut *τῶν cauſa* et *gratia*, *fertur* et *dicitur*, *vero* et *autem.* Inſuavis in *igitur* et hic ſonus et 5, 14, 31. Sed vide hic § 33 ubi conſpirant libri. *traditur.* Voſſ. 1. 3. praemittunt *dicitur vel*, ſed iidem mox *modus* pro *ratio* ut ſubito gloſſatores facti videantur librarii. Diſplicet tamen *traditur*, pro quo expectabas ſane *dicitur.*

virtus. Turic. Camp. *dictum* cum Alm.

praecedente. Sic Turic. Camp. cum Alm. et edd. ante Bad. qui, obſecundantibus reliquis, e Vall. dedit *anteced.* „non „quod referat, ſed quia in ceteris hic ſit verior." Ego viciſſim eadem cauſa *praec.* Guelf. *cedente* cum Voſſ. 1. 3. Bern.

Id — verbis. Turic. Camp. *Ita aut univerſam vim verbi* cum Alm. Bodl. Andr. Loc. et edd. ante Ald. Hic *Ita aut in univerſum vim verbi* ad mentem Regii. Sed Baſil. cum ſequen-

54. *traditur.* Vide not. crit. De *finis* appellatione cf. 2, 15, 3. In ſtatu quidem adhuc ſolam uſurpavit *finitionem*, non *finem.* veluti per integrum c. 6. libri 3.

Quid ſit virtus. Cave hoc referas ad *quaeritur;* pendet a *finitione.* Quapropter ſuſtuli ſignum interrogandi poſt *virtus.*

Id. Hoc pronomen poteſt videri licentius uſurpatum. Spectat autem ad omne illud negotium finiendi; ne quis miretur, cum *id* proxime referri videatur ad finitionem *quid ſit virtus*, quomodo mox ſubjiciatur exemplum *rhetorices.*

verbis complectimur, ut, *Rhetorice eſt bene dicendi ſcientia;* aut per partes, ut, *Rhetorice eſt recte inveniendi, et diſponendi, et eloquendi cum firma memoria, et cum dignitate*
55 *actionis, ſcientia.* Praeterea finimus aut *vi*, ſicut ſuperiora, aut ἐτυμολογίᾳ, ut ſi *aſſiduum* ab aere dando, et *locupletem* a locorum, *pecunioſum* a pecorum copia. Finitioni ſubjecta maxime videntur *genus*, *ſpecies*, *differens*, *proprium*. Ex his omnibus argumenta
56 ducuntur. *Genus* ad probandam ſpeciem 4·3
minimum valet, plurimum ad refellendam.

tibus ante Leid. *Id aut in univerſum verbis.* Guelf. *Id autem univerſum verbis.* Goth. plane noſtram dat cum Voſſ. 2. Bern. Vall. Bad. utr. Leid. Gibſ. Omittere *verbis* dicuntur Ioann. Voſſ. 1. 3. Regius inveniebat *Ita ut univerſam vim verbi* quod lego in Jenſ. Tarv. Sed Obr. cum recentioribus reſtituit veterem Turicenſis aliorumque. Ego hos deſerendos putavi, cum ſententia minus expedita ſit, error fuerit proclivis.

bene dic. — per partes. Haec abſunt a Turic.

55. *ut ſi aſſid.* Sic Turic. cum Alm. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Bad. Reliqui omittunt *ſi.* *aere.* Sic libri omnes praeter Bad. utr. Andr. Vaſc. Pariſ. (1542) Steph. Gryph. (1536) qui *aſſe*, Regio auctore. Cic. Top. 2. ante Lambinum et Erneſtum et ipſe *aere*, et ſic quoque Gell. l. c. in eodem etymo „ab aſſibus id eſt ab *aere* dando."

videntur. Turic. *dividentur.*

Rhetorice eſt bene dicendi ſcientia. vide 2, 15, 34.

55. *vi.* Opponitur ſignificatio etymo, ſicut in literis ſonus figurae et nomini 1, 11, 5.

aſſiduum — locupletem — pecunioſum. vid. Cic. Top. c. 2. extr. Gell. N. Att. 16, 10. Cic. de rep. l. 2. p. 1074 Ern. in fragmm. Aliud *aſſidui* etymon habes apud Varr. L. L. 6. p. (Gothofr. in Auct. l. l.) 5. 7. item apud Chariſium p. (Putſchii) 58.

genus — proprium. Vide de his Porphyrium in Iſagoge Ariſtotelis Organo praemiſſa.

itaque *non*, *quia est arbor*, *platanus est; at*, *quod non est arbor*, *utique platanus non est: Nec*, *quod non est virtus*, *utique potest esse justitia.* Itaque a genere perveniendum est ad ultimam speciem: ut, *Homo est animal*, non est satis: id enim genus est: *mortale*, etiamsi est species, cum aliis tamen communis finitio: *rationale*, nihil supererit ad demonstrandum id quod velis. Contra, species firmam 57
probationem habet generis, infirmam refutationem. Nam, *quod justitia est*, *utique virtus*

56. *non quia.* Turic. *non quae* cum Alm. Camp. nisi quod *hic n. que.* *Nec*, *quod — justitia.* Sic Guelf. Goth. Voss. 2. Sed Turic. *nec quod virtus est utique non potest esse just.* cum Alm. Camp. (nisi quod horum uterque *injustitia.*) Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Ald. Hic, sine auctore ut videtur, *quod non est virtus utique non potest esse just.* Nostram Regium didicisse e Cod. Vallensi criminatur Badius; et est ea ab ipso inde in edd. ante Stoer. qui sic *Nec quod non est virtus utique non potest esse just.* quod deinceps primus refinxit Burm. necessario. An *nec quod virtus est* poterat dici pro: *et quod virtus non est?* licenter jungendo *et non* per *nec.* Ita defenderetur vetus illa Turic. scriptura. *It. a gen.* Turic. Camp. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Bad. omittunt *a* cum Alm. Vall. Voss. 1. 2. 3. Praeterea Goth. et Voss. 2. *Ita* pro *Itaque.* Videtur necessarium *a.* An *Itaque* natum ex *Ita* et hoc ipsum ex *A* cum repeterentur aliquot literae ex *justitia* praecedente? *Itaque* enim friget.

demonstr. id quod. Sic Turic. Camp. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Stoer. exc. Aldo. Hic cum reliquis omittit *id.*

56. *quod non est arb.* Malim *quia n. e. a.* cf. not. crit. ad 3, 6, 64. 5. 10, 118. vid. et 6, 2, 5.

Nec, *quod — justitia.* *Non*, quod latet in *nec*, jungi debet cum *potest.* vid. Gronov. et Drakenb. ad Liv. 32, 10, 6. cf. tamen not. crit.

ad ultimam speciem. cf. § 5. Item Cic. Top. c. 6.

Homo est animal. cf. notam ad 2, 16, 12.

eſt; quod non eſt juſtitia, poteſt eſſe virtus, ſi eſt fortitudo, conſtantia, continentia. Nunquam itaque tolletur a ſpecie genus, niſi omnes ſpecies, quae ſunt generi ſubjectae, removeantur: hoc modo, *Quod neque immortale*
58 *eſt, neque mortale, animal non eſt.* His adjiciunt *propria*, et *differentia.* Propriis confirmatur finitio, differentibus ſolvitur. *Proprium* autem eſt, aut quod ſoli accidit, ut homini *ſermo, riſus:* aut quod utique accidit, ſed non ſoli, ut igni *calefacere.* Et ſunt ejusdem rei plura propria, ut ipſius ignis *lucere, calere.* Itaque, quodcunque proprium deerit, ſolvet finitionem: non utique, 414
59 quodcunque erit, confirmabit. Saepiſſime autem, quid ſit proprium cujusque, quaeritur: ut, ſi per ἐτυμολογίαν dicatur, *Tyrannicidae proprium eſt tyrannum occidere*, negemus. non enim, ſi traditum ſibi eum car-

57. *virtus ſi.* Jenſ. inſerit *ut* cum edd. ante Gryph. Hic pro *ſi* dat *ut* cum Goth. Voſſ. 3. Vetuſtiſſimi habent noſtram, quae ferri poteſt. Expeditior tamen ſi *ut* aſciſcitur, quod facile excidebat poſt *virtus.* *niſi omnes.* Turic. *n. ut o.* (a pr. manu, ſec. ſuſtulit *ut*) cum Guelf. Bern. Stoer. Chouet. Leid. Eleganter inſeri videtur. *removeantur.* Camp. *praemoveantur* cum Alm. miro conſenſu. cf. § 52. 58.

58. *calefacere.* Goth. (tac. Geſn.) *calfacere.* Solus. cf. 1, 6, 21. *ſolvet — confirmabit.* Turic. *ſolvit — confirmat* cum Alm. nec male. cf. § 57. 65.

59. *cujusque quaeritur.* Turic. Camp. *hujusce quaeretur.*

58. *homini — riſus.* Hoc veteribus pervulgatum videtur fuiſſe proprii exemplum. Eſt apud Porphyrium quoque l. c. p. 394 ed. Buhl. τῷ ἀνθρώπῳ τὸ γελαστικόν.

59. *propium eſt.* Malim *p. eſſe.* cf. not. crit. ad 3, 8, 31.

nifex occiderit, tyrannicida vocetur; nec, si
imprudens vel invitus. Quod autem pro- 60
prium non erit, differens erit, ut, *Aliud est*
servum esse, *aliud servire:* qualis esse in
addictis quaestio solet, *Qui servus est*, *si*
manumittatur, *fit libertinus*, *non itidem ad-*
dictus: et plura, de quibus alio loco. Illud 61
quoque *differens* vocant, cum, genere in
species diducto, species ipsa discernitur.
Animal, genus; *Mortale*, species; *Terre-*
num vel *Bipes*, differens: nondum enim pro-
prium est, sed jam differt a marino vel qua-
drupede: quod non tam ad argumentum
pertinet, quam ad diligentem finitionis com-
prehensionem. Cicero *genus et speciem*, 62
quam eandem *formam* vocat, *a finitione* di-
ducit, et iis, quae ad aliquid sunt, subjicit:

vocetur. Turic. *dicatur* cum Goth. Ald. Gryph. *vocatur.* Guelf. cum edd. ante Gryph. exc. Ald. et Camp. Hic *dicetur.* unde sit *vocetur*, quod primus habet Stoer., ignoro.

60. *libertinus.* Sic omnes. Gesn. ex sphalmate *libertus*, quod repetierunt Bip. Andr. Blaff. Nec opus erat nota Capperonnerii, qui postquam callide conjecit *libertus* ipse tamen saniora regerit. *itidem.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *idem* cum Alm. Voss. 1. 2. 3. Bern. et edd. ante Ald. quo reversi Stoer. Chouet. Leid. Nostrum a Regio. Lenius sane cum Francio corrigebatur *item.* cf. 3, 8, 33. 3, 6, 36. 3, 3, 7. Drakenb. ad Liv. Epit. 69. Oudend. ad Suet. Domit. 17. item mox § 74.

60. *alio loco.* vid. 7, 3, 26. item supra 3, 6, 25. cf. 2, 15, 4. 35. item hic § 5.

61. *comprehensionem.* Hodie dicerent: *enunciationem.*

62. *Cicero.* l. c. *ad aliquid.* cf. 1, 6, 13. 3, 6, 23. 51.

ut, *ſi is, cui argentum omne legatum eſt, petat ſignatum quoque*, utatur genere: at, *ſi quis, cum legatum ſit ei, quae viro materfamilias eſſet, neget deberi ei, quae in manum non convenerit:* ſpecie: quoniam duae
63 formae ſint matrimoniorum. *Diviſione* autem adjuvari finitionem docet, eamque dif- 415
ferre a *partitione:* quod haec ſit totius in partes, illa generis in formas. Partes incertas eſſe, ut, *Quibus conſtet respublica;* formas certas, ut, *Quot ſint ſpecies rerumpublicarum*, quas tres accepimus, quae populi, quae paucorum, quae unius poteſtate regerentur.
64 Et ille quidem non his exemplis utitur, quia ſcribens ad Trebatium, ex jure ea ducere

62. *deberi.* Sic Turic. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Leid. Reliqui *debere.* Noſtrum conjecit Geſn.

63. *quas tres.* Turic. *quaeſtris*, a ſec. manu *equeſtris.*

accepimus. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) cum Obr. Reliqui *accipimus*, ne latine quidem ob *regerentur.*

ſi is — ſignatum quoque. vid. Cic. Top. c. 3 ubi hoc ipſum exemplum, item Dig. 34. 2. 19. „Cum aurum vel „argentum legatum eſt, quid„quid auri argentique relictum „ſit, legato continetur, ſive „factum ſive infectum: pecu„niam autem ſignatam placet „eo legato non contineri." cf. 5. 14. 26.

ſi quis — non convenerit. vid. Cic. l. c.

quoniam — matrimoniorum. Haec paene ipſa Ciceronis ſunt verba l. c. „Genus enim eſt, „uxor: ejus duae formae." Malim *ſunt* h. l. pro *ſint*, propter *quoniam.* Si enim litigatoris intelligerentur verba, in oratione obliqua, *quia* poſiturus erat. Eſt autem indicativus in uno Campani libro. De conventione in manum cf. Schultingium in Jurispr. Ante-Juſt. item nos ad 4. 2. 5.

63. *Diviſione — docet.* Omnia haec apud Ciceronem leguntur in Topicis. c. 5. 7.

ad Trebatium. vid. 3. 11. 18.

malnit: ego apertiora posui. *Propria* vero ad conjecturae quoque pertinent partem: ut, quia proprium est boni *recte facere*; iracundi *verbis excandescere*, esse credantur, aut contra. Nam ut quaedam in quibusdam

64. *ut quia propr.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voss. 1. 2. 3. Bern. Vall. et edd. ante Ald. Reliqui, auctore Regio, omittunt *quia.* Gibsonus pro nota sua proletaria, debebat MSS. suorum scripturas ponere. cf. 5, 9, 3.

verbis excandescere, esse credantur. Turic. Guelf. omittunt *excandescere* cum Alm. Voss. 1. 2. 3. Goth. Jens. et edd. ante Ald. Vicissim *esse credantur* absunt a Camp. reliquisque post Ald. qui secuti sunt Regium, *excandescere* pro *esse credantur* (an *credatur*) in quibusdam exemplaribus a se inventum narrantem. Equidem, adhuc sine auctore, utramque scripturam conjunxi. *aut contra.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. Hic *ac c.* cum Vall. et edd. ante Stoer. *Aut* an *ac* non refert (cf. tamen 5, 13, 57). Reliqui, Regio auctore, *At c.*

contra. Nam ut qu. Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui omittunt *N. u.*

64. *ut, quia proprium — eadem est.* Quidquid hinc eruitur sententiae (nam ne nunc quidem satis aperta est ea) non paucis mutationibus constitit, de quibus vide not. crit. Ad *esse credantur* intellige *tales* (h. e. boni, iracundi) ii, quorum res agitur. Sic mox (§ 65) *ut sit civis* scil. is, cui adest patronus. Nam *ea* subaudire, vel ipsum inferere post *esse*, unde facile excidebat, minus placet. In altera parte sensus nostri: *Nam ut*, vereor ut integra sint omnia. Cum enim manifesta appareat oppositio τῶν *ut* et *ita*, nihil magnopere dignum hac dividendi subtilitate exit. Ut nunc est, omne illud *Nam* spectat ad id quod praecedentibus subjiciebatur: *aut contra*, ne quis forte miretur ex *proprio* etiam *contra* animatos homines posse credi. Expeditius sane et tersius erat sic legi: *Nam ut quaedam in quibusdam sunt utique, ita et non sunt, et ratio, quamvis ex diverso illa, eadem est.* Rectene *ita*, in hujusmodi structura, postponi possit, sicuti a me hic est factum: „*ut* quaedam — et „ratio *ita*," non equidem certo dixerim. Id saltem ex

utique non ſunt, et ratio ita, quamvis ex
65 diverſo, eadem eſt. *Diviſio* et ad probandum ſimili via valet, et ad refellendum. Probationi interim ſatis eſt unum habere, hoc modo, *Ut ſit civis, aut natus ſit oportet,*

rat. ita qu. Turic. Guelf. *rat. qu. ita* cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. et edd. ante Ald. qui cum Regio *ita* ejecit, obſecundantibus reliquis. Camp. pro *quamvis* dat *ita.* Hinc tantum mihi ſumſi, ut transponerem voces haſce. cf. § 41. 82. *div. ead.* Guelf. inſerit *ita.* Solus. Ald. pro eo *tamen.* Si plures haberet auctores, poterat mutari in *illa.* In totius hujus §phi conſtitutione nemo vidit acutius Badio, qui ſic: „Aldus Raphaëlem (Reg.) ſequitur. „Verum neque ſi *quia* expungatur et pro *verbis eſſe credatur* „reponatur *excandeſcere*, ſenſus adhuc plenus erit. Nam con„jecturae ex *proprio* vult ponere exemplum, ut fortaſſe re„ponendum ſit hoc modo: ut, quia proprium eſt boni recte „facere, iracundi ex animo fari; illius factis, hujus verbis „credatur. Sed non ſum tam vecordi animo, ut id ſine „auctore faciam." Etiam Regius aliquid deeſſe ſenſit; cum deinceps Gibſonus mira voluptate acquieſceret in vulgata ſcriptura.

65. *refellendum.* Turic. Camp. *rep.* cum Alm. Bodl. Andr. de hac varietate egit Burm. ad Ovid. Metam. 1, 759.

Probationi. Sic Turic. Guelf. cum Alm. Voſſ. 2. 3. et edd. ante Ald. Sed Camp. *probationem* cum Bodl. Andr. et Turic. a ſec. manu, quae et hoc novat quod dat: *repellendam probationem.* Ald. et recentiores e conjectura Regii *Probanti.*

ſit civis aut. Turic. *ſit quis a.* cum Alm. (cf. § 58. 68.) ſed illa a ſec. manu *ſi quis a.* Guelf. noſtram dat cum Bern. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Bad. ſec. Sed Camp. *ſi civis ſit*

noſtra conſtitutione ſatis apertum, quomodo *proprium* poſſit ad ſtatum *conjecturalem* traduci, ſi, quod *proprium* eſt alicui, id, hoc ipſo argumento, eſſe in eo creditur, quamvis nullis ſignis deprehenſum. Ratio *eadem* in iis, quae *contra* haec ſunt, iterum eſt § 90.

65. *Probationi — tollendum.* Haec ita inter ſe opponuntur, ut grata exiſtat ſtructurae varietas pro ſimpliciori forma: *ad probandum ſufficit unum — ad refellendum utroque opus eſt.*

aut factus: utrumque tollendum eſt, *Nec*
416 *natus, nec factus eſt.* Fit hoc et multiplex, 66
idque eſt argumentorum genus ex remotione, quo modo efficitur totum falſum, modo id, quod relinquitur, verum. Totum falſum eſt hoc modo, *Pecuniam credidiſſe te dicis: aut habuiſti ipſe, aut ab aliquo accepiſti, aut inveniſti, aut ſurripuiſti. Si neque domi habuiſti, neque ab aliquo accepiſti, nec cetera, non crediſti.* Reliquum fit verum ſic, *Hic* 67
ſervus, quem tibi vindicas, aut verna tuus eſt, aut emtus, aut donatus, aut teſtamento relictus, aut ex hoſte captus, aut alienus. deinde remotis prioribus, ſupererit *alienus.* Periculoſum, et cum cura intuendum genus; quia, ſi in proponendo unum quodlibet omi-

quis a. Goth. (tac. Geſn.) *ſi c. quis a.* cum Voſſ. 2. Recentiores *quis* poſt *civis*, non quidem neceſſario.

factus: utrumque. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. et edd. ante Ald. qui e conjectura Regii inſeruit *neganti* obſecundantibus rell.

66. *idque.* Guelf. Camp. *ideoque* cum Goth. Voſſ. 2. (quorum uterque poſt *eſt* inſerit *contra*) et edd. ante Ald. Sed Turic. nobiſcum facit. *quo modo.* Sic omnes mei exc. Goth. Voſſ. 2. Geſn. recentioribus. Hi enim *qua*, quod ne Burm. quidem diſplicebat. Sed referes pronomen ad *genus argg.* potius quam ad *remotionem.* *nec cetera.* Ita Turic. cum pleriſque niſi quod Vall. Ald. Leid. eoque recentiores ante Geſn. *et c.* Camp. *nec certam* omiſſo mox *non.* cf. ad 4, 2, 61.

66. *ex remotione.* Cic. de Inv. 1, 29. *ennmerationem* appellat: „Enumeratio eſt in „qua, pluribus rebus expoſi„tis, et ceteris infirmatis, una „reliqua neceſſario confirmatur." ubi cf. Mar. Victorin. apud Pithoe. p. 161. Longe diverſa *remotio criminis* Cic. de Inv. 2, 29. ad Herenn. 1, 15.

ferimus, cum risu quoque tota res solvitur.
68 Tutius, quod Cicero pro Cecinna facit, cum interrogat, *si haec actio non sit, quae sit?* simul enim removentur omnia. Vel, cum duo ponentur inter se contraria, quorum tenuisse utrumlibet sufficiat: quale Ciceronis est, *Unum quidem certe, nemo erit tam iniquus Cluentio, qui mihi non concedat: si constet corruptum illud esse judicium, aut ab Habito, aut ab Oppianico esse corruptum. si doceo non ab Habito, vinco ab Oppianico; si ostendo ab Oppianico, purgo Habitum.* 417
69 Fit etiam ex duobus (quorum necesse est alterum verum) eligendi adversario potestas,

68. *iniquus.* Turic. Guelf. Camp. *inimicus* cum Ioann. Voss. 2. 3. Goth. Bern. Andr. et edd. ante Gryph. item ap. Cic. Cod. S. Victoris.

69. *necesse est alterum verum.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Voss. 1. 3. Bern. Colin. (qui et parenthesin habet, quam pri-

67. *solvitur.* cf. 5, 5, 2. Etiam *dissolvitur* 5, 13, 2. 29. 6, 3, 10. 8 Pro. 11. *resolvere* 5, 13, 12. Aliud erat 4, 2, 19. Non debebat Burm. huc conferre versum Horatianum Satt. 2, 1, 86 „Solventur risu „tabulae." Aliud enim est *cum* risu solvi, aliud *risu*; nec *solvi* ibi nostra potestate. De re ipsa cf. Cic. de Inv. 1, 45.

68. *Cicero — Ciceronis.* Pro Caecina (sic enim fere scribitur nomen ap. Cic. v. Oudend. ad Suet. Caes. 75. Tit. 6.) c. 13. „alia si qua" (actio) „forte „est, quae nos fugerit, dic, „quae sit. cupio discere. „Haec si est, qua nos usi su„mus; te judice vincamus, „necesse est." Pro Cluentio c. 23.

69. *quorum — verum.* Subaudies ad *necesse est* infinitivum *esse* (nisi forte malis hoc ipsum legere pro *est*); *alterum* accipies *alterutrum.* cf. 7, 4, 24. 9, 3, 6. Cicero de Inv. 1, 29. 45. *complexionem* appellat hanc argumentationem, qui et utroque loco *utrum* sic posuit, ut hic noster „*utrum* „*elegerit*" pro *utrumcunque, utrumlibet.*

efficiturque, ut, utrum elegerit, noceat. Facit hoc Cicero pro Oppio, *Utrum, cum Cottam appetiſſet, aut cum ipſe ſeſe conaretur occidere, telum ei e manibus ereptum eſt?* Et pro Vareno, *Optio vobis datur, utrum velitis caſu illo itinere Varenum uſum eſſe, an hujus perſuaſu et inductu.* Deinde utraque facit accu- 70
ſatori contraria. Interim duo ita proponuntur, ut utrumlibet electum idem efficiat;

mus repetii) et edd. ante Bad. Ex Alm. refertur *neceſſaria e. a. r.* (cf. § 65. 72.) Voſſ. 2. cum Goth. *n. e. alterutrum*, quae videtur et Vall. ſcriptura, referente Badio. Durius eſt in hac, quod *neceſſe* ſcribitur, non *neceſſarium*. Reliqui, partim ex Regii conjectura (ab hoc enim *alterutrum*) *neceſſaria e. alterutrum*. In hac conſtitutione *neceſſaria poteſtas* nemini debebat placere. *aut.* Sic omnes praeter Goth. Voſſ 2. et Capp. Hi enim *an*, quod recepere editores fragmm. Cic. In Leid. margine quoque: „Alii *an*." Nolui exemplo fraudare eos, qui contra Qu. diſputant ad 1, 5, 50. cf. tamen § 44. *ereptum.* Turic. *eruptum.* cum Alm. Bern. *erutum.* Voſſ. 1. 3. Palat. Gebhardi, qui rectene hoc commendet, tanquam aptiſſimum ad feſtinationem trepidationemque cum violentia conjunctam exprimendam, equidem magnopere ambigo.

Cic. pro Oppio. M. Aurelius Cotta, proconſul Bithyniae, quaeſtorem ſuum P. Oppium dimiſerat et peculatus et inſidiarum ſibi ſtructarum ſuſpectum, quo crimine mox eſt accuſatus, a Cicerone autem defenſus. Dio Caſſ. 36. p. Reim. 100. Orationis Ciceronianae deperditae hoc quidem fragmentum apud unum Quintilianum adhuc eſt inventum. vid. fragm. Cic. apud Ern. p. 1040.

aut. cf. not. crit. Capperonnerius commodum huc contulit fragmentum lib. 3. Hiſtoriarum Salluſtii: „Oppius poſtquam orans nihil proficiebat, „timide veſte tectum pugionem expedire conatus, a Cotta Vulſcioque impeditur." p. 978 apud Cortium.

pro Vareno. vid. 4, 2, 26. Fragmentum apud Erneſt. p. 1040.

quale eſt, *Philoſophandum eſt, etiamſi non eſt philoſophandum.* Et illud vulgatum, *Quo ſchema, ſi intelligitur? quo, ſi non intelligitur?* Et, *Mentietur in tormentis, qui dolorem pati poteſt: mentietur, qui non*
71 *poteſt.* Ut ſunt autem tria tempora, ita ordo rerum tribus momentis conſertus eſt. habent enim omnia *initium*, *incrementum*, *ſummam;* ut, *jurgium*, *deinde caedes*, *et ſtrages.* Eſt ergo hic quoque argumento- 418

70. *eſt, Philoſ.* Turic. inſerit *illud.* Non male.

71. *initium.* Turic. Guelf. Camp. omittunt cum Alm. Voſſ. 1. 3. *exordium* Jenſ. et edd. ante Badium, qui narrat Vallam aſcripſiſſe *initium*, quod confirmetur eo, quod mox legitur *ex initiis.* Hinc ſuſpiceris Vallenſem codicem *omiſiſſe* et ipſum hanc vocem; et fortaſſe Codex ille nihil aliud fuit niſi editio aliqua aut Camp. aut Andr. ab Laurentio Valla emendata. (cf. ad praef. noſtr. p. 55. 62. ſed et 5, 13, 41 not. crit.) Ipſum noſtrum eſt in Goth. et multis aliis, ſi recte tacuerunt conferentes. *hic quoque arg.* Turic. Camp. *hinc arg. quoque.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *hic arg. quoque.* Qui transponunt *quoque*, iidem defendunt *hinc.* Sed vulgata melius habere videtur et eſt in Jenſ. et rell.

70. *Philoſophandum — philoſophandum.* Haec ipſa verba ponit Aſconius Pedianus ad Divinat. in Caecil. p. 23 ad c. 6 „etiamſi tacent, ſatis dicunt" quem locum a Valla indicatum, docet Badius. Facilis dicti eſt interpretatio; cujus autem ſit, an in proverbium abierit, ignoro.

ſchema. Neque λέξεως neque διανοίας ſchema hic ſignificatur (cf. 2, 13, 11) verum tertium illud quod noſter memorat 9, 1, 14; tractat autem de induſtria 9, 2, 65 „unde „controverſiae *figuratae* dicuntur." vid. et 7, 4, 28. *Vulgatum* quare dixerit hoc, apparet loco gemino 9, 2, 69 „A quibusdam tota res repudiatur, ſive intelligatur, ſive „non intelligatur." Eſt autem hujusmodi *ſchema*, ſive *figura*, rei, quam indicare palam non audeas, ex obliquo facta ſignificatio.

Mentietur — qui non poteſt. cf. 5, 4, 1.

rum locus invicem probantium. Nam et ex initiis summa colligitur: quale est, *Non possum togam praetextam sperare, cum exordium pullum videam:* et contra, *Non dominationis causa Sullam arma sumsisse*, argumentum est *dictatura deposita.* Similiter ex 72
incremento in utramque partem ducitur ratio rei cum in conjectura, tum etiam in tractatu aequitatis, *An ad initium summa referenda sit?* id est *An ei caedes imputanda sit, a quo jurgium coepit?* Est argumentorum locus 73
ex *similibus*, *Si continentia virtus, utique et*
419 *abstinentia: Si fidem debet tutor, et procurator.* Hoc est ex eo genere, quod ἐπαγωγὴν Graeci vocant, Cicero *inductionem.* Ex *dissimilibus*, *Non, si laetitia bonum, et voluptas:*

72. *Simil. ex.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Alm. Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Basil. Reliqui inserunt *et.* *rat. rei cum.* Sic Turic. Camp. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. nisi quod excusi transponunt *rat. rei.* Alm. *res rat. cum.* cf. § 69. 73. Reliqui omittunt *rei.*
cum in. Guelf. *tum in.* cf. ad 4, 1, 66.
ei. Turic. Camp. omittunt cum Alm.

71. *Non possum — pullum videam.* Verbum *exordiendi* cum de tela saepe usurpetur, non est quod miremur nomen ejusdem esse usus. Sic et Appulejus Metam. l. 5. p. (Pricaei) 99 „*exordio* sermonis „hujus quam concolores falla„cias *attexamus.*" De *pullo* vide 2, 12, 10. Est enim pauperum. Mosellanus recte suspicatur „hoc exemplum pro„verbii loco olim jactatum „esse vulgo."

Sullam — dictatura deposita. cf. 3, 8, 53.

73. *si fidem — procurator.* Haec sunt Ciceronis Top. c. 10. qui et ibidem *inductionis* vocabulo utitur; item de Inv. 1, 31. Recte autem Burmannus suadet geminare *debet* ex ipso Cicerone. cf. mox § 88.

Non, *quod mulieri*, *idem pupillo.* Ex *contrariis*, *Frugalitas bonum*, *luxuria enim malum: Si malorum caufa bellum eft*, *erit emendatio pax: Si veniam meretur*, *qui imprudens nocuit*, *non meretur praemium*, *qui impru-*
74 *dens profuit.* Ex *pugnantibus*, *Qui eft fapiens*, *ftultus non eft.* Ex *confequentibus*, five *adjunctis*, *Si eft bonum juftitia*, *recte judicandum: Si malum perfidia*, *non eft*

73. *pupillo.* Guelf. Camp. *populo* cum Goth. Voff. 2. Sed Alm. *Popilio* (cf. § 72. 74) cum Voff. 1. 3. Bern. Bafil. margo. *popillo* Jenf. per errorem. vid. et 6, 3, 75. *pugnantibus.* Ita Turic. Guelf. cum Goth. Alm. Voff. 1. Bern. et edd. Stoer. Chouet. Leid. Burm. Gefn. eoque recentioribus. Sed Camp. cum rell. meis excufis *repugnantibus* quod concinit locis fupra pofitis 5, 8, 5. 5, 10, 2. item 6, 3, 66 in quorum primo Guelf. Goth. et Turic. (a pr. manu) *pugn.*, fecundo autem folus Goth. *pugn.* Verum 5, 14, 1. omnes *pugn.* Idem 5, 10, 94 omnes praeter Camp. et Capper. cf. et 5, 14, 31.

confequentibus. Sic mei quidem libri omnes, praeter Gefnerum cum recentioribus, qui ex illius, puto, fphalmate: *fequentibus.*

non quod — pupillo. Cic. Top. c. 11. ubi etiam „locus — „qui a contrario dicitur."

Frugalitas — imprudens profuit. „Petita funt exempla „haec ex Ariftotele. l. 2. Rhet. „c. 23, 1. Τὸ σωφρονεῖν ἀγα„θόν· τὸ γὰρ ἀκολασταίνειν „βλαβερόν — Εἰ γὰρ ὁ πόλε„μος αἴτιος τῶν παρόντων „κακῶν, μετὰ τῆς εἰρήνης δεῖ „ἐπανορθώσασθαι. — Εἴπερ „γὰρ οὐδὲ τοῖς κακῶς δεδρα„κόσιν Ἀκουσίως, δίκαιον εἰς „ὀργὴν πεσεῖν, Οὐδ' ἂν γ' ἀναγ„κασθεὶς τις εὖ δράσει τινὰ „Προσῆκόν ἐστι τῷδ' ὀφείλε„σθαι χάριν." — Capperonnerius.

74. *pugnantibus — confequentibus.* cf. 5, 8, 5. Animadvertit autem Regius, contra Ciceronis rationem (Top. c. 12.) confundi hic *adjuncta* et *confequentia.* Cicero enim adjuncta „inquit" non femper eveniunt: „confequentia au„tem femper." Similis a noftro facta mox § 75. divifio *confequentium* et *fequentium.*

ſallendum. Idem retro. Nec ſunt his diſſimilia, ideoque huic loco ſubjicienda, cum et ipſa naturaliter congruant: *Quod quis non habuit, non perdidit: Quem quis amat, ſciens non laedit: Quem quis heredem ſuum eſſe voluit, carum habuit, habet, habebit.* Sed, cum ſint indubitata, vim habent paene ſignorum immutabilium. Sed haec *conſequentia* 75
dico, ἀκόλουθα; eſt enim *conſequens ſapientiae bonitas:* illa *ſequentia*, παρεπόμενα, quae

Idem. Turic. (a ſec. manu) Guelf. *Idemque* Camp. Goth. (tac. Geſn.) *Item* cum Voſſ. 2. cf. § 60.

retro. Turic. *recte* cum Alm. (cf. § 73. 75). Sed ille a ſec. manu *recta.* *Nec.* Guelf. *haec.* Camp. *quae* cum Goth. Voſſ. 2. Andr. *diſſimilia.* Turic. Guelf. *ſimilia* cum Alm. Goth. Voſſ. 1. 2. Dicas *his* quod praecedit, errori locum dediſſe; nec ſane eo egebamus. Sed in excuſis meis eſt *his diſſim.* *indubitata.* Turic. Camp. *dubitata.*

immutabilium. Libri mei et ſcripti et excuſi ante Ald. *innumerabilium.* Hic noſtrum de conjectura repoſuit, quam Regianae *inſolubilium* recte praefert Badius. Multi Codd. pravam ſcripturam dare narrantur, neque in ullo eſſe noſtram credo.

75. *haec conſequentia.* Turic. *haec* (a ſec. manu *hoc*) *conſequens.* Camp. *hoc conſequens.* Omittunt *haec* Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. item Bad. utraque.

παρεπόμενα. Turic. cum Voſſ. 1. 3. *paregomena.* Camp. παριγ μενα. Goth. cum Voſſ. 2. παριγομενα. Guelf. *paragomena* cum edd. ante Ald., niſi quod Tarv. graecc. litt. Alm.

Idem. Niſi forte malis *Item,* referes pronomen ad vocem *locus* § 73.

habuit, habet, habebit. Poſtrema duo ſane ad rem facere non magnopere videntur. Qua cauſa omiſiſſe ea videtur Aldus, ſed libri addicunt nulli.

ſignorum immutabilium. cf. c. hujus libri 9.

75. ἀκόλουθα — παρεπόμενα. Eſt in Graecis hiſce aliquantum difficultatis. Primum abrupte ſunt et ſine ulla commiſſura latinis ſubjuncta, cui quidem vitio mederi poſſis interponendo utrobique *id eſt,*

postea facta sunt, aut futura, Nec sum de nominibus anxius. vocet enim, ut voluerit 420 quisque, dum vis rerum ipsa manifesta sit; appareatque, hoc temporis, illud esse naturae.
76 Itaque non dubito haec quoque *consequentia* (quamvis ex prioribus dent argumentum ad ea, quae sequuntur) quorum quidam duas species esse voluerunt: *Actionis*, ut pro Oppio, *Quos educere invitos in provinciam*

ἐπαγόμενα (ref. Burmanno. sed attende differentem a Turic. et cf. § 74. 84. Vicissim 8, 6, 32 vulgatam παραγόμενα retinere fertur Turic. ubi Alm. cum multis πεποιημένα) quod cum Regius in quibusdam, ut ait, exemplaribus inventum comprobasset, ab Aldo inde receptum est ab omnibus exc. Capp.

quod, una litera scriptum, facile intercidebat. cf. 3, 5, 4. Deinde παρεπόμενα ex sola Petri Victorii conjectura repositum est (ad Aristot. Rhet. 1, 6, 3. p. 105.); fluctuante Codd. scriptura. Utitur hoc vocabulo Aristoteles in Topicis 3, 2, 1. quanquam non tanta, quanta hic est in eo, subtilitate. (Est etiam apud scriptorem de Elocutione, vulgo Demetr. Phaler. § 217. p. 87. Schn.) Sed cum etymon ad amussim respondeat sententiae Quintilianeae, non dubitavi Capperonnerium sequi in adoptanda doctissima emendatione. „*Illa*" autem cave in praecedentibus quaeras; spectat ad relativum „*quae* — futura."

76. *non dubito — consequentia. Haec* ad sequentia spectare dirimendo demonstravi. Durissimum autem est, quod sine infinitivo ponitur accusativus *haec*, post *dubito*. Verbum desiderabat jam Regius, nec ullo adhuc exemplo tantae struendi licentiae conciliatus sum. Quod autem ajunt *esse* subaudiendum, id ne sufficit quidem; *vocare*, *appellare* satius sit, quod sane difficilius intelligitur, quanquam prius ex *vocet* elici posse statuit Capper. Exempla struendi verbum *dubitandi* cum accusativo nominis aliquot ponit Burm. ad 12, 1, 42. sed nostrum non mollientia illa. Cujusmodi et Scioppius dedit in Sanctii Minerva 3, 3 p. mihi 293. Sententiam mox repetit longe clarius § 78.

pro Oppio. Fragm. Cic. Ern. p. 1041.

non potuit, eos invitos retinere qui potuit? *Temporis*, in Verrem, *Si finem Praetoris edicto afferunt Kalendae Januarii, cur non initium quoque edicti nascatur a Kalendis Januarii?* Quod utrumque exemplum tale 77
est, ut idem in diversum, si retro agas, valeat. Consequens enim est, eos, qui inviti duci non potuerint, invitos non potuisse retineri. Illa quoque, quae *ex rebus mutuam* 78
confirmationem praestantibus ducuntur (quae proprii generis videri quidam volunt, et vocant ἐκ τῶν πρὸς ἄλληλα, Cicero *ex rebus sub eandem rationem venientibus*) fortiter con-

76. *Januarii — Januarii.* Camp. *Januarie — Jdnuariis.* Apud Cic. nostra scriptura. cf. Oud. ad Suet. Oth. 2. Dom. 13. Drakenb. ad Liv. 41, 16, 1. Guelf. pro *Kal. Jan.* utroque loco habet haec male Graeca κιαν ανιαν.

77. *potuerint.* Camp. *potuerunt* cum edd. ante Gryph. Sed nostrum Turic. et Guelf.

78. *quae proprii.* Turic. Camp. *quia p.*

ἄλληλα. Guelf. ἀλλήκους. Goth. ἀλλήλας cum Tarv. Sed Camp. αλλιλας. *fortiter.* Sic Turic. Guelf. Goth. Alm. Bern. *forte* Camp. cum Bodl. et edd. ante Ald. aliquotque recentioribus. Male. cf. 1, 5, 72.

in Verrem. lib. 1. c. 42. Est apud Ciceronem *nascitur* pro *nascatur.*

77. *eos — retineri.* Quia retro agendi exemplum quaeratur, debuisse transponi infinitivos *duci* et *retineri*, recte observat Gesnerus; qui ipsum putat Quintilianum potuisse memoria labi.

78. ἐκ τῶν πρὸς ἄλληλα. vid. Aristot, Rhet. 2, 23, 3.

Cicero. de Inv. 1, 20. „in „iis rebus, quae sub eandem „*cadant* rationem" (attende et hic memoriter citantem Qu. cf. 5, 10, 17.) ubi exemplum Hermocreontis Rhodiorum portorium redimentis pro quo apud Aristotelem l. c. „ὁ τελώνης Διομέδων περὶ τῶν „τελωνιῶν, Εἰ γὰρ μηδ' ὑμῖν „αἰσχρὸν τὸ πωλεῖν, οὐδ' ἡμῖν „τὸ ὠνεῖσθαι."

fortiter — junxerim. cf. 1, 5, 72.

majora ex minoribus, minora ex majoribus,
87 paria ex paribus probant. Confirmatur *conjectura* ex majore, *Si quis ſacrilegium ſacit, ſaciet et furtum:* ex minore, *Qui facile ac palam mentitur, pejerabit:* ex pari, *Qui ob rem judicandam pecuniam accepit, et ob*
88 *dicendum falſum teſtimonium accipiet. Juris* confirmatio eſt ejusmodi: ex majore, *Si* 424
adulterum occidere licet, et loris caedere: ex minore, *Si furem nocturnum occidere licet, quid latronem?* ex pari, *Quae poena adverſus interfectorem patris juſta eſt, eadem adverſus matris.* quorum omnium tractatus
89 verſatur in ſyllogiſmis. Illa magis finitioni-

paribus probant. Confirmatur. Guelf. *paribus confirmantur.* cum Goth. Voſſ. 2. Bern. Jenſ. et edd. ante Bad. qui noſtram accepit e Vall. Sed eſt ea jam in Turic. Camp. aliisque apud Burm. Pravam revocarunt Stoer. Chouet. Leid. Illud levius quod Turic. Camp. *minora ex majoribus, majora ex minoribus,* quod iidem tres reſtituerunt. cf. § 85. 89.

87. *ſacril. facit.* Poſterius omittit Turic.

falſum. Camp. *ſalſum* cf. not. ex. ad 4, 2, 19. item 6, 3, 6.

87. *accepit.* Propter reliquorum membrorum ſimilitudinem malis fere aliquot excuſorum ſcripturam: *accipit.* Ita Loc. Venet. Ruſc. aliique.

88. *Juris confirmatio.* Jus opponitur *conjecturae*, diciturque pro *qualitate.* cf. § 38. Magna autem eſt fluctuatio apud ipſum noſtrum in *juris* vocabulo, nunc ad *qualitatis* ſtatum accommodato, nunc ad *translationis*, qua de re vide loca poſita in not. crit. ad 4, 4, 3.

adulterum — loris caedere. cf. § 52. De altero *licet* inſerendo vid. § 73. Rectiſſime enim hoc ſuadere videtur Burmannus, praceunte Beſtio de ratione emend. leg. c. 14.

quid latronem. Malit Capperonnerius *quidni l.* non quidem neceſſaria emendatione, neque tamen abſurda.

in ſyllogiſmis. vid. not. ad 5, 6, 15.

bus aut qualitatibus proſunt, *Si robur corporibus bonum non eſt, minus ſanitas: Si furtum ſcelus, magis ſacrilegium: Si abſtinentia virtus, et continentia: Si mundus providentia regitur, adminiſtranda eſt reſpublica: Si domus aedificari ſine ratione non poteſt, quid ſi agenda navalium cura, et armorum?* Ac mihi quidem ſufficeret hoc genus, ſed in 90

89. *bonum non eſt.* Guelf. omittit *non* cum Voſſ. 1. 3. cf. ad 4, 29. *admin. eſt.* Turic. Guelf. omittunt *eſt.* Ille autem a ſec. manu pro eo *ea* cum Camp.

quid ſi agenda nav. Turic. *quid agenda nav.* Alm. (ref. Burm.) *quid agenda in nav.* (cf. § 84. 90) cum Voſſ. 1. *quid agenda? Si nav.* Guelf. *q. agendum ſi nav.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. quod inventum in ſuis libris Regius mutavit in receptam a reliquis *quid agendum in nav.* Sed hoc ipſum, ſi recte tacui, habet Camp. Ego poſui Burmanni conjecturam, in qua nihil aliud eſt niſi transpoſitio Guelferbytanae ſcripturae. (cf. § 86. 91.) de *agendo curam* vide 5, 6, 3. Pro *aedificari,* modo poſito, alias eſſe *gubernari* narrat Philander. Id ego nusquam reperi, nec opus eſt.

89. *Si robur — ſanitas.* Miror neminem de hoc dicto anquiſiviſſe. Medicorum, vel etiam philoſophorum videtur fuiſſe. Equidem nusquam praeterea inveni. Et quid tandem illud eſt, quod *ſanitas* dicitur minus etiam, quam robur, eſſe bonum corporibus? Suſpicor *inanitas*, quae hic quidem phyſico ſignificatu opponatur robori. Certis hanc poteſtatem exemplis oſtendere, non datur. Sed ipſum etymon commendat, et *exinanitionis* ſignificatio. Apud Plautum Caſin. 4, 3, 5 „*inanitate* „inteſtina murmurant;" quanquam iſto quidem loco unusquisque intelligat, noſtro non item, niſi frequentatum fuerit vocabulum de macie inedia contracta. Quid autem proclivius quam ex *minuſinanitas* ut fiat *minuſſanitas?* Niſi forte mavis transponere *non eſt*, quod fecit Gedoynus.

Si mundus — reſp. cf. § 14.

90. *ſufficeret.* An *ſuffecerit?* Jejuna enim videtur ſententia ſi mox *ſed* interpretaris hoc modo: „mihi ſufficeret niſi ſecaretur." Quidni vel nunc *Quintiliano* ſufficiat

ſpecies ſecatur. Nam *ex pluribus ad unum*, et *ex uno ad plura*, (unde eſt, *Quod ſemel, et ſaepius*) et *ex parte ad totum*, et *ex genere ad ſpeciem*, et *ex eo quod continet, ad id quod continetur*, aut *ex difficilioribus ad faciliora*, et *ex longe poſitis ad propiora*, et ad omnia, quae contra haec ſunt, eadem
91 ratione argumenta ducuntur. Sunt enim et haec majora et minora, aut certe vim ſimilem obtinent: quae ſi perſequamur, nullus erit ea concidendi modus. Infinita eſt enim rerum comparatio, *jucundiora*, *gratiora*, *ma-*

90. *Nam ex.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui inſerunt *et.* Mox inter *tot. ex gen.* omittit idem Guelf. cum Baſil., inter *ſpec. ex eo* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. Nec male. *aut ex diff.* Sic Turic. Camp. cum Ald. *et aut diff.* Alm. (cf. § 89. 93.) Sed Goth. *ut ex diff.* cum Vall. Voſſ. 1. 3. Bad. Baſ. *aut diff.* Jenſ. cum edd. ante Ald. quod correxit Regius reponendo *ex* pro *aut.* Omittit vocem ante *ex* Guelf. Reliqui *et ex diff.*

91. *enim et.* Turic. *et enim.* Camp. *etenim.* cf. § 89. 94. *perſequamur.* Ita hic omnes excepto Voſſ. 2. (ſine Goth.) qui *proſequamur.* cf. 4, 1, 43. *concidendi.* Turic. *concedendi* cum Alm. Voſſ. 1. 3. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Sed primus a ſec. manu noſtrum, et hoc apud Vall. Guelf. *conciliandi* Goth. *gratiora.* Turic. Guelf. Camp. *graviora*

genus, etiamſi *alii* ſecant in ſpecies. Illud etiam argutius et minus ferendum: „Solum „genus ego hic commemora„rem, niſi ſecaretur in ſpe„cies.“ cf. 1, 1, 22. Sententia quidem talis et § 85.

ſecatur. cf. 4, 5, 6. Faciunt hoc Ariſtoteles Topic. 3, 4. 5. et Cicero Topic. c. 18.

unde eſt. cf. § 79. 5, 6, 37. 6, 1, 42. 12, 10, 10.

aut ex difficil. Hic *aut* poſuit, non *et*, quoniam praecedentia verſantur omnia in ratione *partis* et *totius*, haec non item.

91. *gratiora.* Burmannus animadvertit, dudum a VV. DD. agnitam eſſe differentiam

gis neceſſaria, *honeſtiora*, *utiliora.* Sed mittamus plura, ne in eam ipſam, quam vito, loquacitatem incidam. Exemplorum quoque 92

cum Goth. Bern. Vall. et edd. Bad. Baſil. Reliqui etiam veterrimi excuſi noſtrum, quod dum commendat Gibſonus, ex editis, MSS. ſuorum nullam facit mentionem, quos et Burm. negligit fere. Equidem *gratiora* ut ſit in ſcripto ullo, magnopere vereor. Praefero tamen, etſi ne ipſum quidem valde congruum. Confuſio τῶν *gravis* et *gratus* non infrequens vid. Drakenb. ad Liv. 30, 10, 20. Nominativos hoſce in genitivos facile convertas, ſi memineris *rum* veteri compendio ſic ſcribi ſolitum ℞. Nec violenta mutatio ex *neceſſaria* faciendi *neceſſariarum*, unde exciderat ipſum illud ℞.

mittamus. Jenſ. *omittamus* cum edd. ante Gryph. Male. cf. 1, 10, 9. 1, 2, 20. item hic § 18.

grati et *jucundi*, cum *gratum* i. e. acceptum eſſe poſſit v. c. remedium, quod minime ſit *jucundum*, ablegans ad Manut. notam ad locum Ciceronis ad Div. 4, 6. „cujus officia *jucundiora* ſcilicet ſaepe mihi „fuerint, nunquam tamen *gratiora*.“ Ipſa tamen haec vocis poteſtas huic loco non magnopere convenit, quae levi diſcrimine a *jucundioribus* diſtans ne commemorari quidem indigebat. An, ſicut alia ejusdem poteſtatis vocabula (cf. not. crit. ad § 54), *gratum* quoque et *jucundum* permutata ſunt a librariis, ut aliud in alio hic primum Codice ſcriberetur, et mox ab hebetiore ſcriba utrumque jungeretur? Ipſarum quidem harum vocum adhuc deſidero exemplum. Sed in quatuor iſtis, omiſſo vel *gratiora* vel *jucundiora*, ambitus quidam eſt intra ſe finitus, qui efficiat infinitae illius comparationis certam ſpeciem. Ineſt autem ſcabrities cumulatis hiſce nominativis, nulla ſtructura junctis cum reliqua oratione. Malis fere *jucundiorum* — *neceſſariarum.* rel. ut referantur haec ad *rerum.* Nihil tamen ejusmodi in libris. vid. not. crit.

mittamus — *ne* — *incidam.* De variando numero cf. 3, 6, 21. Sed hic in *mittamus* magis lectorem complectitur, quam ſe ſolum ipſe ſignificat. cf. 3, 9, 9.

ad haec infinitus est numerus, sed paucissima attingam. Ex majore, pro Cecinna, *Quod exercitus armatos movet, id advocationem non videbitur movisse?* Ex faciliore, in Clodium et Curionem, *Ac vide, an facile fieri tu potueris, cum is factus non sit, cui*
93 *tu concessisti.* Ex difficiliore, *Vide quaeso,*

92. *ad haec.* Goth. (tac. Gesn.) *ad hoc.* An significatione qua 3, 6, 83? Sed languet hoc post *quoque.* Camp. *ab hoc.* cf. eundem loc. *Ex majore.* Turic. *et majora.* Jens. et edd. ante Bad. *ex majori.* Voss. 1. 3. *Ex minore.*

Cecinna. Sic libri mei ubique omnes. Male ut videtur pro *Caecina* cf. Gesn. in praef. § 21 vide et hic § 68.

Quod — id. Camp. *qui — is* cum Goth. Andr. et edd. ante Gryph.

advoc. non. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Reliqui inferunt *togatorum.* MSS. silentur.

is factus. Turic. *his factis.* *tu conc.* Turic. *non conc.* mire, et cf. ad 4, 2, 29. Voss. 1. omittit *tu.*

92. *ad haec.* Puto dictum pro *pertinentium ad haec*, ut vitaretur insuavis compositio *exemplorum horum*, altero genitivo pendente ex priore.

pro Cecinna. (cf. § 68) c. 15. Locus memoriter positus. Omisit enim inter *advoc. non* vocem *togatorum*, quae est apud Ciceronem et facit sane ad concinnitatem. vid. § 78.

in Clodium et Curionem. vid. 3, 7, 2. *fieri* et *factus* de magistratu creando usurpari, et hic et ad Vellej. 2, 17 ubi *nactus* obtrudebant VV. DD., docet Burmanns, satis magna exemplorum copia.

93. *Vide quaeso.* Cic. pro Ligar. c. 3. Insignis est diversitas eorum quae legimus apud Ciceronem ipsum. Sic enim habent illa: „Vide quaeso, „Tubero, ut, qui de meo „facto non dubitem *dicere*, de „Ligarii *non* audeam *confi-* „*teri.*" Apparet in his quoque probatio ex *difficiliore*, sed simplicior est ea, qualem memoria tenebat Qu. Neque enim *non* interposuit, nec variavit *dicere* et *confiteri.* cf. locum pro Caecina § 92. et mox hac §.

Tubero, ut, qui de meo facto non dubitem, de Ligarii audeam, dicere. Et ibi, *An sperandi Ligario causa non sit, cum mihi apud te locus sit etiam pro altero deprecandi?* Ex minore, pro Cecinna, *Itane scire esse*
426 *armatos sat est, ut vim factam probes; in manus eorum incidere non est satis?* Ergo, 94
ut breviter contraham summam, ducuntur argumenta a *personis*, *causis*, *locis*, *tempore* (cujus tres partes diximus, *praecedens*, *conjunctum*, *insequens*), *facultatibus* (quibus *instrumentum* subjecimus), *modo* (id est,

93. *dicere. Et ibi.* Turic. *d. tibi* cum Alm. nisi quod ex hoc affertur *decere* (cf. § 90. item mox hac §). Guelf. nostram ipsam dat cum Bern. Omittunt *dicere* Voss. 1. 3. Ceteri MSS silentur, inter quos Goth. profecto dat *confiteri. Et ibi;* haec enim est editorum omnium scriptura. Equidem dedi quod MSS. antiquissimi mihi ostenderent. Plane ut apud Cic. ne in ulla quidem editione est locus. *An sperandi.* Turic. *superandi*, omisso *an.* Camp. *An parandi.*

Ligario. Turic., sed a sec. manu, *Ligarium.*

apud te. Turic. *aperte.* *Itane scire.* Sic Turic. Guelf. Goth. Camp. cum Voss. 1. 2. 3. Reliqui inserunt *vero* ex Cicerone. Alm. etiam *Itane* dicitur omittere (cf. modo hac § item mox eadem). *incidere.* Turic. *cecidere* cum Alm. (cf. not. prox. item § 94) sed ille a sec. manu *cecidisse* et hoc apud Camp.

94. *causis.* Turic. Camp. omittunt cum Alm.

praec. conj. Hoc ordine omnes, praeter Leid. Gibs. Obr. Burm. qui transponunt (cf. § 91. 104). Male.

Et ibi. c. 10. extr.

pro Cecinna. c. 16. Ne hoc quidem ad amussim respondet Ciceroniano.

94. *id est — factum.* Hoc adjicit ne quis *modum* accipiat *quantitatem* (cf. § 52). Saepe enim ita usurpat noster ut § 91. vide in primis 5, 6, 2.

ut quidque ſit factum), *ſinitione*, *genere*, *ſpecie*, *differentibus*, *propriis*, *remotione*, *diviſione*, *initio*, *incrementis*, *ſumma*, *ſimilibus*, *diſſimilibus*, *pugnantibus*, *conſequentibus*, *efficientibus*, *effectis*, *eventis*, *jugatis*, *comparatione*, quae in plures diducitur ſpecies.
95 Illud adjiciendum videtur, duci argumenta, non a confeſſis tantum, ſed etiam a fictione, quod Graeci καθ' ὑπόθεσιν vocant. Et quidem

ut quidque — ſpecie. Guelf. *u. quique* (a ſec. manu allitum *c* ante *q*) *re ſp.* cum Voſſ. 3. 1. niſi quod hic *quisque.* Bern. *u. q. ſ. ſ. re ſp.* Goth. (tac. Geſn.) *quicque* (ſine *ut*) *ſ. ſ. ſ. g. ſp.* cum Voſſ. 2.

ſimil. — conſeq. Turic. *ſimil. pugn. conſ.* cum Alm. Sed Camp. *ſ. repugnantibus* (cf. § 74) *conſ.* Capper. quoque *rep.* pro *pugn.* *jugatis.* Turic. *fugatis* cum Alm. (cf. 93. 95). Omittunt vocem Guelf. Voſſ. 1. 3. Bern. Pro noſtro *conjugatis* ut ſupra eſt § 85 ſcripſit Capper.

diducitur. Turic. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *deducitur* cum Alm. Sed Guelf. *ſeducitur.* Blandiri poſſit.

95. *non a conſ.* Turic. Guelf. omittunt *a* cum Alm. Voſſ. 1. 3. *quod.* Goth. Colb. cum edd. ante Stoer. exc. Camp. *quam*, quibuscum facere dicitur Alm. ſed Turic. nihil tale (cf. § 94. 96) nec Guelf.

diſſimil. pugnantibus. Hiſce Rollinus inſeruit *contrariis* ex § 73. quod recepit Capper. ſine auctore uterque.

95. *καθ' ὑπόθεσιν.* Sic libri, quos quidem conſului, omnes, praeter unum Guelferbytanum MS. offerentem κατὰ ὑπόκρισιν. Haec me ſcriptura vehementer advertit et commovit. Neque enim tam facile acquieſcas in vulgata, ſi memineris alia omnia de ὑποθέσει doceri a noſtro, Cicerone, aliis. Non opponitur ea *veritati*, diciturve pro *declamatione*, ſed pro *cauſa*, *controverſia* ſive *vera* ſive *ficta* vid. 2, 1, 9. Dicas igitur plane ex hodierno philoſophantium uſu eſſe, quod *a fictione ductum argumentum* appellatur καθ' ὑπόθεσιν. Unum quidem locum deſignat Erneſtus V. C. in Lexico rhet. graeco, qui poſſit conciliare nos huic τοῦ καθ' ὑπόθεσιν ſignificationi. Is eſt Anonymi rhetoris, quem

ex omnibus iisdem locis, quibus ſuperiora, quia totidem ſpecies eſſe poſſunt fictae, quot verae. Nam *fingere* hoc loco eſt proponere 96
aliquid, quod, ſi verum ſit, aut ſolvat quaeſtionem, aut adjuvet: deinde id, de quo quaeritur, facere illi ſimile. Id quo facilius accipiant juvenes nondum ſcholam egreſſi, primo familiaribus magis ei aetati exemplis

96. *loco eſt.* Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) inſerunt *id* cum edd. ante Gryph. et Alm. Sed Turic. nihil tale (cf. § 95 item mox). *l. hoc e.* Guelf. neque idem ante *l.* omittit *hoc.*

id de. Turic. *id* omittit cum Alm. cf. not. prox. item mox hac §. *Id quo.* Turic. Camp. *I. quod* cum Goth. et edd. ante Ald. Sed Guelf. et Vall. *quo,* ut conjecerat Regius. *egreſſi.* Goth. (tac. Geſn.) *aggreſſi.* Camp. *ingreſſi.* Capper. tuetur receptam exemplo Liviano, *urbem egredi*, de quo vide Drakenborch. ad Liv. 9, 6, 4. *magis — oſtend.* Turic. *m. et a. e. o.* cum poſt Aldum et Galeum edidit Fiſcherus Lipſiae 1773. 8. Habet autem ita p. 200. τὰ — ἐκ τῶν παραδειγμάτων λαμβανόμενα (ἐπιχειρήματα) θεωρεῖται ἀπὸ τριῶν χρόνων. ἢ γὰρ γεγενημένου τοῦ (An του?) πράγματος μνημονεύομεν, καὶ τοῦτο καλεῖται παράδειγμα· ἢ γινομένου καὶ συμβαίνοντος, καὶ τοῦτο καλεῖται παραβολή· ἢ οὔτε γεγενημένου οὔτε γινομένου, ἀλλ' ὑποτιθεμένου τοῦ ῥήτορος, εἰ τὸ καὶ τὸ γένηται (l. γένοιτο) τί ἂν συμβαίη, καὶ καλεῖται καθ' ὑπόθεσιν. Modo conſtaret aliunde, hunc etiam Quintiliani aetate uſum fuiſſe, nihil impediente altero illo longe conſuetiore. Schneiderus in Lexico Graeco ὑπόθεσιν (no. 7) interpretans *quaeſtionem fictam* apud rhetoras, utrum alio quam noſtro loco nitatur, velim diſcere. Illud quidem, quod ſolus oſtendit Guelferbytanus, ne ipſum quidem exemplis commendare datur, cum ὑπόκρισις etiam in rhetoricis fere ad *pronunciationem* referatur, et ea oratoris commenta, quae huic maxime ſunt accommodata. Etymon tamen blanditur, quoniam *veritati* opponitur.

96. *ſcholam egreſſi.* vid. not. crit.

familiaribus — exemplis. i. e. qualibus in ſcholis rhetorum aſſueverunt.

97 ostendam. Lex: *Qui parentes non aluerit,* 427
vinciatur. Non alit aliquis, et vincula nihilominus recusat. Utitur fictione, *si miles, si infans sit, si reipublicae causa absit.* Et illa contra optionem fortium, *si tyrannidem petas, si templorum eversionem.*
98 Plurimum ea res virium habet contra scriptum. Utitur his Cicero pro Cecinna,

Alm. (cf. hac §. item § 97). Camp. *m. aetati e. quam usitatis o.* Goth. *m. quam usitatis e. o.* cum Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. qui recepit emendationem Regii *quo* scribentis pro *quam.* Et hoc est in Guelf. (fortasse tamen a sec. manu) et Vall. Sed revocavit superiorum scripturam Gesn. *usitata* exempla interpretans ea, quae usu venerint in foro; *familiaria,* quibus scholastici assueverint. Nostra est ex Burmanni conjectura, *et* mutantis in *ei;* egregie.

97. *Lex: Qui.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Bad. Reliqui inserunt *est.*

aliquis. Sic Turic. cum Alm. (cf. § 96. 103). Reliqui *quis.* *si miles si.* Turic. Camp. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *simile si* cum edd. ante Bad. Nostrum de conjectura reposuit Regius; egregia illa. *petas.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voss. 1. 3. Reliqui *petat.* cf. § 45. 6, 1, 14.

98. *Plurimum.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *Plurimumque.*

97. *Qui parentes — vinciatur.* Nota lex Solonis, in scholas rhetorum admissa. cf. Digest. 23, 3, 5, 1 ibique Gothofr. item Seneca pater p. 75 ad eumque locum Nicolaus Faber.

optionem fortium. Qui fortiter fecerant in bello, iis, ut praemium optarent, copia fiebat. Hinc plurima declamationibus materia, quod est videre evolventi Senecam patrem et declamationes Quintilianeas. cf. 7, 5, 4.

si — petas. Opponitur hoc forti nimia potenti, ut ostendatur, aliqua saltem esse, quae impetrare non debeat.

98. *pro Cecinna.* c. 19. De interdicto *Unde — tuus* confer Dig. 43, 16, 1.

UNDE TU, AUT FAMILIA, AUT PROCURATOR TUUS. Si me villicus tuus solus dejecisset. Si vero ne habeas quidem servum praeter eum, qui me dejecerit, et alia in eodem libro plurima. Verum eadem fictio valet et 99
ad qualitates, *Si Catilina cum suo concilio nefariorum hominum, quos secum eduxit, hac*

sol. dejec. Si vero. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) cum Bodl. Alm. Bal. Ioann. Voss. 1. 2. 3. Andr. et edd. ante Basil. Philander primus post *dejec.* interjecit haec e Cicerone: *non familia dejecisset, ut opinor, sed aliquis de familia.* praeter necessitatem. Neque enim voluit omnia ponere Qu., ut in loco noto; nec post *familia* apud. Cic. sequuntur continuo *Si vero*, sed alia plurima inseruntur, quae non attinebat repetere; igitur ne haec quidem. Neque sunt haec iisdem vocabulis inclusa, ut critica ratio esset, quare intercidisse judicarentur.

99. *nefariorum.* Goth. (tac. Gesn.) *nefandorum* cum Voss. 2. Vall. cf. 5, 11, 12.

ne habeas — praeter eum. Paul. rec. sent. 5, 6. 3. „Familiae autem nomine etiam „duo servi continentur." (Schulting. Jurispr. Ante-Just. p. 456) Dig. 43, 16, 1, 17. „verius est in hoc interdicto, „etiam si unus servus vi dejecerit, familiam videri dejecisse." Dig. 50, 16, 40, 3. „Unicus servus familiae appellatione non continetur. Ne „duo quidem familiam faciunt." Locus autem Ciceronianus a Qu. indicatur magis quam ponitur, plurimis ejus partibus omissis.

eodem libro. Editam orationem intelligit, *librum* appellans. cf. 5, 11, 42. item Dialog. de Oratt. c. 38. „neque ullius magni oratoris „*liber* — legatur" c. 39. extr. Neque enim attinet, id quod succurrat alicui, pro *libro* substituere *loco*, quoniam per totam orationem passim haec verborum calumnia tractatur. Alioqui cf. 3, 6, 59.

99. *ad qualitates.* Malim legi *qualitatem.* cf. § 52, Quanquam § 89 etiam pluralis, sed ibi et *finitiones*, hic quidem meri singulares. Pertinet autem hoc e Murenana (c. 39) ad *qualitatem*, quatenus id justum esse nequit, quod Catilina sit facturus.

— *cum suo consilio.* Dicitur *consilium* quasi *judicium*, ne quis malit *concilium* cum aliquot edd. cf. 4, 1, 21.

de re posset judicare, condemnaret L. Murenam. Et ad amplificationem, *Si hoc tibi inter coenam in illis immanibus poculis tuis accidisset.* Sic et, *Si respublica vocem haberet.*

100 Has fere sedes accepimus probationum in universum, 428 quas neque generatim tradere sat est, cum ex qualibet earum innumerabilis argumentorum copia oriatur; neque per singulas species exequi patitur natura rerum, quod qui sunt facere conati, duo pariter subierunt incommoda, ut et nimium dicerent,
101 nec tamen totum. Unde plurimi, cum in hos inexplicabiles laqueos inciderunt, omnem,

100. *patitur.* Turic. Camp. Goth. (tac. Gesn.) *patiatur* cum Voss. 2. Male hoc ad *cum* referente librario.

101. *Unde.* Turic. *inde*, solus; fortasse nec male, ad nimiam sententiarum consertionem vitandam.

Si hoc — accidisset. Cic. Philipp. 2, 25 extr.

Si resp. — haberet. Vox data reipublicae est quidem apud Cic. Catilin. 1, 7. Sed ipsa haec verba nequaquam inveniuntur. Neque alius locus succurrit, quam hic, quem indicavit Gesnerus. Quod enim Pseudo-Turnebus Milonianam designat, id nihili est. Modo positus locus Ciceronis e Philipp. ne ipse quidem fideliter redditus erat; sed hoc foret insigne fluctuantis memoriae exemplum. cf. § 93.

100. *neque generatim — neque per singulas species.* Se neque sola genera probationum tradidisse, neque tamen summam divisionis diligentiam secutum testatur.

101. *plurimi.* Hoc oratores significantur, cum adhuc praeceptores artis memorarentur. *Inexplicabiles* autem illi *laquei* sunt ejusmodi praecepta, nimia dividendi affectatione obscurata.

omnem — conatum. Conatus hic proprio significatu ponitur, ut supra 2, 12, 5. „*conatur* „perdite.“ item 8, 5, 51 „planum et humile et sine *co*- „*natu*.“ Est ergo vis et spiritus dicendi. *etiam* ne junge cum *omnem* sed mecum com-

etiam quem ex ingenio ſuo poterant habere, conatum, velut aſtricti certis legum vinculis, perdiderunt: et, magiſtrum reſpicientes, naturam ducem ſequi deſierunt. Nam, ut 102
per ſe non ſufficiet ſcire, omnes probationes *aut a perſonis*, *aut a rebus peti*, quia utrumque in plura dividitur: ita *ex antecedentibus*, et *junctis* et *ſequentibus* trahenda eſſe argumenta qui acceperit, num protinus in hoc ſit inſtructus, ut, quid in quaque cauſa ducendum ſit ex his, ſciat? praeſertim, cum 103
plurimae probationes in ipſo cauſarum complexu reperiantur, ita ut ſint cum alia lite

poterant. Sic ſcripſi e ſolo Turic. Reliqui *potuerant.*

deſierunt. Goth. *deficiunt* (non *deſkierunt* ut Geſn.) cum Voſſ. 2.

102. *ſufficiet.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Baſil. Reliqui *ſufficit.*

aut a reb. Praepoſitionem omittunt Turic. Guelf. Sed hic et prius eandem. *acc. num prot.* Sic Obr. Capper. Sed Turic. Camp. *a. unum p.* cum Alm. Reliqui *a. p.* Apparet Obrechti acumen haud dubie ex Argentoratenſis *unum* efficientis *num*, veriſſime. Itidem egregie *num* reſtituit ex V. C. Regelsbergerus Horatio Epiſt. ad Piſ. 416 pro *nunc.*

quid. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Burm. quem recte deſeruit Capper. ſolus. Reliqui *quod.*

ducendum ſit. Sic Turic. a ſec. manu (cum prius eſſet *ducenda ſ.*) cum Alm. Obr. Sed Guelf. *ducenda ſint.* Voſſ. 1. *ducenda ſit.* (Error eſt, de quo vide § 25. *quib. — ſit.* item § 113.) Reliqui *dicendum ſit.*

103. *ita — nulla.* Turic. *i. cum ſ. alii aliae n.* (cf. 5, 9, 4 *non eſt lis facti*) cum Alm. (cf. § 97. item mox). *i. u. ſ. c. aliis nulla l. nulla.* Voſſ. 3.

mate dirime. „Vel illum conatum, quem ingenium iis permittebat, perdunt."

102. *protinus.* Hoc eleganter in hac forma dicitur. cf. § 119.

nulla communes, eaeque ſint et potentiſſimae, et minime obviae, quia communia ex praeceptis accepimus, propria invenienda ſunt.
104 Hoc genus argumentorum ſane dicamus *ex* 429
circumſtantia, quia περίστασιν dicere aliter non poſſumus, vel ex iis, quae cujusque cauſae propria ſunt: ut in illo adultero ſacer-

eaeque ſint. Turic. *ea quae ſunt* cum Alm. niſi quod *quae* ex hoc, mox autem, ubi ipſa haec verba ponuntur, *eaeque* Alm. dare narratur (cf. not. prox. item § 104). Guelf. *ea quae ſint.* Goth. *Hae ſint* (non *haeque* ut Geſn.). Voſſ. 2. *Haec ſunt.* Voſſ. 3. *Haec ſint.* Camp. *eae ſint.* Jenſ. *eaque ſunt* cum edd. ante Ruſc. qui e Regii conjectura *Eoque ſunt.* Mox Aldus noſtram cum reliquis, niſi quod Bad. pr. ex Vall. *haeque ſint* et poſter. *eoque ſunt.*

obviae. Guelf. *obnixe.* Jenſ. omittit vocem cum edd. ante Ald. ipſaque Ruſc. hic Regium non ſequente (cf. modo). Cod. Vall. habet eandem, quam, profecto non ex ingenio ſolo, inſeruit jam Regius, itemque mei et alii omnes, etiam Camp.

communia — ſunt. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *communibus ex praec. propria inv. ſunt* cum Voſſ. 1. (niſi quod hic omittit *ex*) 2. 3. Bern. Ald. (niſi quod hic ante *ſunt* inſerit *non*, male cf. ad 4, 2, 29) et edd. ante Obr. Hic primus noſtram protraxit ex Arg. profecto, et eſt ea in Turic. Alm. Sed Jenſ. *communibus ex praeceptis invenienda ſunt* cum edd. ante Ald. niſi quod Ruſc. *inveniendae*, ex Regii conjectura. cf. 4, 1, 76. In Ruſc. ed. verius igitur, quod in Veneta 94 narrat Erneſtus. vid. ad 1, 6, 26.

103. *accepimus.* An forte *accipimus?*

104. *περίστασιν.* vide 3, 5, 18 ubi tamen *negotium* vertebat. cf. Erneſt. in Lexico Technologico Graeco h. v. item Latino voce *Circumſtantia.*

in illo — ſacerdote. Haec ipſa vel potius huic valde ſimilis controverſia eſt inter Quintilianeas 284 p. Bip. 138. Ejus haec eſt inſcriptio: „*Sacerdos unius ſupplicio liberandi habeat poteſtatem.* „*Adulteros liceat occidere.* „Quidam ſacerdotem deprehendit in adulterio: et eum „ſibi ex lege impunitatem petentem occidit. Reus eſt „caedis."

dote, qui lege, qua unius ſervandi poteſtatem habebat, ſe ipſe ſervare voluit, proprium controverſiae eſt dicere, *Non unum nocentem ſervabas, quia, te dimiſſo, adulterum occidere non licebat.* Hoc enim argumentum lex facit, quae prohibet adulteram ſine adultero occidere. Et illa, in qua lex eſt, 105

104. *contr. eſt.* Hoc ordine Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) Reliqui *eſt contr.* cf. § 94. 106.

ſervabas. Sic Turic. (a ſec. manu, a priore *ſervabat*) Guelf. Camp. cum Voſſ. 1. et edd. ante Gryph. exc. Badii duabus, qui e Vallenſi Cod. *ſervabis* et ſic reliqui.

te dimiſſo. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Stoer. Chouet. Leid. Obr. *ante adultero d.* Jenſ. cum edd. ante Bad. *te adultero d.* Vall. Goth. Colb. Voſſ. 2. Alm. (ſed attende hunc a Turic. deſciſcentem cf. § 103 item mox.) cum edd. a Bad. ad Stoer. item Gibſ. qui reduxit *ad.* et recentioribus. *ante dimiſſo* Voſſ. 1. 3. *licebat.* Sic Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 3. et edd. ante Gryph. exc. Badii duabus qui e Vall. *licebit* et ſic reliqui. Hic ſiletur Turic., ad *ſervabas* modo Alm. cf. not. prox. item § 105. *occidere.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bern. Ald. Reliqui *occidi.*

105. *qua lex.* Sic Guelf. Goth. cum edd. Stoer. Chouet. Leid. Reliqui *q. lata l.* Sunt ſane praeſtantiſſimi libri, qui *lata* defendunt, ſed videtur errore librarii oſcitantis facile potuiſſe irrepere; caret autem ſana mente.

adulteram — non licebat. cf. Decl. p. 139. „Quid quod „ille pro duobus petebat? „nam adultera ſine adultero „non poterat occidi.“ Dig. 48, 5, 32. „dum utrumque „occidat; nam ſi alterum occidit, Lege Cornelia“ (de ſicariis) „reus erit.“ Moſaïcarum et Romanarum legg. Collatio. Tit. 4. § 2. „Si „filiam non interfecerit, ſed „ſolum adulterum, homicidii „reus eſt.“ Schulting. Jurispr. Ante-Juſt. p. 746.

105. *Et illa.* Deficit ſane nomen, quod obverſabatur ſcriptori, ſive *controverſia,* ſive *cauſa*, ſive *ſcholaſtica* (vid. 4, 2, 30), ſed facile aberrabat, quod modo, pro „illa ſacerdotis controverſia,“ dixerat „illo ſacerdote.“

ut argentarii dimidium ex eo, quod debebant, ſolverent: creditum ſuum totum exigerent. Argentarius ab argentario ſolidum petit. Proprium ex materia eſt argumentum creditoris, iccirco adjectum eſſe in lege, *ut argentarius totum exigeret.* adverſus alios enim non opus fuiſſe lege: cum omnes praeterquam ab argentariis totum exigendi jus
106 haberent. Cum multa autem novantur in omni genere materiae, tum praecipue in iis quaeſtionibus, quae ſcripto conſtant, quia vocum et in ſingulis ambiguitas frequens et
107 adhuc in conjunctis magis. Et haec ipſa plu-

debebant. Turic. *dicebant.* Alm. *debent.* cf. § 104. *item mox.* *Argentarius.* Abeſt Guelf. et Goth. item Voſſ. 1. 2. 3. *petit.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *peti.* Dicesne hunc infinitivum ſupereſſe ex pluribus, quae interciderint, quorumque lacunam obruerint recentiores allinendo literam T.? *Proprium.* Camp. *totum.*

eſſe in lege. Turic. *e. ut i. l.* (a pr. manu, a ſec. expunctum *ut*) cum Alm. cf. modo hac §. item § 108.

106. *et in ſing.* Sic Turic. (a ſec. manu *eſt i. ſ.*) Guelf. cum Alm. Reliqui *eſt i. ſ.* *et adhuc.* Voſſ. 1. *adhuc et.* Transpoſui (cf. § 104. 110). Reliqui omittunt *et.* Levi-

ut argentarii — exigerent. Hanc legem neque ex foro neque ex ſchola illuſtrare contingit. Argumentum creditoris mancum videtur utcunque. Neque enim ſufficit eam legis partem expendere, quod *argentarius* petit; ſed oportet alteram quoque, quod *ab argentario*, quae hic negligitur. Poſſunt ultro citroque niti lege, malisque etiam contrariam argumentationem, propriam et ipſam materiae, a Qu. propoſitam, ne videretur judicaſſe hanc litem hoc argumento diremtam. An forte horum aliquid a librariis turbatum et mutilatum, ut nunc minus intelligamus? Fluctuationem, levem tamen, vide in not. crit.

106. *quae ſcripto conſtant.* vide 5, 5, 4. 3, 6, 55.

rium legum aliorumve fcriptorum, vel con-
gruentium, vel repugnantium complexu
varientur neceffe eft: cum res rei, aut jus
juris quafi fignum eft. *Non debui tibi pecu-
niam; nunquam me appellafti, ufuram non
accepifti, ultro a me mutuatus es.* Lex eft,
*Qui patri proditionis reo non affuerit, exhe-
res fit.* Negat: *nifi fi pater abfolutus fit.*
Quid figni? Lex altera, *Proditionis damna-
tus cum advocato exulet.* Cicero pro Cluen- 108
tio Publium Popilium et Tiberium Guttam

gare orationem fum conatus, quae duriffima eft in vulgata fcriptura: „vocum eft in fingulis ambiguitas frequens, adhuc „in conjunctis magis." Fortaffe huic noftro *et*, recte praemittas *eft*.

107. *non acc.* Negationem omittunt Jenf. et edd. ante Ald. Regius e libris inferuit, et eft in omnibus peaeterea noftris, ut Camp. cf. ad 4, 2, 29. *Negat: nifi.* Turic. cum Bodl. Alm. Voff. 1. 3. Andr. *n. fit n.* Camp. *n. fic n.* Goth. Guelf. *n. fit n.* Burmannus fufpicatur: *Negabit nifi.* Equidem in *fit*, *fit*, *fic* latere puto compendium vocabuli: *filius*, quod hinc abeffe vix poterat. *nifi fi p.* Goth. Jenf. (tac. Gefn.) *nifi p.* cum Voff. 2. edd. ante Ald. item Gryph. Stoer. Chouet. cf. 4, 1, 70. 6, 1, 34. De Voff. 2. et Goth. cf 4, 5, 24. Totum hoc *Negat* — *abf. fit* omittit Tarv. cf. 3, 9, 5.

108. *Publium.* Camp. *P.* cum edd. ante Gryph. qui *Pub.* Reliqui noftram formam exhibent, quae et in MSS. Illa fane verior. *Tiberium.* Camp. *T.* cum Gryph. Capper. et aliquot edd. *Titum* Bafil. ex Philandri correctione, et fane *T.* apud Ciceronem. Nolui tamen expreffam MSS. fcripturam deferere. *Titus* fignatur *T.*, *Tiberius* autem *Ti.*

107. *Qui patri — exheres fit.* vid. 7, 1, 42.

Negat. intellige: *filius.* cf. not. crit.

108. *Cic. pro Cluentio.* c. 36. vide et Dig. 48, 14 leg. unica § 2. „Qua lege „damnatus, fi alium convi„cerit, in integrum reftitui„tur."

dicit, *non judicii corrupti*, *ſed ambitus eſſe damnatos*. Quid ſigni? *quod accuſatores eorum*, *qui erant ipſi ambitus damnati*, *e lege ſint poſt hanc victoriam reſtituti*.

109 Nec minus in hoc curae debet adhiberi, quid proponendum; quam, quomodo ſit, quod propoſueris, probandum. Hic omnino vis inventionis, ſi non major, certe prior. Nam ut tela ſupervacua ſunt neſcienti, quid petat: ſic argumenta, niſi praevideris, cui rei adhibenda ſint. Hoc eſt, quod compre-

110 hendi arte non poſſit. Ideoque, cum plures eadem didicerint, generibus argumentorum ſimilibus utentur; alius alio plura, quibus 431 utatur, inveniet. Sit exempli gratia propoſita controverſia, quae communes minime

108. *ſint poſt hanc.* Turic. *ſ. in h.* Alm. *ſ. h.* cf. § 105. 109.

109. *omnino — major.* Turic. *o. v. juventionis et ſint m.* a ſec. manu idem *o. v. inventionis et ſi ſit m.* Guelf. *immo jus i. m.* Goth. *ſi non vis inventionis m.* cum Voſſ. 2. Vall. et eodem redit Guelf. ſcriptura leviter repoſita. Voſſ. 1. 3. *o. v. i. m.* Ald. *o. v. i. etſi n. m.* Camp. *o. v. i. ſ. n. ſit m.* Aldinam latere ſuſpicor in prima Turic. manu ut *et ſint* debeant diſſolvi in *et ſi non.* Poſſis tamen pro *et* ſcribere *eſt.* Pro *Hic* malim paene *Haec.* *ſunt neſc.* Guelf. Turic. *ſint n.* (hic a ſec. manu *ſunt*). *niſi praevideris.* Turic. Camp. Goth. (tac. Geſn.) *n. provideris* cum Voſſ. 1. 2. Bern. Sed Alm. *n. videris.* cf. § 108. 112.

110. *gener. arg.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Bad. accedente Baſil. Reliqui inſerunt *quidem*, ex ſola Regii conjectura. *alius alio.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 3. Reliqui inſerunt *tamen.* *comm. min.* Hoc ordine Turic. Camp. Reliqui *min. comm.* cf. § 106. 113.

109. *omnino — major.* cf. not. crit.

eum aliis quaeſtiones habet: *Cum Thebas* 111 *evertiſſet Alexander, invenit tabulas, quibus, centum talenta mutua Theſſalis dediſſe Thebanos, continebatur. Has, quia erat uſus commilitio Theſſalorum, donavit his ultro. poſtea reſtituti a Caſſandro Thebani repoſcunt Theſſalos.* Apud Amphictyonas agitur. *Centum talenta et crediliſſe eos conſtat, et non recepiſſe.* Lis omnis ex eo, quod Alexander 112 ea Theſſalis donaſſe dicitur, pendet. Conſtat illud quoque, *non eſſe his ab Alexandro*

111. *Amphictyonas.* Guelf. ἀμφικτίονας. Turic. *amphisonas* (a ſec. manu *amphictrionas*). Camp. *amphitricionas.* Mox § 115. Guelf. *Amphictiones.* Goth. (tac. Geſn.) *Amphyctiones.* Camp. *amphyctiones.* Deinde § 118 Guelf. ἀμφικτύονας, et hanc eſſe receptam Graecis ſcripturam diu oſtenderunt VV. DD.

recepiſſe. Turic. Camp. addunt *ea* cum Ald.

112. *Theſſ. don.* Turic. Camp. inſerunt *ſe* cum Alm. Sed hic et mox *dicit* dare narratur pro *dicitur.* cf. § 109. item mox.

111. *Thebas evertiſſet — reſtituti a Caſſandro.* vid. hiſtoriam apud Diod. Bibl. l. 17, 8 — 14. l. 19, 53. 54.

repoſcunt Theſſalos. Structuram hanc exemplis defendit Burmannus et hic et ad Ovid. Amor. 1, 4, 30.

112. *non eſſe — datam.* Leniſſima mutatione locum emendaſſe ſibi viſus eſt Geſnerus. Transponere ſuaſit *his ab Alexandro* ſic: *ab his Al.*, et mox *dederint* pro *dederit.* Negat enim ad rem facere quidquam, ſi Alexander dederit Theſſalis ſummam iſtam. Sed, cogitaſſe Quintilianum de Alexandro dante Theſſalis, non viciſſim, illud eſt documento: quod mox ſubjicit *quod datum eſt.* Atqui, ſi Theſſali ſunt ii, qui ſummam Alexandro non dederunt, nihil omnino datum eſt, in quo quaeri poſſit, ſitne perinde, ac ſi pecuniam dederint. Contra, ſi Alexander dedit, donavit, non quidem ſummam ipſam centum talentorum, ſed tabulas debitum continentes, tum profecto recte inſtituetur iſta quaeſtio. Neque alienum a

pecuniam datam. quaeritur ergo, *an perinde ſit, quod datum eſt, ac ſi pecuniam dederit?*
113 Quid proderunt argumentorum loci, niſi haec prius videro, *nihil eum egiſſe donando, non potuiſſe donare, non donaſſe?* Et prima quidem actio facilis ac favorabilis repetentium jure, quod vi ſit ablatum: ſed hinc vehemens quaeſtio et aſpera exoritur de jure belli, dicentibus Theſſalis, hoc regna, populos, fines gentium atque urbium contineri.
114 Inveniendum contra eſt, quo diſtet haec

perinde ſit. Turic. *proderit.* Alm. *perderet* (cf. modo item § 115.) Voſſ. 1. lacunam habet pro *perinde.* Guelf. *pro inde ſ.*

113. *Sed hinc.* Guelf. *Quod h.* cum Voſſ. 1. 3. Bern. cf. ad praef. noſtr. p. 44. *veh. qu. et aſp.* Hoc ordine Turic. Camp. Reliqui *aſp. et veh. qu.* cf. § 110. 118.

hoc regna. Camp. *haec r.* cum edd. ante Ald. quod correxit Regius. Sed MSS. omnes recte. cf. § 102. 5. 12, 14.

materia eſt, dederitne pecuniam Alexander, an tabulas. Si enim, mutuo nullo ante dato, ipſa centum talenta de Thebanorum aerario numeraſſet Theſſalis, poſſent ii jure belli conceſſam ſibi pecuniam, quamvis injuſte ademtam Thebanis, retinere ſine injuria; nunc cum Thebanorum quidem pecuniam, ſed tabulis ſignificatam, non numeratam, donaverit iis Alexander, nihil egit ille donando, nec quidquam ullo jure adepti poſſunt videri Theſſali. Quo apparet, nihil eſſe hic mutandum.

113. *prima — actio.* Nihil hic argutandum in *primae actionis* appellatione, quaſi ſit ex uſu fori Romani interpretanda. Mox § 116. *ſecundo gradu,* et § 118 *Tertii loci.* Sic intelligimus, *actionem, gradum* (cf. 5, 11, 7.), *locum* variari pro eadem re, nec deſignari quidquam niſi tria illa probandi momenta 1) *nihil egiſſe donando* 2) *non potuiſſe donare* 3) *non donaſſe.* Ne igitur confer *actionem primam* ad 4, 1, 4.

favorabilis — aſpera. cf. vocabula eadem itidem oppoſita 4, 1, 21.

ςauſa a ceteris, quae in poteſtatem victoris venirent: nec circa probationem res haeret, ſed circa propoſitionem. Dicamus in primis, *In eo, quod in judicium deduci poteſt,*
432 *nihil valere jus belli: nec armis erepta, niſi armis poſſe retineri. Itaque, ubi illa valeant, non eſſe judicem: ubi judex ſit, illa nihil valere.* Hoc inveniendum eſt, ut adhiberi 115
poſſit argumentum, *Ideo captivos, ſi in patriam ſuam redierint, liberos eſſe, quia bello parta non niſi eadem vi poſſideantur.* Proprium eſt et illud cauſae, quod Amphictyones judicant (ut alia apud centumviros, alia apud privatum judicem in iisdem quaeſtionibus ratio). Tum ſecundo gradu, 116
non potuiſſe donari a victore jus, *quia id*

115. *ratio T.* Turic. *rationum* (a ſec. manu *ratio ſit*) cum Alm. (cf. § 112. 116.) *ratio ſit Tum.* Camp. cum edd. ante Geſn. exc. Obr. qui omittit *Tum.* Noſtram dant Guelf. Voſſ. 1. 3. Utrum Goth., certo non dicam. Eſſe eam in ipſo Turicenſis a prima manu vitio, liquet.

115. *centumviros — privatum judicem.* Cave *judicem privatum* interpreteris judicem *cauſae privatae.* Neque enim de aliis quam privatis cauſis judicabant Centumviri, quo minus poſſent opponi privatarum cauſarum judicibus. vid. 4, 2, 5. Sed *privati judices* ii ſunt, qui „in arbitriis, „et judiciis plerisque, dati „videntur a Praetore, privati „homines ſinguli fere, qui in „conſilio habere conſueverant „aliquos e ICtis, uti Aquil„lius in cauſa Quinctiana „apud Ciceronem: quorum „quidem judicum nullum cer„tum corpus aut ordinem „fuiſſe, e quo a Praetore le„gerentur, probabile eſt.“ Poſui verba Bachii in Hiſt. Juris. 2, 1, 28. p. (Stokm.) 105. Centumviros majorem patroni diligentiam poſtulaſſe ſupra quoque prodit 4, 1, 57.

demum sit ejus, quod teneat: jus, quod sit incorporale, apprehendi manu non posse. Hoc reperire difficilius, quam, cum inveneris, argumentis adjuvare, *ut alia sit conditio heredis, alia victoris, quia ad illum jus, ad*
117 *hunc res transeat.* Proprium deinde materiae, *jus publici crediti transire ad victorem non potuisse, quia, quod populus crediderit, omnibus debeatur: et, quamdiu quilibet unus superfuerit, esse eum totius summae creditorem: Thebanos autem non omnes in Alexan-*
118 *dri manu fuisse.* Hoc non extrinsecus probatur, quae vis est argumenti, sed ipsum per se valet. Tertii loci pars prior magis vulgaris, *non in tabulis esse jus:* itaque multis argumentis defendi potest. Mens quoque Alexandri duci debet in dubium, *honorarit eos, an deceperit.* Illud jam rursus pro- 435
prium materiae, et velut novae contro-

116. *quod teneat.* Sic Turic. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui inferunt *ipse.*

apprehendi. Turic. *reprendi* cum Alm. cf. 115. 119.

adj. ut al. sit. Turic. *adj. sit.* a sec. manu *adj. al. sit.* et sic Camp.

117. *jus publici crediti.* Turic. Camp. *juris publici creditum* cum Bodl. Andr. *manu fuisse.* Turic. Camp. *manus f.* cum Alm. et edd. ante Badl. exc. Aldo qui *manus venisse,* solus.

118. *proprium mat.* Hoc ordine Turic. Camp. cum Obr. Reliqui transponunt cf. § 113. 20.

116. *incorporale.* ICtorum vocabulum. cf. Institutt. 2, 2. Dig. 8, 1, 1.

alia — heredis. Hereditas enim est res *incorporalis.* vide loca juris modo posita.

118. *extrinsecus — vis argumenti.* cf. § 11.

versiae, *quod restitutione recepisse jus, etiamsi quod amiserint, Thebani videntur.* Hic et, quid Cassander velit, quaeritur: sed vel potentissima apud Amphictyonas aequi tractatio est. Haec non iccirco dico, quod inu- 119
tilem horum locorum, ex quibus argumenta ducuntur, cognitionem putem, alioqui nec tradidissem; sed ne se, qui cognoverint ista, si cetera negligant, perfectos protinus atque consummatos putent: et, nisi in ceteris, quae mox praecipienda sunt, elaboraverint, mutam quandam scientiam consecutos intelligant. Neque enim artibus editis factum est, 120
ut argumenta inveniremus: sed dicta sunt omnia, antequam praeciperentur: mox ea

quod rest. Turic.-Camp. *quia r.* cum Alm.

119. *alioqui — trad.* Turic. Camp. *alioquin inter cetera non addidissem* cum Bodl. Andr. Sed Alm. *alio num i. c. n. a.* (cf. § 116. § 124). In istis *alioquin inter cetera add.* nihil aliud nisi recepta latet, cui mox, sententiae causa, aliquis de suo interposuit *non* post *cetera.* *ne se — perf. prot.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Regius correxit *ne si quid* cet. (quod est in Jens. (tac. Gesn.) et Tarv.) in *ne si qui.* et sic mox omnes, etiam MSS., ita ut post *perfectos* inferant *se*, quod abest ab iis, quos designavi. Quis ferat „*si* qui — *si* — negligant?"

120. *Neque en.* Sic Guelf. Camp. Tarv. Reliqui *nec e.* cf. § 31.

apud Amphic aequi. Neque enim singularum civitatum juri astricti, propriis legibus Amphictyonicis judicabant, quae profecto aequitatis potissimum sequendae copiam facerent. vid. Dionys. Halic. R. Ant. 4. Vol. 2. p. 702 Rsk.

119. *inutiles.* cf. § 83. *mutam — scientiam.* An *mutilam?* Quanquam *muta* esse potest, quae, multis praeceptis loquendi onusta, *loqui* nesciat, nec *loquentem facere.*

120. *Neque enim artibus.* cf. 2, 5, 14.

ſcriptores obſervata et collecta ediderunt. Cujus rei probatio eſt, quod exemplis eorum veteribus utuntur, et ab oratoribus illa repetunt, ipſi nullum novum, et, quod non ſit
121 dictum, inveniunt. Artifices ergo illi, qui dixerunt: ſed habenda his quoque gratia eſt, per quos labor nobis eſt detractus. Nam, quae priores beneficio ingenii ſingula invenerunt, nobis et non ſunt requirenda, et nota omnia. Sed non magis hoc ſat eſt, quam palaeſtram didiciſſe, niſi corpus exercitatione, continentia, cibis, ante omnia natura juvatur, ſicut contra ne illa quidem 434
122 ſatis ſine arte profuerint. Illud quoque ſtudioſi eloquentiae cogitent, neque omnibus

Cujus. Turic. Camp. omittunt. Non male, ſed magis pro Quintiliani candore, addi pronomen.

utuntur. Turic. Camp. *utantur* cum Alm. Male, mox omnes *repetunt*. *quod non ſit dict.* Hoc ordine Turic. Camp. Reliqui *q. d. n. ſ.* cf. § 118. item mox.

121. *ergo.* Jenſ. Loc. Ven. Ruſc. *quoque.* Sed Tarv. cum MSS. *ergo.* Regius malit utrumque poni, refragante recte Badio. *his.* Sic Turic. Camp. Guelf. cum Alm. et edd. ante Bad. quo acc. Baſil. Reliqui *iis.* cf. § 20, 5, 14, 34. *eſt detr.* Hoc ordine Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *d. e.* cf. § 120, 5, 11, 5.

nota. Guelf. *notata.* Solus, quantum video. Sed digna, quae expendatur ſcriptura. Neſcio quid jejuni in recepta.

juvatur. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voſſ. 1. Neque tamen mei mox *profuerunt*, quod dare illi narrantur a Burm. Reliqui *juvetur.*

121. *et non — requirenda et nota omnia.* Et *copiam* exemplorum in rhetorum libris, et *univerſitatem* commendat. vid. not. crit.

in caufis, quae demonftravimus, cuncta
poffe reperiri: neque, cum propofita fuerit
materia dicendi, fcrutanda fingula, et velut
oftiatim pulfanda, ut fciant, an ad proban-
dum id, quod intendimus, forte refpon-
deant: nifi cum difcunt, et adhuc ufu
carent. Infinitam enim faciat ipfa res dicendi 123
tarditatem, fi femper neceffe fit, ut, tentan-
tes unumquodque eorum, quod fit aptum
atque conveniens, experiendo nofcamus:
nefcio, an etiam impedimento futura fint,
nifi et animi quaedam ingenita natura, et
ftudio exercitata velocitas, recta nos ad ea,
quae conveniunt caufae, ferant. Nam, ut 124
cantus vocis plurimum juvat fociata nervo-

122. *cauf. quae.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui inferunt *ea.*

123. *faciat.* Sic Turic. cum Alm. Goth. Voff. 2. 3. Sed Guelf. Camp. *facit.* Reliqui *faciet.* *dicendi.* Turic. *difcendi* cum Bern. Jenf. Tarv. Regius correxit. Sed jam Camp. noftrum.

122. *pulfanda.* Hic quidem bona et, fi quid video, neceffaria Francii emendatio (cf. § 19 not. crit.), optantis *pulfandum.* Error eft vulgaris, de quo egi ad § 102 not. crit. Elegantiffima imago in iftis: „*oftiatim* pulfan„dum — an — forte *refpon„deant.*"

123. *ipfa res.* i. e. Haec locorum fingulorum exquifitio. Sed difplicet hoc parum definite pofitum *ipfa res.* Malim *haec ipfa res.*

futura fint. Quod fit fubjectum; quaeri poteft. Subeat *fit* fcribere, ut intelligatur *ipfa res.* Sed jejunum videtur, opponi: *infinitam dicendi tarditatem facere*, et *impedimento effe.* Nunc malo *argumenta* intelligere, quae latent in „unumquodque *eorum.*" Aptiffime *praecepta* dicantur *effe impedimento*, fed eorum diferta nulla mentio in prioribus. Mox § 124 extr. nominantur ipfa.

rum concordia, ſi tamen tardior manus, niſi inſpectis demenſisque ſingulis, quibus quaeque vox fidibus jungenda ſit, dubitet, potius fuerit eſſe contentum eo, quod ſimplex canendi natura tulerit: ita hujusmodi praeceptis debet quidem aptata eſſe, et citharae
125 modo intenta ratio doctrinae: ſed hoc exercitatione multa conſequendum, ut, quemadmodum illorum artificum, etiamſi alio ſpectent, manus tamen ipſa conſuetudine ad

124. *niſi inſp.* Guelf. *non i.* cum Voſſ. 1. *demenſisque.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Reliqui *dimenſ.* *potius fuerit — praec. debet.* Turic. omittit *fuerit — praec.* Alm. haec habere videtur, cum memoretur mox in *quod.* cf. § 119. 125.

quod. Guelf. Camp. *quo* cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 3. Mihi quidem nullus oſtenditur Cod. *quod* exhibens (niſi forte Turic. qui ſiletur), et poteſt defendi *quo;* ſed praeſtat profecto recepta. cf. § 2. 5, 13, 42.

125. *manus — fertur.* Confer 1, 12, 3.

Sed quaſi — ſequantur. Haec ut nunc leguntur, non plane expedita ſunt et emendata. Primum diſplicet quod *copia et varietas argumentorum*, dicitur *offerre ſe et occurrere.* Hoc facile in ordinem redigetur, legendo *offerant* et *occurrant*, ut verba referantur ad *argumenta.* Deinde *rationes* (de qua voce vid. not. crit.) interpretantur hic *argumenta*, auctore Regio, ablegante ad § 8 ubi ſane *rationis* vocabulum eſt in definitione *argumenti.* Poterat et § 6 deſignare, ubi aliorum commemoratur uſus. Neque tamen per totum hoc caput vocabulo iſto utitur Qu. ſimpliciter hac poteſtate; ſed frequentiſſime pro forma diſciplinae uſurpat ut modo § 124, quanquam ſingulari numero. *Probationes* dicturus fuiſſe videtur, ſi hoc voluiſſet. Etiam reſpectu aliquo ad id quod praecedit, *ſcribentium*, indigere credo concinnitatem. Malim igitur pro *rationes* legi *orationem.* Sic in *ſequantur* idem erit ſubjectum, quod in *offerant*, *occurrant* i. e. argumenta; et ſine offenſione

graves, acutos, mediosque horum ſonos fertur, ſic oratoris cognitionem nihil more-
435 tur haec varietas argumentorum et copia, ſed quaſi offerat ſe, et occurrat: et, ut literae ſyllabaeque ſcribentium cogitationem non exigunt, ſic rationes ſponte quadam ſequantur.

XI. Tertium genus ex iis, quae extrinſecus adducuntur in cauſam, Graeci vocant παράδειγμα: quo nomine et generaliter uſi ſunt in omni ſimilium appoſitione, et ſpecialiter in iis, quae rerum geſtarum auctoritate nituntur. Noſtri fere *ſimilitudinem* vocare maluerunt, quod ab illis παραβολὴ dicitur;

125. *copia occurrat.* Turic. c. *quae ſe offert ſe et occurrat* (a ſec. *occurrit*). Ex Alm. affertur *quae ſe offerat* (cf. § 124. 5, 11, 1). *Sed*, quod inſerit poſt *cop.* Regius, non habent, praeter hos, Jenſ. (tac. Geſn.) Loc. Ven. Ruſc. Bod. uterque. Habent Vall. (ſi recte interpretor Badii notam) Guelf. Goth. Camp. Tarv. Ald. et reliqui recentiores. *rationes.* Guelf. *oratione.* Turic. Camp. *rationem* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. 3. (cf. 5. 11, 3 *oratione*). Sed Jenſ. (tac. Geſn.) *ratione* cum edd. ante Ruſc. Haec *rationes* (cf. § 103.) cum Vall. Ald. et hoc recentioribus; quod repoſuit Regius. *quadam.* Omittunt hoc Jenſ. (tac. Geſn.) et reliquae ante Ald exc. Camp. et Tarv. Habent etiam Vall. et MSS. mei.

1. *vocare mal.* Turic. *vocari vol.* cum Alm. (niſi quod hic *val.* cf. 5, 10, 125 item hic § 4). Pallivum et Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Baſil. exc. Camp.

decurret ſententia, modo levius diſtinguatur poſt *occurrant*, quam nunc ſit colo.

1. παραβολή. De hac voce conſule Erneſti Lex. rhet. Graec. ubi multis exemplis aſtruitur haec ſignificatio. Diverſa quidem Anonymi definitio, quam vidimus ad 5, 10, 95.

hoc alterum, *exemplum:* quanquam et hoc,
2 simile est; et illud, exemplum. Nos, quo facilius propositum explicemus, utrumque παράδειγμα esse credamus, et ipsi appellemus *exemplum.* Nec vereor, ne videar repugnare Ciceroni, quanquam *collationem* separet ab 436
exemplo. Nam idem omnem argumentationem dividit in duas partes, *inductionem* et *ratiocinationem*, ut plerique Graecorum in παραδείγματα et ἐπιχειρήματα: dixeruntque
3 παράδειγμα, ῥητορικὴν ἐπαγωγήν. Nam illa, qua

hoc. alt. Turic. omittit *hoc* cum Alm. et Obr.

2. *quanquam coll.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Alm. Bern. Vall. et edd. ante Bad. Reliqui *qui c.* quod Regius reposuit; frustra. Sed esse narratur in Voss. 1. 3. Non credo. *separet.* Sic Turic. a sec. manu (a pr. *separat* cum Alm.) Voss. 1. Goth. Jens. et edd. ante Stoer. Sed Camp. *separaret.* Guelf. *separat* et sic reliqui. Conjunctivum praetuli cf. 1, Prooem. 18.

ratiocinationem. Turic. Guelf. *rationem.* cum Stoer. et edd. ante Burm. Sed Goth. *rationationem.* Camp. *probationem.* Nostrum Jens. et edd. ante Stoer. quod repetiit Burm. et recentiores. cf. 5, 10, 6. ἐπαγωγήν. Turic. Camp. εναγωγην cum Alm.

2. *Ciceroni.* vid. de Inv. 1, 30.

Nam idem. ibidem c. 31. cf. 5, 10, 73.

plerique Graecorum — ἐπαγωγήν. Hisce Graecis viam muniivit Aristoteles Rhet. 1, 2, 8. καλῶ δ' ἐνθύμημα μὲν ῥητορικὸν συλλογισμόν· παράδειγμα δὲ ἐπαγωγὴν ῥητορικήν. Idem Analyt. post. 1, 1. (p. Buhl. 435.) ὡσαύτως καὶ οἱ ῥητορικοὶ συμπείθουσιν· ἢ γὰρ διὰ παραδειγμάτων, ὅ ἐστιν ἐπαγωγή· ἢ δι' ἐνθυμημάτων, ὅπερ ἐστὶ συλλογισμός. Haec Aristoletica jam Regius partim designavit, partim apposuit. Vides ἐνθυμήματα dici apud Aristotelem, quod apud nostrum est ἐπιχειρήματα. cf. 5, 10, 3. 4. vide et Arist. Rhet. 2, 20, 3.

plurimum eſt Socrates uſus, hanc habuit viam: cum plura interrogaſſet, quae fateri adverſario neceſſe eſſet, noviſſime id, de quo quaerebatur, inferebat, cui ſimile conceſſiſſet. Id eſt *inductio*. Hoc in oratione fieri non poteſt: ſed, quod illic interrogatur, hic fere ſumitur. Illa interrogatio talis, *Quod* 4

3. *eſt Socr.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. Reliqui *S. e.* cf. 5, 10, 121 item hic § 11. *noviſſime.* Turic. Camp. *veriſſime.* Peſſime. *inferebat.* Guelf. *inferret* cum Vall. Leviter recedit Goth. *infereret.* Stoer. et edd. ante Obr. *inferret.* Qui ſilentur poſſunt credi conjunctivum dare.

cui — conceſſiſſet. Turic. Guelf. *ut — conceſſiſſe.* cum Alm. Vall. Voſſ. 2. (an 1?) 3. Bad. pr. Pro *cui* dant *ut* et Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Bad. ſec. Regius *cui* de conjectura addidit τῷ *ut.* Mox pro hac voce poſuerunt; recte, opinor. Sed tota haec ſtructura: *cum — conceſſiſſet*, abruptior fere quam pro Quintiliano videtur, ut Stoerii et edd. ante Obr. ratio non diſpliceat: *ut cum — inferret cui — conceſſiſſet.* in hac forma etiam Geſneriana conjectura magis commendatur, *vim* pro *viam.* *Ut* quidem ante *cum* nullus habet vetus liber; ſed conjecit jam Badius. Obſtat tamen, quod vetuſtiſſimi libri *inferebat* praeferunt; nec per ſe dura eſt ratio receptae, modo colon ponatur ante *cum.*

oratione. Turic. Camp. *ratione* cum Alm. (cf. ad 5, 10, 125 *rationes.*) ſed Jenſ. cum edd. ante Stoer. *ratiocinatione.* Male.

4. *ſumitur. Illa.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Obr. Reliqui inſerunt *Sit igitur.*

3. *cum — conceſſiſſet.* vide, ſis, not. crit. Addam *ille* poſt *ſimile*, quoniam aliud eſt ſubjectum. cf. 1, 2, 31.

Id eſt inductio. Structura pronominis neutrius diſplicet. cf. 1, 10, 35. Sed et 7, 8, 2. Magis tamen ipſa ſententia. Nihil enim opus ea. In „*Illa*, „qua — eſt Socr. uſus" quid aliud intelligitur niſi *inductio?* Suſpicor haec verba eſſe gloſſam, allitam ad id, quod ſequitur, pronomen *Hoc*, ne quis haereret, quid in oratione fieri poſſe negaretur. Eſt tamen in omnibus libris.

est pomum generosissimum? nonne, quod optimum? concedetur. *Quid equus? qui generosissimus? nonne, qui optimus?* et plura in eundem modum. Deinde, cujus rei gratia rogatum est, *Quid homo? nonne is genero-*
5 *sissimus, qui optimus?* fatendum erit. Hoc in testium interrogatione valet plurimum, in oratione perpetua dissimile est. etenim sibi ipse respondet orator. *Quod pomum gene-* 437
rosissimum? puto, quod optimum; et equus? qui velocissimus: ita hominum, non qui claritate nascendi, sed qui virtute maxime excellet. Omnia igitur ex hoc genere sumta, necesse est aut similia esse, aut dissimilia, aut contraria. Similitudo assumitur interim et

4. *Quid — generosissimus.* Sic Turic. cum plurimis. Sed Alm. *Quis equus generosissimus.* cf. § 1. 5.
5. *etenim.* Sic Regius. Sed Turic. Guelf. Camp. *aut enim* cum Goth. Jens. (tac. Gesn.) Alm. Voss. 1. 2. 3. Bern. et edd. ante Ald. qui Regii conjecturam recepit cum reliquis. Nisi forte in sequentibus interciderint plura, acquiescendum sane in ea. *et equus.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. meis ante Gibs. exc. Badii utraque. Reliqui inserunt *quis.* Omisit etiam Obr.
Similitudo. Guelf. Camp. *dissimilitudo* cum Goth. Ioann. Voss. 1. 2. Bern. et edd. ante Ald. Etiam Alm. *dissim.* dare narratur (cf. § 4. 7.), sed Turic. variantis a Burm. nulla men-

4. *concedetur.* Sic scripsi contra libros omnes, qui dant *concederetur*, nulla nec temporis, nec modi, proprietate. Quod mox infertur: *fatendum erit*, cogit nostram scripturam reponere. Sic 5, 12, 3 *videretur* Camp. pro *videtur.* idem Turic. Alm. 3, 1, 16. Et 6 Pro. 7 *meretur* Guelf. pro *mereretur.* Regius pro Jens. aliorumque *uteretur* reposuit *utatur* 2, 17, 20 ubi nunc MSS. *utitur.*

5. *ex hoc genere.* i. e. exemplorum. Debebat autem hic novum inchoari tmema, Sed nolui turbare numeros.

ad orationis ornatum: ſed illa, cum res exiget, nunc ea, quae ad probationem pertinent, exequar. Potentiſſimum autem eſt inter ea, 6
quae ſunt hujus generis, quod proprie vocamus *Exemplum*, id eſt rei geſtae, aut ut geſtae, utilis ad perſuadendum id, quod intenderis, commemoratio. Intuendum igitur, totum ſimile ſit, an ex parte: ut aut omnia ex eo ſumamus, aut quae utilia erunt. Simile eſt, *Jure occiſus eſt Saturninus, ſicut Gracchi.* Diſſimile, *Brutus occidit liberos* 7
proditionem molientes; Manlius virtutem filii morte multavit. Contrarium, *Marcellus ornamenta Syracuſanis hoſtibus reſtituit; Verres eadem ſociis abſtulit.* Et probandorum et culpandorum ex his confirmatio eosdem

tio, ut videantur tres optimi Turic. Alm. Bodl. noſtrum defendere, quod prudentiſſime repoſuit Regius, indicans locum in not. ex. poſitum.

6. *ut aut.* Turic. *ut* omittit cum Alm. Voſſ. 1. 3. Transponit *aut ut* Guelf. *an ut* Camp.

7. *multavit.* Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Gryph. exc. Aldo *mulctavit.* Sed Camp. et Turic. noſtram dant. cf. 4, 4, 4. *eosdem.* Turic. *collem* cum Alm. attende gemellos (cf. § 5. 12). Nihil latet niſi recepta, ut fruſtra anquireret Burm. Sed Camp. omittit vocem.

illa — exiget. Fit hoc 8, 3, 72 ſeqq. Sed levi mutatione locus indigere videtur. *illam — eam — pertinet*, ut pronomina referantur ad *ſimilitudinem*, nec neutro genere accipiantur, quod minus clarum et elegans.

6. *aut ut geſtae.* Simile additamentum definitionis in narratione 4, 2, 31.

Saturninus — Gracchi. vide 2, 16, 5.

7. *Brutus — Manlius.* Liv. 2, 5. 8, 7.

Marcellus — Verres. Cic. in Verr. 4, 55.

8 gradus habet. Etiam in iis, quae futura 438
dicemus, utilis ſimilium admonitio eſt: ut, ſi quis dicens, *Dionyſium iccirco petere cuſtodes ſalutis ſuae, ut, eorum adjutus armis, tyrannidem occupet*, hoc referat exemplum, *eadem ratione Piſiſtratum ad domi-*
9 *nationem perveniſſe.* Sed, ut ſunt exempla interim tota ſimilia, ut hoc proximum: ſic interim ex majoribus ad minora, ex minoribus ad majora ducuntur. *Propter matrimonia violata urbes everſae ſunt: quid fieri adultero par eſt? Tibicines, cum ab urbe diſceſſiſſent, publice revocati ſunt: quanto magis principes civitatis viri, et bene de republica meriti, cum invidiae ceſſerint, ab exilio*
10 *reducendi?* Ad exhortationem vero praecipue valent imparia. Admirabilior in femina,

9. *duc. Propter.* Sic Turic. et Obr. Reliqui inferunt *Si.* Alterum exemplum ſimilem et hic ſtructuram exigebat.

gradus i. e. momenta; ita, ut ſimile, diſſimile, contrarium, ſpectetur in iis. Sic modo 5. 10, 116 *gradus*.

8. *Dionyſium — occupet.* Hoc ſumſit ex Ariſtotele Rhet. 1, 2, 19. οἷον, ὅτι ἐπιβουλεύει τυραννίδι Διονύσιος, αἰτῶν τὴν φυλακήν· καὶ γὰρ Πεισίστρατος πρότερον ἐπιβουλεύων, ᾔτει τὴν φυλακὴν, καὶ λαβὼν ἐτυράννησε. κ. τ. λ.

9. *Propter matrimonia.* Ad bellum Trojanum reſpicitur.

Tibicines — revocati ſunt. vide Liv. 9, 30. „Tibicines, „quia prohibiti a proximis „cenſoribus erant in aede „Jovis veſci, quod traditum „antiquitus erat, aegre paſſi, „Tibur uno agmine abierunt: „adeo ut nemo in urbe eſſet, „qui ſacrificiis praecineret. „Ejus rei religio tenuit ſenatum; legatosque Tibur mittunt, ut darent operam, „ut hi homines Romanis reſtituerentur." cet. cf. et Valer. Max. 2, 5, 4.

ab exilio reducendi. Recte animadvertit Geſn. hoc in Ciceronem optime convenire.

quam in viro, virtus. Quare, si ad fortiter faciendum accendatur aliquis, non tantum afferent momenti Horatius et Torquatus, quantum illa mulier, cujus manu Pyrrhus est interfectus: et ad moriendum non tam Cato et Scipio, quam Lucretia: quod ipsum est ex majoribus ad minora. Singula igitur 11

10. *majoribus ad minora.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Bodl. Ioann. Alm. Vall. Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. quo accedunt Bad. pr. (quanquam fluctuans male in nota) Obr. Regius mutavit *minoribus ad majora.* praeter necessitatem et veritatem. vide not. ex.

10. *Horatius et Torquatus.* Liv. 1, 24. 25. (nisi forte significatur Horatius Cocles Liv. 2, 10.) 7, 10.

cujus manu — interfectus. Plutarch. Pyrrh. T. 1. p. 405 D. E. (Πύῤῥος) δόρατι πληγεὶς διὰ τοῦ θώρακος οὐ καιρίαν πληγὴν οὐδὲ μεγάλην, ἐπέστρεψε κατὰ τοῦ πατάξαντος, ὃς ἦν Ἀργεῖος, οὐ τῶν ἐπιφανῶν, ἀλλὰ πενιχρᾶς καὶ πρεσβυτέρας υἱὸς γυναικός. αὕτη τότε θεωμένη τὴν μάχην, ὥσπερ αἱ λοιπαὶ γυναῖκες, ἀπὸ τοῦ τέγους, ὡς ἐπέγνω συνεστῶτα τῷ Πύῤῥῳ τὸν υἱὸν, ἐκπαθὴς γενομένη πρὸς τὸν κίνδυνον, ἄρασα κεραμίδα ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις ἀφῆκεν ἐπὶ τὸν Πύῤῥον. ἐμπεσούσης δὲ τῇ κεφαλῇ κατὰ τοῦ κράνους, καὶ τῶν σφονδύλων πρὸς τὴν βάσιν τοῦ τραχήλου συντριβέντων, αἵ τε ὄψεις συνεχύθησαν αὐτοῦ καὶ προήκαντο τὰς ἡνίας αἱ χεῖρες· αὐτὸς δὲ κατενεχθεὶς παρὰ τὸν τοῦ Λικυμνίου σηκὸν ἔπεσεν, ὑπὸ τῶν πολλῶν ἀγνοούμενος. cf. VV. DD. ad Corn. Nep. 21, 2, 2.

Cato et Scipio. Alter Uticensis, earundem partium alter, Q. Caecilius Metellus Scipio, Pompeji socer, qui in navi, tendens in Hispanias, cum vento coactus in Africam rediisset, gladio se transfodit, requirenti imperatorem militi respondens ipse adhuc: *Imperator bene se habet.* vide Flor. 4, 2, 68 ubi reliqui hujus facti auctores memorantur apud Dukerum, quibus adde Dionem Cass. l. 43 p. Reim. 346.

ex majoribus ad minora. Si Lucretiam ostendo viro, exemplum mortis contemnendae, major illa mulieris fortitudo pudorem incutiet huic, qui etiamsi se ipse interimat, tamen, cum vir sit, minus fortiter facere est putandus.

horum generum ex Cicerone (nam unde potius?) exempla ponamus. Simile est hoc pro Murena, *Etenim mihi ipsi accidit, ut* 439
cum duobus patriciis, altero improbissimo, altero modestissimo atque optimo viro, peterem: superavi tamen dignitate Catilinam,
12 *gratia Galbam:* Majus minoris, pro Milone, *Negant, intueri lucem esse fas ei, qui a se hominem occisum esse fateatur. In qua tandem urbe hoc homines stultissimi disputant? nempe in ea, quae primum judicium de capite vidit M. Horatii fortissimi viri, qui, nondum libera civitate, tamen populi Romani comitiis liberatus est, cum sua manu sororem esse interfectam fateretur:* Minus majoris, *Occidi, non Spurium Maelium, qui annona levanda, jacturisque rei familiaris, quia nimis*

11. *impr. alt.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voss. 1. 2. 3. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Basil. Reliqui inserunt *atque audacissimo* e Cicerone.

atque optimo viro. Turic. *atquiro puto.* An fuit *atque viro optimo?* (cf. § 3. 23.) Camp. hic mira post *viro: equestrem ro. peterem.* Inerat profecto aliqua mentio *equestris Romani* ordinis; sed unde arrepta, plane non liquet.

12. *disputant.* Turic. *putant* cum Alm. cf. 7. 20.

Maelium. Libri mei *Melium* sed cf. 5. 9. 13.

jacturisque. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 3. et libris Ciceronianis. Reliqui *jacturaque.*

11. *pro Muraena.* c. 8. Ne hoc quidem ad verbum e Cicerone. cf. 5. 10. 93.

12. *Majus minoris.* Subaudiendum *exemplum,* quod tanquam substantivum referatur ad *majus,* regat autem genitivum *minoris;* sic mox (hoc §.) *minus majoris.*

pro Milone. c. 3. item mox c. 27. Priorem locum in figura *prupergasia* excitat Julius Rufinianus p. 219 in Ruhnk. ed. Lupi.

amplecti plebem videbatur, *in suspicionem incidit regni affectandi*, *etc.* deinde, *Sed eum* (*auderet enim dicere*, *cum patriam periculo liberasset*) *cujus nefandum adulterium in pulvinaribus*, et totus in Clodium locus. *Dissi-* 13
mile plures causas habet. fit enim *genere*, *modo*, *tempore*, *loco*, ceterisque, per quae

videbatur. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Ioann. Colb. Voss. 2. Bern. Andr. et edd. ante Gryph. Sed Voss. 1. 3. *videatur.* Reliqui *putabatur* e Cicerone.

affectandi. Sic Turic. cum Bodl. Alm. Palat. Gebhardi. Sed Camp. *affectati.* Reliqui *appetendi* cum libris Ciceronianis. cf. 5, 9, 13. 5, 13, 24.

etc. deinde, Sed. Guelf. *et caetera. sed* item Goth. nisi quod hic notam ꝛc̄. Plene *et caetera* dant edd. ante Gryph. exc. Camp. Etiam Turic. notam, ut videtur cf. 4, 2, 51. 6, 3, 24. *nefandum.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Ioann. Voss. 1. 2. 3. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Gryph. item libris Ciceronianis. Reliqui *nefarium.* Hoc magis hominum esse videtur, illud rerum; neque tamen ubique ad hanc normam correxerim. Contra est 1, 3, 17 ubi omnes *nefandi.* et 3, 8, 47. vicissim. cf. 5, 10, 99. *Nefarius* a *fas*; *nefandus* a *fando* repetitur. Hinc improprie possunt ista vocabula reciprocari.

13. *D. plures causas.* Turic. Camp. *p. ex se casus* cum Goth. Bodl. Ioann. Alm. Voss. 2. Andr. *Dissimiles ex se p. casus.* Tarv. *Dissimile ex se p. causas.* Jens. Loc. et edd. ante Gryph. *D. p. casus.* Guelf. cum Voss. 1. Obr. *D. plerisque causas.* Voss. 3. In magno illo optimorum librorum consensu, tamen vulgatam retinere licuit. *ex se* natum ex *plures* extremo, sicut in Tarv. ex *dissimiles*; et nihil est per se. Pro *causas* dari *casus* non infrequens in MSS. cf. Drakenb. ad Liv. 37, 17, 7. item nostr. 4, 1, 30. Nullam ex *casus* comminiscor idoneam sententiam.

13. *Dissimile — causas.* Pro *fontibus* hic fere *causae* dicuntur, qualis usus est in istis judicialium controversiarum vocabulis 3, 11, 5. 6. seqq.

λόγους et λιβυκοὺς, noſtrorum quidam, non ſane recepto in uſum nomine, *apolo-*
21 *gationem.* Cui confine eſt παροιμίας genus illud, quod eſt velut fabella brevior, et per allegoriam accipitur, *Non noſtrum,* 442

λογ. et. Sic Turic. λ. καὶ. Camp. cum Goth. 2. item Ioann. (tac. Gibſ.) habet notam, nihil profecto ſignificantem niſi *et.* Reliqui omittunt *et*, vel ponunt ante *ut dixi* velut Loc. Ven. Ruſc. Bad. ad Gryph. usque.

λιβυκοὺς. Sic Turic. Camp. cum Goth. Vall. Bern. Pro vocibus Graecis Guelf. lacunam. Reliqui μυθικοὺς, ſed ii ſunt editi; nam de MSS. turpe ſilentium. Ioann. (tac. Gibſ.) λιβικους, quanquam obſcurioribus notis.

21. παροιμίας. Goth. (non ut Geſn. narrat παροικειν) παροικόια, quod ſubterpuncto ο nihil eſt niſi π α ρ ο ι κ ι α, aberratione facili pro παροιμία. Camp. παριμιαι. Guelf. lacunam et hic, Tarv. et Ald. cum Vall. παροιμία, nominativum dant.

fabella. Sic omnes mei praeter Goth. *fabula* cum Leid. Gibſ. Sed hic quoque plurimos optimosque auctores pro noſtra dat. cf. 19.

apologationem. Nusquam praeterea legimus hoc vocabulum.

21. *Non noſtrum — clitellas.* Paroemia et velut *fabella brevior* eſt in vocabulis: *bos clitellas.* Sic enim, Burmanno laudante, Schefferus de re Vehiculari 2, 2 p. 7. „Quibus „verbis innuit" (Quintilianus) „ — fuiſſe — ejus fabu„lae initium: *Bos clitellas* —. „Nempe ſic ſolebant in iſto „paroemias genere. — Ita „namque" (apud Petronium c. 63. p. Burm. 315.) „Tri„malcio: *Et ipſe vobis rem* „*horribilem narrabo. Aſinus in* „*tegulis. Cum adhuc capilla-* „*tus eſſem.* — Omnium vero „optime clariſſimeque hoc „cognoſcitur ex Terentio, qui „ſic loquentem facit Lachetem „A. 4. Hecyrae ſc. 3. (extr.) „*jam nos ſabula Sumus Pam-* „*phile: Senex atque anus.* „Donatus eo loco: *Senex at-* „*que anus: Haec duo nomina,* „*ut poſita ſunt, caput indi-* „*cant et inceptionem hujusmodi* „*fabularum.* Idem paulo poſt: „*Pronuncia: Senex atque anus,* „*quaſi initium fabulae.* Dicit „in comoedia, cum ad ea „verba ventum erit, *ſenex* „*atque anus*, non ut cetera „proferenda voce tali, quaſi „pertinerent ad comoediam et

inquit, *onus: bos clitellas.* Proximas exemplo vires habet *similitudo*, praecipue illa, quae ducitur citra ullam translationum mixturam ex rebus paene paribus. *Ut, qui accipere in Campo consuerunt, iis candidatis, quo-* 22

inquit onus. Turic. *in quo domus.* Alm. *inquit domus* (cf. § 20. 28) *inque ydoneus.* Goth. 2.

bos. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *vos* cum Alm. Voss. 2. et edd. ante Basil. *bos* dare narratur Voss. 1. Modo pro *non* ex Regii conjectura *nos* dant Rusc. (cf. 5, 10, 103) Ald. Bad. uterque, Bas.

22. *exemplo.* Turic. Guelf. Camp. *exempli* cum Goth. 1. 2. Vall. et edd. ante Rusc. qui recepit nostrum ex Regii conjectura. Sed a Gryphio inde revocarunt alterum ante Burm. Nostrum solo Regii ingenio niti credo. Sed error ille primitus fluxit ex mala diremtione, cum *proximas* fere referretur ad *clitellas.* Possis et *exemplis* scribere. *praecipue.* Sic Turic. Camp. cum Alm. *praesertim.* Voss. 1. 3. Reliqui *praecipueque.* cf. 5, 10, 49. *consuerunt.* Sic Guelf. *consueverit* Camp. *consuevet.* Goth. 2. Reliqui *consueverunt.* Nostrum apud Cic. cf. 4, 2, 29.

„ipsa, verum alia pronunciatione, quasi enarranda esset „aliqua fabella." Consilium autem paroemiae intelligitur ex Ciceronis Epist. ad Att. 5, 15, quo respicere nostrum, agnoverunt post Erasmum in Adagiis (2, 9, 84) omnes. Ibi enim haec: „Clitellae bovi „sunt impositae, plane non „est nostrum onus." Mulo aut asino, non bovi, conveniunt clitellae. Quare hoc dicitur in mandato inepto. vid. et Ammian. Marcell. 16, 5. Ad accusativum *clitellas* Burmannus recte subaudit *portabat*, quod positum fuerit in ipsa fabula. Est autem *inquit* ab ipso Qu., eo usu, cum intelligitur *aliquis.* cf. 2, 15, 12. item Ernesti Clav. Cic. in *inquit.* Numerus locorum Senecae, a Gronovio citati, in immensum potest augeri. Delectatur enim hac forma mirum in modum. v. c. Nat. quaest. 7, 28. p. 369. „Tarditas, *inquit*, illorum." 7, 26. p. 367. „Per stellas, *inquit.*" ib. „Stellae *inquit.*" 7, 12. p. 356. „Stellarum *inquit.*" 6, 24. p. 335. „Immo, *inquit*" et si quis retro legere voluerit exempla per ejus libros a calce ad caput.

22. *Ut qui accipere.* Cic. pro Cluentio. c. 27. extr.

rum nummos suppressos esse putant, inimicissimi solent esse: sic ejusmodi judices infesti
23 *tum reo venerant.* Nam παραβολὴ, quam Cicero *collationem* vocat, longius res, quae comparentur, repetere solet. Neque hominum modo inter se opera similia spectantur, ut Cicero pro Murena facit, *Quod si e portu solventibus ii, qui jam in portum ex alto invehuntur, praedicere summo studio solent et tempestatum rationem, et praedonum, et locorum: quod natura fert, ut iis faveamus, qui eadem pericula, quibus nos perfuncti sumus, ingrediantur: quo tandem me animo esse oportet, prope jam ex magna jactatione terram videntem, in hunc, cui video maximas tempestates esse subeundas?* sed et a mutis

23. *Neque hom.* Sic Guelf. Camp. Reliqui *Nec h.* cf. 5, 10, 81. *ii.* Turic. Camp. omittunt cum Voss. 1. 2. 3. Goth. et edd. ante Stoer.

praedicere. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Ioann. Voss. 1. 2. 3. Bern. Vall. Ald. *praecipere* et ita Cicero.

fert. Turic. *adfert.* Guelf. Camp. Tarv. *affert* cum Alm. Voss. 1. 2. 3. Goth. Bern. Vall. Jens. cf. Ern. ad loc. Cic. Regius correxit. *tandem me.* Sic Turic. Camp. cum Voss. et Cicer. Reliqui *m. t.* cf. § 11. 43.

max. temp. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voss. 1. 2. 3. et edd. meis omnibus exc. Ald. Bas. Stoer. Chouet. Leid. Burm. Capp. Gesn. Bip. qui e Cicerone inserunt *rei p.* *sed et a.* Turic. Camp. omittunt *et* cum Alm. Goth. Habet copulam Guelf. Ejus loco Jens. (tac. Gesn.) ostendit lacunam sat magnam, pro qua Tarv. dat παραβολὴ cum edd. ante Gryph. Hic primus nostram cum reliquis.

23. *collationem.* Cic. de Inv. 1, 30. item hic § 2.
pro Mur. c. 2.

sed et — ducitur. cf. not. crit. *Muta* vide ad 1, 10, 7. item hic § 24. 54. 55.

43 atque etiam inanimis interim hujusmodi ducitur. Et, quoniam similium alia facies 24
in tali ratione, admonendum est, rarius esse in oratione illud genus, quod *εἰκόνα* Graeci vocant (quo exprimitur rerum aut personarum imago: ut Cassius: *Quis istam faciem*

MSS. praeterea nulla mentio. Deest sane subjectum, et volebat Francius post *hujusmodi* interponere *comparatio*. In MSS., quos quidem vidi, consensu, vocabulum graecum ab aliquo istius aetatis erudito interpolatum censeo, nec repetere audeam, cum praesertim, in illo subjecti positu, *hujusmodi* nihil magnopere habeat, quo referatur. Satius puto *aliquid* adjicere post *hujusmodi*. *ducitur*. Turic. Camp. *dicitur* cum Stoer. Chouet. Leid.

24. *rarius*. Turic. *parius*. Volebat profecto *parcius*.

voc. quo. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) inserunt *in* cum edd. ante Gryph. Sed Turic. Guelf. non habent praepositionem. *Quis istam*. Guelf. *Qui sistam* nihil hic proficiente varietate. Sed edd. multi *Qui* pro *Quis*.

24. *in tali ratione*. Haec equidem non intelligo. Fluctuat oratio, nec video, quae sit ista *talis ratio*. Subit rescribere *in alia ratione*. Erit „*alia facies in alia ratione*," diversa similium species, pro diversa adhibendi occasione. Tale quid Gedoynus quoque expressit.

quod — Graeci. vid. Arist. Rhet. 3, 4. qui fere nostri praeceptum habet § 2. *χρήσιμον δὲ ἡ εἰκὼν καὶ ἐν λόγῳ· ὀλιγάκις δέ· ποιητικὸν γάρ*. item cf. Lex. rhet. utrumque Ernesti in *εἰκὼν* et *imago*. Recenset alios, qui *εἰκόνα* dixerint Schneiderus ad Demetr. § 80. p. 158.

Cassius. Hic quis sit, non utique est in comperto. Saltem non erant confundendi Cassius Parmensis, unus ex Julii Caesaris interfectoribus, interfectus et ipse post pugnam Actiacam, et Cassius Severus (de quo vide 6, 1, 43.) sub Augusto et Tiberio vivens; quem errorem cavet Ruhnkenius ad Vellej. 2, 88, 1. Parmensis ille, auctore Acrone ad Horat. Epist. 1, 4, 3., epigrammata scripsit. Ex quo genere facetiarum potuit esse hic versus, cum et Horatius *opuscula* ejusdem laudet. De tragoediis quidem, quales scripsisse Cassius Parmensis proditur, hic non erat cogi-

lanipedis ſenis torquens?), quam id, quo probabilius ſit, quod intendimus: ut, ſi animum dicas excolendum, ſimilitudine utaris terrae, quae neglecta ſentes ac dumos, culta fructus creat: aut, ſi ad curam reipublicae horteris, oſtendas, apes etiam formicasque, 444
non modo muta, ſed etiam parva animalia,

lanipedis. Turic. *lanipedi* cum Bodl. Alm. Goth. Andr. Jenſ. et edd. ante Ald. praeter Camp. qui *limpedi.* Guelf. *lampendi.* Similiter alii apud Burm. aberrant. Nullus tamen MS. *planipedis* quod repoſuit Regius, obſecundantibus ab Aldo inde omnibus. Vocem vide in Lexicis. Gebhardus ſe noſtrum legere ait e MS. Quod autem pro dativo in iſto *Lanip.* meliores edd. dederunt genitivum, ſequente *ſenis*, leniſſima eſt emendatio, cui ſimilis locum habuit 5, 10, 84.

ac. Sic Turic. Guelf. Camp. *et.* Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. *aut.* Voſſ. 3. Reliqui *atque.* cf. 6 Pro. 9.

tandum. Verſus eſt Scazon, nec tamen usquequaque emendatus. Burmannus, metro conſulens, *iſte* legi ſuadet pro *iſtam*, quod Geſnero placet; non immerito. Sed reſtat anapaeſtus in quarta ſede, alienus et ipſe, quem non tam facile compendifacias. Poſſis tamen et imperfectum tetrametrum agnoſcere, cui bini pedes deſint in fine. Tum ne *iſtam* quidem mutatione indigeat. Sed Comoedias Caſſii quidem Parmenſis veteres non memorant, cujusmodi operis hunc verſum eſſe maxime conjicias, ſi ſit tetrameter iambicus. *Lanipedem ſenem*, quem veteres quidem, levi fluctuatione, omnes hic oſtendunt libri, alibi fruſtra quaeras apud ſcriptores. Satis tamen aperta per ſe ſententia vocabuli. Significantur vel lana obvoluti pedes, vel lanae inſtar molles et debiles. Ad hanc poteſtatem ſimilibus commendandam aliquot ſcriptorum loca affert Gebhardus in Crepundiis 2, 15 p. 95. veluti Plaut. Epidic. 5. 1, 21 *pulmonei pedes* tribuuntur delicato et debili; Macrob. Saturn. 1, 8 memoratur proverbium: „*Deos laneos* pedes habere.“ *Faciem torquere* Burmannus illuſtrat verſu Terentiano Eun. 4, 4, 3 „Illud „vide, os ut ſibi *diſtorſit* carnifex.“ *ut Caſſius* fateor abruptius mihi dictum videri quam pro Quintiliano. An *ut ait Caſſ.?* cf. 1, 6, 36.

in commune tamen laborare. Ex hoc genere 25
dictum illud eſt Ciceronis, *Ut corpora noſtra ſine mente, ita civitas ſine lege, ſuis partibus, ut nervis ac ſanguine et membris, uti non poteſt.* Sed, ut hac corporis humani pro Cluentio, ita pro Cornelio, *equorum;* pro Archia, *ſaxorum* quoque uſus eſt ſimilitudine. Illa (ut dixi) 26
propiora, *ut remiges ſine gubernatore, ſic milites ſine imperatore nihil valere.* Solent tamen fallere ſimilitudinum ſpecies: ideoque adhibendum eſt his judicium. Neque enim *ut navis utilior nova, quam vetus, ſic amicitia:* vel, *ut laudanda, quae pecuniam ſuam pluribus largitur, ita, quae formam.* Verba ſunt in his ſimilia, *vetuſtatis* et *largi-*

25. *dictum.* Subſtantivi loco uſurpatum. cf. 6, 3, 2. Locus eſt pro Cluent. c. 53.

hac — ſimilitudine. Ferri ſane poteſt pronomen feminini generis, etiam elegans videri et ex interiore latinitate. Mihi tamen diſplicet, ut contortum. Veteres mei excuſi ante Gryph. dant *hoc,* quibuscum facit Turic., ſententia quidem nulla. Binae edd. apud Burm. *hic* et hanc ego ſcripturam cenſeo veram, niſi forte *loco* exciderit poſt *hoc.*

pro Cornelio. vid. 4, 4, 8. *pro Archia.* c. 8.

26. *ut dixi.* Ut aliquoties negotium faceſſit haec interjectio in Qu., ita hic quoque. Refero tamen ad § 23 *hominum — inter ſe opera ſimilia.*

fallere. cf. 2, 12, 3. 5, 13, 43.

formam. Recte Geſnerus ad partes vocat Graecorum ὥραν quae cum pulchritudine, aetatis juvenilis ſignificationem conjungit, quomodo et Latini uſurpent *aetatem.*

Verba — pudicitiae. *Vim* et *etymologiam* ita ſibi invicem oppoſitas vidimus 5, 10, 55. Sed ſunt haec brevius comprehenſa quam pro ſumma accuratione. cf. dicta ad 1, 10, 29. Sic enim interpretare genitivos illos *pecuniae, pudicitiae:* „Vis largitionis longe „diverſa eſt, ſive dicitur largitio *pecuniae,* ſive *pudici*„*tiae.*" Si ad *vis* refers genitivos hoſce, omnia obſcurantur. Deeſſe hic aliquid, ultro

tionis: vis quidem longe diverſa, *pecuniae* et
27 *pudicitiae.* Itaque in hoc genere maxime quaeritur, an ſimile ſit, quod infertur. Etiam in illis interrogationibus Socraticis, quarum paulo ante feci mentionem, cavendum, ne incaute reſpondeas: ut apud Aeſchinem Socraticum male reſpondit Aſpaſiae Xenophontis uxor; quod Cicero his
28 verbis transfert, *Dic mihi, quaeſo, Xenophontis uxor, ſi vicina tua melius habeat*

26. *pudicitiae.* Turic. *amicitiae* cum Jenſ. et edd. ante Gryph. Noſtrum tamen Guelf. Goth. Camp. et reliqui edd. mei. Geſnerus primus ſentiens lacunam conjiciebat: „pecuniae „*et formae, navis* et amicitiae." In ſententia unice accedo, ſed libros praeſtantes ſequens, in quibus eſt *pudicitiae*, malim: „pecuniae et pudicitiae, *navis et amicitiae.*"

27. *maxime.* Turic. Camp. omittunt.

Socraticis. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *Socratis* cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Andr. (etſi hujus mox ad *Socraticum* haec varietas affertur; perperam haud dubie) et edd. ante Stoer. Diſplicet tamen vetus illa ſcriptura ob *reſpondeas* quo indicatur ſententia in univerſum propoſita. Et proclivis erat error. *quarum.* Turic. Guelf. *quorum* cum Voſſ. 3. cf. 1, 10, 6. *Aſpaſiae.* Turic. Camp. *Aſphaſia.* Guelf. *Aſpaſia* cum Goth. et edd. ante Burm. MSS. ſilentur, niſi quod refert Bad. Vallenſem dare *Aſpaſie.*

apparet, de qua re vide not. crit.

27. *infertur* i. e. colligitur, cogitur; ſignificatu dialectico. cf. 5, 14, 9. 8, 4, 20. Minus aperte hoc cap. § 3. Apud Cic. Inv. 1, 47. *illatum.* Appulej. de doctr. Plat. 3 p. Elmenh. 34. „Dico autem Illationem vel Illativum Rogamentum, quod acceptioni„bus colligitur et *infertur.*" *Francogalli* etiamnum *inférer*, hac ſignificatione.

paulo ante. § 3.

Aeſchinem — Cicero. Dialogus fuit Aeſchinis Socratici, inſcriptus: *Aſpaſia*, qui intercidit. vid. Fabr. B. G. Harl. Vol. 2. p. 692. Hujus locum hic poſitum Cicero recitat in libris de Inv. 1, 31.

445 *aurum*, *quam tu habes*, *utrumne illius*, *an tuum malis? Illius*, *inquit.* *Quid ſi veſtem et ceterum ornatum muliebrem pretii majoris habeat*, *quam tu habes*, *tuumne an illius malis? Illius vero*, *reſpondit.* *Age ſis*, *inquit*, *ſi virum illa meliorem habeat*, *quam tu habes*, *utrumne tuum virum malis*, *an illius?* Hic mulier erubuit, merito. male enim 29
reſponderat, *ſe malle alienum aurum*, *quam ſuum:* nam eſt id improbum. At, ſi re-

28. *utrumne.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui *utrum.* Apud Cic. de Inv. 2, 39 pro *utrum copia* aliquot libri dant *utrumne c.* Sic et Dialog. de Oratt. c. 37. *utrumne — an.* cf. 3, 3, 13.

habes. Turic. Camp. omittunt cum Alm. *habeas* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. Noſtrum et Cicero.

tuumne. Sic Turic. Guelf. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. et edd. ante Gryph. item Ciceronis libris. Reliqui *tuum.*

malis. Turic. *velis* cum Alm. (cf. modo hac §. item mox ead.). *Illius — reſp.* Turic. omittit cum Alm. *reſpondit illius* ſine *vero.* Camp. cum Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. *mal. ill. vero reſp.* omittit Guelf. *reſp. ill. vero* Bad. uterque. *reſpondit* omittit Goth. cum Voſſ. 2. 3.

Age ſis — virum. Turic. *accede iſti quid ſi v.* Alm. *accede ſi quid ſi v.* (cf. modo hac §. item § 31). Guelf. *ages vero is inquit ſi v.* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *age is i. ſi v.* Ruſc. Goth. *age ſi i. ſi v.* et hoc inveniebat Regius, qui repoſuit noſtrum (cf. § 21.) (huc enim refero Geſneri notationem) Camp. Loc. et edd. ante Gryph. exc. Aldo dant noſtram ipſam, ut et plurimi apud Ciceronem libri (vid. Oudendorpii not.) quorum aliqui *ſil* per errorem pro *ſis.* Reliqui omittunt *ſis.*

utrumne — illius. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph. exc. Ald. qui omittit *virum* et tranſponit *a. i. m.* Reliqui *virumne t. a. i. m.* Ciceronis libri nobiſcum faciunt, niſi quod pro *m. a i.* tranſponunt *a. i. m.* quanquam aliter Erneſti, ſed cf. not. Oudendorp.

nam eſt id imp. Turic. Guelf. *n. e. i. hoc i.* cum Alm. Voſſ. 3. Jenſ. Tarv. Regius eradendum vidit alterum pro

ſpondiſſet, *malle ſe aurum ſuum tale eſſe, quale illud eſſet*, potuiſſet pudice reſpondere, *malle ſe virum ſuum talem eſſe*, *qualis melior*
30 *eſſet*. Scio quosdam inani diligentia per minutiſſimas iſta partes ſecuiſſe, et eſſe aliquid minus ſimile, ut *ſimia homini*, et marmora deformata prima manu: aliquid plus, ut illud, *Non ovum tam ſimile ovo*: et diſſimilibus ineſſe ſimile, ut *formicae* et *elephanto* genus, quia ſunt animalia: et ſimilibus diſſimile, ut,

— — *Canibus catulos*, *et matribus hoedos*;

31 differunt enim aetate: contrariorum quoque aliter accipi oppoſita, ut *noctem luci*; aliter

nomen et abeſt *id* a Loc. (errante Burm.) usque ad Ald. qui omittit *hoc*. Et ſic eſt in Vall. Sed Camp. *n. e. in id hoc i.* An erat *eſt enim hoc improbum?* ut *nam* naſceretur ex *ſuum* extremo.

30. *ſimia*. Turic. Camp. *ſimilia* cum Alm.

et marm. MSS. et editi fere inferunt *ut*, quod ejecit Regius, obſecundantibus Aldo et edd. ante Stoer.

Non ovum tam. Turic. *noum jam*. Guelf. *noumiā*. Camp. *ne o. t.* *ut form*. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui inſerunt *eſt*.

30. *deformata*. Hac poteſtate errori obnoxium vocabulum. Burmannus Plauti locum ponit Pſeud. 2, 3, 11 „certa „*deformata*.“ cf. 6 Prooem. 9. (ubi vide not. crit.) item Ruhnk. ad Rutil. Lup. p. 90. qui et in Elogio Hemſterhuſiano ſic uſurpavit. Adde Cic. pro Sylla c. 26. Poſtremo loco *deformata* dicuntur ea, quorum forma ad finem perducta eſt, cum opponantur *inchoata*. Hic quidem apud noſtrum *deformando* indicatur forma inchoata. vid. et Parei Lex. Crit. h. v.

Non ovum — *ovo*. vide Eraſm. in Adag. 1, 5, 10.

Canibus — *hoedos*. Virgil. Ecl. 1, 23.

446 noxia, ut *ſrigidam ſebri;* aliter repugnantia, ut *verum ſalſo;* aliter diſparata, ut *dura non duris:* ſed, quid haec ad praeſens propoſitum magnopere pertineant, non reperio. Illud eſt annotandum magis, argumenta 32
duci ex jure ſimili: ut Cicero in Topicis, *Ei, cui domus uſus fructus relictus ſit, non reſtituturum heredem, ſi corruerit, quia non*

31. *noxia.* Turic. *non* cum Alm. cf. § 28. 32.

ut frig. Turic. Camp. inſerunt *aquam* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Gryph. exc. Aldo. Nobiscum omittunt Guelf. Bern. et alii fortaſſe MSS. ut reliquae edd. Facile quidem addebatur ſubſtantivum ab librario uſus Romani ignaro, neque tamen ubique omittiur a ſcriptoribus, ut nihil certi ſtatuere audeam, contra Turicenſis praeſertim auctoritatem. vide Oudendorp. ad Appul. Metam. 2 p. 127.

diſparata. Turic. Guelf. Camp. *ſeparata* cum Alm. Bodl. Ioann. Voſſ 2. 3. Bern. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. Nihil agunt vel graviſſimae auctoritates in errore proclivi.

32. *Ei — heredem.* Turic. *cum evidemus uſus relictus ſ. n. refutuat heredi.* (a ſec. manu: *cum evidens* rel.) Alm. *Ei* (cf. § 31. 35.) *cui domus uſus rel. ſ. n. reſtituat heredi.* Guelf. Camp. *cum — heredi* cum Voſſ. 2. 3. Ioann. Bern. Andr. (etſi ex his *heredi* non diſerte memoratur) et edd. ante Ruſc. qui primus repoſuit Regii emendationem (cf. § 28). Nititur quidem ea Ciceronis loco, ſed poterat Qu. memoria fallente (cf. § 20 not. ex.) ponere contrariam rationem in qua tamen

31. *ut frigidam.* cf. not. crit.

diſparata. Cic. de Inv. 1, 28. „Diſparatum — eſt id „quod ab aliqua re per oppo- „ſitionem negationis ſepara- „tur, hoc modo: ſapere et „non ſapere." cf. Marius Victorin. p. Pithoei 157.

32. *Illud — magis.* i. e. Hoc potius, quam ſubtiles illae partitiones, notari meretur. Vides incidendum eſſe poſt, non ante, *magis*, quod recentiorum primus feci. Ante Leidenſem enim multi recte; item Obrechtus. cf. 4, 5, 4.

Cicero in Top. c. 3. Non ipſa ſunt Ciceronis verba. cf. not. crit.

restituat servum, si is decesserit: ex contrario, *Nihil obstat, quo minus justum matrimonium sit mente coëuntium, etiamsi tabulae signatae non fuerint. Nihil enim proderit signasse tabulas, si mentem matrimonii non fuisse con-*
33. *stabit:* ex dissimili, quale est Ciceronis pro Cecinna, *Ut, si quis me exire domo coëgisset armis, haberem actionem; si quis introire prohibuisset, non haberem.* Dissimilia sic deprehenduntur, *Non, si, qui argentum omne legavit, videri potest signatam quoque pecuniam reliquisse; ideo etiam, quod est in*

et ipsa procedit argumentum, si usufructuarius heredi restituere non cogitur aedes, uti nec servum. *mente.* Guelf. *juste,* quod etiam in Basil. margine. Male.

33. *introire.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 1. et edd. ante Burm. exc. Leid. Cicero ipse nostrum. Reliqui *intrare.* *Non si.* Turic. Camp. *n. nisi* cum Alm.

ex contrario. Subaudi ad hunc ablativum adjectivi *jure,* ut et mox ad *dissimili.* Ne *Dissimilia* (§ 33) quidem universe intelligenda sunt, sed addendum: *jura.*

mente. Huc vocandum id, quod mox ponitur *matrimonii* i. e. ea mente ut matrimonium contrahant.

33. *pro Cecinna.* c. 12. Leviter aberrant verba a Ciceronianis.

Non, si — creditur. Hoc exemplum de suo proposuit Qu. ut non attineat ad locum Ciceronis exigere illud, quo sane respexit noster, sed quem ipsum afferre noluit; alioqui Ciceronem nominasset ut in praecedentibus. cf. Cic. Top. c. 3. unde conflatum hoc est e duobus, quod recte monet Gesnerus. „A genere sic ducitur: Quoniam argentum „omne mulieri legatum est, „non potest ea pecunia, quae „numerata domi relicta est, „non esse legata.“ Paulo inferius: „Non, si uxori vir „legavit omne argentum, „quod suum esset, idcirco, „quae in nominibus fuerunt, „legata sunt.“ cf. 5, 10, 62.

nominibus, *dari voluiſſe creditur.* Ἀναλογίαν 34
quidam a ſimili ſeparaverunt; nos eam ſubjectam huic generi putamus. Nam, *ut unum*
447 *ad decem*, *ſic decem ad centum*, ſimile certe eſt: et, *ut hoſtis*, *ſic malus civis.* Quanquam haec ulterius quoque procedere ſolent. *Si turpis dominae conſuetudo cum ſervo*, *turpis domino cum ancilla; Si mutis ainmalibus ſinis voluptas*, *idem homini.* Cui rei facil- 35
lime occurrit ex diſſimilibus argumentatio. *Non idem eſt dominum cum ancilla coïſſe, quod dominam cum ſervo: Nec, ſi mutis ſinis voluptas*, *rationalibus quoque:* quin immo ex contrario, *Quia mutis*, *ideo non rationalibus.* Adhibetur extrinſecus in cauſam et 36
auctoritas. Haec ſecuti Graecos, a quibus

34. Ἀναλογίαν. Guelf. ἀποχπιαν. Camp. ἀποαπιαν Goth. ἀποσπίαν cum Vall. Sed Turic. noſtrum.

ſic dec. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (taç. Geſn.) *et d.* cum Alm. Voſſ. 2. 3. Vall. et edd. ante Bad. Correxit Regius, neceſſario; quanquam poterat et *ita.*

domino. Sic Turic. Guelf. cum Goth. Alm. Voſſ. 2. 3. Ioann. et edd. ante Ald. Reliqui *domini* ex Regii mutatione, cui addicunt Vall. et Camp.

35. *quin.* Sic Turic. Camp. cum Obr. Reliqui omittunt, inter quos recenſetur Alm. (cf. § 32. 42). Sic et 5, 12, 1.

contr. — *rationalibus.* Turic. *e. in rationalibus.* Alm. Camp. *c. irrationalibus.*

34. Ἀναλογίαν. cf. 1, 6, 3. *ut hoſtis* — *civis.* Geſnerus, in proportione quatuor membra deſiderari monens, ſuadet: *ut hoſtis ad hoſtem, ſic malus civis ad bonum.* Tot verba periiſſe non credo. Nec diligentia mathematicorum opus in definienda proportione. Similis oſtenditur ratio mali civis et hoſtis ad civitatem quamcunque.

36. *Haec.* i. e. quaecunque *auctoritate* continentur. Facile quidem fuerit *Haec* mutare in *Hanc.* Sed ſatius duco, ne-

κρίσεις dicuntur, *judicia* aut *judicationes* vocant, non, de quibus ex causa dicta sententia est (nam ea quidem in exemplorum locum cedunt); sed, si quid ita visum gentibus, populis, sapientibus viris, claris civi-
37 bus, illustribus poëtis, referri potest. Ne haec quidem vulgo dicta, et recepta persuasione populari, sine usu fuerint. Testimo-

36. *voc. non de.* Turic. Guelf. omittunt *non* cum Goth. Voss. 2. 3. et edd. ante Ald. Etiam Camp. sed pro *vocant* dat *vocantur.* Hoc inveniebat Regius, qui activum reposuit cum negatione, tanto faciliore mutatione, quoniam supererat aliquid isti *vocant.* cf. ad 4, 2, 29.

37. *Ne haec.* Turic. *Nec h.* miro casu incidens in sphalma Gesneri, quod repetierunt Bipontini. Reliqui omnes nobiscum faciunt. *fuerint. Testimonia.* Ita distinxi cum Regio et Aldo solis. Reliqui *test.* ad praecedentem sententiam referentes, novam ordiuntur ab *Sunt,* quod poscere ait Badius gligi summam structurae accurationem in numero pronominis, quia mox pluralem est subjecturus in *judd. judicationes.* Nec ullus liber variat.

κρίσεις. vid. Lex. Rhet. Graec. Ernesti h. v. qui docet hoc maxime significatu frequentatam rhetoribus vocem vix inveniri hodie. Usurpat tamen sic fere Aristot. Rhet. 1, 15, 12.

non — sententia est. i. e. remotae illae a judicum in vera causa sedentium pronunciata sententia. „Judicationes, „de quibus dicta sententia „est" potest sane contorta videri oratio, sed *judicationes* magis intelliguntur res, de quibus aliquid statuitur. Apparet autem attendenti, ad vocem *Adhibetur* debuisse a librariis inchoari novum caput. Adhuc enim de exemplis egerat, quae nunc omitti manifestum est iis, quae interjiciuntur *nam ea — cedunt.* cf. initium capitis, ubi similis huic nostrae locutio „quae ex„trinsecus adducuntur in cau„sam." item § 43 ubi *exempla* et *auctoritates* disposcuntur.

37. *haec quidem.* *Haec* dicitur quasi cum contemtu „quae quotidie tractata et „ubivis obvia vix ullum mo„mentum facere posse vide„bantur."

nia ſunt enim quodam modo, vel potentiora etiam, quod non cauſis accommodata, ſed liberis odio et gratia mentibus ideo tantum dicta factaque, quia aut honeſtiſſima, aut veriſſima videbantur. An vero me de incom- 38 modis vitae diſſerentem non adjuvabit earum perſuaſio nationum, *quae fletibus natos, laetitia defunctos proſequuntur?* Aut, ſi miſericordiam commendabo judici, nihil proderit, quod prudentiſſima civitas Athenienſium, *non eam pro affectu, ſed pro numine*

poſitum τοῦ *enim*. Falſo ille. Solet enim ſecundam quoque vocem ſequi particula. cf. Drakenb. ad Liv. 3, 50, 7.

vel. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante *Burm.* Reliqui omittunt, confirmato ex prava diſtinctione errore.

38. *numine.* Turic. Guelf. Camp. *animo* cum Bodl. Ioann. Bal. Alm. Voſſ. 3. Bern. Andr. et edd. ante Bad. qui repente noſtrum dat, non monito lectore. Goth. tamen et ipſe noſtrum,

accommodata, ſed. Suſpicor ante *ſed* excidiſſe *ſunt.* Si enim eo refers quod eſt in initio ſententiae *ſunt*, contorta ſit ſtructura, propterea quod illic verbum ſubſtantivum proprie uſurpatur, hic eſt auxiliare.

38. *nationum — proſequuntur.* Herodot. 5, 4 Τραυσοὶ — τὰ μὲν ἄλλα πάντα κατὰ ταὐτὰ τοῖσι ἄλλοισι Θρηΐξὶ ἐπιτελέουσι, κατὰ δὲ τὸν γινόμενόν σφι καὶ ἀπογινόμενον, ποιεῦσι τάδε· τὸν μὲν γινόμενον περιζόμενοι οἱ προσήκοντες ὀλοφύρονται, ὅσα μιν δεῖ, ἐπεί τε ἐγένετο, ἀναπλῆσαι κακά· ἀνηγεόμενοι τὰ ἀνθρωπήϊα πάντα πάθεα. τὸν δ' ἀπογινόμενον, παίζοντές τε καὶ ἡδόμενοι, γῇ καλύπτουσι ἐπιλέγοντες ὅσων κακῶν ἐξαπαλλαχθεὶς ἐστι ἐν πάσῃ εὐδαιμονίῃ. Geſnerus recte ablegat ad Fabric. in Sext. Emp. Pyrrh. Hypot. 3, 232. item Pſeudo-Turnebus ad epigramma Archiae Anal. Brunck. 2, 100. De Eſſedonibus idem narrat Pompon. Mela 2, 1.

ſed pro numine. Celeberrimus apud ſcriptores ἐλέου βωμὸς in foro Athenarum. cf. Apollod. Bibl. 2, 8, 1 ibique Heynium, qui ad reli-

39 *accepit?* Jam illa ſeptem praecepta ſapien- 448
tum, nonne quasdam vitae leges exiſtimamus? Si cauſam veneficii dicat adultera, non M. Catonis judicio damnata videatur, *qui nullam adulteram non eandem eſſe veneficam dixit?* Jam ſententiis quidem poëtarum

cui cum multis locis conſententiens inveniatur Vall. (cf. 6, 1, 29.) poteſt ex eo ſumſiſſe videri Badius. Voſſianum 2. ultro trahit Goth. qui ſiletur in varietatibus, ut et Voſſ. 1. ſed hic falſo, ut ſuſpicor. Burmannus ex *animo* malit exculpere *aſylo*, quale fuiſſe ad aram miſericordiae teſtentur plurimi ſcriptores. Huic nequaquam accedo; ſed ipſum noſtrum corruptum cenſeo in illud *animo*, fallente ignarum librarium etiam illo, qui antecedit, *affectu*. *nomini*, *numine*; *nemine* per compendium ſcripta facile abeunt in *animo*, quocum confundi putant et *omnino* vid. Lipſ. ad Vellej. 2, 33. et Heuſing. Emend. p. 119.

39. *dicat adultera, non M. C.* Turic. *d. in adulteram C.* Tarv. *d. in adulteram non Marci C.* Jenſ. *d. in adultera non Marci C.* cum edd. ante Ruſc. qui expunxit *in* ad mentem Regii (cf. § 32). Rectiſſime, nam *cauſam dicit* rea. cf. 4, 1, 19. Guelf. a *non* ad alterum *non* ante *eandem* omittit. *M.* ſcripſi pro *Marci*, quia *adulteram C.* eſt in Turic. cf. 5, 9, 13. 5, 13. 18. *Jam ſent.* Camp. *Nam ſ.* cum Obr. Recte, ut opinor. Burm. refert ad *Jam* in ſententiae

quos ablegat plurimos. Aliquot oratores, ſive rhetores, hoc argumento utentes, etiamnum verſamus ut Libanium, et Eumenium. Debebat autem admonere amicorum aliquis Salim, poëtam noſtratem dulciſſimum, ne *Hyllium* pro *Hyllo* faceret hujus arae ſtatuendae auctorem.

39. *M. Catonis.* Nusquam praeterea hanc Catonis Cenſorii profecto, ſententiam relatam reperi. Sed eo magnopere facit, quem locum indicat Pſeudo-Turnebus, Cornificius ad Herenn. 4, 16. „Majores noſtri ſi quam unius „peccati mulierem damnabant, ſimplici judicio multorum maleficiorum convictam putabant; quo pacto? „quoniam, quam impudicam „judicarant eam veneficii quoque damnatam exiſtimabant.“ et reliqua in eandem ſententiam.

Jam ſententiis. cf. not. crit.

non orationes modo ſunt refertae, ſed libri
etiam philoſophorum: qui quanquam infe-
riora omnia praeceptis ſuis ac literis credunt,
repetere tamen auctoritatem a plurimis verſi-
bus non faſtidierunt. Neque eſt ignobile 40
exemplum, *Megareos ab Athenienſibus*, *cum
de Salamine contenderent*, *victos Homeri
verſu*, qui tamen ipſe non in omni edi-
tione reperitur, ſignificans *Ajacem naves
ſuas Athenienſibus junxiſſe.* Ea quoque 41
quae vulgo recepta ſunt, hoc ipſo, quod
incertum auctorem habent, velut omnium
fiunt: quale eſt, *Ubi amici*, *ibi opes:* et,

hujus initio, ubi *Nam* edd. ante Obr. exc. Camp. et Aldo. Illic quidem mei MSS. *Jam*, quod valet *porro.* Hic autem, ubi nulla quaeſtio, *nam* aptius, relate ad ſententiam ſuppreſſam. cf. 2, 11, 7. Sed MSS. et hic *jam* cum plerisque edd.

40. *Megareos.* Turic. Guelf. *megarius* cum Voſſ. 1. 3. Bern. Jenſ. et edd. ante Ald. exc. Camp. Tarv. qui *Megarios* cum Bad. pr. Noſtrum in Vall. Dicas graece ſcriptum fuiſſe μεγαρεῖους, ſed hoc analogia caret, cum μεγαρεῖς dicantur, nec convenit graecus accuſativus inter Latina. Forma eſt inſolens, pro qua *Megarenſes* malis; ſed apud Ciceronem quoque *Megareus*, brevi penultima ut *Phalereus.*

qui quanquam — faſtidierunt. Male diſſimulatur indignatio, et contemtus philoſophorum. cf. Prooem. 9 — 17.

40. *Megareos.* cf. not. crit. Verſus eſt Il. 2, 558. de quo cf. in primis Villoiſonum in Proll. Homerr. ejusque κριτὴν in A. L. 2, 91. 1, 250. vide et Ariſtot. Rhet. 1, 15, 13. Ἀθηναῖοι Ὁμήρῳ μάρτυρι ἐχρήσαντο περὶ Σαλαμῖνος. item Plutarch Solon. p. 83. C. D. οἱ μὲν οὖν πολλοὶ τῷ Σόλωνι συναγωνίσασθαι λέγουσι τὴν Ὁμήρου δόξαν. ἐμβαλόντα γὰρ αὐτὸν ἔπος εἰς νεῶν κατάλογον ἐπὶ τῆς δίκης ἀναγνῶναι κ. τ. λ. cf. Strabon. p. 394.

41. *Ubi — opes.* cf. Eraſm. Adag. 1, 3, 24. Locus eſt apud Plautum Trucul. 4, 4, 52 ubi hoc ipſum proverbium legitur in aliquot libris, ſed ita, ut cogamur praeferre

Conscientia mille testes: et apud Ciceronem, 449
Pares autem (ut est in vetere proverbio) cum paribus maxime congregantur. neque enim durassent haec in aeternum, nisi vera omni-
42 bus viderentur. Ponitur a quibusdam, et quidem in parte prima, Deorum auctoritas, quae est ex responsis, ut, *Socratem esse sapientissimum.* Id rarum est: tamen utitur eo Cicero in libro de aruspicum responsis, et in concione contra Catilinam, cum *signum*

41. *ut est in.* Haec omittunt libri Ciceroniani. Quintilianei quidem omnes dare videntur. Et reponenda censeo apud Ciceronem, cujus sine iis est abrupta oratio.

maxime. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voss. 1. 2. 3. Bern. Goth. Reliqui *facillime* cum Cicerone.

42. *Id — tamen.* Turic. *idearum est non sine usu tamen* cum Alm. (cf. § 35. 5, 12, 6). Sed et Camp. *i. r. est non sine usu t.* Additamentum illud, etsi per se non displicet, cum praesertim *tamen* facilius et consuetius struatur cum eo, tamen ob id quod mox est *utitur*, minus elegantem habet *utendi* iterationem. Neque Turic. caret glossematis cf. praef. nostr. p. 47. *cum — C.* Turic. Guelf. Camp. omittunt *causam* cum Voss. 3. proclivi errore post *cum* ante *C. Caes.*

plerorumque MSS. scripturam „ubi amici ibidem opus" quoniam orationis occasio eo magis ducit.

conscientia — testes Hoc uno loco legi videtur hoc proverbium apud antiquos.

apud Ciceronem. De Senectute c. 3. Non prorsus eadem, quae in libris Ciceronianis, hic leguntur. cf. § 52.

42. *in libro — responsis.* Ita enim fert omne hujus orationis consilium, ex ipsa inscriptione manifestum. De *libro* cf. 5, 10, 98. An hic *ἀκυρία* Quintiliani deprehendatur cf. ad 4, 1, 68. Potest sane in hac quidem oratione sic defendi noster, ut verum ipse tractaverit Ciceronis opus, suppositium ne viderit quidem, quoniam nullum inde locum excitat.

contra Catilinam. 3, 8. 9. Concio haec est et secunda, reliquae *sententiae* cf. 3, 8. 65.

Jovis columnae impositum populo ostendit: et pro Ligario, *cum causam C. Caesaris meliorem, quia hoc Dii judicaverint, confitetur.* Quae cum propria causae sunt, *divina testimonia* vocantur: cum aliunde arcessuntur, *argumenta.* Nonnunquam contingit judicis 43
quoque, aut adversarii, aut ejus, qui ex diverso agit, dictum aliquod aut factum assumere ad eorum, quae intendimus, fidem. Propter quod fuerunt, qui exempla et has auctoritates inartificialium probationum esse arbitrarentur, quod ea non inveniret orator, sed acciperet. Plurimum autem refert. Nam *testis*, et *quaestio*, et his similia, de 44
ipsa re, quae in judicio est, pronunciant: extra petita, nisi ad aliquam praesentis disceptationis utilitatem ingenio applicantur, nihil per se valent.

Sed Camp. resarcit peccatum inserens *partem* post *meliorem;* solus quantum video. Scripsi *C.* pro reliquorum *Caji* auctoribus Guelf. et Camp. cf. § 15. 6, 1, 31.

43. *cont. jud.* Turic. Camp. inserunt *ut* cum Alm. Sed mox pro *assumere* Camp. solus *assumant*, male utrumque.

inart. prob. Sic Turic. Camp. Reliqui *prob. inart.* cf. § 23. 5, 12, 5.

44. *Nam test.* Turic. Camp. inserunt *et.* Errorem interpretor, natum ex similibus, quae sequuntur, literis.

sim. de ipsa. Sic Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Stoer. Sed Turic. *s. et ips.*, a sec. manu *s. et ex i.* Camp. *s. ex ipsa.* Reliqui *s. et d. i.*

applicantur. Camp. *applicentur* cum Obr. Sed ille mox etiam *valeant* pro *valent.*

pro Ligario. c. 6. „causa — „nunc melior certe ea judicanda est, quam etiam dii „adjuverunt."

44. *applicantur.* cf. idem verbum 4, 1, 30. Sed ibi natura, hic consulto; ut 5, 7, 27.

XII. Haec fere de *probatione*, vel ab aliis 45.
tradita, vel uſu percepta, in hoc tempus
ſciebam. Nec mihi fiducia eſt, ut ea ſola
eſſe contendam: quin immo hortor ad quae-
rendum, et inveniri poſſe fateor: quae tamen
adjecta fuerint, non multum ab his abhorre-
bunt. Nunc breviter, quemadmodum ſit
2 utendum his, ſubjungam. Traditum fere
eſt, *Argumentum oportere eſſe confeſſum.*
dubiis enim probari dubia qui poſſunt? Quae-
dam tamen, quae in alterius rei probationem
ducimus, ipſa probanda ſunt. *Occidiſti*
virum, eras enim adultera. Prius de adul-
terio convincendum eſt, ut, cum id coeperit
eſſe pro certo, fiat incerti argumentum.
Spiculum tuum in corpore occiſi inventum eſt:
negat *ſuum:* ut probationi proſit, proban-
3 dum eſt. Illud hoc loco monere inter neceſ-
ſaria eſt, nulla eſſe firmiora, quam quae ex
dubiis facta ſunt certa. *Caedes a te commiſſa*
eſt, cruentam enim veſtem habuiſti. non eſt
tam grave argumentum, ſi fatetur, quam
ſi convincitur. Nam ſi fatetur, multis ex
cauſis potuit cruenta eſſe veſtis; ſi negat,
hic cauſae cardinem ponit, in quo ſi victus
fuerit, etiam in ſequentibus ruit. Non

3. *cru. enim.* Guelf. Camp. omittunt *enim* cum multis apud Burm. et edd. ante Bad. qui recepit ex conjectura Regii. Sed Turic. habere videtur.

cardinem. Guelf. Camp. *ordinem.*

2. *qui poſſunt.* Malis *poſſe.*

3. *inter neceſſaria.* Malim *interim, neceſſe.* Sic 5, 13, 49 *neceſſario* pro *neceſſe* Jenſ. et edd. ante Ald. cf. et not. crit. ad 5, 10, 69.

enim videtur in negando mentiturus fuisse, nisi desperasset, id posse defendi, si confiteretur. Firmissimis argumentorum singulis 4
instandum, infirmiora congreganda sunt: quia illa, per se fortia, non oportet circum-
451 stantibus obscurare, ut, qualia sunt, appareant: haec, imbecilla natura, mutuo auxilio sustinentur. Itaque, si non possunt 5
valere, quia magna sunt; valebunt, quia multa sunt, quae ad ejusdem rei probationem omnia spectant. Ut, si quis hereditatis gratia hominem occidisse dicatur, *Hereditatem sperabas, et magnam hereditatem, et pauper eras, et tum maxime a creditoribus appellabaris: et offenderas eum, cujus eras heres, et mutaturum tabulas sciebas.* Singula levia sunt, et communia: universa vero nocent, etiamsi non ut fulmine, tamen ut grandine. Quaedam argumenta ponere satis 6

5. *Itaque si non.* Guelf. *Itaque non* cum Goth. quanquam hic expresse *Ita quae non.* Et hoc blanditur; sed vetustissimi quique vulgatam. *magna sunt.* Sic Turic. Camp. cum Voss. 1. 3. Bern. Vall. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Ald. item a Leidensi inde ad Burm. Reliqui *non* inserunt, quod conjecit Regius. cf. ad 4, 2, 29. Nequaquam necessario.
er. her. Sic Turic. Camp. Reliqui *her. er.* cf. 5, 11 45 item hic § 14. *nocent.* Turic. Camp. *valent* cum Alm. Obr. Equidem varietatem ostendi vellem in *vero*, quod dici non potest quantum jaceat. Scribam *reo.*

4. *Firmissimis — sustinentur.* Haec ipsa, at quam eleganti elocutione comprehensa, cf. ad 4, 2, 82.
5. *communia* i. e. non hujus propria. vid. 4, 1, 71. *vero nocent.* cf. not. crit. *etiamsi — grandine.* Elegantissima similitudo, quam esse Lysiae, referente Demetrio Phalereo, si modo is est auctor, in libello de elocu-

non eſt, adjuvanda ſunt, ut: *cupiditas cauſa ſceleris fuit; quae ſit vis ejus: ira; quantum efficiat in animis hominum talis affectio.* ita et firmiora erunt ipſa, et plus habebunt decoris, ſi non nudos et velut carne ſpoliatos artus 7 oſtenderint. Multum etiam refert, ſi argumento nitemur odii, *utrum* hoc *ex invidia* ſit, *an ex injuria, an ex ambitu? vetus, an novum? adverſus inferiorem, parem, ſuperiorem? alienum, propinquum?* Suos habent omnia iſta tractatus, et ad utilitatem

6. *ut: cup.* Sic Camp. cum Goth. Vall. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Bad. Omittunt *ut* Turic. et Alm. (cf. 5, 11, 42 item hic § 12). Reliqui inſerunt *ſi* ex Regii conjectura; ſupervacua illa. Nam poſt *ut* ſequitur continuo ipſa argumentatio patroni. Capper. et Geſn. mox etiam ante *ira* poſcunt *ſi*, ſpecie quidem majori: quod Capp. recepit etiam. Male. In Turic. autem *ut* excidit poſt *ſunt* compendio ſcriptum. Guelf. hic videor neglexiſſe, nulla ejus varietate poſita.

anim. hom. Turic. inſerit *tamen*, ſolus; neque exputo, quid ibi lateat.

7. *nitemur.* Camp. *utemur.* cum Goth. probante Geſnero, me quidem non item. *par. ſup. al. prop.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 3. Reliqui poſt *par.* et *al.* bis inſerunt *an.* Hoc natum ex prava Jenſ. (tac. Geſn.) et Tarv. ſcriptura *partem* pro *parem*, quam bene correxit Regius. In ea, quae nunc eſt, conſtitutione aut ante *par.* quoque debebat eſſe *an*, aut nusquam.

tione, narrat margo Baſileenſis. Equidem nihil ejusmodi reperi apud Demetrium.

6. *cupiditas.* Hic ubi abſolute ponitur vocabulum, pro *avaritia* dici tenendum eſt. vid. Oudendorp. ad Suet. Veſp. c. 1. cf. noſtr. 12, 1, 6 ubi *cupiditas* et *avaritia* junguntur, non magno vitiorum ſignificatorum diſcrimine, plane ut apud eundem Suet. Domit. c. 9. item noſt. 3, 5, 10. 5, 10, 34. Et hic Gallicismum agnoſco. vid. 1, 2, 20.

non — artus oſtenderint. Decora et ſignificans in primis imago. cf. Prooem. 24. item hic § 18.

7. *tractatus.* vid. 4, 1, 18.

partis ejus, quam tuemur, referenda sunt. Nec tamen omnibus semper, quae inveneri- 8 mus, argumentis onerandus est judex; quia
452 et taedium afferunt, et fidem detrahunt. Neque enim potest judex credere satis esse ea potentia, quae non putamus ipsi sufficere, qui diximus. In rebus vero apertis argumentari tam sit stultum, quam in clarissimum solem mortale lumen inferre. His quidam 9 probationes adjiciunt, quas παθητικὰς vocant, ductas ex affectibus. Atque Aristoteles quidem

8. *diximus.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voss. 1. Jens. Tarv. Ald. Reliqui *dicimus.* cf. 5, 14, 32.

8. *diximus.* Subaudi „*ea.*" Dictis enim et jamjam expositis si nunquam desinimus alia eodem facientia subjicere; iis, quae praecesserunt, vim suam adimimus.

mortale lumen. Huc egregie faceret Euripidis locus in margine Basileensi positus ἀνάψαι πρὸς τὸν ἥλιον ἀνθρώπινον φάος, si inveniretur in tragico. Ego quidem nec reperi, nec numeros exculpo. Quidquid de *mortali lumine* hic docent interpretes, ad poëtas pertinet, non ad oratorem. cf. notam ad 2, 16, 12 (item ibidem § 6. „ne *terrenis* im„morer") unde apparebit, sine translatione hic usurpari *mortale.*

9. *Aristoteles.* Rhet. 1, 2, 4. σχεδὸν, ὡς εἰπεῖν, κυριωτάτην ἔχει πίστιν τὸ ἦθος. Sic loco Aristotelis demonstrando defuncti sumus. Sed vereor ut integrum eum recte ceperit Qu. qui manifesto significat *virum bonum*, vita et existimatione communi probatum; Aristoteles eam probitatem commendat, quae oratione appareat. cf. 4, 2, 125 (ubi tale quid apud nostrum quoque) et Vaterum V. C. (p. 15 Animadverss. ad Aristot. Rhet.) item Wolfium in epistola ad eundem p. 201. 2. Menda ne nunc quidem carere censeo verba Aristotelis, etiam post Lambini praestantem sane emendationem. Hiat enim argumentatio inter ποιόν (sic scribendum, non ποῖον) τινα εἶναι τὸν λέγοντα et οὐ γάρ. Noster autem, praeter expectationem subjiciens exemplum argumenti a *moribus* petiti,

potentiſſimum putat ex eo, qui dicit, ſi *ſit vir bonus*: quod ut optimum eſt; ita longe quidem, ſed ſequitur tamen, *videri*. Inde enim illa nobilis Scauri defenſio, *Q. Varius Sucronenſis ait Aemilium Scaurum rempublicam populi Romani prodidiſſe; Aemilius Scaurus negat.* Cui ſimile quiddam feciſſe Iphicrates dicitur, qui cum Ariſtophontem,

9. *bonus.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *optimus.*

10. *Q. Var.* Sic Goth. (tac. Geſn.) *qua V.* Turic. *quae V.* Guelf. Voſſ. 1. *quam V.* Camp. Reliqui *Quintus V.*

Sucronenſis. Guelf. Camp. Tarv. *Veronenſis* cum aliquot Valerii Max. libris.

poſt memoratas *probationes ductas ex affectibus*, ſequitur uſum ſuum, et fortaſſe Latinorum, *affectus* vocabulo utrumquo appellantium, et πάθος et ἦθος. vide 6, 2, 8. 9. monente rectiſſime Capperonnerio, Graeci quidem, auctore Ariſtotele l. c. § 3. tres fecerunt probationum ſpecies: *αἱ μὲν γάρ εἰσιν ἐν τῷ ἤθει τοῦ λέγοντος· αἱ δὲ ἐν τῷ τὸν ἀκροατὴν διαθεῖναί πως* (cf. § 5 ubi adjicitur *ὅταν εἰς πάθος ὑπὸ τοῦ λόγου προαχθῇ*)· *αἱ δὲ ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ διὰ τοῦ δεικνύναι ἢ φαίνεσθαι δεικνύναι.* cf. et Lex. Rhet. Ern. Gr. vocibus *πίστις, ἠθικόν.* item Voſſ. Inſtitutt. oratt. l. 1. p. 9.

10. *Scauri defenſio.* cf. 5, 13, 55. M. Aemilius Scaurus princeps ſenatus, alterum et ſeptuageſimum aetatis annum agens, A. U. C. 663 L. Marcio Philippo Sex. Julio Caeſare Coſſ., accuſatus eſt a Q. Vario trib. pl. concitatorum mercede accepta in arma ſociorum; et verbo repulit crimen. vide Freinsh. in Suppl. Livianis l. 71. c. 42. Et Valerius Max. et Aſc. Pedianus minus brevem ponunt Scauri reſponſionem. Noſtri ratio plurimum habet et acuminis et majeſtatis; ſed fortaſſe rhetore dignior eſt quam principe ſenatus Romani. Eximias Scauri laudes vide apud Cic. pro Fontejo c. 7. Pro Sextio c. 47. aliisque locis.

Iphicrates. Hoc ipſum narrat Ariſtoteles Rhet. 2, 23, 7 (qui reſponſum ex tragoedia ſumtum ſignificat) item Ariſtides ed. Jebbii T. 2. p. 385. Comparat Valckenaerius locum Telephi Euripidei qui ſic

quo accuſante ſimilis criminis reus erat, interrogaſſet, *An is accepta pecunia rempublicam proditurus eſſet?* isque id negaſſet;
453 *Quod igitur*, inquit, *tu non feciſſes*, *ego feci?* Intuendum autem et, qui ſit, apud 11
quem dicimus: et id, quod illi maxime probabile videatur, requirendum. qua de re locuti ſumus et prooemii et ſuaſoriae praeceptis. Altera ex affirmatione probatio eſt, 12

igitur. Turic. Camp. *dicis* cum Alm.

tu non feciſſes. Turic. *te n. feciſſes* cum Alm. Sed ille a ſec. manu *te n. feciſſe* et ſic Camp. Male haec omnia recedunt a vulgata. *ego feci.* Camp. inſerit *non.* Male. cf. ad 4, 2, 29.

11. *et prooem.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 1, 2. 3. Goth. et edd. ante Ald. Auctore Regio hic pro *et* dat *in.* Bad. inſerit *in*, ut et mox ante *ſuas.* Reliqui ſemel inſerunt ante *pro.* Regii ratio mutandi melior, ſed non apparet in ea, diverſis hoc locis fieri; nec puto quidquam obſtare, quo minus *loqui* ſtruatur cum ablativo inſtrumenti, vel intelligatur etiam praepoſitio utroque loco, quam quidem ipſam poni nec ſemel nec bis liceat per ſententiam et venuſtatem.

12. *Altera.* Sic omnes, niſi quod ex Turic. notatur: *altera lipa.* In poſtremis latet profecto *aliqua.* Quod hinc effingas: *At et aliqua*, parum ſatisfacit. Ad ſententiam tamen melius recepto. *aff. — Ego.* Turic. omittit *prob.*

habet: Ταῦτ' οἶδ' ὅτι ἂν ἐδρᾶτε· τὸν δὲ Τήλεφον οὐκ οἰόμεσθα; vid. Fragm. Eurip. Valk. p. 211. Cum hiſce cf. Pearcium ad Longin. Segm. 10. item Alexandri reſponſionem „Et ego ſi eſſem Parmenio" de qua vide Weſſel. ad Diod. 17, 53. De *Ariſtophonte* (pro quo et Regius hoc loco *Antiphontem* [cf. 3, 1, 11.] videtur legiſſe, et Scholiaſtes Ariſtotelis) quaerentibus cumulate ſatisfaciet Ruhnkenius in hiſt. Crit. Oratt. p. 45. cui addo Wolfium ad Leptineam p. 367.

11. *prooemii — ſuaſoriae praeceptis.* vid. 4, 1, 17 — 22. item 3, 8, 36 — 48. cf. not. crit.

12. *ex affirmatione.* cf. 5, 13, 55. 4, 2, 125 *affirmando.* 11, 1, 28. 4, 2, 94. 7, 2, 12.

Ego hoc feci: Tu mihi hoc dixiſti: et, *O facinus indignum!* et ſimilia. quae non debent quidem deeſſe orationi, et, ſi deſunt, multum nocent: non tamen habenda ſunt inter magna praeſidia, cum hoc in eadem cauſa fieri ex utraque parte ſimiliter poſſit.
13 Illae firmiores ex ſua cujusque perſona probationes, quae credibilem rationem ſubjectam

eſt. Camp. *prob.* ſolum, ut et Alm. (cf. §. 6. 14). Sed pro *eſt* Camp. *ſit.*

11, 3, 2. item 5, 11, 17. quibus locis manifeſtum ſit, *affirmationem* plane ſignificare quod *aſſeverationem*, quam fruſtra hic reponere volebat Regius, aliquot edd. obſecundantibus. Eam eadem poteſtate habes et 1, 4, 20. Conjungitur *aſſeverationis* ſive *affirmationis* in probando vis cum *affectibus*, quoniam et ipſa affectum dicentis oſtendit. Tanto minus aſſequor, quare *altera* dicatur haec eſſe ex affirmatione probatio, nec quidquam circumſpicio, quo hic numerandi ordo referri poſſit, quod miror neminem adhuc eorum, qui haec legerent, male habuiſſe. Erat cum ſufficere videretur, ſi *altera* reſpiceret ad *potentiſſimum* illud § 9, quaſi illa *prima* eſſet probatio, haec *altera* i. e. ſecunda, minus potens. Sed illud Ariſtotelis erat decretum, non noſtri ipſius. cf. not. erit. Exemplorum quidem ejusmodi affirmationis, quae mox ponuntur, non niſi poſtremum ſpeciem habet affectus; reliqua duo indicare tantum videntur. Sed eſt in hoc ipſo, ſi gravis ſit dicentis perſona, affirmatio probationis vicaria; neque opus, id quod fit a vetuſtis fere interpretibus, interrogandi formam dare hiſce, quod alienum quoque fuerit.

O — indignum. Citant fere Terent. Andr. 1, 1, 129. Sed equidem ullum ſcriptoris alicujus locum obverſatum Quintiliano, non credo, ut neque in proximis iſtis.

et — nocent. Nemo, opinor, calumniabitur ſcriptorem in hiſce, quae ſane in riſum poſſunt verti, ſi quis urgeat, ea, quae deſint, tamen nocere. Neque illico gloſſam interpretor, quanquam ſi abſint haec verba, nihil magnopere decedat ſententiae.

habent: ut *vulneratus, aut ſilio orbatus non ſuerit alium accuſaturus, quam nocentem; quando, ſi negotium innocenti ſacit, liberet eum noxa, qui admiſerit.* Hinc et patres adverſus liberos, et adverſus ſuos quisque neceſſarios auctoritatem petunt. Quaeſitum 14
etiam, potentiſſima argumenta primone ponenda ſint loco, ut occupent animos? an ſummo, ut inde dimittant? an partita primo
454 ſummoque; ut Homerica diſpoſitione in medio ſint infirma? an a minimis creſcant?

13. *habent.* Turic. Camp. *habeant* cum Alm. Non male.

14. *ut Hom.* Turic. *quodquod h.* Alm. *quidquid h.* (cf. § 12 item mox). Camp. *quod* et hoc Turic. quoque a ſecunda manu. Error ortus ex *ſummoque* extremo, cujus *qu.* coaluit cum ſequente *ut* in *quot.* cf. 5, 5, 2.

13. *negotium — ſacit.* Hoc eſſe pro *accuſando* animadverterunt VV. DD. ablegantes ad Cic. ad Div. 3, 10 init. Ipſo noſtro *ſacere* (non *ſaceſſere*) utitur Gellius 3, 16.

noxa — admiſerit. An: *noxam qui admiſerit?* Vel transponendo (cf. not. crit. ad § 5): *qui noxam admiſerit?* Locutio eſt apud Ulp. Digeſt. 47, 2, 41, 3. cf. Oudend. ad Sueton. Caeſ. c. 81. p. 131.

adverſus — neceſſarios. Quia niſi coacti nunquam eos fuerint in jus vocaturi.

14. *ut inde dimittant.* Cave aliud ſubjectum agnoſcas, quam *potentiſſima argumenta. Inde* interpretare *a ſummo* i. e. poſtremo, *loco. Dimittunt* argumenta judicem ad ſententiam ferendam. cf. 6, 1, 10.

Homerica diſpoſitione. Il. 4, 299. κακοὺς δ' ἐς μέσσον ἔλασσεν. Cic. de Or. 2, 77. „ſi „qua erunt mediocria — in „*mediam* turbam, atque in „gregem conjiciantur." vid. et 6, 4, 22. 7, 1, 10.

an — creſcant. *An* eſt a Regio, cum in MSS. ſit *aut.* Equidem malim *an, ut* (vide not. crit. ad 5, 11, 6). Non enim quaeritur, an *creſcant,* ſed an *creſcere debeant.* Conjunctivi iſti *occupent, dimittant, ſint,* a ſuo quisque *ut* pendent, quo et hic opus, ad orationem levigandam et

Quae, prout ratio causae cujusque postulabit, ordinabuntur, uno (ut ego censeo) excepto, *ne a potentissimis ad levissima*
15 *decrescat oratio.* Ego haec breviter demonstrasse contentus, ita posui, ut locos ipsos et genera, quam possem apertissime, ostenderem. Quidam executi sunt verbosius, quibus placuit, proposita locorum communium materia, quo quaeque res modo dici posset, ostendere: sed mihi supervacuum videbatur.
16 Nam et fere apparet, quid *in invidiam*, quid *in avaritiam*, quid *in testem inimicum*, quid *in potentes amicos* dicendum sit: et de omni-

prout rat. Turic. *ut pro ratione* cum Alm. (cf. modo, item § 18), conjunctis transponendi (cf. § 5. 21) et male jungendi (cf. 5. 10, 113. 5. 13. 45.) erroribus.

16. *invidiam.* Turic. Guelf. Camp. *injuriam* cum MSS. omnibus (nisi quod tacentur Bal. Voss. 2. 3.) et edd. ante Gryph. exc. Bad. utr. Reliqui nostrum e Regii conjectura. Possis *injuriam* accipere superbiam superioris in inferiorem, ὕβριν, aut proprie significatam eam, de qua egimus ad 2, 2, 3 quibus adde Burm. ad Decl. Qu. 259. Sed lenissima est Regii emendatio, in qua fere non nisi una literata R in D mutetur. Accedit non dissimilis locus 5, 2, 3 „gratia — *invidia.*"

in pot. am. Turic. Camp. *pro teste amico* cum Goth. Bal. Ioann. et edd. ante Stoer. quo accedunt Gibs. Obr. Multi MSS. silentur, inter hos Bodl., negligentissime. Sed nostram praeter Bern. dat Guelf. Illa scriptura facile ex nostra corrum-

emendandam. Ceterum *a minimis crescentia argumenta* non sunt eadem ac *summo loco posita potentissima.*

15. *proposita — materia.* Voluerunt inter docendum et ipsi oratores videri. De *locis* cf. 5, 10, 20.

16. *in invidiam.* cf. not. crit.

in potentes amicos. Exemplum Gesnerus ponit Ciceronem pro Roscio Amerino, Chrysogono, potenti Erucii, vel potius T. Roscii, amico, obstantem. Burm. multis ve-

bus his omnia dicere infinitum eſt, tam hercule, quam ſi controverſiarum, quae ſint, quaeque futurae ſint, quaeſtiones, argumenta, ſententias tradere velim. Ipſas autem 17
argumentorum velut ſedes non me quidem omnes oſtendiſſe confido, plurimas tamen. Quod eo diligentius faciendum fuit, quia declamationes, quibus ad pugnam forenſem velut praepilatis exerceri ſolebamus, olim jam ab illa vera imagine orandi receſſerunt,

pebatur (*po tētes amicos*, *pro teſte amico*) ab iis, qui putarent *inimico teſti* viciſſim *amicum teſtem* reddi debere. Sed inanis eſt iſta concinnitas; neque enim magis *pro* teſte amico, quam *contra* eundem locus communis poteſt explicari. Univerſus autem ille locus, *pro teſtibus*, *in teſtes* (vid. 5, 7, 4), propter reliqua hic poſita exempla et addita adjectiva *amico*, *inimicum*, hinc eſt alienus. Sic recedendum mihi duxi a ſummae auctoritatis libris. *his omn.* Turic. Camp. inſerunt *et* cum Alm. Obr. quod improbare recte videtur Burm. elegantiam in geminandis iſtis *omnibus* — *omnia* quaeſitam veteribus, exemplis non paucis, oſtendens ad 9, 3, 56. et ablegans ad Manut. in Cic. Epiſt. ad Div. 5, 12. p. Graev. 237. adde not. crit. ad 4, 2, 121. *hercule.* Guelf. *hercle*, ſolus.

ſint — *ſint.* Sic Turic. ſed priore loco a ſec. demum manu. Poſteriore et Guelf. Camp. cum edd. ante Bad. Reliqui *ſunt* — *ſunt.*

terum locis oſtendit, *amicos* ita dici ſolitos qui gratioſi eſſent apud principem. Et eſt ſane *potentia* eorum in neceſſitudine principis, *amicos* tamen (aliter ac Burm.) ipſius adverſarii intellexerim. *Locos communes* aliquoties vidimus verſari in invehendo, objurgando, vid. 2, 4, 22. quo ipſo defenditur noſtra ſcriptura, de qua cf. not. crit.

17. *praepilatis.* Dialogus de oratt. c. 34. *rudibus*, alia imagine, poſt praeclaram Lipſii emendationem pro *ſudibus*, ut et Cic. de opt. gen. or. c. 6. Haec autem de neglectu probationum nimis gemina ſunt prioribus 5, 8, 1 — 4.

ſolebamus. Olim hoc fiebat; nunc, exercitationis cauſa hoc fieri obliti, ſine ullo ad opus ipſum reſpectu declamamus.

atque ad ſolam compoſitae voluptatem, nervis carent: non alio medius fidius vitio dicentium, quam quo mancipiorum negotiatores formae puerorum, virilitate excifa,
18 lenocinantur. Nam, ut illi robur ac lacertos, barbamque ante omnia,* et alia, quae natura propria maribus dedit, parum exiſtimant decora, quaeque fortia, ſi liceret, forent, ut dura molliunt: ita nos habitum ipſum orationis virilem, et illam vim ſtricte robuſteque dicendi, tenera quadam elocutionis cute operimus: et, dum levia ſint ac nitida, quantum valeant, nihil intereſſe arbi-
19 tramur. Sed mihi, naturam intuenti, nemo non vir ſpadone formoſior erit: nec tam averſa unquam videbitur ab opere ſuo providentia, ut debilitas inter optima inventa ſit: nec id ferro ſpecioſum fieri putabo, quod, ſi 45

18. *propria.* Turic. Guelf. Camp. *proprie* cum Voſſ. 1. 3. Goth. *ente operimus.* Turic. *cui coeperimus* cum Alm. (cf. 14. 20). Sed ille a ſec. manu *vi premimus.* Bodl. Bal. *vi operimus.* *ſint ac.* Turic. Guelf. Camp. *ſunt a.* Male.

19. *ſpecioſum.* Turic. Camp. *ſpecioſiſſimum* cum Alm.

non alio — lenocinantur. De *non alio* cf. 4, 5, 5. Auget haec forma vehementiam aptiſſimae ſimilitudinis, habentem affectum viri boni. Alia in emendis ſervis inſania notatur 2, 5, 11.

18. *ſtricte* i. e. nervoſe cf. Prooem. 24. „*aſtringi* nervis."

tenera — cute. Hic *cutem* dixit cum contemtu; alibi *corpus*, *carnem* cum laude cf. § 6. 5, 8, 2.

levia. vid. 2, 5, 9.

19. *nemo non.* vid. 5, 1, 6. item 4, 1, 73.

nec tam averſa — providentia. cf. 1, 12, 19. Stoïcum arguit haec *providentiae* commemoratio. vid. not. ad 5, 5, 6. it. 6. Pro. 13. Sed cf. 6 Pro. 4.

naſceretur, monſtrum erat. Libidinem juvet ipſum effeminati ſexus mendacium, nunquam tamen hoc continget malis moribus regnum, ut, ſi qua pretioſa fecit, fecerit et bona. Quapropter eloquentiam, licet hanc 20
(ut ſentio enim, dicam) libidinoſam reſupina voluptate auditoria probent, nullam eſſe exiſtimabo, quae ne minimum quidem in ſe indicium maſculi et incorrupti, ne dicam gravis et ſancti viri, oſtendet. An vero ſtatua- 21
rum artifices, pictoresque clariſſimi, cum corpora quam ſpecioſiſſima fingendo pingendove efficere cuperent, nunquam in hunc

continget. Turic. Camp. *contingeret* (cf. 5, 11, 4). Voſſ. 1. *contingere.*

20. *reſupina.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *reſupinam* cum edd. ante Gryph. exc. Badio qui correxit.

maſculi. Sic Turic. cum Alm. (cf. § 18. 21). Reliqui *maſculini.* *oſtendet.* Turic. *oſtentet.* Camp. *oſtendat.* Non admonitus haeſi in futuro, pro quo praeſens conjunctivi malebam. Blanditur Turic. ſcriptura. *Oſtentare* enim h. l. citra reprehenſionem dici videtur in eo, quod laudi nobis ducimus, aliisque incitamenti cauſa oſtendimus. vid. Barth. ad Stat. Thebaid. 7, 620.

21. *An vero.* Jenſ. *At vero* cum edd. ante Baſ. exc. Aldo. cf. 2, 5, 16. 6, 2, 30. *ſpecioſiſſima.* Guelf. *ſpecioſiſſime* cum Jenſ. Tarv. *efficere.* Sic Turic. Aliquot MSS. *effingere* dare narrantur; meorum quidem nullus, nec Camp. Falſo Bodl. recenſet Burm. tacente Gibſ.

nunquam — regnum. cf. 2, 5, 12. 1, 6, 44.

fecit — fecerit. Quod ſubjectum? An forte *libido?* Malim *fecerunt — fecerint.* Et pro hoc Goth. *ferent.*

20. *auditoria.* cf. 2, 11, 3. 2, 21, 21. 10, 1, 36. item Dial. de Oratt. c. 29. et paſſim. Sed idem et in veris judiciis uſurpat c. 39.

oſtendet. cf. not. crit.

21. *An vero — nos.* vid. 2, 5, 16. Etiam ſimilior forma 12, 1, 21. „An vero M. „Antonius — ego non" cet. item 6, 2, 30.

inciderunt errorem, ut *Bagoam* aut *Megabyzum* aliquem in exemplum operis ſumerent ſibi, ſed *Doryphoron* illum aptum 45

neque Alm. recte, ut opinor (cf. § 20. item mox hac §). vide de hoc loco Oudend. ad Suet. Dom. 19. Dant quidem pravum illud *effingere* edd. meae a Jenſ. inde ante Stoer. quo acc. Rollinus. *Bagoam.* Turic. *Bachiam* cum Alm. Bodl. Jenſ. et edd. ante Bad. niſi quod Ald. duplicato *c*. *Baguam* Goth. (tac. Geſn.). Noſtrum expreſſe Guelf. Camp. Vall. Neque eſt quod in ignoto vocabulo veteres libros moremur.

Megabyzum. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *Megabuxum* cum edd. ante Ald. et aliquot Burm. confuſe notatis. Camp. *Negabuſum.* *ſumerent.* Turic. Guelf. *ſumere* cum Voſſ. 1. et Baſil. Sed Alm. *aſſumerent* (cf. modo hac §. item § 22.) cum edd. ante Stoer.

aptum. Turic. *actum* (a ſec. manu *mactum*) illud *cum* Alm., hoc cum Voſſ. 1. et Obr. Noſtrum Guelf. Goth. Camp.

Bagoam — Megabyzum. Solita fuerunt eunuchorum nomina. vide Plin. H. N. 13, 4, 9. „in horto Bagou" (genitivus graecus eſt) „*ita enim* „*vocant*" [Perſae] „*ſpado-* „*nes.*" Strabo l. 14. p. 641. Ἱερέας δ' εὐνούχους εἶχον (Epheſii) οὓς ἐκάλουν Μεγαλοβύζους (vel Μεγαβύζους ut ait Caſaubonus, eodem enim redit). Megabyzos in aula Perſarum appellatos multos, plurimi auctores ſunt. De Megabyzo vide Hemſterhus. ad Luciani Timon. Vol. Bip. 1. p. 382 ſeqq. et interpp. ad Ael. 2, 2. De Bagoa Lucian. Eunuch. Vol. Bip. 5 p. 204 ſeqq. et interpp. Adde Boſium in indice Corn. Nep. voce *Bagaeus.* Namque et hoc plurimorum nomen proprium. Obſtat tamen quodammodo Plinius Quintiliano l. 35. c. 10, p. Hard. 697. Megabyzum in pompa Dianae pictum ab Apelle referens, ſed neque ſolum, neque de induſtria, tanquam exemplar formae.

Doryphoron illum. Polycleti, cf. Plin. H. N. 34, 8. (quem fecit artifex „viriliter „puerum") vide et Cic. Brut. c. 86. Orat. c. 2. Cave autem Geſnero credas, effictum fuiſſe *Jovem* Doryphorum; in quem *puerilis* aetas nequaquam cadit. Fuit ſatelles aliquis. Idem „*Diadumenum* fecit molliter juvenem" quod et ipſum Quintiliani argumentationi repugnat aliquatenus.

458 vel militiae vel palaeſtrae; aliorum quoque juvenum bellicoſorum et athletarum corpora, decora vere exiſtimaverunt: nos, qui ora-

Vall. Tarv. et edd. ab Aldo inde. Priores omittunt vocem. Burm. conjicit *natum*, non quidem male, ſed frequens eſt confuſio τῶν *actus* et *aptus*. vid. Drakenb. ad Liv. 40, 13, 6.

al. quoque. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. 3. Bern. et edd. ante Stoer. Reliqui *aliorumque*. MSS. quidem, qui tacentur, negligenter profecto excuſſi ſunt.

bellicoſorum. Turic. Camp. *bellicorum* cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. cf. 5, 10, 10. Noſtrum dat Guelf. *corp. dec.* Sic Turic. Camp. Goth. Jenſ. (turbante aliquid in notando Geſn.) cum Bodl. Bern. edd. ante Stoer. (niſi quod Guelf. et Baſil. transponendo inferunt *vere*). Reliqui inſerunt *quae eſſe*. Hoc unde ſit, nemo oſtendit, neque ullum ei praeſidium profecto in MSS. qui male ſilentur plurimi. *dec. vere*. Bodl. *decorare* cum Jenſ. et edd. ante Baſil. Haec transponendo *vere doc.* cum Guelf. (cf. § 14. 5, 13, 1) non impune. Noſtrum Vall. Turic. Goth. (errante Geſn.) Camp. et reliqui.

exiſtimaverunt. Sic Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Ald. Bad. uterque, Steph. Gryph. Stoer. Chouet. Roll. Sed Turic. Camp.

vel — vel. cf. 3, 8, 49. Inde Voſſ. 3. ſcriptura *et — et*, quae eſt gloſſa.

aliorum quoque. Sic dirimere oportuit in hac ſcriptura, quae ſola eſt libris firmata. Repetitur quaeſtio ante *aliorum*. Sed eſt ſane quod diſpliceat, in ea ratione, ubi negantur artifices incidiſſe in hunc *errorem*, ut Bagoam in exemplum ſumerent, *ſed* — ut Doryphoron exemplum ſumerent. Hiccine ergo et ipſe error erat? Sentio equidem hoc eſſe calumniari; ſed quidni diligens ſcriptor vitaverit hanc calumniam? Longe igitur melius legetur *aliorumque* pro *aliorum quoque* (leniſſima emendatione, nam *quoque* et *que* ſaepiſſime confuſa habes in libris, vid. Drakenb. ad Liv. 5, 27, 1: et eſt ea ſcriptura in recentioribus edd., ſine auctore tamen), ubi major diremtio fiet ante *ſed*, a quo deinde ordietur altera quaeſtio, finem habens in *exiſtimaverunt*, verbo reſpondente ſuperiori illi *inciderunt*. Eandem ſtructuram fieri in hac noſtra conſtitutione, contortum videtur, niſi forte *et* inſerueris poſt *palaeſtrae*.

vere. Attende poſitum adverbii, qui jubet referre

torem ſtudemus effingere, non arma, ſed
22 tympana, eloquentiae demus? Igitur et ille, quem inſtituimus, adoleſcens, quam maxime poteſt, componat ſe ad imitationem veritatis: initurusque frequenter forenſium certaminum pugnam, jam in ſchola victoriam ſpectet, et ferire vitalia ac tueri ſciat: et praeceptor id maxime exigat, inventum praecipue probet. Nam, ut ad pejora juvenes laude du-
23 cuntur, ita laudari in bonis gaudent. Nunc illud mali eſt, quod neceſſaria plerumque ſilentio tranſeunt, nec in dicendo videtur inter bona utilitas. Sed haec et in alio nobis 159
tractata ſunt opere, et in hoc ſaepe repetenda. Nunc ad ordinem inceptum.

exiſtimarint cum Bodl. et recentt. edd. *exiſtimaverint* Jenſ. cum edd. ante Ald. acc. Baſil.

22. *ac.* Guelf. *aut* cum Jenſ. et Tarv. Regius correxit, et noſtram firmant libri noſtri.

exig. inv. praec. Guelf. omittit *inv.* cum Bern. Praeter Turic. Alm. Camp. inſerunt fere *et* ante *inv.*

gaudent. Turic. *laudent* cum Alm. (cf. § 21. 5, 13. 5.) ſed ille a ſec. manu noſtrum. Guelf. *mallent* cum Bern. Goth. (niſi quod hic *mallet*) et Stoer. Chouet. Leid.

23. *inceptum.* Definit in hanc vocem caput in Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) ut et Voſſ. 1. 2. 3. Alm.

ad verbum, ad adjectivum vetat.

tympana. Bacchica et imbellia inſtrumenta. vid. Ovid. Metam. 3, 534 — 37. Virg. Aen. 9, 617. Stat. Achill. 2, 174 — 76. cf. noſtr. 11, 3, 59 *cymbalis.*

22. *veritatis.* vid. not. ad 3. 8. 58. item 6, 1, 43.

victoriam ſpectet. cf. 5 Prooem. 1. 5, 8, 1. 10, 2, 27.

23. *utilitas.* Nihili eſt conjectura in Leidenſi poſita: *virilitas.* vid. 4, 3, 2 ſeqq.

alio — opere. cf. dicta in praefatione noſtra p. 39.

Nunc — inceptum. cf. 3. 6, 60. Ordo autem ille inceptus

XIII. Refutatio dupliciter accipi poteſt. Nam et pars defenſoris tota eſt poſita in refutatione: et quae dicta ſunt ex diverſo, debent utrinque diſſolvi. Et haec eſt proprie, cui in cauſis quartus aſſignatur locus. Sed utriusque ſimilis conditio eſt. Neque vero ex aliis locis ratio argumentorum in hac parte peti poteſt, quam in confirmatione: nec locorum, aut ſententiarum, aut verborum et figurarum alia conditio eſt. Affectus plerumque haec pars mitiores habet. Non ſine cauſa tamen difficilius ſemper eſt creditum 2

Reliqui adjiciunt *revertamur;* nulli tamen, ut opinor, MSS. quanquam multi ſilentur.

1. *Nam et.* Turic. Camp. omittunt *et* cum Alm. Male.

haec. Turic. Guelf. *hoc* cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 2. et edd. ante Ald. correxit Regius, ſed Camp. jam noſtrum. cf. ad 5. 11, 3. Poſſit ſane ferri neutrum. vid. 5. c. III.

ratio. Turic. Camp. omittunt. Soli, quantum video.

locorum. Goth. (tac. Geſn.) *jocorum* cum Voſſ. 2. et aliis, ut perhibet Burm. Ego nullos vidi.

cond. eſt. Sic Turic. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. Reliqui inter quos Guelf. *e. c.* cf. 5, 12, 21. item § 2.

2. *mitiores.* Turic. Camp. *minores.* Soli, quantum video. Poteſt tamen placere. Quare enim in probando *affectus* fuerint *ſaeviores*, *atrociores* quam in refutando? cum praeſertim hic intelligatur *refutatio* utrinque uſurpata, non a ſolo defenſore. (In defenſione enim et Cicero *mitiora* locum habere dicit Orator c. 38.) *Majores* eſſe in probando, facile intelligitur. Verum *mitiores aff.* ſunt profecto ἤθη oppoſita illa τοῖς πάθεσι. cf. 6, 2, 9. 5, 12, 9. *ſemp. eſt.* Turic. Camp. *eſt. ſ.* cf. § 1. item mox hac §.

eſt quem deſignat 3, 9, 1. vide et 5 Prooem. 5.

1. *figurarum.* Vis hujus hic vocis eſſe videtur quae 4, 2, 118.

2. *mitiores.* vid. not. crit.

(quod Cicero ſaepe teſtatur) *defendere*, quam *accuſare*. Primum, quod eſt res illa ſimplicior: proponitur enim uno modo, diſſolvitur varie: cum accuſatori ſatis ſit plerumque, verum eſſe id, quod objecerit: patronus, *neget*, *defendat*, *transferat*, *excuſet*, *deprecetur*, *molliat*, *minuat*, *avertat*, *deſpiciat*, *derideat*; quare inde recta fere, atque, ut

proponitur — varie. Turic. Camp. *p. uno modo haec v. d.* cum Alm. Hic quidem vel optimos antiquiſſimosque libros, alioqui plurimam librariorum ſimplicitatem prae ſe ferentes, vitii, nec inconſulto admiſſi, arguere cogimur. *haec* manifeſto inſertum ut opponeretur τῷ *illa res*, quapropter et *enim* expunctum. Omne hoc natum ex ignorata *proponendi* ſignificatione. Sed error profecto ſuperior ea aetate, qua deſcriptus eſt Turic. Levius eſt, quod ordo in ultimis diverſus eſt et in Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Stoer. (cf. not. prox. item § 17.) *varie diſſ.*, grato ſane χιασμῷ, ſed neque neceſſario et fortaſſe nimis affectato in hac dicendi tenuitate.

inde recta. Sic ſcripſi contra libros quidem omnes, de conjectura Lochmanni V. C. (vid. ejus Progr. anni 1790 prius

quod Cicero — teſtatur. Loca Ciceroniana nunc quidem in promptu nulla ſunt, quae percenſentem ejus libros, ſi ſit admonitus, fallere non poſſunt. Quod autem Turnebus ablegat ad Cic. de Offic. 2, 14, nec manifeſtam habet locus hanc ſententiam, nec ſufficiet illi *ſaepe*. Alterum, quem indicat in *oratore*, fruſtra quaeſivi. Se defendendi majorem habuiſſe conſuetudinem, teſtatur Cicero divinatione in Caecilium, et oſtendunt ipſae ejus orationes.

illa. ad propius i. e. *accuſare* refer. vid. 4, 1, 28. item hic § 12.

proponitur. Geſnerus monet hoc verbum aliquoties proprie in actore, ſeu accuſatore, a Fabio uſurpari. cf. nos ad 4, 4, 1. Manifeſta in primis loca 3, 6, 15. 5, 13, 46. Sed eſt in omni argumento utique *propoſitio*, eo ſignificatu, qui eſt in προθέσει Ariſtotelica, vid. 3, 9, 5: ut *proponere* poſſit dici pro *probando*, *affirmando*.

deſpiciat. cf. 4, 1, 38. 5, 13, 22.

inde — hinc. i. e. a parte accuſatoris — a parte patroni.

ſic dixerim, clamoſa eſt actio: hinc mille flexus et artes deſiderantur. Tum accuſator 3
praemeditata pleraque domo affert: patronus etiam inopinatis frequenter occurrit. Accuſator dat teſtem: patronus ex re ipſa refellit. Accuſator criminum invidia, vel ſi falſa ſint, materiam dicendi trahit, *de parricidio*, *ſacrilegio*, *majeſtate*: quae patrono tantum neganda ſunt. Ideoque accuſationibus etiam mediocres in dicendo ſuffecerunt: bonus defenſor nemo, niſi qui eloquentiſſimus, fuit.

p. 5. item anni 1776. p. 5 ſeqq. et 1778. p. 3.) In illis enim *indirecta*, unde vir doctus effecit *inde directa* ablegans ad 2, 13, 4. Poterat et hic ad § 11. Sed praeſtat profecto ſimplex *recta*. Geſnerum, pro *clamoſa* ingenioſe ſane conjectantem *dumoſa*, alieno loco quaeſiſſe ulcus, docet veritas reperta a Lochmanno.

3. *Tum*. Guelf. omittit cum Bern. Ald. Leid. Gibſ. *cum* Camp. *vel ſi*. Sic Camp. Omittit *ſi* Turic. Etiam hoc feras, quanquam vehementius. Reliqui *etſi*.

ſint. Sic Guelf. Reliqui *ſit*. Invidia criminum nunquam eſt falſa. Nec verbum ſubſtantivum poſiturus erat, ſi *falſa* eſſet ſingularis.

Sic 5, 7, 33. 6, 1, 6. Cic. pro Cluentio c. 30. *iſtinc* — *hinc*.

recta — *clamoſa*. vide *recta* 10, 5, 8 *clamoſe* 11, 3, 45 indicante Lochmanno V. C. Adde *recta* 6, 1, 2.

3. *criminum* — *trahit*. Geſnerus, contra libros, velit *a* praepoſitionem poni ante *crim*. Ignoro ſane, ubi veteres ſtruxerint *trahere* ſolo ablativo, niſi forte φυσικῶς, ut *fonte*, *caverna*. Si quid addi debet malim *e* ante *c*. cf. 4, 2, 93.

accuſationibus — *mediocres*. Monet Geſnerus, propterea adoleſcentes fere in accuſatione aliqua illuſtri poſuiſſe tirocinia. Sed hujus rei non in ſola facilitate erat ratio. Erudite de hoc more diſputat Boettigerus in proluſione anni 1794 p. 5. ablegans ad Qu. 12, 7, 3. et apponens egregium Plutarchi locum: (Ῥωμαῖοι) καὶ πάνυ τοὺς νέους

Nam, ut, quod ſentio, ſemel finiam, tanto eſt accuſare, quam defendere, quanto facere,
4 quam ſanare, vulnera, facilius. Plurimum autem refert, et *quid* protulerit adverſarius, et *quomodo.* Primum igitur intuendum eſt, id, cui reſponſuri ſumus, proprium ſit ejus judicii, an ad cauſam extra arceſſitum. Nam, ſi eſt proprium; aut negandum, aut defendendum, aut transferendum. extra haec
5 in judiciis fere nihil eſt. *Deprecatio* quidem, quae eſt ſine ulla ſpecie defenſionis, rara admodum, et apud eos ſolos judices, qui nulla certa pronunciandi forma tenentur: quanquam illae quoque apud C. Caeſarem et Triumviros pro diverſarum partium hominibus actiones, etiamſi precibus utuntur, adhi-

Nam ut quod. Turic. Camp. *quanquam ut q.* cum Alm. niſi quod hic dicitur omittere *ut* (cf. 5, 12, 22. item mox hac §). Guelf. *Nam quod* cum Voſſ. 1. Illa veterum librorum ſcriptura fortaſſe eſt frugi, ſi cum vehementia dictum interpreteris et ſubaudias: *quanquam quid opus eſt tot verbis!*

4. *quid protulerit.* Turic. *qui profuerit.* (Alm. *qui profuderit* cf. modo hac § item § 5.) cum Guelf. Camp. *quid profuerit* Voſſ. 1. *arceſſitum.* Turic. Guelf. Goth. Camp. *accerſitum* cum edd. ante Roll. Sed haec cauſa acta jam eſt. vide Dausqu. in v. Neque tamen ubique in vett. libb. meis prava ſcriptura. *utuntur.* Camp. *nituntur,*

ἐβούλοντο τοῖς ἀδικοῦσιν ἐπιφυομένους ὁρᾷν, ὥσπερ θηρίοις εὐγενεῖς σκύλακας. T. 2. p. 491. E.

Nam — finiam. Elegans forma ſibi quaſi ipſius inſtantis, et ſuam tarditatem indignantis. cf. 8. 3. 55. 9. 4. 138. 11, 3. 59. ſed et hic notcrit.

5. *Deprecatio — rara.* cf. 7. 4. 17.

certa — forma. cf. not. ad 3. 10, 1.

C. Caeſ. et Triumv. cf. not. ad 3. 8. 50.

bent tamen patrocinia: niſi hoc non fortiſ-
ſime defendentis eſt, dicere, *Quid aliud egi-
mus, Tubero, niſi ut, quod hic poteſt, nos
poſſemus?* Quod ſi quando apud Principem, 6
461 aliumve, cui, utrum velit, liceat, dicendum
erit, dignum quidem morte eum, pro quo loquemur, clementi tamen ſervandum eſſe vel talem: primum omnium non erit res nobis cum adverſario, ſed cum judice; deinde forma deliberativae magis materiae, quam judicialis utemur. Suadebimus enim,

hoc non fort. Jenſ. omittit *non* cum edd. ante Ald. exc. Camp. corrigente jam Regio, ſed ex aliis exemplis, non de conjectura. cf. ad 4, 2, 29. ut et proximum.

nos poſſemus. Turic. *n. non poſſumus* cum Alm. etſi hic *poſſemus.* cf. § 3. 8.

6. *lic. dicend.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 2. Goth. Ald. Stoer. Chouet. Leid. Roll. Burm. At Jenſ. cum Vall. et edd. ante Ald. inſerit *dicemus* quo accedunt Gryph. Gibſ. Obr. Geſn. Bip. et aliquot a Gibſ. memoratae. Regius, cum hoc inveniret, *dicend. er.* expunxit, retinuit *dicemus,* veriſſime judicans de ſententia. Hunc ſecuti ſunt Bad. Baſ. Capp. De ſuis Codd. altum tacet Gibſ. (5, 10, 64), Myſorum ultimus inter criticos. Quis in Quintiliano tulerit *dicemus, dicendum erit*, aut *primum omnium* hic in fronte novae ſententiae poſitum? Quod fieri neceſſe in Gibſoni et Geſn. conſtitutione. *clementi.* Sic Guelf. cum Goth. Vall. pro-

fortiſſime. Interpretor *confidentiſſime* ut 5, 10, 78 non: *cum magno argumenti pondere.* cf. mox § 21.

Quid — poſſemus. Cic. pro Lig. c. 4. init.

6. *Quod ſi — talem: primum — utemur.* A vocabulo *primum* ordire apodoſin, nec quidquam deeſſe orationi videbitur. Sin, poſt *dicendum erit*, abſolutam putas protaſin, omnia turbantur. *dicendum erit* interpretare, ſi tanti, *dicere cogeris, dicere neceſſe erit;* jam autem ſequuntur ea ipſa, quae ſola in tali cauſa dicenda relinquuntur. *primum omnium* eodem uſu quo *ante omnia* cf. 4, 2, 40. Ad *utrum* cf. 5, 10, 69.

ut laudem humanitatis potius, quam volup-
7 tatem ultionis concupiscat. Apud judices quidem, secundum legem dicturos sententiam, de confessis praecipere ridiculum est. Ergo, quae neque negari, neque transferri possunt, utique defendenda sunt, qualiacunque sunt: aut causa cedendum. Negandi duplicem ostendimus formam: *aut non esse factum; aut non hoc esse, quod factum sit.*

bantibus Bad. et Gesn. *clementem* Bern. Reliqui *clementia.* Antiquitus fortasse *autem* sequebatur hanc vocem, pro quo nunc est *tamen.*

7. *legem.* Camp. *leges* cum edd. ante Stoer. exc. Aldo.

praecipere. Guelf. *praecipue.* *sunt qu. sunt.* Sic Turic. Guelf. Camp. Tarv. Stoer. Chouet. Leid. Gibs. Obr. *sint — sunt* Jens. quod inveniens Regius transposuit, et sic Goth. Loc. Ven. Rusc. Ald. Bad. Bas. Gryph. Roll. Burm. Gesn. Bip. *cedendum.* Ioann. Ald. Gryph. Stoer. Chouet. Leid. Gibs. Roll. *cadendum.* Ioann. quidem etiam ante *causa* inserit *a* quod est in Voss. 3. quoque et vett. quibusdam edd. sed cum *ced.* Burm. ablegat ad 5, 8, 1. ubi pro *cedent* in aliquot edd. *cadunt*, item ad 2, 1, 5. ubi omnes *cedunt. Cedere causa*, collatis etiam hisce locis, facile apparet, esse non suscipere causam, tanquam non vincibilem. Sed mihi majus acumen et dignius Quintiliano inesse videtur nostro loco, si legitur: *cadendum.* Posuerat et antea: *ridiculum.* „Qui hoc noluerit, is etiam *causa cadere* optabit," quasi hoc sit, quod sanus optare possit. Alia hic ratio est, quam in binis istis locis; cum *causa* enim proprie jungitur *cadere*, cum *victoria* aut *onere*, non item. Geminus locus 7, 2, 12 „causa „periclitandum."

7. *de conf. praecipere.* Instruere oratorem praeceptis tractandorum eorum apud judices criminum, quae confiteatur reus.

transferri. Ad alium judicem cf. 3, 6, 83. 84.

cedendum. cf. not. crit.

non esse — non hoc esse. Status conjecturalis — status finitivus, sive *finitio*, quod vocabulum mox ponitur.

Quae neque defendi, neque transferri poſſunt, utique neganda: nec ſolum, ſi finitio poteſt eſſe pro nobis, ſed etiam, ſi nuda infitiatio ſupereſt. *Teſtes* erunt? multa in eos 8
dicere licet. *Chirographum?* de ſimilitudine literarum diſſeremus. Utique nihil erit pejus, quam confeſſio. Ultima eſt *actionis controverſia*, cum defendendi negandive non eſt locus, *translatio*. Atqui quaedam ſunt, 9
quae neque negari, neque defendi, neque
462 transferri poſſunt. *Adulterii rea eſt, quae,*

8. *diſſeremus.* Sic Turic. Camp. item Alm. et aliquot exempla Regio viſa; probanti. Reliqui *diſſerendum.*

translatio. Turic. Guelf. Camp. *id eſt relatio* cum Alm. (etſi is dicitur notam habere pro *eſt*, referentem aleph Hebr. cf. § 5. 13.) Goth. Voſſ. 2. 3. Vall. Bern. et edd. ante Ald. Regius correxit, et facile litera *t* potuit abire in *i*, ut ex noſtro fieret illa Codd. ſcriptura. Haec quidem omnium eſt MSS. etſi ſilentur Britannici, ubi, cum et Voſſ. 1. nulla mentio, ſuſpicio poſſit ſubnaſci, an forte Ioann. et Voſſ. 1. (cf. 4, 5, 5) dederint receptam. Sed Bodl., ſimiliter neglectum a Gibſ., recedere a Turic. Alm. non eſt credibile. Si objiceretur in edd. illud MSS. *id eſt relatio*, de gloſſa aliquid nobis ſuboleret profecto. Eadem manet ſuſpicio, ſi *id eſt translatio* ſcriptum fuit (cf. 5, 11, 3.), Geſn. quidem ipſius Qu. appoſitionem interpretatur vocem *translatio*, ſine *id eſt* ſubjectam, et poteſt commendare, quod mox eſt verbum *transferri.* Sed poterat uſurpari id, etiamſi nulla ante *translationis* propria appellatio. Malim igitur pro gloſſa expungi *translatio.* cf. *transl.* et *rel.* ad 3, 6, 23.

8. *translatio.* cf. not. crit. De re vide 3, 6, 69. 7, 5, 1.

9. *Adulterii.* Promiſcue enim in jure uſurpatur *adulterii* et *ſtupri* appellatio, cum in vidua proprie *ſtuprum* modo fiat. vide Dukerum de Latinitate ICtorum p. 122—30. Hunc quidem Fabii locum non excitant VV. DD. ſed 4, 2, 98. ubi contraria permutatio *ſtupri* pro *adulterio*, facilior illa.

cum anno vidua fuiſſet, enixa eſt. lis non erit. Quare illud ſtultiſſime praecipitur, quod defendi non poſſit, ſilentio diſſimulandum, ſi quidem eſt id, de quo judex pro-
10 nunciaturus eſt. At, ſi extra cauſam ſit adductum, et tantum conjunctum, malim quidem dicere, nihil id ad quaeſtionem, nec eſſe in his morandum, et minus eſſe, quam adverſarius dicit: tamen velut huic ſimulationi oblivionis ignoſcam. Debet enim bonus advocatus pro rei ſalute brevem negligentiae
11 reprehenſionem non pertimeſcere. Viden-

10. *ſit adduct.* Turic. Camp. inſerunt *et* cum Alm. non male, cum *extra cauſam adducere* inſolenter dicatur. Subeat etiam legere: „extra *ad* cauſ. add." ut 4, 1, 50. „ad cauſ. „*extra* pert." *tantum.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Bern. Reliqui *tamen*, quod praefert Regius. Mihi noſtrum potius viſum ob id quod mox ſequitur *tamen.* cf. 4, 2, 100.

anno. Francius malebat *annum*, hic quidem non malus augur. Suſpicor noſtram ſcripturam natam ex errore male jungendi *cum* quod praepoſitionem interpretabantur (cf. 5, 12, 14. not. crit.). Eandem varietatem vide apud Drakenb. ad Liv. Epit. l. 2. Nec tamen vitioſa recepta. cf. § 27, not. crit.

lis non erit. Fuit tamen undecimi menſis partus legitimus decretus ab Hadriano vide Gell. 3, 16. indicante Turnebo.

ſtultiſſime — ſilentio. cf. 4, 2, 65.

10. *ſit adductum.* vide not. crit.

velut huic. Capperonnerius transpoſuit *h. v.*, facili emendatione (cf. not. crit. ad § 2), vide 3, 8, 45. Sed ne ſic quidem video, quare haec dicatur *velut ſimulatio oblivionis*, cum ſit ipſa ſimulatio obl. Si quo referri recte poteſt *velut*, ad *oblivionem* adjunges. Poſſis *velut* mutare in *ut vel* (cf. not. crit. ad 5, 9, 16.) et poſt *dicit* inſerere *ita.*

dum etiam, ſimul nobis plura aggredienda ſint, an amolienda ſingula. Plura ſimul invadimus, ſi aut tam infirma ſunt, ut pariter impelli poſſint: aut tam moleſta, ut pedem conferre cum ſingulis non expediat: tum enim toto corpore obnitendum, et, ut ſic dixerim, directa fronte pugnandum eſt.
463 Interim, ſi reſolvere ex parte diverſa dicta 12
difficilius erit, noſtra argumenta cum adverſariorum argumentis conferemus. ſi modo, haec ut valentiora videantur, effici poterit. Quae vero turba valebunt, diducenda erunt: ut, quod paulo ante dixi, *Heres eras, et pauper, et magna pecunia appellabaris a creditoribus, et offenderas, et mutaturum tabulas teſtamenti ſciebas.* Urgent univerſa. 13

11. *etiam ſimul.* Goth. (tac. Geſn.) Camp. inſerunt *an*, cum Andr. edd. ante Gryph. *num* Bodl. Obr. cf. 5, 4, 2. Burm. hic aliquot laudat, qui duplex *an* latinum negarint; rectiſſime illi. vid. et 7, 1, 13. *poſſint.* Jenſ. (tac. Geſn.) *ſit* cum Loc. et edd. ante Ald. Regius Graeciſmum defendi poſſe agnoſcens, recte monet, alienum tamen a Qu. more. Noſtrum et in Tarv. *directa.* Jenſ. *detecta* cum edd. ante Stoer. exc. Camp. Tarv. Ald.

13. *Urg. univ.* Turic. inſerit *jungunt.* Alm. *vingunt.* (cf. § 8. item mox). An *vincunt?* Sed videtur inconſulta ſimilium literarum iteratio.

11. *Plura — ſingula.* cf. 5, 12, 4. et hic mox § 12 *turba valebunt.*

directa fronte. cf. 2, 13, 5. 4.

12. *haec ut valentiora.* De uſu pronominis ad remotius relati cf. not. ad § 2.

paulo ante. 5, 12, 5.

magna — appellabaris. Inſolentius quod ſine praepoſitione ſtruitur *appellare*, cum alias ſit „*de* pecunia appellare." Neque tamen dubia ſcriptura, nec quidquam agit Capperonnerius interpungens poſt *pecunia*, ut hoc referatur ad *erat* (malatet in *eras*), quod defendit loco gemino „Hereditatem ſperabas *et magnam hereditatem.*"

At, ſi ſingula quaeque diſſolveris, jam illa flamma, quae magna congerie convaluerat, diductis, quibus alebatur, concidet: ut, ſi vel maxima flumina in rivos diducantur, qualibet tranſitum praebent. Itaque propoſitio quoque ſecundum hanc utilitatem accommodabitur, ut nunc ſingula oſtenda-
14 mus, nunc complectamur univerſa. Nam interim quod pluribus collegit adverſarius, ſatis eſt ſemel proponere: ut, ſi multas cauſas faciendi, quod arguit, reo dicet accuſator fuiſſe: nos, non enumeratis ſingulis, ſemel hoc intuendum negemus, quia non, quisquis cauſam faciendi ſceleris habuit, et
15 fecerit. Saepius tamen accuſatori congerere

At ſi ſing. Turic. *ut ad ſ.* Alm. *ut at ſi ſ.* (cf. modo, item § 14.) Goth. *et* (non *ut*, ut Geſn.) *ſi ſ.* cum Voſſ. 2. *At ſ.* Guelf. cum Voſſ. 1. 3. Hanc ego veram puto ſcripturam, ut eſt apud Juvenalem 3, 78. „in coelum, *juſſeris*, „ibit" et ſaepe in calidiore oratione. cf. § 3.

conc. ut. Turic. *c. continetur u.* a ſec. *c. et continetur u.* cum Alm. Bodl. *c. et conteretur et* Camp. cum Andr. Pro *concidet*, opinor, Burm. malit *conſidet.* Eleganter profecto. cf. 6, 2, 31. *diducantur.* Turic. Guelf. omittunt cum Alm. Voſſ. 3., ſine ſenſu. *ut nunc.* Sic Turic. Camp. cum Alm. *ea cum* Voſſ. 1. Reliqui *u. ea n.* Poterat eſſe ſextus caſus; ſed nihil neceſſe addi.

14. *ſatis eſt.* Turic. Guelf. Camp. *ſat. e.* Alm. *ſatis e.* dare narratur, per ſphalma Burm. profecto. cf. 4, 2, 45. mox tamen omnes *ſatis.* *reo dic.* Turic. *reum d.* cum Alm. cf. § 13. item mox. *enumeratis.* Turic. *numeratis* cum Alm. cf. modo item § 16.

13. *At ſi ſingula.* cf. not. crit.
flamma — flumina. Diſplicent implicitae ſibi ſimilitudines, ſingulae quidem egregiae. cf. 2, 4, 7.

argumenta, reo diffolvere expediet. Id autem, quod erit ab adverfario dictum, quomodo refutari debeat, intuendum eft. Nam, fi erit palam falfum, negare fatis eft: ut pro Cluentio Cicero, eum, quem dixerat accufator epoto poculo concidiffe, negat eodem
die mortuum. Palam etiam contraria, et 16
fupervacua, et ftulta reprehendere, nullius
14 eft artis: ideoque nec rationes eorum, nec exempla tradere neceffe eft. Id quoque (*obfcurum* vocant), quod fecreto, et fine tefte aut argumento dicitur factum, fatis natura fua infirmum eft (fufficit enim, quod adverfarius non probat); item, fi ad caufam
non pertinet. Eft tamen oratoris interim 17
efficere, ut quid aut contrarium effe, aut a caufa diverfum, aut incredibile, aut fupervacuum, aut noftrae potius caufae videatur

15. *dix. — epoto.* Turic. Camp. *dix. poto* omiffis reliquis. Ex Alm. nonnifi *poto* affertur.

16. *Ideoque — non probat.* Haec omnia defunt in Turic. Mire. Ex Alm. aliqua eorum afferuntur, neque ulla lacunae mentio. cf. § 14. 17.

17. *orat. int.* Sic Turic. Camp. Reliqui *i. o.* cf. § 2. 25. *aut a caufa.* Turic. Camp. omittunt *a.*

15. *pro Cluentio Cicero.* c. 60.

16. *contraria.* cf. 3, 3, 5. item hic § 17. 30. Sic et Dial. de oratt. c. 34 „ftulte „*contrarie.*"

quod fecreto — factum. Pfeudo-Turnebus bene ad partes vocat locum Cic. Philipp. 2. c. 4. ubi tam infirmi argumenti tractatio, in literis Ciceroni ab Antonio tributis.

fi ad. Regius pro *fi* malit *quod.* Equidem inferam *quid.* Recepta quidem vitio non caret.

esse conjunctum. *Objicitur Oppio, quod de militum cibariis detraxerit:* asperum crimen: sed id contrarium ostendit Cicero, quia iidem accusatores objecerint Oppio, quod is voluerit exercitum largiendo corrumpere.
18 *Testes in Cornelium accusator lecti a tribuno codicis pollicetur:* facit hoc Cicero supervacuum, quia ipse fateatur. *Petit accusationem in Verrem Q. Caecilius, quod fuerat quaestor ejus:* ipsum Cicero ut pro se videretur effecit.
19 Cetera, quae proponuntur, communis ratio habet. Aut enim *conjectura* excutiuntur, an

sed id contr. Sic Turic. Guelf. Camp. cumGoth. Voss. 1. Bern. et edd. ante Stoer. Reliqui omittunt *id* inter quos recensetur Alm. cf. § 16. item mox.

18. *qu. ipse fat.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. Reliqui *q. idem f. ipse.* Alm. *q. f. ipse.* cf. modo, item § 19.

Q. Sic Goth. (tac. Gesn.) *L.* Turic. (sed a pr. manu *C.*) Guelf. Camp. cum Alm. Voss. 1. 3. Bern. Reliqui integrum praenomen. cf. 5, 11, 39. 6, 1, 20.

19. *comm. — habet.* Sic Camp. solus. Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *communis habet.* Alm. Voss. 1. 2. *communes habent* (cf. § 18. item mox). Reliqui *communes locos habent.* Significatio *locorum communium*, qualis hic foret, aliena plane ab omni consuetudine, ut cogeretur Capper. nova de iis praecipere ad h. l. *Ratio* facile excidebat, *rō* notata per compen-

Oppio. vid. 5, 10, 69.

18. *in Cornelium.* vid. 4, 3, 13.

Q. Caecilius. vide Cic. Divinat. in Q. Caec. c. 2. 6. 11. et passim. Hunc Caecilium, Judaeum et ipsum, testante Plutarcho vit. Cic. p. 864 C. cf. cum altero ad 3, 1, 16.

19. *Cetera — habet.* Non sine insolentia *habere*, h. e. continere, dicitur *ratio* ea *quae proponuntur.* Acquiescendum tamen videtur in hac scriptura. *Communis ratio* facile intelligitur, modus receptus tractandi argumenta, idemque *communis* probanti et refutanti.

vera ſint; aut *finitione*, an propria; aut *qualitate*, an inhonesta, iniqua, improba, inhumana, crudelia, et cetera, quae ei generi accidunt. Eaque non modo in propoſitioni- 20
bus, ſed in toto genere actionis, intuenda, An ſit *crudelis?* ut Labieni in Rabirium, lege perduellionis; *Inhumana?* ut Tuberonis Ligarium exulem accuſantis, atque id agentis, ne ei Caeſar ignoſcat; *Superba?* ut in Oppium ex epiſtola Cottae reum factum.
Proinde *praecipites*, *inſidioſae*, *impotentes* 21

dium (cf. 5, 13, 1.) ut et *res.* (cf. 5, 7, 13. not. ex.) quocum confunditur mox § 25. quanquam Camp. editio non eſt immunis a correctionibus. cf. 6 Pro. 6. 7. 9. 11. 13. 15. 6, 1, 5. 9. 40. 6, 3, 13. 16. 47.

19. 20. *inhumana crud.* — *Inhumana.* Haec omnia poſt prius *inh.* abſunt a Turic. afferuntur inde aliqua ex Alm. cf. modo, item § 21.

generi accidunt. συμβέβηκε. Hic quidem ea quae *generi accidunt*, ſunt ſpecies generi ſubjectae. cf. 3, 6, 56. Ibi ſane magis ex uſu Peripateticorum adhibitum vocabulum, quem vide apud Porphyr. in Iſag. p. (Ariſt. Buhl.) 395. 414. Sed in illa veterum denominandi libertate (cf. not. ad 3, 6, 25.) potuerunt ſpecies videri accidentia generis.

20. *lege perduellionis.* Hac enim lege cum niteretur actio Labieni, non poterat non eſſe atrociſſima poena rei, ſi condemnaretur. vid. argumentum orationis Ciceron. pro C. Rabirio, perduellionis reo, item ejusd. orat. c. 3 extr. 4. 5.

Superba. Videtur *ſuperbum*, ſoli proconſulis contra quaeſtorem ſuum teſtimonio fidem exigere; neque in judicio dicto, ſed literis familiaribus ſcripto. cf. § 17. item § 30 ubi apparet, veritatem Cottae pro ſummo argumento eſſe accuſatori. Praegravabat in hac cauſa reum magiſtratus auctoritas, cui et ipſe Cicero arrepſit, quanquam dicens in Cottam. vid. 11, 1, 67.

21. *Proinde.* Hic quidem non mala videtur Geſneri κρίσις, optantis *perinde* (cf. 3, 8, 38). Vocabula haec ubique

deprehenduntur. Ex quibus tamen fortiſſime invaſeris, quod eſt aut omnibus periculoſum, ut dicit Cicero pro Tullio, *Quis hoc ſtatuit unquam, aut cui concedi ſine ſummo omnium periculo poteſt, ut eum jure potuerit occidere, a quo metuiſſe ſe dicat, ne ipſe poſterius occideretur?* aut ipſis judicibus, ut pro Oppio monet pluribus, *ne illud actionis genus in*
22 *equeſtrem ordinem admittant.* Nonnunquam tamen quaedam bene et contemnuntur, vel tanquam levia, vel tanquam ad cauſam nihil pertinentia. Multis hoc locis facit Cicero. Sed haec ſimulatio interim hucusque procedit, ut, quae dicendo refutare non poſſu-

21. *Tullio.* Tarv. *Bullo.* Jenſ. *Bullio* cum edd. ante Ald. *eum.* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *cum.* correxit Regius. *ut pro Oppio.* Turic. *propoſitum* cum Alm. cf. § 19. 20. 23.

22. *bene et.* Sic Turic. cum Alm. Voſſ. 1. *et bene* Camp. Reliqui omittunt *et.* *facit.* Turic. Camp. *fecit* cum Alm.

paene confunduntur vide Drakenb. ad Liv. 27, 8, 18. item in noſtro 5, 9, 11. 5, 10, 112. mox h. c. § 58. 6, 4, 20. Sed Qu. *ut, atque,* omnibus fere locis ſubjicit voci, quod quidem hic poni non poterat. Convenit tamen *perinde* orationi eo ſignificatu, quem dant vett. Gloſſae παραπλησίως, ὁμοίως.

pro Tullio. cf. 4, 2, 131.

poſterius. Pro hoc Francius *potius* malit, Capperonnerius *prius.*

22. *bene et contemnuntur.* cf. § 10.

Multis — Cicero. Inſignem locum ponit Geſn. pro Roſc. Am. c. 29. extr.

Sed — calcemus. Cum *Sed* in omnibus ſit libris, videntur haec cum reprehenſione dici et referenda eodem quo § 9 *ſtultiſſime*; cui tamen obſtat uſus primae perſonae *calcemus.* Malit fortaſſe aliquis: *Et* pro *ſed*, ubi nulla erit improbatio (cf. 4, 2, 65).

mus, quasi fastidiendo calcemus. Quoniam 23
vero maxima pars eorum similibus constat, rimandum erit diligentissime, quid sit in quoque, quod assumitur, dissimile. Id *in jure* facile deprehenditur. Est enim scriptum de
466 rebus utique diversis, tantoque magis ipsarum rerum differentia potest esse manifesta. Illas vero *similitudines*, quae ducun-

23. *Quon. — eorum.* Turic. *Q. in has* (a sec. manu *his*) *erit vero pars* (a sec. manu inseritur *et*) *e.* cum Alm., sine correctionibus (cf. § 21. item hac §). *Q. v. m. p. in his et e.* Camp. Priores scripturas non expedio; nisi forte trajiciendo natae ex illa Campani in qua est manifestus error librarii arguntantis; sed *erit* unde sit non exputo. *Id.* Turic. Guelf. Camp. omittunt cum Alm. Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald. Reposuit Regius, sed habet, nisi dormitavimus, Goth., et Voss. 3. *id* pro *in*, ut videtur. *ipsarum.* Jens. (tac. Gesn.) *ipsa* cum edd. ante Stoer. Sed Camp. et MSS. mei receptam.

23. *eorum.* Fluctuat pronomen, nec certum habet respectum. Suspicor intelligi ea „quae dicendo refutare non „possumus." cf. not. crit.

in jure. Intelliguntur quaestiones legales. cf. 3, 5, 4.

Est enim — diversis. Nunquam enim lex perscripta est de hoc ipso, quod nunc tractamus, facto. Hoc est in *utique.* Nec *diversis* debet accipi *variis*, *inter se diversis*, quod facit Gedoynus; sed diversis ab hac, quae cum maxime in judicium venit. Alii *scriptum* interpretantur legem illam, cujus similitudine utatur, qui dicit, et volunt exemplum petitum a statu collectivo, sive syllogismo (cf. 3, 6, 46. 61). Sed hoc ex verbis *in jure* non recte elicitur, quae latius patent, quam ut una illa significetur ex quaestionibus legalibus.

ipsarum. Jam si ne lex quidem potest doceri de hoc ipso facto statuisse; quanto facilius, duo facta, ad quae accommodetur lex, inter se diversa ostendere. *Res* autem hic pro *factis* usurpantur, unde et mox illa locutio *exempla rerum.*

tur ex mutis animalibus, aut inanimis, facile
24 eſt eludere. *Exempla* rerum varie tractanda ſunt, ſi nocebunt: quae ſi vetera erunt, fabuloſa dicere licebit; ſi indubia, maxime quidem diſſimilia. Neque enim fieri poteſt, ut paria ſint omnia: ut, ſi Naſica poſt occiſum Gracchum defendatur exemplo Ahalae,

inanimis. Turic. *animae* cum Alm. cf. hac ipſa §. item § 24.

24. *vetera.* Turic. *ultra.* Jenſ. *vera* cum edd. ante Ald. Noſtrum Guelf. Goth. Vall. Alm. Voſſ. 2. Camp.

ſi indubia. Turic. *ſi indubi*, a ſec. manu *ſin dubia*, et ſic Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Bodl. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Noſtra eſt in Alm. Guelf. Bern. Ald. Stoer. Chouet. Leid. Multi cum Regio transponunt *ſi dubia — ſin vera* ut Gibſ. Roll. Capper. et vetuſtiores. Ab Obr. inde fere *ſi vetera — ſive dubia* quod defendit Burm. *ſive* accipiens *vel* (ſubaudiendo *dicere licebit*); male profecto. Geſnerus fluctuat inter noſtram et illam Regianam transpoſitionem; propenſior tamen in noſtram. *enim fieri.* Turic. Camp. *eſſe* cum Alm. Male. *ut — omnia.* Guelf. *utra ita ſit optima.* Voſſ. 1. *Utrum ita ſit optima.* Voſſ. 3. *ita ſit optima.*

defendatur. Guelf. *oſtendatur.* Camp. *defenditur.*

Ahalae. Turic. *athaleam.* Alm. *ut baleam.* Guelf. *Halae.* cum Jenſ. et edd. ante Roll. Sed Goth. *Nualae*, ſed *N* correctum ex *H.* Noſtra eſt in Ioann. Bern. (recedente a Guelf. vid. 5, 10, 113.) Camp. et a Rollino inde. vide Drakenb. ad Liv. 4, 16 extr. item noſtr. 5, 11, 16.

24. *tractanda.* cf. 5, 12, 7.

indubia. Recte ſuſpicatur Regius *indubitata* legendum, quod noſtro frequens (cf. 5, 9, 2, et paſſim). Eſt tamen *indubium* apud Tacitum quoque.

maxime quidem. Hoc refertur ad § 25 *Si def. omnia.*

ſint omnia. Malim *ſ. omnino*, vel *ſ. per omnia.* cf. Plin. H. N. 37, 11 „*per omnia* „ſimilis." noſter 10, 1, 28 „*per omnia* ſequendos." Et loco nimis ſimili 5, 2, 3 „*per* „*omnia — ſimilis.*" item VV. DD. ad Vellej. 2, 31, 1.

Naſica — Ahalae. cf. 5, 7, 21 et 5, 9, 13.

a quo Maelius eſt interfectus: *Maelium regni affectatorem fuiſſe; a Graccho leges modo latas eſſe populares: Ahalam magiſtrum equitum fuiſſe; Naſicam privatum eſſe*, dicatur. Si defecerint omnia, tum videndum erit, an obtineri poſſit, ne illud quidem recte factum. Quod de exemplis, idem etiam *de judicatis* obſervandum. Quod au- 25
tem poſui, referre, *quo* quidque accuſator *modo* dixerit, huc pertinet, ut, ſi eſt minus efficaciter elocutus, ipſa ejus verba ponantur; ſi acri et vehementi fuerit uſus oratione, eandem rem noſtris verbis mitioribus proferamus: ut Cicero de Cornelio, *Codicem* 26
attigit: et protinus cum quadam defenſione: ut, ſi pro *luxurioſo* dicendum ſit, *Objecta*

Maelius. Camp. *Emilius* omiſſo *eſt*. Guelf. *melius* et ſic reliqui, quanquam litera majuſcula. cf. 5, 11, 12.

Maelium. Sic Guelf. *M. Emilium* Camp. *M. Aelium* Goth. *M. elium* Voſſ. 1. 3. *M. Aemilium.* Bern. Reliqui *Melium.*

tum. Turic. omittit cum Alm. (cf. § 23. 27) Placet.

obtineri. Turic. Camp. *obtinere* cum Alm. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald.

25. *acc. modo.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. Reliqui *m. a.* cf. § 17. 27.

rem. Turic. *rationem rem*, ſed poſterius ſubterlitum. Camp. *orationem.* Facilis confuſio ſcriptorum per compendia.

26. *de Corn.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Bern. et edd. ante Baſil. exc. Aldo. Reliqui *pro C.*

et protinus. Turic. Camp. omittunt *et* cum Alm. Sed Turic. a pr. manu dans *attiget* pro *attigit*, erroris originem demonſtrat.

privatum. cf. Cic. in Cat. 1, 1 ibique Interpp.

tum videndum. Malim *jam v.*

25. *quo — modo.* vid. § 4.

26. *Codicem attigit.* vide § 18.

eſt paulo liberalior vita. Sic et pro *ſordido parcum*, pro *maledico liberum* dicere licebit. 467
27 Utique committendum nunquam eſt, ut adverſariorum dicta cum ſua confirmatione referamus, aut etiam loci alicujus executione adjuvemus, niſi cum eludenda: *Apud exercitum mihi fueris, inquit; tot annis forum non attigeris; abſueris tamdiu; et, cum tam longo intervallo veneris, cum iis, qui in foro*

liberalior. Guelf. *liberior* cum Vall. recte rejiciente Badio, ob id quod ſequitur „pro maledico *liberum;*" dubitante Burmanno, et exempla ponente Nep. Themiſt. c. 1 „*liberius* vivebat." et Terent. Andr. 1, 1, 25. „*liberius* vivendi." Terentianum locum aufert Bentlejus, ſcribens *libera.*

27. *committ. nunquam.* Sic Turic. Camp. Reliqui *n. c.* cf. § 25. 29. *loci.* Turic. *joci* cum Alm. Bern. Jenſ. et edd. ante Ruſc. (cf. 5, 11, 21) item Ald. Baſil. Regius correxit, cui addicunt Guelf. Goth. Vall. Camp.

adjuvemus. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *adjuves* cum Voſſ. 2. 3. Bern. et edd. ante Gryph. *adjuvem* Alm. (cf. § 25. 28). Neceſſaria correctio, ob *referamus* quod praecedit; ſed neſcio cujus. *cum elud.* Badii margo *eum eludendo* quod blandiretur, ſi pro *adverſariorum* eſſet *adverſarii.* Margo Baſil. et Vid. *cum eludendo.* Goth. *c. eluenda.* *tot annis.* Turic. *quod a.* cum Alm. *quot a.* Camp. *t. annos* Goth. quod malit Burm. auctore Servio ad Aeneid. 1, 47. vid. eundem ad Ov. art. am. 1, 648. et accuſativum dant Ciceronis libri; qui et dirimunt aliter *t. a.* referentes ad priorem ſententiam. cf. § 9 not. ex.

pro ſordido — liberum. cf. 4, 2, 77.

27. *loci.* i. e. communis vid. 4, 2, 117.

cum eludenda. Accuſativum intellige participii, et ex proximis intellige *adjuvamus,* vel potius *referimus.*

Apud exercitum. Cic. pro Murena c. 9.

cum tam longo. *Tam* abeſt a libris Ciceronis cf. 5, 11, 41.

habitarunt, de dignitate contendas? Praeterea 28 in contradictionibus interim totum crimen exponitur, ut Cicero pro Scauro circa Boſtarem facit, veluti orationem diverſae partis imitatus. Aut pluribus propoſitionibus junctis, ut pro Vareno, *Cum iter per agros et loca ſola faceret cum Pompuleno, in fami-*

de dign. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Jenſ. et edd. ante Burm. qui *de* expunxit, quia recte abſit a Ciceronis libris. Erneſtus repoſuit et illic. *in contrad.* Guelf. Camp. *de c.* cum Goth. Vall. et edd. ante Ald. *in contradictiones* Turic. *in contradictionem.* Alm. (cf. § 27. item hac §). Erat profecto *in contradictione.* *circa.* Sic Turic. Reliqui *contra.* cf. 4, 2, 19. 7, 2, 10. *veluti.* Sic Turic. (a manu ſec.) Camp. Reliqui *velut.* Ex noſtro patet fons erroris Turic. (a pr. manu) *velut in rationem* qui eſt in Guelf. Bern. *velut in orationem* Alm. cf. modo hac § item § 30.

Pompuleno — Pompulenum. Sic Voſſ. 1. 3. Sed Turic. *pompulenio* (a ſec. manu *pompulenium*) — *pompulenium* cum Camp. Noſtrum nomen eſt apud Muratorium p. 1067, 3. ibidem 1023, *Pompulledius.* Reliqui hic *Populeno — Populenum* quod nusquam inveni praeterea.

28. *contradictionibus.* cf. 4, 2, 29. Malim ſingularem hic legi. vid. not. crit.

pro Scauro. cf. 4, 1, 69.

circa Boſtarem. Fit mentio hujus hominis, Nora, urbe Sardiniae, oriundi, cujus mors objecta fuiſſe videtur Scauro. vid. Fragm. Cic. ap. Ern. p. 1056. Locus Severiani, rhetoris ex Pithoeanis, p. apud hunc 306, qui ſervavit fragmentum, cum noſtri disputatione magnopere convenit. „Reſponſurus autem adverſario primum id, quod ille „poſuerit, verbis infirmioribus „pronunciato (cf. § 25). „Quae vero incredibilia viſa „fuerint aut imbecilla, ita „univerſa ponantur ſicut ab „adverſario dicta ſunt: ut eſt „illud, Boſtarem igitur quendam" cet. cf. et 7, 2, 10.

imitatus. An forte *mutuatus*, ut *veluti* magis proprie dicatur?

Aut — junctis. Hoc *Aut* referes ad id quod ſequitur § 29 *Interim.* cf. 4, 3, 16. item 6, 2, 12. Sic et Sueton. Caeſ. c. 81. *interdum — alias.*

pro Vareno. cf. 5, 10, 69.

*liam Anchariariam incidiſſe dixerunt, deinde
Pompulenum occiſum eſſe, illico Varenum
vinctum aſſervatum, dum hic oſtenderet,* 368
quid de eo fieri vellet. Quod eſt utique
faciendum, ſi erit incredibilis rei ordo, et
ipſa expoſitione fidem perditurus. Interim
per partes diſſolvitur, quod contextu nocet:
et plerumque id eſt tutius. Quaedam con-
tradictiones natura ſunt ſingulae. id exem-
29 plis non eget. *Communia* bene apprehen-
duntur, non tantum, quia utriusque ſunt
partis; ſed, quia plus proſunt reſpondenti.
Neque enim pigebit, quod ſaepe monui,

illico. Guelf. *illic.* *aſſerv.* Camp. *ad ſenatum.* Jenſ. (errante Geſn.) *obſervaſſe* cum edd. ante Ald. exc. Tarv. *adſervatione* Voſſ. 1. 3. Reliqui (praeter Bip.) *adſervatum.*

faciendum. Turic. Guelf. Camp. omittunt cum Alm. Voſſ. 2. 3. Goth. Vall. et edd. ante Ald. Hic pro *utique* dat *utile* cum Badio, quod et ipſum ſuaſerat Regius, ſed idem noſtrum de conjectura inſeri voluit, quod expreſſerunt reliqui; rectiſſime.

29. *quia plus.* Turic. Camp. *plus quia.* Fortaſſe non ſine conſilio ſcriptoris ipſius; duriuſcule tamen. cf. § 27. 42.

29. *Communia.* vid. 5, 12, 5. *apprehenduntur* autem egregie dicitur, quod ſaepe apud noſtrum valet: *in ſuam utilitatem convertere* veluti 6, 4, 18. 9, 2, 74.; hic etiam ſignificantius, quia tanquam *commune* in medio poſitum erat, ut utervis *apprehendens* ſuum faceret

quod ſaepe monui. Ingenioſa eſt et vera, ut videtur, Geſneri animadverſio, ſuſpicantis hoc familiari ſermone ſaepius monuiſſe Quintilianum; neque enim in ipſo opere noſtro tale quid inveniri. Dicat aliquis, plurimis illis locis, ubi *communia* nominet Qu., ſubeſſe reprehenſionem omnibus, ut potuerit ſibi videri hoc ipſum diſerte monuiſſe, quod, vocabulum uſurpans, ſemper in animo habuerit. cf. 4, 1, 71. quem ipſum locum memorat Geſn. Eſt tamen inſolens *referre* interpretari: „iterum ponere

referre. Commune qui prior dicit, contrarium facit. Eſt enim contrarium, quo ad- 30
verſarius bene uti poteſt. *At enim non veriſimile eſt, tantum ſcelus M. Cottam eſſe commentum. Quid? hoc veriſimile eſt, tantum ſcelus Oppium eſſe conatum?* Artificis autem eſt, invenire in actione adverſarii, quae inter ſemet ipſa pugnent, aut pugnare videantur: quae aliquando ex rebus ipſis manifeſta ſunt: ut in cauſa Coeliana: *Clodia aurum ſe Coelio commodaſſe dicit, quod ſignum magnae familiaritatis eſt; venenum ſibi paratum, quod ſummi odii argumentum eſt.* Tubero Ligarium accuſat, *quod is in* 31

facit — *contrarium.* Turic. Camp. omittunt cum Goth. Alm. et edd. ante Ald. niſi quod *facit* (quod inſeri juſſerat Regius) ſervant Tarv. et Ruſc. (cf. § 27). Noſtra eſt ſaltem in Guelf. et Vall. niſi in multis qui ſilentur.

30. *commentum.* Turic. *contentum*, a ſec. manu *conatum* et ſic Camp. *inter.* Turic. Camp. *contra* cum Alm. in Guelf. *quae al. ex.* Turic. *q. de a. et* cum Alm. cf. § 28. item mox. *Coeliana.* Turic. *juliana.* Alm. *viliana.* cf. modo, item § 34. *Clodia.* Turic. Camp. *Claudia.* *quod ſign.* Turic. Camp. inſerunt *etiam* cum Alm.

„repetere," et hoc ſignificet neceſſe eſt, ſi reſpicit *monui* ad ea, quae dixerit in hoc ipſo opere. Sin ad familiares cum diſcipulis ſermones pertinet, *referre* eſt „narrare, „cum lectore communicare;" et haec eſt recepta verbi poteſtas. cf. 6, 3, 106.

30. *At enim.* cf. § 20.

in cauſa Coeliana. Cic. pro Coelio. c. 13. „maximum video ſignum cujusdam egregiae familiaritatis" — „magnum rurſus odium video „cum crudeliſſimo diſcidio „extitiſſe." Quintilianus rem ipſam ponit, Ciceronis verba referre nequaquam vult.

31. *Tubero Ligarium.* Cic. pro Lig. c. 3. „Quis putet „eſſe crimen, fuiſſe in Africa „Ligarium? nempe is, qui „et ipſe in eadem Africa eſſe

Africa fuerit; et queritur, quod ab eo ipse in Africam non sit admissus. Aliquando vero praebet ejus rei occasionem minus considerata ex adverso dicentis oratio: quod accidit praecipue cupidis sententiarum, ut ducti occasione dicendi non respiciant, quid dixerint, dum locum praesentem, non totam
52 caussam, intuentur. Quid tam videri potest contra Cluentium, quam censoria nota? Quid tam contra eundem, quam filium ab Egnatio corrupti judicii, quo Cluentius Oppianicum circumvenisset, crimine exhere-
53 datum? At haec Cicero pugnare invicem ostendit. *Sed tu, Acci, consideres, censeo, diligenter, utrum censorium judicium grave velis esse, an Egnatii. Si Egnatii: leve* 469
est, quod censores de ceteris subscripserunt. Ipsum enim Egnatium, quem tu gravem esse

51. *Afr. fu.* Camp. *Africam fugerit* cum Turic. a manu sec., a pr. enim nostra. *non sit.* Omittit negationem Turic. cf. ad 4, 2, 29. *ducti.* Turic. *dicta*, a sec. manu *data* et hic Camp.

53. *Acci.* Guelf. Camp. Jens. (errante Gesn.) *acti* cum Bodl. et edd. ante Ald. *Atti* Goth. Alm. cum libris Cic. Nulla Turic. varietas memoratur.

„voluit, et prohibitum se a „Ligario queritur.“ Huc addunt locum Appuleji insignem in hoc exemplum. Apolog. p. Elmenh. 289. 90. „An „non contraria accusatis? „peram et baculum, ob auctoritatem: carmina et speculum, ob hilaritatem: unum „servum, ut deparci: tres libertos, ut profusi?“

cupidis sententiarum. cf. 2, 4, 31. 32.

locum praesentem. cf. 2, 11, 6.

32. *contra Cluentium.* cf. 5, 11, 13. apud Ciceronem quidam pro Clu. est c. 48.

vis, ex senatu ejecerunt. Sin autem censorium, hunc Egnatium, quem pater censoria subscriptione exheredavit, censores in senatu, cum patrem ejicerent, retinuerunt. Illa ma- 34 gis vitiose dicuntur, quam acute reprehenduntur, *argumentum dubium* pro necessario, *controversum* pro confesso, *commune pluribus* pro proprio, *vulgare, supervacuum, serius constitutum, contra fidem.* Nam et illa acci-

sin. a. cens. Turic. Guelf. *s. a. censorum* cum libris Ciceronianis. Superius tamen omnes contra Cic. *censorium.*

hunc Egn. Sic Turic. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Alm. et edd. ante Basil. et libris Ciceronianis. *h. ipsum enim E.* Guelf. qui modo post *subscripserunt* omittit *ipsum enim.* Reliqui inserunt *ipsum.*

34. *com. pluribus pro.* Sic Turic. cum Bodl. Alm. Goth. Loc. et edd. ante Stoer. quo accedunt Roll. Capp. Inserunt *pro* post *com.* Camp. Jens. quod correxit Regius. Reliqui omittunt *pluribus.* Gesnerus et ipse resumere suadebat.

vulgare. Turic. *legare vulg.* cum Alm. Solo repetendarum literarum errore. cf. § 30. *serius const.* Sic Turic. a secunda manu, cum a prima esset *servum const.* (cum Alm. hoc. cf. modo item § 36.) Camp. cum Andr. et edd. ante

33. *censoria subscriptione.* „Est, credo, lusus in hac formula. *Subscribere* dicuntur „censores, cum in tabulis sub „nomine civis, quem nota„runt, caussam notae vel anim„adversionis suae subscribunt; „unde circa hunc ipsum locum „*subscriptionem* saepe pro ipsa „nota ponit Tullius. Egna„tius, senex delirus, levis „et parum sibi constans, nota„tus ipse a censoribus, cen„suram in filium exercet, et „exheredationi caussam *sub„scribit.*" Haec quidem docte Gesnerus, quanquam ad Ciceronem pertinentia, non ad Qu.

24. *commune pluribus* Addidit *plur.* ut secerneret hoc ab illo *communi* § 29. proprio appellato.

vulgare. Nonnisi gradu distare videtur a praecedenti. cf. 4, 1, 71 ubi eadem reprehensio in prooemio usurpata.

serius constitutum. Intellige *argumentum.* Potest autem *argumentum* dici *serius constitu-*

dunt parum cautis, ut crimen augeant, quod
probandum eſt; de facto diſputent, cum de
auctore quaeratur; impoſſibilia aggrediantur;
pro effectis relinquant vix dum inchoata; de
55 homine dicere, quam de cauſa malint; ho-
minum vitia rebus aſſignent, ut, *ſi quis de-
cemviratum accuſet, non Appium*; manife-
ſtis repugnent; dicant, quod aliter accipi
poſſit; ſummam quaeſtionis non intueantur; 47*
non ad propoſita reſpondeant: quod unum
aliquando recipi poteſt, cum mala cauſa adhi-
bitis extrinſecus remediis tuenda eſt, ut *cum
peculatus reus Verres, fortiter et induſtrie*
56 *tuitus contra piratas Siciliam dicitur*. Eadem

Baſil. quo acc. Gryph. niſi quod Jenſ. Tarv. *ſervis c.* quod correxit Regius. Reliqui omittunt *ſerius*.

55. *vitia*. Turic. Guelf. Camp. *vitam* cum Goth. et edd. ante Obr. Hunc, ſive ex Arg. ſive de conjectura, praeſtantiſſima, noſtrum reponentem ſecuti omnes praeter Roll.

tuitus. Camp. *tutatus* cum Goth. Andr. et edd. a Ruſc. (cf. § 29.) inde ad Stoer. quod placet Regio; mihi item.

tum, cum petitur ex SCto aut ſtatuto principis, quod poſt eam prodiit cauſam, quam agimus. cf. 4, 1, 41. *genus cauſae conſtitutum*. Refert Badius, Vallam annotaſſe vitia haec argumentorum non omnia vitata a Cicerone, juniore adhuc, ut pro Quintio et pro Roſc. Amerino; apud Lactantium autem, Ciceronem Chriſtianum, etiam frequentia.

crimen — probandum. cf. 4, 5, 6.

55. *tuitus — Siciliam*. Cic. in Verrem 5, 1. „Sed quaedam mihi magnifica et praeclara ejus defenſio oſtenditur —. Ita enim cauſa conſtituitur, provinciam Siciliam virtute et vigilantia ſingulari, dubiis formidoloſisque temporibus, a fugitivis atque a belli periculis tutam eſſe ſervatam. — Novi locum: video ubi" (Ern. malit *ut:*) „ſe jactaturus ſit Hortenſius."

adverſus contradictiones nobis oppoſitas praecepta ſunt: hoc tamen amplius, quod circa eas multi duobus vitiis diverſis laborant. Nam quidam etiam in foro tanquam rem moleſtam et odioſam praetereunt: et iis plerumque, quae compoſita domo attulerunt, contenti, ſine adverſario dicunt: et ſcilicet multo magis in ſcholis, in quibus non ſolum contradictiones omittuntur, verum etiam materiae ipſae ſic plerumque finguntur, ut nihil dici pro parte altera poſſit. Alii dili- 37
gentia lapſi, verbis etiam vel ſententiolis omnibus reſpondendum putant, quod eſt et infinitum, et ſupervacuum. non enim cauſa reprehenditur, ſed actor: quem ego ſemper videri malim diſertum, ut, ſi dixerit quod rei proſit, ingenii credatur laus eſſe, non cauſae: ſi forte quod laedat, cauſae, non

36. *et. in foro.* Turic. Guelf. Camp. omittunt *in* cum Alm. Vall. Jeuſ. (tac. Geſn.) Tarv. correxit Regius. *e foro* Goth. (tac. Geſn.). *et iis.* Guelf. *etenim* cum Bern. Goth. Vall. et edd. ante Ald. correxit Regius, aſtipulante Turic. Camp. quanquam hic *is* pro *iis*.

non ſolum. Turic. Guelf. omittunt *non* cum Alm. Sed Turic. a ſec. manu reponit (cf. § 34. 37.) vide 4, 2, 29.

37. *mal. diſ.* Sic Turic. Guelf. cum Alm. Voſſ. 1. Baſil. Reliqui inferunt *ſic*. *rei proſit.* Turic. *re promiſit.* Alm. *repmi.* (cf. § 36. 38.) *rei profuerit.* Guelf. Camp. cum Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. *forte quod.* Turic. Camp. Goth. Alm. Ioann. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. *quando forte*

36. *hoc — amplius.* vid. 3, 6, 73. Accipias tamen et nominativum *hoc*.

etiam in foro. Malim *et in f.* (quod in aliquot edd. eſſe narrat Burm.) ut *et* referatur ad „*et ſcilicet*."

ſine adverſario. Cum irriſione hoc dicitur pro eo: ſine reſpectu adverſarii.

38 ingenii culpa. Itaque illae reprehensiones, aut obscuritatis, qualis *in Rullum* est; aut 471 infantiae in dicendo, qualis *in Pisonem;* aut inscitiae rerum verborumque, et insulsitatis etiam, qualis *in Antonium* est, animo dantur

non Jens. (errante Gesn.) cum edd. ante Basil. *quando forte* Basil. ad Stoer. qui primus nostram. Guelf. *forte q̄n* i. e. *f. quando.*

38. *reprehensiones.* Turic. *responsiones.* Solus, quantum video. cf. 5, 7, 14. Hic quidem vulgatam praefero, non solum ob id quod est modo *reprehenditur* (§ 37) sed etiam quod cum modo omnem actoris vituperationem vetuisset, hic docet, quare Cicero tamen in hoc genus inciderit; ubi *reprehensio* significantior, quam *responsio*, cui etiam genitivus minus proprie adjungebatur quam *reprehensioni.*

aut — aut — aut. Omittit primum Camp. alterum et tertium Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) cum Alm. et edd. ante Bad. *animo dantur.* Sic Turic. (a pr. manu) Guelf. cum Alm. et edd. Stoer. Chouet. Leid. Reliqui *accommodantur* ut et Turic. a sec. manu, quanquam *acomodantur.*

38. *reprehensiones.* cf. not. crit.

in Rullum. Cic. de agraria 2, 5. extr.

in Pisonem. Cic. in Pis. c. 1. 30 et passim.

in Antonium. Philipp. 13, 19. 2, 4. 17. 3, 4.

animo — odiis. Postquam contumeliosam actoris tractationem proscripserat Qu. cavet sibi ab exemplis Ciceronianis. *Itaque* enim ait i. e. cum vera sint quae adhuc disputavi, jam quaecunque apud Ciceronem videntur contraria meis dictis, ea aut concessa fuerunt *animo* i. e. iracundiae (sic enim animus saepissime est accipiendus, ut apud Terent. Andr. 1, 1, 8. et Statium passim, ubi veteres Glossae Barthii inspiciendae) vel libertati, aut expressit eadem adversarii nequitia. Eodem modo Horatius dixit „amico quae *dederis animo,*" casu tertio, non sexto; quanquam ibi *animus* est hilaris. Haec exempla igitur condonanda sunt impotenti cuidam affectui, non pro regula sequenda. Pro *aut* malis fortasse *et.* cf. not. crit.

aut juſtis odiis: ſuntque utiles ad conciliandum iis, quos inviſos facere volueris, odium. Alia reſpondendi patronis ratio. et aliquando 39
tamen eorum non *oratio* modo, ſed *vita* etiam, *vultus* denique, *inceſſus*, *habitus*, recte incuſari ſolet: ut adverſus Quintium Cicero, non haec ſolum, *ſed ipſum etiam praetextam demiſſam ad talos*, inſectatus eſt. Preſſerat enim turbulentis concionibus Cluentium Quintius. Nonnunquam elevandae 40
invidiae gratia, quae aſperius dicta ſunt, eluduntur: ut a Cicerone Triarius. Nam,

aut. Turic. Guelf. Camp. *ut* cum Goth. et edd. ante Bad. Reliqui omittunt conjunctionem, quam ego de conjectura mutavi. Haec particula, omiſſa Badio primum, lectore non monito, in omnibusque, ut ſuſpicor, MSS. inventa (quanquam abeſſe narratur ab Alm. (cf. § 37. 40.) reduxit me ad iſtam ſcripturam Leidenſem, Gibſono tantopere diſplicentem: *animo dantur*, cum altera non poſſit ferri, ſervato illo *ut*, an *aut*. Nec apparet, quomodo *accommodantur* coëat cum iſto *Itaque*. *juſtis*. Tarv. *iſtius*.

39. *inſectatus.* Turic. Guelf. Camp. *ſectatus* cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Male.

ſuntque — odium. Diſplicet quam maxime tam exiguo intervallo recurrens *odium*, et jacet tota ſententia; non profecto deſiderata ſi abſit. Quanquam nec tota ineſt antecedenti. Et ſane vitio iterandorum vocabulorum non caret noſter. cf. 4, 2, 35. 6 Pro. 5.

39. *patronis.* Hi non *actori* (§ 37.) opponuntur, ſed *inimicis* et *adverſariis* ipſius dicentis, quales fuere Ciceronis Rullus, Piſo, Antonius. cf. 5, 11, 43. ubi „is qui ex diverſo agit" ſegregatur item ab „adverſario."

adverſus Qu. Cic. Cic. pro Cluentio c. 40. quod attinet ad togam in hoc loco vide Ferrarium de re Veſt. in Theſ. Graev. 6, 705. item Ruben. ibid. p. 959. Agnoſcitur enim a Qu. toga, non tunica, cum praetextam nominet.

40. *a Cic. Triarius.* cf. § 28.

cum Scauri columnas per urbem plauſtris vectas eſſe dixit, *Ego porro*, inquit, *qui Albanas habeo columnas, clitellis eas apportavi.* Et magis hoc in accuſatores conceſſum eſt, quibus conviciari aliquando patrocinii
41 fides cogit. Illa vero adverſus omnes et recepta et non inhumana conqueſtio, ſi callide quid tacuiſſe, breviaſſe, obſcuraſſe, 472
diſtuliſſe dicuntur. Defenſionis quoque per-
42 mutatio reprehenditur ſaepe, ut Accius

40. *clitellis.* Turic. *depellis* cum Alm. cf. § 38. 43.

41. *tacuiſſe.* Turic. Goth. *accuiſſe.* Guelf. Camp. *acuiſſe* cum Voſſ. 2. Joann. (tac. Gibſ.) et edd. ante Baſil. exceptis Badii. Noſtrum eſt e Regii conjectura, quamquam ſilentium collatorum multos et graves auctores receptae videatur dare ut Alm. Bodl. Sed monemur in Turnebiana nota, *acuiſſe* eſſe in omnibus Codd. (ſignificat excuſos) et in ſcripto Vallae (cf. 5, 10, 71.), qui notarit in hunc locum aliquid de hiſtoria illa Demoſthenis accentum male ponentis μίσθωτος pro μισθωτός. Vulgatae errorem defendere fruſtra conatur Taylorus ad Demoſth. pro Corona (p. Rskii 213. Vol. I. Apparat.) quem memorat Foſterus On Accent and Quant. p. 164. Ingenioſiſſima eſt Regii emendatio. Neque enim *breviaſſe* de corripiendis ſyllabis interpretandum (ut 12, 10, 57.), ſed de contrahendis et artandis ſententiis (ut 1, 9, 2.) cujus verbi vicinia utitur Regius ad commendandam ſuam ſcripturam. Sic *breviarium* uſurpatum fuit a Seneca, Plinio, Suetonio.

42. *Accius.* Turic. *Appius* cum Alm. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui noſtrum. Guelf. *Actius* (cf. § 35.) Goth. Voſſ. 2. Bern. *Attium* cum Burm. et recentt. hoc ſolum loco. cf. Heuſing. ad Cic. de Off. 3, 21, 12. *Marcius* per c eſt a *Marte*, quare ne *Accius* quidem malo, quanquam ab *Atto* vel *Atta*.

Ego — apportavi. Quaſi viliori materia columnae (Albanae enim ſunt e lapide ex montis Albani lapicidinis) non et ipſae plauſtris indigeant ad vehendum. De vilitate *columnn. Albb.* vide Sueton. Aug. c. 72. De *porro.* cf. 2, 5, 5.

Accius. vid. mox § 47.

adverſus Cluentium, Aeſchines adverſus Cteſiphontem facit: cum ille Ciceronem lege uſurum modo, hic minime de lege dicturum Demoſthenem queritur. Declamatores vero in primis ſunt admonendi, ne contradictiones eas ponant, quibus facillime reſponderi poſſit; neu ſibi ſtultum adverſarium fingant. Facimus autem, quod maxime uberes loci, popularesque ſententiae naſcuntur, materiam dicendi nobis, quod volumus, ducentibus, ut non ſit ille inutilis verſus,

Non male reſpondit, male enim prior ille rogarat.

Fallet haec nos in foro conſuetudo, ubi ad- 43
verſario, non ipſi nobis reſpondebimus. Ajunt Accium interrogatum, cur cauſas non

quod vol. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Reliqui *quo vol.* Accommodarunt ad *ducentibus*, ſed pro *quo* in hac ratione debebat eſſe *unde*. cf. 5, 10, 124. 6, 2, 16.

ille inut. Sic Turic. Guelf. Camp. Voſſ. 2. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Baſil. qui *nobis inut.* Reliqui *inut. ille*. cf. § 29. 5, 14, 6.

43. *Accium.* Camp. *Actium* cum Alm. (non Turic. cf. § 40. 45.) Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. *Attium* Goth. Voſſ. 2.

Aeſchines. vid. 3, 6, 3. ibique notam.

ducentibus i. e. credentibus. cf. not. crit.

Non male — rogarat. Unde ſit hic verſus, ignoro; nec videntur interpretes anquiſiviſſe, plerique tacentes. Quod autem Pithoeus confert Iliad. 20, 250 Ὁπποῖόν κ' εἴπῃσθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπακούσαις, parum ad rem facit.

43. *Fallet — conſuetudo.* cf. 5, 11, 26. 11, 3, 108. 12 Prooem. 2. Pro *fallet* 2, 10, 9. „*tirones — inveniunt.*" et 2, 8, 13 *decipient.*

ageret, cum apud eum in tragoediis tanta vis esset optime respondendi, hanc reddidisse rationem, *quod illic ea dicerentur, quae ipse vellet, in foro dicturi adversarii essent, quae*
44 *minime vellet.* Ridiculum est ergo in exer- 473
citationibus, quae foro praeparantur, prius cogitare, quid responderi, quam, quid ex diverso dici possit. Et bonus praeceptor non minus laudare discipulum debet, si quid pro diversa, quam si quid pro sua parte acriter
45 excogitavit. Rursus aliud in scholis permittendum semper, in foro raro. Nam loco a petitore primo contradictione uti qui possumus, ubi vera res agitur, cum adversarius
46 adhuc nihil dixerit? Incidunt tamen plerique in hoc vitium vel consuetudine declamatoria, vel etiam cupiditate dicendi: dant-

esset — hanc. Guelf. omittit interjecta cum Bern. et Gryph. Stoer. Chouet. Leid. *e. optime h.* Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. ante Ald. exc. Camp. *e. optime resp. optime h.* Ald. cum edd. ante Gryph.

45. *aliud.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Bodl. Ioann. Voss. 1. Bern. Andr. Reliqui *aliquid.*

raro. Turic. Camp. *rarum* cum Voss. 1. 3. Habet insuavem sonum recepta, et potest videri nata ex errore (de quo vide 5, 12, 14. 6 Pro. 12); nec vicissim apparet quare consulto aliquis scripserit *rarum* nisi invenerit in exemplo. Durior tamen structura si non adverbium *raro* opponatur alteri *semper,* verum *rarum* nomen ad *semper permittendum* referatur, ut utrobique subauditur *est. Rarum* ita usurpatur 5, 11. 42.

qui poss. Turic. omittit *qui* cum Alm. cf. § 43. 47.

45. *aliud.* Hoc, ut „aliquid simile contradictioni" ponatur (§ 49.), non plane idem est, ac „stultum adversarium sibi fingere" (§ 42.), ut posset *aliud* appellare.

raro. cf. not. crit.

loco — primo. vid. 4, 2, 28.

que de ſe reſpondentibus venuſtiſſimos luſus,
cum modo, *ſe vero nihil dixiſſe*, *neque tam*
ſtulte dicturos; modo, *bene admonitos ab*
adverſario, *et agere gratias*, *quod adjuti*
ſint, jocantur; frequentiſſime vero, id quod
firmiſſimum eſt, *nunquam iis reſponſurum*
adverſarium fuiſſe, *quae propoſita non*
eſſent, *niſi illa ſciret vera eſſe*, *et ad faten-*
dum conſcientia eſſet impulſus: ut pro Cluen- 47
tio Cicero, *Nam hoc perſaepe dixiſti*, *tibi*
ſic renunciari, *me habere in animo cauſam*
hanc praeſidio legis defendere. itane eſt? ab
amicis imprudentes videlicet prodimur? et eſt
neſcio quis de iis, *quos amicos nobis arbitra-*
mur, *qui noſtra conſilia ad adverſarium de-*
ferat? Quisnam hoc tibi renunciavit? quis
tam improbus fuit? cui ego autem narravi?
Nemo, *ut opinor*, *in culpa eſt. nimirum tibi*
iſtud lex ipſa renunciavit. At quidam, con- 48
tradictione non contenti, totos etiam locos
74 explicant, *Scire ſe hoc dicturos adverſarios*,

47. *dixiſti.* Turic. Guelf. Camp. *dixi* cum Alm. Voſſ. 1. 3. cum edd. ante Ruſc. quod correxit Regius (cf. § 29). *dixti* Vall. et Voſſ. 2. (cf. 9, 3, 22) *dixit* Goth. ſi recte eſt excuſſus. *eſt neſcio.* Turic. Camp. *iſte n.* Alm. *ille n.* cf. § 45. 50. *renunc. quis.* Turic. inſerit *ut* Camp. *aut.* *autem.* Voſſ. 1. *ante.* Placet.

eſt. nim. Ald. Baſ. inſerunt *ſed* cum libris Cic.

iſtud lex. Turic. Camp. *i. res.* Placet. Ciceronis libri *iſtuc l.*

47. *pro Cluentio.* c. 52. *autem.* cf. not. crit. *iſtud lex.* cf. not. crit.

48. *explicant.* De vocabulo cf. 3, 6, 76, de re his § 27.

et ita perſecuturos. Quod factum venuſte noſtris temporibus eluſit Vibius Criſpus, vir ingenii jucundi et elegantis: *Ego vero*, inquit, *iſta non dico. quid enim attinet illa bis*
49 *dici?* Nonnunquam tamen aliquid ſimile contradictioni poni poteſt, ſi quid ab adverſario teſtationibus comprehenſum in advocationibus jactatum ſit; reſpondebimus enim rei ab illis dictae, non a nobis excogitatae: aut, ſi id genus erit cauſae, ut proponere poſſimus certa, extra quae dici nihil poſſit: ut, cum res furtiva in domo deprehenſa ſit, dicat neceſſe eſt reus, aut *ſe ignorante illatam*, aut *depoſitam apud ſe*, aut *donatam ſibi.* quibus omnibus, etiamſi propoſita non ſint, reſponderi poteſt.
50 At in ſcholis recte et contradictionibus

48. *Vibius.* Turic. *vivus.* Camp. *Junius.*

50. *recte et contr.* Turic. *r. plenaribus e. c.* cum Guelf. niſi quod hic lacunas habet, poſt *plen.* minorem, poſt *et* paulo majorem. Goth. *r., et plenaribus e. c.* cum Voſſ. 2. Alm. (cf. § 47, quoniam prius *et* non eſt in Turic., item § 51).

Vibius Criſpus. Sub Domitiano ſenex teſte Juvenale 4, 81 ſed ganeae Vitellianae ſodalis (Dio Caſſ. l. 65. p. 1061 Reim.), „inter claros „magis quam inter bonos" judicante Tacito Hiſtor. 2, 10. Multis eum locis memorat noſter cf. in primis 10, 1, 119. ubi *jucunditas* ejus laudatur, ut et 12, 10, 11 et a Juvenale l. c. Fidem faciunt dicta ejus aliquot a noſtro, Suetonio (Domit. c. 3 cf. Dio Caſſ. p. 1084 Reim.), aliis, relata. vid. et ſcriptorem de cauſſ. corrupt. el. c. 8.

49. *advocationibus.* Interpretor congreſſus advocatorum privatos, non in judicio factos. De *advocatis* cf. 5, 6, 6, item not. ad 2, 15, 30. *teſtationes* vide ad 5, 7, 33.

50. *recte et contradictionibus.* cf. not. crit.

475 occurremus, ut in utrúmque locum, id eſt primum et ſecundum, ſimul exerceamur. Quod niſi fecerimus, nunquam utemur contradictione: non enim erit, cui reſpondeamus. Eſt et illud vitium, nimium ſoliciti, 51
et circa omnia momenta luctantis. Suſpectam enim facit judici cauſam, et frequenter, quae

Poſterius *et* in Goth. Geſnerus neglexit. Camp. *interpellationibus e. c.* Tarv. *r. et interpellationibus e. c.* cum Andr. Venet. Ald. Baſ. ut quosdam emendare narrat Regius. Jenſ. *r. et plenaribus c.* cum Loc. Ruſc. *r. et probationibus e. c.* Bad. utr. Gryph. Capper. cum aliquot praeterea. Noſtra eſt in reliquis edd., ſed MSS. turpiter ſilentur. *interpellationibus* omiſſis *recte* et *et*, ipſum ab emendatore eſt profecto, quanquam in principe Campani. Pro *plenaribus* Geſn. conjicit *velitaribus*. Reponere *probationibus* non attinet, cum adeo nota vox tam nova non potuerit obliterari. Alioqui ſi noto vocabulo defungi poſſemus, nihil aptius quam *propoſitionibus*, quod inter multa ſuadet Badius. *plenius*, quod Regius, nec ipſum eſt nihili, modo *et* fuerit ante hanc vocem, poſt autem deleatur. Equidem nihil exputo. Ejicere vocem portentoſam, quod interim feci cum multis, proletaria ſane eſt κρίσις. Eum cenſeo emendaturum orationem, qui graecas aliquas voces invenerit, lacunis illis Guelferbytanis inſerendas. Ne illud quidem pro certo ſtatuam, ſextum an tertium caſum agnoſcere debeamus in *contradictionibus*. Hunc tamen malim.

ſec. ſimul. Turic. Camp. inſerunt *plurimum.*

51. *nimium.* Turic. Camp. *magnum* cum Alm.

ſoliciti. Turic. *ſolicite* cum Alm. (cf. § 50. 56). Hoc cum antecedente facit expeditiorem ſane ſed et jejunam orationem.

occurremus. cf. 3, 5, 12. 5, 13, 52. 5, 14, 20, 6, 3, 84.

id eſt — ſecundum. Hoc adjecit, ne quis cogitaret de accuſando et defendendo. Gloſſam enim quo minus credam, obſtat omnium librorum conſenſus cf. § 45.

51. *Eſt et illud* i. e. Solet committi etiam illud cet. cf. 6, 1, 50. Rem ipſam habes 5, 12, 8. loco nimis ſimili noſtro.

ſtatim dicta omnem dubitationem ſuſtuliſſent,
dilata ipſis praeparationibus fidem perdunt,
quia patronus et aliis crediderit opus fuiſſe.
Fiduciam igitur orator prae ſe ferat, ſemper-
que ita dicat, tanquam de cauſa optime ſen-
52 tiat. Quod (ſicut omnia) in Cicerone prae-
cipuum eſt. Nam illa ſumma cura ſecuri-
tatis eſt ſimilis, tantaque in oratione aucto-
ritas, ut probationis locum obtineat, dubi-
tare nobis non audentibus. Porro, qui
ſcierit, quid pars adverſa, quid noſtra habeat
valentiſſimum, facile judicabit, quibus ma-
xime rebus vel occurrendum ſit, vel inſtan-
53 dum. Ordo quidem in parte nulla minus
affert laboris. Nam, ſi agimus, noſtra con-
firmanda ſunt primum: tum, quae noſtris
opponuntur, refutanda. Si reſpondemus,
54 prius incipiendum eſt a refutatione. Naſcun-
tur autem ex his, quae contradictioni oppo-
ſuimus, aliae contradictiones, euntque in- 476
terim longius: ut gladiatorum manus, quae

dicta. Turic. omittit, male. Opponuntur *ſtatim dicta* — *dilata.*

54. *manus.* Conferendis et noſtri locis 6, 4, 8. 9, 1, 20. et aliorum ſatis apparet, *manum* dici pro *ictu*, quae eſt interpretatio Schol. V. ad Stat. Theb. 6, 788. Sic et Lucan. 6, 190. Mutuantur hinc vocem in aleae jactibus appellandis. cf. Caſaub. ad Suet. Aug. c. 71. Neque tamen aeque facile eſt, docere, quae *vocatae* fuerint *ſecundae manus.* Nam quod Geſnerus ſumit, primam manum intelligi caventis ictum, ſecundam inferentis, id quidem inde precario efficitur „quia prius „eſt, humanius, juſtius, tueri „corpus ſuum; alterum, alie„num ferire.“ Equidem caventis ictum nullam eſſe manum, ſed ſoli inferenti tribui eam,

ſecundae vocantur, fiunt et tertiae, ſi prima ad evocandum adverſarii ictum prolata erat: et quartae, ſi geminata captatio eſt, ut bis cavere, bis repetere oportuerit. Quae ratio et ultra ducit. 55 Sed illam etiam, quam ſupra oſtendi, ſimplicem ex affectibus atque ex affirmatione ſola probationem recipit refutatio; qualis eſt illa Scauri, de qua ſupra dixi: quin neſcio, an etiam frequentior,

54. *ſi prima,* Turic. *iſti p.* Solus.

evocandum. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *vocandum* cum Vall. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Ruſc (cf. § 47). Noſtrum timida conjectura ſuaſit Regius. A MSS. iis, qui ſilentur, defendi vix ſpero. Quod Bern. noſtrum dare narratur, in eo errorem ſuſpicor transponendarum vocum.

bis cav. Camp. inſerit *etiam* cum Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Stoer. An *eam* leges, et referes ad *captationem*? Sed ne ſic quidem juſtus manuum numerus videtur exire.

55. *ducit. Sed illam etiam.* Turic. *ductis et eam eſt ille tamquam ſed illa etiam.* Guelf. Camp. *d. S. illa e.* cum Goth. et edd. ante Ald. quo acc. recentiores a Stoer. inde ad Capper.

crediderim; collatis reliquis locis. Sed hic ſane ex bis *cavendo*, bis repetendo, quarta fit manus. *Captatio* hic quidem *συνώνυμον* videtur „proferendi manum ad evocandum adverſarii ictum,“ non petitio. Sed non video, quo modo numerus quaternarius manuum exeat in hac ratione. Obſcura eſt et res per ſe ipſa et collata cum altera cujus imaginem facit. *Secundam* ego *manum* per ſe quidem interpreter ictum protinus continuatum cautioni, *den Nachſtoſs.* Solatur me Regii ſimplicitas fatentis, ſibi ignotam eſſe hanc gladiatorum conſuetudinem.

bis cavere. cf. not. crit.

55. *ſupra oſtendi.* 5, 12, 12.

ſupra dixi. 5, 12, 10.

frequentior. Quod legitur in veteri Campani editione, ſola, *frequentius* adverbium, placet; facilius ad *recipit* referendum, quam adjectivum *frequentior*, ad *qualis — illa.*

ubi quid negatur. Videndum praecipue utrique parti, ubi ſit rei ſumma. Nam fere accidit, ut in cauſis multa dicantur, de pau-
56 cis judicetur. In his probandi refutandique ratio eſt, ſed adjuvanda viribus dicentis, et adornanda. Quamlibet enim ſint ad docendum, quod volumus, accommodata, tamen erunt infirma, niſi majore quodam 477
57 oratoris ſpiritu impleantur. Quare et illi communes loci *de teſtibus*, *de tabulis*, *de argumentis*, aliisque ſimilibus, magnam vim animis judicum afferunt; et hi proprii, quibus factum quodque laudamus, aut contra, *juſtum* vel *injuſtum* docemus, *majus*

rei. Turic. omittit, ſolus.

56. *docendum.* Turic. Guelf. Camp. *dicendum* cum Goth. Alm. Vall. et edd. ante Ruſc. (cf. § 54) item Baſ. Stoer. et rell. ante Roll. quo acc. Burm. Noſtrum ex emendatione Regii. *accom. tamen er. inf.* Turic. *a. pecunia t. e. et i.* (a ſec. manu deletum *pec.*) cum Alm. (cf. § 51. 5, 14, 7). *a. t. e. et i.* Camp. cum Voſſ. 3. Ex monſtro illo Turic. et Alm. ingenioſe Burm. efficit *tenuia*, quod ſpeciem ſumit ab *et*, in aliis quoque, ut vidimus, libris remanente.

impleantur. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *implentur* cum edd. ante Baſ. *impleatur* Voſſ. 2.

57. *quodque.* Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *quoque* cum Vall. Regius correxit.

juſt. vel. Guelf. *j. aut.*

ubi — ſumma. vid. 3, 6, 9. Capperonnerius commodum laudat Juvenal. 7, 155 — *ubi ſumma Quaeſtio* —.

56. *accommodata, tamen.* cf. not. crit.

majore — impleantur. Non ego ullam, cum Geſnero, hic navis ſimilitudinem agnoſco. *implere* pro *magnum reddere* et alibi uſurpat noſter ut 6, 1, 12. 9. 3. 74. Ambigas autem, pro *oratoris* ſitne legendum *orationis*.

aut *minus*, *aſperius* aut *mitius*. Ex his autem alii ad comparationem ſingulorum argumentorum faciunt, alii ad plurium, alii ad totius cauſae inclinationem. Ex quibus 58
ſunt, qui praeparent animum judicis; ſunt, qui confirment. Sed praeparatio quoque aut confirmatio aliquando totius cauſae eſt, aliquando partium, et perinde, ut cuique conveniunt, ſubjicienda. Ideoque miror, in- 59
ter duos diverſarum ſectarum velut duces non mediocri contentione quaeſitum, *Singulisne quaeſtionibus ſubjiciendi eſſent loci?* ut Theodoro placet: *An prius docendus judex, quam movendus?* ut praecipit Apollodorus: tanquam perierit haec ratio media, et nihil cum ipſius cauſae utilitate ſit deliberandum. Haec praecipiunt, qui ipſi non dicunt in foro: ut artes, a ſecuris otioſisque compoſitae, ipſa pugnae neceſſitate turbentur.

plurium. Turic. Guelf. Camp. *plurimum*. Male. cf. 2, 7. 5.

58. *perinde*. Turic. Guelf. Camp. *proinde* cum Alm. Voſſ. 3. et edd. ante Stoer. quo acc. Obr. *providit* Voſſ. 1. cf. § 21. not. ex.

59. *artes*. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bodl. Bal. Alm. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. et edd. ante Stoer. Reliqui *acies*. Ingenioſa eſt conjectura (neque enim ab ullo, credo, MS.

59. *duos — duces*. cf. 3, 1, 17. 18.

tanquam — media. Agnoſcit Geſn. colorem petitum ab Ariſtotele cf. nos ad 4, 2, 32.

nihil — deliberandum. cf. 4, 2, 101.

ut — turbentur. De uſu conjunctionis *ut* cf. nos ad 1, 1, 30: quanquam hic intelligi etiam poteſt *ita* ante *ut*. *Artes* vide explanatas ad 2, 15, 4. ubi ex Cicerone „ad „*artes componendas*." *Pugna*

60 Namque omnes fere, qui legem dicendi, quasi quaedam mysteria, tradiderunt, certis 478 non inveniendorum modo argumentorum locis, sed concludendorum quoque nos praeceptis illigaverunt: de quibus brevissime praelocutus, quid ipse sentiam, id est quid clarissimos oratores fecisse videam, non tacebo.

XIV. Igitur *enthymema* et argumentum ipsum, id est rem, quae probationi alterius adhibetur, appellant; et argumenti elocutionem. Eam vero, ut dixi, duplicem: *ex*

defenditur) cujus quidem eruditi, ignoro; nec tamen necessaria. Deduxit eo *pugnae* mentio, et veniat legenti in mentem Phormionis illius Hannibalem docentis (Cic. de Orat. 2, 18). Sed dissuadet mutationem hanc, quod subito per illam injicitur similitudo. Alia res sit si, pro *ut* — *turbentur*, legatur *ut* — *turbantur*. Abrupta quidem et hiulca vel sic fuerit oratio, sed manifesta tamen comparatio. Neque pluralis locum habet, si legitur *acies*; si *artes*, optime.

60. *Namque*. Hinc novum caput, inscriptione plerique imposita, ordiuntur Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. cum Vall. Voss. 1. 2. 3. Bern. Neque erat quod tantam hujus diremtionis imperitiam accusaret Regius, quem mox secuti sunt omnes.

1. *quae prob.* Turic. Camp. *q. de reprob.* cum Alm.

ut dixi. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Bern. Alm. et edd. ante Basil. Reliqui omittunt *ut*.

autem *scholae* saepe opponitur ut 5, 12, 17. 22. 6, 3, 28. 10, 1, 79. Praecepta scholarum cedere debere utilitati aliquoties monet, velut 4, 2, 86. cf. tamen not. crit.

60. *mysteria.* Comparat Burm. Cic. de Or. 1, 47. „explicet nobis, et illa dicendi *mysteria* enunciet.“ item Gesnerus nostrum 5, 14, 27.

1. *ut dixi.* vide 5, 10, 2. Accusativum *eam duplicem* repete ex *appellant.*

conſequentibus, quod habet propoſitionem, conjunctamque ei protinus probationem: quale pro Ligario, *Cauſa tum dubia, quod erat aliquid in utraque parte, quod probari poſſet: nunc melior ea judicanda eſt, quam etiam Dii adjuverunt:* habet enim rationem et propoſitionem, non habet concluſionem. ita eſt ille imperfectus ſyllogiſmus. Ex 2
pugnantibus vero, quod etiam ſolum *enthymema* quidam vocant, fortior multo proba-
479 tio eſt. Tale eſt Ciceronis pro Milone, *Ejus igitur mortis ſedetis ultores, cujus vitam ſi putetis per vos reſtitui poſſe, nolitis.* Quod 3
quidem etiam aliquando multiplicari ſolet, ut eſt ab eodem, et pro eodem reo, factum:

ei. Turic. Camp. *rei.* *mel. ea jud.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Voſſ. pr. et edd. ante Gryph. *mel. jud.* Goth. (tac. Geſn.). Reliqui *m. e. certe j.* cum libris Ciceronianis. *rationem et propoſ.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Bodl. Andr. Jenſ. et edd. ante Baſ. quo acc. Obr. *propoſitionem* omiſſis reliquis Guelf. cum Bern. Baſ. *r. e. probationem* Goth. (tac. Geſn.). A Gryphio inde praeter Obr. *propoſitionem probationemque*; quo auctore, neſcio.

3. *eodem et — reo.* Turic. Guelf. omittunt *et pro eodem* cum Voſſ. 1. 3. et Alm. ut ſuſpicor, quanquam etiam *reo* ab hoc abeſſe narratur. Solitus error.

quod habet. Neutrum pronominis relativi ſpectat ad *enthymema*, niſi forte totum negotium comprehendit. cf. 5. c. III. item mox § 2.

pro Ligario. c. 6.

rationem — concluſionem. Ratio hic plane pro probatione dicitur; nec ordo diligenter cuſtoditur, qui *prop.* anteverti poſtulabat *rationi.* Propoſitiones ſunt *dubia*, *melior judicanda*, rationes *quod erat — poſſet*, *quam — adjuverunt*.

imperfectus ſyllogiſmus. vid. 5, 10, 3.

2. *quod etiam ſolum.* cf. 5, 10, 2.

pro Milone. c. 29.

Quem igitur cum omnium gratia noluit; hunc voluit cum aliquorum querela? quem jure, quem loco, quem tempore, quem impune, non eſt auſus; hunc injuria, iniquo loco, alieno tempore, cum periculo capitis
4 *non dubitavit occidere?* Optimum autem videtur enthymematis genus, cum propoſito diſſimili vel contrario ratio ſubjungitur: quale eſt Demoſthenis, *Non enim, ſi quid unquam contra leges factum eſt, idque tu es imitatus, iccirco te convenit poena liberari: quin e contrario damnari multo magis. Nam*

omnium. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *aliqua* cum Voſſ. 2. 3. et edd. ante Baſil. *aliquorum.* Voſſ. 1.

quem impune. Turic. Guelf. Camp. omittunt haec cum Vall. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Baſ. Sed etiam *quem loco* Voſſ. 1. 2. 3. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Ald.

4. *factum.* Turic. Guelf. Camp. *actum.* cf. 5, 10, 33. Graece eſt ἐπράχθη. Cum de legibus ferendis hoc dicatur, *actum* fortaſſe melius. *quin.* Turic. Guelf. Camp. Jenſ. (errante Geſn.) Tarv. *quod.* Regius correxit. Goth. *ſed* cum Voſſ. 2.

4. *Demoſthenis.* In Androtionem p. Rsk. 595. Οὐ γὰρ εἴ τι πώποτε μὴ κατὰ τοὺς νόμους ἐπράχθη, σὺ δὲ τοῦτ' ἐμιμήσω, διὰ τοῦτ' ἀποφύγοις ἂν δικαίως, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ἁλίσκοιο. ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἐκείνων προῄλω, σὺ ταδ' οὐκ ἂν ἔγραψας, οὕτως, ἂν σὺ δίκην δῷς, ἄλλος οὐ γράψει. Geſnerus ſimile de eadem re enthymema deſignat apud Cic. Verr. 3, 89. „Si is qui erit — liberabuntur" et Regius ait, (quam quidem vere, ipſo viderit), Paulum (Digeſt. 1, 3, 14.) ex hoc Demoſthenis dicto collegiſſe regulam juris civilis: „Quod — „contra rationem juris recep- „tum eſt, non eſt producen- „dum ad conſequentias." Eodem Demoſthenis loco utitur Demetr. § 31. p. Schn. 17. Similis eſt alter ejusdem contra Stephanum falſi teſtimonii οὐ γὰρ ἂν ἕτερον δείξῃ δεινότερα εἰργασμένον, ἀποφεύγειν αὐτῷ προσήκει. p. 1117.

ut, si quis eorum damnatus esset, tu haec non scripsisses: ita, damnatus tu si fueris, non scribet alius. *Epichirematos* et quatuor, 5
et quinque, et sex etiam factae sunt partes a quibusdam; Cicero maxime quinque defendit, ut sit *propositio*, deinde *ratio* ejus, tum *assumtio*, et ejus *probatio*, quinta *complexio:* quia vero interim et propositio non
480 egeat rationis, et assumtio probationis, nonnunquam etiam complexione opus non sit, et quadripertitam, et tripertitam, et bipertitam quoque fieri posse ratiocinationem.
Mihi, et plurimis nihilominus auctori- 6
bus, tres summum videntur. Nam ita se

5. *vero.* Turic. Guelf. omittunt cum Camp. (a quo et *quia* abest, et pro *interim* est *interdum*) Voss. 1. 2. Goth. Vall. et edd. ante Bad. Regius reposuit, necessario; et facillime intercidebat, compendio notatum ů.
et ass. prob. Guelf. omittit. *complexione.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *cum plane* cum Alm. Vall. et edd. ante Ald. Regius verissime correxit.
quadripertitam. Sic Turic. In reliquis duabus vocibus A habet et ipse pro E. et sic libri mei omnes ubique, exc. Gryph. et Obr. qui mecum faciunt. cf. 3, 6, 83.
6. *plurimis.* Turic. Camp. *pluribus* cum Voss. 1. cf. 5, 13, 57. *summum.* Camp. *summi.* Ald. *ad summum* cum Bad. sec. Bas. Gryph. aliisque. *solummodo* Goth. Bad. pr. cum Voss. 1. 2. 3. Goth. Burmannus ablegat ad Liv. 31, 42, 4. ubi vid. Drakenb. cf. nostr. 5, 10, 5.

5. *Cicero.* vid. de Inv. 1, 37. item Script. ad Herenn. 2, 18.
et propositio — probationis. In altero membro deficit negatio, ubi pro *et* expectabas *nec.* In tali oratione equidem non acquiesco, cum exemplis geminis destituar. Suspicor *aut* — prop. *aut* assumt.

6. *tres summum videntur.* cf. 5, 10, 5. qui locus non plane coit cum hoc.

habent ista natura, ut sit, de quo quaeratur, et per quod probetur: tertium adjici potest velut ex consensu duorum antecedentium. Ita erit prima *intentio*, secunda *assumtio*, tertia *connexio*. Nam confirmatio primae ac secundae partis et exornatio, eisdem cedere
7 possunt, quibus subjiciuntur. Sumamus enim

habent ista nat. Turic. Camp. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *habet i. n.* cum Alm. Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Bas. Nostrum est in Gryph. (1536) Colinaei. Reliqui *habet nat.*

partis et exorn. Turic. Camp. *p. exorn. et.* Tarv. *p. exorn. est et* cum Alm. (cf. 5, 13, 42. item § 13). Reliqui *part. exorn.* omisso *et.* Nostrum dedi ex conjectura Capperonnerii, quam et ipse recepit, firmissimis rationibus comprobatam. Neque enim, ut monet, est pro candore Quintilianeo haec affectatio discernendi (etiam per χιασμὸν) *confirmationem primae* ab *exornatione secundae partis*, neque *exornatio* magis ad secundam argumentationis partem spectat quam ad primam (quod Cicero ipse ostendit mox § 7. *primam partem — copiosissimis verbis*) sicuti ne *confirmatio* quidem conjunctior est cum prima quam cum altera ejus parte. vid. § 5. *ratio — probatio.* *possunt.* Jens. (tac. Gesn.) *possent* cum edd. ante Ald. correxit Regius. cf. 5, 11, 2.

7. *enim.* Sic Turic. Guelf. Tarv. cum Alm. Voss. 1. Ald. Omittunt Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. ante

Nam conf. — subjiciuntur. i. e. ratio propositionis et probatio assumtionis, quae sunt secunda et quarta pars ratiocinationis Ciceronianae, possunt comprehendi, illa quidem propositionis, haec assumtionis vocabulo, quibus subjunguntur. *Cedere alicui rei* idem est ac *cedere in locum vel partem alicujus rei* (cf. 3, 8, 53). *Subjici* autem hic non dialectico illo significatu dicitur, sed pro *subjungendo* cf. 3, 3, 6. Exornationem vide apud Cornif. ad Herenn. 2, 18, 29. Cic. de Inv. 1, 30. *exornari argumentationem.* Animadvertit Regius, Boëthium in secundo dialecticorum libro multis collegisse argumentis ratiocinationem tripertitam, quod et Aristoteli ac Theophrasto et omnibus denique peripateticis placuisse demonstret.

ex Cicerone quinque partium exemplum. *Melius gubernantur ea, quae consilio reguntur, quam quae sine consilio administrantur. Hanc primam partem numerant: eam deinceps rationibus variis, et quam copiosissimis verbis approbari putant oportere.* Hoc ego totum cum sua ratione unum puto: alioqui si ratio pars est, est autem varia ratio, plures partes esse dicantur. Assumtionem deinde 8
ponit, *Nihil autem omnium rerum melius, quam omnis mundus, administratur. Hujus assumtionis quarto in loco jam porro inducunt approbationem:* de quo idem, quod supra,
31 dico. *Quinto inducunt loco complexionem, quae* 9

Basil. exceptis, quas demonstravi. Recentiores *autem*, sine auctore. cf. 3, 5, 10. item Morel Elémens de Critique p. 306. *gubernantur ea.* Ciceronis libri *accurantur*, nisi quod Leid. 3. addit *ea.* *reguntur.* Cic. *geruntur.* Turic. ante *cons.* inserit *sine.* Alm. *cons. reg.* bis ponere et quaedam turbare narratur cf. 5, 13, 56. item § 11.

cum sua. Turic. Camp. *in s.* cum Goth. Vall. Alm. Voss. 1. 2. 3. Bern. *insita* Guelf. cum marg. Basil. non sine specie. Nostrum conjecit Regius. *puto.* Ioann. *pono* cum Steph. ipso, non ejus margine, ut narrat Burm. Non displicet.

8. *jam.* Basil. *aliam* cum edd. posterioribus ante Obr. et libris Cic. *approbationem.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Bern. et edd. ante Gryph. item libris Cic. Reliqui *prob.*

9. *compl. quae.* Cic. inserit *eam.*

7. *ex Cicerone.* vid. de Inv. 1, 34. *Enim* dixit, quia hoc ipso exemplo tripertitam rationem est defensurus.

est, est. Intellige *si* inter haec duo verba.

8. *quod supra.* modo § 7. „Hoc — dicantur."

aut id infert ſolum, quod ex omnibus partibus cogitur, hoc modo, Conſilio igitur mundus adminiſtratur: aut, unum in locum cum conduxit breviter propoſitionem et aſſumtionem, adjungit, quid ex his conficiatur, ad hunc modum: Quod ſi melius geruntur, quae conſilio, quam quae ſine conſilio adminiſtrantur; nihil autem omnium rerum melius, quam omnis mundus, adminiſtratur: conſilio igitur mundus adminiſtratur. Cui parti conſentio. In tribus autem, quas fecimus, partibus,

aut id infert. Turic. Guelf. Camp. *a. id fert.* cum Alm. Bern. Tarv. Ald. *a. infert.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. (niſi quod hic dicitur dare *autem*) et reliqui ante Gryph.

conduxit. Sic Turic. Guelf. Camp. *conducit* Voſſ. 3. Reliqui *conduxerit*, ut et libri Cic. Sed *cum* h. l. eſt *poſtquam.* Baſil. a margo *concluſerit* quod operoſius impugnat Burmannus Ciceronis locum aliquem afferens aliorumque, nec ſentiens, hoc ipſum eſſe Ciceronis, quod multos videtur interpretes feſelliſſe; etiam Regium. *aſſumt. adj.* Cic. inſerit *id.*

quid. Goth. *quod* cum Cic. *gerunt. quae.* Cic. inſerit *ea.* *qu. omn. mund. adm.* Cic. *adm. qu. omn. mund.*

infert. cf. 5, 11, 27.

10. *In tribus — partibus.* Queritur Geſnerus hic deeſſe lucidum ordinem, nec conſtare partium numerum. Neminem profecto dicturum, totum hoc „Nam quidquid — „ex ſe ipſa movetur" eſſe aſſumtionem; qua tamen ſola ratione effici tres partes. Hunc errorem natum ex prava *intentionis* appellatione (§ 6) pro qua *propoſitionem* aptius fuiſſe dicturum. *Intentionem* vocandam fuiſſe, quae interdum praemittatur *propoſitioni*, ut hic; quaeque eadem ſit *concluſioni*. (Sed efficiet ea quartum profecto membrum.) Equidem nihil aliud quam aſſumtionem creditum a Qu. cenſeo totum illud „Nam quidq. — movetur" quanquam hoc magnopere recedit a noſtra ſubtilitate enumerandi partes ſyllogiſmi, neque ipſi ſane Ciceronis exemplo, modo poſito, ſatis con-

non eſt forma ſemper eadem, ſed una, in qua idem concluditur, quod intenditur, *Anima immortalis eſt. Nam, quidquid ex ſe ipſo movetur, immortale eſt: anima autem ex ſe ipſa movetur, immortalis igitur eſt anima.* Hoc fit non ſolum in ſingulis argumentis, ſed in totis cauſis, quae ſunt ſimplices, et in quaeſtionibus. Nam et hae pri- 11
mam habent propoſitionem, *Sacrilegium commiſiſti: Non, quisquis hominem occidit, caedis tenetur:* deinde rationem (ſed haec eſt

11. *commiſ. Non.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui inſerunt *hominem occidiſti.* cf. 3, 6, 74. *caed. ten.* Sic Turic. (ſed a ſec. manu aſcriptum *reus*) Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Reliqui inſerunt *reus.*

haec eſt. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) omittunt *eſt.* Placet.

venit. Sed nondum adoleverat nec juſtas vires ſumſerat dialectica illa diligentia inter homines Romanos, agendi et eloquendi peritiores quam argutandi. cf. 5, 13, 19. Sic in vocabulis uſurpandis fluctuat noſter, ut *connexio* (§ 6. 12.) pro *complexione.* Et hoc agnoſcit mox ipſe Geſnerus ad § 12. item in praef. ſua § 14, luculentiſſime diſputans. Refert maxime, ut hic efficiatur ternarius ille numerus, quem de induſtria tutatur noſter. Male autem Geſnerus ipſam ſcripturae integritatem ſollicitat, quanquam tecte, nec ſibi fidens ſatis.

Anima — eſt. Hoc quidem et ipſum e Cicerone petitur, quanquam non ipſius verbis explicatum. vid. Tuſc. Diſp. 1, 23. item Somn. Scip. p. 1091 (frgm. Cic. in Ed. Ern.). Sua autem ſe convertiſſe e Platonis in Phaedro oratione, teſtatur Cicero. vid. Phaedr. Plat. p. 245. C. D. E. (Bip. 10, 318. 19.) ubi cf. Heindorf. p. 246.

in quaeſtionibus, quae opponuntur cauſae univerſae cf. 3, 6, 10. De *cauſis ſimplicibus* 3, 10, 1.

11. *Sacril. — Non quisquis.* Sunt hae propoſitiones, vel intentiones, ajens altera, altera negans.

caedis — tenetur. Structuram eandem habes Cic. de legg. 3, 13. Digeſt. 6, 1, 4.

omnia enim animalia meliora sunt, quam
13 *inanima.* Ceterum haec propositio aut confessa est, ut proxima; aut probanda, ut, *Qui beatam vitam vivere volet, philosophetur* 85
oportet: non enim conceditur: cetera sequi, nisi confirmata prima parte, non possunt. Et assumtio interim confessa est, ut, *Omnes autem volunt beatam vitam vivere;* interim probanda, ut illa, *Quod est dissolutum,*

13. *vivere.* Turic. Camp. *videre* cum Alm. Goth. Voss. 2. et edd. ante Rusc. (cf. 5, 13, 56). Correxit Regius. Hebraismum olet, ut monuit Gesnerus. Sic et mox itidem, nisi quod priore loco siletur Alm. altero Voss. 2.

oportet. Turic. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *oporteat* cum edd. ante Bad. exc. Camp. Correxit Regius.

non — conceditur. Turic. *non hoc c.* a sec. manu: *hoc enim c.* et sic Camp. *hoc enim concedit* Tarv. cum Alm. marg. Bas.

poss. Et ass. int. conf. est ut. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. et errante Gesn.) *p. ut est a. i. c. e. u.* cum Alm. Voss. 2. et edd. ante Ald. nisi quod *est* post *conf.* omittunt Jens. et rell. quod ne ex Alm. quidem et Voss. 2. affertur. Reliqui *p. est et a. i. c. u.* quod Regius reposuit. *Ut* natum ex *possunt* extremo. Mutavi veterem scripturam, nonnisi, pro *ut est*, dando *et*, solum.

13. *haec propositio.* Haeret Gesnerus in pronomine, pro quo malit *et*, quod ait valde esse ex more Quintiliani, conjunctionem *et* in protasi libenter usurpantis, ut 3, 7, 37 „Est laus *et* op.“ in primis 6, 3, 39. „Nam *et* a Cicerone.“ Huic deinde respondere *est et ass.* In hac concinnitate volebat haud dubie ejici mox *est* ex illis *est et ass.* (sicut vulgo quidem legitur). Est sane elegans in hac constitutione structura; neque tamen necessaria mutatio, nullo auctore nixa. *Haec* interpretare, „de „qua nunc agimus“ ut non designetur certa aliqua propositio. cf. 4, 1, 64. Si longius trajicere liceat pronomen, tollas hinc et reponas inter *ut* et *proxima.* Hoc de dubiis etiam inter argumenta adhibendis vide et supra 5, 12, 1—4.

ſenſu caret: cum, ſoluta corpore anima an ſit immortalis, vel ad tempus certe maneat? ſit in dubio. Quam aſſumtionem alii, alii *rationem* vocant. *Epichirema* autem nullo differt a ſyllogiſmis, niſi quod illi et plures 14

13. *certe.* Turic. Guelf. Camp. *certa* cum Vall. et edd. ante Ald. In Voſſ. 2. *certa;* ſed correctum *certum*, quod ipſum repoſuit Regius, et eſt in Goth. (cf. praef. p. 42). Reliqui *certum.* MSS. ſilentur. Recepi meam conjecturam, quae propius ad MSS. accedit, quam Regiana (cf. 3, 11, 26), et apertiorem habet quaeſtionis non disjunctivae ſignificationem.

aſſ. — vocant Epi h. Sic plane Camp. Sed Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *a. alii rationem alii voc. epic. Epic.* Jenſ. (tac. Geſn.) *a. alii alii r. v. alii epic. Epic.* cum edd. ante Bad. exc. Ruſc. (cf. modo hac §, ſed hic nulla Regii correctio) quae, ut deinceps omnes, *aſſ. alii r. v. alii epic. Epic.* Voſſ. 2. *a. alii r. alii v. Epic.* non plane conſentiens Gothano, ſed ſemel tantum ponens *Epic.* In recepta, et plerorumque etiam MSS. (nam de Britannicis altum ſilentium), ſcriptura id maxime offendit, quod *epichirema*, id quod animadvertit Pſeudo-Turnebus, pro *argumentationis*, *argumenti* ſignificationem aſciſcit. Appellat hic quidem Hermogenem, apud quem de Inv. 3, 4. 7. ſane ἐπιχείρημα tale quid ſignificat, quanquam deſidero juſtam ejus deſinitionem. Quid autem proclivius, quam vocabulum illud male geminari a librariis? In ceteris quidem, aut trajectionem illam Campani aſciſcemus (cf. § 6. 16), quam ipſe recepi, elegantiſſimam ſtructuram, aut, abjecto *epichirema* priore, acquieſcemus in Turic. aliorumque conſtitutione, quae eſt ipſius Voſſ. 2.

vel — maneat. Cic. Tuſc. Diſp. 1, 31. „Stoïci — uſu„ram nobis largiuntur, tan„quam cornicibus: diu man„ſuros ajunt animos; ſemper, „negant.“ Diog. Laert. 7, 156. μετὰ θάνατον ἐπιμένειν τὴν ψυχήν. Attende *an — vel* uſurpatum in quaeſtione non disjunctiva. Tum enim *utrum — an* requirebatur. cf. 1, 5, 47. *an* h. l. interpreteris *an non* cf. 1, 5, 19.

Quam aſſ. — vocant. Pronomen relativum vel ad praecedens referes, vel ad ſequens. Si prius, haec erit ſententia: Hoc quod modo exemplo demonſtravi, alii vocant cet. Sin poſterius: Idem, quod alii *aſſ.*, alii *rat.* vocant. Et hoc videtur praeſtare. Mox § 14 de *nullo* vide 2, 4, 13.

habent ſpecies, et vera colligunt veris: epi-
chirematis frequentior circa credibilia eſt
uſus. Nam, ſi contingeret ſemper contro-
verſa confeſſis probare, vix eſſet in hoc genere
15 uſus oratoris. Nam quid ingenio eſt opus,
ut dicas, *Bona ad me pertinent*, *ſolus enim
ſum filius defuncti*, vel *ſolus heres*, *cum jure
bonorum poſſeſſio teſtati ſecundum tabulas te-
16 ſtamenti detur; ad me igitur pertinent.* Sed, 484
cum ipſa ratio in quaeſtionem venit, efficien-
dum eſt certum id, quo probaturi ſumus, quod
incertum eſt: ut, ſi ipſa forte intentione dica-
tur, *Aut filius non es*, *aut non es legitimus*,

15. *filius.* Turic. *fidelius.* Alm. Guelf. *fidelium.* cf. § 12. 17.

teſtati. Turic. Guelf. *inteſtatis* cum Alm. ſed Camp. *inteſtati* cum Vall. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ruſc. (cf. § 13). Correxit Regius, et potuit *in* adhaereſcere ex extremo *poſſeſſio*. Sed Burmannus deſiderat hic aliqua, quia duplici uſus fuerit propoſitione: „ſolus ſum filius, vel heres. Utroque ergo caſu, ſive „pater teſtatus, ſive inteſtatus, deceſſiſſet, ſibi bona deberi conten„debat: quare legendum forte“ [fortaſſe] „*cum jure bonorum „poſſeſſio teſtati heredi ſecundum tabulas, inteſtati filio detur, „ad me igitur pertinet.*“ In hac ratione una eſt cauſa *filii* et *heredis* etſi duplex, habens plures quaeſtiones. Quod prohiberi videtur ab illo *vel.* Hoc enim eſt in oratione Quintiliani, non ejus, qui hereditatem petit.

pertinent. Turic. Guelf. *pertinet* cum Alm. Obr. Refertur ad *poſſeſſio.*

16. *id quo.* Turic. *idque*, ſed a ſec. manu *id quod* et ſic omnes praeter Geſn. qui noſtrum repoſuit de conjectura; veriſſima illa. *forte.* Turic. Guelf. Camp. *fere* cum Alm. Frequens confuſio vid. Drakenb. ad Liv. 34, 47, 4.

aut non es — non es. Turic. *aut eſt leg. et aut non e.* Guelf. *aut es leg. et aut non e.* cf. ad 4, 2, 29.

15. *teſtati.* cf. not. crit. 16. *ipſa — intentione*, adverſarii puta.

aut non es ſolus: itemque, *Aut heres non es; aut non juſtum teſtamentum eſt, aut capere non potes, aut habes coheredes:* efficiendum eſt juſtum, propter quod nobis bona adjudicari debeant. Sed tum eſt neceſſaria illa ſumma 17
connexio, cum intervenit oratio largior. Aliquando ſufficiunt intentio ac ratio, *Silent leges inter arma, nec ſe expectari jubent,*

non juſt. t. e. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. exc. Baſil. Reliqui *j. t. non e.* cf. § 13. item mox hac §. *nobis b. adj.* Sic Turic. Capp. Reliqui *b. adj. nobis.* cf. modo hac § item § 20.

17. *Aliquando.* Turic. *aliquod.* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *ad quod* cum Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. *Ad aliquid* Ald. Noſtrum repoſuit Regius, quem adjuvat Turic. cf. 5, 13, 37. *ac ratio.* Jenſ. (tac. Geſn.) *ac oratio* cum edd. ante Ald. Correxit Regius cf. ad 5, 2, 3.

Silent leges — nec ſe exp. Turic. *Silentem in l.* cet. (a ſec. manu noſtrum) Alm. *Silen ēm l.* cet. (cf. § 15. 18.) Jenſ. *ſ.*

Capere non potes. Propter eos, qui legibus vetarentur capere hereditatem, etſi heredes inſtituti, velut peregrini, deportati, fideicommiſſa coeperunt uſurpari cf. not. ad 3, 6, 70.

efficiendum eſt juſtum. Hoc dicitur cum reſpectu ad prius illud „efficiendum eſt *certum.*" *Legitimum* docere id, unde jus noſtrum repetimus, aeque eſt neceſſe, ac *certum,* unde facti veritatem probamus. Hic quidem teſtamentum juſtum efficere oportet, quanquam non illa una eſt propoſitio, ſeu intentio. Adverſus illas enim reliquas: *heres non es, capere non potes, habes coheredes,* opus erat, *certum* efficere; ut non adeo bene opponi haec ſibi invicem videantur „*juſtum* eſſ. *certum* „eſſ." Neque tamen propter hanc difficultatem, negem cum Geſnero, exputari poſſe, quid *juſtum* ſibi velit; nec recipiam ejus mutationem *iſtud,* etſi ingenio non carentem. *efficere* pro *probando,* notiſſimam formam, vix tamen oſtenderis a Quintiliano uſurpatam; nec patitur concinnitas hic nude poni hoc verbum, cum modo fuerit cum adjectivo *certum.*

Silent — leges. Cic. pro Milone c. 4. cf. not. crit.

cum ei, qui expectare velit, ante injuſta poena luenda ſit, quam juſta repetenda. Ideoque id enthymema, quod eſt ex conſequentibus, rationi ſimile dixerunt. Sed et ſingula quoque interim recte ponuntur: ut
18 ipſum illud, *Silent leges inter arma.* Et a ratione fas eſt incipere, deinde concludere: ut ibidem, *Quod ſi duodecim tabulae nocturnum furem quoque modo, diurnum autem, ſi ſe telo defenderet, interſici impune voluerunt:* 485
quis eſt, qui, quoquo modo quis interfectus

enim l. cet. cum edd. ante Bad. quo accedunt Baſ. et libri Cic. Si *enim* ponebat Qu., refragabatur ille aliquatenus ſuae ipſius rationi. Neque enim ſic ſit *intentio* et *ratio* in hoc loco, ſed ratio ſola, alii intentioni inſerviens; quae eſt haec apud Cic. *ſi vita noſtra — expediendae ſalutis.* Sin omittitur *enim*, habes *intentionem* in his: *Silent — arma*, rationem deinceps: *cum ei — repetenda.* Et ſic memoriter profecto ſcripſit noſter. cf. 5, 13, 27 not. ex. *Sed — recte.* Turic. *S. e. ſ. interimque r.* cum Alm. Voſſ. 2. *S. e. ſ. interim quae r.* Camp. cum Goth. *S. e. ſ. quae interim r.* Jenſ. cum edd. ante Ald. *quoque* ex *quae* fecit Regius. *S. ſ. interim quoque r.* Guelſ. *S. e. ſ. quaeque interim r.* Bad. pr., ſolus, nec monito lectore. Hoc maxime blanditur (cf. 5, 13, 13). *Et quoque* tamen et ab aliis junguntur, vid. Ruhnk. ad Vell. 1, 17, 2.

18. *concl. ut ib.* Turic. *concluderent ibidem* a ſec. manu *concludere ib.* et ſic Guelſ. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Ald. *c. ut idem.* Ald. Bad. pr. ex Regii emendatione.

et — quoque. cf. not. crit.

ut ipſum illud. Non quidem apud Ciceronem, opinor. Neque enim memini ſic poſitum hoc in ejus operibus. Sed permittit Qu. ejusmodi ſententias, qualis haec ſit, etiam ſingulas poni.

18. *ibidem.* c. 3. extr.

defenderet. Apud Ciceronem aliquot libri *defenderit*; minus bene, ob *voluerunt.*

ſit, puniendum putet? Variavit hic adhuc, et rurſus rationem tertio loco poſuit, *cum videat, aliquando gladium nobis ab ipſis porrigi legibus.* Prioris autem partis duxit ordi- 19

puniendum. Guelf. Camp. *permittendum*, mire argutante librario. *Variavit.* Sic Guelf. *varia aut* Turic. *varia autem* Camp. cum Alm. (cf. § 17. 19). *variant autem* Goth. Jenſ. cum Voſſ. 2. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. Baſil. Reliqui *variat autem.* *adhuc et.* Camp. *adducat.*

poſuit. Sic Guelf. *poſſunt.* Turic. cum Alm. Sed ille a ſec. manu *ponunt* et ſic Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. Baſil. Reliqui *ponit.*

videat. Camp. *videant* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. ſec. quo acc. Baſil. *nobis ab ipſis.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui inſerunt *ad occidendum hominem* poſt *nob.* ex Cicerone. cf. § 17. not. 3.

19. *Prioris — ordinem.* vid. Cic. pro Mil. c. 4. Subjectum hujus ſententiae, id quod recte vidit Capperonnerius, nullum aliud niſi totum illud quod ſequitur: *Inſidiatori — nex;* multum autem abeſt, ut ſit Cicero, quae eſt Geſneri ratio et aliorum fortaſſe, quanquam obmuteſcentium in loco, non adeo facili. *Prioris partis ordinem ducere*, itidem cum Capperonnerio, interpretor *priorem locum obtinere.* Repetenda profecto locutio e re militari, ubi *ordinem ducere* eſt centurionem eſſe (cf. 1, 2, 24). Addi etiam ſolet aliquid iſti *ordini*, ut apud Livium 3, 44, 2 „*honeſtum* ordinem — ducebat." Apud noſtrum quidem loca bina ad hanc formae originem referri nequeunt 4, 2, 58. 10, 1, 85. Ad Livianum autem exemplum *prioris partis ordinem* interpretor, ut dixi, i. e. *primum ordinem.* Monet Qu., in iſto exemplo Ciceroniano, quod jam poſiturus ſit, intentionem, quae eſt in verbis a me deſignatis, praemitti ceteris epichirematis partibus, cum modo inverſi ordinis exemplum dederit. Reliqua: *Quid comitatus — volunt* et *Quos habere — liceret*, ſimpliciter ponuntur, et ſubjectis tantum artis vocabulis, *ratio*, *connexio*, declarantur. Subjectum in tota illa ſententia eſſe quaerendum, nemini mirum videbitur, qui contulerit § 26. Sic 3, 6, 74. 75. 76. ubi ſententiae integrae ſubjectorum ſunt loco.

nem, *Inſidiatori vero et latroni quae poteſt inferri injuſta nex?* haec intentio: *Quid comitatus noſtri, quid gladii volunt?* haec ratio: *Quos habere certe non liceret, ſi uti illis nullo pacto liceret.* haec ex intentione et
20 ratione connexio. Huic generi probationis tribus occurritur modis, id eſt, per omnes partes. Aut enim expugnatur intentio, aut aſſumtio, aut concluſio, nonnunquam omnia: ſed omnia haec tria ſunt. Intentio expugnatur, *Jure occidi eum, qui inſidiatus ſit.* Nam prima ſtatim pro Milone quaeſtio eſt, *an ei fas ſit lucem intueri, qui a ſe hominem*

19. *Inſid. vero.* Sic Turic. Camp. cum libris Cic. Reliqui *I. autem.* cf. 5, 10, 54. *gladii.* Turic. Guelf. Tarv. *clari viri* cum Alm. Similia, non eadem, in marg. Baſil. Vide mihi portentum ſcripturae! *certe.* Turic. *certo*, non male. Guelf. *circa te.* cum marg. Baſil. cf. Vorſt. de lat. falſo ſuſp. c. 23. p. 186. *uti illis.* Turic. *utilis* cum Alm. cf. § 18. 21. ſed et 3, 5, 12.

20. *omnia haec.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. quo acc. Obr. Reliqui *h. o.* Poſitus τοῦ *omnia* ſuccurrit ſententiae quam Geſnerus inſimulabat gloſſematis. *pro Mil. quaeſt.* Turic. Camp. *q. p. M.* Noſtra collocatio exquiſitior ſane et plurimorum eſt librorum; quanto verior, non dixerim.

ei fas ſit. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.)

20. *ſed — tria ſunt.* Urget ſuam epichirematis partitionem, ne forte quis credat infinitam eſſe illam univerſitatem. cf. modo *tribus — omnes.*

Jure — ſit. Haec ipſa eſt intentio, jam expugnanda; non eſt ratio ejus expugnandae. Pro noſtro more dixiſſemus: „Intentio, *ſcilicet* Jure „occidi." cet. Recte enim monet Capper. *occidi* eſſe infinitivum praeſ., non perf. indicativi. Apparet hoc conjunctivo *ſit.*

an ei — fateatur. Cic. pro Mil. c. 3. initio. Cicero *occiſum* pro *necatum.* cf. not. crit. ad § 17.

necatum esse fateatur. Expugnatur assumtio 21 omnibus iis, quae de refutatione diximus. Et ratio quidem nonnunquam est vera, cum ejus propositio vera non sit: interim verae propositionis falsa ratio est. *Virtus bonum est*, verum est. si quis rationem subjiciat, *quod ea locupletes faciat*, verae intentionis falsa sit ratio. Connexio aut vera negatur, 22 cum aliud colligit, quam id, quod ex prioribus conficitur: aut nihil ad quaestionem dicitur pertinere. Non est vera, sic, *Insidiator jure occiditur. nam, qui curavit, ut vim afferat ut hostis, debet etiam ut hostis repelli. recte igitur Clodius, ut hostis, occisus est.* Non utique. Nondum enim Clo-

e. s. f. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. Reliqui *s. e. f.* cf. § 16. et modo, item § 23.

21. *ejus.* Turic. *eis ut* cum Alm. (cf. § 19. 22). *eis et* Guelf. (ut et Turic. a sec. manu) *et* Camp. cum Goth. Voss. 2. Recepta latet in Turic. et Alm. *est. Virtus.* Turic. Guelf. *e. et virt.* Camp. *e. ut Virt.* Non sine sensu.

Virtus — Connexio aut vera. Turic. *v. vel falsae* (a sec. manu *falsa*) *sit ratio quod nescio autem v.* Ex Alm. pro *connexio aut vera* affertur *quod nescio aut v.* lacunae illius nulla mentio (cf. modo hac §, item mox § 22). Camp. pro *quod* dat *qui*, pro *aut*, *autem.* Postremum et in Guelf. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Rusc. (cf. § 15.) quo acc. Bad. uterque et Vall. etsi obscurius de hoc Bad. Correxit Regius.

22. *conficitur.* Turic. *afficitur* (a sec. manu nostrum) cum Alm. (cf. § 21. 24). *concipitur* Tarv. *nihil ad.* Guelf. inserit *aliud.* *ut vim.* Turic. *u. ne v.* Guelf. *ne v.* cf. Drakenb. ad Liv. 33, 12, 6.

21. *quae — diximus.* Capite hujus libri 13.

22. *curavit ut — afferat.* Vix fero. Rescribam *curat* potius quam *afferret.*

dium insidiatorem ostendimus: sed sit vera connexio, *Recte igitur insidiator, ut hostis,*
23 *occiditur.* Nihil ad nos. Nondum enim 486
Clodius insidiator apparet. Sed, ut potest vera esse intentio et ratio, et tamen falsa connexio: ita, si illa falsa sunt, nunquam est

ostendimus. Guelf. *offendimus.*

23. *vera esse.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) Reliqui *e. v.* cf. § 20. 25.

intentio — vera connexio. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Bodl. Bal. Alm. Voss. 2. Andr. edd. ante Ald. quo acc. Obr. Gesn. Bip. et aliquot apud Burm. Reliqui ex correctione Regii *connexio et tamen falsa intentio et ratio; ita, si illa vera sunt, nunquam est falsa connexio.* Aldus (sed in binis edd.) et Burm. nostram ipsam dant, nisi quod pro *falsa s. n. e. vera c.* ponunt *vera s. n. e. falsa c.* eodem uterque profecto aberrandi casu. In hisce technicis quam proclive sit turbari inter corrigendum, ostendit mendum Tarvisinum: *vera intentio et ratio: et tamen. Ita si illa falsa connexio falsa sunt nunquam est vera connexio.* cf. 5, 11, 26.

23. *Sed ut — vera connexio.* Haesit in hisce Regius, cum obstare videretur auctoritas Aristotelis, sic praecipientis (Analyt. pr. l. 2. c. 2. Buhl. 317. 18.) Ἐξ ἀληθῶν μὲν οὐκ ἔστι ψεῦδος συλλογίσασθαι. ἐκ ψευδῶν δέ ἐστιν ἀληθές. Monet acute et apposite Gesnerus, „in recta argumentatione „*ex veris falsum sequi non* „*posse;* sed Fabium ostendere, „quot modis falsa argumentatio esse possit.“ Possit sane ad Aristotelicam rationem redigere hunc sensum, qui velit pro lubitu trajicere adjectiva: *falsa e. i. e. r. e. t. vera c. i. s. i. vera s. n. e. falsa c.* Sed nullam hic diligentiam dialecticam affectavit Qu., verum id spectavit, quod usu veniret et in foro et in schola. Neque enim, si maxime vera conclusio potest effici ex falsis propositionibus, ullus orator audebit manifesto falsa proponere, cum nemo audientium adeo perspicax sit futurus, ut veritatem illam conclusionis agnoscat, nisi forte sponte est evidens, ut nulla probatione indigeret. Falsae autem connexionis ex veris propositionibus exemplum illud de Clodio recte occiso satis luculentum potuisse sibi est visus Qu.

vera connexio. *Enthymema* ab aliis oratorius 24
syllogismus, ab aliis pars dicitur syllogismi, propterea quod syllogismus utique conclusionem et propositionem habet, et per omnes partes efficit, quod proposuit: enthymema tantum intenta intelligi contentum sit. Syllo- 25
gismus talis, *Solum bonum virtus: nam id*

24. *oratorius.* Turic. Guelf. Camp. Jenf. (tac. Gesn.) *oratoribus* cum Alm. et edd. ante Rufc. (cf. § 21). Correxit Regius, cui astipulatur Vall. *syllogismus.* Turic. *syllogismi* (sed a sec. manu — *mus*) cum Alm. cf. § 22. 26.

propterea. Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) *propter.* *intenta.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voss. 2. Obr. eoque recentioribus. *intentu* Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. ante Bad. Hic *intentum* cum edd. ante Obr. quo acc. Capper. An supinum illud *intentu* succurret sententiae? Hoc modo: Per intentionem ipsam, qua fere sola constat enthymema, intelliguntur in eo ceterae syllogismi partes.

contentum. Turic. Guelf. *contenta.*

24. *ab aliis — ab aliis.* cf. § 1.

intenta. cf. not. crit. Hoc vocabulo utrumque et *propositionem* et *conclusionem* significari, insolens est sane; cum plerumque *intentio* appelletur quae et *propositio.* Nec profecto *intentio* intelligitur tantum in eo, quod sequitur, exemplo; sed exprimitur etiam: *Bonum est virtus.* Hisce rationibus recte adductus videtur Capperonnerius, ut spuriam crederet vocem *intenta*, *intentum* (nam et sic legitur), sine qua bene procedat sententia; ad infinitivum *intelligi*, repetendum esse *concl. et propos.* Est tamen quod desideres, post jacturam illam factam; et fortasse *intenta* latius hic dicuntur pro eo, quo tendat totus syllogismus. Dicas etiam, non utique expressam *intentionem* in exemplo, quia forma *propositionis*, seu *intentionis*, legitima illud careat. Alioqui, id quod urget Capper., turbari sane aliquid potuit in similibus istis ductibus *tantum intenta — contentum.* Pro *conclusione* interdum usurpari a Fabio *intentionem* Gesnero non credo, quanquam ablegantì ad § 10.

demum bonum eſt, quo nemo male uti poteſt: virtute nemo male uti poteſt: bonum eſt ergo virtus. Enthymema ex conſequentibus, *Bonum eſt virtus, qua nemo male uti poteſt.* Et contra, *Non eſt bonum pecunia: non enim bonum, quo quisquam male uti poteſt. pecunia poteſt quis male uti. non igitur bonum eſt pecunia.* Enthymema ex pugnantibus, *An bonum eſt pecunia, qua quisque male uti*
26 *poteſt? Si pecunia, quae eſt in argento ſignato, argentum eſt; qui argentum omne legavit, et pecuniam, quae eſt in argento ſignato, legavit: argentum autem omne legavit: igitur et pecuniam, quae eſt in argento,*

25. *bonum e. q. n. male.* Camp. *b. e. q. n. malus* cum Goth. Voſſ. 2. *virtute — poteſt.* Turic. Camp. omittunt cum Alm. Plus etiam omittit Guelf. usque ad *Et contra.* *nemo male uti.* Camp. *n. uti malus.* Goth. (tac. Geſn.) *n. uti male.* *quisquam.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *quisque.* *quis.* Sic omnes, nec Goth. *quisque* ut narrat Geſn. *Enthym. — pecunia.* Turic. Camp. omittunt cum Goth. (tac. Geſn.) a quo et *pecunia* utrumque abeſt, et ante *Enth.* et poſt *bon. eſt.* Guelf. caret hiſce omnibus: *pecunia poteſt — male uti poteſt.* A Voſſ. 2. abeſſe dicuntur haec ſola *Enth. ex pugnantibus.* *male uti poteſt.* Sic Turic. Camp. quo deducunt et lacunae Guelf. et Goth. Reliqui *p. m. u.* cf. § 23. 32.

25. *Enthym. ex conſeq. — ex pugn.* cf. § 2. Diſplicet autem quod hic repente per interrogationem effertur *enthymema ex pugn.*, nec tuta eſt ſcriptura (cf. not. crit.). Malim igitur *Non* pro *An* (cf. 6, 2, 36 not. crit.).

26. *Si pecunia — in argento, legavit.* Simile, nec tamen iisdem verbis redditum, exemplum habes apud Cic. Topic. c. 3. vid. et 5. 11, 33. Recte autem et hic monet Capper. longiſſimam hanc periodum eſſe pro ſubjecto ad verbum *habebit.* cf. § 19.

legavit: habebit formam ſyllogiſmi. Oratori ſatis eſt dicere, *Cum argentum legaverit omne, pecuniam quoque legavit, quae eſt in*
37 *argento.* Peregiſſe mihi videor ſacra traden- 27
tium artes, ſed conſilio locus ſupereſt. Namque ego, ut in oratione ſyllogiſmo quidem aliquando uti nefas non duco, ita conſtare totam, aut certe confertam eſſe aggreſſionum et enthymematum ſtipatione minime velim. Dialogis enim et dialecticis diſputationibus erit ſimilior, quam noſtri operis actionibus, quae quidem inter ſe plurimum differunt.
Namque illi homines docti, et inter doctos 28

26. *habebit.* Turic. *habebat* (a ſec. manu noſtrum) Alm. *habeat* cum Voſſ. 2. cf. § 24. 29. *omne.* Turic. Camp. *omnem* cum Goth. Jungendum utrumque, *omne, omnem* putat Geſn. Non ego.

27. *ſacra.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *ſacras* cum Vall. Voſſ. 2. Male. *ut in oratione.* Turic. *utineratione* a ſec. manu *ut ſine ratione*, et ſic Guelf. Camp. (hic et omiſſo *ut*) cum Goth. Voſſ. 2. *non.* Turic. Guelf. Camp. omittunt cum Alm. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. Correxit Regius. In Goth. eſt *non*, niſi et Geſn. et ego dormitavimus. cf. ad 5, 10, 107.

aggreſſ. — enthym. Turic. *a. ex extimaematum.* Guelf. *aggreſſione e. e.* cum Loc. Venet. Sed Camp. Goth. (tac. Geſn.) *aggreſſionem e. e.* Voſſ. 2. *aggreſſionem ex enthym.* et ſic Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Ablativum et *ex* egregie correxit Regius. pro *aggreſſionum* Ruſc. mendoſe *aggregationum* ut et ante *aut certam* pro *aut certe confertam*, ubi et Loc. Venet. *autem c. c.* (cf. § 24).

28. *illi.* Turic. Guelf. *illis.* Rollinus malebat *illic.* Capperonnerius monet oppoſito mox (§ 29.) *nobis* defendi receptam. Turic. et Guelf. ratio blandiri poteſt, modo ablati-

27. *ſacra.* Recte Geſnerus ablegat ad 5, 13, 60.

aggreſſionum. cf. 5, 10, 4.

28. *illi.* cf. not. crit.

verum quaerentes, minutius et ſcrupuloſius ſcrutantur omnia, et ad liquidum confeſſumque perducunt: ut qui ſibi et inveniendi et judicandi vindicent partes, quarum alteram
29 τοπικὴν, alteram κριτικὴν vocant. Nobis ad aliorum judicia componenda eſt oratio, et ſaepius apud omnino imperitos, atque aliarum certe ignaros literarum loquendum eſt; quos niſi et delectatione allicimus, et viribus trahimus, et nonnunquam turbamus affectibus: ipſa, quae juſta ac vera ſunt,
30 tenere non poſſumus. Locuples et ſpecioſa vult eſſe eloquentia: quorum nihil conſequetur, ſi concluſionibus certis et crebris, et in unam prope formam cadentibus conciſa, et contemtum ex humilitate, et odium ex quadam ſervitute, et ex copia ſatietatem, et
31 ex amplitudine faſtidium tulerit. Feratur

vum inſtrumenti ponere ſic liceat, vel omittere *in.* cf. 4, 5. 10. 3, 8, 20. *minutius.* Turic. *munitius*, per errorem haud dubie; quanquam ne ipſum quidem ſenſu carens.

29. *aliorum judicia.* Goth. (tac. Geſn.) *illorum judicium.*

aliarum. Alm. *illarum.* Turic. nulla mentio (cf. § 26. 51). Verius videtur, ſi *illas literas* intelligis *dialecticen.* Frequentiſſima confuſio. vide modo, item Ruhnk. ad Vell. 2, 13, 3. Oudend. ad Suet. Galb. c. 1.

allicimus. Turic. *adligemus.* Guelf. Camp. *alligemus.* cum Alm.

30. *contemtum.* Camp. *contemni.* Mire.

29. *aliorum* i. e. indoctorum, non noſtrae eruditionis hominum; opponitur τῷ *inter doctos.* cf. 4, 2, 45.

aliarum — literarum. cf. not. crit.

quos niſi — non poſſumus. cf. 4, 5, 6. quo et ſequens hic § conferenda.

30. *ex copia ſatietatem et ex ampl. faſtidium.* Horum ego diſcrimen parum aſſequor.

ergo non ſemitis, ſed campis: non uti fontes anguſtis fiſtulis colliguntur, ſed ut latiſſimi amnes totis vallibus fluat, ac ſibi viam, ſi
488 quando non acceperit, faciat. Nam quid

31. *ergo.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *igitur.* cf. 5, 10, 54. *ſemitis.* Turic. *ſimentis* (ſed a ſec. manu noſtrum). Alm. *ſementis.* cf. § 29. item hac §.

latiſſimi. Turic. *beutiſſimi* (ſed a ſec. manu noſtrum) cum Goth. Alm. Voſſ. 2. Palat. Nihil agit Gebhardus (Crepundd. p. 113) multo verborum ſtrepitu commendans hanc ſcripturam, improbante Burm. quem vide et ad Ovid. Amor. 1, 15, 34. *fluat.* Turic. *pluant.* (a ſec. manu *fluant*) cum Alm. Voſſ. 2. (Goth. nulla mentio) *fluant* Guelf. Camp.

acceperit. Geſneri ſphalma *accepit*, quanquam hoc ponit Ruhnk. ad Vell. 2, 3.

Nam quid — cuſtodientium. Sic Turic. cum Goth. Alm. Jenſ. et edd. ante Burm. exc. Badii utraque. *N. q. illam mireris legem* cet. Camp. Guelf. Reliqui *N. q. m. illam legem — perſequentibus — cuſtodientibus*, quod eſſe in Vall. narrat Badius, ſed a Valla, ut opinatur, repoſitum. Hujus loci ſcripturam deſigno, reſpiciens ad ablativum in *lege* et genitivum in participiis. In levioribus enim aliqua horum libb. eſt diverſitas a me nunc quidem neglecta. In Guelf. equidem nullum in participiis a Geſnero diſſenſum notavi: per incuriam profecto, cum Camp. eundem in *mireris* habeat errorem. Roll. ſolus eorum, qui genitivos ſervant, *illa* poſt *miſ.* amandat. Badius ipſe *illam miſerius legem* dat. Pronominis tamen poſitu ante *miſ.* maxime nitor in revocanda ſcriptura ante-Badiana. Nullis enim machinis ablativum in participiis referes ad *miſerius* ſi *illam* (ut tum eſt legendum) praemiſeris comparativo. Nec poteſt *illa lex* ſpectare ad voces ſequentes: *Propoſitio ac*

cf. 1, 1, 27. Sed hunc, quem modo deſignavi, locum optime vindicat, qui me admonuit, eruditus, parentheſin propagari jubens usque ad *egredi.*

31. *Nam quid — lege.* Miſeriam ſerviendi certis artium legibus aliquoties exagitat, ut 4, 2, 85. Structuram vero qualem hic agnoſcerem diſtinguendo ſatis deſignavi. Eſt *lex illa* ipſum illud quod ſequitur: „Propoſitio — re„pugnantibus." Hoc, quo maniſeſtius appareat rigor et taedium perpetuae hujus obſervationis, abruptis verbis enunciatur et ſolis nominativis. cf. 2, 13, 1.

illa miferius lege, velut praeformatas infantibus literas perfequentium, et, ut Graeci dicere folent, quem mater amictum dedit, folicite cuftodientium: propofitio ac conclufio, ex confequentibus et repugnantibus?
32 Non infpiret? non augeat? non mille

concl. — repugn. fi accufativum habet cafum; fin ablativum, commodiffime, quia tali poft comparativum ablativo ineft nominativus: „quam illa lex." Quod Badius negat legem effe miferam, fed potius eos, qui legem perfequantur, non eft tanti, ut Vallae correctionem, *audacule*, quod ipfe confitetur Badius, reponas, contra omnium MSS. auctoritatem.

Graeci. Turic. *grachi* (a fec. manu noftrum) Alm. *Graechi.* cf. hac § item § 32. *et repugn.* Turic. Guelf. Camp. *propugn.* cum Alm. Jenf. (tac. Gefn.) et edd. ante Ald. Hic *pugn.* cum Goth. (aliter ac narrat Gefn.) Voff. et edd. ante Bad. fec. cf. 5, 10, 74.

velut — perfequentium. cf. 1, 1, 27. item Plato Protagora p. 326. D. (Bip. Vol. 3. p. 119) ὥσπερ οἱ γραμματισταὶ τοῖς μήπω δεινοῖς γράφειν τῶν παίδων, ὑπογράψαντες γραμμὰς τῇ γραφίδι, οὕτω τὸ γραμμάτιον (l. γραμματεῖον) διδόασι, καὶ ἀναγκάζουσι γράφειν κατὰ τὴν ὑφήγησιν τῶν γραμμῶν.

ut Graeci — cuftodientium. Commodum fuccurrit Plutarchus ignorantibus alioqui hoc Graecorum proverbium, indicante Erafmo. Ille enim, in oratione prima de Alexandri fortuna (Vol. 2. p. 330 B), δίκην, ait, νηπίου παιδὸς φυλάττων τὴν περιβολὴν ἣν ἡ πάτριος αὐτῷ συνήθεια, καθάπερ τιτθὴ, περιέθηκε. Eodem refpicere videtur, monente itidem Erafmo, Lucianus in Nigrino (Vol. 1. p. 59 Bip.) Athenienfes inducens ridentes munditias peregrini, cujus veftem variegatam dum mirantur τάχα, inquiunt, τῆς μητρός ἐστιν αὐτοῦ. Quanquam haec ad proverbium noftrum relatio adeo tuta non eft, cum ifto loco fortaffe fignificentur deliciae *muliebres*, et inde tantum repetenda fit matris mentio.

32. *Non infpiret — verfet.* Horum verborum fubjectum defideratur. Sufficiunt illud ii, ut quidem volunt videri, qui continuant orationem poft *repugnantibus*, ut *prop.* ac *concl.* „infpiret, augeat, va„riet, verfet." Hanc rationem

figuris variet ac verſet? ut ea naſci, et ipſa provenire natura, non manu facta, et arte ſuſpecta, magiſtrum fateri ubique videantur? Quis unquam ſic dixit Orator? Nonne apud

32. *facta.* Turic. *ficta* ſed a ſec. manu noſtrum. cf. Drakenb. ad Liv. 40, 12, 7. De *facto* nos ad 2, 15, 9. Exemplis docet Burm. *manu factum* opponi *naturali.*

ſuſpecta. Sic Turic. (ſed a ſec. manu *ſuſcepta*) cum Goth. Alm. Voſſ. 2. Reliqui *ſuſcepta.* Sed Geſnero, volenti noſtrum et ſic etiam e Goth. notaſſe rato, operae non paruerunt, quem errorem repetierunt Bip. Et Burmannus, in nota, probat noſtram ſcripturam: Confuſio frequens vid. Drakenb. ad Liv. 28, 6, 12. ſicuti et *rec.* et *reſp.* vid. nos 3, 11, 26. item hic § 35. *dixit.* Sic Camp. Ruſc. (e correctione Regii cf. § 27.) et edd. ante Gryph. quo acc. Gibſ. Obr. Roll. Bip. *vixit* Turic. Guelf. cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Ruſc.

utcunque expreſſit Gedoynus, quem tamen et ipſum populares miratos puto, cum legerent: „Cette propoſition, *ou*" (apud Qu. eſt *ac*) „cette con„cluſion — ne peut-elle point „s' exprimer noblement" cet. quanquam ſuccurrit Gallicismus uſurpans reciprocum inſtar paſſivi. Geſnerus idem tenuiſſe videtur, qui ab ipſo ornatu aliquid obſcuritatis traxiſſe locum judicat. Regius bonam copiam ejurat, depravatiſſimum cenſens locum. Burmannus emendationem tentat, reſecans *propoſ.* — *repugnantibus* tanquam gloſſam, et mox de ſuo inſerens *Quis ante non inſp.*, quam mutationem depravatiſſimi loci medicinam aliquam credit etiamnum in Epiſt. ad Capper. p. 19. Badius ſubaudit „Ora„tio." Equidem „Orator." Conciliaberis fortaſſe huic ſupplemento conferens locum, quem plerique appellant interpretes 2, 5, 8. Ibi quoque *inſpiret* (quod alibi dicit *implere* cf. 5, 13, 56. Graece Φυσᾶν veluti Ariſtot. Soph. El. 1. p. 520 Buhl. Φυλετικῶς Φυσήσαντες), itidemque hue ſubjecto expreſſo. Facile enim eſt intelligere „eum qui di„cit." Redit haec forma eodem fere, quo *aliquis* omiſſum ad *inquit*, *velit* (vide 5, 11, 21).

figuris. Hic intelliguntur σχήματα λέξεως καὶ διανοίας cf. mox „Sed — alio loco." Alia ratio grammaticarum figurarum vid. 5, 13, 1.

ſuſpecta, cave ablativum accipias, etſi mox § 35 ipſi rei tribuitur hoc adjectivum.

ipſum Demoſthenem pauciſſima hujus juris 489
vel artis reperiuntur? Quae apprehenſa Graeci magis (nam hoc ſolum pejus nobis faciunt) in catenas ligant, et inexplicabili ſerie connectunt, et indubitata colligunt, et probant confeſſa, et ſe antiquis per hoc

(cf. 3, 6, 68.) *duxit* Goth. Reliqui *dicit*. Noſtrum conjiciebat Geſn. cf. 5, 12, 8. *hujus — rep.* Sic Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Bad. pr. *h. veri v. a. r.* Turic. ſed a ſec. manu *h. viri v. a. r.* et ſic Alm. Jenſ. edd. ante Ald. Reliqui *h. modi r.* ex mutatione Regii, nimia levitate et facta et probata. De MSS. altum ſilentium. *nam.* Turic. Guelf. Camp. *non.* cf. 3, 6, 47. *pejus — fac.* Turic. *pro eis nos ſ.* a ſec. manu *pro eis non ſ.* et ſic Guelf. *nos pejus ſ.* Alm. (cf. § 31. 35.) *nobis pejus non fac.* Jenſ. et edd. ante Ald. Regius expunxit *non*, quod, ne glorietur ille, a Vall. abeſſe ait Badius. Noſtro ordine Camp. Goth. (tac. Geſn.). Reliqui *nobis pejus ſ.* cf. § 25. 6 Prooem. 3.

ipſum Demoſthenem. Cujus probandi diligentia alioqui celebratur in primis. vid. 10, 1, 76 „tam *denſa* omnia" cf. 2, 5, 8 „*crebra* argumen„tatio" etſi hoc non de Demoſthene, ſed ut appareat, quae ſint *denſa* illa.

juris vel artis. Recte interpretari haec videtur Badius, qui *jus* ait idem eſſe, quod modo fuerit *lex illa* § 31. Rigida igitur illa dialectices praecepta *jus* dicuntur *vel ars*, a quibus qui recedat, artificum minus utatur ſeveritate. Ad molliendam hanc, quae ſane duriuſcula eſt, locutionem, faciet collatus locus 1 Prooem. 23, ubi eſt „*jus* ipſum rheto„rices."

antiquis. An forte *Atticis?* Nam *antiquos* ſtudioſiores fuiſſe ſeverae probationis, quae quidem haberet formam dialecticae ſubtilitatis, minus cognitum habeo. Nec credo inter Graecos, quorum hic error notatur, tantum fuiſſe *antiquorum* exprimendorum ambitum. Hoc magis Romanorum erat, qui Catones et Gracchos aemulandos ſumerent. Sed huic argumento minus tribuo, cum et Graecorum antiquitas agnoſcatur in Demoſthene, Hyperide vid. Dial. de oratt. c. 16. comparata praeſertim huic Quintilianeae Graeculorum aetati. Fidem tamen fortaſſe faciet conjecturae locus 12.

similes vocant: deinde interrogati nunquam respondebunt, quem imitentur. Sed de figuris alio loco. Nunc illud adjiciendum, 33
ne iis quidem consentire me, qui semper argumenta sermone puro et dilucido et distincto, ceterum minime laeto ornatoque putant esse dicenda. Namque ea distincta quidem ac perspicua debere esse confiteor: in rebus vero minoribus etiam sermone ac verbis quam maxime propriis, et ex usu. At, si major erit materia, nullum ornatum 34
iis, qui modo non obscuret, subtrahendum puto. Nam et saepe plurimum lucis affert ipsa translatio, cum etiam jurisconsulti, quo-

interroguti. Camp. *interroganti.*

33. *illud.* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *istud.*

me, qui. Turic. Guelf. *neque.* Alm. *me* solum omittere dicitur. cf. 32. 35. *laeto.* Hoc dedi ex uno Obr., probante, sed non imitante, Burmanno. Reliqui *lato.* cf. Drakenb. ad Liv. 6, 1, 3. Sed et nostr. 12, 10, 23. Tac. Hist. 1, 90. Cic. Brut. c. 31. Orat. 27. Correxit sic Muretus locum Dialogi de Oratt. c. 22. „*locos — latiores.*" Minus certo eandem mutationem adhibeas Ciceroni Partitt. Oratt. c. 23 ubi „uberior est atque latior," quanquam vel illic praestare videtur *laetior.* Dubio tamen caret „oratio — lata" apud Plin. Epist. 1, 20, 19. 1, 10, 5 „Platonicam — latitudi-„nem." *Namque.* Turic. Guelf. *neque* cf. modo *me qui.*

34. *iis.* Sic Turic. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Basil. Reliqui *his.* cf. 5. 10, 121. 6, 1, 23.

ipsa transl. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Stoer. quo acc. Gibs. Obr. Reliqui *illa t.*

etiam jurisc. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2, Obr. Reliqui inserunt *ipsi.*

10, 14 — 27. collatus. Eundem in modum Lipsius mutavit locum Dialogi de Oratt. c. 18.

alio loco. Lib. 9, 1. 2. 3.

ipsa translatio, a qua maxime abhorrere credas argumentorum perspicuitatem.

rum ſummus circa verborum proprietatem labor eſt, *litus* eſſe audeant dicere, qua
35 fluctus *eludit;* quoque quid eſt natura magis aſperum, hoc pluribus condiendum eſt voluptatibus; et minus ſuſpecta argumentatio, 190
diſſimulatione: et multum ad fidem adjuvat audientis voluptas. Niſi forte exiſtimamus

litus. Guelf. *lites.* *qua fluct.* Turic. *quam fl.* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Sed Turic. a ſec. manu *quam fructus* et ſic Guelf. *quo fl.* Ruſc. Bad. pr. (et Bad. ſic dare Regium narrat, qui ſane locum Ciceronis ſic ponit in nota: „*quo — alluderet.*" cf. § 32.) *quid fl.* Camp. *quod fl.* Vall.

eludit. Camp. *elidit* cum Vall. et aliquot conjectantibus. *alludit* Jenſ. et edd. ante Gryph. Chriſt. Colerus in Everardi Ottonis Theſauro 1, 358, 59. praeoptat *alludit* ſubjiciens „*alludere* erit *alluere.*" cf. et VV. DD. ad Colum. 4, 20, 2.

35. *quid eſt natura.* Turic. Guelf. *quidem n.* Goth. (tac. Geſn.) noſtrum cum Voſſ. 2. Reliqui omittunt *eſt.*

condiendum. Turic. *condicendum* cum Alm. (cf. § 33. item mox hac §). Sed ille a ſec. manu noſtrum. Guelf. *condendum.* *minus.* Turic. *munus*, a ſec. manu noſtrum, cum Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Alm. Voſſ. 2. Reliqui *nimis.* cf. Drakenb. ad Liv. 36, 9, 7. *ſuſpecta.* Camp. *ſuſcepta.* cf. modo § 32.

qua fluctus eludit. cf. Cic. Top. c. 7. „Solebat — Aquil„lius — litus ita definire qua „fluctus eluderet." Quoniam translatione opus eſt in hac definitione, non etymo, acquieſcendum quidem videtur hoc *eludendi* verbo, cum alioqui *elidendi* aptior ſane ſit ratio. Conferendus eſt alter Ciceronis locus De Nat. Deor. 2, 39. Sed in neutro conſtat librorum ſcriptura, ut nec apud noſtrum. *Eludere* capiendum eſt ſignificatione intranſitiva, pro translatione *exundandi.* Intranſitivum hoc verbum, pro *ludendo*, habes Cic. de opt. gen. orat. c. 6.

35. *et minus — diſſimulatione.* Facile ſubauditur vel *eſt*, vel *ſit.*

fidem — voluptas. cf. 4, 2, 119.

Ciceronem haec, male, ipſa argumentatione, dixiſſe, *ſilere leges inter arma*, et *gladium nobis interim ab ipſis porrigi legibus.* His tamen habendus modus, ut ſint ornamento, non impedimento.

Cic. — ipſa. Turic. *C. haec ipſa.* a ſec. manu *C. hac i.*, cum Guelf. Camp. Ex Alm. affertur *C. male hac i.* (cf. modo hac § item mox hac §) Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) noſtram dant cum edd. ante Ald. qui *C. haec mala ipſa in* per errorem, ſed in utraque. *C. haec m. in i.* Bad. uterque. *C. haec m. in hac i.* Baſil. *C. male in hac i.* Gryph. et reliqui. *In* poſt *ipſa* de conjectura inſeruit Regius.

habendus modus. Turic. *habetis iſtis modis.* Alm. *habendus iſtis modis* (cf. modo item 6 Pro. 5). Burmannus ex *iſtis* conjicit *juſtus*, bene. *adjectis modis* Guelf. Andr. *adjectis modus* Camp. Malis ſane cum Burm. ex hiſce *adhibendus* pro *habendus.* Alia ratio loci 10, 7, 7. ſed cf. 6, 1, 13.

ipſa argumentatione. Deſiderare ſane potes praepoſitionem *in*; neque tamen neceſſariam judico cf. 4, 1, 64. Ornatum illum a Cicerone, per ipſam argumentationem, adhibitum nemo ſanus reprehendat. De loco Ciceronis vide § 17.

habendus modus. Pro *adhibendus*, ut apud Ciceronem pro Cluent. c. 35. „modus „eſt habitus" vid. Erneſt. not. et ſimilius etiam in epiſtola Corneliae Gracch. matris inter fragmenta Corn. Nep. ap. Staver. p. 746 „quando *modus ei rei haberi* poterit?" cf. not. crit.

ARGUMENTUM LIBRI VI.

Prooem. Filium, cujus, praeter Marcelli sui et Caesaris ipsius, in hoc opere conficiendo, utilitatem respexisset, morte interceptum esse — 3. *Prius jam, inter alium librum scribendum, minorem filium et antea uxorem* — 7. *Minoris filii laudes* — 9. *Ampliores Quintiliani, modo mortui* — 12. *Suam doloris patientiam indignatur* — 14. *Unicum tamen literarum solatium repetenti sibi paratam sperat ex ipsa calamitate veniam minus effecti fortasse operis.* — C. 1. *Perorationis priorem rationem esse in repetitione rerum, eamque sententiis excitandam et figuris variandam* — 7. *Id unum epilogi genus multis visum* — 9. *Affectuum rationem accusatori patronoque communem* — 10. *Prooemium et epilogus quid commune habeant, quid proprium* — 15. *Accusatorem concitare affectus, aut quam atrocissimum ostendendo, quod objecit, aut quam maxime miserabile* — 21. *Periclitantem quae commendent* — 23. *Plurimum valere miserationem* — 28. *nec tamen longam esse debere* — 30. *Etiam faciendo lacrimas moveri* — 37. *Ejus, qui excitatur in epilogo, partes* — 44. *Nonnisi summis ingenii viribus ad movendas lacrimas aggredi oportere* — 46. *Etiam discutere miserationem epilogi proprium* — 50. *Leniores Epilogi* — 51. *ut nec ab aliis partibus alienos esse affectus, ita huic uberrimos dandos* — 54. *Pluribus alicubi utendum epilogis.* — C. 2. *De affectibus in genere agendum.* — 3. *In his summam esse vim eloquentiae* — 8. *Duae affectuum species, πάθος et ἦθος* — 13. *Propria ἤθους natura* — 20. Πάθος — 25. *Summam circa movendos affectus esse, ut moveamur ipsi* — 29. *Imagines rerum absentium praesentes habendas* — 36. *Scholasticas declamationes huic rei*

posse conducere — C. 3. *Difficilem risus movendi rationem* — 5. *Cicero an in hoc genere nimius* — 6. *Risus originem a nemine satis explicitam* — 8. *Magnum ejus esse momentum* — 11. *Ut aliquas artis, ita plurimas naturae et occasionis partes esse in risu* — 14. *Ejus rei nullam esse exercitationem, nullos praeceptores* — 17. *Rei varia vocabula* — 20. *Facetiarum, Joci, Dicacitatis, Urbanitatis propria vis* — 22. *Ridiculum, positum in rebus aut in verbis, peti aut ex aliis aut ex nobis aut ex rebus mediis* — 25. *Facto risum conciliari* — 27. *Dicto* — 29. *Oratori quid conveniat, considerandum* — 33. *Quae vitanda* — 36. *Risum peti aut ex corpore ejus in quem dicimus, aut ex animo, aut ex extra positis, quae aut ostendi* — 39 *aut narrari* — 45 *aut dicto notari* — 47. *Duci dicta ex amphibolia vocabulorum, nominum propriorum* — 57. *Acriora trahi ex vi rerum, ubi maxime valere similitudinem* — 63. *Eandem dissimilium rationem* — 65. *Ex omnibus argumentorum locis occasionem esse dictis* — 67. *In tropos et figuras cadere eadem* — 71. *Per singulas refutandi species dicta contingere* — 78. *Transferendo crimen, repercutiendo, eludendo, confessionem simulando* — 82. *Aliqua dictorum genera infra oratorem esse* — 84. *Inopinata* — 88 *per suspicionem* — 89. *Fingi alienas persuasiones aut suas, aut quod fieri non possit, aut ex ironia; optimamque simulationem contra simulantem* — 93. *Horum omnium jucundissima lenia* — 96. *Adjuvare urbanitatem versus commode positos, proverbia, historias* — 99 *subabsurda* — 101. *Quae his adjiciat Domitius Marsus, urbana esse, sed risum non habere* — 106. *Hujus tamen finitiones nimis late esse comprehensas* — 108. *Marsi partitio* — 110. *Urbane dicta si qua sint, non protinus esse ridicula* — C. 4. *Altercationis, positae in sola inventione, praecepta hic commode inferi* — 6. *Nimis vulgo negligi altercandi artificium* — 8. *Hic maxime necessariam causae notitiam* — 10. *Plurimum proficere moderationem* — 13. *Propositum tenendum.* — 14. *Quaedam in altercatione subito proferenda* — 15. *Non esse clamandum, nec diu pugnandum*

ubi vinci necesse — 17. *Dissimulari instrumenta, simulari inopiam, callide fieri eligendi potestatem* — 19. *Judicis mentem diligenter explorandam, eique altercationem accommodandam* — 21. *Exercitationem hujus rei facilem* — 22. *Ordo probationum* — C. 5. *Judicii nullum esse proprium tractatum* — 3. *Consilium* — 6. *Exempla Demosthenis* — 9. *Ciceronis* — 11. *Conclusio.*

---

491 # M. FABII QUINTILIANI

DE

ORATORIA

INSTITUTIONE

LIBER SEXTUS.

PROOEMIUM.

Haec, Marcelle Victori, ex tua voluntate maxime ingreſſus, tum ſi qua ex nobis ad juvenes bonos pervenire poſſet utilitas, noviſſime paene etiam neceſſitate quadam officii delegati mihi, ſedulo laborabam; reſpiciens tamen illam curam meae voluptatis,

1. *etiam.* Sic Turic. Tarv. cum Alm. *eſſet.* Camp. Reliqui *et.* *reſpiciens.* Turic. Camp. *reſpuens*; peſſime.

1. *tua voluntate.* cf. Prooem. tot. op. § 6.

officii delegati. cf. 4 Prooem. 2.

illam — voluptatis. Dum aliorum, Victorii et Domitiani, negotium gerit, tamen nec ſuae immemor eſt utilitatis et voluptatis. *meae* interpretare, vocabulo minus latino: *propriae.* Sic apparet, nullum eſſe locum mutationi, quam propoſuit I. M. Heuſingerus: „illam *curae* meae *voluptatem*.“ cf. 10, 1, 120 „ut ad *curam* rerum — *reſpiceret*.“

qui filio, cujus eminens ingenium folicitam quoque parentis diligentiam merebatur, hanc optimam partem relicturus hereditatis videbar, ut, fi me, quod aequum et optabile fuit, fata intercepiffent, praeceptore
2 tamen patre uteretur. At me fortuna id agentem diebus ac noctibus, feftinantemque metu meae mortalitatis, ita fubito proftravit, ut laboris mei fructus ad neminem minus, quam ad me, pertineret. Illum enim, de quo fumma conceperam, et in quo fpem unicam fenectutis reponebam, repetito vul-
3 nere orbitatis amifi. Quid nunc agam? aut quem ultra effe ufum mei, diis reprobantibus, credam? Nam ita forte accidit, ut eum quoque librum, quem *de caufis cor-*

qui. Camp. omittit. Jenf. *quae* cum edd. ante Ald. Hic *quod* cum Guelf. Baf. Regius malit *qua*, referens ad *curam*. Sic *refp.* — *volupt.* interpretaberis: „Hactenus tamen curans „voluptatem meam ut — viderer.“ Noftrum eft in Turic. Goth. Vall. et reliquis, et pendet ex *meae*, prima perfona. *illam* conjunges per ftructuram cum *ut* — *uteretur.*

aequum. Camp. *per aequum* cum Goth. Voff. 2.

2. *Illum.* Turic. Guelf. Camp. *illud.*

fenect. rep. Sic Turic. Camp. cum Goth. Bodl. Alm. Andr. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. uterque et Gryph. Reliqui inferunt *meae.* vide not. ex. ad *meae mortal.*

repetito. Goth. *repentino* cum marg. Baf. Peffime.

qui. vid. not. crit.

2. *meae mortalitatis.* Non fupervacuum pronomen. Suam cogitabat mortalitatem, non pignorum fuorum. Alia ratio mox in voce *fenectutis*, nec ibi pronomen ponitur.

3. *librum — de caufis corruptae eloquentiae.* cf. 5. 12, extr. Sponte unicuique fuccurret Dialogus de oratoribus, quem, Tacito tributum vulgo, hujus operibus fubjunctum legimus. Quanquam enim alter titulus, dari folitus ei, *de caufis corruptae eloquentiae,*

ruptae eloquentiae emiſi, jam ſcribere aggreſ-

a Lipſio demum impoſitus fuit nec in MSS. inventus, illud is maxime agit, ut „cauſas „expromat, cur in tantum „ab eloquentia" antiquorum „receſſerimus." vid. Dial. c. 24 extr. addo c. 27. 28. Sui operis meminit noſter, nomine ipſo poſito bis, et hic et 8 extr., alibi autem ſic, ut dubitari nequeat, quin hoc ipſum deſignet. 2, 4 extr. 5, 12 extr. 8, 3, 58. Omnibus, praeter noſtrum, locis memorantur aliqua, quae liber ille tractet; nec quidquam eorum invenimus in eo, quem verſamus, dialogo. Inter haec maxime advertet attentum lectorem mentio cacozeli (8, 3, 58) et hyperboles (8 extr.) quae ne cadit quidem in Dialogum de oratoribus, cum nihil in eo technicum tractetur, ut fruſtra cauſeris lacunam, quae ſane non exigua offenditur in Codd. Dialogi c. 35 extr. Magnam alioqui ſimilitudinem orationis ſummi viri, inter hos Lipſius, agnoverunt ſcriptoris illius et noſtri. Nec diffiteor ab eadem me valde commotum eſſe, cum nuper, perpetua *Inſtitutionum* lectione tritas habens aures (modo non calloſae mihi obtigerint), relegebam Dialogum. Sed lubrica in primis iſta eſt obſervatio, quaeque exercitatiſſimum quemque exigat judicem. Longe quidem abſum ab tanta deſperatione, ut negem guſtum aliquem et ſenſum harum rerum poſſe acquiri, quo ſi perveniri non poſſet, actum eſſet de tot acutiſſimorum virorum laboribus et vigiliis. Sed equidem ſoleo quam maxime memet ipſe calumniari in tali diſputatione, mihique a mea ipſius confidentia timere. Sunt autem quae, in ipſa hac ſimilitudine, manifeſto abhorreant, ſi minus ab oratione, a mente tamen Fabii. Dialogus inter propria oratoris ponit *ad perſuadendum apte dicere* c. 30. cf. 2, 15, 2 — 13. Idem c. 35 ſcholas indiſcriminatim fere condemnat cf. 1, 2 toto capite. Dialogus cum libertate eloquentiam quoque conticuiſſe prope cenſet c. 36. 40. („eloquentia alumna licentiae") 41. Quintilianus majorem ſtudio ſuo honorem erat habiturus, et cum Cicerone ſuo ſenſurus potius Brut. c. 2. 12. Ciceronem ipſum ſatis irreverenter notat ſcriptor Dialogi c. 23. quem rectiſſima ratione defendit Q. 6, 3, 4. Dialogus c. 5 Salejum Baſſum *abſolutiſſimum* vocat *poëtam*, Qu. 10, 1, 90 „vehemens — „ingenium — nec ipſum ſenectute maturum." quanquam variat ſcriptura. De Calvo diverſa ſtatuunt Dial. c. 21. Qu. 10, 1, 115. 6, 1, 13. Viciſſim noſtri mentem multa referunt quam maxime. Mollitiem educandorum puerorum

ſus, ictu ſimili ferirer. Tunc igitur optimum fuit, infauſtum opus, et quidquid hoc

ictu ſimili. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn). Camp. Reliqui *ſ. i.* cf. 5, 14, 32. item hic § 8.

Tunc. Turic. Guelf. *Nunc* cum Alm. et edd. ante Ruſc., corrigente Regio (cf. 5, 14, 34). *Num* Goth. Camp. cum Voſſ. 2. quanquam *nunc* inde affert Burm. ſed per errorem profecto. Nihil agunt, qui *nunc* defendunt, ut pro omni tempore poni ſolitum. *Badius*, qui horum eſt, retinuit tamen Regianam ſcripturam, quia *nunc* in Vall. invectum ſit pro *tunc*. Frequens eſt confuſio librariorum vid. Drakenb. ad Liv. 41, 9, 11.

uterque notat Dial. c. 29. Qu. 1, 2. Item multarum literarum ſtudium adjungunt oratori Dial. 30. Qu. 1, 10. Materias ſcholaſticorum exagitant c. 35 extr. Qu. 2, 10, 3. Leviora quae conſpirent, hujusmodi ſunt: Nicoſtratus athletes laudatur Dial. c. 10. Qu. 2, 8, 14. Orpheus et Linus junguntur Dial. c. 12. Qu. 1, 10, 9. Locus ſimilis Dial. c. 14. „laeta — et — „audentior — oratio" Qu. 12, 10, 23 „Aeſchines — latior" (an *laet.?*) „et audentior." Dial. c. 19. „judices — ora„torem — ultro admonent." Qu. 4, 5, 10. Dial. c. 21 „oſſa et — maciem." Qu. Pro. 24, 2, 4, 9. De Pollione Dial. ibid. „Aſinius — vide„tur mihi inter Menenios et „Appios ſtuduiſſe." Qu. 10, 1, 113" (Aſinius Pollio) „vi„deri poſſit ſeculo prior." Dial. c. 22 „(Cicero) quas„dam ſententias invenit." Qu. 12, 10, 48 „ſententias — „apud Ciceronem invenio." Dial. c. 23. „illud tertio quo„que ſenſu — pro ſententia „poſitum *eſſe videatur.*" Qu. 10, 2, 18 „ſi in clauſula „poſuiſſent, *eſſe videatur.*" Quanquam alter Ciceronem vituperat, alter pravos imitatores. Dial. c. 23. „illam — „quam jactant, ſanitatem — „jejunio conſequuntur." Qu. 12, 10, 15 „imbecillitati ſani„tatis appellationem — obten„dant." item 2, 4, 9. Dial. c. 34. „apud majores noſtros „juvenis — deducebatur — ad „eum oratorem qui principem „locum in civitate obtinebat." Qu. 10, 5, 19. „juvenis — ora„torem ſibi aliquem (quod apud „majores fieri ſolebat) deli„gat." Dial. c. 34. „rudibus „dimicantes" de declamantibus. Qu. 5, 12, 17. „prae„pilatis exerceri" de iisdem. Sed ille e Cicerone de opt. gen. dicendi c. 6. Dial. c. 34. inter alios Caeſarem, Pollionem et Calvum exempla ponit mature agendi cauſas in foro. Qu. 12, 6, 1 eosdem.

est in me infelicium literarum, super immaturum funus consumturis viscera mea flam-

Puritas et sobrietas orationis tanta est in nostro scriptore, ut ne ipsa quidem adolescentiae excusatio sufficere videatur Dialogi auctori ad adipiscendum similem inter oratores locum. Nimia affectatio est in talibus (c. 20) „non „Accii aut Pacuvii *veterno inquinatus*, sed ex Horatii et „Virgilii et Lucani" (cf. Qu. 10, 1, 90) „*faerario prolatus*" (c. 26) „melius est oratorem „vel hirta toga *induere*, quam „fucatis et meretriciis vesti„bus *insignire*." (c. 32) „tan„quam in aciem omnibus *ar„mis instructus*, sic in forum „omnibus *artibus armatus*." Neque potest adolescentia ulla scriptoris ostendi, si Quintiliani est hic *de causis corruptae eloquentiae* dialogus. Aggrediebatur enim scribere librum istum cum amitteret filium minorem; et hanc jacturam fecisse Quintilianum annos natum fere 46 bonis rationibus persuadet Dodwellus (Annal. Qu. § 21. coll. § 4). Nolo jam multum tribuere illi argumento, quod, qui negant Dialogi auctorem Qu., repetunt a nota temporis c. 17. ubi 6 Vespasiani annus designatur, cum *juvenis admodum* (c. 1.) audierit hanc disputationem auctor, quisquis fuit. Si enim maxime Qu., sexto Vaspasiani anno, 32 vel 33 annorum fuit, secundum rationes Dodwellianas (§ 28.); quoniam ea aetas juventutem illam Romanam non excedit, solo isto *admodum* niti parum tutum videtur. vide de hac voce Dukerum ad Flor. 2, 6, 10. item Tursell. p. 51. not. Ernesti. Sed succurrit altera nota, quam Dodwellus item eruit, Dial. c. 2, ubi auctor se minorem natu Julio Secundo ejusque affectatorem ostendit, qualis adolescens et tiro solet esse viri et veterani. Contra Quintilianus 10, 3, 12 eundem *aequalem* suum vocat, *atque a se familiariter amatum*. Quibus argumentis universis, quae, praeter alios, Schulzius, nuperus Dialogi editor (Lips. 1788. 8.), in Prolegomenis persecutus est, plane confirmor in ea sententia, ut Quintiliano auctori abjudicem *Dialogum de oratoribus*.

viscera mea. Pro *liberis* usurpare *viscera* poëticum est, nec video fere, qui ante Qu. idem ausus sit in oratione soluta, nam Valer. Max. (7, 6 ext. 3.) diversa est ratio, quoniam devorandi illic mentio. Appulejum sic loqui nihil mirum; nec Curtium valde moror, quanquam hujus aevi.

mis injicere, neque hanc impiam vivacita-
4 tem novis inſuper curis fatigare. Quis enim mihi bonus parens ignoſcat, ſi ſtudere amplius poſſum? ac non oderit hanc animi mei firmitatem, ſi quis in me eſt alius uſus 495
vocis, quam ut incuſem deos, ſuperſtes omnium meorum? nullam terras deſpicere providentiam teſter? ſi non meo caſu, cui tamen nihil objici, niſi quod vivam, poteſt; at illorum certe, quos utique immeritos

4. *firmitatem.* Turic. Camp. *infirmitatem* cum Alm. et edd. ante Ruſc. (cf. modo § 3.) corrigente Regio.

impiam vivacitatem. Impius ſibi videtur, qui liberis ſuis ſuperſtes eſſe ſuſtineat. Bene hanc vehementiam doloris illuſtrat Geſnerus, exemplo epitaphii apud Gruterum p. 762, 2, ubi *crudeles* ſe vocant parentes liberis ſuperſtites. cf. Burm. ad Decl. Qu. p. 218 et totum c. 16 indicis Scaligerani item hic § 12. ubi ſe, quod potuerit recepta filii anima, auram amplius communem haurire dignum ait ſuis cruciatibus.

4. *ſtudere.* cf. 2, 7, 1. Oratoriae artis proprium eſt verbum, „quae tum apex „ſtudiorum" ut recte Geſnerus ad Plinium.

incuſem deos — nullam — providentiam. Solitus veterum error, ubi bonis male eſt, providentiam ullam negantium; ſi quando poenas luant mali, *eſſe deos* clamantium, ut toties apud Livium. Ipſe noſter vacuo animo de providentia aliter ſentit, vid. 5, 12, 19. Orbati dis nequaquam parcunt. Sic Epigramma apud Brunkium 3, p. 295.

Υἱι πατὴρ τόδε σῆμα. τὸ δ' ἔμπαλιν ἦν τὸ δίκαιον·
ἦν δὲ δικαιοσύνης ὁ φθόνος ἐξώτερος.

Geminus locus Statii Sylv. 5, 5, 76. 77. „nonne horridus „ipſos Invidia" (id eſt odio) „ſuperos, injuſtaque Tartara, „pulſem." Sed totum hoc carmen Statii, quod eſt in mortem vernae ſui, commode poteſt conferri cum hac noſtri comploratione.

meo caſu. cf. 4, 1, 30.

mors acerba damnavit: erepta mihi prius eorundem matre, quae nondum expleto aetatis undeviceſimo anno duos enixa filios, quamvis acerbiſſimis rapta fatis, felix deceſ-
494 ſit. Ego vel hoc uno malo ſic eram afflictus, ut me jam nulla fortuna poſſet efficere felicem. Nam cum omni virtute, quae in feminas cadit, functa, inſanabilem attulit marito dolorem: tum aetate ea puellari,

felix. Turic. Guelf. Camp. *infelix* cum Alm. Voſſ. Goth. et edd. ante Bad. qui reſtituit noſtrum e Vall.

5. *functa inſanabilem.* Turic. *functas inſ.* Guelf. Camp. *f. ſit inſ.* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. (quo acc. Baſil.) qui *ſit* delevit, ſed auctore producto nullo. Aliquid ſimile illius *ſit* etiam in Turic. Sed potuit ex compendio ſyllabae *in* in *inſan.* exiſtere importunum illud *ſit.*

aetate ea. Turic. *aetati eam*, a ſec. manu *aetate eam.* Alm. *aetate tam* (cf. 5, 14, 35. item hic § 15.) cum Camp. et edd. ante Bad. item cum Burm. eoque recentioribus. Geſnerus Goth. modo pro *tum* dare narrat *ea*, falſo ille profecto, quanquam et ipſe dormitavi. Guelf. et reliqui editi mei *ae. ea.*

deceſſit. Placebat Mureto (Varr. lectt. 18, 20. p. 1221. Fac. Grut. Vol. 2.) poſt hoc verbum continuare illa, quae, dijuncta aliquot ſenſibus, mox leguntur „*et, quod nefas — effugit.*" Eadem fere eſt conſtitutio Regio probata, qui ſibi aſtipulari ait exemplar Mediceum, neque tamen diligenter deſignans, quae ſit ejus MS. ſcriptura. In meis quidem libris receptum adhuc ordinem inveni omnibus, excepto Capper. qui Mureti conjecturam expreſſit. Agnoſco difficultatem, quam exprobrat huic rationi Geſnerus, abruptae nimis ſententiae, ſi poſt *oblectabar* protinus ſuccurrit *Mihi.* Sed vide not. crit. ad *oblectabar.*

5. *felicem.* Diſplicet, quod hic (ſi maxime conſulto) recurrit vox *felix*, modo poſita in proxima clauſula. cf. 5, 13, 38.

omni virtute — functa. Paulo inſolentior locutio, neque enim alibi eandem reperi. Proxime accedit Vellej. 2, 15, 3 „duplici numero — militum — fungi" quod dictum pro *praeſtando* probat Ruhnkenius, quem vide.

ea. Nominativum agnoſce.

praeſertim meae comparata, poteſt et ipſa
6 numerari inter vulnera orbitatis. Liberis tamen ſuperſtitibus oblectabar: et, quod nefas erat, ſed optabat ipſa, me ſalvo, maximos cruciatus praecipiti via effugit.

6. *oblectabar.* Guelf. *delectabar.* Turic. *orbitabar* cum Alm. et edd. ante Ald. exc. Camp. et Tarv. Hanc vocem, portentoſam ſane, et natam, ut credi poteſt, ex male repetitis ſyllabis *orbitatis* proſcribere malebat Regius, quam mutare illa noſtra; et procedebat non male ea ratio in ipſius conſtitutione. Sed et in recepto ordine commode fieri videtur illa jactura. Quanto enim facilius decurrit ſententia, ſi omnia haec referuntur ad uxorem Qu., nulla ipſius interjecta mentione, hunc ad modum: „Liberis tamen ſuperſtitibus, et, quod nefas „erat, ſed optabat ipſa, me ſalvo, maximos — effugit.“ Ita trajectione, quam Regius et Muretus certatim tentarunt, opus eſt nulla, et habet *Mihi* reſpectum aptiſſimum, in oppoſitione uxoris et ipſius.

erat, ſed. Sic Goth. 2 et Camp. Reliqui vocem aliquam inſerunt. Turic. Guelf. *e. ſera ſ.* cum Goth. (errante, ſed retractante in Addendis Geſnero) Alm. et edd. ante Ald. exc. Tarv. Reliqui mei omnes *e. ſaeva ſ.* quod ex quo ſit MS., in moleſto conferentium ſilentio fruſtra requiro. (Confundi haec *ſera* et *ſaeva*, etiam exemplo apparet Declam. 313 p. Burm. 618.) Badius alios et *feru* dare narrat. In Guelf. *ſera*, *e* habet apicem in dorſo, ut videatur *ae* debuiſſe ſignari. Expungenti mihi vocem interjectam aſſentitur Heuſingerus. Natum equidem illud *ſera* credo ex literis iisdem in verbis *nefas erat ſed. Saeva* tum demum poſſet probari, ſi poſt *ſed* poneretur; vel ſic nimium, et ſupervacuum.

maximos cruciatus. Turic. *maximo cruciatu*, ſed a ſec. manu: *maxime cruciat* et ſic Guelf. *maxime cruciat ve* Goth. (non aperte, ut Geſn., *cruciatu e*) cum Voſſ. 2.

6. *quod nefas erat*, „turbato mortalitatis ordine, „puellam, ante virum jam „inclinatae aetatis, decedere.“ Geſnerus.

praecipiti via. Languere hoc videtur. Quidſi *p. vita*? ut *praeceps vita* ſit praecipitata, immature abrupta.

Mihi filius minor quintum egressus annum,
prior alterum ex duobus eruit lumen. Non 7
495 sum ambitiosus in malis, nec augere lacri-
marum causas volo: utinamque esset ratio
minuendi. Sed dissimulare qui possum,

Mihi. Camp. omittit, male. Est autem ingeniosa Badii suspicio loco τοῦ *minor* intercidisse *Marcus* vel aliud nomen, quod responderet mox (§ 9.) *Quintiliano.*

egressus annum prior. Turic. *e. in malis nec agere p.* Guelf. *e. in malis agere p.* Goth. *e. a. in malis nec ugere p.* cum Voss. 2. *e. a. in malis ne agere p.* Goth. 2. *e. a. in malis nec augere p.* Mureti codex *e. a. ut in malis agerem p.* Camp. cum Tarv. (nisi quod ibi *agere* pro *agerem*) Ald. reliquisque ante Gesn. *e. a. nec p.* Jens. Locat. *e. a. ut in malis agerem nec p.* Veneta. Gesnerus primus obtemperavit Mureto ejicienti *ut in malis agerem*, quippe praesumtum a somnolento librario ex iis quae mox inferuntur: *in malis nec augere.* Conjectura magis etiam firmatur eo, quod mox (§ 7.) pro *nec augere* dant *nec agere* Turic. Guelf. Camp.

prior — eruit. Oculos pro liberis dictos ex Lipsio (Elect. 1, 24) hic docet Colomesius, quanquam suppresso auctore (cf. not. crit. ad 3, 1, 14). Locus insignis est Ausonii in parentalibus avi materni v. 25. 26. „Amissum flesti post trina decennia natum. Saucius, atque *uno lumine cassus* eras." p. Tollii 117. ubi vide interpp. ne nostri quidem loci immemores. Sed maxime ad rem facit Festus in h. v. „Orba est, quae patrem aut matrem, aut filios, *quasi lumen*, amisit." Simillima nostrae locutio e Justino 5, 8. affertur a Burmanno: „Cum multi delendum Atheniensium nomen, urbemque incendio consumendam censerent; negarunt se Spartani *ex duobus* Graeciae *oculis alterum eruturos*," quanquam alio translata imagine. Nostri quidem oratio aliquid contorti habet, quod filius ille non dicitur *esse* oculus, sed morte sua *eruisse* oculum. Ad *prior* recte animadvertit Badius „cum esset *posterius* natus."

7. *ambitiosus.* Et hic gloriae captationem significat vocabulum cf. 5, 11, 21.

quid ille gratiae in vultu, quid jucunditatis in ſermone, quos ingenii igniculos, quam ſubſtantiam placidae, et (quam ſcio vix poſſe credi tantam) altae mentis oſtenderit? qualis amorem quicunque alienus infans mereretur.
8 Illud vero inſidiantis, quo me validius cruciaret, fortunae fuit, ut ille mihi blandiſſimus, me ſuis nutricibus, me aviae educanti,

7. *ille.* Sic Baſil. Transponunt Tarv. et Ald. poſt *gratias.* Turic. Guelf. omittunt vocem, cum Jenſ. (tac. Geſn.) Loc. Ven. Ruſc. Reliqui *illi.* *ingenii.* Turic. Camp. *ingenio* cum Vall. et edd. ante Ruſc. (cf. § 4.) exc. Tarv. Correxit Regius. *ſubſtantiam.* Sic Turic. Guelf. cum Goth. Alm. Voſſ. 2. Vall. Jenſ. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. recte improbans Aldum reponentem conjecturam Regianam *praeſtantiam.* Haec eſt in reliquis, etiam Camp. ex ipſius profecto editoris ingenio. *quam ſcio.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Vall. Reliqui *quod ſ.*

tantam. Libri quidem omnes *tantum* ſed recepi Badii, et mox Geſneri, conjecturam refingendi genus ad ſcripturam illam *quam* pro *quod.* Eſt in Camp. transpoſitio *quam vix ſcio*, unde efficere poſſis *quamvis ſcio vix — tantum.* *jam tum* eſſe in aliis narrat Burm. et effici inde bonam ſcripturam (*quod — credi*) *jam tum.* Hanc probaſſe Heumannum quoque refert Geſn. Expeditiſſima ſane fuerit.

oſtenderit. Sic libri mei, exc. Jenſ. Loc. Ven. qui *oſtendit*, et Burm. Capp. qui ex Mureti Codice *oſtenderet.* Perperam hoc praeſtare ait Muretus. Regius *oſtendit* in noſtrum correxit, obſequente primo Ruſc. (cf. modo hac §).

8. *aviae.* Goth. *avis* cum Voſſ. 2. ſolo.

ſubſtantiam. Haec opponitur *ingniculis* illis facile evaneſcentibus. Ita Seneca ep. 58 „Quidquid falſa *cogita-„tione* formatum, *ſubſtantiam* „non habet" et noſter 2, 21, 1 „*verba* ipſa — ſine rerum „*ſubſtantia*." cf. in voce Prooem. tot. op. 21. 2, 14, 5. 2, 15, 34. 7, 2, 5.

me omnibus, qui ſolicitare illas aetates
ſolent, anteferret. Quapropter illi dolori,
quem ex matre optima, atque omnem laudem
ſupergreſſa, paucos ante menſes ceperam,
gratulor. Minus enim eſt, quod flendum
meo nomine, quam quod illius gaudendum
eſt. Una poſt haec Quintiliani mei ſpe ac 9
voluptate nitebar: et poterat ſufficere ſolatio.
Non enim floſculos, ſicut prior, ſed jam
decimum aetatis ingreſſus annum, certos

ill. aet. ſ. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *ſ. i. a.* cf. § 3. item mox. *omn. laud. ſup.* Sic Turic. Guelf. Sed Goth. (tac. Geſn.) *o. ſ. l.* Reliqui *l. o. ſ.* cf. modo, item § 10. *quam quod illius.* Turic. Guelf. *quanquam illis* cum Alm.

9. *Quintiliani.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cf. ad praef. noſtr. p. 23 — 27. item 6, 3, 112.

ſed jam. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *ſed etiam* per errorem.

8. *ſolicitare.* Hoc pro *alliciendo* dici exemplis aſtruit Burm. ſed et ipſa Lexcia docent. Illud infrequentius, quod *homines* dicuntur ſolicitare illas aetates; malis ſane *rebus* hoc tribui. Eo redit conjectura eruditi in Leidenſi ed. poſita: *quae* pro *qui.* Nec fuerit abſurdum ita perſonis protinus ſubjungi res.

Quapropter — gratulor. Matre mortua totum ſe ad patrem applicuerat infans, qui cum iisdem blanditiis matrem, ſi vixiſſet, demeriturus fuiſſet, nimia futura erat ejus triſtitia, ſi ſuperſtitem puerulo

eſſe eam oportuiſſet. *Gratulor* autem plane pro *gratias ago,* quo nomine hunc ipſum locum deſignat Gronovius Obſerv. 2, 19. p. Platn. 294. Eandem ſignificationem agnoſcere poſſis in Plin. Epiſt. 4, 27, 5 „temporibus noſtris „gratulare pro ingenio tali." Si enim *gratulare* poneretur poteſtate ſolita, *pro* non videtur dicturus fuiſſe, ſed *de* Item Seneca Pater p. Bip. 208 „*Gratulare* — naturae „meae: nunquam ejusmodi „filius parricidium faciet." cf. Duker. ad Flor. 4, 3, 5. Oudend. ad Suet. Tiber. c. 60.

quam etiam deficiens, jamque non noster, ipsum illum alienatae mentis errorem circa
12 solas literas habuit? Tuosne ego, o meae 497

jamque. Turic. Guelf. *quamque* cum Alm. Voss. 2. Goth. et edd. ante Obr. quo acc. Röllin. exc. tamen Camp. qui dat *quanquam* et Tarv. qui *quique*. Nostrum est ex Mureti Cod.

noster. Camp. *tunc* cum Bad. sec. et posterioribus ante Obr. quo acc. Rollin. Etiam Muretus hanc invenicbat vulgatam; fortasse ex Campani mutatione profectam. cf. 5, 13, 19.

alienatae mentis. Turic. Guelf. *aliena tenentes* cum Alm. nisi quod ex hoc *tenentis*. *solas.* Turic. Guelf. *scholas* cum Alm. *Tuosne.* Turic. *Tuasne* cum Jens. (tac. Gesn.) ex errore referendi ad *spes.* cf. 5, 13, 45. 6, 1, 52.

jamque non noster. „Significat eum jam in potestate „mortis fuisse.“ Muretus loco ad 4. citato. Comparant Ovid. Art. 2, 93 „jam non pater.“ Sed propius est Georg. 4, 498 „tendens heu *non tua* „palmas.“ Ad *jam non* cf. 2, 7, 3. not. crit. item mox 6, 1, 10.

ipsum illum — habuit. Mirum in modum hallucinati hic sunt Rollinus et Gesnerus. In promptu est, moribundi deliria versata esse nonnisi in rebus ad literas pertinentibus, quod recte expresserunt Gedoynus et Hugo Blaerius in praelectionibus rhetoricis, ubi hujus loci versionem ponit. Talis fuit error ille supremus dulcissimi senis, Io. Arnoldi Eberti, interpretis Youngianae poësis, Graece Latineque doctissimi, nihil nisi carmina et musicos modos extremo tenuique spiritu agitantis, cujusmodi aliquid notabili praesagio significavit ipse in Epistola ad sodalem suum C. A. Schmidium (Ebert's Episteln und vermischte Gedichte. Hamb. 1789. p. 90). Huic nostri loco scriptam censeo notam Almelovenii, male relatam a Burmanno ad initium § hujus, ubi de *fortuitis illis* agitur. Designat ille simile apud Aristidem exemplum in oratione funebri in Eteoneum ὃς καὶ τελευτῶν εἰς ταῦτα ἐτελεύτησεν, πανηγυρικὸν καὶ μελέτας βοῶν. T. 1. p. 77 Jebbii. Istam Aristidis declamationem, compositam et ipsam in adolescentis mortem immaturam, sed discipuli, non filii, si quis contulerit cum hoc Quintiliani prooemio, viderit is, quid Graeculus Seculi nostrae aerae secundi concedat Romano praeceptori.

12. *o meae — inanes.* Hunc accipiemus vocativum, quo

ſpes inanes, labentes oculos, tuum fugientem ſpiritum vidi? Tuum corpus frigidum exangue complexus, animam recipere, auramque communem haurire amplius potui? dignus his cruciatibus, quos fero, dignus his cogitationibus. Tene 13

tuum fug. — tuum corp. Turic. Guelf. *tum f. — tum c.* cum Goth. Voſſ. 2. Sed Camp. *cum f. — cum c.* Baſ. *cum f. — tuum c.* *exangue.* Sic edd. meae omnes ante Roll. Neque tamen haec ſcriptura e MSS. annotata. cf. 5, 11, 7.

ipſum filium compellet (ſic et Blaerius); ut nullis parentheſis ſignis indigeat locus. Si interjecta haec foret lamentatio, accuſativum fortaſſe poſiturus erat ſcriptor, non nominativum. Quanquam geminus eſt locus Ciceronis Pro Mil. c. 34. ubi nominativus in tali ſtructura (cf. tamen not. crit. ad 6, 1, 27). Sed abrupta nimis et obſcura ſit oratio, ſi *tuos* nullum habet vocativum, quo referatur. Et docet Gronovius Obſervv. p. (Platn.) 493 *ſpes* uſurpari pro ipſis liberis. vid. Plin. Paneg. 26, 4. Neque eſt quod haereas in plurali, cum unius filii ſit mentio. *Spes* frequenter plurali numero de una re. vid. Drakenb. ad Liv. 4, 36, 2. Reitz. ad Lucian. Tyrannic. Vol. 4. p. 601. Bip. ib. p. 525.

labentes oculos. Sunt iidem qui et alias *natantes*, morientium oculi. Eodem, quo noſter, verbo utitur Virgilius Aeneïd. 11, 818. 19. „*labun*-„*tur* frigida leto *Lumina.*“ item Ovid. Triſt. 3, 3, 44 „*Labentes oculos* condet ami-„ca manus“ ubi vide Heinſium, indicante Almelovenio. Heinſius ponit locum Statii Sylv. 3, 5, 39 „oculos jam „morte *cadentes.*“

frigidum exangue. Haec duo adjectiva juncta ἀσυνδέτως uni ſubſtantivo, non ſane placent magnopere, ſed ſolent defendi talia exemplis. vide Drakenb. ad Liv. 1, 14, 7. Inter quae tamen, quod huic plane reſponderet, inveni nullum. Neque enim conveniunt in hunc locum, quae rectiſſime monet Oudend. ad Suet. Neron. 37.

his cogitationibus. Haec ipſa, quae volvit et verſat animo, filii mortem, ſe adoleſcenti ſuperſtitem et infelici firmitate tanto dolori reſiſtentem, ſum-

consulari nuper adoptione ad omnium spes honorum patris admotum, te avunculo praetori generum destinatum, te omnium spe Atticae eloquentiae candidatum,

13. *patris.* Turic. Guelf. Camp. *prius* cum Goth. Alm. Bodl. Voss. 2. Guilielm. Cod. Andr. et edd. ante Bad. Hic superscriptam in Vallensi Cod. (in quo et ipso *prius*) vocem nostram recepit; quae quin vera sit, nullus dubito. Est notum compendium *pr* pro *pater.* Quid proclivius, quam ut ex *pris.* fieret *prius?* *spe Atticae.* Turic. *spes acutis* (et pro *eloqu.* mox *aeloqu.*) cum Guelf. Alm. (nisi quod *ael.* non

mos videtur putare cruciatus, quibus ipsis dignum se cogitur pronunciare. cf. § 3.

13. *consulari — admotum.* *Consularis adoptio* nihil profecto aliud significat nisi quod adoptatus fuerit Quintiliani filius, non quidem a consule aliquo sed, a viro quodam consulari. An forte *consularis,* gen. casu? Tentat sane Nicolaus Antonius in Bibl. Hisp. vet. p. 56. § 251 eam hujus locutionis interpretationem, qua Consulatus non verus, sed consularibus modo ornamentis constans, ideoque fictitius, intelligatur, qualem fuisse Quintiliani patris, liquet ex Ausonii gratiarum actione cf. praef. nostr. p. 32. Idem honor Plutarcho concessus fuit a Trajano, auctore Suida. De cujusmodi ornamentis consularibus vid. Sueton. Caes. 76. Claud. 24. „Ut enim adoptio" ait Antonius „fictio est naturae; sic ornamentorum consularium concessio adepti" [impetrati] „revera consulatus fictio fuit. Quod Fabii interpretes non animadverterunt." Id tamen est fortasse, quod obscure satis significat Pseudo-Turnebus; quanquam hoc multis displicere ait. Inter quos et ego ascribi velim. Quid enim contortius? Discimus igitur Quintilianum, id quod aliunde sane non liquet (ut nec illud de avunculo, et socero futuro, praetore), nostri filium, a viro consulari esse adoptatum, eoque ad spem omnium accessisse honorum, quibus fungebatur *pater* ille *adoptivus*, quae est verissima Gesneri interpretatio. Vanum enim fuerit, de suis honoribus praedicare Qu. Nec puto difficultatem habere, quod post adoptionem in alienam domum erat transiturus Qu. filius. Quid enim vetat, vel sic patrem naturalem ejus studia rexisse, animamque morientis recepisse?

spe Atticae. cf. not. crit.

superstes parens tantum ad poenas, amisi?
498 Et, si non cupido lucis, certe patientia vin-

memoratur) *acutis* etiam Mureti Cod. unde hic efficit *omnium spe ac votis* (sed Guilielmius idem), frigidiuscule. Camp. *acutae* cum Goth. Andr. Jens. et edd. ante Ald. qui ex conjectura videtur reposuisse nostrum. Turpe est Gibsoni de suis silentium (vid. 5, 13, 6). Manum injicit corrigenti mihi Turic. aliorumque scriptura *acutis*, qui si et ipsi haberent *acutae* illud reliquorum, inventam crederem medicinam, ut scriberetur *avitae*. (Sed video praesumtum hoc ab Erasmo Adag. 1, 9, 24 extr.) Patrem suum Qu. laudat 9, 3, 73 quanquam modestius. Sed hic in domestico illo affectu potuit augeri fama ejusdem. Et conspirant magnopere cuncta haec, si vel nostro loco gentis et necessitudinis injiciatur mentio, quae est in *patre* (adoptivo), *avunculo*, *parente* (naturali). Nam quod *acutae* ipsum explicare sibi videntur quidam locis aliquot seriorum, qui laudant Quintiliani *acumen*, id leve est profecto. Sed residet aliud vitium. Quovis pignore contenderim, *omnium spe* esse spuria. Vide mihi Tur. Alm. Guelf. dantes *o. spes*. Habes ipsa, quae modo erant, verba „ad *omnium spes*." Ad haec aberrabat librarius. Neque enim talis iteratio Quintilianei stomachi videtur, etsi cf. § 5. not. ex.

superstes — Et, si. Turic. Guelf. *s. p. t. poenas et si* cum Goth. 1. 2. Alm. *s. p. habiturus est t. ad p. et si* Camp. cum Bad. sec. Basil. all. ap. Burm. *superest p. t. poenis et si* Tarv. *s. p. t. poenis et si* Jens. cum Loc. Ven. Rusc. *s. p. t. ad poenas et si* Ald. Bad. pr. Apparet abesse a libris veteribus omnibus *ad* et *amisi*, quorum posterius diffidens sibi conjecit Regius; et meorum primus dat Gryph. In Camp. et ipso est correctio. *Poenis* pro *poenas* itidem novatum ab editoribus. In veteri quidem scriptura acquiescendum non est; nec expedita medicina. Qui putant *vidi* posse intelligi ex quo pendeant accusativi, vix ulli suam rationem probabunt. Gesnerus *poenas* pro *cruciatibus*, *doloribus* usurpari idoneis Plinii majoris locis ostendit.: quod et Burm. docuit ex Gron. Obs. 2, 9. Sed Poenas

superstes — Et, si. vide not. crit.

si non — certe patientia. Hoc ipsum, quod vivo, mihi erit poenae. *Iniquissimum* erat, si, post mortem filii, cuperet vitam pater; „neque ego tam „ferreum memet ipse agnosco, „etiamsi aliis videar fortasse. „Sed patior certe vitam, quam „abrumpere decebat, et haec „ipsa *lucis patientia* vindicet te." Sic *non* illud ad verbum finitum nequaquam pertinet. Sed

dicet te reliqua mea aetate. Nam frustra mala omnia ad crimen fortunae relegamus.
14 Nemo, nisi sua culpa, diu dolet. Sed vivimus, et aliqua vivendi ratio quaerenda est: credendumque doctissimis hominibus, qui unicum adversorum solatium literas putaverunt. Si quando tamen ita resederit praesens impetus, ut aliqua tot luctibus alia cogitatio inseri possit, non injuste petierim morae veniam. Quis enim dilata studia miretur, quae potius non abrupta esse miran-

dici *Furias* quoque, satis est notum, cf. Ern. clav. h. v. Venit igitur in mentem talis loci nostri constitutio, in qua vel minimum mutaretur. „Tene — superstes parens tantum „poenas *habet?* Si." Et illud ante *Si* alienum ultro videbitur attento; in quo possis tabulam laceram agnoscere illius *habet*, quod perierit. Sententia haec: Te igitur Poenas tantum, i. e. *Furias* quasdam, habebit pater tuus, misere et impie tibi superstes? Sed displicet, praeter alia, quod est tertia persona: *habet*, non prima: *habeo*. Heusingeri ratio, nec ipsa facilis, *te* post *vindicet* expungit, ceterum acquiescens in Aldina scriptura, ut *parens superstes ad poenas vindicet* filium. Locus sospitatorem expectat. *te reliqua*. Turic. Guelf. *terras aliquam* cum Alm. nisi quod *aliqua*. Camp. *t. a r.* cum Ald. Male.

subjecti finibus continetur, ut omnia ista *si non — patientia* conjunctim efficiant subjectum sententiae. Manifestius sane hoc erat, si ante *si* fuisset pronomen, hoc modo: „Haec, „si non cupido lucis, certe „patientia." Fateor etiam conjunctivum praesentis *vindicet*, minus aptum loco mihi videri quam futurum indicativi: *vindicabit*.

relegamus. cf. 7, 4, 13. item Ruhnk. ad Vell. 2, 44, 2.

Nemo — dolet. Stoïca vox. cf. 5, 12, 19. Sed nec própria sectae haec mens censenda, verum toti antiquitati communis, quod inter alia suadet exemplum Attici Epicurei; et Plinius, H. N. 2, 7 „sibi — „mortem consciscere — optimum in tantis vitae poenis." cf. 5, 6, 3.

dum eſt? Tum, ſi qua fuerint minus effecta 15
iis, quae levius adhuc afflicti coeperamus, imperitanti fortunae remittantur: quae, ſi quid mediocrium alioqui in noſtro ingenio virium fuit, ut non extinxerit, debilitavit
499 tamen. Sed vel propter hoc nos contuma-

15. *fu. minus.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *m. f.* cf. § 10. 6, 1, 2.

imperitanti fortunae. Hoc dedi ex ingenioſiſſima veriſſimaque Lochmanni V. C. conjectura. Praeter unum Alm. praeferentem *imperi aut f.* (quocum non narratur conſpirare Turic. cf. § 5. 16.) in libris nihil variatur, dantibus omnibus *imperitiae aut f.* Veritate reperta jam non attinet recenſere Mureti, Pithoei, Schelii, Burmanni, Geſneri conjecturas.

al. in noſtro. Sic Turic. cum Alm. Jenſ. et edd. ante Baſ. quo acc. Gryph. Reliqui omittunt *in* quorum et Camp. et Goth. Compendium habet Guelf. in quo praepoſitionem latere exiſtimo. Mollior et minus affectata cum praep. ſtructura quam ſine eadem.

tamen. Turic. Guelf. Goth. (errante Geſn. qui ref. *jam meus*) *jam mens* cum Vall. (quem item *meus* dare falſo narrat Burm. ut confidam eundem fuiſſe in recenſendo Voſſ. 2. errorem). Quod Alm. dicitur dare *debilita vitia mens*, in eo ipſo eſt ceterorum ſcriptura, negligentius diremta illa. Camp. *de-*

15. *imperitanti fortunae.* Similiter Salluſt. Jug. c. 76 (apud Tell. 72) „naturam „ipſam ceteris *imperitantem.*“ et verbum frequentat Tacitus, utrumque indicante Lochmanno V. C. in proluſione anni 1776 p. 9. Qui non plane pro *imperando* variant hoc verbum, ii libidinem fere et ſuperbiam imperandi eo ſignificant ut Liv. 21, 1, 3 ubi vid. Drakenb. item Plin. H. N. 10, 21 „(gallinacei) *imperitant* ſuo generi, et *regnum,* „in quacunque ſunt domo, „*exercent.*“ 8, 16. „(leonis) „animalis — ceteris — *imperitantis.*“ Plin. Paneg. 82, 6 „ſi his validior toto corpore animus *imperitet.*“ Significatur ergo potentiſſimum et ſuperbum fortunae regnum.

cius erigamus, quod illam ut perferre nobis difficile est, ita facile contemnere. Nihil enim sibi adversus me reliquit, et, infelicem quidem sed certissimam tamen, attulit mihi
16 ex his malis securitatem. Boni autem consulere nostrum laborem vel propter hoc aequum est, quod in nullum jam proprium usum perseveramus, sed omnis haec cura ad alienas utilitates (si modo quid utile scribimus) spectat. Nos miseri, sicut facul-

bilitata vitio mens. Tarv. *debilitata jam vitio mens.* Jens. *deb. tamen* omittit cum reliquis ante Ald. et hoc inveniebat Regius, de conjectura reponens *debilitaverit*, cum persentisceret lacunam, improbaret autem Campani et Tarv. rationem, quae sane est perversa, etsi eruta ex illa Alm. scriptura.

16. *hoc aequum.* Turic. Guelf. Camp. *h. cecum* (posteriores quidem *ae*) cum Goth. 2. Mureti MS. Andr. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. uterque. Reliqui *h. certum.* Nostrum facili emendatione restituerunt Muretus, Guilielmius, Gesnerus in Add. De postrema litera in *hoc* iterata, *e* autem posita pro *qu* vide Drakenb. ad Liv. 1, 21, 3 et nos ad 4, 2, 83. 6, 3, 47. *cura — utilitates.* Turic. *curas alienas utiles.* ut et Guilielmii liber. vid. Fac. Grut. Vol. 3. p. 2. pag. 311. Alm. *curas ad alienas utiles* (cf. § 15. item mox). Sed ille a sec. manu *curas ut alienis utiles.* et sic Guelf. nisi quod *cura.* Camp. *omnes has curas alienis utiles.* Reliqui *cura ad alienos ut alienis utilis*, quam siribliginem quis tulerit? Nos reposuimus emendationem Guilielmii. Quod Burm. ait, *ad* ante *curas* requiri, id tam certum non est. Sunt utriusque formae apud nostrum exempla; velut, sine praep., 5, 12, 22 *vict. spectet.* Sic et *respicere* § 1. sine praep., 10, 1, 120 cum eadem. Possit *ut* ex *ad* esse corruptum, quod tamen magis repeto a turbata voce *utilitates.* Alm. scripturam recte excerptam magnopere dubito, quem pluralem vide 3, 4, 14.

scribimus. Camp. *scribi* cum Alm. Nulla Turic. varietas notata (cf. modo, item 6, 1, 1). Infinitivum frustra defendit Burm.

tates patrimonii noſtri, ita hoc opus aliis praeparabamus, aliis relinquemus.

500 I. Peroratio ſequebatur, quam *cumu-*
lum quidam, *concluſionem* alii vocant. Ejus
duplex ratio eſt, poſita aut in rebus, aut in
affectibus. *Rerum repetitio* et congregatio,
quae Graece dicitur ἀνακεφαλαίωσις, a quibus-
dam Latinorum *enumeratio*, et memoriam
judicis reficit, et totam ſimul cauſam ponit
ante oculos, et, etiamſi per ſingula minus
moverat, turba valet. In hac, quae repe- 2
temus, quam breviſſime dicenda ſunt, et,
quod Graeco verbo patet, decurrendum per
capita. Nam, ſi morabimur, non jam enu-
meratio, ſed quaſi altera fiet oratio. Quae

praeparabamus. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Palat. MS. Ald. Obr. *praeparamus* Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. Bad. et edd. ante Leid. quo acc. Roll. *praeparabimus* Jenſ. et edd. ante Ald. *paramus* Leid. Gibſ. Reliqui *paravimus.*

1. *enumeratio.* Turic. *renumeratio* cum Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. exc. Camp. Tarv. *remuneratio* Alm. (cf. 6 Pro. 16. item hic § 8.) *renunciatio* Guelf.

moverat. Turic. (a ſec. manu) *moveret* et ſic Guelf. cum Goth. Vall. Voſſ. 2. *moveat* Camp.

2. *quaſi altera.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. Reliqui *a. q.* cf. 6 Pro. 15. item hic § 7.

aliis — aliis. Cum Gedoynus male ceperit hoc, et ipſe Geſnerus, ſuadens futurum pro *praeparabamus* (cf. 6, 3, 15), aberrare videatur, juvat apponere ſimilitudinem orationis: 1, 5, 7 *alium — alium.* 8, 4, 15 *alibi — alibi.* 9, 2, 12. *aliud — ad aliud.* 9, 2, 85. 92. 97. 9, 3, 22.

1. *ſequebatur.* Attende tempus imperfectum i. e. tum cum labor interrumperetur morte filii mei.

repetitio. cf. 4 Pro. 6.

turba valet. cf. 5, 13, 11.

autem enumeranda videntur, cum pondere aliquo dicenda sunt, et aptis excitanda sententiis, et figuris utique varianda: alioqui nihil est odiosius recta illa repetitione, velut memoriae judicum diffidentis. Sunt autem innumerabiles: optimeque in Verrem Cicero, *Si pater ipse judicaret, quae diceret, cum haec* 501
probarentur? et deinde subjecit enumerationem: aut, cum idem in eundem, *per invocationem deorum spoliata a praetore templa* dinu-

enumeranda. Turic. *adnumeranda* cum Alm. *annummeranda* Camp. Hinc colligo scripturam *ann.* antiquiorem fuisse quam *adn.* quippe quae facilius ex vera *enum.* corrumperetur. cf. 6 Pro. 12. item simile exemplum 4, 2, 29. vide tamen § 17.

3. *diceret.* Turic. *dicerent.* *idem in.* Turic. Jens. (tac. Gesn.) inserunt *et* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Leid. exc. Camp. Basil. Male adhaesit ad *idem* extremum.

2. *excitanda sententiis.* Eadem translatione a Plin. H. N. 14, 20 dicitur „crudo „flore resinae *excitari* — leni„tas (musti)." item 19, 8 „ut (betae) lenitas *excitetur* „acrimonia sinapis." Sed et noster 9, 2, 29 „fictiones per„sonarum — orationem — „*excitant*" 12, 10, 49 „*exci*„*tatiora* lumina (orationis)." item 6, 3, 19.

odiosius. vid. not. ad 1, 6, 19. item 1, 6, 40.

5. *innumerabiles.* scil. figurae.

in Verrem Cicero. Cic. in Verr. 5, 52. Etiam hic locus memoriter excitatus valde recedit ab ipso Ciceronis exemplo. cf. 5, 13, 27. Qui in fluctuante apud Ciceronem ipsum scriptura elaborarunt, nostri nullam videntur rationem habuisse. Ut Quintilianus quidem locum memoria tenuit, pater Verris fingitur auditor modo eorum fuisse, quae probarentur in filium, cum ipse sederet judex; nihil eorum ipse commemorasse. Sermo ejus, in hac ratione, nonnisi admirantis fuit et indignantis, quod secus est apud Ciceronem. Hic tamen apud Qu. maxime displicet *quae diceret* pro *quid diceret.*

idem in eundem. c. 72.

merat. Licet et dubitare, num quid nos fugerit: et, quid reſponſuri ſint adverſarii his et his: aut, quam ſpem accuſator habeat omnibus ita defenſis. Illa vero jucundiſſima, ſi contin- 4
gat aliquod ex adverſario ducere argumentum: ut, ſi dicas, *Reliquit vero hanc partem cauſae;* aut, *Invidia premere maluit;* aut *Ad preces confugit; et merito, cum ſciret haec et haec.* Sed non ſunt ſingulae ſpecies 5
perſequendae, ne ſola videantur, quae forte nunc dixero: cum occaſiones et ex cauſis, et ex dictis adverſariorum, et ex quibusdam fortuitis quoque oriantur. Nec referenda modo noſtra, ſed poſtulandum etiam ab adverſariis, ut ad quaedam reſpondeant.

4. *Reliquit vero.* Turic. *reliquius* (in quo nihil aliud niſi ipſum noſtrum), a ſec. manu *reliquam v.* et ſic Guelf. Omittunt *vero* Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Leid.

preces. Guelf. *pedes.* cum marg. Baſ.

5. *perſequendae.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voſſ. 2. Steph. Obr. Reliqui *proſeq.* cf. 4, 1, 43.

occaſiones. Turic. Guelf. *accuſationes* (quanquam ille a pr. manu *accuſationis*) cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Correxit Regius, ſed et antea Camp. cf. 6 Pro. 11.

cauſis. Baſil. *auſis*, de conjectura, futili illa.

ita defenſis. Ita, ut jam enumeratione ſignificetur. Succurrebat tamen pro *ita* fortaſſe legendum *rite*, vel *ſcite.* Sed non multum tribuo.

4. *Illa — jucundiſſima.* Hunc accipio ſingularem feminini referendum ad *figura*, intellectum; non pluralem neutrius, in genere poſitum.

et merito. Vulgo male diſtinguunt, quaſi *et* ſit ipſius Quintiliani interjicientis, a *Merito* autem ordiatur nova figura enumerandi. Pertinet omne hoc ad illud: *Ad preces* cet.

5. *Sed non ſunt — perſequendae.* Hoc ſibi ipſe praecipienti ſuadet Qu., non oratori dicturo.

6 Id autem, ſi et actionis ſupererit locus, et ea propoſuerimus, quae refelli non poſſunt. Nam provocare, quae inde ſint fortia, non
7 arguentis eſt, ſed monentis. Id unum epilogi genus viſum eſt plerisque Atticorum, et philoſophis fere omnibus, qui de arte oratoria ſcriptum aliquid reliquerunt. Id ſenſiſſe Atticos credo, quia Athenis affectus 502
movere etiam per praeconem prohibebatur orator. Philoſophos minus miror, apud quos vitii loco eſt, affici: nec boni mores

6. *inde ſint.* Guelf. Camp. Turic. *deſint* (ſed hic a ſec. manu, a pr. enim noſtrum) cum Vall. Leid. Obr.

7. *loco eſt.* Sic Turic. Camp. Reliqui *e. l.* cf. § 2. 13.

6. *actionis — locus.* Equidem interpretor: Si ſuppetat copia poſt adverſarii reſponſionem etiamnum agendi i. e. dicendi, ne forte haereant ea, quae hic poſtrema protulerit. Negliguntur haec ab interpretibus, nec Gedoynus vertere vel dignatus eſt vel auſus. Paulo clarior fortaſſe fiat oratio, ſi, pro *actionis*, ſcribas *actioni*; quanquam *locus* genitivum commode aſciſcit.

inde. „H. e. ab altera parte, „contra quam dicimus. Frequens eſt, adverbia loci adhibere de perſonis: ut *unde* „*petitur*, pro reo; vid. Gronov. ad Cic. fam. 7, 11. Sic „Ter. Adelph. 1, 1, 21 *Nati* „*filii duo: inde ego hunc majorem adoptavi mihi.*" Geſn. vid. et Cort. ad Salluſt. Jug. 14, 22. et Drakenb. ad Liv. 1, 24, 2. cf. 5, 13, 2. *inde, hinc.*

arguentis — monentis. Satis clarum orationis acumen. Malim tamen *admonentis*, quod apud unum Aldum invenio, et in Ruſc. aſcriptum ab antiqua manu. Facillime *ad* excidebat poſt *ſed.* cf. 5, 13, 46 „bene *admonitos.*" 4, 5, 4 „recte *admones.*"

7. *Athenis — prohibebatur orator.* vid. not. ad 2, 16, 4. Locis veterum ibi poſitis adde noſtr. 12, 10, 26. Appulej. Metam. l. 10. p. Elmenh. 241. (Pricaei p. 214. ſunt hi numeri et apud Oudend.) nam et illic *praeconis* mentio. item Polluc. Onom. 8, 117. et in contrarium loca Elmenhorſtio deſignata p. 176 nott. Pric. 48. Aliquid, ſed leve, pro Qu. habet Xenoph. Mem. 4, 4, 4 παρὰ τοὺς νόμους.

miror. Burmannus malit *moror.* non quidem neceſſaria.

videntur, ſic a vero judicem averti: nec convenire bono viro vitiis uti. Neceſſarios tamen affectus fatebuntur, ſi aliter obtineri vera, et juſta, et in commune profutura non poſſint. Ceterum illud conſtitit inter omnes, 8
etiam in aliis partibus actionis, ſi multiplex cauſa ſit et pluribus argumentis defenſa, utiliter ἀνακεφαλαίωσιν fieri ſolere: ſicut nemo dubitaverit multas eſſe cauſas, in quibus nullo loco ſit neceſſaria, ſi breves et ſimplices fuerint. Haec pars *perorationis* accuſatori patronoque ex aequo communis eſt. Affectibus quoque iisdem fere utuntur: ſed 9
rarius hic, ille ſaepius ac magis. Nam

8. *ex aequo.* Sic Turic. cum Alm. (cf. § 1. 9.) *aequo* ſine praepoſitione Guelf. Reliqui *aeque.* Noſtrum probat Burm. ablegans ad Petron. c. 74. cf. et Drakenb. ad Liv. 39, 26, 1.

9. *iisdem.* Sic Camp. *hisdem* Guelf. *isdem* Turic. Reliqui *eisdem* cf. 3, 8, 65. Nec tamen negem vel hanc formam noſtro uſurpatam, ut 3, 8, 31. 45. 7, pr., 1.

rarius — ac magis. Turic. *aliis ſic aut i. ſ. a. m.* cum Alm. (cf. § 8. 10). Sed ille a ſec. manu *alius ſic aut i. ſ. a. m.* Guelf. *alius ſic at i. ſ. a. m.* Camp. *aliis hic ut i. ſ. a. m.* Codd. MSS. negligenter fere ſunt collati, nec multum Gothano tribuendum. Igitur *rarius* a correctore profectum puto, nec pro reliqua Quintiliani concinnitate videtur prius unum poni adverbium *rarius*, mox duo „*ſaepius ac magis.*“ His adducor ut MSS. veſtigiis inſiſtens ſcribere malim *aliis hic aliis ille;* ita *ſaepius ac magis* utrique tribuetur et accuſatori et patrono, ſed in diverſis affectibus. *at* corruptum ex *aliis* cf. ad 5, 10, 9. 6, 3, 75 cum ſcriptum eſſet *al.* In hac conſtitutione ne

Neceſſarios — ſi aliter. cf. 5, 14, 29.

8. *multiplex.* cf. 4, 4, 4.

ex aequo communis. Non ſolum uterque eorum utitur anacephalaeoſi, ſed nec magis alter altero. In *affectibus* mox alia utriusque ratio.

9. *rarius — ac magis.* vid. not. crit.

huic concitare judices, illi flectere convenit. Verum et accusator habet interim lacrimas ex miseratione ejus rei, quam ulciscitur: et reus de indignitate calumniae conspirationis vehementius interim queritur. Dividere igitur haec officia commodissimum, quae

quaerendum quidem magnopere est, utri singula pronomina, *hic ille*, reddantur, qua de re ad hunc locum differunt VV. DD. Sed mox eadem recurrit observatio, vid. ibi not. ex. In recepta autem ratione, *hic* profecto ad propius, ad *patronum*, referendum erat, *ille* ad remotius, ad *accusatorem*, quod male coibat cum sequentibus. Id sentiens Capper. nec tamen agnoscens veram difficultatem, ludibrium debuit Burmanno in Epistola p. 45, ne ipsi quidem expedienti locum.

rei quam. Sic Rusc. (ex correctione Regii ut videtur cf. 6 Pro. 7) cum Goth. et Aldo Bad. utroque Gesn. Bip. *r. qua* Voss. 2. Sed Turic. Guelf. Vall. et edd. rell. *r. quem.* Aut *quam* scribi debere ait Regius, aut *rei* tolli. Hoc ipsum factum a Campano, corrigente procul dubio (cf. § 5.); nec male, cum mox § 19. sit „*ejus casum quem ulciscitur.*" Potuit facillime irrepere *rei.* cf. Drakenb. ad Liv. 2, 18, 2. Exempla e Quint. vide 4, 2, 61. 5, 10, 72. 5, 13, 56. 5, 14, 1. vide et 3, 11, 1.

huic — illi. Ad remotius, *accusatorem*, refer *huic*, ad propius, *patronum*, *illi.* cf. 5, 13, 12. item hic § 22. Ablegat Burm. ad Sanctii Minervam, locupletatam a Perizonio, l. 2. c. 9. item (in Epistola ad Capper. p. 45) Budaeum in Comment. Gr. L. p. 1038 ed. Steph. (quem locum in mea ed. nondum inveni) ubi Budaeus addit „*usus est et varie Quintilia-„nus*" ut appareat, Budaeo cognitam fuisse hanc Quintilianeam usurpandi pronomina libertatem.

calumniae conspirationis. Rollinus *et* volebat inseri. Burm. vel hoc vel *aut* (non quidem *vel*, ut refert Harles). Alterum sententiae convenientius, etsi minus leni emendatione. Alterutrum necessarium. Quis enim ferat hoc asyndeton?

haec officia. Concitandi profecto et *flectendi.* Qui tamen ex proximis sequatur, haec

plerumque ſunt, ut dixi, prooemio ſimilia,
ſed liberiora, plenioraque. Inclinatio enim 10
judicum ad nos petitur initio parcius, cum
admitti ſatis eſt, et oratio tota ſupereſt: in
epilogo vero eſt, qualem animum judex in
conſilium ferat, et jam nihil amplius dicturi
ſumus, nec reſtat, quo ſervemus. Eſt igi- 11

plenioraque. Turic. *plerioraque.* Guelf. omittit. Camp. *pleraque.*

10. *parcius cum.* Turic. Camp. *parti tum* (ſed ille a ſec. manu *partim tum* et ſic Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. Vall.) cum Alm. *tum* pro *cum* edd. ante Stoer. exc. Baſ.

animum — ferat. Turic. *animam* (ſed a ſec. manu noſtrum) *videm conſilio fecerat.* Poſtrema tantum duo vocabula ex Alm. afferuntur ut Turic. (cf. § 9. item mox) *animo idem conſilio fecerat* Guelf. ut et Baſ. margo, excepto *animo.* De *ferat* et *fecerat* vide Drakenb. ad Liv. 7, 5, 6. item noſt. 6 Pro. 10. *ſervemus.* Goth. Jenſ. *ſervemur* cum Alm. (Turic. nulla mentio cf. modo, item § 13.) Voſſ. ſec. et edd. ante Leid. niſi quod in marg. Choueti noſtrum. Hoc ipſum tamen in Turic. Guelf. Camp. Plane gemellam literae *dividi* debere, parum intelligo. Ad ſenſum malim paene *conjungere.* Varietas una eſt in Turic. *didere* pro *dividere,* mero errore, in quo nullum praeſidium. Rollinus ad *dividere* haec annotat: „Diſputare „ſeparatim de diverſis affecti„bus, quos excitant accuſator „et reus.“ Atqui *iisdem* uti eos modo dixerat Qu. Inſolenter diceretur et vi careret, ſi pro *dividere* ſcriberetur *videre;* hac ſententia: *excutere, propius introſpicere.*

ut dixi. Reſpicit procul dubio ad 4, 1, 27. 28. Mox autem *in* praepoſ. addi malim. Nam *prooemio* dativum interpretari, qui pendeat ex *ſimilia,* prorſus alienum.

10. *admitti.* Cum acumine hoc dicitur, ut 4, 1, 5. ſed hic exquiſitius, nullo additamento. Sic Perſius noto verſu de Horatio

„— *admiſſus* circum prae-
„cordia ludit.“

Petita translatione aut a convenientibus reges et principes, aut a maribus ineuntibus feminas. Simili ſententia *recepti* 4, 1, 59.

qualem — ferat. Similis fere ſententia 5, 12, 14. *Conſilium* vide ad 4, 2, 22.

ſervemus. Hanc ſcripturam ita interpretor, ut objectum

tur utrisque commune, conciliare ſibi, avertere ab adverſario judicem, concitare af- 503
fectus, et componere. Et breviſſimum quidem hoc praeceptum dari utrique parti poteſt, ut totas cauſae vires orator ante oculos ponat: et, cum viderit, quid *invidioſum*, *favorabile*, *inviſum*, *miſerabile* aut ſit in rebus, aut videri poſſit, ea dicat, quibus, ſi
12 judex eſſet, ipſe maxime moveretur. Sed certius eſt ire per ſingula. Et quae conciliant quidem accuſatorem, in praeceptis exordii jam diximus. Quaedam tamen,

R et S figuram in MSS. ſeptimi et octavi ſeculi, docet Morelius in Elemens de Critique p. 174. Mox § 16. pro *querimur* Camp. *quaerimus*.

11. *conciliare*. Turic. *conſiliare*, a ſec. manu *conſiliari*. Ita mox § 12. Goth. (tac. Geſn.) *conſiliant* pro *conciliant*.

12. *conciliant*. Camp. Tarv. *concilient*. cum Ald. Si conjunctivus ponebatur, debebat praeferri imperfectum ob *diximus*.

verbi repetam ἀπὸ κοινοῦ, „id quod dicendum erat, nec „jam dicimus." *Servemus* dictum pro *reſervemus* ut 8, 5, 35. *Quo* adverbium loci accipio, non pronomen: „Nullus locus reſtat, ad quem reſervemus dicta noſtra." Altera ſcriptura *ſervemur* (vide not. crit.) nimiam videtur ſententiam habere, ſi haec ſignificat: „Quo nos periculo eripiamus." Nam quod eandem Geſnerus explicat „quo „nos reſervemus" (in qua ratione *quo* profecto interpretatur ut ego; etſi id diſerte non monens), contortius videtur. Capperonnerius objectum facit, „eum quem defendimus," quod abhorret a perſpicuitate Quintiliani.

12. *Et quae conciliant — diximus*. Haec fere inveneris 4, 1, 5—27. Nec tamen *accuſatoris* proprie commendandi artificia ibi traduntur, quanquam exempla et praecepta eo maxime ſpectare poſſunt videri. Dicas igitur Qu., quem toties in Cicerone aliisque parum vidimus memorem, etiam ſua ipſius ſecurius retinuiſſe. Hic quidem altera pars, quae eſt defenſoris, tractatur a 21 inde §. Sed et

quae illic ostendere satis est, in peroratione implenda sunt magis, si contra impotentem, invisum, perniciosum, suscepta causa est; si judicibus ipsis aut gloriae damnatio rei, aut deformitati futura absolutio. Nam egregie 13
in Vatinium Calvus, *Factum*, inquit, *ambitum scitis omnes, et hoc vos scire omnes sciunt.* Cicero quidem in Verrem etiam *emendari posse infamiam judiciorum damnato reo* dicit: quod est unum ex supra dictis. Metus etiam, si est adhibendus, ut faciat idem, hunc habet locum fortiorem, quam in prooemio. Qua de re quid sentirem, alio jam libro ex-

13. *hoc vos.* Guelf. transponit, solus. Bene. cf. § 7. 21. *infamiam.* Turic. *infamam* cum Alm. sed ille a sec. manu receptam. cf. § 10. 14. *adhibendus.* Turic. Guelf. *habendus.* cf. 5. extr. *faciat.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. 1. 2. Voss. 2. Reliqui *facit*, nisi quod plurimi profecto MSS. negliguntur a conferentibus.

habet. Sic Turic. Guelf. cum Goth. 1. 2. Voss. 2. Reliqui *habeat*, inter quos et Camp. Male.

in prooemii praeceptis §§ 27 — 72 versantur fere in defensore.

implenda. cf. 5, 13, 56.

13. *Calvus.* vid. 1, 6, 42. Vatinium, Cicerone defendente, ambitus in petenda praetura, qua Catoni praelatus est, reum egit. vid. 9, 2, 25. Plutarch. Cat. min. p. 779 C. D. E. Cic. ad Div. 1, 9. Fuit Vatinius (in quem si nux pinea jaceretur, *pomum* erat. Macrob. Sat. 2, 6) illorum temporum Maratus, et corporis et animi foeditate, paulo fortasse melior nostro. cf. Ruhnk. ad Aquilam Romanum p. 184. seq. in ed. Lupi, quo adde p. 276.

in Verrem. Act. 1, 15.

ex supra dictis i. e. ex conciliantibus.

ut faciat idem i. e. ut et ipse conciliet accusatorem. *Conciliare* quidem hic latius accipies. Metus enim et ipse facit ut accusatorem laedere n lit judex. Neque enim cum Heusingero *ut* interpreter *licet*, *etsi*, quod sequente indigeret *tamen*; et jejuna in hoc significatu sit sententia.

alio — libro. 4, 1, 20. 21.

14 posui. Concitare quoque invidiam, odium, iram, liberius in peroratione contingit: quorum *invidiam* gratia, *odium* turpitudo, *iram* offensio judicis facit, si contumax, arrogans, securus sit: qui non ex facto modo, dictove aliquo, sed vultu, habitu, aspectu moveri solet. egregieque nobis adolescentibus dixisse accusator Cossutiani Capitonis

14. *judicis.* Camp. *judici* cum Alm. cf. § 13. 15. *qui.* Turic. Camp. *quia* cum Goth. et edd. ante Basil. Sed Turic. a pr. manu *quae.* Guelf., nisi dormitavi, nostrum. Verum quidem hoc esse nequit. Quo enim tandem referatur pronomen relativum masculinum? Ad judicem? Ad reum? Neutrum ferri potest. Equidem sanam scripturam censeo primam illam Turicensis. Eget autem ea altera mox mutatione, ut, contra libros quidem omnes, pro *solet* legamus *solent.* *Quae*, neutro plurali, referes ad *contumax*, *arrogans*, *securus.* Sed restat scrupulus, quod huic sensui minus congruit *moveri.* Neque enim *moventur* ista e vultu, reliquis; sed *apparent.* Mihi quidem pro *moveri* nihil aliud succurrebat nisi *notari*, quod sane vix placet. Sed *moveri* alienum plane censeo, cum relativum ad *invid. od. ir.* spectare nequeat. Eo enim faceret *movendi* verbum. Sed nimis remota sunt, et eorum, quae modo posita sunt: *cont. arr. sec.*, aliqua amplificatio paene necessaria est.

14. *quorum.* Neutrum genus accipe, et refer ad omnia ea, quae praecedunt „invidiam — iram."

offensio judicis. Cave genitivum sejungas et referas ad cetera quoque: *gratia*, *turpitudo.* Est *offensio judicis* admissa a reo, cujus ipsius quoque sunt *gratia*, *turpitudo.*

sit. Subjectum, quod intelligitur, est *reus*, in quem concitantur ista.

qui — solet. cf. not. crit.

accusator Cossutiani Capitonis. Quis fuerit accusator ignoramus. Ad caussam spectant haec loca veterum: Tac. Annal. 13, 33. „Cossutianum „Capitonem Cilices detulerant, „maculosum foedumque, et „idem jus audaciae in pro„vincia ratum, quod in urbe „exercuerat. Sed pervicaci „accusatione conflictatus, po„stremo defensionem omisit, ac „lege repetundarum damnatus

videbatur, Graece quidem, sed in hunc sen-
sum, *Erubescis Caesarem timere.* Summa
tamen concitandi affectus accusatori in hoc
504 est, ut id, quod objecit, aut quam atrocissi-
mum, aut etiam, si fieri potest, quam ma-
xime miserabile esse videatur. Atrocitas

Erubescis. Jens. (tac. Gesn.) *erubescit* cum sequentibus ante Obr., quo acc. Rollin. Mecum faciunt MSS. mei et Camp. cum Alm. Voss. 2. Vall. cf. 5, 10, 97.

15. *objecit.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui *objicit.*

„est.“ Juvenal. 8, 92 — 94. „— quam fulmine justo Et „*Capito* et Numitor ruerint, „damnante senatu, Piratae „*Cilicum.*“ —

Graece quidem. „Quis — „huic consuetudini, qua nunc „Graecis actionibus aures cu- „riae exurdantur, januam „patefecit? ut opinor, Molo „rhetor, qui studia M. Cice- „ronis acuit. Eum namque „ante omnes exterarum gen- „tium in senatu sine inter- „prete auditum constat. Quem „honorem non immerito ce- „pit, quoniam summam vim „Romanae eloquentiae adju- „verat.“ Val. Max. 2, 2, 3. quo loco nititur Pseudo-Turnebus in nota, neque tamen indicato. cf. nos ad 1, 5, 60. Sub Caesaribus multus Graecae linguae usus etiam in republica administranda, Suetonio in primis memorante. Fuerit illa causa, quam Graece orare licuit Moloni, de praemiis Rhodiorum. vid. Cic. Brut. c. 91. Ignarum Latini sermonis Molonem testatur Plutarchus in Cicerone Vol. 1. p. 862 F. Exemplum autem accusantis Capitonem ideo huc facit, quia inest significatio vultus ipsius, in quo ferocia nihil usquam pensi habentis conflictatur cum metu, quem nec vincere potest nec dissimulare prorsus. Invidiae plena erat haec oratio, praesente maxime, quod credi potest, Nerone. In senatu dixisse crediderim Graecum oratorem. cf. loc. Juvenalis.

15. *objecit.* Praeterito uti videtur, ad significandum summum illud, in quo causa vertitur, crimen. Praesens *objicit* locum habebat, si de partibus accusationis singulis ageretur.

Atrocitas. ICtorum de augenda injuriarum atrocitate loca indicat Turnebus. Dig. 47, 10, 7, 8. item l. 8. 9.

crescit ex his, *Quid factum sit, a quo, in quem, quo animo, quo tempore, quo loco, quo modo?* quae omnia infinitos anfractus
16 habent. Pulsatum querimur: de re primum ipsa dicendum: tum, *si senex, si puer, si magistratus, si probus, si bene de republica meritus;* etiam, si percussus sit *a vili aliquo contemtoque;* vel ex contrario *a potente nimium,* vel *ab eo, quo minime oportuit;* et, si *die forte sollemni,* aut *iis temporibus, cum judicia ejus rei maxime exercerentur,* aut *in solicito civitatis statu;* item *in theatro, in*
17 *templo, in concione,* crescit invidia: et, si

infinitos anfractus. Turic. *infinito fractus.* Alm. *infinito stractus* (quod si vere notatum fuit, recte Burm. resolvit *infinitos tractus* cf. § 14. 20). Sed ille a sec. manu nostrum Goth. 2. *tractatus.*

16. *ab eo, quo.* Sic Turic. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn. qui in Add. de Goth. 2. tantum refert). *a. e. quem* Tarv. cum Aldo. Reliqui *a. e. a q.* ut et Guelf. Burmannus Aldinam rationem improbans apponit Livii locum 39, 11, 7. „spoliatus „fortunis a quibus minime oporteret" quo tamen et ipse noluisset tueri *a* receptae, si MSS. scriptura cognita ei fuisset.

ejus rei. Jens. (tac. Gesn.) *hujus r.* cum sequentt. ante Stoer. exc. Bas. *crescit.* Palat. C. Gebh. *gliscit* plaudentibus frustra Gebhardo et Pareo; nam praesentius reme-

infinitos anfractus habent. i. e. Mille modis tractari possunt. Elegans forma dicendi, cui similem desidero; neque tamen dubia sententia.

16. *ab eo quo.* Omittitur praepositio a praemittenda relativo, evitandi taedii caussa. Vid. Corn. Nep. 5, 3, 1. „Incidit in eandem invidiam, „quam" cet. ubi vide interpretes, item Heusingerum in Hellenolexia Vechneri p. 322. indicante in Add. Gesnero. Similis licentia Quintiliani in fragmento declamationis deperditae apud Lactant. Inst. Div. 5, 7. „in id, quod incubuerunt" quem locum ostendit Heusing. l. c.

crescit invidia. Leidensis editor, distinctione maxima

non errore, *nec ira*, vel etiam, ſi forte *ira*, ſed *iniqua*, *quod patri aſſuiſſet*, *quod reſpondiſſet*, *quod honores contra peteret:* et, ſi *plus* etiam videri poteſt *voluiſſe*, quam fecit. Plurimum tamen affert atrocitatis *modus*, *ſi graviter*, *ſi contumelioſe:* ut Demoſthenes *ex parte* percuſſi corporis, ex *vultu* ferientis, ex *habitu* invidiam Midiae quaerit. *Occiſus eſt: utrum ferro*, *an igne*, 18

dium locus expectat. vid. not. ex. Alioqui frequens gloſſa *creſcere* pro *gliſcere* vid. Liv. Drak. 6, 14, 1.

17. *aſſuiſſet.* Turic. *adfuiſſet* ſed a ſec. manu *abſuiſſet* quod ipſum eſt in Goth. (tac. Gesn.) *oſſuiſſet* Jenſ. (tac. Gesn.) Tarv. quod correxit Regius. Noſtram ſcribendi rationem tenet Camp. ceteriqùe excepto Geſn. qui cum Turic. *adf.* cf. § 2. 6, 2, 13. *peteret.* Guelf. *petiſſet* ſed ſuperſcripta noſtra. *affert.* Turic. *adſerat.* Guelf. *afferet.* *ut Demoſth.* Turic. Guelf. *et.* Tarv. *aut.*

Midiae. Turic. *me deae.* Guelf. *medeae* cum Jenſ. (tac. Geſn.). Correxit Regius, ſed et Vall. recte et vetuſtiores edd.

Occiſus eſt. Turic. omittit *eſt*, et ita Camp. Ille tamen a ſec. manu *occiſae et.* Guelf. *occiſae. Sed.*

poſt *concione* facta, ab his ordiatur novam ſententiam, quem improbat Burmannus praeeunte Gebhardo in Crepundiis p. 112. Equidem in omnes partes verſatis hiſce vocibus, quid iis faciam non reperio. Neque enim opus erat quidquam addi; nec apparet, quare adhuc „*ſine iſtis coena* „*duci*" potuerit ſi nunc repente inſeruntur.

17. *patri aſſuiſſet.* Pulſatus ab impotente illo patrem ſuum aliquo judicio contra ipſum defenderat.

reſpondiſſet. cf. 5, 7, 14. et 3, 5, 15. Injuriam, quam illi fecerat ſuperbus ille, non tacitus pertulerat. Ineſt eadem vis in loco Terentiano Phorm. Prol. 19. „Hic *reſpondere* vo„luit non laceſſere."

Demoſthenes — *Midiae.* vid. Demoſth. p. Rsk. 537. ſeq. Commodiſſime Philander ablegat ad Dig. 48, 19, 16, 6. ubi ipſe hic Demoſtenis locus affertur.

an veneno; uno vulnere, an pluribus; subito, an expectatione tortus, ad hanc partem maxime pertinet. Utitur frequenter accusator et *miseratione*, cum aut ejus casum, quem ulciscitur, aut liberorum ac parentum soli- 505
19 tudinem conqueritur. Etiam futuri temporis imagine judices movet, *quae maneant eos, qui de vi et injuria questi sunt, nisi vindicentur: fugiendum de civitate, cedendum bonis, aut omnia, quaecunque inimicis animus*
20 *fuerit, perferenda.* Sed saepius id est accusatoris, avertere judicem a miseratione, qua reus sit usurus, atque ad fortiter judicandum

tortus. Turic. Guelf. *tertius* cum Alm. et marg. Basil.

ac parent. Sic Turic. Guelf. cum Alm. Reliqui *aut p.* Disjunctio hic quidem nimia post alteram majoris momenti.

solitudinem. Turic. Guelf. Camp. *solicitudinem* cum Alm. Voss. 2. Goth. Vall. et edd. ante Ald. Correxit Regius. Eandem confusionem vide ad Liv. 8, 13, 15 Drakenb.

19. *quae.* Sic Turic. Camp. Tarv. cum Alm. Jens. Reliqui *qui.* *eos qui.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Reliqui inserunt *casus.* Adhaesit ex proximo *eos*, improbandum vel ob id quod modo (§ 18.) erat *ejus casum.*

inimicis animus fuerit. Sic Turic. cum Obr. Sed ille a prima manu *inimicus fuerit.* Guelf. *inimici animus fert* cum margine Basil. probante Burmanno. *inimicis in animo fuerint* Voss. 2. (nihil ejusmodi dante Goth.). Reliqui *inimicus fecerit.* Scripturae Guelf. et Voss. 2. interpretamenta videntur nostrae, quae dura videri non debet, cum facile subaudiatur *facere* ad *quaecunque.* Sueton. Caes. c. 82 „*Fuerat animus* „conjuratis — *trahere.*" cf. Oudend. ad ejusd. Othon. c. 6. in quibus sane expressus, qui hic intelligitur modo, infinitivus, locutionem expeditiorem facit.

18. *ad hanc partem* i. e. ad augendam atrocitatem, vide § 15.

19. *quaecunque — fuerit.* cf. not. crit.

concitare. Cujus loci est etiam occupare, quae dicturum facturumve adversarium putes. Nam et cautiores ad custodiam suae religionis judices facit, et gratiam responsuris aufert, cum ea, quae praedicta sunt ab accusatore, jam, si pro reo petentur, non sint nova: ut Servius Sulpicius contra Aufidiam, *ne signatorum ab ipsis discrimen objiciatur sibi*, praemonet. Nec non ab Aeschine, quali sit usurus Demosthenes actione,

20. *ea, quae — petentur.* A meis quidem libris *quae* illud abest omnibus ante Gryph. Omittunt enim et Goth. Jens. (tac. Gesn.). Burmanno nullus, qui omittat, MS. memoratur praeter Voss. 2. neque hiscit Gibsonus (cf. 6 Pr. 13). Malim igitur *ea quae dicta* ut *quae* abierit in *prae*. In reliquis quidem nulla varietas. Quid tamen illud: „pro reo *petentur?*" in quo *petentur* me offendit quam maxime. Sentio, quid audeam. Sed reponi velim. — „jam si *a patrono repe-„tentur.*" *Servius.* Goth. (tac. Gesn.) *Ser.* cf. 5, 13, 18. hic § 35. *ne sign.* Turic. Guelf. *nec s.*

ab ipsis. Turic. *ut ipsis* cum Alm. (cf. § 14. item mox) sed ille a sec. manu *ut ab ipsis.*

quali — usurus D. Turic. *quae vel situr D.* a sec. manu *qualis D.* Alm. *Qua l. itur* (cf. modo hac § item § 23). Prominens *t* cf. cum § 9.

20. *suae religionis.* vid. 5, 6, 4. *religio* enim est *jusjurandum* ut 5, 6, 2. 5, 7, 33.

ea, quae — petentur. vid. not. crit.

Servius Sulpicius. cf. 4, 2, 106. *contra*, quod facit difficultatem, tenendum est, cum *accusatoris* sit exemplum. Vim argumenti perspicere nequimus, totam hanc causam ignorantes. Tantum apparet positu verborum, *ab ipsis* non esse referendum ad *objiciatur* sed ad *discrimen* i. e. discrimen imminens signatoribus *ab ipsis*. Qui sint *ipsi* illi, nemo, sine pluribus hujus orationis reliquiis, dixerit.

ab Aeschine. vide Reisk. Oratt. 3, 597 — 608. Steph. 83, 28 — 84, 23. 611 — 623. St. 84, 33 — 86, 30. cf. item 3, 6, 3. 7, 1, 2.

praedictum eſt. Docendi quoque interim judices, quid rogantibus reſpondere debeant: quod eſt unum repetitionis genus.
21 Periclitantem vero commendat *dignitas*, et *ſtudia fortia*, et *ſuſceptae bello cicatrices*, et *nobilitas*, et *merita majorum*. Hoc, quod proxime dixi, Cicero atque Aſinius certatim ſunt uſi: pro Scauro patre hic, ille pro filio.

quoque int. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.). Reliqui *i. q.* cf. § 13. 22.

21. *merita.* Turic. Guelf. *materia.* *quod.* Jenſ. *apud* ſolus, quod correxit Regius.

patre. Turic. *parte*, a ſec. manu *partem.* Confuſio obvia et frequens cf. Drakenb. ad Liv. 4, 60, 3. Oudend. Suet. Aug. 12. Fluctuat hoc modo ſcriptura apud Cic. ad Att. 4, 16. itidem in Scauri cauſa. Sed apud Qu. ne ulla quidem ſpecies eſt τοῦ *parte.*

repetitionis. ἀνακεφαλαιώσεως de qua vide § 1 — 9. Argumenta enim repetuntur, quibus preces illae rei amoventur.

21. *Periclitantem.* cf. § 12.

pro Scauro — filio. Ciceronis pro Scauro orationem vide ad 4, 1, 69. in cujus quidem fragmentis et eorundem interpretatione Aſconiana manifeſtum eſt, quantum verſatus fuerit Cicero in patre laudando. Spectat eodem locus Valer. Max. 8, 1, 10 Turnebo jam laudatus: „tamen propter *vetuſtiſſimam* „*nobilitatem*, et recentem memoriam patris, abſolutus „eſt.“ Pollio quem Scaurum defenderit, a nemine proditum invenio. Monet Geſnerus, filii eum cauſam egiſſe, idemque Manutius refert in enumerandis operibus Aſinii Pollionis ad Cic. ad Div. 10, 31. Jam temporum rationes cum ſane non ferant, ut Scaurum illum principem Senatus (cujus vitam ſcripſit Broſſius Mem. Acad. Inſcr. T. 40. 12°. cf. 5, 12, 10.) defenderit Pollio, ſequitur ut cauſam dixerit pro filio illius, quem Cicero tutatus eſt. Quanquam ipſa Ciceronis aetate audiebat is Scaurus filius, dum reſpicitur ad nobilem illum Senatus principem. Viciſſim Quintiliano filius recentior appellatur, ad illum Ciceronis clientem, is autem ipſe pater. Pollionis quidem pa-

Commendat et cauſa periculi, ſi ſuſcepiſſe 22 inimicitias ob aliquod factum honeſtum videtur: praecipue *bonitas*, *humanitas*, *mi-*
506 *ſericordia.* Juſte enim tunc petere ea quisque videtur a judice, quae aliis ipſe praeſtiterit. Referenda pars haec quoque ad *utili-*

22. *ſi ſuſcep.* Turic. a ſec. manu delet *ſi* et abeſt a Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Voſſ. 3. Item Turic. poſt *ſuſc.* ſecunda manu ponit *eſt*, ſine ſenſu. *praecipue.* Turic. (a ſec. manu) Guelf. Camp. *praecipua* cum Goth. Voſſ. 2.

Juſte enim. Turic. *juſtis e.* (a ſec. manu *juſtae e.*) Camp. *Juſtius H.* (ſolito errore pro .N. i. *enim.* cf. 6, 3, 7.) *Juſtius e.* Tarv. Ald. *Juſti e.* Jenſ. (tac. Geſn.).

aliis. Sic Turic. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. et edd. ante Bad. exc. Tarv. Reliqui *alii.*

pars haec. Jenſ. (tac. Geſn.) *h. p.* cum reliquis ante Stoer. exc. Baſ. quo acc. Roll. Mollius videtur etſi minus accurate ſtructum. cf. § 20. 30.

trocinio uſus videtur Mamercus Scaurus, foediſſimus homo idemque ingenioſiſſimus, cujus multa eſt mentio apud Senecas, Tacitum, Dionem, quique a Tiberio mortem ſibi conſciſcere coactus eſt A. U. C. 787. Hunc Pollione familiariter uſum oſtendit L. Seneca de Beneff. 4, 31. Fuerit igitur is filius M. Aemilii Scauri, quem defendit Cicero, etſi ambitus rei jam A. U. C. 702, quando Mamercum ne natum quidem conjicere licet, niſi forte hic noſter alius fuit, ignotus praeter hanc cauſam, a Qu., quantum video, ſolo memoratam. Quod in hac interpretandi ratione *hic* ad remotiorem Ciceronem, *ille* ad propiorem Aſinium refertur, cf. § 9. *Aſinius* hic quidem nullus niſi Pollio poteſt intelligi, cum filium Scauri Ciceroniani defendiſſe dicatur.

22. *tunc.* Non ſatis apparet, quo valeat adverbium temporis. An: „*ſi bonitas* „cet. *fuerint in reo?*" Sed haec eſt ſcabra oratio. Collata ſcripturae varietate, malim ſcribere: *Juſtiſſime enim petetere.* Etiam *Juſtius*, comparativus, facilius quodammodo ſtruitur cum *tunc. Quisque* vid. ad 4, 1, 46.

pars haec quoque. Reſpicit ad prooemium, in quo eadem praeceperat vid. 4, 1, 7.

tatem reipublicae, ad judicum gloriam, ad
23 *exemplum, ad memoriam poſteritatis.* Plurimum tamen valet *miſeratio*, quae judicem flecti non tantum cogit, ſed motum quoque animi ſui lacrimis confiteri. Haec petetur aut ex iis, *quae paſſus eſt reus*, aut ex iis, *quae cum maxime patitur*, aut ex iis, *quae damnatum manent:* quae et ipſa duplicantur,

23. *petetur.* Retinui emendationem Geſneri, etſi nullo meorum libro firmatam, qui dant *petentur.* Sed „nimis" ait Geſn. „manifeſtum ad *miſerationem* referri."

aut ex iis. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *a. ex his.*

aut ex iis. Turic. Camp. omittunt *ex.* Guelf. *aut his.* Goth. (tac. Geſn.) *aut ex his.* *quae cum max.* Turic. *quae quam cum m.* cum Alm. (cf. § 20. item hac §) *quae quam m.* Camp. Tarv. *quae tum m.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum reliquis praeter Geſn. Bip. et antiquiſſimum Cod. Cortio memoratum ad Plin. Ep. 6, 31, 15. Regius inveniens *quae quantum m.* quod eſt in Jenſ. Loc. Ven., mutabat in *quae tum quam m.* improbante *quam* illud Badio, qui vulgatam *q. tum m.* in Vall. eſſe teſtatur. Apparet *quam* natum ex *quum*, vel *quom* pro *cum*, et id ipſum mox geminatum altero.

aut ex iis. Turic. Goth. (tac. Geſn.) Camp. omittunt *ex.* Guelf. *aut his.* De *his* pro *iis* cf. 5, 14, 34. item hic § 51. De repetenda praepoſitione 4, 2, 122. 6, 3, 11.

23. *cum maxime.* De hac forma conſule Erneſt. in Clav. Cic. Heuſing. ad Cic. de Off. 1, 13, 11. Oudendorp. ad Suet. Tib. c. 14. Domit. c. 10. Eſt enim profecto pro „*eo*, quando quidque agitur, „*tempore*," nec opus eſt urgere τοῦ *maxime* poteſtatem et per ἔλλειψιν ubique interpretari, ut facit Erneſtus l. c. poſt eumque Jaegerus V. C. ad Paneg. vett. 1, 2, 1. 9, 1, 2. Nec tamen ubique reponam *cum maxime* ubi libri dant *tum m.* quod fieri recte vetant Freinshemius et Dukerus. Hic quidem ſententia in univerſum propoſita, *cum* deſideratur. Aliter ſe habet mox § 31. cf. not. crit.

cum dicimus, *ex qua illi ſortuna, et in quam recidendum ſit.* Affert in his momen- 24
tum et *aetas*, et *ſexus*, et *pignora; liberi*, dico, et *parentes*, et *propinqui.* Quae omnia tractari varie ſolent. Nonnunquam etiam ipſe patronus has partes ſubit: ut Cicero pro Milone, *O me miſerum! o te infelicem! Revocare me tu in patriam, Milo, potuiſti per hos, ego te in patria per eosdem retinere non potero?* Maximeque, ſi (ut tunc accidit) non conveniunt ei, qui accuſatur, preces.

ex qua. Turic. *aequa.* Alm. cum reliquis facere narratur. cf. modo hac § item § 24. *illi.* Turic. Guelf. *illa* cum Alm. Jenſ. quod inventum correxit Regius. Sed noſtrum eſt in Vall. Goth. Camp. Tarv. et reliquis edd.

24. *etiam ipſe.* Sic Camp. cum Alm. non Turic. (cf. modo § 23. item hac §). Reliqui *etiam et ipſe* quod ferre non potui. Veram ſcripturam hanc credo: „Nonnunquam *enim* et ipſe." cf. 5, 14, 12 not. ex. Si defendi poſſunt *et etiam* ut aliquoties apud Sueton. cf. Oudend. ad Neron. c. 45, non protinus *etiam et* quoque placebunt, quanquam aliquid ejusmodi eſt in inſcriptione quadam. vid Ruhnk. citat. ad 5, 14, 17.

O me miſ. Goth. (tac. Geſn.). Omittit *me.*

te. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. et edd. ante Gryph. exc. Ald. et marg. Baſ. qui cum reliquis *me.* *revocare.* Jenſ. (tac. Geſn.) *renovare.* Correxit Regius. *tu.* Turic. Guelf. *tum.*

te in patria. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *t. i. patriam.* *non potero.* Turic. Guelf. omittunt cum Alm. Librarii, non Quintilani, error.

Maximeque, ſi. Turic. *maxime quaeſivi.* Alm. *maxime quaeſivit* (cf. hac § item § 25). Guelf. *maxime quae ſi.*

conveniunt. Sic Turic. (a pr. manu) Guelf. Camp. cum

24. *pignora.* cf. 4, 1, 28. mox § 33.

O me miſerum — non potero. Cic. pro Mil. c. 37. Ibi non eſt *te* ante *infelicem* et ſane *infelicem* melius et ad ipſum Ciceronem refertur. cf. 5, 14, 17.

25 Nam quis ferret Milonem pro capite suo supplicantem, qui a se virum nobilem interfectum, quia id fieri oportuisset, fateretur? Ergo et ille captavit ex ipsa praestantia animi favorem, et in locum lacrimarum ejus ipse successit. His praecipue locis utiles sunt *prosopopoeïae*, id est fictae alienarum personarum orationes, quales litigatorem decent,

Alm. Tarv. Reliqui *convenient.* Turic. a sec. manu haec: *accidunt non inconvenienter*, a tertia *accidunt non convenienter.*

25. *ipsa.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *illa.*

fictae. Turic. *factae* cum Alm. Malc.

alienarum personarum. Guelf. *aliarum p.* et Goth. (tac. Gesn.) idem a pr. manu.

quales — patronum. Turic. *q. litigatore dicit p.* (a sec. manu *e* a *litig.* dirimitur, superscripta nota, quasi esse debeat *est*) cum Alm. nisi quod inde Burm. ponit: *q. litigatorem dicit vel p.* in quo *vel* expressum quam maxime miror (cf. § 24 item mox hac §). Guelf. *q. litigator edicit p.* Camp. *q. litigatorem decet p.* Goth. receptam dat, omisso tamen *vel* cum Voss. 2. *q. litigatorem decet vel p.* Jens. (tac. Gesn.) Tarv. Ald. Bad. Bas. quod ipsum dare Vall. narrat Badius; miror, ni deceptus in *vel.* Hoc igitur ab omnibus antiquis quidem libris abesse persuasissimum est; nec fert sententia. Quales enim fuerint prosopopoeïae, quae *deceant* patronum? Nempe omnes eum *decent*, modo frugi sit orandi artifex, neque ulla hic exceptio locum habet, quia τὸ *decere* non est in honestate, sed in congruendo. cf. 11, 1, 41 ubi itidem in prosopopoeia est *decor*, ut et apud Horat. ad Pis. 157. Quaeruntur autem

25. *et ille.* Repone *illi*, leni emendatione. (cf. 6 Pro. 7. not. crit. item 9, 2, 68.) Rem ipsam vide et 6, 5, 10.

praestantia animi i. e. ferocia, contumacia, sed laudabili illa. *praestantia* idem quod *constantia* sed majus in suo genere. cf. not. crit. ad Prooem. 27. quo adde 12, 5, 1. 2. 6 Pro. 11. hujus cap. § 27.

prosopopoeïae. cf. 3, 8, 41.

quales — patronum. vide not. crit.

607 vel patronum. Mutae tamen res movent, aut cum ipſis loquimur, aut cum ipſas loqui fingimus. Ex perſonis quoque trahitur 26

proſopopoeïae aptae cuique perſonae inductae, qualis nunquam eſt *patronus*, qui, dum proſopopoeïas dicit, ipſe tollitur plane de ſcena, quoniam *alienarum* perſonarum orationem effingit. Quapropter nonniſi graviſſima veterum librorum auctoritate adducar ut, dimiſſis hiſce cogitatis, *vel* ſincerum credam. Sed unde erues aliquid a quo pendeat accuſativus *patronum?* Parum probatur mihi quod adhuc extudi; eſt tamen hujusmodi: *qualis litigator eſt docens patronum.* Aptius ſane fuerit *eſt* poſt *qualis.* An praeferes *q. eſt l. edocens p.?* Sed hoc ſimplicitate caret. *Docetur* cauſam patronus a litigatore. Eſt ejusmodi proſopopoeïa Cluentius vetans Ciceronem lege ſe defendere. pro Clu. c. 52. de qua vide 4, 5, 20.

Mutae. Turic. Guelf. Camp. *unde* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ruſc. qui primus, de Regii conjectura *nudae* (cf. § 9.) cum edd. ante Gryph. qui primus *mutae*, neſcio unde, niſi quod jam eſt in marg. Baſ.

tamen. Turic. Guelf. Camp. *tantum* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. Ald.

cum ipſis — loqui fingimus. Turic. *c. ipſi loqui fingimus.* Guelf. *c. ipſis loqui f.* Alm. *c. ipſis f.* (cf. modo hac § item § 29). Voſſ. 2. *c. ipſis loquimur aut cum illis loqui f.* aliter Goth. qui receptam dat. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *a. c. ipſi l. a. c. ipſos l. f.* cum Loc. Venet. Ruſc. (niſi quod hic *ipſas* ex conjectura Regii) Ald. Pro *ipſas* Geſn. *ipſis* per ſphalma. *Mutae* non habet quo ſe defendat (dictum ſemper circa *ratione* nunquam circa *anima* carentia) ne *nudae* quidem operae pretium. Si quid hariolari licet in verae ſcripturae ignorantia, haec boni conſulat lector: *unde et animum res movent, ſi (ſi ejusmodi vide 4, 1, 33. 42. 48.) aut cum ipſis loquimur aut ipſas loqui fingimus.* Diſplicet *unde*, diſplicet poſitus τοῦ *et*; *animum* ne ipſum quidem placet. Nec melius fuerit *et inanimae. Si* ſaltem melius quam Burmanni: „*cum* aut ipſi *cum* „ipſis — aut *cum* i.“ *Unde* interpretor: *Quare; Quo ſit ut moveant;* niſi forte malis: *ex quo genere.* cf. 5, 10, 90.

26. *trahitur.* Turic. *trahatur* cum Goth.

Mutae tamen — loqui fingimus. De corruptiſſimo loco conſule notas critt.

affectus. Non enim audire judex videtur aliena mala deflentes, sed sensum ac vocem auribus accipere miserorum, quorum etiam mutus aspectus lacrimas movet: quantoque essent miserabiliora, si ea dicerent ipsi, tanto sunt quadam portione ad afficiendum potentoria, cum velut ipsorum ore dicuntur: ut scenicis actoribus eadem vox, eademque pronunciatio plus ad movendos affectus sub
27 persona valet. Itaque idem Cicero, quanquam preces non dat Miloni, eumque potius animi praestantia commendat, accommodavit ei tamen verba, convenientes etiam forti viro conquestiones: *O frustra*, *inquit*, *mei*

accipere. Turic. *accire* cum Alm.

quadam port. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Stoer. quo acc. Roll. Reliqui inserunt *sua*, ut et Obr. secus narrante Burm. *afficiendum.* Hoc e Regii conjectura recepit primus Rufc. (cf. § 25) sequentibus reliquis ante Stoer. quo accedunt Roll. et Capper. Reliqui *efficiendum* e constanti MSS. etiam Vall. scriptura.

ut scen. Turic. Guelf. *et s.* cum Goth. Tuleris hoc, si novam sententiam ordiatur, ut in Goth. Attamen contortius vulgato. Goth. scriptura *actionibus* pro *actoribus* mihi non neque arridet ac Gesnero. *eademque.* Sic Turic. Camp. Reliqui omittunt *que.* Non indiget locus hac asyndeti affectatione.

27. *tamen verba.* Sic Guelf. cum Goth. Reliqui inserunt *et.* *verba conv.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. Reliqui inserunt *et*, jubente Regio. *O frustra.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) omittunt *O* cum Voss. 2. et edd. ante Ald. quo accedit Badius uterque. Male sane; nec puto hoc esse a Qu. immemore. cf. § 24. not. ex. Sententia fieret pro exclamatione, si abesset *O*, subaudito *sunt*; quod sane jacet.

27. *idem Cicero.* pro Mil. c. 34.

ſuſcepti labores! O ſpes fallaces! O cogitationes inanes meae! Nunquam tamen debet eſſe longa miſeratio: nec ſine cauſa dictum eſt, *Nihil facilius, quam lacrimas, inareſcere.* Nam, cum etiam veros dolores miti- 28
get tempus, citius evaneſcat neceſſe eſt illa, quam dicendo effinximus, imago: in qua ſi moramur, lacrimis fatigatur auditor, et requieſcit, et ab illo, quem ceperat, impetu ad rationem redit. Non patiamur igitur 29
508 frigeſcere hoc opus: et affectum, cum ad ſummum perduxerimus, relinquamus: nec ſperemus fore, ut aliena quisquam diu ploret. Ideoque cum in aliis, tum maxime

O ſpes. Turic. a pr. manu *opes*, a ſec. *o opes.*

inanes meae. Turic. *meas i.* Guelf. *inanes* omiſſo *meas.* Camp. *i. meas.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn. de tranſp. Goth.) *meas i.* cum edd. ante Gryph. exce. Ald. et Baſ. quo acced. Obr. qui dant *meae i.* Mihi praeplacet Guelf. ratio. Accuſativus (qui et in Alm. et Voſſ. 2. eſſe narratur) ferri nequit, ſi *o* ante *fruſtra* manet, quod probum credo. Recepta eſt apud Ciceronem. De nominativo vel vocativo in exclamando cf. 6 Pro. 12.

28. *effinximus.* Sic et Goth. nec, ut Geſn. narrat, *effingimus.* *lacr. fatig. audit.* Turic. *fatig. lacr.* omiſſo *aud.* Guelf. *fatig. lacr. aud.* Camp. (ſi recte excerpſi) *lacr. fatig. lacrimis.*

29. *aliena quisquam diu.* Turic. *alienam aliquis quamdiu* cum Alm. (cf. § 25. 31). *aliena aliquis quamdiu* Guelf. Camp. cum edd. ante Ruſc. (exc. Tarv. ubi poſt *al.* inſeritur *mala*) qui ex Regii conjectura omittit *quam* (cf. § 26). Illud *mala* revocarunt Ald. et Obr. Noſtram primus dedit Badius e Vall. qui et hic conſpirat cum Goth. cf. 5, 11, 38. item § 31.

ploret. Jenſ. (tac. Geſn.) *deploret* cum edd. ante Bad. exc. Camp.

Nihil facilius — inareſcere. cf. not. ad 5, 1, 16. extr.

in hac parte debet crefcere oratio: quia, quidquid non adjicit prioribus, etiam detrahere videtur: et facile deficit affectus, qui
30 defcendit. Non folum autem dicendo, fed etiam faciendo quaedam, lacrimas movemus. unde et producere ipfos, qui periclitentur, fqualidos atque deformes, et liberos eorum ac parentes, inftitutum, et ab accufatoribus cruentum gladium oftendi, et lecta e vulneribus offa, et veftes fanguine perfufas videmus, et vulnera refolvi, ac verberata cor-
31 pora nudari. Quarum rerum ingens plerumque vis eft, velut in rem praefentem animos hominum ducentium. Et populum Romanum egit in furorem praetexta C. Caefaris

30. *cruent. gl. oft.* Hoc ordine Turic. Guelf. Goth. (tac. Gefn.) Camp. Reliqui *o. c. g.* cf. § 22. 34.

e vuln. Jenf. *eft v.* quod correxit Regius. Tarv. omittit praepofitionem. *ac verb.* Turic. Guelf. Camp. omittunt *ac* cum Alm. Fortaffe nec male.

31. *C. Caef.* Sic Camp. Reliqui *Caji C.* cf. 5, 11, 42.

30. *lecta — offa.* Nihil opus Burmanniana conjectura, qui malit *funeribus* pro *vulneribus*, cum Gefnerus recte moneat *offa*, i. e. particulas offeas, lecta e vulneribus, capitis in primis, nota effe chirurgis, quanquam et ipfe probans mutationem. cf. Senec. de Benef. 5, 24 „cum hoc „factum eft, integer eram. „poftea ad Mundam in acie „oculus mihi effoffus eft et in „capite *lecta offa.*" Idem Conf. ad Marciam c. 22. „lace„rationes medicorum offa vi„vis legentium." Quidni patronus judicibus oftentet litigatoris offa vulneribus extracta. *Offa fracta extrahuntur* apud Plin. H. N. 25, 11. 26, 14. Saepius etiam pro vivente litigatore movere commiferationem ufu veniet, quam pro pofteris ejus, poft ipfius funera.

31. *praetexta C. Caefaris.* cf. Sueton. Caef. c. 84. Ap-

prolata in foro cruenta. Sciebatur interfectum eum, corpus denique ipsum impositum lecto erat: at vestis tamen illa sanguine madens ita repraesentavit imaginem sceleris, ut non occisus esse Caesar, sed tum maxime occidi videretur. Sed non ideo probaverim, 32
quod factum et lego, et ipse aliquando vidi,
509 depictam in tabula sipariove imaginem rei,

foro. Turic. *furore* a pr. manu. Camp. *funere* cum Alm. (cf. § 29. item mox). Sed et *praelata* Turic. et Camp. quod facit cum *funere.* *at vestis.* Turic. *ad v.* cum Alm. (cf. modo hac § item § 32.) a sec. tamen ille manu *adest v.* et sic Guelf. cum Basil. marg. sed hic alieno loco. Omittunt *at* edd. post Ald. cum Goth. (errante Gesn.) et Vall. (cf. § 29. 38). *esse.* Turic. Guelf. *esset.* Male.

32. *quod fact.* Turic. a pr. manu *quam f.* Goth. 2. *quia f.* cf. 4, 1, 1. 6, 2, 3. *depictam in tabula sipariove imag.* Turic. *d. tabulam supra Jovem imag.* cum Alm. (cf. § 31. 33.) sed ille a sec. manu *d. t. s. J. in imag.* et sic libri mei omnes, nisi quod Goth 2. pro *supra* dat *sr.* Posui conjecturam Conradi (vid. not. ex.) sibi fidem facientem ipsam in tot erroribus VV. DD. Nam sanam esse vulgatam, nemo defenderit, etsi movere potest auctoritas summi Casauboni, ad Persii Sat. 1, 89, ponentis hunc Quintiliani locum verbisque *supra Jovem* per parenthesin subjicientis: *is locus est in foro,* quasi re confecta. Gesnerus et ipse aliquot post edi-

pian. B. Civ. 2, 146. quorum alter habet et ipse plebis ad vestis conspectum exardescentis notationem.

Sciebatur interfectum. cf. 5, 10, 5. Tac. Hist. 1, 90 „Othonem uti credebatur."

32. *in tabula sipariove imaginem.* Confectum est, etsi paucis veterum locis, in foro, ipsoque tribunali, moris fuisse suspendere velum, ex usu scenae siparium appellatum, quod tribunal obumbraret, et multitudinem, ex publica porticu in judicium irrupturam, inde prohiberet. Hoc velum, ut cetera judiciorum supellex, a litigatoribus, solebat conduci, ut possent ii suis utilitatibus accommodare, v. c. siparia pingere convenienter actioni futurae. Fuit igitur vel in tabula, vel in ipso tri-

cujus atrocitate judex erat commovendus. Quae enim eſt actoris infantia, qui mutam illam effigiem magis, quam orationem, pro
33 ſe putet locuturam? At ſordes, et ſqualorem, et propinquorum quoque ſimilem habitum ſcio profuiſſe, et magnum ad ſalutem momentum preces attuliſſe. (Quare et obſecratio illa judicum *per cariſſima pignora*, utique ſi et reo ſunt *liberi*, *conjux*, *parentes*, utilis erit: et *deorum* etiam *invocatio* velut ex bona conſcientia profecta videri
34 ſolet.) Stratum denique jacere, et genua

tum Qu. annis, veritatem noſtrae ſcripturae ultro agnovit in literis datis ad Cruſium Vitebergenſem vid. ejusd. Probabilia Critica (Lipſiae 1753. 8.) p. 83.

eſt act. Goth. (tac. Geſn.) omittit *eſt* cum Voſſ. 2. Neſcio unde Baſ. ſumſerit *erit a.* quod placet Burm.

qui mutam. Turic. Guelf. Camp. *quae m.* cum Goth. Alm. et edd. ante Loc. quo redeunt Ald. Baſ. male. cf. 6 Pro. 12. item hic § 45.

33. *ſqualorem.* Sic Turic. Guelf. cum Obr. Reliqui *ſqualores.* *ſunt.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *ſint.*

utilis erit. Turic. Guelf. *et juſſerit* cum Alm. cf. 32. 34.

etiam inv. Guelf. omittit *etiam.*

bunalis ſipario picta *res* ea, *cujus* cet. cf. 6, 3, 72. Rationem hanc tribunalium ſatis ſuperque probarunt Geſnerus in Opuſculis Vol. 1. p. 85 ſeqq. et Fr. Car. Conradus, Anteceſſor Helmſtadienſis in Miſcoll. Nov. Lipſ. 4 p. 511 ſqq.

cariſſima pignora. Intellige liberos reliquosque propinquos ipſorum judicum.

34. *Stratum — complecti.* Haec refer ad *ſcio profuiſſe.* Parentheſi notanda adjuvi intellectum, qua et hoc apparet, *et obſ.* atque *et — inv.* ſe invicem reſpicere: pertinet utrumque ad *preces.* Non eſt autem haerendum in praeterito illo *profuiſſe*, quaſi et hic agat de eo, quod factum ſit, non quod faciendum. Ex infinitivo praeteriti promendum eſt praeſens, quo deducimur futuro *prohibebit.*

complecti: niſi ſi tamen perſona nos, et anteacta vita, et rei conditio prohibebit. Quaedam enim tam fortiter tuenda, quam facta ſunt. Verum ſic habenda eſt auctoritatis ratio, ne ſit inviſa ſecuritas. Fuit quon- 35
dam inter haec omnia potentiſſimum, quo L. Murenam Cicero accuſantibus clariſſimis viris eripuiſſe praecipue videtur, perſuaſitque, nihil eſſe ad praeſentem rerum ſtatum utilius, *quam pridie Kalendas Januarias*

34. *niſi ſi.* Sic Turic. cum Alm. (cf. 33. 38). Reliqui ante Burm. omittunt *ſi*, quorum et Goth. eſt (tac. Geſn.) cf. 5, 10, 107. 6, 3, 96. *hab. eſt.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *e. h.* cf. § 30. 37.

35. *potentiſſ. quo.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. ſec. qui inſerit *id*, obtemperantibus reliquis. *L.* Sic Camp. Reliqui integrum ponunt pronomen. cf. § 20. 6, 3, 25

perſuaſitque. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. ſec. qui dat *perſuaſit enim*, dirimens hoc a prioribus. Hunc ſecuti ſunt reliqui. Male. Dicas enim ex hac ſcriptura, *potentiſſimum* illud verſari in hoc ipſo, quod exempli tantum cauſa ponitur.

Quaedam — tam fortiter. Non male Milonis admonet Turnebianus. vid. § 25.

35. *potentiſſimum, quo.* Nihil ad conciliandos reo judices potentius olim erat, quam ſi in ejus caſu rempublicam verti docere poſſet patronus. Tangitur hoc, id quod exempli loco affert, a Cic. pro Murena c. 37. „Magni interest, judices — eſſe Kalendis Jan. in republica duo conſules.“ Hoc igitur plus valuiſſe ad ſervandum Murenam ſignificat Qu. conſummatiſſima illa eloquentia, quam otioſi nunc miramur. Neque aliter Cicero ipſe pro Flacco c. 39 indicante jam Regio.

perſuaſitque. Hac ipſa reipublicae caritate hoc perſuaſit judicibus Cicero. Mox ad *Januarias ingredi* nihil attinet inſeri *eum*, quod ſuadet Geſnerus. Satis e praecedentibus intelligitur accuſativus *Murenam*; et fuerit inſuavis ſtructura orationis.

ingredi consulatum. Quod genus nostris temporibus totum paene sublatum est, cum 510
omnia curae tutelaeque unius innixa pericli-
36 tari nullo judicii exitu possint. De accusatoribus et reis sum locutus, quia in periculis maxime versatur affectus. Sed privatae quoque causae utrumque habent perorationis genus: et illud, quod est ex enumeratione probationum, et hoc, quod ex lacrimis: si aut statu periclitari, aut opinione litigator videtur. Nam in parvis quidem litibus has tragoedias movere tale est, quale si personam Herculis et cothurnos aptare infantibus velis.

36. *locutus.* Goth. (tac. Gesn.) *locuturus* cum Voss. 2. pessime. cf. 5, 10, 107. *privatae.* Turic. *pravitate.* *enumerat.* Guelf. Camp. *numerat.*

quale si. Turic. Guelf. Camp. *quasi si* cum edd. ante Bad. qui e Vall. reposuit nostrum, obtemperantibus reliquis. Cum illo MS. facit Goth. cf. § 31. Revocassem vetustiorem scripturam, nisi haererem in illo *quasi si*, quod Plautinum magis videtur quam Quintilianeum. Fortasse a Qu. fuit: *quale sit si.*

cum — possint. Confer mihi cum hisce 3. 8. 47. Sed et Adulantem Dial. de Orr. c. 41.

36. *privatae — causae.* in quibus proprie tantum *petitor* et *unde petitur*, sed vide nos ad 3. 10, 4. De *privatis causis* ibid. § 1. Nam publicorum judiciorum sunt *accusatores* et *rei.*

ex enum. — ex lacrimis. cf. § 1. et passim in praecedentibus.

aut statu — aut opinione. „Sitne senator, civis, liber, „filius etc. *opinione*, sitne vir „bonus, perjurus, fraudu„lentus." Gesnerus.

quale si. cf. not. crit.

personam Herculis — infantibus. Bene Almeloveenius conferre jubet Cic. de Orat. 2, 51. ubi et ipsum „si — *tra*„*goedias* agamus in nugis." Longin. de subl. c. 50. ὡς εἴ τις τραγικὸν προσωπεῖον μέγα παιδὶ περιθείη νηπίῳ. ubi Interpp. non sunt immemores

Ne illud quidem indignum est admonitione, 37
ingens in epilogis meo judicio verti discrimen, quomodo se dicenti, qui excitatur, accommodet. Nam et *imperitia*, et *rusticitas*, et *rigor*, et *deformitas* afferunt interim frigus: diligenterque sunt haec actori providenda. Et quidem repugnantes eos patrono, 38
et nihil vultu commotos, et intempestive ridentes, et facto aliquo vel ipso vultu

37. *Ne illud quid. indign.* Turic. Guelf. Camp. *Illud ne quidem indign.* Reliqui *I. n. ind. q.* Nostrum dedi sine auctore, faciliore transpositione et sententia flagitante cf. § 34.
38. *est adm.* Sic Turic. Reliqui omittunt *est.*

sunt haec. Sic Turic. Camp. *haec* om. Guelf. Reliqui *h. s.*

38. *Et quidem.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Reliqui *Equidem.* cf. 4, 1, 43. *eos.* Turic. *ea* cum Alm. (cf. § 34. 6, 2, 25). Sed ille a sec. manu *eas* et sic ante Rusc. omnes exc. Vall. Goth. Voss. 2. (cf. § 31. 50.) Tarv. qui tam pertinax error unde adhaeserit, non exputo. Correxit Regius. Mox *commotas* Turic. Guelf. Camp. nec ullus praeterea tantum sibi constat in vitio. Quod e Voss. 2. affertur *repugnandos* non est ita in Goth. *ridentes.* Turic. Tarv. *residentes* (ille a pr. manu) cum Alm. Voss. 2. Goth. (Vall. tamen nostrum) Ald. Bas. marg. Frustra Burm. et Gesn. *residentes* interpretantur „qui non assurgant et praesto sint patrono excitanti." Equidem latere ibi puto *renidentes*, lenius illud altero *ridentes*, quae potest esse glossa. Sic Liv. 35, 49, 7 quo et ipso loco peccatur a librariis in hoc vocabulo. Glossae veteres *renidet*

Quintiliani. Paulo longius est quo idem ablegat Lucian. de conscr. hist. c. 23. Vol. 4. p. 185 (Bip.) ὡς καὶ τοῦτο ἐοικέναι παιδίῳ, εἴ που ἑώρακας παίζοντα, προσωπεῖον Ἡρακλέους πάμμεγα — περικείμενον. Fortasse proverbii loco fuit haec comparatio; decora Quintiliani ingenio, si primus dixit.

38. *eos.* Promitur hic pluralis ex eo quod antecedit (§ 37.) *qui excitatur*, quanquam lenissima ibi fuerit emendatio: *excitantur accommodent.*

ridentes. vid. not. crit.

rifum etiam moventes faepe vidi, praecipue
39 vero, cum aliqua velut fcenice fiunt. Trans- 51
tulit aliquando patronus puellam, quae foror effe adverfarii dicebatur (nam de hoc lis erat), in adverfa fubfellia, tanquam in gremio fratris relicturus. at is a nobis praemonitus difcefferat. Tum ille, alioqui vir facundus, inopinatae rei cafu obmutuit, et infantem
40 fuam frigidiffime reportavit. Alius imaginem mariti pro rea proferre magni putavit: at ea faepius rifum fecit. Nam et ii, quorum

μειδιᾷ. Neque leniorem hunc rifum excludit conditio rei, aut ftantis in judicio, quo nomine vulgatum improbat Gefnerus. Refertur tamen huc, quod mox eft „rifum etiam „*moventes.*" *rif. et. mov. faepe.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voff. 2. Gefn. Bip. Reliqui *r. m. f. e.* cf. hac § item § 39. *praecipue — fiunt.* Turic. poft haec verba inferit *aliam cadunt.* Guelf. in marg. addit *al cadunt.* Camp. inferit *alia cadunt* et fic Goth. Voff. 2. Vall. Alm. Reliqui ante Rufc. *alius cadunt*, quo redit Ald., et Bal. Cod. unum fuorum nominat Gibf. Regius haec, ut gloffam marginalem, „omnino" eradenda cenfuit, cui obfecuti funt editores, Gefnero eandem fcripturae originem defignante. Me magis advertunt haec verba, cum praefertim ftructura fine iisdem fit abruptior. Quid enim eft, quod Qu. „*vidit* cum „*fiunt?*" *Cadere* fcenicum effe verbum, cum fabula exploditur, docet Horat. Epift. 2, 1, 176. Cum igitur actor in judicio velut fcenam inftruit, *cadit* interdum ifta fabula. Sentio difficultatem in *alia.* Nifi forte expleat aliquis haec ita: *fiunt alia, alia cadunt.* Servato codicum additamento, novam fententiam ordiemur a *praecipue.*

39. *aliq. patr.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gefn.) Camp. Reliqui *p. a.* cf. § 38. 42. *Tum.* Turic. Goth. (tac. Gefn.) Camp. *cum* eum Alm. Voff. 2.

obmutuit. Turic. Guelf. Goth. (tac. Gefn.) *commutuit.*

praecipue — fiunt. vid. not. crit. *Scenice* cf. ad § 47. 49.

officii erat, ut traderent eam, ignari, qui eſſet epilogus, quoties reſpexiſſet patronus, offerebant palam, et prolata noviſſime, deformitate ipſa (nam ſenis cadaveri infuſa), praeteritam quoque orationis gratiam perdidit. Nec ignotum, quid Glyconi, cui 41

40. *officii.* Turic. Guelf. Camp. *officio* cum Alm. *deformitate — infuſa.* Turic. *d. i. n. ſ. caduca* (a ſec. manu *caducam*) *veri infuſam.* et plane ut ſec. hujus manus ſic Guelf., ut prima Goth. 2. et Alm. niſi quod ex hoc *infuſa.* Vall. (multum cruciatus, ut ait Badius, i. e. lituris multis emendatus h. l.) *d. i. n. ceris cadaver attulerāt infuſum* et ſic Colb. Hoc ipſum dat Turneb. Adverſ. 29, 13. *d. i. n. ceris cadaveri infuſis* Camp. aperta correctione (cf. 5, 13, 19) quam ipſam agnoſco in Vall. et Colb. nec minus in Goth. *deformante ipſa natura ceris cadaver infuſum*, quod totidem verbis ponunt ex Voſſ. 1.; errore, opinor, pro Voſſ. 2. Mitto edd. varietatem. Nihil, quo commendetur, habet conjectura Conradi (Miſc. Lipſ. Nov. 4. p. 514) *d. ipſa natura ſenis cadaveri inſenſa.* Si quid liceat arripere ex hiſce, faciam ex *natura* haec: *nam ſuerat.* cf. not. ex.

40. *deformitate ipſa — infuſa.* „Imago non ad vivum „et animale exemplum imitatione expreſſa, ſed gypſum „cadaveri, quod naturaliter „mors deformaverat" (et *ſenis* erat), „inductum; in eam „deinde formam cera infuſa „fuerat: unde imago et ipſa „deformis exiit. Ratio illa „vivos etiam vultus gypſo „ceraque effingendi Lyſiſtrato „tribuitur a Plinio 35, 12 „ſqq." Geſnerus. Haec imago erat ex earum genere, quae in atriis nobilium ponebantur, in funeribus ducebantur. Unum tamen deſidero, in expedita hac et nitida oratione, verbum ſubſtantivum ad *infuſa*, quo expreſſo indigebamus, ni fallor. Inferam *fuerat* inter *nam* et *ſenis.* cf. not. crit. extr.

41. *Glyconi, cui Spiridion.* Graecus fuit rhetor, cujus frequens nec ſemper honorifica mentio apud Senecam patrem, velut p. (Bip.) 151. ubi cognomentum ejus ſcribitur *Scyridion*, item p. 190 ubi *Syrion*, vel *Syricon.* Sed p. 364 ipſum noſtrum eſt bis, quanquam priore loco nonniſi per emendationem. Ad locum Senecae p. 251 Nicolaus

Spiridion fuit cognomen, acciderit. Huic puer, quem in jus productum, quid fleret, interrogabat, *ex paedagogo se vellicari* respondit. Sed nihil illa circa Cepasios Ciceronis fabula efficacius ad pericula epilogo-
42 rum. Omnia tamen haec tolerabilia, quibus actionem mutare facile est: at, qui a stilo 511

41. *Spiridion.* Guelf. *Speridion.* Voss. 2. Goth. Ald. Bas. *Spiridon*, ut et Gesn. sed per sphalma. Apud Suidam voce Τριφύλλιος est nomen Σπυρίδων. Hic in Alm. traditur esse lacuna, pertingens, ut videtur ad 6, 2, 25.

in jus. Turic. *his.* Guelf. *is* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. exc. Camp. *circa.* Sic Turic. Guelf. Reliqui *contra.* cf. 5, 13, 28.

Faber haec habet de nostro Quintiliani: „Verisimile est a „paedagogo vellicatum" (puerum) „ut fleret: a Glycone „vero in orando per ἀποστρο„φὴν interrogatum, non ut „ullam responsionem eliceret, „sed ut miserandum pueri sta„tum judicibus ostenderet, „quem in ea aetate se intelli„gere lacrimis demonstrabat. „Dum tamen misericordiam „judicum movere nititur, „risum excitavit." Cognomen, factum ex σπεῖρα, cujus est diminutivum, ut στηλίδιον ex στήλη, qua occasione haeserit Glyconi, vaga et infinita est conjectura.

ex paedagogo. Gesnerus haeret in *ex* dicto pro *a*, nec acquiescit exemplis duobus Flori a Burmanno allatis 3, 16, 4 „regem — *ex* satelliti„bus — appellatum." 2, 6, 27. „*ex* populo — scutum „vocaretur." Nec mihi sat auctoritatis in hoc. Praesidium in libris nullum. Turic. quidem a pr. manu *et* pro *ex*, unde non facilius exculpseris *a* quam ex nostro. An ejiciemus voculam, ut sit: *paedagogum se vellicare?*

circa Cepasios. cf. 4. 2, 19. item hic 6, 3, 39. Apparet enim hoc maxime exemplo, quam misere interdum cedant artificia illa epilogorum, nisi bene praeparata et provisa fuerint.

42. *tolerabilia quibus.* Perspicuitatis Quintilianeae esse puto, inseri *iis*, cujus vestigium tenere videor in Turicensis errore a pr. manu *tolerabilius* pro *tolerabilia*.

a stilo. Ab eo quod scripserunt ante domi. Sic sem-

non recedunt, aut conticescunt ad hos casus, aut frequentissime falsa dicunt. Inde est enim, *Tendit ad genua vestra supplices manus;* et, *Haeret in complexu liberorum miser;* et *Revocat ecce me:* etiamsi nihil horum is, de quo dicitur, faciat. Ex scho- 43
lis haec vitia, in quibus omnia libere fingimus et impune, quia pro facto est, quidquid volumus. non admittit hoc idem veritas, egregieque Cassius dicenti adolescentulo: *Quid me torvo vultu intueris, Severe? Non*

42. *genua vestra.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Reliqui *v. g.* cf. § 39. 6, 2, 1.

etiamsi. Turic. *etiam.* omisso *si.* Nostrum Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Reliqui *etsi.*

43. *Ex scholis.* Sic Turic. Camp. A secunda manu ille *et s.* cum Guelf. *e s.* Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. Reliqui *et e s.* *pro facto.* Goth. (tac. Gesn.) *profecto* cum Voss. 2. cf. § 36. *volumus.* Turic. a pr. manu *voluimus*, nec male. *ver. egreg.* Sic Turic. Guelf. cum Colb. Voss. 2. Goth. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui jam inserit *fori* ut reliqui. *Cass. dic.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Leid. Reliqui inserunt *Severus.*

per *stilum* usurpat noster, nec unquam orationis formam vocat. cf. 2, 4, 13.

Inde est. cf. 5, 10, 90.

43. *veritas.* cf. 5, 12, 22.

Cassius. Cassius Severus, orator celeber obiit A. U. C. 777. Ejus laudes cum accurata orationis descriptione habes apud Senecam patrem Exc. Controv. l. 3. praef. p. Bip. 395 — 400. Animum et mores contemnit Tacitus Annal. 4, 21. cf. Horat. Epod. 6. quae non video quare ad alium Cassium Severum referatur a Gesnero. Scriptores quid de eo prodiderint, designat G. I. Vossius de Hist. Latt. 1, 21 p. 109. Frequenter a nostro memoratur. cf. et Dial. de oratt. c. 19. ibique VV. DD.

me hercule, inquit, *faciebam*, *ſed ſic ſcripſiſti: ecce!* et, quam potuit, truculentiſſime
44 eum aſpexit. Illud praecipue monendum, ne quis niſi ſummis ingenii viribus ad movendas lacrimas aggredi audeat. nam, ut eſt longe vehementiſſimus hic, cum invaluit, affectus, ita, ſi nihil efficit, tepet: quem melius infirmus actor tacitis judicum cogita-
45 tionibus reliquiſſet. Nam et vultus, et vox, et ipſa illa excitati rei facies, ludibrio etiam plerumque ſunt hominibus, quos non permoverunt. Quare metiatur ac diligenter aeſtimet vires ſuas actor, et, quantum onus ſubiturus ſit, intelligat. nihil habet iſta res

inquit. Turic. Guelf. *quidni* cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Correxit Regius. Sed jam Camp. Tarv. recte.

faciebam. Guelf. *faciam* et ſic Turic. a ſec. manu cum Jenſ. Apparet, argutatum librarium, poſtquam corruptum erat *inquit;* pro quo *quit* profecto ſcriptum.

44. *ne quis.* Turic. *neque*, a ſec. manu *ne quem* cum Guelf. *ne quid* Goth. Jenſ.

hic cum inv. Jenſ. *h. animi* (non *anima* ut Geſn.) *i.* cum Loc. Ven. Ruſc. Regius correxit, ſed jam Camp. et Tarv. dant receptam, quae et in Vall.

45. *excitati.* Turic. *excitari*, a ſec. manu *excitandae* cum Jenſ. et edd. ante Ald. qui et ipſe *excitandi*. Camp. *excitatae* cum Voſſ. 2. non Goth. Rectam habet primus Badius e Vall. cf. 23. 49.

ſed ſic ſcripſiſti. Non opus emendatione Burmanniana: *ſed ſi ſic ſ.* Quanquam enim inventum hoc in libris, ne ipſum quidem ſpreverim, receptum tamen etiam acrius mihi videtur; ut et Harleti V. C.

44. *efficit.* Malim *effecit* et ſponte et propter *permoverunt* (§ 45). cf. § 15. *objecit.* item 2, 14, 5. *percepit.*

medium, ſed aut lacrimas meretur, aut
riſum. Non autem commovere tantum 46
miſerationem, ſed etiam diſcutere, epilogi
eſt proprium; cum oratione continua, quae
motos lacrimis judices ad juſtitiam reducat,
tum etiam quibusdam urbane dictis: quale
eſt, *Date puero panem, ne ploret.* Et cor- 47
pulento litigatori, cujus adverſarius, item
puer, circa judices erat ab advocato latus,
513 *Quid faciam? ego te bajulare non poſſum.*
Sed haec tamen non debent eſſe mimica.
Ita neque illum probaverim, qui inter clariſ-
ſimos ſui temporis oratores fuit, qui, pueris
in epilogum productis, talos jecit in medium,

47. *mimica.* Turic. Guelf. Camp. *inimica* cum edd. ante Ald. Primus noſtrum verum pronunciavit Badius (ſed Vall. auctore non nominato), a quo ſua mutuatus eſt margo Baſ. ſed et corrupit addens aliqua. *minuta* Goth. cum Voſſ. 2. (cf. § 43) correctorem prodentes, ſed infelicem.

Ita neque illum. Turic. *I nec quia i.* a ſec. manu *I. ne quia i.* Jenſ. *Itaque ne i.* cum edd ante Ruſc. Bene monet Badius *neque* reſpondere iterum poſito § 48 *neque illum.* Camp. noſtram ipſam dat. cf. not. ex. ad 1, 5, 38. 6, 2, 1.

probaverim. Turic. *probaverit.* *jecit.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante

45. *meretur.* cf. 5, 1, 1.

46. *cum — tum.* vid. not. ad 4, 1, 66. Hic quidem non ita manifeſta eſt illa ratio, et habet unus Guelf. *tum — tum.*

47. *litigatori.* Pendet hic dativus a quibusdam, quae addi debent ab lectore, velut: *quod dictum eſt aliquando.* Exemplo tamen deſtituor. An ablativos faciemus abſolutos: *litigatore?*

advocato. cf. 4, 1, 7.

mimica. cf. § 38. item mox § 49 *ſcenae.*

qui — oratores fuit. Deficior praeſidiis conjiciendi quis fuerit. Neque enim alibi memoratum factum hoc novi.

quos illi diripere coeperunt; namque haec ipſa diſcriminis ſui ignorantia potuit eſſe
48 miſerabilis: neque illum, qui, cum eſſet cruentus gladius ab accuſatore prolatus, quo is hominem probabat occiſum, ſubito ex ſubſelliis ut territus fugit, et, capite ex parte velato, cum ad agentem ex turba proſpexiſſet, interrogavit, *an jam ille cum gladio receſſiſſet?* Fecit enim riſum,
49 ſed ridiculus fuit. Diſcutiendae tamen

Baſ. quo acc. Obr. Reliqui *projecit.* Sed Camp. modo *ductis.* Male.

48. *glad. ab.* Sic Turic. (a pr. manu) Camp. Reliqui inſerunt *ejus*, valde importunum.

ad agentem. Turic. Guelf. Camp. *ad agendum* cum Goth. Vall. Voſſ. 2. Tarv. Bad. pr. Sed Turic. a ſec. manu *id agendum* cum Jenſ. et edd. reliquis ante Bad. ſec. Noſtrum parum Regius conjecit, etſi fluctuat ille inter *ad agentes* et *quid ageretur.* Conſenſus Codd. facit ut cogitare malim de uſu aliquo gerundii, quem exemplis quidem aſtruere non datur. Dicimus *inter agendum*, quidni *ad agendum proſpicere* ſit: „proſpicere „ad actionem, ad ſcenam agendi, eo, ubi ageretur." cf. 4, 5, 2. „*ad agendum.*" Paſſivum in hoc gerundio certatim agnoverunt VV. DD. vid. Oudend. ad Suet. Galb. c. 8. Sententia etiam melius procedere videtur, quam in recepta. *Ex turba*, circumſtantium, proſpexit, non quidem *ad* ſolum *agentem* i. e. actorem, ſed ad omne illud agendi negotium, ubi aptius quoque, quod „interrogavit — receſſiſſet." Si enim ad agentem ipſum proſpexit, quid opus *interrogando*? niſi forte *prolatus ab accuſatore* ita eſt gladius, ut illum aſſerri et teneri ab altero curaret. *riſum.* Turic. Guelf. *riſus.*

namque — miſerabilis. Tenerum et acrem in Quintiliano ſenſum agnoſce. Sic ludentes Medeae filiolos pinxit Timomachus. vid. C. A. Boettigerus prolus. anni 1802. p. 17. not. 4.

48. *ad agentem.* vid. not. crit.

49. *tamen.* Tranſitus eſt in hac particula. Etſi male adhibentur hujusmodi agendi artificia, cum tamen facta ſunt contra eundum eſt iis oratione.

oratione hujusmodi fcenae: egregieque Cicero, qui et contra imaginem Saturnini pro Rabirio graviter, et contra juvenem, cujus fubinde vulnus in judicio refolvebatur, pro Vareno multa dixit urbane. Sunt et illi 50
leniores epilogi, quibus adverfario fatisfacimus, fi forte fit ejus perfona talis, ut illi debeatur reverentia; aut, cum amice aliquid commonemus, et ad concordiam hortamur: quod eft genus egregie tractatum a Paffieno,

49. *oratione.* Turic. a fec. manu *orationes* cum Guelf. cf. § 45. 6, 2, 15.

50. *leniores.* Guelf. Camp. *leviores* cum Goth. Voff. 2. Vall. cf. 6, 2, 10. *fatisfacimus fi f.* Turic. Guelf. omittunt *fi* (et hic quidem mox *fi* pro *fit*) cum Jenf. (tac. Gefn.) et edd. ante Rulc. Correxit Regius (cf. § 29.) fed Camp. et Tarv. rectam fcripturam habent. *illi.* Turic. Guelf. *tali.*

Gefnerus malebat *tantum*, ut fola oratione, „non geftu vel „alia quadam actione" utendum effe moneretur. Nec pofitus placet adverbii, nec fententia diutius morata in vetandis hifce mimicis.

Cicero — pro Rabirio. vid. Cic. pro C. Rabirio, perduellionis reo c. 9.

pro Vareno. cf. 5, 13, 28.

50. *Sunt et illi.* Structuram cf. cum 5, 13, 51.

fatisfacimus. vid. not. ad 3, 6, 65 et adde loca 6, 2, 14. 15. 6, 3, 34. 9, 2, 104. item cf. Ruhnken. ad Vell. 2, 29, 3. Manut. ad Cic. ad Div. 8, 12. Plin. H. N. 10, 34 de columbis. „mox „in *fatisfactione* exofculatio" Sueton. Caef. 73. Tib. 27. Claud. 38. ubi cf. Cafaub.

Paffieno. C. Vibius Crifpus Paffienus iterum Conful fuit A. U. C. 797. ex conjectura Theodori Ryckii ad Tac. Annal. 6, 20, 2. neque tamen certa illa, cum alii *Crifpinum* eidem anno affignent, nec *Paffieni* nomen addatur a Dione (p. Reim. 960.) quo auctore nititur Ryckius, qui et *Vibium* de conjectura tantum denominavit, fublecta illa Andreae Schotto in libro de claris apud Senecam rhetoribus. Temporum fane rationes addicunt. Mortuum noftrum fub Claudio imperatore

cum Domitiae uxoris suae pecuniaria lite adversus fratrem ejus Aënobarbum ageret. 514

pecuniaria lite. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Vall. (nisi quod hic *in* praemittere narratur a Badio, per errorem, ut suspicor) et edd. ante Ald. quo acc. Obr. Reliqui *pecuniariam litem;* nullo, ut credibile est, MS. addicente. Non vidi ubi, praeter hunc locum, strueretur *agere litem*, sed *agere jure*, *agere lege* eo deducit ut et *agere lite* probam formam judicemus, ex qua ipsa sit *litigo*. Praepositionem

testatur Sueton Neron. c. 6., et bis Consulem fuisse narrat Plin. H. N. 16, 44 cum Scholiaste ad Juvenal. 4, 81 qui tamen turpiter confudit hunc cum Vibio Crispo quem vide apud Quintil. 5, 13, 48. correctus a Lipsio ad Tac. Annal. 12, 6, 3. Fuit noster vitricus Neronis, Agrippinae maritus, sed et, prioribus nuptiis, Domitiae, ut hoc ipso loco apparet et 6, 3, 74. Ejus oratoris summas laudes habent Senecae pater et filius. Apud illum tamen Nicolaüs Faber ad locum, qui est p. Bip. 132, ubi „Passienus" dicitur „vir „eloquentissimus et sui tempo- „ris primus orator," Neroniani nostri patrem intelligendum censet, ut et Lipsius l. c. Ad eundem ergo referentur, quae de Passieno dicentem Cassium Severum facit Seneca pater p. Bip. 398. 99. ubi ejus in epilogis praestantia celebratur. Idem Lipsio videtur, cujus meminit Vellejus 2, 116, 2. Hieronymus in Chronico Eusebiano Passienum patrem, declamatorem insignem nominat, idemque filium, qui „heredis suae" (Agrippinae) „fraude necatus" fit. L. Seneca exul epigramma inscripsit Crispo, fortasse nostro, ipsum patri et avo maximam gloriam appellans, quanquam de epigrammatis hisce adhuc criticorum lis est. vid. Burm. Anthol. Lat. T. 1. p. 598. Fateor autem mihi nonnisi nostrum a Seneca patre laudatum videri, quoniam nulla *patris* nota, quae frequentissima in aliis ei rhetoribus est, usquam nomini apponitur. Et potuit plane nostrum ipsum familiariter nosse M. Seneca. Vellejanus ille Passienus quin pater sit nostri, nequaquam repugno. Quintilianus hujus meminit et 6, 3, 74. 10, 1, 24. Noster quoque locus divitem Passienum significat, qualem ostendunt Suetonius, Chronicon Eusebii, Scholiastes Juvenalis.

pecuniaria lite. vide not. crit.

nam, cum de necessitudine multa dixisset, de fortuna quoque, qua uterque abundabat, adjecit, *Nihil vobis minus deest, quam de quo contenditis.* Omnes autem hos affectus, 51
etiamsi quibusdam videntur in prooemio atque in epilogo sedem habere, in quibus sane sunt frequentissimi, tamen aliae quoque partes recipiunt, sed breviores, ut cum ex iis

quam et Regius addi malebat, abesse satius puto in formula forensi. Memorabilis est consensus Goth. Voss. 2. Vall. (cf. § 38. 52.) dantium haec: *uxori suae pecuniaria lite — adesset*, quibus male Gesnerus addit Jens.

cum de. Turic. omittit *cum.* *qua.* Turic. Guelf. omittunt.

51. *ut cum.* Turic. (a sec. manu) Guelf. Goth. (tac. Gesn.) omittunt *cum*, accedente Obr. Male. vide not. ex.

ex iis. Sic Camp. et edd. ante Bas. Reliqui *e. his.* cf. § 23.

fortuna. Apparet hic vocabulum usurpari pro *divitiis*, quo usu pluralem *fortunas* frequentari monet Burmannus nec gemino loco singularem in hoc significatu illustrare datur. cf. Ernest. ad Cornific. seu Script. ad Herenn. 4, 41. not. 98. ubi et Oudend. Sed Vellejo hunc usum vindicat summus Ruhnkenius 6, 60, 1. Accensebimus hoc quoque ruenti latinitati et in Gallicismum vergenti. vide 5, 12, 6.

51. *ut cum — sit.* cf. 5, 10, 44. 6, 3, 9.

ex iis plurima — res eruenda. Ex aliis istis partibus (has enim intelligo *ex iis*, videlicet *narrandi* et *probandi*, opponitur huic *ex iis* mox *At hic* i. e. in epilogo) veritas rei maxime est eruenda, nec patiuntur propterea magnam affectuum copiam et diuturnitatem. cf. 12, 9, 5. ubi itidem „*eruendae* veritatis latebrae“ et passim *eruendi* verbo utitur de probatione agens. Argutius dictum videri possit *plurima res* pro *plurimum rei*, *maxima pars rei*; nisi forte malis accipere pro *plurimae res*, usitatius sane, sed minus apte ad hunc locum. Hic, quem poeticum dicas, singularis numeri usus frequentissimus est Plinio in H. N. veluti 16, 23 p. Bip. 108 „quoniam — *pluri*„*ma* tum ficus exeat.“

plurima ſit res eruenda. At hic, ſi usquam, totos eloquentiae aperire fontes
52 licet. Nam ex his, ſi bene diximus reliqua, poſſidemus jam judicum animos: et, confragoſis atque aſperis evecti, tuto pandere

ſit res eruenda. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Voſſ. 2. Vall. Tarv. *ſit res ruenda* Camp. per errorem. Reliqui *ſint reſervanda*, profecto ex mera conjectura, infelici illa, etſi leniſſima. Quid enim eſt: „*reſervare plurima* ex affecti„bus?" nam ad affectus *ex iis* retulerunt correctores. Aliud eſt „ipſos affectus reſervare perorationi" ut 7, 10, 12. Vide mihi quantum jaceant haec: „aliae partes recipiunt affectus „breviores, *quia*" (hoc enim eſt *ut cum*) „contrahi et bre„viari debent." Neque enim aliud ineſt. Et cui *reſervantur*, ſi jam in prooemio ſedem habuerunt? Nempe de epilogo ſolo cogitarunt, qui ſic ſcriberent.

At hic. Turic. a pr. manu *Ad hic.* a ſec. *ad haec* cum Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *ſi usquam.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *ſi cujusquam*, quare errorem ſuſpicor quod notatur e Voſſ. 2. *ſicut unquam.* Camp. *ſicut usquam.*

52. *poſſidemus.* Goth. (tac. Geſn.) Camp. *poſſidebimus* cum Voſſ. 2. et edd. ante Bad. qui repoſuit noſtrum ex Vall. hic cum duobus illis non faciente. cf. § 50. 6, 2, 20.

et confr. Turic. Camp. inſerunt *e.* Neſcio quomodo placet omiſſio praepoſitionis. Alias ſane repetitur ea vid. Drakenb. ad Liv. 37, 30, 9 Sine *et*, *confragoſius a. aſperius.* Guelf. cum Baſ. margine.

tuto. Sic Turic. (a ſec. manu, a pr. *toto*) Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. Obr. *toto ſinu* Camp. Tarv. cum Andr. ex manifeſta cerrectione (cf. § 40) quae non debebat placere Burmanno. Reliqui *tota.* Praeter defectum auctoritatis diſplicet iteratio, cum modo eſſet (§ 51) „*totos* — fontes." cf. tamen 4, 1, 28.

52. *Nam ex his.* Parum aſſequor. Si enim *his* referendum ad *reliqua*, tranſponenda ſaltem: „Nam, ſi — „reliqua, *ex his*" quod ipſum valde friget. Corrigo „Nam „*et hic*" reſpiciendo ad: „*At* „*hic.*" *Et* valet *nempe.* cf. 2, 13, 9. De *hic* pro *his* cf. 5, 10, 80. Libri nihil variant, niſi quod Turic. a prima manu pro *ex his* dat *eſſe.*

poſſumus vela: et, cum ſit maxima pars epilogi amplificatio, verbis atque ſententiis uti licet magnificis atque ornatis. Tunc eſt commovendum theatrum, cum ventum eſt ad ipſum illud, quo veteres tragoediae comoediaeque claudúntur, *Plaudite.* In aliis 53
autem partibus tractandus affectus erit, ut quisque naſcetur. nam neque exponi ſine hoc res atroces et miſerabiles debent: cum de qualitate alicujus rei quaeſtio eſt, probationibus uniuscujusque rei recte ſubjungitur. Ubi vero conjunctam ex pluribus cauſam 54
agimus, etiam neceſſe erit uti pluribus quaſi epilogis: ut in Verrem Cicero fecit. Nam et *Philodamo*, et *nauarchis*, et *cruciatis civibus Romanis*, et aliis plurimis ſuas lacri-

et cum. Guelf. *ut cum.* Male. *clauduntur.* Turic. *cluduntur.* *Plaudite.* Turic. *plodite* a pr. manu.

54. *fecit.* Guelf. Camp. *facit*, male ob *dedit.*

cruciatis — Rom. Turic. *crucitius R.* a ſec. manu *crucis civibus R.* cum Voſſ. 2. Sed Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *Erucis* (Guelf. minuſcula *e* ut et Vall.) *c. R.* (Camp. per comp. *Ro.*) Jenſ. (tac. Geſn.) *eruciatis c. R.* Venet. *cruciatis civitatibus R.* Mirus codd. conſenſus. Diſplicet aliquatenus participium in fronte poſitum, ut malim e prima Turic. manu eruere *cruciatibus civium Romanorum*, quoniam compendiis fere res

53. *debent: cum.* Confragoſa haec eſt oratio; et nimium *neque* modo, ſi ſignificat *ne — quidem.* Non dubito quin exciderit *et* poſt *debent*, referendum illud ad *neque.* cf. not. crit. ad 3, 4, 13.

qualitate. cf. 5, 10, 52.

54. *conjunctam — cauſam.* Eadem quae et *multiplex.* cf. § 8.

Philodamo — Romanis. Cic. in Verr. 1, 30. Philodamus. 5, 45, 46. nauarchi. 5, 53 — 68. cives Romani. cf. autem not. crit.

55 mas dedit. Sunt, qui hos μερικοὺς ἐπιλόγους
vocent, quo *partitam perorationem* signifi-
cant. Mihi non tam partes ejus, quam spe- 56
cies videntur. Siquidem et *epilogi* et *pero-*
rationis nomina ipsa aperte satis ostendunt,
hanc esse consummationem orationis.

II. Quamvis autem pars haec judicialium caussarum sit summa, praecipueque constet *affectibus*, et aliqua de his necessario dixerim: non tamen potui, ac ne debui quidem istum locum in unam speciem concludere. Quare adhuc opus superest, cum ad obtinenda, quae volumus, potentissimum, tum supra dictis multo difficilius, movendi judicum animos, atque in eum, quem volumus, habitum formandi, et velut transfigurandi.

geritur in istis gentium nominibus. Sed propius etiam MSS. scripturam, et ipsam illam primam manum, fuerit *cruci civis Romani*, quod referatur ad supplicium P. Gavii (Cic. in Verr. 5, 61 — 66.) in quo hoc identidem indignatur et vociferatur Cicero, veluti c. 62 extr. „cum — usurparet — nomen civi- „tatis — *crux*, *crux* inquam — comparabatur.“ cf. 4, 2, 113 de eodem. ubi „*verbera* civis Romani,“ ut hic *crux*.

55. *hos.* Turic. (a sec. manu) Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *hoc.* *vocent.* Turic. (a pr. manu) Guelf. *vocem.* Camp. *vocant.* Guelf. autem pro Graecis habet lacunam plus quam sufficientem. *perorationem.* Jens. *orationem* cum edd. ante Rusc. Correxit Regius, sed, praeter MSS., Camp. jam nostrum dat. *et epilogi.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bodl. Andr. Obr. et quibusdam edd. Reliqui *haec e.* *orationis.* Turic. Guelf. *rationis.*

1. *istum locum.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Reliqui *l. i.* (cf. 6. 1. 42. item hic § 2.) Camp. modo omittit *quidem* cf. 6, 1, 47.

Qua de re pauca, quae poſtulabat materia, 2
ſic attigi, ut magis, quid oporteret fieri,
quam quo id modo conſequi poſſemus,
oſtenderem. Nunc altius omnis rei repetenda ratio eſt. Nam et per totam (ut diximus) cauſam locus eſt *affectibus:* et eorum non ſimplex natura, nec in tranſitu tractanda, quo nihil afferre majus vis orandi poteſt.

2. *poſtulab. mat.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. (an 2.?) Obr. Reliqui inſerunt *haec.*

poſſemus. Turic. Guelf. *poſſimus.* cum Goth. et edd. ante Stoer. exceptis Camp. Tarv. Ald. Baſ. Male. cf. 6 Pro. 10.

nihil — orandi. Turic. omittit *vis*, et a ſec. manu *oranti* dat. Guelf. *n. afferri magis* (a ſec. manu *majus*) *oranti*, cujus novatam ſcripturam dant Vall. et edd. ante Bad. ſec. exc. Camp. et Aldo. Ille enim *n. afferre majus jus orandi*, hic *n. majus afferre vis orandi*, cum recentioribus in quo eſt noſtra, ſi diceſſeris a levi tranſpoſitione τῶν *afferre majus*, quam exhibuit Regius, non conjiciens ille, ut putat Harles V. C. ſed veteres libros excerpens. Reſtituendus erat veterrimorum ordo (cf. § 1. 6.) qui locum dedit omiſſioni.

2. *quae poſtulabat materia.* Hoc idem modo appellabat: *neceſſario.* Natura enim epilogi, quem tractabat, eo deduxit eum. Omne hoc de affectu perſequitur Macrobius Saturnal. l. 4. Virgilianis quidem exemplis.

ut diximus. Modo 6, 1, 51. et hic quoque § 1. „non debui — in *unam ſpec.* concludere."

quo nihil — majus. Quaerit ſolus, ſed recte, Capperonnerius, cui reddatur relativum iſtud *quo*, et „totum negotium" intelligi, ut neutrum genus ſtare poſſit, pro Quintilianeo candore eſſe negat. Vidimus quidem ſimiles ſtructuras, ut 3, 10, 4 „*quod* accidit." 4, 2, 27. 5. c. 3, 5, 14, 1. ſed non hujus duritiae illas. Leniter corrigas *qua*, referendo ad *natura;* nec tamen feliciter. Cum Capp. equidem probo ſcripturam Obrechti, ſolius ante ipſum, *quod*, quamvis poſſit illa ex mero ſphalmate nobis extitiſſe, quoniam inter mutationes ſuas non recenſet Obrechtus. Malim tamen *quoniam*, prae *quod*

3 Nam cetera forſitan tenuis quoque et anguſta ingenii vena, ſi modo vel doctrina vel uſu ſit adjuta, generare, atque ad frugem aliquam perducere queat: certe ſunt, ſemperque fuerunt non parum multi, qui ſatis perite, quae eſſent probationibus utilia, 516
reperirent: quos equidem non contemno, ſed hactenus utiles credo, ne quid per eos judici ſit ignotum; atque (ut dicam, quod ſentio) dignos, a quibus cauſas diſerti docerentur: qui vero judicem rapere, et in quem vellet habitum animi poſſet perducere, quo dicto flendum et iraſcendum

3. *vena.* Turic. *venia.* *quod ſentio.* Turic. a pr. manu *quia ſ.* (cf. 6, 1, 32. item § 5).

ſemperque. Turic. a pr. manu *que* omittit. cf. 5, 8, 34. ubi diverſa ratio. *cauſas.* Turic. Camp. *cauſam.* Goth. *cauſis.* Mire. *diſerti.* Aldi ſed in utraque ed. ſphalma *diſerte* propagavit Baſil.

h. l. *Quod* et *quo* confuſa vidimus 5, 10, 2. 124. 5, 13, 42.

3. *vel — vel.* cf. 5, 12, 21. Neque enim disjunctivas arbitror particulas. Exemplum in primis evidens eſt Suet. Tit. 3.

docerentur. Nullum imperfecto locum video. Neque tamen tam leniter hic reponatur *doceantur* quam ſupra (5, 11, 4.) *concedetur.* cf. § 24.

quo dicto. Certatim hic ſignificatum activi in forma paſſiva agnoſcunt Gallaeus et Geſnerus, interpretantes Graece: οὗ ἠγορευκότος, αὐτοῦ λέξαντος, nixus hic auctore Perizonio ad Sanctii Minervam 1, 15, 4. Equidem Perizonii illam diſputationem miſſam nunc faciens, praeterquam quod aegerrime adducar, ut Qu. tale quid auſum credam, in tempore praeterito haereo quam maxime. Quis enim Graeca illa tulerit pro οὗ λέγοντος? Fiunt iſta dum dicit orator, non poſtquam dixit. cf. mox § 7. *pronunciatio — — ſedens adhuc.* Gallaeus inſuper tentat *audito*, in quo

esset, rarus fuit. Atqui hoc est, quod do- 4
minatur in judiciis. haec eloquentiam regunt. Namque argumenta plerumque nascuntur ex causa; et pro meliore parte plura sunt semper: ut, qui per haec vicit, tantum non

fl. et irasc. Turic. a pr. manu omittit *et*.

rarus. Hoc primus dedi ex conjectura Burmanni verissima, pro *rarius* omnium librorum, quibus auctoribus hic pessime utitur Capper., repente religiosus factus, etiam novis, a se erutis. vide Burm. in epistola ad Capp. p. 79.

4. *Atqui.* Sic conjecit Gesnerus. Libri omnes *Atque*. cf. 4, 3, 17. *dominatur.* Turic. Guelf. Tarv. *dominetur* cum Goth. Voss. Jens. Ald. Bas. Correxit Regius, cujus scripturam firmat Camp. *qui per haec.* Guelf. *qui pe h.* Volebat *quippe h.* Camp. *qui h.* quod, etsi sensu non omnino caret, alienum tamen hinc.

non eadem est temporis difficultas, quippe passivo. Non adeo magnum ego facinus duxerim, si quis corrigat *dicente* pro *dicto*. Sed subit animum suspicio glossae. Verba: *q. d. f. e. i. e.*, si ab hoc naevo discesseris, satis elegantia esse, non nego. Videor tamen persentiscere molestiam sedulitatem ejus, qui vellet explanare *habitum animi*, in quibus vocabulis profecto inesse *fletum* hunc et *iracundiam*, nemo non fatebitur. Jam in margine poterat allinere quis ista, *dicto* usurpans vulgari modo, et *quo dicto* scribens pro *ad quod dictum*. Hoc malim saltem, quam ad summam dicendi insolentiam confugere in Quintiliano.

rarus fuit. cf. 12 Prooem. 3. „*rarus*, qui recessisset, reperiebatur.“ Cum hac eloquentiae affectus moventis laude cf. Cic. Orat. c. 28.

4. *haec — regunt.* Non possum non agnoscere glossam in his verbis. Quid sibi vult repente positus pluralis? Quid est, quod nunc *regitur* eloquentia, quae modo *regebat* i. e. *dominabatur?* cf. 7, 4, 24. ubi item „eloquentia „*regnat — imperat*.“ Quid ulla parte accedit sententiae hisce addendis? At, regeret aliquis, unde nata glossa? Quid si ignoro? Cogarne ideo sincera haec judicare? Et potuit haec misera esse interpretatio illorum *hoc — judiciis*, cum praesertim veteres aliquot edd. *haec* ibi dent pro *hoc*, quod correxit Regius.

tantum non. Commodum succurrit locus Livianus plane

5 deſuiſſe ſibi advocatum ſciat. Ubi vero ani-
mis judicum vis afferenda eſt, et ab ipſa veri
contemplatione abducenda mens, ibi pro-
prium oratoris opus eſt. Hoc non docet liti-
gator: hoc libellis non continetur. *Proba-
tiones* enim efficiunt ſane, ut cauſam noſtram
meliorem eſſe judices putent: *affectus*
praeſtant, ut etiam velint: ſed id, quod
6 volunt, credunt quoque. Nam, cum *iraſci,*
favere, odiſſe, miſereri coeperunt, agi jam
rem ſuam exiſtimant: et, ſicut amantes de
forma judicare non poſſunt, quia ſenſum 517
oculorum praecipitat animus, ita omnem

5. *hoc libellis.* Camp. inſerit *cauſarum* cum edd. ante Bad. quo acc. Baſil. MSS. meorum nullus, ut nec Vall.

praeſtant. Turic. *putant*, a ſec. manu *petunt* cum Guelf. Goth. Voſſ. 2. Apparet fons erroris pr. Turic. manu.

quod vol. Sic Camp. Reliqui *quia v.* cf. § 3. 13.

6. *coeperunt.* Sic Turic. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum edd. ante Baſil. Reliqui *coeperint.*

praecipitat animus. Ita Goth. 2. *praecitamus* Turic. a pr. manu. *praecipitamus*, cum nota divulſionis poſt literam *t* Cod.

geminus noſtro 4, 57, 8 „Dictator, bello ita geſto, „ut *tantum non defuiſſe* for„tunae videretur," quo appareat in neutro horum accipi debere *tantum non* pro *paene.* Nimium enim et ſtultum hoc erat tam in Livio quam in Qu. cf. not. crit. ad 2, 15, 14.

5. *ab ipſa — abducenda mens.* cf. 4, 5, 6.

libellis. „Quos componit „aut litigator, qui confugit „ad patronum, quia liti ipſe „non ſufficit: aut aliquis ex „eo genere advocatorum, qui „ſe non poſſe agere confitentur, deinde faciunt id, quod „in agendo eſt difficillimum." Noſter lib. 12, 8, 5.

ſed id — quoque. cf. 5, 14, 35.

6. *amantes — poſſunt.* cf. Horat. Serm. 1, 3, 38. ubi Geſnerus imitationes deſignat.

veritatis inquirendae rationem judex omittit occupatus affectibus: aeſtu fertur, et velut rapido flumini obſequitur. Ita argumenta ac te- 7
ſtes quid egerint, pronunciatio oſtendit: commotus autem ab oratore judex, quid ſentiat, ſedens adhuc atque audiens confitetur. An, cum ille, qui plerisque perorationibus petitur, fletus erumpit, non palam dicta ſententia eſt? Huc igitur incumbat orator, hoc opus ejus, hic labor eſt: ſine quo cetera nuda, jejuna, infirma, ingrata ſunt. adeo velut ſpiritus operis hujus atque animus eſt

Palat. Gebhardi. *premit amor* a ſec. manu Turic. et ſic reliqui. Gebhardus e ſuo effingit *praecipit amor*, indubitate, ut ipſe cenſet; infeliciter, ut ego (cf. 4. 5. 4). Longe melius e vulgato Burm. *perimit amor*, quanquam hoc nimium. Noſtra in Turic. et Palat. eſt manifeſto. Parum eleganter vulgata *amorem* iterat poſt *amantes*, nec *premit* niſi a poëta ſic dici poterat. *verit. inquir.* Hoc ordine Turic. Camp. Reliqui *i. v.* cf. § 2. 15. *omittit.* Ita Camp. Sed Turic. *obmittit*, a ſec. manu *amittit*, et ſic reliqui. „Rationem veritatis inquirendae" non tanquam aliunde acceptam rem *amittit* judex, ſed tanquam ſuum negotium *omittit*. Millies haec confuſa vid. Drakenb. ad Liv. 21, 8, 12.

obſequitur. Jenſ. *conſequitur* cum edd. ante Ruſc. Correxit Regius, ſed immunis ab errore Camp. cum MSS.

7. *atque aud.* Goth. (tac. Geſn.) *ac a.* cum Voſſ. 2. En deteriores Codd.! cf. 4, 1, 79. 5, 10, 107.

ſpiritus. Camp. *ſpecies* cum Goth. Voſſ. 2. male interpretando compendium ſcribendi, ſicut et cum *ſpes* confunditur horum utrumque.

7. *hoc opus — hic labor.* Non ſine reſpectu ad Aen. 6, 128 dictum credo.

ingrata ſunt. Non videtur negligendum quod ſola Turic. in prima manus dat: „ingrata *ſint.*" Sive enim potentialem illum modum agnoſcis, ſive refers ad *quo*, ubi lateat *tale ut in eo*, elegantius profecto ſic dicitur, quam per indicativum.

8 *in affectibus.* Horum autem, sicut antiquitus traditum accepimus, duae sunt species: alteram Graeci πάθος vocant, quam nos vertentes recte ac proprie *affectum* dicimus; alteram ἦθος, cujus nomine, ut ego quidem sentio, caret sermo Romanus; *mores* appel- 518
lantur: atque inde pars quoque illa philoso-
9 phiae ἠθική, *moralis* est dicta. Sed ipsam rei naturam spectanti mihi, non tam *mores* significari videntur, quam *morum quaedam proprietas.* nam ipsis quidem omnes habitus mentis continentur. Cautiores voluntatem complecti, quam nomina interpretari, ma-

9. *omnes — continentur.* Camp. *omnis — continetur.* Non displicet, cum praesertim Turic. (a pr. manu) et Goth. (tac. Gesn.) *omnis — continentur.* *voluntatem.* Turic. Jens. (tac. Gesn.) *voluptatem.*

8. *quam — vertentes.* Alienum videtur, quod relativum accommodavit ad *species* quasi *speciem* vertissent Romani, non πάθος. Censeo igitur ex prima Turic. manu *quia* eruendum *quod.* cf. not. crit. ad § 5. Nostrum cum aliis citat Hermannus ad Aristot. Poët. p. 85.

affectum. De hoc vocabulo disputantem Regium, qui negat Ciceroni usurpatum, Burmannus frustra admonet loci Disput. Tusc. l. 5, c. 16. Ibi enim *affectus* non pro πάθει ponitur; sed expressit Cicero Platonis τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος (de repub. 3 p. 400 d.) neque quidquam voluit nisi *affectionem*, varians modo formam vocabuli.

ἦθος. cf. 5, 13, 2.

moralis est dicta. Ab ipso quidem Cicerone de Fato c. 1.

9. *omnes — continentur.* cf. not. crit.

voluntatem i. e. significationem, oppositam vocabulo. Sic 7, 10, 1 indicante Gesnero „In finitione quae fit *voluntas* „nominis, quaeritur." Adde 5, 6, 87. „Alia — cujus *ver-„bis*, — alia cujus *volun-„tate.*"

luerunt. Affectus igitur hos concitatos, illos mites atque compositos esse dixerunt; in altero vehementer commotos, in altero lenes; denique hos imperare, illos persuadere; hos ad perturbationem, illos ad benevolentiam praevalere. Adjiciunt quidam 10

in altero len. Turic. *in alteros l.* *imperare.* Turic. Guelf. Camp. *impetrare* cum Goth. Frequens confusio vid. Drakenb. ad Liv. 35, 17, 7. item nostrum 7, 4, 24. ubi Goth. (tac. Gesn.) *impetrat* pro *imperat.* Hic quidem attendenti nulla *impetrandi* ratio placere potest. cf. 10, 1, 110.

perturbationem. Turic. Guelf. *perlationem.* Camp. *probationem* cum Goth. (nisi et Gesn. et ego dormitavimus, nam Voss. 2. narratur dare *prolationem*) et edd. ante Rusc. Miror Badium de Vallensi altum silere. Regius correxit refragantibus, ut ipse ait, exemplaribus. Blanditur sane emendatio; sed corruptelae origo non apparet. Equidem valde moveor scriptura Turicensi, quam aut ipsam veram esse, aut verae semina recondita tenere suspicor. *Perlatio* adhuc nonnisi apud Lactantium Institutt. 5, 23 objicitur, sed potestate hinc aliena. Si verum sit, fuerit repetendum ab illo *perferendi* significatu, quo dicitur *perlata lex*, cum aliquid per obstacula ipsa evehitur. Sed quis defenderit ἅπαξ λεγόμενον? Malis tamen aliquid,

Affectus — dixerunt. Equidem veram censeo κρίσιν Regii, inserentis post *concitatos* πάθος, post *compositos* ἦθος (quae tanto facilius excidebant si latinis scripta erant literis, *patos*, *etos*); frustra obloquentibus Badio, qui, auctore Servio, negat pronomen (*hos*) cum nomine (πάθος) simul poni debere, et Capperonnerio, qui haec vocabula subaudiri ait ab erudito lectore. Non dixerunt *cautiores* isti „affectus hos esse „conc.; illos, mites" sed, quae res verbis illis Graecis significarentur, ostenderunt. Si abesset *esse* ferri posset „*dixerunt* „*hos* concitatos aff." pro eo „*vocarunt hoc* conc. aff." Nunc cf. 3, 6, 15. Addendo Graeca cavetur etiam scabrities, quae fit alioquin in sequentibus. Quid enim sibi vult *in altero* — *in altero*, nisi prius ad πάθος refertur, posterius ad ἦθος?

hos — illos — hos — illos. cf. 6, 1, 22. et in primis 4, 1, 28.

perturbationem. cf. not. crit.

peritorum, πάθος temporale eſſe. Quod ut accidere frequentius fateor, ita nonnullas credo eſſe materias, quae continuum deſiderent affectum. Nec tamen minus artis aut uſus hi leniores habent, virium atque impetus non tantundem exigunt. In cauſis vero etiam pluribus verſantur, immo, ſecundum
11 quendam intellectum, in omnibus. Nam,

quod ad ipſum judicem referatur. *Perlatio* illa ad ſummum nonniſi *cauſae, rei;* fuerit. Ad ſenſum apte reſcripſit Regius cf. 4. 5. 6. (quanquam loco incerto et ipſo) 5 Pro. 1. Sententiae ipſius ſummam, mirifice exornatam, habes 10. 1. 110. in Ciceronis laudibus, ſed unde nil proficias ad verba noſtri loci ordinanda. *Probationem* quidem ſenſus, ut recte ait Regius, aſpernatur; quanquam fuit, cum de aliis omnibus cogitarem, ut pronomina *hos* — *illos* vulgari ordine acciperentur, *impetrare* praeferretur, *perſuadere* et *benevolentia* de πάθει, non de ἤθει, dicta viderentur. Sed haec velut deſperantis interpretatio fuerit.

peritorum. Turic. a pr. manu *per tuum.* Quid ſi antiquitus fuit: „*quidam perpetuum ἦθος, πάθος temporale eſſe?*" Inſolens eſt *peritorum* appellatio, cum plerumque *quidam* modo dicat, in diverſis rhetorum opinionibus recenſendis: nec probat hic *peritos* illos.

hi leniores. Turic. (a pr. manu *hic l.*) Guelf. *haec leviores.* Camp. *ii lev.* Goth. (tac. Geſn.) *Hi lev.* cum Bodl. Vall. et edd. ante Baſil. exc. Tarv. Ruſc. Ald. Correxit Regius; neceſſario. cf. 6. 1. 50.

vero. Goth. (tac. Geſn.) omittit.

10. *peritorum.* cf. not. crit.

quae continuum — affectum. Hic *peritos* illos fortaſſe parum aſſequitur noſter. Cum enim *temporale* dicunt πάθος, animi affectionem quae ſic appellatur ab illa, quae ἦθος, diſtinguunt, non id ſpectant, quod in orando locum habet. *Continuum affectum* in quibusdam ſuaſoriis concedit 3. 8. 60.

uſus. cf. dicta ad 1. 1. 54. Idem ſignificatus 10. 7. 18.

cum nisi ex illo et hoc loco nihil ab oratore tractetur; quidquid de *honestis*, *et utilibus*,

cum — vocari. Turic. Guelf. Camp. *cum ex i. e. h. l. n. — discitur hoc v.* cum Goth. (quem omittere *nisi* non monuit Gesn.) Voss. 2. (quanquam hujus nec *discitur* memoratur nec *hoc*) et edd. ante Rusc. nisi quod *dicitur* jam inde a Locat. dant. Inseruit *nisi* Regius, idemque *dicitur* scripsit pro *discitur.* Vallensis nulla mentio apud Bad. Invitum se quidquam inserere testatur optimus Regius. Superest conjectura ejus, quem hac nota: *Dan.* designat P. Pithoeus in Leidensi ed. Eam notam ad 6 Pro. 8. (ubi primum occurrit ni f.) Burmannus interpretatur *Danielem,* quo quidem auctore, ignoro; sed possit esse ICtus Aurelianensis, Turnebo juvenis cum laude memoratus Adverf. 14, 12., editor Servii in Virgilium, de quo vide Saxii Onomast. 3, 408. Possit esse Danesius Episcopus. Eadem est ad 6 Pro. 15. multisque praeterea locis. Cum tamen ubique aliquam conjecturam sub hac nota prolatam viderim, subiit insignem suspicari in Schrevelio inscitiam, qui allitam P. Pithoei in margine παρεκβολὴν *An?*, in ductu fortasse obscuriore, habuerit pro nota nominis. Quanquam alibi haec vox et ipsa ponitur. Acceperat enim ab Emerico Bigotio cor-

11. *ex illo et hoc loco.* Hoc quid sit difficile est dictu. Capperonnerius quidem et Gesnerus *illo* et *hoc* ad πάθος et ἦθος referunt, quod nequaquam placet. Quae enim haec est argumentatio: „Quia orator semper cum πάθει et ἤθει tractat res subjectas" (unde tandem hoc rescivimus, aut quomodo probavit Qu?) „potest huc, i. e. ad ἦθος, vocari quidquid de honesto — — dicitur?" Regius, cui debemus hancce loci nostri constitutionem, pronomina ne dignatur quidem interpretari. Retulisse tamen ea videtur ad sequentia, ut intelligeret *honestum* et *utile.* Hanc, quanquam veram censeo interpretationem, video tamen exemplis esse firmandam, quibus ipsis destituor. Si absint haec *cum — tractetur,* sat argumenti ad probandum, quod modo dixerat, fuerit in reliquis. Quod nequaquam eo dico, quasi glossam suspicer, quae tractamus. Ita tamen fere se expediit Gedoynus, quem sententiam probabiliter assecutum censeo. „Car l'orateur ne peut rien traiter, qui ne regarde l'honnête ou l'utile; ce qui est à faire ou à éviter. Or tout cela se rapporte aux moeurs." Si structura ferret ut pronomina subjicerentur istis *de hone-*

denique *faciendis et non faciendis* dicitur, huc vocari poteſt. Quidam *commendationem* atque *excuſationem* propria hujus officii 519 putaverunt: nec abnuo eſſe iſta in hac parte;

rectum a Petro Pithoeo exemplum (vid. Burm. in praef.). Hujus igitur, ſive Danielis, ſive Pithoei, haec ponitur conjectura: *ἦθος vocari non poteſt* pro *hoc vocari poteſt*, in qua quid ſibi velit *non*, nequaquam aſſequor. An *non* poſuit alio loco, et quidem poſt *nihil*, quo minus indigeremus additamento illo Regiano *niſi?* Lenior profecto eſt medicina, cum *non* intercidiſſe ſaepe in MSS. negari plane nequeat (velut 3. 6. 10. 4. 2. 93. 6. 11. 39. 5. 13. 31. 5. 14. 27. 6. 3. 4. 18.); et hic imperitum librarium poſt *nihil* poterat etiam offendere. *Niſi* item a Regio profectum, ſed non inſertum vide 5. 7. 25. Structura quidem, qua *niſi* longius praecedit *non*, non debet offendere cf. 5. 14. 29. Inſertum a Regio *niſi* 4. 1. 25. *Hoc* eſt in omnibus libris ante Leid. et revocavit etiam Capp. ἀπροσδιονύσως. Unde igitur *huc?* Profecto a ſummo viro I. F. Gronovio, qui in literis ad N. Heinſium „De Inſtitutt." ait „non me immiſceo, niſi quod vivo" (Schrevelio) „panculas conjecturas dedi." Jam praeſtantiſſima cum ſit haec emendatio (cf. Geſn. idem mutantem 4. 2. 55.), magis tamen arridet illa Pithoeana, velut ſponte naſcens ex Graeco ΗΘΟC, et ſententiam habens planiorem. Et ecce mox (§ 12. pr. loco) pro ἦθος in Camp. ed. eſt *hoc.*

abnuo. Turic. a pr. manu *abnunc.* Guelf. Camp. Tarv. *ab uno* cum Jenſ. Sed jam Turic. a ſec. manu noſtrum, quod et in aliis vidit Regius.

eſſe. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *ſed* cum Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Hic de conjectura noſtrum

ſtis — non faciendis, nihil obſcuritatis haberet locus. Sed neceſſe erat rationem anteverti, unde inſolentiam illam praemittendi pronomina velut neceſſario extitiſſe mihi perſuadeo. Quaerat quidem aliquis: Num in ſtatu conjecturali quidquam *de honeſt. — faciendis* tractet orator? Sed cum in affectuum praeceptis verſemur, quorum ſedes propria eſt in epilogo, nihil profectô, quod ad docendum unice faciat, hic ſpectatur; verum oratoris eſt cum judice negotium, hunc ad pronunciandum hortantis, ubi ſemper aliquid ex iſtis tractatur.

huc vocari. cf. not. crit.

ſed non concedo, ut ſola ſint. Quin illud 12
adhuc adjicio, πάθος atque ἦθος eſſe interim
ex eadem natura, ita ut illud majus ſit, hoc
minus, ut *amor* πάθος, *caritas* ἦθος: interdum diverſa inter ſe, ſicut in epilogis;
namque πάθος *concitat*, ἦθος ſolet *mitigare*.
Proprie tamen mihi hujus nominis exprimenda natura eſt, quatenus appellatione
ipſa non ſatis ſignificari videtur. Ἦθος, 13

dediſſe videtur; veriſſima illa, nec adeo dura. Confunduntur enim *eſſe*, *eſſet* (5, 1, 31) *eſt* (5, 8, 31). Quidni cum hiſce *ſed*, quod toties cum *et?*

12. *adj.* πάθος *atque* — πάθος *caritas* ἦθος: *int.* Guelf. *adj.* ἦθος *atque* πάθος *caritas int.* Turic. a pr. manu *adj.* π. *a.* η. *e. i. e. e. n. i. n. i. m. ſ. h. m. u. amor* ηθος *caritas* ηθος *int.* Secunda manus noſtrum, ſed Graeca litt. latt.

concitat. Turic. a pr. manu: *concitavit.* An fuit: *nam quae — concitavit* cet.? *Proprie.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *Propria.*

tamen — eſt. Sic Jenſ. et edd. ante Bad. quo accedunt Gryph. et edd. ante Obr. Reliquae edd. *t. m. vis n. et e. n. e.* quam, nihil monito lectore, jam Badius dedit. MSS. faciunt cum hiſce Goth. Voſſ. 2. Bodl. Turic. (niſi quod *et* omittit pr. ejus manus) Guelf. (niſi quod tranſponit *vis nom. mihi*). Inferit Camp. *hujus* poſt *mihi*, in ceteris ſimilis. Vide mihi affectationem hyperbati in illis: *vis nom. et expr. nat. eſt* (cf. not. ex. ad 4, 2, 112). Proclivis autem erat error ab *mihi hujus* delabendi in *mihi vis.*

ſignificari. Turic. Guelf. Camp. *ſignificare* cum Goth. et edd. ante Bad. Leniſſima quidem mutatio (cf. 5, 7, 37.) ſed

12. *interim — interdum.* Poſſit videri alterutrum corrigendum (cf. not. crit. ad 4, 2, 19.), quo manifeſtior fiat relatio, ſed neque libri variant et hujusmodi diſſimilitudinem aliquoties animadvertimus in noſtro cf. 5, 13, 28. Suet. Caeſ. 81. *interdum — alias.* Cal. 43. *modo — interdum.* Claud. 15. *modo — nonnunquam*, in quorum locorum poſtremo vid. Oud.

concitat — mitigare. vide 4, 3, 9.

ſignificari. cf. not. crit.

quod intelligimus, quodque a dicentibus desideramus, id erit, quod ante omnia *bonitate* commendabitur: non ſolum mite ac placidum, ſed plerumque blandum et humanum, et audientibus amabile atque jucundum: in quo exprimendo ſumma virtus ea eſt, ut fluere omnia ex natura rerum hominumque videantur, quo mores dicentis ex oratione pelluceant, et quodammodo agnoſcantur.
14 Quod eſt ſine dubio inter conjunctas maxime

fortaſſe non neceſſaria. Intelligam ſubjectum, non ut in recepta *naturam*, verum *nomen*. „Hoc non videtur ſatis ſigni- „ficare i. e. ſignificans eſſe" (cf. 8, 6, 6. item not. ex. ad 1, 7, 32.) „ipſa appellatione i. e. pronunciatione, vel ſono" (cf. 11, 3, 35 ex Cicerone). Simile quiddam 1, 7, 10 „K — quae „*ſignificat*." Sed poteſt geminus videri locus 9, 3, 44 ubi eſt *oſtendi*.

13. *quod.* Turic. Guelf. *quia* ut et mox poſt *erit* et § 14. ante *eſt*. cf. § 5. 15. *a dicentibus.* Turic. *adicientibus* (a pr. manu). Guelf. *adjicientibus*. cf. 3, 6, 10. Ille a ſec. manu *a docentibus* et ſic Camp. cum omnibus ante Capper. qui recepit, quod ſecundis curis poſuerat Obr. ſequentibus Geſnero et Bipontinis; Andrete autem et Blaſſio male redeuntibus ad obſoleta, quae operoſe interpretari conatur Rollinus. Defendere eadem videtur Gedoynus in nota verſioni ſubjecta; ſed fruſtra. *quo mores.* Turic. Guelf. *quae m.*

mores dicentis. Turic. Guelf. *m. dicitis*, ſed ille a ſec. manu *modeſtis*. *pelluceant.* Turic. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *perluceant* cum edd. ante Baſil. quo acc. Gryph. (cf. 6, 1, 17. item hic § 16. ſed in primis 11, 3, 35).

agnoſcantur. Goth. (tac. Geſn.) *agnoſcuntur.*

13. *quo mores.* Obſcurius hoc et affectatius quam pro Quintiliano. Diſplicet in primis *quo*, poſt *ut* idem valens. An *quod* legemus poteſtate τοῦ *quia?* cf. § 2.

14. *ſine dubio — Sed tamen.* Probat vulgare praeceptum, ſed ſufficere negat, et majorem partiendi diligentiam adhibet. cf. 4, 1, 7.

personas, quoties *ferimus*, *ignoscimus*, *satisfacimus*, *monemus*, procul ab ira, procul ab odio. Sed tamen alia patris adversus filium, tutoris adversus pupillum, mariti adversus uxorem moderatio est (hi enim praeferunt eorum ipsorum, a quibus laeduntur, caritatem; neque alio modo invisos eos faciunt, quam quod amare ipsi videntur); alia, cum senex adolescentis, alia, cum vitium honestus

14. *ferimus.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. Reliqui *perferimus.* *monemus.* Goth. (tac. Gesn.) *movemus* cum Voss. 2. *praeferunt.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Bodl. Voss. 2. Vall. Andr. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. prior. Regius de conjectura inseruit *se*, praeter necessitatem. Ablegat Burm. ad 10, 1, 113 ubi MSS. mei et Camp. cum aliis *praeferens.* cf. mox 6, 3, 17. Structuram defendit etiam Badius. cf. Clav. Ern. Cic. Drakenb. ad Liv. 27, 34, 5. et Lexica. Nec video quare Oud. damnet ad Suet. Cal. 14. Hic quidem Rusc. non exprimit mutationem Regianam. cf. 6, 1, 50.

laeduntur. Turic. (a pr. manu) *ledimur* cum Jens. et edd. ante Ald. ne Rusc. quidem recedente. Sed Camp. verum dat. Correxit Regius. *alia cum vitium.* Sic Turic (a sec. manu) Camp. cum Goth. et edd. ante Ald. exc. Tarv. quae sic habet: *a. enim v.* Prima Turic. manus: *alieni c. v.* in cujus correctione obscurius quid addi narratur, quod referat *enim.* Ald. *convicium* omisso *alia.* Mox omnes *a. c. convicium.* Meo in Guelf. silentio parum fido. Non est, quare protinus *convicii* mentio injiciatur; *vitium* enim sufficit: aptius quoque ad id quod sequitur *affici.* Insuavis etiam sonus *cum con.* facile poterat vitari, si hoc volebat Qu. Conjicit, hic quidem sub nota *D.*, nescio quis in Leidensi *aut c. conv.* cf. not. ad § 11.

praeferunt. cf. not. crit.
honestus. vid. 1, 1, 25. Sic et 9, 2, 61. ex Cicerone 11, 1, 42. 82. 11, 3, 137. Hor. Ep. ad Pis. 213. Ita Plaut. in Aulul. 4. 9, 6. *frugi.* Structura sane mollior erat, posita voce *vitium* statim post *adolescentis.* Fortasse tamen pondus addere voluit orationi.

inferioris fert (hic enim tantum concitari, illic etiam affici debet). Sunt et illa ex eadem natura, ſed motus adhuc minoris, *veniam petere*, *adoleſcentium defendere*.

fert. Turic. *ferit.*

15. *adoleſcentium.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *adoleſcentiam* cum Voſſ. 2. et edd. ante Ald. (niſi quod Tur. et Goth. *adul.*) exc. Tarv. qui *adoleſcentiae*, ut reliqui omnes. Dedi conjecturam veriſſimam Burmanni.

Quod ipſum conjungas cum minore dicendi inſolentia ſi transpoſueris *inferioris honeſtus*. vid. 4, 2, 112.

hic enim — debet. Quod eſt hujus ſententiae ſubjectum? Id quidem nemo videtur quaeſiſſe. Si locutionem acceperunt imperſonalem, qua diceretur *concitatur*, *afficitur* ſicut *curritur*, *itur*, unde mox fieret *concitari debet* quomodo *curri debet*; exempla quam maxime deſidero duriſſimae ſtructurae; et ne ſic quidem in verbo tranſitivae ſignificationis procedit ratio, qualis eſt in illis intranſitivis *eundi*, *currendi*. Mutatione ſubveniri debet loco. Aut pro *illic* ſcribemus *ille*, aut *decet* pro *debet* (cf. not. crit. ad 4, 1, 76). Expeditiſſimam praeſtat ſententiam prior correctio. Refertur enim hoc ad poſtremum exemplum *ſenis* et *honeſti* non item ad reliqua, ſupra poſita. Jam in verbis hiſce *concitandi* et *afficiendi* nequaquam eſt argutandum quaſi cum artificiali quadam diligentia uſurpatis, quod vel ipſa hac eorum conjunctione apparet. Verſatur ſane Qu. in praeceptis τοῦ ἤθους, ut ne locus quidem eſſe videatur *concitando*. Sed cum ipſa etiam indignatio poſſit moderatione temperari, eum, qui cum ἤθει velit tractare hunc affectum, pro perſonae differentia agere debere monet. „Honeſtus, ferens vitium in„ferioris, ſolum indignatio„nis, ſed mitigatae ejus per „ἦθος, affectum oſtendet: „Senex, adoleſcenti errorem „ignoſcens, praeter illam in„dignationem, paternum etiam „quendam dolorem teſtabi„tur.“ *Illic* tanto libentius muto, quanto concinnior exit ſtructura, ſi in adjunctis iſtis duobus, quorum utramque inducitur per *enim*, utrobique ſunt pronomina perſonalia, non adverbia ſecundo loco. Similis ratio erat 1, 7, 8.

amores. Nonnunquam etiam lenis caloris alieni derifus ex hac forma venit, fed non his ex locis tantum. Verum aliquanto magis propria funt *virtutis fimulatio*, *fatis-*

15. *lenis.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voff. 2. et edd. ante Leid. exc. Bafil. quo acc. Gefn. Bip. Reliqui *levis.* *cal. al.* Hoc ordine Turic. Camp. Reliqui *a. c.* cf. § 6. 8. *non his.* Turic. Guelf. *his non.* Mox praepofitionem *ex* omittunt Jenf. (tac. Gefn.) et edd. ante Bad. qui pro ea dat *a* (cum Vidovaeo) fed *ex* narrat effe in Vall.

propria funt virtutis. Sic Turic. (nifi quod pro *funt* a pr. manu *fuit.* An *fuerit* legendum? cf. § 26.) Guelf. Goth. (tac. Gefn.) cum Vall. Voff. 2. *proprii f. virtutis* Camp. *propriae f. virtutis.* Jenf. (tac. Gefn.) Tarv. cum edd. ante Rufc. qui ex Regii conjectura dat *propriae* (nifi quod per errorem hic *proprie*) *f. virtutes.* cum reliquis. *fimulatio.* Hoc dedi de

15. *fed non his — intellectum petit.* Nonnifi dubitanter et timide hujus loci rationem reddam, in quo ordinando multum novavi, cum priorum editorum nullus fenfum probabilem mihi praeftaret (vid. not. crit.). Sententiam igitur agnofco hanc: „Derifus „ille caloris alieni non ex „hifce veniam petendi, et de„fendendi amores" (fub quo omnem levium errorum excufationem comprehendes) „lo„cis folis veniet, verum ex „multis praeterea. Magis au„tem hujus, quod tractamus „i. e. τοῦ ἤθους, propria funt „ifta: fi quis bonum fe fimu„let, fi fpeciem induat fatis„facientis" (vid. 6, 1, 50.) „rogantis, dum nihil aliud „agit, quam ut iracundiam „fuam et indignationem „cum judicibus communicet." Agnofco ultro quod objectum mihi iri video. *Virtutis* vocabulum vereor ut recte cepiffe hoc loco videar. Non poffum enim non in hac fententia χρηστότητα i. e. *bonitatem* (cf. § 13.) interpretari. Simulatur virtus, cum aliquis vult videri *vir bonus*, qui hic quidem opponitur maxime, iracundo, vindictae cupido, magnum offenfae fenfum habenti. Si nimis averfaris noftram *virtutis* poteftatem, fcribere liceat: „propriae — vir„tutes, *fimulatio fatisfaciendi*, „*rogandi* εἰρωνεία." Audacius tamen contra Codd. nec placet *propriae virtutes* prae fimplici illo *propria.* Gedoynus, quanquam egregie h. l. in quibusdam hallucinatus, ad veram rationem me deduxit.

faciendi, *rogandi*, *εἰρωνεία*, quae diversum ei,
16 quod dicit, intellectum petit. Hinc etiam ille major ad conciliandum odium nasci affectus solet, cum hoc ipso, quod nos adversariis summittimus, intelligitur tacita impotentiae exprobratio. Namque eos graves et intolerabiles id ipsum demonstrat, quod cedimus: et ignorant cupidi maledi-

mea conjectura. Reliqui *simulationis*. Erroris, si error, origo est in continuatione structurae (cf. 6, 1, 49. 6, 3, 33.), sequente praesertim *S* in *satisfaciendi*.

rog. εἰρωνεία. Sic Turic. Guelf. Reliqui inserunt *et*. Sed tamen nominativum in *εἰρ.* retinent Goth. Camp. Loc. Ven. Rusc. Reliqui *εἰρωνείας*, quorum est jam Tarv. *Et*, etiam cum genitivo *εἰρ.*, rejiculum (cf. p. 79 praef. nostr.) natum ex primis graeci literis. Foedissima etiam fuerit desiniendi simplicitas, *εἰρωνείαν* ipsam hic, quid sit, ostendere. Neque enim de industria hic ea tractabatur, ut ferri posset verbosa hujusmodi explanatio, velut 9, 2, 44. Quidni jam antea 4, 1, 39 hoc vocabulum credidit interpretatione egere? In nostra quidem ratione, haec, quae adduntur, eo spectant, ut *diversus* ille *intellectus* referatur ad *rogandum*, *satisfaciendum*; non generatim et universe dicatur. „Dum *rogat*, „significat indignationem; dum *satisfacit*, maledicit."

quod. Turic. a pr. manu *quia*. cf. § 13. 36.

16. *quod.* Turic. *qui*, a sec. manu *quo* et sic Guelf. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. (cf. 5, 13, 42). In ipso *qui* Tur. latet *quod*. cf. 3, 7, 5. Probam scripturam dat Camp. *summittimus*. Sic Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Reliqui *subm.* cf. § 13. 18. *tacita*. Jens. *tacite*. volebat *tacitae*, et sic edd. ante Bas. exc. Camp. Tarv. Ald.

16. *ille major — affectus*. Qui in ipsum *πάθος* evadit.

nos — summittimus. Gesnerus apposite exemplum ostendit Cic. pro Rosc. Am. c. 49.

et ignorant. Gesnerus, post Capper., rectissime improbat Burmannum, suadentem *nec ign.*, quasi *affectatores* illos *libertatis* laudet Qu., conferre jubens 6, 4, 13.

cendi, aut affectatores libertatis, plus invidiam, quam convicium, posse: nam invidia adversarios, convicium nos invisos facit. Ille jam paene medius affectus est, ex 17
amoribus et ex desideriis amicorum et necessariorum. Nam et hoc major est, et illo minor. Non parum significantes etiam illa in scholis ἤθη dixerimus, quibus plerumque rusticos, superstitiosos, avaros, timidos, secundum conditionem propositorum effingimus. Nam si ἤθη *mores* sunt; cum hos

plus invid. Guelf. *quam inv.* Mire!

17. *am. et ex.* Turic. (a pr. manu) Camp. omittunt *et.* Non male. *significantes.* Sic Turic. (a pr. manu) Guelf. Camp. Reliqui *significanter.* Nostrum vulgato, etsi exiguo discrimine, praestare videtur. Sic et Oudend. ad Suet. Claud. 28 *libens* praetulit τῷ *libenter.* Adverbium propius verbum esse debebat, ni fallor. „Si ita dixerimus, recte, „quid res sit, ostendemus." cf. § 12. 27. Jens. (tac. Gesn.) *significantur* cum edd. ante Ald. exc. Tarv.

propositorum. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *propositionum* cum Goth. 2. et edd. ante Ald. Regius correxit. *si* Sic Turic. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. cum Vall. Bad. pr. Obr. Reliqui *sic* ex prava Regii correctione, quanquam jam Camp. idem.

17. *hoc major. Hic* in hisce semper ad ἦθος referendum est, *ille* ad πάθος.

significantes. cf. not. crit. Designat profecto quas ethopoeïas appellamus. vide dicta ad 1, 9, 3.

propositorum. i. e. thematum cf. 4, 1, 4. 7, 1, 4. Quanquam vel hoc exemplo apparet, quantum fluctuet Qu. in vocabulis artis usurpandis (cf. 5, 14, 10): *propositum* enim apud Ciceronem nequaquam est *thema*, verum θέσις, vide 3, 5, 5.

Nam, si — orationem. Nominis proprietatem defendit. „Si enim ἤθη sunt *mores*, „quid aliud nisi ἤθη in ora„tione nostra potest esse tum, „cum *mores* imitamur.

18 imitamur, ex his ducimus orationem. Denique hoc omne bonum et comem virum poſcit. Quas virtutes cum etiam in litigatore debeat orator, ſi fieri poteſt, approbare, utique ipſe aut habeat, aut habere credatur. Sic proderit plurimum cauſis, quibus ex ſua bonitate faciet fidem. Nam qui, dum dicit, malus videtur, utique male dicit: non enim videtur juſta dicere,
19 alioqui ἦϑος videretur. Quare ipſum etiam dicendi genus in hoc placidum debet eſſe ac
mite: nihil ſuperbum, nihil elatum ſaltem 521
ac ſublime deſideret: proprie, jucunde,

imit. ex. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Bad. pr. (et profecto Vall.) Obr. Reliqui inſerunt *et.* Peſſime.

18. *approbare.* Turic. *adprobari*, a ſec. manu *adprobare.* cf. § 16. 6, 3, 5. *alioqui* ἦϑος. Turic. *a. et vos.* Guelf. *a. et nos.* Goth. (tac. Geſn.) *a. ethos.* Jenſ. inſerit *qui* cum edd. ante Bad. exc. Camp. in qua ſcriptura eſt interrogandi forma, negationem valens. Ego ex Turic. ceterisque illis ſcripturis eruo: *et bonus.* Poſtremi vocabuli compendium locum dedit errori. De ſententia cf. 2, 15, 34.

18. *Denique hoc omne.* Cave ad proxima adjungas. *Hoc omne* eſt id quod generatim tractamus, τὸ ἦϑος.

approbare. ſcil. judicibus. Sic idem verbum 3, 6, 63.

alioqui — ἦϑος videretur. Hoc non intelligo. Dicunt, *videretur* poſitum pro *appareret*, *conſpiceretur.* Sed hoc dici poſſe video, probari poſſe, non video; in tanta praeſertim vicinia proprie adhibiti verbi *videri.* Neque facile credam ἦϑος ſic a Romano pro *virtute* potuiſſe uſurpari quae apud Graecos interdum eſt ſignificatio. vid. not. crit. Recte autem Pſeudo-Turnebus conferre jubet 5, 12, 9.

19. *nihil elatum ſaltem — deſideret.* „Quid ſignificat illud: *ſaltem?* Malim etiam „legere: *deſiderat.*" Rollinus. De *ſaltem* cf. 5, 1, 3. Burmannus h. l. eadem quae nos animadvertit, negligens tamen.

credibiliter dicere, sat est. ideoque et medius ille orationis modus maxime convenit. Diversum est huic, quod πάθος dicitur, 20
quodque nos *affectum* proprie vocamus: et, ut proxime utriusque differentiam signem, illud comoediae, hoc tragoediae simile. Haec pars circa *iram*, *odium*, *metum*, *invidiam*, *miserationem* fere tota versatur. Quae quibus ex locis ducenda sint, et manifestum omnibus, et a nobis in ratione prooemii atque epilogi dictum est. Et *metum* tamen 21
duplicem intelligi volo, quem patimur, et

19. *orationis.* Sic (ut optabat Regius) Turic. Guelf. Camp. cum Vall. Voss. 2. *oratoris* Jens. et reliquae ante Rusc.

20. *proxime.* Goth. *proprie* cum Voss. 2. et Vall. cf. 6, 1, 52. *duc. sint.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *d. sunt* cum edd. ante Basil.

quod negatio adjungitur, sine qua diversa est ratio; et ablegans ad exempla aliena scriptoresque, quorum nemo nostram locutionem respexit. De *desiderat* tacet. Equidem unice accedo Rollino. cf. 4, 1, 24. Alienum esse conjunctivum, liquebit si quis posuerit: *concupiscat*, *petat*; quod ipsum tamen magis ferendum quam idem in *desiderando*, cujus indicativus valet conjunctivum *habeat*. cf. 4, 2, 9.

medius ille — modus. vide 2, 17, 8.

20. *proxime.* scil. ad veritatem i. e. quam *verissime* fieri potest. Sic et Plin. H. N. l. 16. p. Bip. 128 „*proxime* „— aestimanti." Ejusdem generis locutio videtur *proximum* argumentum, quae legitur Declam. 13. p. Bip. 258. cui loco conferunt Appulej. Apolog. p. Elmenh. 278 (non longe ab initio) „tam *proxi*- „*mum* argumentum." Minus placet quod *proximum* illic interpretantur *in promptu, obvium.* Possit tamen et *proximitas* ista trahi non ad *veritatem* sed ad rem ubique tractatam, ut hic *proxime* ad *affectus* hosce; minus et hoc apte, ut mihi quidem videtur.

quem facimus: et *invidiam;* namque altera invidum, altera invidioſum facit. Hoc autem hominis, illud rei eſt; in quo et plus habet operis oratio. Nam quaedam videntur gravia per ſe, *parricidium*, *caedes*, *vene-*
22 *ficium:* quaedam efficienda ſunt. Id autem contingit, aut cum magnis alioqui malis gravius eſſe id, quod paſſi ſumus, oſtenditur; quale eſt apud Virgilium:

O felix una ante alias Priameïa virgo,
Hoſtilem ad tumulum Trojae ſub moenibus altis
Juſſa mori —

(quam miſer enim caſus Andromachae, ſi
23 comparata ei felix Polyxena!) aut cum ita exaggeramus injuriam noſtram, ut etiam, quae multo minora ſunt, intoleranda dica- 522

21. *altera invidum.* Deſunt haec Goth. et Voſſ. 2. cf. § 7. *oratio.* Turic. (a ſec. manu) Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) *ratio* cum edd. ante Ald. exc. Camp. Malc. In Vall. noſtrum a ſec. manu. *parricidium.* Turic. *patric.*

22. *cont. aut cum.* Turic. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) omittunt *aut* cum Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. niſi quod Baſil. modo pro *autem* dat *aut.* Habent particulam Guelf. Goth. ſi recte tacui. *ei.* Guelf. *eo.* Turic. *os*, a ſec. manu *o.*

23. *ita.* Turic. (a pr. manu) Camp. *vita.*

multo. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) *multa* cum edd. ante Ruſc. Correxit Regius, ſed Camp. verum.

in rat. prooem. atque epil. l. 4. c. 1. l. 6. c. 1.

21. *et invidiam.* Deſignat Turnebus Tuſcul. Diſp. 4. 7. „invidia non in eo, qui invidet ſolum dicitur, ſed etiam „in eo, cui invidetur."

Hoc — illud. cf. § 9.

22. *Virgil.* Aen. 3. 321.

mus: *Si pulsasses, defendi non poteras: vulnerasti.* Sed haec diligentius, cum ad eam amplificationem venerimus, dicemus. Interim notasse contentus sum, non id solum agere affectus, ut, quae sunt, ostendantur acerba ac luctuosa, sed etiam ut, quae toleranda haberi solent, gravia videantur: ut, cum in maledicto plus injuriae, quam in manu; in infamia plus poenae dicimus, quam in morte. Namque in hoc eloquentiae 24
vis est, ut judicem non in id tantum compellat, in quod ipsa rei natura ducetur: sed aut, qui non est, aut majorem, quam est, faciat affectum. Haec est illa, quae δείνωσις vocatur: rebus indignis, asperis, invidiosis

ad eam ampl. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald. Reliqui omittunt *eam*, quod expunxit Regius. *venerimus.* Guelf. Camp. *veniemus.* Male. Turic. pr. manus omisit.

24. *in id.* Sic Turic. Camp. Reliqui *ad id.*

compellat. Sic Turic. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. exc. Camp. Reliqui *impellat.*

ipsa rei. Sic Turic. Camp. cum Voss. 2. (Nec Goth. nec Guelf. ulla in schedis mentio.) Reliqui fere *ipse a rei*, quanquam leviter fluctuant.

ducetur. Sic Turic. Guelf. Camp. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. Ald. Voss. 2. (Goth. *ducitur* tac. Gesn.) Reliqui *duceretur.* cf. § 3.

23. *ad eam amplificationem.* vide 8, 4, 9 seqq. Dicit et ibi aliquoties *haec amplif.* ut species ostendatur universae *amplif.*

Interim notasse. cf. 5, 11, 16.

quae sunt i. e. acerba ac luctuosa.

addens vim oratio: qua virtute praeter alias
25 plurimum Demosthenes valuit. Quod si tradita mihi sequi praecepta sufficeret, satis feceram huic parti, nihil eorum, quae legi, vel didici, quod modo probabile fuit, omittendo: sed mihi in animo est, quae latent penitus, ipsa hujus loci aperire penetralia; quaé quidem non aliquo tradente, sed expe-

alias. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Vall. Voss. 2. Bad. Reliqui *alios.*

25. *satis feceram.* Turic. *s. fecerat.*

mihi. Turic. a pr. manu *mere* et sic Alm. (cf. 6, 1, 58. item mox). Unde efficit Burmannus scripturam, mihi valde placentem: *eruere i. a. e. q. l. p. et i.* cet. *Et* additum in hac ratione, longe molliorem et tersiorem facit structuram. Quis enim probet haec: „quae latent *penitus ipsa penetralia aperire?*" cf. 9, 2, 63 „*latens* aliquid *eruitur*" item 6, 1, 51. Tarv. (per errorem) *nihil.* Guelf. mox omittit *ipsa*, solus, nec bene. Adde et 4, 2, 60. „*occultum — erutum.*"

24. *praeter alias*, intelligo *virtutes.* Nota res, et agnita tam veteribus quam recentioribus. Vide in primis Dionysii Halic. librum περὶ Δημοσθένους δεινότητος, quae quidem ipsa latius patet quam δείνωσις. Consule et Lexicon rhetoric. Graec. Ernesti in δείνωσις.

25. *mihi.* vide not. crit.

non aliquo tradente. Monent VV. DD. hoc praeceptum a Cicerone dari de Orat. 2, 45. ab Horatio notissimo loco ad Pison. v. 101 seqq. Almelovenius et Aristotelem appellat (non quidem in Rhetoricis, ut ipse ait, sed in Poetica c. 18 apud Buhl. V. 5. p. 240) πιθανώτατοι γὰρ ἀπ᾽ αὐτῆς τῆς (vide Hermann. p. 158.) φύσεως οἱ ἐν τοῖς πάθεσιν εἰσι. Sed illud de φαντασίαις (§ 29 seqq.) tanquam peculiare Quintiliano vindicat Gesnerus. Si Strebaeus, quem improbat Gesnerus, ad Ciceronem de Orat. *insolentiam gloriandi* objicit Quintiliano, asperius sane, vix tamen reperio, quo defendam ampullas hasce in homine alioqui sano in primis et prudente, cum neque primus eruerit hoc neque ipsum praeceptum sit ex arcanis et reconditis. Ne Gedoynus quidem mihi satis facit, qui Qu. ait

rimento meo, ac natura ipſa duce, accepi. Summa enim (quantum ego quidem ſentio) 26
525 circa movendos affectus in hoc poſita eſt, ut moveamur ipſi. Nam et luctus, et irae, et indignationis aliquando etiam ridicula fuerit imitatio, ſi verba vultumque tantum, non etiam animum, accommodaverimus. Quid enim aliud eſt cauſae, ut lugentes, utique in recenti dolore, diſertiſſime quaedam exclamare videantur, et ira nonnunquam indoctis quoque, eloquentiam faciat, quam quod illis ineſt vis mentis, et veritas ipſa morum? Quare in iis, quae veriſimilia eſſe 27
volemus, ſimus ipſi ſimiles eorum, qui vere patiuntur, affectibus: et a tali animo proficiſcatur oratio, qualem facere judicem

26. *indignationis.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *indignationes* cum Voſſ. 2. Ald. Nulla Alm. mentio cf. modo item mox hac §. *etiam.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Ald. Baſ. Reliqui omittunt. Malim *ei* quoque hic inſeri alicubi.

fuerit. Turic. *fuit* a pr. manu (cf. § 15.), correctum *ſunt* et ſic Guelf. Sed Goth. *ſunt ut* cum Voſſ. 2. Neque hic Alm. memoratur cf. modo, item § 27.

accomm. Turic. *accommodarimus* a pr. manu. Placet.

nonnunquam indoctis. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. et edd. ante Leid. Reliqui inſerunt *in.* Turic. Goth. *indoctus.*

27. *quae veriſ.* Turic. *quoque v.* cum Alm. cf. § 26. item hac §.

probe memorem, quid alii dixerint, hoc colore excitare modo voluiſſe orationem.

accepi. Non ſane placet verbum ad *penetralia* relatum; ſed omiſſa jam eſſe videtur ſimilitudo, et in univerſum haec dicta.

26. *veritas — morum.* Vix mihi tempero, quin legam *motuum.* Mox § 29 ſunt *motus.*

volet. An ille dolebit, qui audiet me, qui in hoc dicam, non dolentem? irafcetur, fi nihil ipfe, qui in iram concitat fe idque exigit, fimile patietur? ficcis agenti oculis
28 lacrimas dabit? fieri non poteft. Nec incendit, nifi ignis; nec madefcimus, nifi humore: nec res ulla dat alteri colorem, quem non ipfa habet. Primum eft igitur, ut apud

me qui in hoc dic. Sic Turic. cum Alm. ille tamen a fecunda manu *m. q. fi h. d.* et fic Guelf. *m. cum haec d.* Goth. Voff. 2. *m. cum hoc d.* Camp. et edd. ante Stoer. qui transponit *m. hoc cum d.* et fic reliqui.

dolentem. Turic. a fec. manu *dolenter* et fic Guelf. cum Jenf. (tac. Gefn.) et edd. ante Ald. exc. Camp. Tarv. cf. § 17. *fe.* Sic Guelf. cum Jenf. et edd. ante Ald. *concitaffe.* Turic. a pr. manu, a fec. *concitat,* omiffo *fe.* Alm. *concitaffem* (cf. hac § item § 29). Regius expunxit *fe* quod reliqui omittunt, in his Goth. Vall. 2. cf. § 20. *agenti.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) *agentis* cum Alm. Voff. 2. Vall. Ald. *agens* (ut volebat Regius) Loc. et reliquae ante Gryph. exc. Bad. fec., qui primus noftrum; unde, ignoro. Sanius hoc eft profecto et verius, fed nefcio quomodo acrius et elatius videtur cum genitivo, ut *ficcis oculis* fint dativi, quo pofitus etiam participii deducit. Neque hic tam proclivis erat error librariorum, qui *f* ad *agenti* addiderint de fuo.

28. *alteri.* Turic. Guelf. *alterius.* Camp. omittit.

non ipfa. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *i. n.* cf. § 15. 34.

27. *in hoc.* fcil. ut doleat; ita mox *idque exigit.* cf. Ruhnken. ad Vellej. 2, 41 extr.

concitat fe. Cave ad dicentem referas pronomen.

agenti. cf. not crit.

28. *dat alteri colorem.* „Non verfatur Fabius in re„rum naturalium doctrina, „aut circa experimenta chemi„corum; alias facile effet „exemplis ifta revincere tum „vulgaribus tum reconditiori„bus: de fimplici illo craffo„que affrictu et contactu car„bonum, rubricae, ac pigmen„torum agere eum apparet." Gefnerus.

nos valeant ea, quae valere apud judicem volumus: afficiamurque, antequam afficere conemur. At, quomodo fiet, ut afficiamur? 29
neque enim ſunt motus in noſtram poteſtatem. Tentabo etiam de hoc dicere. Quas φαντασίας Graeci vocant, nos ſane *viſiones* appellemus: per quas imagines rerum abſenſentium ita repraeſentantur animo, ut eas cernere oculis, ac praeſentes habere videamur. Has quisquis bene conceperit, is erit 30

29. *noſtram poteſtatem.* Sic Turic. (a pr. manu). Reliqui *noſtra poteſtate.* „Suſpicor antiquam et Ciceroni uſitatam con„ſtructionem hic corrupiſſe librarios, nam in V. C. Alm. „erat" (an et ibi, ut in Turic., repoſita vulgata? cf. § 27. item hac §) „*in noſtram poteſtatem.* ita enim Gellius lib. 1. „c. 7. docet veteres dixiſſe. vide et Gronov. ad Liv. 2, 14" (et Drakenb. ibidem) „et Voſſ. ad Jul. Caeſ. de bello Civil. 1, „25. et commentatores ad Sueton. Auguſt. 13." (quibus adde Oudend. ibidem et Sueton. Aug. c. 16 „in *conſpectum* fuiſſe.") Burmannus. Palatini Gebhardi vulgatam dare putandi ſunt, cum iis utatur hic ad 1, 1, 12 *in uſum* et 3, 6, 63 *in aliam — opinionem* praeferentibus, defendens noſtram ſtructuram crepundd. 1, 5. noſtri tamen loci immemor. Libro 3. Burm. conjicit *iſſe* pro *eſſe.* φαντασίας. Turic. *fantaſias* cum Jenſ. et reliqui quoque ante Ald. latt. litt. (quibus adde Bad. pr.) ſed per *ph.* *appellemus.* Camp. *appellamus.* cf. 5, 10, 1. *cernere.* Turic. *cenſe* a ſec. manu *cenſere*, et ſic Alm. cf. hac § item § 30. *videamur.* Foedum operarum Geſneri vitium *videamus* repetitum a Bip.

30. *conceperit.* Turic. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) *coeperit* cum Alm. Vall. Goth. 2. et edd. ante Gryph. exc. Ald. Bad. ſec. Correxit Regius, et, quod hic neglexit, idem feci mox § 33 quem locum Burm. huic in vulgata tuendo affert, parum recte.

29. *in noſtram poteſtatem.* cf. not. crit.

φαντασίας. „Vide de his „ſummum magiſtrum Longinum c. 15" (non 16) „et „quae ad eum viri doctiſſimi" Geſnerus. cf. Lexicon Rhet. Ern. Graec. h. v.

in affectibus potentiſſimus. Hunc quidam 524 dicunt εὐφαντασίωτον, qui ſibi res, voces, actus ſecundum verum optime finget: quod quidem nobis volentibus facile continget. An vero, inter otia animorum, et ſpes inanes, et velut ſomnia quaedam vigilantium, ita nos hae, de quibus loquor, imagines proſequuntur, ut peregrinari, navigare, proeliari, populos alloqui, divitiarum, quas non habemus, uſum videamur
31 diſponere, nec cogitare, ſed facere: hoc

Nam et ibi libri omnes *coepit*, nec niſi aliquot in utroque loco *ceperit*, *cepit* quae eſt correctio librarii, cum in *coeperit*, *coepit*, lateat vera ipſa ſcriptura, per compendium.

Hunc. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Tarv. Jenſ. *has.* orto errore ex obſcuritate vocis quae ſequitur Graecae.

quidam. Turic. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *quidem* cum edd. ante Ald. Sed Guelf. et Camp. verum.

εὐφαντασίωτον. Turic. tam obſcuris litt. ut legi nequeat. Guelf. lacunam habet. Goth. ἐν πᾶσι σοφὸν cum Voſſ. 2. dare narretur ἐμπαντασοφὸν, ſed hic in margine ἐμφαντασίστον Camp. ειπαησιστοτον. Tarv. primus veram vocem. Adhuc hoc ſolo loco cognovimus vocabulum Graecum cf. 5, 6, 35 ubi Camp. expreſſe απρολητον.

An vero. Turic. Guelf. *nil v.* Alm. dare narratur: *nihil ū* (cf. § 29. 34). Jenſ. (tac. Geſn.) *Nam u.* Reliqui *Nam ut*, pro quo Regius malit *N. vel*, corrupte vulgatam legi agnoſcens. *Vero* eſt etiam in illo *u* Jenſ. *An* pro *Nam* vel potius NIL (cf. 5, 14, 25 not. ex.), de conjectura repoſui, et probo locis geminis quae vide in not. ex.

loquor. Ita Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Reliqui *loquimur.* cf. 5, 8, 4.

proſequuntur. Goth. (tac. Geſn.) *perſeq.* cum Voſſ. 2. Vall. cf. § 27.

30. *An vero — non transferemus.* De hac excitandae orationis forma cf. 5, 12, 21.

animi vitium ad utilitatem non transferemus? At hominem occisum queror; non omnia, quae in re praesenti accidisse credibile est, in oculis habebo? non percussor ille subitus erumpet? non expavescet circumventus? exclamabit? vel rogabit, vel fugiet? non ferientem, non concidentem videbo? non animo sanguis, et pallor, et gemitus, extremus denique expirantis hiatus insidet? Inse- 32
525 quetur ἐνάργεια, quae a Cicerone *illustratio et*

31. *non transf.* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *nostram tr.* cum Vall. *At.* Turic. *ad* cum Alm. Camp. sed Turic. a sec. manu *at* et sic Guelf. cum edd. ante Bad. qui e Vall. *ut* cum Goth. (errante Gesn.) et reliquis omnibus. Interpretatur Badius *ut* hoc modo: *Velut, si — queror.* Ego primam Turic. manum *ad* natam suspicor ex errore ejus qui ad *hominem* referret ad *transf.* *queror.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Alm. et edd. ante Gryph. Novitia ergo est ista ratio struentium ita: *ut querar, non — habebo?* i. e. „non habebo, quo melius querar;" quae per se spectanti videbitur jejuna. *fugiet.* Stoer. Chouet. Leid. *ferret.* Pessime. Correxit e Codd. Gibs.

32. ἐνάργεια. Turic. ενερκεια et a sec. manu *enercia.* Guelf. Camp. ἐνέργεια, ut et Voss. 2. et Tarv. Ald. Bas.

31. *At — queror.* Censeo delendum esse *At.* cf. not. crit. Exemplum abrupte inducitur optime.

insidet. Producenda est penultima, ut appareat futurum. cf. not. ad 3, 8, 60. not. crit. ad 5, 13, 13. item Drakenb. ad Liv. 2, 29, 6. 9, 21, 6 et Oudend. ad Sueton. Tiber. 14. Rem optime dirimit Burmannus, monens *sedet* dici in eo, quod maneat, subsistat, *sidit* in eo, quod ad fundum vel locum humilem tendat. Ita hic *insidet animo* est pro: irrepet in animum, subibit animum. Neque erat, quod conjiceret Rollinus *insidebit*, quem revincit non nominatum Capper.

32. *a Cicerone.* Lucull. c. 6. habes „perspicuitatem „aut *evidentiam.*" Illustrationem ubi vertisset Grae-

evidentia nominatur, quae non tam dicere videtur, quam ostendere: et affectus non aliter, quam si rebus ipsis intersimus, sequentur. An non ex his visionibus illa sunt,

Excussi manibus radii, revolutaque pensa?

33 *— Levique patens in pectore vulnus?*

equus ille in funere Pallantis,

Sed Vall. verum ut et Goth. Correxit Regius hic ut 4, 2, 63 ubi etiam pejora monstra velut Turic. *upriaa*, a sec. manu *argila*. Camp. *αργιλα*. Apud Rufinianum Gesnerus (anno 1745) et Capper. (anno 1750) reposuerunt *enargia* pro *energia*. *pensa Levique.* Sic Turic. Camp. cum edd. ante Bas. Reliqui inserunt *et*. Goth. et Guelf. non notavi, negligenter ut suspicor. *equus.* Turic. Guelf. *et quos* cum Alm. et edd. ante Ald. ne hic quidem recedente Rusc. cf. § 30. Hoc correxit Regius, sed anteposuit *et*, quod deinde propagarunt Aldus et reliqui; quanquam Camp. jam *et aequus*. Goth. Voss. 2. Vall. *et equus.* cf. § 30. In *et quos* latebat nihil nisi *equus*.

cum Cicero, nondum ostenderunt VV. DD. nec ostendent, ut opinor. Huc enim nequaquam pertinet, quod De Nat. Deor. 1, 31. *illustratio* legebatur ante Davisium, nunc est *lustratio*. Aut vitium inest scripturae, aut (quod verius puto) memoria lapsus est Qu., cui obversabatur locus de Or. 3, 53 ubi est *illustris explanatio*. cf. 6, 1, 24. Sed in nostri loco displicet etiam *Insequetur*. Nullam compositi verbi vim agnosco. Deinde, si respondet illi, quod mox est, *sequentur*, tanto minus convenit. Mihi quidem illa geminatio *sequendi* non valde arridet; Quintiliano petitam tamen credam, modo pro *Insequetur*, fuerit *Hinc sequetur*. Libri quidem nullius varietatem animadverti, nisi quod Turic. a pr. manu *insequentur*. *Enargia* inter figuras definitur a Rufiniano ut a nostro. Ruhnk. in ed. Rutil. p. 275. cf. Nic. Faber ad M. Senec. Contr. 2, 11 extr.

Excussi. Virg. Aen. 9, 474.

33. *Levique patens.* Aen. 11, 40. *positis insignibus* Aen. 11, 89. *Et dulcis.* 10, 781.

— *poſitis inſignibus?*

Quid? non idem poëta penitus ultimi fati concepit imaginem, ut diceret,

— *Et dulces moriens reminiſcitur Argos?*

Ubi vero *miſeratione* opus erit, nobis ea, de 54
quibus queremur, accidiſſe credamus, atque id animo noſtro perſuadeamus. Nos illi ſimus, quos gravia, indigna, triſtia paſſos queremur: nec agamus rem, quaſi alienam, ſed aſſumamus parumper illum dolorem. Ita dicemus, quae in noſtro ſimili caſu dicturi eſſemus. Vidi ego ſaepe hiſtriones 35

poſitis inſign. Sic omnes ante Gryph. Reliqui inſerunt *qui.* *inſign. Quid.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui inſerunt ſequentem apud Virgilium verſum.

34. *queremur acc.* Sic Turic. (a pr. manu) Camp. (niſi quod hic *s* in fine pro *r*). Reliqui *querimur.*

id. Turic. Guelf. Camp. *in* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ruſc. Hic omittit vocem cum Ald. Bad. pr. Vall. Regius repoſuit noſtrum. *indigna triſtia.* Turic. *an digna triſtitia* cum Alm. *aut digna triſtitia* Camp. *An* correctum in *in* in Turic. *queremur nec.* Sic Turic. (a pr. manu) Camp. Reliqui *queramur.*

noſtr. ſim. Ita Turic. Guelf. Camp. Reliqui *ſ. n.* cf. § 28. 36. *eſſemus.* Turic. (a pr. manu) *vidiſſemus* cum Alm. cf. § 30. 36.

35. *Vidi — comoedos.* Quid differant *hiſtriones* et *comoedi* non adeo facile dictu eſt mihi. Locus huc quidem maxime faciens adhuc mihi cognitus eſt Sueton. Cal. c. 54. ubi *tragoedi* (quod nullo negotio poteſt ad *comoedum* transferri) *pronunciatio*, ſecernitur a *geſtu hiſtrionis.* cui ſimilis ejusdem Neron. c. 24 ubi *hypocrita* eſt qui illic *hiſtrio.* His acquieſcere ſatius duxi, quam vel majorem vera peritiam ſimulare, vel rem tentare mihi valde impeditam, cum Gronovii et Salmaſii (quamvis diſtinguentis tem-

atque comoedos, cum ex aliquo graviore actu perſonam depoſuiſſent, flentes adhuc egredi. Quod ſi in alienis ſcriptis ſola pronunciatio ita falſis accedit affectibus: quid nos faciemus, qui illa cogitare debemus, et moveri periclitantium vice poſſumus?
36 Sed in ſchola quoque rebus ipſis affici convenit, easque veras ſibi fingere, hoc magis,

35. *accedit.* Sic omnes praeter Goth. qui *accendit.* Geſnerus hanc ſibi conjecturam a Codice praereptam dolebat. Sed tum *Quod* debebat mutari in *Quos* et verbum ipſum eſt nimium. *et — poſſumus.* Sic Turic. Camp. Tarv. cum Alm. Ald. *ut — poſſumus* Jenſ. *et — poſſimus.* Baſil. Reliqui, etiam Regio jubente *ut — poſſimus.* Guelf. mihi non memoratum miror; ſed Voſſ. 2. Goth. Vall. cum recepta facere facile credo.

36. *quoque rebus.* Sic Turic. Reliqui. *r. q.* cf. § 34. item § hac extr.

pora) aliorumque decretis multa veterum loca obſtare mihi viderentur. Geminum huic Ciceronis locum indicat Geſnerus de Orat. 2, 46. Sichardus, ni fallor, Gellii 7, 5. Mirum etiam hoc, quod *comoedi* dicuntur *flentes* egredi.

accedit affectibus i. e. ad eos accedit, eos aequat, ſic 10, 1, 86. et Aſcon. Ped. ad Divin. in Caecil. (quanquam aliena interpretatione) „*accedere* eſt proximum fieri." cf. Sil. Ital. 14, 26. quanquam ibi cum accuſativo ſtruitur.

cogitare debemus et moveri — poſſumus. Ne quis ultima haec nimis jacere putet, monendum videtur, id, quod *cogitare* etiam *debemus*, opponi *alienorum ſcriptorum ſoli pronunciationi* (cf. 3, 8, 51 *pronunciando — dicendo*), quod autem *moveri poſſumus* reſpondere „*falſis* affectibus." Id quoque cavendum, ne quisquam *vice* interpretur *loco.* Accipiendum eſt ſic: *caſu*, *infortuniis.*

36. *Sed in ſchola.* Quae praeceſſerunt, ad ſolum actorem forenſem ſpectabant. Nunc et in declamationibus tale quid fieri poſſe, docet; et ſi non *perſonis*, at *rebus ipſis* affici.

easque — fingere. Interpretare: tales ſeligere, quae

526 quod illic ut litigatores loquimur frequentius, quam ut advocati. Orbum agimus, et naufragum, et periclitantem: quorum induere perſonas quid attinet, niſi affectus aſſumimus? Haec diſſimulanda mihi non fuerunt, quibus ipſe, quantuscunque ſum, aut fui, perve-

quod. Camp. *quia.* cf. § 15. 6, 5, 6.

illic ut lit. Turic. (a pr. manu) *illi lit.* Alm. *illi ut l.* (cf. § 34. item hac §). Camp. *illic l.* cf. § 15.

induere. Jenſ. Tarv. *inducere.* Correxit Regius. cf. 3, 8, 50. *quid att.* Camp. *non a.* cum Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Gryph. Mire, ſed ſententia quidem non differt. *fuerunt.* Camp. *fuerint.* Male.

quantuscunque — perveniſſe. Turic. *quantiscunque is a. ſ. p.* cum Alm. (cf. hac § item 6, 3, 3). Sed ille a ſec. manu *aut* mutat in *as.* Guelf. *quantiscunque uſus ſum p.* Goth. *quantuscunque ſ. ac ſ. nam p.* Camp. *quantuscunque ſum nam p.* cum Andr. *quantuscunque ſim nam p.* Ald. *quantuscunque uſus fuit nam perv.* Sichardi apud Gibſ. et Baſ. Noſtram ipſam dant Jenſ. (tac. Geſn. de *nam* omiſſo) et edd. ante Ald. (niſi quod *ſim* habent Jenſ. et Tarv.) quo acc. Bad. pr. Mox Bad. ſec. ad noſtram addit *nam* inſertum ante *perv.* quam ſcripturam reliquae dant. Parentheſin faciunt *nam — credo*, ut *motus ſum* pendeat a *quibus.* Videor optimis auctoribus expunxiſſe *nam* (quod ipſe nonniſi in uno Goth. MS. reperi cf. § 21). Longe melius dicitur et ad latinitatem et ad ſententiam *quibus perveniſſe me credo*, quam *quibus motus ſum.* Num *praeceptis* hiſce, vel artificiis orandi, *motus* fuit? Diſplicuit ſane iis, qui infererent *nam*, abrupta in fine oratio: *frequenter* cet.; nec profecto mihi placet; velim molliri ſaltem ſubjecto *enim*, quod dicat aliquis excidiſſe poſt *frequenter*, hauſtum ab hujus ultimis. Modeſtiae color corrumpitur ponendo *nam* poſt *quantuscunque.* Manifeſtum cenſeo et hoc, in veritatem praeferant, non fabuloſas (cf. 2, 10, 5). Neque enim recte accipi crediderim hic *fingere* pro *credere*.

quod illic. Succurrit reponere *quo*, referendo ad *frequentius*; ſed cum hoc longe inde ſit, fortaſſe non opus illa relatione ad *hoc magis*.

quantuscunque. cf. 4, 2, 86.

nisse me ad aliquod nomen ingenii credo. frequenter motus sum, ut me non lacrimae solum deprehenderent, sed pallor, et veri similis dolor.

III. Huic diversa virtus, quae *risum* judicis movendo et illos tristes solvit affectus, et animum ab intentione rerum frequenter avertit, et aliquando etiam reficit, et a satietate vel a fatigatione renovat. Quanta sit autem in ea difficultas, vel duo maximi oratores, alter Graecae, alter Latinae eloquentiae principes, docent. 2 Nam plerique Demostheni facultatem defuisse hujus rei

illa structura *quibus motus*, opus fuisse expresso *ita*, quod subaudiri potest in nostra ratione. Turicensis illud *is* nihil aliud est nisi *sim*, cui praeferendum est *sum*, praesertim ob *sui*. Repositum *as* pro *aut*, destinabatur profecto *ac*, quod est in Goth. *usus sum* Guelf. quod inquinavit Sichard. ab argutante librario profectum existimo.

non lacr. Jens. (tac. Gesn.) *l. n.* cum edd. ante Bad. cf. hac § item 6, 3, 2. *deprehenderent.* Sic Turic. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. cum Voss. 2. et edd. ante Bas. Reliqui *deprehenderint.* *veri.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Reliqui *vero.*

1. *sat. vel a sat.* Goth. (tac. Gesn.) *s. v. s.* cum Voss. 2. *s. et s.* Camp. *maximi.* Turic. Guelf. *maxime* cum Alm. Placet; in vulgata *vel* post *duo* collocandum videtur. Ut nunc est *vel* demonstrat non plus quam duobus opus ad hoc dicendum, ubi adverbium aptius videtur, cum etiam laus sit in sequentibus. *principes.* Guelf. *princeps.* Placet.

2. *def. huj. re.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Reliqui *h. r. d.* cf. 6, 2, 36. item § 3.

1. *maximi.* cf. not. crit.

2. *Demostheni — defuisse.* Gesnerus monet, Ciceronem, agnoscentem ita vulgo judicari, magnam tamen praedicare Demosthenis urbanitatem Orat. c. 26. extr.; recensere autem aliquot ejus dicta Plu-

credunt, Ciceroni modum. Nec videri poteſt noluiſſe Demoſthenes, cujus pauca
527 admodum dicta, nec ſane ceteris ejus virtutibus reſpondentia, palam oſtendunt, non diſplicuiſſe illi jocos, ſed non contigiſſe.
Noſter vero, non ſolum extra judicia, ſed 3
in ipſis etiam orationibus, habitus eſt nimius riſus affectator. Mihi quidem, ſive id recte

3. *affectator.* Turic. *adfectatior* (de orthogr. cf. 6, 2, 18. item hic § 90.) *affectatior* Alm. (cf. 6, 2, 36. item § 5.) cum Palat. Gebhardi, qui hoc, cum altera ejusdem Cod. varietate, *mimis* pro *nimius* (cf. § 8. Camp.), conjungens, impenſe plutarchum in vita p. 851. B. Capperonnerius ablegat ad Longinum c. 34. ubi inter alia et hoc: ἔνθα μέντοι γελοῖος εἶναι βιάζεται καὶ ἀστεῖος, οὐ γέλωτα κινεῖ μᾶλλον, ἢ καταγελᾶται. Ad quem locum Tanaquillus Faber, improbans Hermogenem, qui eum judicet κωμῳδεῖν ἐπίστασθαι (περὶ μεθόδου δεινότητος c. 34. p. 563), Demoſtheni acommodat, quod in rara Thucydidis facilitate a quibusdam dictum refert ipſius Scholiaſtes λέων ἐγέλασεν ἐνταῦθα. vid. Thucyd. Bip. Vol. 5. p. 359. (Non debebat ibi optimus Dukerus cogitare de Leone rhetore.) Dionyſii Hal. judicium de urbanitate Demoſthenis (περὶ Δημ. δεινότητος. Rsk. T. 6. p. 1122) ut nunc eſt conſpirare videtur cum hoc ipſo vulgo recepto. Vix tamen credo verba illa prorſus eſſe ſana. πλεῖστον γὰρ αὐτῆς μετέχει μέρος ſic video accipi, ut ſubjectum ſit εὐτραπελία quae plurimam partem habeat τῆς χάριτος. Quid ſi ſubjectum eſt Demoſthenes, qui multum habeat εὐτραπελίας? Sed tum οὐδὲ oportebit inſerere ſupra, jubente etiam Reiskio. cf. et mox § 21. Pearcius indicat locum noſtri huic geminum: 10, 1, 107. „Salibus — „vincimus.“ Juſtus Lipſius Variar. lectt. 2, 17 (citante Almelovenio) rectiſſime Ciceronem defendit ab irriſione Corn. Taciti, quem tunc temporis credebat auctorem Dial. de Oratt.

dicta. proprie ita facetias appellari, notum.

3. *nimius riſus affectator.* Notum Catonis illud: ὦ ἄνδρες, ὡς γελοῖον ὕπατον ἔχομεν. Plutarch. Vol. 1, 769 D. *Scurra conſularis* audiebat ab inimicis Macrob. Saturn. 2, 1.

judico, ſive amore immodico praecipui in
eloquentia viri labor, mira quaedam in eo
4 videtur fuiſſe urbanitas. Nam et in ſermone
quotidiano multa, et in altercationibus, et
interrogandis teſtibus plura, quam quis-
quam, dixit facete, et ipſa illa, quae ſunt in
Verrem dicta frigidius, aliis aſſignavit, et
teſtimonii loco poſuit: ut, quo ſunt magis
vulgaria, eo ſit credibilius, illa ab oratore
5 non ficta, ſed paſſim eſſe jactata. Utinamque

bat; malit tamen fere *affectantior.* Sed rejicit Burm. *ineptam,* quam recte vocat, Gebhardi emendationem, et negat ſolicitandam receptam. *labor.* Camp. *labar.* Jenſ. *laboro* cum edd. ante Burm. qui repoſuit noſtrum e Voſſ. 2. addicentibus MSS. meis. Locum geminum, quem deſignat, 10, 1, fruſtra quaero. *in eo videtur.* Sic Turic. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *v. i. e.* cf. § 2. item mox.

4. *ipſa illa.* Sic Turic. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Baſil. Reliqui *illa ipſa.* Camp. non notavi. cf. modo item § 10. *poſuit.* Guelf. *ponit.* placet fere, ob *ſit*, modo *aſſignat* quoque ſcribatur.

illa. Guelf. omittit. Goth. (tac. Geſn.) *ea.*

non ficta. Turic. Guelf. omittunt *non.* Soli. Guelf. *et* pro *ſed.*

5. *Utinamque lib.* Sic Turic. (a pr. manu) Guelf. Goth. (tac. Geſn., mire! cum ipſe, praeter ſilentium ſcriptorum, moneat ſimultates Ciceronum fratrum obſtare quo minus honorem aliquem a Quinto habitum credamus Marco) Camp. Tarv. cum Alm. Voſſ. 2. Andr. Pro *que* enclitico habent ſane *quae*

4. *in altercationibus.* cf. 2, 4, 28. Mox inſeram *in* ante *interrogandis.* cf. § 11.

dicta frigidius. Rectiſſime Lipſius loco modo citato, ipſius Ciceronis appellat excuſationem Verrin. 1, 46 „Quae „ego non commemorarem „(neque enim perfacete dicta, „neque porro hac ſeveritate „digna ſunt) niſi vos illud „vellem recordari, iſtius ne„quitiam et iniquitatem tum „in ore vulgi, atque in com„munibus proverbiis eſſe ver„ſatam.“

libertus ejus Tiro, aut alius quisquis fuit, qui tres hac de re libros edidit, parcius dictorum numero indulſiſſent, et plus judicii in eligendis, quam in congerendis ſtudii adhibuiſſent: minus objectus calumniantibus

Turic. Camp. ſed hoc non refert. A ſec. manu Turic. *Utinam q. libertus.* Reliqui *Utinam Quintus et l.* quod cum Mureto Varr. lectt. 19, 6. debebant ejicere editores. *Utinamque* vide 2, 10, 9. 6 Pro. 7.

aut alius. Turic. Guelf. *et a.* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. ſec. exc. Camp. Vix defendas hanc ſcripturam. Quod ſi enim praeter Tironem, ſed cum eo aliquis, ignotus Quintiliano, ferebatur edidiſſe hos libros, *alter* dicendum erat, non *alius.* Vide confuſa *et* atque *aut* 5, 10, 90.

objectus. Turic. *ablectus* cum Alm. (cf. § 3. 7.) ſed ille a ſec. manu *ab his locus.* Bodl. *objectus ab his locus* (modo recte excerpſerit Gibſ. nam *objectus* magnopere ſuſpicor abeſſe ab hoc Codice) cum Obr. *abjectus locus* Jenſ. cum edd. ante Ald. exc. Camp. *objectus locus* Ald. Baſil. Noſtram tuentur Guelf. Goth. Vall. (ref. Badio) Camp. *Abjicere* et *Objicere* con-

5. *Tiro — adhibuiſſent.* Etiam Macrobius (citante jam Regio) Saturn. 2, 1 „Cicero, „inquit, quantum in ea re va„luerit quis ignorat, qui vel „liberti ejus libros, quos is „de patroni jocis compoſuit, „quos quidam ipſius putant „eſſe, legere curavit?" Geſnerus de dictis Ciceronis ablegat ad Cic. ad Div. 7, 32. 9, 16. (collato Suetonii loco Caeſ. c. 56.) item ad Div. 15, 21. Pluralem *indulſiſſent — adhibuiſſent* poſt *aut* cf. ad 3, 8, 67. Malim tamen hic *indulſiſſet — adhibuiſſet* ob id, quod inſeritur, *edidit.* Ne Tironem quidem potuiſſe auctorem horum librorum eſſe, ſi indigna Cicerone admiſta fuerint, calidius pronunciare videtur Vavaſſor *de dictione ludicra* p. (Kappii) 342.

objectus. Proprie et cum vi dictum pro *expoſitus*, ut „*ob„jecti* fraudibus anni" Claud. rapt. Proſ. 3, 116. vid. Drakenb. ad Liv. 2, 58, 5. quanquam ibi textus habet ſenſum *defendendi*, exempla in nota *periclitandi*, qui eſt in noſtro loco. item ad 22, 34, 6. et Clav. Cic. Ern. h. v. Habet enim utramque poteſtatem verbum, prout refertur vel ad eos qui poſt *objectum hominem* ſunt collocati vel ad eos, qui adverſus eundem.

foret: qui tamen nunc quoque, ut in omni ejus ingenio, facilius, quod rejici, quam
6 quod adjici poſſit, invenient. Affert autem ſummam rei difficultatem, primum, quod ridiculum dictum plerumque falſum eſt, hoc ſemper humile; ſaepe eſt induſtria depravatum; praeterea nunquam honorificum. tum varia hominum judicia in eo, quod non ratione aliqua, ſed motu animi

funduntur, vid Drakenb. ad Liv. 34, 14, 8. Ex vulgata priorum edd. Burm. non male eruit *obj. jocis calumniantium*, quanquam deteriore ſententia, quam eſt noſtra, ſed Capperonnerio ſtulte reprehenſus. *locus* et *jocus* confuſa hic docet Burm. item Drakenb. ad Liv. 36, 14, 4.

quod rej. — quod adj. Sic Camp. Reliqui *quid — quid.* Recte, ſi pro *invenient*, eſſet *docebunt.* Guelf. ſecundo loco omittit pronomen, nec male.

6. *prim. quod.* Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *p. quia* cum edd. ante Bad. cf. 6, 2, 36. item mox.

falſum. Ruſc. (niſi forte abraſit aliquid manus male ſedula) *ſalſum* cum edd. ante Gibſ. quo acc. Rollin. Muretus Varr. lectt. 19, 6 noſtrum defendit. cf. 5, 10, 87. item hic § 18. Pro *falſum* conjicit *laſcivum* Dan. ille cf. 6, 2, 14.

hoc. Vallae liber *ac* ref. Badio, non *at*, ut eſt apud Burm.

eo quod. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Geſn. Bip. Reliqui *quia* cf. modo hac §. Sic Camp. *quia* § 14.

animi. Edd. poſt Baſil. ante Geſn. omittunt.

6. *hoc ſemper.* Nihili eſt pronomen h. l. nec adjuvat Capper. interpretans *eo, ideo.* Sed veriſſima emendatio Burmanni: *ad hoc* (cf. 3, 6, 53. 3, 5, 16. not. crit. item Telleri Ind. Salluſt. et Oudend. ad Sueton. Aug. c. 25.), cui tamen, pro *ſemper* ſcribenti *ſaepe*, nequaquam accedo. Geſneri quidem ratio *hoc* (ablat.) referentis ad *falſum*, quaſi *falſum* i. e. mendacium ſemper homine ingenuo indignum hic moneat Qu., omnium minime placet.

quodam, nescio an enarrabili, judicatur. Neque enim ab ullo satis explicari puto, 7
licet multi tentaverint, unde *risus*, qui non solum facto aliquo dictove, sed interdum quodam etiam corporis tactu,

enarrabili. Jens. *errabili* (cf. 1, 5, 33) quod Regius inveniebat. Tarv. *narabili.*

7. *enim ab.* — Sic Camp. cum Andr. (non Venet. ut ait Gibs.) *hab.* Turic. in quo idem latet (cf. 6, 1, 22.) ut exemplo in primis notabili ostendemus ad 9, 4, 140. Alm. *enim hoc ab* (cf. § 5. item mox h.) cum Ald. Reliqui *hoc ab.* Francius, conjiciens *expl. posse puto*, prodit, se, quid res sit, ignorare. *ris. qui.* Sic Turic. (a pr. manu) Jens. Tarv. cum edd. ante Gryph. exc. Camp. et Bad. pr. Quo acc. Capper. Gesn. eoque recentiores, item Muretus Varr. lectt. 19, 6 recte distinguens locum, *unde risus* referendo ad praecedentia. Reliqui *r. quidem.* In prima editione bonam esse scripturam falso narrat Gesn.

tactu. Turic. (quanquam nota subscripta, quasi *B* tollente) Guelf. Goth. Camp. Jens. Tarv. *tractu* cum Alm.

nescio an enarrabili. Fortiter reponendum censeo *n. an inenarrabili.* cf. 1, 5, 33. item 5, 4, 2. et hic § 26. Perit, in recepta, structura illa legitima et jam satis confirmata τῶν *nescio an*, quae vel mox (§ 8.) servatur. *enarrabilis* ubi sine negatione possit dici, ne comminisci quidem possum, (cf. 12, 10, 76.) certe nondum legi. Quod ad sententiam attinet recte jubet Gesnerus conferre Cic. de Orat. 2, 54. 58. docentem, quam difficile sit de facetiis disputare.

7. *quodam — tactu.* Titillationem designari agnoscunt Capper. et Gesn. qui apponunt locum Plinii 11, 38. Sect. 77. quem sua ex Aristotele mutuatum ostendit Harduinus. Hujus igitur verba subjiciemus περὶ ζώων μορίων l. 3. c. 10. pag. Sylb. 75. ὁ — γαργαλισμὸς γέλως ἐστί — συμβαίνειν δέ φασι, καὶ παρὰ (sic lego pro περὶ) τὰς ἐν τοῖς πολέμοις πληγὰς, εἰς τὸν τόπον τὸν περὶ τὰς φρένας, γέλωτα, διὰ τὴν ἐκ τῆς πληγῆς γινομένην θερμότητα. Adjicit Gesn. Nemesianum Ecl. 3, 29 ubi Bacchum Silenus „vocat ad risum *digito*." *Quodam — tactu* dixit, quoniam non omnis tactus est titillatio.

lacessitur. praeterea non una ratione moveri solet. neque enim acute tantum ac venuste,

Voss. 2 Gebhardi (ut videtur) MS. Vall. Bas. Gryph. (1536) Burm. Nostrum ex ingenio Regii solo profectum videtur, astipulante Mureto, qui nec ipse MS. nixus est, nisi forte illo, quem appellat Varr. lectt. 18, 20 in corrigendo prooemio hujus libri. *Tractum* astruere conatur Burm. locis Claudiani in Rufin. praef. v. 7. De 3 cons. Honor. 141; ubi *tractus* nihil aliud nisi spirae serpentum, paulo melius Ovidii ex Pont. 4, 15. locutione *trahere vultum*. Interpretatur „motum in-„decorum." Recte videntur obstare Capper. et Gesn. quorum hic *tractum* illum *facto* jam inesse monet, ut non debuerit seorsim memorari. Similem errorem habes 4, 2, 124. Sed 4, 4, 9 *jactu* male scribitur, quod et hic conjecit Francius, nullo, quantum video, emolumento.

lacessitur. Turic. *lascesscitur*. a sec. manu *lassescit*. Guelf. Camp. *accersitur*. Ald. *arcessitur* cum Colin. abesse verbum narrat Sichardus, a vetusto Codice, quem sibi missum ab Antonio Cassoviensi ex media fere Polonia, significat idem in praefatione. Nisi praegravaret Turic. auctoritas, amplecterer ego scripturam Guelf. *Lacessere* enim in re quacunque, quae non hostilis aut sit aut fingatur certe, usurpatum, nunc primum disco (neque enim Lucretiana exempla sufficiunt); sed est ingeniose sane dictum. Quod autem Burm. ait *arcessere* locum modo habere in frigidis jocis, longe petitis, nequaquam ei accedo. Virg. Aeneïd. 11, 254 hanc confusionem *arcessendi* et *lacessendi* invenit Burm. cf. et Heyn.

una ratione. Turic. Guelf. *ut narratione* cum Jens. Tarv. (hic quidem *narat*. per unam R) et edd. ante Ald. *ut ratione* Alm. (sed non credo recedere hunc a suo Turic. cf. hac § item § 8.) *una oratione* Camp. Nostram dant Goth. (quem falso veterem illam praeferre narrat Gesn.) Vall. et reliquae edd. ante Gesn. (nec dubito quin Voss. 2. etsi taceatur cf. 6, 2, 20.) qui suam *ut orat*. eruisse se ait ex Alm. interpretatur autem ita, ut *non* referat ad *explicari* hac sententia: „praeterea puto *non* „explicari, *ut* i. e. quo modo" cet. quam dure, dicere vix attinet. Hunc sequuntur Bip. Andr. Blass. Modo 6, 2, 30 *a*, quod solum offerretur, abiisse vidimus in *ut*; idem hic factum, unde *ut narrat*. extitit pro *una rat*. cf. et § 12.

solet. Turic. Camp. *soleat* cum Goth. (nisi forte cum

lacessitur. cf. not. crit.

ſed ſtulte, iracunde, timide dicta aut facta ridentur: ideoque anceps ejus rei ratio eſt, quod a *deriſu* non procul abeſt *riſus*. *Habet* 8
enim, ut Cicero dicit, *ſedem in deformitate aliqua et turpitudine:* quae cum in aliis
529 demonſtrantur, *urbanitas:* cum in ipſos dicentes recidunt, *ſtultitia* vocatur. Cum videatur autem res levis, et quae ab ſcurris, mimis, inſipientibus denique ſaepe moveatur; tamen habet vim neſcio an imperioſiſſi-

Geſn. dormitavi) et edd. ante Bad. quo acc. Geſn. et recentiores. Noſtrum Vall. *ſolent*. Guelf. Recte Badius fauſtam appellat Regii divinationem (is enim conjiciendo effecerat *una rat.* ex *ut narrat.*, mira verecundia uſus in ſuadendo) modo pro *ſoleat* reſtituerit *ſolet*. Poteſt dici conjunctivus invectus ab iis, qui jam corrupiſſent *ut*. Pendere tamen etiam poteſt a *qui* poſt *riſus*, modo et *laceſſatur* legamus, quod ipſum ſuadet Regius. *aut facta*. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *ac f.* cum edd. ante Baſ.

8. *ipſos dicentes*. Sic Turic. Guelf. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. (niſi quod *dicentis*, et Turic. a pr. manu *ipſo*, Alm. *ipſe* cf. § 7. item mox). Reliqui *ipſum dicentem*.

videatur. Goth. (tac. Geſn.) *videtur* cum Vall. Voſſ. 2. cf. modo § 7. *ab*. Sic Turic. Guelf. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. et edd. ante Bad. Reliqui *a*.

mimis. Turic. *munus*, a ſec. manu *minus*. Camp. *nimis*. cf. § 3. Cod. Gebh. *inſipientibus*. Turic. *inſpicientibus* cum Alm. cf. hac §. item § 9.

tamen. Turic. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *tum* cum Voſſ. 2.

ſed ſtulte. Suſpicor intercidiſſe *et*. Quanquam ſaepe hoc omitti docet Drakenb. ad Liv. 2, 6, 1. et Oudend. ad Suet. Caeſ. c. 14 extr., nos ad 4, 2, 130. 5, 11, 18. 6, 3, 48. et vere omittitur modo 6, 2, 36 et mox § 12. in omnibus libris.

8. *Cicero*. De Orat. 2, 28. Similis eſt Ariſtotelis finitio, Poetic. c. 5. p. Buhl. 205. τὸ — γελοῖόν ἐστιν ἁμάρτημά τι καὶ αἶσχος ἀνώδυνον οὐ φθαρτικόν.

mam, et cui repugnari minime poteſt.
9 erumpit enim invitis ſaepe: nec vultus modo ac vocis exprimit confeſſionem, ſed totum corpus vi ſua concutit. Rerum autem ſaepe (ut dixi) maximarum momenta vertit ut cum odium iramque frequentiſſime frangat.
10 Documento ſunt juvenes Tarentini: qui

Vall. *cum* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Ald. Correxit Regius.

9. *enim.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *etiam* cum Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Bad. Noſtra eſt e conjectura Regii (leniſſima cf. 6, 1, 24.) quam expreſſit Bad. Reliquae *enim etiam.* *invitis.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *invitus* cum Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. Correxit Regius. Alm. dare *enim etiam invito* non credo cf. § 8 item mox. *ſaepe: nec.* Turic. Guelf. Camp. inſerunt *nec fultus ope* cum Alm. et edd. ante Burm. exc. Ald. Gryph. (1536) Colin. Vidov. Scribunt Guelf. Camp. Voſſ. *fulctus.* Goth. *fluctus* (niſi forte erravimus) Alm. *vultus* (quod tamen non credo cf. modo, item § 14). Muretus l. c. eleganter, ut ſemper, „Barbara" ait „quaedam enunciatio effecerat, „ut *nec fultus* pro *nec vultus* ſcriberetur. Quae corrupta ſcriptu- „ra fulta eſt poſtea ope alicujus, qui de ſuo addidit illud *ope.* „Sic ſaepe *feritas* invaſit in locum *veritatis*, *fenus* in locum „*Veneris*; aliaque ad eundem modum." cf. Drakenb. ad Liv. 21, 2, 4. *nec vultus.* Turic. Guelf. *n. vultum* cum Alm. Sed Goth. (tac. Geſn.) *non v.*

ſaepe omittit Camp. *ut cum.* Sic Turic. Obr. Reliqui omittunt *ut.*

10. *Tarentini.* Turic. (a pr. manu) *ſtarent iniqui.*

9. *erumpit — invitis.* Ponit Geſnerus geminum Ciceronis locum l. c. „Ita repente erum- „pit — oculos occupat."

ut dixi. Non habeo demonſtrare locum. Securi tranſeunt interpretes. Omiſit (ſic melius) Gedoynus. An memoria lapſus Qu. credebat hoc ſe alicubi monuiſſe? cf. 5, 11, 26.

ut cum. cf. 6, 1, 51.

10. *juvenes Tarentini.* „Nar- „rat Val. Max. 5, 1, 3 ex- „tern." (citatus jam Regio) „et Plut. in Pyrrho" (Tur-

multa de rege Pyrrho ſecurius inter coenam locuti, cum rationem facti repoſcerentur, et neque negari res, neque defendi poſſet, riſu ſunt et opportuno ioco elapſi. Namque unus ex his, *Immo*, inquit, *niſi lagena defeciſſet, occidiſſemus te:* eaque urbanitate tota eſt invidia criminis diſſoluta. Verum 11
hoc, quidquid eſt, ut non auſim dicere carere omnino arte; quia nonnullam obſervationem habet, ſuntque ad id pertinentia et a Graecis et a Latinis compoſita praecepta:

10. *rege Pyrrho.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *P. r.* cf. § 4. 12. *repoſcerentur.* Turic. (a pr. manu) *res poſcerentur.* Jenſ. (tac. Geſn.) *repoſceret* cum edd. ante Ald.

11. *omnino.* Sic et Camp. cum MSS. ut volebat Regius pro *omni* edd. a Jenſ. ante Ald. *nonnull.* Turic. (a ſec. manu) Guelf. omittunt *non* cum edd. poſt Camp. ante Ald. Correxit Regius.

nebo, p. 387. E). „Sed multo argutius noſter" (cf. 1, 9, 5). „Ille *Niſi vinum nobis defeciſſet, iſta quae tibi relata ſunt, prae iis, quae de te locuturi eramus, luſus ac jocus fuiſſent.* Hic Πλείονα δ' ἂν τούτων εἰρήκειμεν, εἰ πλείων παρῆν οἶνος ἡμῖν. „Si vitam Plutarchi et Maximi miles, Fabianus profecto inſuper aureum tripoda meruit." Geſnerus.

11. *compoſita praecepta.* Cic. de Orat. 2, 54 „Itaque cum quosdam Graecos inſcriptos libros eſſe vidiſſem de ridiculis, nonnullam in ſpem veneram, poſſe me aliquid ex iſtis diſcere." Ariſtotelis quidem de ridiculis praecepta temporum injuria nobis invidit vid. Ariſt. Rhet. 1, 11, 29. 3, 18, 7. etiam Theophraſti liber περὶ γελοίου intercidit. Rhetores, qui aliquid de riſu ſcripſerint, recenſet Vavaſſor *de ludicra dictione* Sect. 3. c. 1. p. (Kappii) 257—270. Sed obiter illi plerique; et credibile eſt in *artibus*, quibus caremus, hunc locum de induſtria tractatum, velut in Gorgiae prodente Ariſtotele l. c. cf. noſtr. § 22. Ariſtotelis doctrinam de εὐτραπελίᾳ propoſitam in Ethic. Nic. 2, 7 demonſtrat Schnei-

ita plane assirmo, praecipue positum esse *in*
12 *natura* et *in occasione*. Porro *natura* non tantum in hoc valet, ut acutior quis atque habilior sit ad inveniendum (nam id sane doctrina possit augeri): sed inest proprius quibusdam decor in habitu ac vultu, ut eadem illa minus, alio dicente, urbana esse
13 videantur. *Occasioni* vero et in rebus est

in occ. Praepositionem habent et Turic. Guelf. Goth. Omittunt Camp. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Burm. exc. Bad. Bas. cf. 6, 1, 23. hic § 27. Simile modo duplex *a* in omnibus libris.

12. *possit.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Jens. Tarv. Reliqui *posset*. Reposuit Regius, male cf. 1, 8. 5. nisi forte ejus mutatio spectabat ad § 10 ubi sane corrupte in Goth. (tac. Gesn.) *def. possit.* cf. 4, 2, 128. Aptius hic quidem fuerit *potest*, quod reponere h. l. ne ipsum quidem durum. cf. 4, 5, 11. *proprius — hab.* Turic. *propius quibus deorum in hab.* a sec. manu: *proprius quibus decorum hab.* Guelf. *propria vis de eorum hab.* Jens. *p. q. d. h.* cum edd. ante Ald. ubi Regius desiderat *in*. Camp. nostrum.

ac vultu. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *atque v.*

ut ead. Turic. Guelf. omittunt *ut* ob *u* antecedens cf. § 7. *alio — videantur.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. (nisi quod hic *esse vid. urb.*) cum Voss. 2. Reliqui *d. a. v. u. e.* (cf. § 10. 17). Quare deseruerit Ciceronem? 10, 2, 18.

13. *Occasioni.* Turic. Guelf. *Occasio* cum Alm. Reliqui Codd. silentur. Equidem video dativum esse in Goth. cui

derus ad Demetr. p. 153. quo adde indicante etiam mox (§ 18) Almelovenio 4. 8. Magna Moral. 1, 31. Ethic. Eudem. 37. Sed juvabit audire Schneiderum de consuetudine loquendi in hoc genere disputantem l. c. Eleganter, sed respiciens modo ad pronunciationem, praecipit de *jocatione* Cornif. ad Herenn. 3, 13. 14. Marsi (vid. hic § 102.) liber intercidit. Huc trahas Athenodori quoque opus. cf. 2, 17, 15.

12. *possit.* cf. not. crit.

13. *Occasioni — prior.* In tanta, quae est hujus loci,

tanta vis, ut saepe adjuti ea non indocti modo, sed etiam rustici salse dicant in eum,

socios ultro assigno Voss. 2. Vall. (cf. § 8). Sed eorum vix majorem auctoritatem agnosco quam Camp. qui et ipse *occasioni* cum tot edd. cf. 5, 13, 19.

rustici salse. Turic. Guelf. *rusticis ai se.* Ille a sec. manu *rusticis adesse.* Levis error, in quo recepta illa latet.

dicant in eum. Turic. Guelf. Camp. *d. et in eo* cum Voss. 2. et edd. ante Bad. sec. qui *d. et in eum.* Basil. *d. ut eum* ex conjectura Regii. Mox Gryph. *d. in eum* cum reliquis edd. ubi *et* perquam leviter expungitur. Neutrum genus esse in *eo*, apparet oppositis *et in rebus.* Quod si enim masculinum esset, quo referretur *quisquis*, dicturus erat Qu. „et in „*rebus*, et in *persona.*“ Goth. dare *d. in* omisso pronomine et Gesnero dicenti et mihi silenti credo, quanquam obstat gemellus ille Voss. 2. cf. 6, 2, 20.

corruptela id unum relinquitur ut probabilem scripturam, utut erutam e MSS. (vid. not. crit.) communicemus cum lectore: „Occasio vero et in „rebus est tanta“ (hic *vis* omitto de conjectura) „ ut — „dicant, et in eo, *quid*“ (conj. pro *quis*) „*aliquis*“ (conj. pro *aliquid*) „dixerit „prior.“ Facile apparet alienissima illa *et in rebus* hac constitutione defendi et in aliquo dignitatis loco poni, dum referuntur ad *et in eo.* Est enim occasio aut in rebus, aut in dicto alicujus priore. Quis autem tulerit „occasioni et *in* „rebus?“ ubi saltem *in* debebat omitti, etsi vel sic *rebus* vilissimum fuerit et plane otiosum. Sed displicet, quod, in illa partitione, prior species non nuda proponitur, sed adjunctis istis: *tanta ut* cet. Hoc ut vitetur paulo licentius ita poterit scribi: „Occasio — est (*cujus*“ [hoc additur de conjectura] „tanta „vis ut — d.) et in eo“ cet. Levior illa (et lenis profecto) mutatio τῶν *quid* et *aliquis* eo commendatur quod non celeritate dicendi certatur, cujusmodi sententia inest istis: *quis aliquid d. prior*, verum artificio et felicitate apprehendendi id, quodcunque forte fortuna aliquis dixerit prior. Eo enim prorsus ducunt quae protinus inferuntur: *Sunt enim* cet. Recte autem Regius huc advocat locum Ciceronis de Orat. 2, 56 extr. „Omnino probabiliora sunt „quae lacessiti dicimus quam „quae priores.“

quisquis aliquid dixerit prior. Sunt enim longe venuſtiora omnia in reſpondendo,
14 quam in provocando. Accedit difficultati, quod ejus rei nulla exercitatio eſt, nulli praeceptores. Utique in conviviis et ſermonibus multi dicaces; ſed, quia in hoc uſu quotidiano proficimus. Oratoria urbanitas rara, nec ex parte propria, ſed ad hanc conſuetu-
15 dinem commendata. Nihil autem vetabat

quisquis. Turic. *quis* cum Jenſ. Loc. Ven. Ruſc. Baſ. quod inveniebat et Regius. A ſec. manu ille noſtrum et hoc Camp. Tarv. cum reliquis. Badius prior *cui* de conjectura.

dixerit. Jenſ. (tac. Geſn.) *dicitur* cum Loc. Ven. Ruſc. Bad. pr. quanquam Vall. nobiſcum facit.

14. *ſed quia.* Turic. (a pr. manu) omittit *ſed* cum Alm. probante Burm. *Sed* a librariis addi oſtendit Drakenb. ad Liv. 6, 22, 8. Hanc originem veriorem cenſeo, quanquam et literae *ces* praecedentes parere potuerint errorem cf. eundem ad 7, 41, 5. et hic § 28. item 4, 2, 70.

parte. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Bodl. Bal. Alm. Andr. Reliqui *arte.* cf. not. ex.

commendata. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Reliqui *accommodata*, ex conjectura Aldi ut ſuſpicor. Non dubito quin nobiſcum faciat Alm. quanquam non memoratus cf. § 9. 19.

15. *vetabat.* Goth. *vetabit*, ut conjecit et recepit (in pr.) Badius. Male, vel ob *fingerentur* imperfectum (cf. 6 Pro. 16). Sed Voſſ. 2 *vetebat.*

14. *ſed quia.* Melius ſane abfuerit *ſed.* cf. not. crit. Sic et Gedoynus.

ex parte propria. Sua cauſa, quaſi aliquid conducat oratori. *Pars* dictum pro *ſpecie*, *genere.* cf. 2, 18, 5.

ad hanc conſuetudinem. „Conviviorum ſcilicet et ſermonum, de qua paulo ante „dixit." Rollinus.

commendata. a rhetoribus in ſcholis, quos protinus notat male jocos ex *materiis* ſuis proſcribentes. Hoc enim eſt in imperfecto iſto *vetabat.* cf. 2, 10, 9.

et componi materias in hoc idoneas, ut con-
troverſiae permixtis ſalibus fingerentur: vel
res proponi ſingulas ad juvenum talem exer-
citationem. Quin illae ipſae, quae *Dicta* 16
531 ſunt, ac vocantur, quas certis diebus feſtae
licentiae dicere ſolebamus, ſi paulum adhi-

materias. Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) *materies.* Male. cf. 2, 10, 4 et tot locis. Guelf. omittit *in hoc idoneus.*

ſalibus. Turic. (a ſec. manu) *talibus.* Guelf. *tabulis.*

16. *Quin — vocantur.* Turic. Guelf. Camp. *Q. ipſae illae dictae ſunt a. v.* Goth. (tac. Geſn.) *Q. illae ipſae dictae ſunt a. v.* cum Voſſ. 2. Alm. (?) Tarv. Ald. *Q. illae ipſae quae dictae ſ. a. v.* Vall. (?) et Bad. pr. Noſtrum in Jenſoniana prima.

dicere. Omittunt hoc Turic. Guelf. cum Alm. *dare* Camp. Juvat integram protaſin apponere, qualis legitur in vetuſtiſſimis Codd., quo manifeſtior ſit difficultas loci. „Quin ipſae illae dictae ſunt ac vocantur, quas certis diebus „feſtae licentiae ſolebamus." *Dicere* illud novitium eſſe, quanquam in uno meorum Codd. poſitum, vel hoc apparet, quod pro eodem eſt *dare* in Camp., quo fluctuatio librariorum indicatur (cf. 5, 13, 19). Etiam *quae* relativum poſt *dictae* a ſinceris libris abeſt. In recepta neutrum *dicta* nullis machinis ſtructurae inferi poteſt, et rectiſſime Badius „Quaeram" ait „ab eo" (Regio) „quid demonſtrent illa pronomina *illae* „*ipſae*, cum nullum ſubſtantivum ſignificans rem demonſtra- „tam addatur, niſi *dictae* legantur." In Vallenſis margine ad *dictae* annotatum eſt: *dictae ſive dicteriae.* Inauditum ſane feminini generis ſubſtantivum, ſi tamen ſincerum poſſit probari, magnopere ſubventum fuerit loco. Duriſſimum enim tot vocabula mutare: *ipſa illa dicta — quae*, ubi nulla erroris occaſio oſtenditur. Atqui hoc ſaltem fieri debebat in recepta. Deinde quid illud eſt: „dicta *ſunt* ac *vocantur?*"

15. *et componi.* Quidni *vel* pro *et?* (cf. not. crit. ad 4, 3, 12). Opponuntur enim *componi* et *ſingulas.* Niſi forte expunxeris *et.*

16. *Quin illae — ſolebamus.* Etiam hic ad nott. criticas lectorem amandare cogimur.

bita ratione fingerentur, aut aliquid in his ferium quoque esset admixtum, plurimum

Anne igitur nomen, quod ajunt, et omen habent *dicta* illa? Sed quod tandem comminiscar *dictum*, quod *vocetur* quidem neque *sit* tamen? cf. § 109. Apage frigus istud plus quam puerile. Porro *dicta dicere* quam sit elegans, alii viderint. Sed hoc ne in Codd. quidem. Quare autem *solebamus?* Num igitur jam non sit idem? Praeteriti ratio potest esse in eo, quod vel consuetudo tangatur, quae fuerit Quintiliani et condiscipulorum in scholis (velut 1, 5, 23. 24. 1, 10, 39. 5, 12, 17.) vel mos antiquus Romanorum jam abolitus, ubi tamen perfectum aptius (velut 3, 10, 1. 6, 1, 35). Neutrum huc pertinet, cum Saturnalia et *libertas* illa *Decembris* (Hor. Serm. 2, 7, 4) procul dubio respiciatur in istis *certis diebus festae licentiae*, quae nec scholarum erant (nam feriae isto tempore) nec abolita Quintiliani aetate. In tanta obscuritate, magis, ut aliquam tamen sententiam dispiceremus, quam ad restituendam Quintiliani manum, *sunt ac* et *solebamus* mutare aggressus sum. Ex illo fecerim *sicut*, ex hoc *serebamus*. Aegre, fateor, quisquam admittet illam corruptelam; in hac emendatione scrupulum eundem inveniet, quem tetigimus, temporis praeteriti. Hoc quidem ita amoliri posse videaris, si dicas juvenum modo fuisse hosce jocos in Saturnalibus, quos se quoque olim agitare meminerit Qu. Sed equidem praeteritum ab eo probatum censeo, qui *fingerentur* et *poterant* male interpretaretur, quasi de praesenti non dicta. Quare si quid licentius grassari permittatur, scribemus ita: „Quin ipsae illae „(*dictae sententiae* vocantur) quas c. d. f. l. *jaculamur*." *dictas sententias* vulgo esse appellatas hasce in Saturnalibus jocationes, gratis sumo, neque aliunde, quam ex hoc ipso loco, didici. Eodem redit, si pro *sunt ac* scribis *sicut*; ubi *dictae* appellabuntur eaedem, in quo facilior sane est structura „*dictae* (sicut „vocantur)." Nisi forte censes, huic voci *dictae* aliquod praesidium esse in glossa illa Vall. *Jaculamur* aptissimum fuerit verbum. cf. § 42. 43. 9, 2, 79. ubi recte Burm. ablegat ad Petron. c. 109. C in L, in B abire L, etsi exemplis docet Morelius Elém. de Critique p. 93. 140. 141., despero tamen quenquam tantae mutationi conciliatum iri, nisi casus advocetur, verus ille ex machina Deus, omniumque emendationum, ingenio carentium, vindex praesentissimus. Potuit enim sane *casu* librarius scribere *solebamus* pro *jaculamur*.

poterant utilitatis afferre: quae nunc juvenum, vel ſibi ludentium exercitatio eſt. Pluribus autem nominibus in eadem re vulgo 17 utimur: quae tamen ſi diducas, ſuam quandam propriam vim oſtendent. Nam et *urbanitas* dicitur: qua quidem ſignificari video ſermonem praeferentem in verbis et ſono et uſu proprium quendam guſtum Urbis, et ſumtam ex converſatione

poterant. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Loc. Venet. Rufc. Obr. Gefn. Bip. *poterat* Jenſ. Tarv. Ald. Reliqui *poterunt.* Male.

17. *diducas.* Sic Turic. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Vall. Loc. et edd. ante Geſn. Reliqui *deducas.* Correxit Regius.

quand. propr. Ita Turic. Guelf. Camp. Reliqui *p. q.* cf. § 12. item § 18. *praeferentem.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Vall. et edd. ante Baſil. exc. Ald. *praeſentem* Goth. Voſſ. 2. (cf. 6, 2, 21). Reliqui *ſe* inſerunt; ſuadente Regio, Badio iterum refragante. cf. 6, 2, 14.

ſono. Turic. *ſoſo*, a ſec. manu *ſeſe*, cui aſcribitur: *vel ex arte.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *arte.* Mirum gloſſema! *guſtum.* Camp. *geſtum* cum Goth. Vall.

vel — *ludentium.* Ambiguum eſt *vel.* Aut dirimit enim *ludentes* a juvenibus, aut valet *adeo*, quod ſic interpretaberis: etiam tum, cum nihil aliud niſi cet. Quid ſit „*ſibi* ludere“ vix dicam. An nullo alio teſte, magiſtro non moderante? Sed fortaſſe nihil aliud niſi *inter ſe. Nunc* non ad aetatem eam refero, qua ſcribit Fabius, ſed oppono deſideratis iſtis: *ſi fingerentur*, *ſi eſſet*, quomodo dicimus: „melius abeſſet; *nunc* „ita intelligimus.“

17. *diducas* „i. e. ſepares.“ Regius. Si quis ſynonymiam hanc ſedulo diſcernat, differentiae apparebunt.

converſatione. Vocabulum hoc, L. Senecae in primis frequentatum, jam Trogo adhibitum docet ſummus Ruhnkenius ad Vellej. 2, 102, 5 ubi locus Gronovii in Obſerv. demonſtratus, eſt p. 631 ed. Platn. vid. noſtr. 1, 2, 4. Declam. p. (Bip.) 3, 17. 4, 149. Dial. de Oratt. c. 9. Seneca Epiſt. 108 p. (Bip.) 55. „non ſolum ſtudentes,

non sit immodicus, affert aliquid propriae voluptatis: ita hi quoque in dicendo habent quiddam, quod nobis faciat audiendi sitim. *Facetum* quoque non tantum circa ridicula
20 opinor consistere. Neque enim diceret Horatius, *facetum carminis genus natura* 535
concessum esse Virgilio. Decoris hanc magis, et excultae cujusdam elegantiae appellationem puto. Ideoque in epistolis Cicero haec Bruti refert verba, *Nae illi sunt pedes*

habent. Guelf. *habet.* *sitim.* Turic. a pr. manu *sit In.* Unde est profecto quod mox Camp. *Infacetum.*

20. *Horatius.* Turic. (a pr. manu) *oratus.* Goth. (tac. Gesn.) Camp. *oratius;* ut mox *oratiano* Turic. Camp.

carminis. Turic. (a pr. manu) *cato minus* cum Alm. Ille a sec. *catoni* et sic Guelf. cum Goth. Voss. 2. *catoni minus* Camp. *catonis* Jens. et edd. ante Ald. Nostrum Vall. non *cautionis* ut narrat Burm. Regius *orationis* reponere suasit. Equidem suspicanti Burmanno respondeam, nihil nisi receptam latere. *Nae illi.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (de *ne* tac. Gesn.) *ne ulli* cum Voss. 2. et edd. ante Stoer. itemque edd. Ciceronis. *ne ullo* Andr. Sich. Potest recepta videri commoda veteris scripturae emendatio, auctore incerto. Scriptura τοῦ *nae* semper per E solum tenenda, docente Laerno

sales pro *hi;* non leni emendatione. Burmanno displicet tam brevi geminatum *tamen.* Rectissime; etiam propter logicam. Equidem praeterea quid sibi velit *sane* illo loco, si interroger, obmutescam. His igitur vocabulis diffisus rescribere malim: *Sales enim — habent.* Peccatum fuit similiter in loco Ciceronis, modo citato, Orat. c. 26. ubi *sanum* pro *salsum* male praetulit Lambinus ex uno codice. cf. turbatum in eodem vocabulo § 15. *Audiendi sitis* quam egregie dicta sit, quenquam docere non attinet.

20. *Horatius.* Sat. 1, 10, 44. 45.

Cicero in epistolis. Locus inter fragmenta relatus, apud Ernest. p. 1067. Malim *paeno ingrediendi.*

faceti, *ac deliciis ingredienti molles.* Quod convenit cum illo Horatiano, *molle atque facetum Virgilio.* *Jocum* vero accipimus, 21 quod est contrarium serio. Nam et fingere,

ad Terent. Andr. prol. 17. cf. Heusing. ad Cic. de Off. 2, 21, 16. Cort. ad Sall. Cat. 52, 27.

faceti. Turic. (a pr. manu) *facti* cum Alm. (cf. § 19. item § 26). vid. § 37.

molles. Turic. (a pr. manu) Camp. *mollis.* Jens. *mollius* cum edd. ante Stoer. quo acc. Ciceronis fragmenta. Badius Ascensius (referente Burmanno: nec scio ubi, neque enim in edd. quas confero) conjecit *delicatius ingrediente molles*, probante Burmanno, me, quare praestet, parum assequente, nisi voluit *ingredienti.*

Quod convenit — Virgilio. Non erat quod hisce uncos apponeret, tanquam glossemati, Gesnerus, male repetitos illos a Bipontinis. Camp. *Quia — V.* cf. § 6.

21. *vero acc.* Camp. inserit *id*, non male.

et fing. Turic. Camp. *effing.*

21. *Nam et fingere.* Hisce improbatio, nisi fallor, inest ejus, quod modo fieri dicebat. Est autem talis fere in omnibus, quae hic recensentur, vocabulis. Sed particula *nam*, quamvis in omnes partes versata, nondum scio quid faciam. Id quidem unicuique manifestum esse puto, *serium* a Romanis non, ut a nobis, opponi etiam *ficto*, sed soli *ridiculo.* Quod plurima veterum loca ostendunt, velut hic apud nostrum § 106. 108. 9, 2, 14. Sic 1, 2, 1 „discere *serio*" non est *vere*, *non dissimulate*, sed *severe*, *citra lusum* (cf. 1, 1, 20). *Jocus* autem potest esse vel in *seriis* i. e. ubi non ridetur. Ejusmodi est *terrere* in primis. Ergo aliud hic dicit Qu. ac modo accipi narrabat. Hoccine autem induci potest per *nam?* Subaudiendum in proximis fuerit *male, parum recte*, ad illud *accipimus.* Sed nimia ista durities. *vero* etiam, post *Jocum*, languet et jacet ne levissimam quidam habens oppositionem. Malim *vulgo*, ut § 17. item § 18. *in consuetudine.* Neque tamen vel sic, etsi improbatio paulo sit manifestior, *Nam* recte dici, nullo alio interjecto, mihi persuadeo. *Et* ante *fingere* in primis necessarium, quod valet *etiam*, quo ostenditur, non solum *risum* contineri *joco.*

et terrere, et promittere interim jocus eſt. *Dicacitas* ſine dubio a dicendo, quod eſt omni generi commune, ducta eſt: proprie tamen ſignificat ſermonem cum riſu aliquos inceſſentem. Ideo Demoſthenem *urbanum* fuiſſe dicunt, *dicacem* negant.
22 Proprium autem materiae, de qua nunc loquimur, eſt *ridiculum:* ideoque haec tota diſputatio a Graecis περὶ γελοίου inſcribitur. Ejus prima diviſio traditur eadem, quae eſt omnis orationis, ut ſit poſitum *in rebus*, aut *in verbis*. Uſus autem maxime ſimplex.
23 Aut enim *ex aliis* riſum petimus, aut *ex*

quod eſt. Turic. (a ſec. manu) *quae ex.* Camp. addit *ex.* Edd. a Jenſ. ad Ald. *quae e.* *ducta.* Goth. (tac. Geſn.) *dicta.* *aliquos.* Baſil. Stoer. Chouet. Leid. *aliquo.* Reſtituit Gibſ. cum magno ſtrepitu, „reliquos" malam ſcripturam dare narrans, quod Burm. reſinxit „*nonnulli.*" cf. 15, 13, 9.

22. *περὶ γελοίου inſcr.* Turic. τερι cελοιουιν *ſcr.* a ſec. manu *peri ſologion inſcr.* Camp. περιcτολογια *ſcr.* Goth. περισσολογια *inſcr.* Voſſ. 2. Περισσολόγου *inſcr.* περιίσολόγια. Vix credo. Jenſ. Tarv. lacunam. Reliquae ante Ald. περι γελιου. *Ejus prima.* Turic. *enim pr.*, a ſec. manu *etenim pr.* et ſic Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui *et enim ſuprema*, unde apparet origo vitii, quod correxit Regius.

23. *ſimpl. Aut.* Turic. Camp. inſerunt *In.* cum Alm. mire, natum tamen credo ex litera *I* in *mediis* male accepta; quanquam Camp. transponit *med. reb.*

21. *urbanum — dicacem;* velut Cicero cf. § 2.

22. *quae eſt omnis orationis* cf. 3, 5, 1. Sic modo § 21 *omni generi* i. e. dicendi. Mox inter *poſitum* et *in* inſerit *aut* Goth. (tac. Geſn.) ſolus, ſed valde in tempore.

maxime ſimplex. Geſnerus pro *ſimplex* emendat *triplex*, aptiſſime et aliquanto ultra Francium, qui pro *maxime*

nobis, aut *ex rebus* mediis. *Aliena* aut *reprehendimus*, aut *refutamus*, aut *elevamus*, aut *repercutimus*, aut *eludimus*. *Noſtra*, *ridicule indicamus*, et, ut verbo Ciceronis utar, dicimus aliqua *ſubabſurda*. Namque eadem, quae, ſi imprudentibus excidant, *ſtulta* ſunt; ſi ſimulamus, *venuſta* creduntur. Tertium eſt genus, ut idem dicit, in 24
decipiendis expectationibus, dictis aliter acci-
54 piendis, ceteriſque, quae neutram perſonam contingunt, ideoque a me *media* dicuntur. Item *ridicula* aut facimus, aut dicimus. 25

aut repr. Turic. Guelf. Camp. *autem r.* cum Goth. Alm. Voſſ. 2. Jenſ. Tarv. Correxit Regius. Verbum Turic. Guelf. dant *reprendimus*. *ridicule.* Recepi conjecturam Regii ex Cicerone petitam cum Aldo, Colinaeo, Pearcio ad Cic. Reliqui *ridicula*.

24. *ceteriſque.* Turic. pr. manus omittit *que*. cf. 5, 11, 12.

25. *aut. fac. aut dic.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. Quo acc. Obr. Reliqui *a. d. a. f.* cf. § 18. item mox.

reſcribi malit *minime*, probante Capper. Uſum adverbii cum numerali, graeciſſantem, non capiebat librarius. cf. Viger. ed. Zeun. p. 405. item Hemſterhuſ. ad Lucian. Bip. Vol. 1. p. 303. cf. 5, 14, 5. *maxime quinque.* Vulgata ſtare nequit. Aſcriptum in Ruſc., excuſum in Bad. utriusque margine: *maximi triplex*.

23. *mediis.* Hoc quid ſit, mox ipſe interpretatur § 24. extr.

verbo Ciceronis. De Orat. 2, 71. Sed totus ille locus noſtra ſcribenti Qu. obverſabatur. Inde enim alia quoque mutuatus eſt ut *ridicule indicamus*, *decipiendis expectationibus*. Obſcurius tamen loquitur Qu. dum, pro Ciceronis *naturis aliorum*, *ipſorum*, dicit *Aliena*, *noſtra*. cf. et noſtr. 1, 5, 65.

ſtulta — *venuſta.* Par ratio ſoloecismi et ſchematis 1, 5, 53.

Facto risus conciliatur, interim admixta gravitate: ut M. Coelius praetor, cum sellam ejus curulem consul Isauricus fregisset, alteram posuit loris intentam; dicebatur autem consul a patre flagris aliquando caesus: interim sine respectu pudoris, ut in illa *pyxide Coeliana*, quod neque oratori, neque

Facto — conc. Turic. *factoribus c.*, a sec. manu *factis c.* et sic Guelf. *Factis r. c.* Camp.

Coelius. Turic. Guelf. Camp. *Caecilius* cum Goth. Bodl. Andr. et edd. ante Gryph. exc. (mire) Loc. Ven. Rusc. Error idem mox commissus § hac, ut et apud Dionem et Livium vid. Drakenb. ad Epit. l. 111. et Ruhnk. ad Vell. 2, 68. 1. p. 38. item nos in praef. p. 38, quod praesumserat Funcc. de imminenti senect. L. L. p. 350. Praenomen auctore Camp. una litera scripsi, reliqui integrum. cf. 6, 1, 35.

Isauricus. Guelf. *Isaurus*

consul a patre. Sic Turic. (a prima quidem manu: *consunt a pr.*) Camp. et edd. ante Gryph. Reliqui *cos.*

flagris aliquando caes. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Reliqui *a. c. f.* cf. hac § item mox.

pyxide. Turic. *puxide.* a sec. manu *apodixe* cum Jens. Tarv. verum dant Camp. et Guelf. nisi quod hic *i* pro *y*. Goth. *pypside.* Voss. 2. *pyside.* Correxit Regius.

Coeliana. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Tarv. *Caeciliana.*

25. *M. Coelius.* Hujus (cf. 4, 2, 123.) praetoris cum P. Servilio Vatia Isaurico, filio, consule contentiones celebres fuerunt, de quibus prodita veteribus scite, ut cetera, coagmentavit Freinshemius in Suppl. libri Liviani, ubi et hancce historiam ponit (c. 20.), a nemine, quod sciam, praeter Quintilianum, memoratam; quanquam sellam Coelii, plebem novarum tabularum promissione lactantis, ab Isaurico fractam etiam Dio refert. l. 42. p. Reim. 319, 53. Accidit hoc A. U. C. 706 Caesare II. et P. Servilio Coss. superstite consulis patre, qui nonagenarius mortuus est A. U. C. 710 C. Julio Caesare V, mox Dolabella, et M. Antonio Coss. quo ipso anno Caesar est interfectus. Hunc cum filio confudit Reimarus ad Dion. l. 45. p. 430. cf. et § 48.

pyxide Coeliana. vid. Cic. pro Coelio c. 25 — 29. Sed ut jocum impudicum assequa-

ulli viro gravi conveniat. Idem autem de 26
vultu gestuque ridiculo dictum sit: in quibus est quidem summa gratia, sed major, cum captare risum non videntur. nihil enim est his, quae sicut *salsa* dicuntur, insulsius.

ulli. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *ullo.*

viro gr. Sic Turic. Camp. Reliqui *g. v.* cf. modo, item § 26.

26. *de vultu.* Turic. Guelf. *sed v.* Goth. (tac. Gesn.) *si v.* cum Voss. 2. Vall. et edd. ante Stoer. exc. Camp. Tarv. Ald. Bas. *summa.* Goth. omittit cum Vall. Possit placere omissio ob id quod sequitur *major*, sed malim reponere *sua*, ubi fortasse expungas *in* post *sit.* Modo *est* om. Camp.

major cum. Turic. *m. eum* cum Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *majorem* Guelf. Camp. cum Goth. Vall.

videntur. Turic. *videtur* cum Alm. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Bad. exc. Camp. *est his — insulsius.* Turic. *estis quae dicunt salsa dicuntur insullius* cum Goth. 2. et Camp. nisi quod hi *est his* et *insulsius*, unde optime nostram scripturam eruit Gesnerus, nec tamen recepit. Mox Turic. a sec. manu *ex his* et sic Guelf. cum Goth. Jens. Tarv. Mox Locat. *ex iis q. dicuntur s. dicitur i.* cum Andr. Ven. Rusc. ut et Obr. nisi quod *dicunt* pro *dicuntur.* Ald. *ex iis q. s. dicuntur, insulsius.* Bad. *ex iis q. dicunt s. dicunt i.* cum Vall. Voss. 2. (cf. Goth. et § 13.) Bas. Mox Gryph. praefert Regianam mutationem *ex iis q. dicuntur salsa, dicitur salsius* cum reliquis, quanquam Roll. *salse*, de suo, opinor. Burmanniana Codd. excerpta errore carere vix credo, velut Alm. fertur cum Loc. facere

mur, frustra inspiciemus Ciceronem ejusque interpp. Nec satis perspicio, quem hic reprehendat Qu., aut quomodo *facto* risum conciliatum dicat in hoc exemplo. Ciceronem quidem adeo acerbe increpitum a Qu., mirer.

26. *summa gratia — gratiae plurimum.* Hic unusquisque glossam agnoscat. Utrumque a sano eodemque acuto scriptore proficisci non potuit. Quis enim aut linguam suam aut ingenium tantae damnet inopiae, ut in levissima sententiae diversitate ad eandem locutionem recurrat? Quid autem in toto hoc loco, multis ulceribus oppleto, cultro sanandum sit, melius disputabitur in nott. critt.

Quanquam autem gratiae plurimum dictis ſeveritas affert, ſitque ridiculum id ipſum, quod qui dicit, non ridet: eſt tamen interim et *aſpectus* et *habitus oris* et *geſtus* non inur-
27 banus, cum iis modus contingit. Id porro,

(cf. 20. 28). Gibſonus de ſuis tacet etiam hic; ferreus Criticus. *Quanquam autem.* Turic. Jenſ. (tac. Geſn.) *a. q.* transpoſuit Regius (cf. § 25. 36). Guelf. *haud quaquam.* Goth. (tac. Geſn.) omittit *autem* cum Voſſ. 2.

ſitque. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Leid. Quo acc. Roll. Capp. Geſn. Bip. (non Obr. ut Burm.). Reliqui *ſitque.*

quod qui. Sic Turic. a pr. manu. Reliqui *quia q.* cf. § 20. *dic. non.* Turic. Camp. inferunt *illa* cum Alm. Ald. Baſ. *inurbanus.* Turic. Guelf. Camp. *urbanus* cum Alm. *inurbanitas* Goth. mire! *iis.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *is.*

contingit. Guelf. Camp. *contigit* cum edd. ante Gryph. exc. Bad. Jam totam hanc § percenſentes, haerebimus primum in illis *Idem de vultu dictum ſit.* *Idem* quid ſit, quaeritur. Quid igitur modo dixerat, quod etiam in geſtu locum habeat? Num „conciliari riſum interim admixta gravitate, „interim ſine reſpectu pudoris?" At hoc non ſequitur. Reſtat ut *idem* ſit, „conciliari iis riſum," ſatis jejunum. Deinde importunum eſt quod *dicere* hic uſurpatur pro *praecipere,* ut eſt mox § 34, in tanta facilitate referendi verbum magis ad *oratorem jocantem* quam ad *Quintilianum docentem.* ſed cf. 7. 1. 9. Accedit varietas veteris ſcripturae; cui quidem proſpiciat, qui ex *ſi* faciat *in.* Badius *ſi* retinens ſubaudit *ſit* (vel *fuerit*) poſt *autem,* et *dictum* interpretatur de dicto oratoris, non Quintiliani. Sed repugnat ſententia, cum de riſu in *factis* agatur adhuc, cui *vultus* et *geſtus* ſubjici quodammodo poſſunt, non ea quae *dicuntur.* Vel hiſce igitur diffidat qui fuerit ſuſpicioſior. Sed quae iis protinus continuantur, ſua ſe elegantia haec quoque tuentur adeo, ut nonnili aegre jacturam facias. Alterutram „*gratiam*" abjiciendam eſſe monui in not. ex. nec dubito quin *Quanquam* — *affert* ſit mera gloſſa. Sed illa quoque conclamata *nihil* — *inſulſius* reſecanda cenſeo. Recte enim nexum logicum deſiderat in iis Regius. Non ſi *major* gratia eſt in geſtu riſum non captante, protinus etiam *plane inſulſum*

quod dicitur, aut eſt *laſcivum* et *hilare*, qualia A. Galbae pleraque: aut *contumelioſum*,

eſt quod ſicut ſalſum dicitur; nec poſſunt tales ſententiae vinciri conjunctione *enim*. Regii ſcriptura, etſi ab oratione valde laborans, ſenſu tamen ſola huc fecerit. Hoc ipſum quod nunc eſt in recepta, infra ſuo loco ponit noſter § 30. Etiam inſequentia multum abeſt ut in veteribus libris habeant eam ſanitatis ſpeciem quam hic praeferunt, *autem* vitium prodit. Sic igitur continuo orationem: *videntur, ſitque — non ridet.* Mox deeſſe aliquid videtur in iſtis *eſt tamen — inurbanus*, hujusmodi fere, poſt *geſtus:* „ad riſum compoſitus." Pluralis *iis* diſplicet poſt *eſt* et *inurbanus*, nec *contingere* fero in re ſita in poteſtate oratoris, qui, modo voluerit, adhibebit illum *modum*. Quid ſi extrema legis: *cum is motus contigit* vel *contingit?* i. e. cum riſus audientium contingit. Si quid recte vidi hic, cogitandum erit de corruptelis et gloſſematis valde antiquis, quae profecta primitus a commentantibus non imperitis, refingendo et accommodando textum turbaverint.

27. *A. Galbae.* Turic. *agulbae* a pr. manu. Reliqui *Galbae.* cf. § 62.

27. *A. Galbae.* Hujus aliquoties in hoc capite meminit, nec alibi usquam. Quin enim idem ſit omnibus locis, non dubito, quamvis obſtante Burmanno ad § 64. De ejus perſona nihil certi habeo dicere. Scurram illum, Juvenali 5, 4 *vilem* appellatum, ſub Auguſto viventem, hinc alienum putat Burmannus vel ob praenomen, quod indicet de honeſtiore Galba agi. Hoc quantum valeat, mihi non ſatis exploratum ingenue fateor. Alioqui vicinitas *Baſſi*, cui mox ſubjungitur *Sarmentus* (§ 58), magis etiam de ſcurra cogitare ſuadet. Nam et *Sarmentus* ibidem Juvenali advocatur. Eodem nomine γελωτοποιὸν memorat Plutarchus (V. 2. p. 700 A.), quanquam ibi de nomine certatur *Calba*, an *Cubba*, an *Gabba*, quorum poſtremum vel apud Juvenalem et Martialem 1, 42. 10, 10. reponunt. Expectandus ad Plutarchum Wyttenbachius. *Humilem* ejus conditionem et hic ipſe locus et § 64. oſtendere videntur. Quo minus frater Galbae imperatoris intelligatur, quem habes apud Sueton. Galb. c. 3. Tac. Ann. 6, 40., obſtat praenomen, in quo religioſe ſequimur vetuſtiſſimos libros, nihil conjecturae dantes. Is enim C. qui „attritis facultatibus urbe „ceſſit" teſte Suetonio.

qualia nuper Junii Bassi: aut *asperum*, qualia Cassii Severi: aut *lene*, qualia Domitii 535 Afri. Refert, his ubi quis utatur. Nam in convictibus et quotidiano sermone *lasciva* humilibus, *hilaria* omnibus convenient.
28 Laedere nunquam velimus, longeque absit

Junii. Turic. *Jani* cum Jens. Tarv. quanquam conjunctim duo nomina, et hic magis *Iani*. Guelf. Camp. *jam.* Voss. 2. *Jā:* (i. e. *jam*) cum Goth. dare narretur *Lambessi*. cf. § 58. 74. ubi non variatur. Frustra Burm. (post Schottum de Rhett. apud Senecam patrem p. 9.) *Julii* conjicit.

convictibus. Sic Turic. Camp. cum MS. Pal. Alm. Andr. et edd. ante Stoer. quo acc. Gibs. Obr. Reliqui *conviviis*, glossam, dant. cf. Vossius ad Vellej. 2, 33 ubi Burm. quare hic notius praetulerit, non meliores affert rationes, quam ad ipsum nostrum locum. Neque enim exemplis, in quibus sunt *convivia*, res conficitur. Locus infra positus § 105. ne Qu. quidem est, sed Domitii Marsi. Mox inter *et* et *quot.* Goth. *in*, solus (tac. Gesn.). cf. § 11. 32.

convenient. Sic Turic. Guelf. (a sec. manu) Goth. (tac. Gesn.). Reliqui *conveniunt.*

28. *Laedere.* Sic Gesn. Bip. Reliqui *Ludere.* Conjectura est deinceps Rollini, Burmanni, Gesneri. Turbata haec vulgo

Junii Bassi. Recens fato functum significat dicens *nuper* (cf. 10, 2, 90. item hic § 57). Ter hoc capite memoratur, ubi aetas ejus (§ 74.) ostenditur conjuncta cum Crispi Passieni (6, 1, 50). Nihil equidem hic moveam, nec temere huc traham *Julium* Bassum, nomine mutando, vel a Seneca patre, vel a Plinio in Epistolis memoratum. Videtur enim sat manifestis vestigiis argui noster infra illorum conditionem constitutus, nec fuisse nisi scurra.

Cassii Severi — Domitii Afri. vide 6, 1, 43. 5, 10, 79. de *leni* joco § 93.

convictibus. Vocabulum pro *convivis* usurpatum Vellejo, Senecae, Plinio, Tacito, Juvenali. „Eleganter etiam hic „locus tractatur apud Plutarch. „in Sympos. lib. 1. Quaest. 1 „circa finem, ubi de quaestio„nibus convivalibus agit." (Vol. 2. p. 614. C. D. E) „et apud Macrob. Lib. 7. Sa„turn. c. 3." Almelovenius.

propositum illud, *Potius amicum, quam dictum, perdendi.* In hac quidem pugna forensi malim mihi lenibus uti licere. quanquam et contumeliose et aspere dicere in adversarios permissum est: cum accusare etiam palam, et caput alterius juste petere

a librariis Burm. ostendit ad Ovid. Am. 3, 3, 4. Displicet, quod accusativus nullus praesto est, veluti § 34. et 4, 1, 10. Simile nostro 5, 7, 30. Nec tamen facinus fuerit reponere: *L. neminem unq.* *perdendi.* Posui lenissimam Mureti emendationem (Varr. lectt. 19, 6). Deterior est Nicolai Fabri ad Senecam l. c. *perdere.* Reliqui *perdidi.*

forensi. Turic. Guelf. Camp. *forensium* cum Alm. Voss. 2. Goth. Andr. et edd. ante Ald. Correxit Regius, neque *etiam* in extremis latere puto cum Burm. sed errorem natum ex continuatis multis I et M. *licere.* Turic. Guelf. *dicere* cum Vall. Sed Goth. *decere.* Alm. Voss. 2. nostrum dare, Burmanno narranti non credo (cf. 6, 2, 21. item hic § 29). Jens. pro *uti lic.* junctim *interdicere* cum edd. ante Gesn. exc. Camp. Andr. Ald. Bas. *quanquam.* Turic. Guelf. Camp. *nonnunquam* cum Voss. 2. Goth. 1. 2. Vall. et edd. ante Ald. Correxit Regius.

juste. Turic. *iste.* Guelf. *te.* Jens. *injuste* cum edd. ante Bad. exc. Camp. *invise* margo Bas. Adhaesisse suspicor ex postremis proximi. Nonnisi insulse additur quidquam illi *concessum.* Vereor enim ut Gesnerus rationem suam exemplis tueatur, qua *juste* dici putat pro: „plane, non dissimulanter, nec „oblique, sed omni paratu, et dedita opera."

28. *propositum illud.* Pronomen significat, alicujus hoc fuisse propositum, vulgo notum. Mihi tamen nihil ejusmodi compertum. Sunt enim alia verba apud Horat. Serm. 1, 4. 34. 35. In re diversa eadem locutus invenitur Seneca pater p. Bip. 174. „caput „potius quam dictum per„dere."

hac — forensi. Opponitur ea *convictibus* ceterisque. Sequitur autem ipse praeceptorem suum Domitium, *lenia* praeferens *asperis.*

juste. cf. not. crit.

conceſſum ſit. Sed hic quoque tamen 535
inhumana videri ſolet fortunae inſectatio: vel quia culpa caret, vel quia recidere etiam in ipſos, qui objecerunt, poteſt. Primum itaque conſiderandum eſt, et *quis*, et *in qua cauſa*, et *apud quem*, et
29 *in quem*, et *quid dicat.* Oratori minime convenit diſtortus vultus, geſtusque: quae in mimis rideri ſolent. *Dicacitas* etiam ſcurrilis et ſcenica huic perſonae alieniſſima eſt. *Obſcenitas* vero non a verbis tantum abeſſe debet, ſed etiam a ſignificatione. Nam, ſi quando objici poteſt, non in joco

tamen. Goth. (tac. Geſn.) omittit. cf. § 19.

recidere. Turic. Guelf. Camp. *redire* cum Goth. Alm. et edd. ante Ald. Correxit Regius. cf. § 8. 32. 5, 2, 2.

et quis. Goth. (tac. Geſn.) omittit *et.*

et in qua. Turic. Camp. omittunt *et* cum Alm. edd. ante Ald. acc. Baſ. *et qua* Ald. (emendante Regio) cum Bad. Gryph. *ut quis in qua* Voſſ. 2. (?)

29. *mimis.* Turic. *minimis* cum Alm. cf. § 28. 34.

Obſcen. — ſignificatione. Turic. Guelf. omittunt haec.

in joco. Turic. Guelf. *i. loco.* Camp. *omni loco.* Reliqui *in omni loco*, ſine ſenſu; noſtram de conjectura dedimus. cf. § 5.

Sed. Supervacuum hoc ob id quod ſubjicitur *tamen;* et adhaeſit fortaſſe ex illo *ſit* praecedente. cf. § 14.

29. *Oratori — rideri ſolent.* Turnebus ablegat ad Cic. de Orat. 2, 59. eadem docentem. cf. noſter 6, 1, 47.

ſignificatione. Accipe latentem illam ſignificationem quae non ingeritur audienti, ſed relinquitur.

ſi quando — exprob. eſt. Non quidem debet omitti occaſio infamandi adverſarium, ſi quid obſcenum in moribus ejus et vita contingit objiciendum, ſed nunquam jocus inde eſt petendus, nec niſi ſeria et gravitate plena tanti probri mentio facienda.

exprobranda eſt. Oratorem praeterea ut di- 30
cere urbane volo, ita videri affectare id, plane nolo. Quapropter ne dicet quidem ſalſe, quoties poterit, et dictum potius aliquando perdet, quam minuet auctoritatem. Nec accuſatorem autem atroci in cauſa, nec 31
patronum in miſerabili jocantem feret quisquam. Sunt etiam judices quidam triſtiores, quam ut riſum libenter patiantur. Solet in- 32
terim accidere, ut id, quod in adverſarium dicimus, aut in judicem conveniat, aut in noſtrum quoque litigatorem: quanquam aliqui reperiuntur, qui ne id quidem, quod in ipſos recidere poſſit, evitent: quod fecit Longus Sulpicius, qui, cum ipſe

exprobranda. Goth. (tac. Geſn.) *exprobrandum.*

31. *libenter.* Guelf. omittit.

32. *in noſtrum.* Turic. Guelf. omittunt praepoſitionem cum Voſſ. 1. Jenſ. et edd. ante Burſc. Correxit Regius (cf. 5, 14, 27). Praepoſitionem bis poſitam vide § 27.

quod in ipſos. Guelf. omittit *quod.*

30. *quoties poterit.* cf. Cic. de Orat. 2, 60.

31. *autem.* Offenditur hac particula Burmannus; poſitu profecto ejusdem poſt duo vocabula. Conjicit autem *ludentem* vel *ridentem*, Francius *unquam.* Fruſtra uterque. Aliquot ſuccurrunt exempla ejusmodi ſtructurae; velut 4, 1, 66. 6, 3, 70. (quanquam ibi transponunt Guelf. Goth. tac. Geſn.) item comicorum in interrogationibus cf. Indicem Terentianum, et Drakenb. ad Liv. 6, 17, 5. Alioqui ſatis apta eſt conjunctio, quanquam mutare poſſis eandem altera *enim* (cf. 5, 14, 7.), de cujus poſitu vide 5, 11, 37. *triſtiores* mox cf. ad 1 Pro. 15.

32. *in judicem conveniat.* Recte Turneb. et Rollinus ablegant ad Cic. de Or. 2, 60 vid. et 4, 1, 11.

Longus Sulpicius. Cognominis nomini praemiſſi exempla vide apud Drakenb. ad

foedissimus esset, ait eum, contra quem judicio liberali aderat, *ne faciem quidem habere liberi hominis.* cui respondens Domitius
Afer, *Ex tui*, inquit, *animi sententia*, 537
Longe? qui malam faciem habet, liber non
33 *est?* Vitandum etiam, ne *petulans*, ne *su-*
perbum, ne *loco*, ne *tempore alienum*, ne

foedissimus. Turic. *fidissimus.* *ait.* Turic. *aut,* a sec. manu *ad* et sic Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum edd. ante Basc. Regius expunxit, cui obsecuti sunt reliqui. Nos facillimam conjecturam expressimus.

hom. cui. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald. Reliqui inserunt *dixit,* quod Regius subaudiendum ducebat.

Afer, Ex tui. Turic. *afe rex tu,* a sec. manu *afer es tu* et sic Guelf. *A. tu* Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Bas. Reliqui *A. Et tu.* Nostrum ex conjectura.

inq. animi. Sic Turic. Guelf. Reliqui inserunt *ex.*

33. *superbum.* Turic. Guelf. Camp. *superbus* cum edd. ante Bad. quo acc. Bas. Gesnerus suspicatur primitus fuisse *superbius*, non ego, sed tralatitium errorem interpretor male jungendi, cum *petulans* pro masculino accepisset librarius. cf. 6, 2, 15. item § 36. *tempore.* Vall. Loc. Bip. *tempori* cum edd. recentt. ante Burm. exc. Ald. Bas.

Liv. Epit. lib. 63. Oudend. ad Suet. Caes. 63. Ruhnk. de Longino p. 2. Nec aliter noster Marcellum Victorium dicit. Nihil autem de hoc Sulpicio Longo habeo dicere. Qui hoc nomine memorantur a veteribus, aliorum sunt temporum quam Domitii Afri cf. § 27.

judicio liberali. cf. 5, 2, 1.

Ex tui — sententia. Recte hic ablegant Pareus ad Lipsium Varr. lectt. 1, 1. Gesnerus ad Brissonium de Formulis 8, 9. p. 689. ed. Conradi. Formula enim est jurandi. cf. in primis locum nostri 8, 5, 1 Brissonio laudatum. Apparet ubique in jurejurando addi *animo* pronomen possessivum. Regius mentionem injicit loci Dig. 1, 5, 14. qui est et apud Schulting. Jurispr. Antejust. p. 416. Pauli recept. sentent. 4, 9, 3. „non sunt — liberi „qui contra formam humani „generis converso more pro„creantur."

33. *tempore alienum.* Regius dativum substantivi re-

praeparatum et domo allatum videatur, quod dicimus. Nam adverſus miſeros, ſicut ſupra dixeram, inhumanus eſt jocus. Sed quidam ita ſunt receptae auctoritatis ac notae verecundiae, ut nocitura ſit in eos dicendi petulantia. Nam de amicis jam praeceptum eſt. Illud non ad orandi fere conſilium, ſed 34

et domo. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *ne d.* cum edd. ante Bad. Male. *ac notae.* Sic Turic. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Ald. Reliqui *et n.* Turic. a pr. manu *a. noctae.*

34. *ad orandi fere.* Turic. *adoram f.* Guelf. *ad horam ferre* (a ſec. manu *a. oram f.*) cum Camp. Goth. (niſi quod hic *fere*). *ad horandi f.* Tarv. Nihil exputo quod in veter. ſcriptura lateat, praeter receptum.

ponendum ducebat, et eſt ſane ea ſtructura modo § 29. et 1 Pro. 5. Sed manifeſtis Ciceronis et Ovidii exemplis noſtrum defendit Burm. cf. et Heuſing. ad Cic. de Off. 1, 15, 10. Hujus generis eſt quod Cicero loco mox citando „aut ſua perſona" inquit „aut „— *tempore alienum.*"

33. *domo allatum.* Almelovenius ad partes vocat Cic. de Orat. 2, 60. 63. ubi quaedam hujus doctrinae ſemina, ſed convenientius Orat. c. 26 Geſnerus: „Vitabit etiam „quaeſita nec extempore ficta, „ſed *domo allata*, quae ple„rumque ſunt frigida." quae ipſa Quintiliano obverſata cenſet.

ſupra. § 28.

verecundiae. Dicitur pro *reverentia* et haec ipſa paſſive intelligitur ea, „qua coluntur „ii, qui ſunt notae verecun„diae." vide Drakenborch. ad Liv. 4, 45, 8. Oudend. ad Suet. Caeſ. 75. p. 117. cf. mox § 34. 64. Diverſo plane modo junguntur *auctoritas* et *verecundia* apud Vellej. 2, 32, 1. 2.

dicendi. Cum Geſnero reponere *dicenti* nec opus eſt nec neceſſe. Dativo ad *nocitura* non indigemus, *petulantia*, ſine illo gerundii genitivo, jacet. cf. *deliciis ingrediendi* § 20. Alia ratio 4, 5, 6.

jam. § 28.

34. *orandi — hominis.* Poſſis tentare *orantis*, nec tamen opus. Opponitur ſibi invicem *orandi* et *vivendi* prudentia (cf. 6. 5, 11). *Non — fere — ſed* interpretare *non — tam — quam*, ſed etiam modeſtius pronunciatum.

ad hominis pertinet: laceſſat hoc modo, quem laedere ſit periculoſum, ne aut inimicitiae graves inſequantur, aut turpis ſatisfactio. Male etiam dicitur, quod in plures convenit: ſi aut nationes totae inceſſantur, aut ordines, aut conditio, aut ſtudia multorum.
35 Ea, quae dicit vir bonus, omnia ſalva dignitate ac verecundia dicet. Nimium enim riſus pretium eſt, ſi probitatis impendio conſtat. Unde autem concilietur riſus, et quibus ex locis peti ſoleat, difficillimum dicere.

hominis. Sic Turic. *homines.* Guelf. cum Alm. (vix credo, cf. § 29. 38.) Voſſ. 2. Goth. Vall. Bad. pr. *omnis* Camp. *omnes* Turic. a ſec. manu, cum edd. ante Ald. Reliqui *omnia* ex Regii conjectura, cui patrocinatur aliquatenus 5, 7, 7.
pertinet : lac. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. et edd. ante Gryph. Reliqui inſerunt *ne.*
35. *ſalva.* Turic. *ſalſia*, a ſec. manu *ſalſa* et ſic Guelf. cum Jenſ. (non *ſalſa*, ut Geſn.) Noſtrum Goth. Vall. Camp. reliqui, quod et ipſum latet in prima Turic. manu. Praetulit Regius quoque. *dicet.* Turic. *decet.* Noſtrum Guelf. Tarv. Ald. margo Baſ. (non *dices* ut Burm.) et conjecit Geſn. Reliqui *decent.*
impendio. Turic. Guelf. Camp. *compendio* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Gryph. exc. Tarv. Ald. Error natus e compendio *ĭpend.* ſequente praeſertim *cſtat.* vid. Drakenb. ad Liv. 10, 5, 11. *diffic. dic.* Sic Turic. Guelf.

laceſſat — ne. „Subaudi: „ut orator laceſſat eum, quem „periculoſum ſit laedere, hoc „modo ne etc." BADIUS, cujus interpretatione arcentur et Gallaeus, conjiciens *laceſſatur*, probante Capper., et plerique recentiorum inſerentes *ne* ante *lac.* Minus eſt et levius laceſſere quam laedere.

ſatisfactio. vide 6, 1, 50.

35. *Unde — riſus.* cf. § 7. item 5, 14, 30. Neque tamen mera ταυτολογία, cum illic de riſus origine in genere et quaſi φυσικῶς quaeratur, hic de dictis eorumque locis, praeceptis quibusdam comprehendendis.

Nam, si species omnes persequi velimus, nec modum reperiemus, et frustra laborabimus. Neque enim minus numerosi 36
sunt loci, ex quibus haec *dicta*, quam illi, ex
538 quibus eae, quas *sententias* vocamus, ducuntur, neque alii. Nam hic quoque est *inventio* et *elocutio*, atque ipsius elocutionis vis, alia in *verbis*, alia in *figuris*. *Risus* igitur 37

Reliqui inserunt *est*. *laborabimus*. Turic. (a pr. manu) Camp. *laboravimus*. Hoc, tantillum abfuit, ut reciperem. Nonne enim redit fere eodem, *modum non reperire* et *frustra laborare?* At longe manifestius opponuntur, *modum non reperire* et *frustra adhuc laborasse*. Haec igitur digna erant operosa illa structura *neque — et*, quae, si parum diversa conjunxerit, jacet. Nec tamen ostendere contingit, ubi de *sententiis* (cf. § 36.) jam dixerit, quod sit demum 8, 5. Hoc obstitit mutaturo receptam. Nisi forte dicas, intelligi omne hoc negotium partiendi et genera constituendi, quod frustra factum sit, si per singul[illegible] ire, etiam in risu, velimus. *Infinitus* labor est in *numerositate*, *irritus* in *paritate* rerum dicendarum. „Neque minus *numerosi* neque *alii*." Sed, unde natus sit error postmodo corrigentis *laborabimus* (si est error) liquido apparet, unde scribentis primitus *laboravimus*, non item; nisi forte casu (cf. 6 Pro. 16). In gemello fere loco 4, 1, 26 parum praesidii ad dirimendam scripturam.

36. *min. num.* Sic Turic. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. Reliqui *n. m.* cf. § 26. 38. *dicta*. Sic Turic. (a pr. manu) Camp. Ald. Reliqui ante Gryph. libri *ducta*, inter quos Goth. (tac. Gesn.) Vall. Emendavit Regius.

eae. Turic. Guelf. *eas* cum edd. ante Ald. (errore quem vid. § 33.) exc. Camp. qui *aea*, cum ex Vall. Bad. pr. det *ea*. Goth. Voss. 2. *causae* in qua recepta ipsa (vid. 4, 1, 19). Correxit Regius.

laborabimus. cf. not. crit.

36. *haec dicta*. vide § 2.

quas sententias. vid. l. 8. c. 5. Regius geminum Ciceronis locum designat, unde sua desumserit Qu. De Or. 2, 61. „mementote — unde ridicula — ex iisdem locis fere „etiam *graves* sententias duci „posse." Cicero tamen de sententiis, proprie sic dictis, non cogitat.

oriuntur aut *ex corpore* ejus, in quem dicimus; aut *ex animo*, qui factis ab eo dictisque colligitur; aut *ex his*, *quae ſunt extra poſita.* Intra haec enim eſt omnis vituperatio: quae ſi gravius poſita ſit, *ſevera* eſt; ſi levius, *ridicula.* Haec aut oſtenduntur,
38 aut narrantur, aut dicto notantur. Rarum eſt autem, ut oculis ſubjicere contingat, ut fecit C. Julius, qui cum Helvio Manciae ſae-

37. *ex corpore.* Turic. Guelf. Camp. *in c.* cum edd. ante Ald. Noſtrum Goth. Vall. et Regii quaedam exemplaria.

factis — dictisque. Turic. Guelf. *facetus* (ille a pr. manu *factus* cf. § 20.) *dictus qui.* *intra.* Turic. Guelf. Camp. *Inter.* Male. Frequens confuſio, vid. Drakenb. ad Liv. 5, 27, 2. *ſevera.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. (qui modo lacunam habet a *poſita* ad *poſita*, in Goth. non comparentem cf. 6, 2, 21.) Bodl. Alm. Vall. Andr. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. Obr. Reliqui *ſeria*, obſequentes Regio. *eſt.* Jenſ. *ſit* cum edd. ante Gryph. exc. Bad. pr. Correxit Regius MSS. addicentibus. cf. 4, 1, 28. *dicto.* Turic. Guelf. Camp. *dicta.* Turic. tamen a ſec. manu *digito* et ſic Goth. (tac. Geſn.) cum Bodl. Bal. Obr.

38. *autem ut oculis.* Turic. (a pr. manu) omittit *ut*, quod ipſum ſuis exemplaribus addere cogebatur Regius. Ex Alm. *aut ut* aſſertur. An forte excerpens Burm. volebat dare *autem* ſine *ut*? (cf. § 34. 41). Diſplicet iteratum, diverſa poteſtate, *ut*; nec tamen aliam rationem comminiſcor.

C. Julius. Goth. 2. *C. Lucilius.*

Manciae — Mancia. Turic. Guelf. (a pr. manu) Camp. *mancipe — manceps* cum Bodl. Alm. Andr. Tarv. Sed Guelf.

37. *ex corpore.* „Verba „contracta ex Cicerone de „Orat. 2, 59." Almelovenius. Tripertitam hanc rationem habes etiam 3, 6, 25.

dicto notantur. Hic ego *notantur* non tam cenſoria ſignificatione vituperandi accipiam, quam illa altera *breviter indicandi* (cf. 6, 2, 23.) quod commode ſit aliquo urbane dicto.

38. *C. Julius — ſigni gratia poſitum.* cf. Liv. 7, 10. ubi narratur certamen T. Man-

pius obſtrepenti ſibi diceret, *Jam oſtendam, qualis ſis*; isque plane inſtaret interrogatione, qualem tandem ſe oſtenſurus eſſet, digito demonſtravit imaginem Galli in ſcuto
539 Cimbrico pictam, cui Mancia tum ſimilli-

ſec. manus Jenſ. et mox edd. ante Baſil. *mancipi* — *manceps*. cum Vall. Colb. *Mancino* — *manceps* Goth. *Mancius* — *manceps*. Voſſ. 2. (?) Error pertinax, ſed poſterior ille conſulto effectus, ut opinor, cum in priorem caſus incidiſſet. Pighius quoque correxit. Nomen praemiſſum recte praeferunt plerique veteres, niſi quod Loc. Ven. Ruſc. *Helio*, Camp. Andr. *Elvio*. Mox Baſil. cum edd. ante Geſn. *Helmio*, quod vitium invaſit et Ciceronis libros.

Jam oſt. qual. Turic. Guelf. *etiam o. q.* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. edd. ante Ald. exc. Camp. qui ſic: *J. oſt. etiam jam q.* Correxit Regius. *tandem.* Turic. *talem*, a ſec. manu *tamen* et ſic Jenſ. cum edd. ante Ruſc. exc. Camp. Correxit Regius. *ſe oſtenſ.* Sic Turic. Camp. Reliqui *ſe* ante *tandem*. cf. § 36. 39. *ſcuto Cimbr.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui inferunt *Mariano*, ex Cicerone.

lii cum Gallo, ferociter provocante Romanos. Ita autem ad § 5. Drakenborchus: „Hu„jus proelii picturam multis „poſtea ſeculis in foro Roma„no prope roſtra vetera ſub „novis tabernis argentariis „publicatam manſiſſe, et in „tabula, facta in ſcuti Gallici „vel Cimbrici formam, exhi„bitam fuiſſe Galli iſtius exul„tantis ac barbare linguam „exerentis imaginem ex Cic. „l. 2. de Orat. c. 66. Quin„til. lib. 6. Inſtit. Orat. c. 3. „et Plin. lib. 35. Hiſt. Nat. „c. 15.“ [eſt c. 4. ſegm. 8. p. 683. Hard.] „docuit Pig„hius in Annal. ad ann. 392. „p. 277.“ Plinius Craſſum, pro C. Julio, joci auctorem facit, neque eſt temere corrigendus, ut vult Huberus Baſileenſis in *Variis lectionibus ad Plauti Amphitryonem* (ſ. anno, ſed editis haud dubie poſt 1684); verum error ipſius ſcriptoris agnoſcendus.

in ſcuto Cimbrico. cf. Cic. de Orat. 2, 66. ad quem locum Turnebus in libello de Jocis Ciceronianis: „Maria„num“ [hoc enim adjicitur apud Ciceronem] „ſcutum „Cimbricum vocat propterea „quod Cimbris nuper a Mario

mus est visus. Tabernae autem erant circa forum, ac scutum illud signi gratia positum.
59 Narrare, quae falsa sint, in primis est subtile

39. *falsa.* Sic Turic. Voss. 2. Goth. Jens. Tarv. Ald. Bad. pr. multaeque vett. edd. et hoc conjecit Rollinus. Sed Guelf. Camp. *salsa* cum Venet. Bad. sec. Stoer. eoque recen-

„victis, in memoriam victo-„riae dominus tabernae scu-„tum suspenderat, sic pictum „pro tabernae signo. Solebant „enim ad pompam triumphi „ornandam multa hujusmodi „scuta traduci, et in foro „poni. Livius" [9. 40. 15. 16.]: „Dictator" [Papirius Cursor] „ex senatusconsulto „triumphavit, cujus trium-„pho longe maximam speciem „captiva arma praebuere; tan-„tum magnificentiae visum in „iis, ut aurata scuta dominis „argentariarum ad forum „ornandum dividerentur. inde „natum initium dicitur fori „ornandi ab aedilibus." Hic nondum apparet, quare in Cimbrico scuto pictus fuerit Gallus ille Manlianus. Nec multum adjuvat Pighius l. c. *Manliano* reponens pro *Mariano.* Nam si maxime C. Manlius Maximus, qui et *Mallius*, A. U. C. 649 Consul bellavit cum Cimbris, qui potest ejus Cimbricum scutum memorari, fusi et fugati a Cimbris? Occasio picturae ex nominibus tam gentis devictae quam ducis Romani erui posse, mihi quidem vix videtur; nisi forte Romanis videbatur Gallus ille etiam Cimbros designare. Neque tamen dubito quin illius certaminis Manliani imaginem praetulerit scutum; nec cuiquam temere credam, gallum gallinaceum esse intelligendum, quae fuit Sichardi et Gesneri opinio. Et haesit Gesnerus quoque, hanc rationem tenens, in „buccis fluen-„tibus" Gallo tributis a Cicerone. Rectissime; iisque illustrandis Turnebus l. c. commode adhibet verba gemina Orat. post red. in Senatu c. 6. „fluentibus buccis, pressa voce „et temulenta" quibus cum nemo eruditior fidere queat post κρίσεις Marclandi et Wolfii, substituam tutiora in Pisonem c. 11. „*fluentes* „cerussataeque *buccae.*" Quod in Pisone temulentia et luxuria, in Gallo Manliano ferocia et iracundia effecerunt. De oris enim impuritate exprobranda interpretari imaginem Galli, linguam exerentis, quod jubet Isaacus Vossius ad Catullum p. 336 citante Burmanno, alienissimum fuerit.

39. *quae salsa sint.* Haec est optimorum librorum scriptura, quam et ipsa sententia firmissime tuetur. Neque enim

et oratorium: ut Cicero pro Cluentio narrat *de Cepasio atque Fabricio*, aut M. Coelius *de illa D. Laelii collegaeque ejus in provinciam festinantium contentione.* Sed in his omnibus cum elegans et venusta exigitur tota expositio, tum id festivissimum est, quod adjicit orator. Nam et a Cicerone sic est 40
Fabricii fuga illa condita: *Itaque cum callidissime se putaret dicere, et cum illa verba gravissima ex intimo artificio depromsisset:*

tioribus ante Burm. Nullà mentio Alm. et multorum praeterea. cf. § 89. *aut.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Jens. (non *at* ut Gesn.) Voss. 2. et edd. ante Ald. Reliqui *ac*, mutante Regio. *M.* Sic Turic. Camp. cum Ald. Reliqui *Marcus.* cf. § 25.

D. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Reliqui (sed ii sunt editi) *C.* Nominis autem genitivum Turic. a pr. manu habet simplici I, ut et mox in Fabricio bis et in Fabio § 61. in Vatinio § 68. cf. 3, 5, 17. Eadem ratio ubique est Turicensis. cf. Oudend. ad Suet. Aug. 101. Claud. 12.

festinantium. Turic. a pr. manu *fesiantium.* Guelf. *manifestantium.* *festiv. est.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *e. f.* cf. § 38. 44.

40. *condita.* Guelf. *credita* cum Jens. Loc. Ven. Rusc. Sed verum, quod reposuit Regius, jam Turic. Vall. Camp. Tarv. cf. Cic. pro Muren. c. 31 extr.

depromsisset. Turic. a sec. manu inserit *p.* cf. 5, 8, 16.

falsas hasce narrationes appellare ulla ratione procedit. cf. 4, 2, 19.

Cic. pro Cluent. c. 21.

D. Laelii. Hujus viri praenomen *C.* ponit ex editionibus nostri Pighius Annal. ad A. U. C. 799. p. 400 sq., sed praegravant MSS. Neque factum neque dictum hoc aliunde notum ex hoc ipso loco eruit idem hunc in modum, ut contentio fuerit Laelio cum collega quaesturae, utrum Syracusanam an Lilybaetanam obtineret. Sic Laelium occupare voluisse alteram.

Reſpicite C. Fabricii ſenectutem. cum hoc, reſpicite, *ornandae orationis cauſa ſaepe dixiſſet, reſpexit ipſe: at Fabricius a ſubſelliis demiſſo capite diſceſſerat*, et cetera, quae adjecit: nam eſt notus locus: cum in re hoc ſolum eſſet, *Fabricium a judicio receſſiſſe.*
41 Et Coelius cum omnia venuſtiſſime finxit, tum illud ultimum, *Hic ſubſecutus quomodo tranſierit, utrum rate, an piſcatorio navigio, nemo ſciebat. Siculi quidem, ut ſunt laſcivi et dicaces, ajebant in delphino ſediſſe, et ſic tanquam Ariona transvectum.* 540

Reſp. C. Sic Turic. Guelf. *Reſp. inquit hominum fortunam reſp. C.* Goth. Jenſ. (errante Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Bad. niſi quod *fort.* omiſi in excerptis Camp., per errorem haud dubie. Mox integra dantur e Cicerone, nec tamen *judices* pro *inquit* ante Gryph. Malui abſtinere iis, quae abeſſent a vetuſtiſſimis; nec attinebat notiſſimum locum integrum dari a Qu. Quod autem *duros* ponunt pro *dubios* Ciceronis, id nullo MS. niti perſuaſum habeo.

at Fabr. a. Turic. *a F. a*, a ſec. manu *F. et a.* Guelf. *ac F. a.* Goth. noſtrum ipſum (errante Geſn.). Sed Jenſ. omittit *at* cum edd. ante Ald. exc. Camp. Tarv.

demiſſo. Turic. Guelf. Camp. *dimiſſo.*

notus. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *totus.* Praeferrem ſi addiceret Turic.

41. *illud.* Turic. a pr. manu *illum* cum Alm. cf. § 38.
43. *Hic.* Ita Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Reliqui *Sic.* *rate.* Turic. *ratus.*

40. *notus.* vid. not. crit.

41. *finxit.* Hoc quidem non eo pertinet ut commendetur modo (§ 39.) *falſa*, vel *Ficta* l. 4. Eſt enim *effinxit*, *expoſuit*, quorum prius ſine audacia reponere poſſis, praecedente *E* in *venuſtiſſime.*

quidem. Cave audias Francium corrigentem *quidam*, nihil enim alienius.

In narrando autem Cicero consistere *facetias* 42
putat, *dicacitatem* in jaciendo. Mire fuit in hoc genere venustus *Afer Domitius*, cujus orationibus complures hujusmodi narrationes insertae reperiuntur: sed dictorum quoque ab eodem urbane sunt editi libri. Illud quo- 43
que genus est positum non in hac veluti jaculatione verborum, et inclusa breviter urbanitate, sed in quodam longiore actu, quod de Crasso *contra Brutum* Cicero *in secundo de Oratore libro*, et aliis quibusdam locis narrat. Nam, cum Brutus in accusa- 44
tione Cn. Planci ex duobus lectoribus osten-

42. *jaciendo.* Turic. Guelf. Camp. *faciendo* cum Goth. Alm. Voss. 2. et edd. ante Ald. Emendavit Regius praestantissima conjectura, nihil contra agente Badio, qui transponit: *fac.* — *fac.* — *dic. i. narr.* levicula etymorum specie deceptus.

43. *verborum.* Camp. *dictorum* cum Palat. Gebh. Goth. 2. Alm. sed hunc vix credo recedere a vulgata, quacum facit Turic. (cf. § 41. 45). Recte Burmannus abstinuit a scriptura sane blandiente, ob id quod modo erat *dictorum.* Gesnerus glossam interpretatur *dictorum.*

44. *Cn.* Turic. Guelf. Camp. *C.* cum Goth. et edd. ante Bas. nisi quod Tarv. et recc. integrum dant *Caji.* cf. Ern. Clav.

42. *Cicero.* Locum designavit Rollinus: Orat. c. 26. „duo genera — *facetiarum* — „*dicacitatis* — altero in *nar-* „*rando* — altero in *jaciendo.*" Paulo diversum vocabulorum usum animadvertit Gesnerus de Orat. 2, 54. ubi *facetiis* ipsis subjicitur hoc *peracutum et breve*, et fit mentio *faceti dicti.* Regius ablegat ad libros de Or. 2, 59. 60. qui et ipse locus valde huc facit.

43. *jaculatione.* Juvenal. 7, 193 „Felix, orator quoque „maximus et *jaculator.*"

secundo de Oratore. c. 55.

aliis — *locis.* Designant VV. DD. Pro Cluentio c. 51. Utrum praeterea alicubi idem memoretur in Ciceronis libris, equidem non dixerim.

44. *ex duobus.* Pithoeus verissime pro *ex* de conjectura reponit *excitatis*; neque enim

diſſet, contraria L. Craſſum patronum ejus in oratione, quam de Colonia Narbonenſi habuerat, ſuaſiſſe iis, quae de lege Servilia dixerat; tres excitavit et ipſe lectores, hisque patris ejus dialogos dedit legendos: quorum cum *in Privernati* unus, alter *in Albano*, tertius *in Tiburti* ſermonem habitum complecteretur, requirebat, *Ubi eſſent eae poſſeſſiones?* Omnes autem illas Brutus vendiderat: et, cum paterna emancuparet praedia, turpis habebatur. Similis in apo- 541
logis quoque et quibusdam interim etiam hiſtoriis exponendi gratia conſequi ſolet.
45 Sed acutior eſt illa atque velocior in urbanitate *brevitas.* Cujus quidem duplex forma

Cic. p. 234. *dixerat.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *dixerit* cum Vall. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. Correxit Regius. *emancuparet.* Sic Turic. quanquam latet haec ſcriptura in vitio librarii *paternae mancuparet.* Reliqui *manciparet* niſi quod Guelf. Obr. *mancuparet.* Camp. *nuncuparet* cum Goth. Voſſ. 2. Andr. Agnoſce Codd. deteriores cf. § 37. Praetuli compoſitum verbum ſimplici, quia ſic clarius fit, alienaſſe Brutum paterna praedia. Nam ſi maxime *mancupare* ipſum tale quid ſignificat, dativo addito erat opus, qui fere ſemper reperitur in ſtructura *mancipandi.* (Quanquam ſine hoc eſt Tac. Annal. 1, 73.) Sed expletur hoc praepoſitione adjuncta, quam imprudens nobis ſervavit dormitans ille librarius Turicenſis. cf. 4, 3, 17.

inter. etiam. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *e. i.* cf. § 39. 45. *exponendi.* Sic Turic. Guelf. Camp. Tarv. cum Goth. Alm. Jenſ. Ald. Baſ. Reliqui *exponendis.* 45. *dupl. forma eſt.* Sic Turic. Guelf.

ferendam credo vulgatam, quanquam eſt omnium librorum.

emancuparet, vid. not. crit.

exponendi gratia i. e. grata narratio. *Conſequi* autem h. l. fere quod *contingere* ſignificat.

est, *dicendi*, ac *respondendi*. sed ratio com- 46
munis in partem: nihil enim quod in lacessendo dici potest, non etiam in repercutiendo: at quaedam propria sunt respondentium. illa etiam ira concitati afferre solent: haec plerumque in altercatione, aut in rogandis testibus requiruntur. Cum sint autem loci plures, ex quibus dicta ridicula ducantur, repetendum est mihi, non omnes eos

Camp. *e. dupl. f.* Goth. (tac. Gesn.). Reliqui *d. e. f.* cf. § 44. item § 46.

partem. Sic Turic. Guelf. cum Alm. Obr. Reliqui *parte.*

46. *nihil enim quod — potest non.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (errante Gesn. sed in Goth. *quod* additur a sec. demum manu) et edd. ante Ald. Ex Alm. idem, nisi quod omittitur *quod.* cf. § 43. 47. Reliqui *n. e. — p. quod n.* transponentem Regium secuti.

quaed. propr. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.). Reliqui *p. q.* cf. § 45. 50. *ira conc.* Turic. a pr. manu *itaque c.* Diu equidem hasce literas versavi et revolvi ut aliquid utile sententiae eruerem. Neque enim dubito quin vera in iis lateat scriptura eaque multum discrepans a vulgata. *que* post *ita* vix potuit forte fortuna allini. Nihil sane succurrit, in quo acquiescere velim. An patiemur *etiam itaque concitati* abire in ista: *etiam atque etiam meditati?*

requiruntur. Turic. a pr. manu *requirantur.*

46. *illa etiam — requiruntur.* Apparet opponi ea, quae domo afferuntur, inventis in ipsa altercatione testiumque interrogatione. Jam ne *requiruntur* quidem magnopere ad rem facit, nisi forte id tenes, quod sane multam speciem habet, *requiri* dici pro *desiderari;* sin pro *erui*, usum loquendi ignoro et malim *reperiuntur.* Sed quid est quod „*ira* concitati" haec afferre dicuntur? Aut cur *irae* proprie sit mentio, quae magis subitaneum aliquod dictum exprimet, quam domo afferendum ministrabit? cf. not. crit.

ducantur. Non displicet profecto Obrechtus, reponens *ducuntur.*

repetendum. cf. § 29. 30.

47 oratoribus convenire. In primis autem *ex amphibolia*, neque illa obscura, quae Atellanae more captent, nec, qualia vulgo jactantur a vilissimo quoque, conversa in

47. *autem ex.* Turic. Guelf. *ut ex.* In Alm. τῷ *aut*, an *ex* subjicitur, nemo docet (cf. § 46. 50). Camp. *ut in.*

amphibolia. Guelf. Camp. Tarv. *amphibologia* cum Bodl. Vall. (a pr. manu) Andr. et edd. ante Gryph.

quae. Tarv. *quum.* Ald. *cum.*

Atellanae. Turic. *ate iellanie*, a sec. manu *attellaniae* ut et Jens. Sed Guelf. *attelliano.* Camp. *Attellano.* Goth. *Atellanio* cum Voss. 2. Vall. Similis varietas est apud Suet. Cal. 27 ed. Oud. ubi quoque terminatio *niae.*

captent. Turic. a sec. manu *captant*, et fortasse apiculus in extrema voce, index passivi. Guelf. *captantur*, anteversum τῷ *more.*

a vilissimo. Turic. Guelf. Camp. omittunt *a* cum Goth. et edd. ante Gryph. Mox § 49. *a villa* libentius careas praepositione, itidem literae V praemissa. Si quid in universum statuere licet de hac §, diffido sane illi *autem* post *in primis*, a bonis libris destituto, cum praesertim paucis vocabulis ante sit „cum — „*autem.*“ Nec tamen facile dictu, quomodo *ut* structuram juvare possit. Malim quidem sic ordinari eam: *In primis ut ex amph. neque illa obscura, quasi Atellano more, captent nec q. v. j. a* (praepositione enim opus est profecto) *v. q.* etc. *Ut* pendere dicam ab illo *repetendum est*, quanquam impeditur hoc, interveniente accusativo cum inf., nec praestem latinitatem hancce *ut neque* — *neque* pro *ne* — *neve.* Indidem mox pendebit hoc quoque: *Ne illa quidem.* Sin retinemus *autem*, tamen *captent* interdicentis et dehortantis animo dictum accipiemus. Saltem *quae* nequaquam fero, quo stante *neque illa*

47. *In primis — ambiguitate.* In hisce sententia quidem facillime perspicitur, structura justa, neque ex vulgata eruitur, neque ex librorum veterum fluctuatione constituitur. *Atellanarum* dicta ex antiquitate obscura habita a Qu. recte monet Gesnerus. De hoc fabularum genere videndus Livius loco classico 7, 2 cum interpretibus et in his Casaubono de Satira et Dacerio in Commentariis Academiae Inscriptt.

maledictum fere ambiguitate. Ne illa quidem, quae Ciceroni aliquando, sed non in agendo, exciderunt, ut dixit, cum is candidatus, qui coci filius habebatur, coram eo suffragium ab alio peteret: *Ego quoque*

obscura referri debent ad praecedentem infinitivum *convenire*, durissima structura. Nec video, unde nobis existat conjunctivus in illo *captent*, nisi fuerit praecipientis Quintiliani. Secundae enim Turicensis manui minimum tribuo. Ne passivum quidem illud Guelf. placet, vel ob sonum insuavem *captantur*, *jactantur*. Huic taedio remediis quibusdam contra iturus erat Fabius. Burmanni quidem suspicio, scribentis: *quae Atellani more captant*, non est spernenda, praesertim si scribere liceat *Atellani e more*, in quo tota est veterum scriptura. *Atellanum*, actorem *Atellanarum*, habes apud Cic. quoque ad Div. 9, 16. Suet. Galb. 13. Sed scrupulus (praeter illam struendi cum inf. *convenire* duritiem) restat in *captent*, quod aegre mutatur in *captant*. Nam *more*, *e more* satis apertum. *quae Cic.* Turic. a pr. manu *quod C.* *dixit.* Hoc dedi ex uno Camp. Reliqui *dixi*, sententia admodum impedita. Quando enim et ubi, hoc *dixit* Qu.? quanquam aliquid simile § 4. Nec videtur structura posse carere verbo finito (Aliter se res habet § 96 ubi casus rectus *Cicero*); nec exitum habet ullum in hac ordinatione, vulgo recepta. Possit tamen nostrum ipsum esse a Campani emendatione cf. 5, 13, 19. Gallaeus suo remedio (cf. 2, 10, 4.) utens expungit *dixi*. Si salebrosius videtur *dixit cum* cf. § 59. 64. *is.* Turic. *his.*

coci. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Jens. (non *cocci*) et edd. ante Bad. Reliqui *coqui*. cf. 1, 2, 6.

ab alio. Turic. Guelf. *a. eo* cum Vall. et edd. ante Ald. exc. Camp. Regius nostrum commendavit, quod in quibusdam legi narrat, frustra refragante Badio. Et Goth. nobiscum.

coci filius — favebo. Donatus ad Terent. Adelph. 3, 3, 69. „Ciceronis dictum refer„tur in eum, qui coqui filius „secum causas agebat: Tu „quoque aderas huic causae. „Nam apud veteres *cequus* „non per C. literam, sed per „Q scribebatur.“ Occasio dicti verior profecto et elegantior narratur a Quintiliano.

48 *tibi favebo.* Non, quia excludenda ſint omnino verba, duos ſenſus ſignificantia: ſed, quia raro belle reſpondeant, niſi cum prorſus 541 rebus ipſis adjuvantur. Quare non hoc modo, paene et ipſum ſcurrile, Ciceronis eſt in eundem, de quo ſupra dixi, Iſauricum, *Miror, quid ſit, quod pater tuus, homo conſtantiſſimus, te nobis varium reliquit:* 49 ſed illud ex eodem genere praeclarum, cum objiceret Miloni accuſator in argumentum factarum Clodio inſidiarum, *quod Bovillas ante horam nonam devertiſſet, ut expectaret, dum Clodius a villa ſua exiret*, et identidem interrogaret, *quo tempore Clodius occiſus*

tibi favebo. Sic Turic. Guelf. cum Alm. Goth. Voff. 2. Vall. et edd. ante Ald. exc. Camp. Reliqui inſerunt *jure*, improbante Regio et a vetere exemplo abeſſe teſtante. Profectum hoc ab iis, qui ignorant ἥσυ πλέον ἥμισυ παντός.

48. *belle.* Turic. *velle* cum Alm. ſed ille a ſec. manu *ad velle* et ita Obr. Sed Guelf. *id velle* (puto voluiſſe hos: *ad voluntatem*). Jenſ. *bello*, ex quo noſtrum repoſuit Regius. Tarv. *pelle.* Burmanni conjectura *ad verum* nequaquam opus. cf. § 74. *in eundem.* Turic. *et e.* a ſec. manu *ejusdem.* Guelf. *et ejusdem.* *Iſauricum, Miror.* Turic. *iſauri minor.* Guelf. *iſauri minorem.*

reliquit. Camp. *reliquerit.* *ſed illud.* Turic. a ſec. manu inſerit *et.* cf. § 7.

48. *reſpondeant.* Ita et mox § 54. *reſpondent* pro *conveniunt.*

Qua re. Senſum turbant haec. Repone *Quale*, conjiciente jam *Dan.* (cf. 6 2, 11). Idem error § 88.

ſupra. § 25. *Varium* Philander et Geſnerus rectiſſime interpretantur maculoſum a plagis, quorum hic ponit locum Plautinum Pſeud. 1, 2, 12 „Ita ego veſtra latera loris „faciam ut valide *varia* ſint." vide Taubm. ad Plaut. Epid. 1, 1, 15.

esset? respondit, *Sero.* quod vel solum
sufficit, ut hoc genus non totum repudie-
tur. Nec plura modo significari solent, sed 50
etiam diversa: ut Nero de servo pessimo
dixit, *Nulli plus apud se fidei haberi: nihil
ei neque clusum neque signatum esse.* Per- 51

50. *plus apud se.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Reliqui *a. s. p.* cf. § 46. 51.

neque clusum. Sic Jens. Loc. Ven. Rusc. Bad. pr. *neclusum* Turic. *inclusum* Guelf. Camp. Goth. Voss. 2. *neque inclusum* Vall. Tarv. Bad. sec. *neque occlusum* Alm. (cf. § 47. 52.) et sic reliqui cum Cicerone.

signatum. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voss. 2. Vall. et edd. ante Gryph. Reliqui ex Cicerone *obsignatum.*

49. *sero.* Valla Elegant. 4, 107. „Haec — tria Sero significat, quae tamen paene „idem sunt. Una et vera „significatio est pro vespere, „quod est post occasum. Altera quae hinc nascitur, „quae est post tempus. Quod „enim post solis lucem est, „id vere potest post tempus „dici. Cicero, cum accusator Milonis identidem inter„rogatus" [l. interrogans] „instaret, quo tempore Clo„dius esset occisus, urbane re„spondit: *Sero*, non tam ho„ram intelligens, quam tar„dius occisum, et post tem„pus, quo debuisset occidi." etc. Ejusdem adverbii significationis testem locum ponit Pseudo-Turnebus Cic. ad Attic. 7, 21 „Lentulus venit „*sero.*" Regius quidem haeret in hisce et operosius sententiae rationem reddit, sed nec diversam ab illa, quam posui. Male autem a suis aequalibus vulgo dici narrat *bonum sero*, quibus se respondere consuesse *malum cito.* cf. Cerda ad Virg. Aen. 12, 864 *serum.*

50. *Nero de servo.* Cic. de Or. 2, 61 „Ridiculum est Neronianum illud vetus in fu„race servo, solum esse, cui „domi nihil sit nec obsigna„tum, nec occlusum." Turnebus in Commentario ad jocos Ciceronianos hunc Neronem censet esse eundem C. Claudium consulem A. U. C. 547, qui res adversus Annibalem, et Asdrubalem gesserit.

venit res usque ad aenigma: quale eſt Ciceronis in Pletorium Fonteji accuſatorem, *cujus matrem* dixit, *dum vixiſſet, ludum, poſtquam mortua eſſet, magiſtros* 543
habuiſſe. Dicebantur autem, dum vixit, infames feminae convenire ad eam ſolitae: poſt mortem bona ejus venibant. Quanquam hic *ludus* per translationem dictus eſt,
52 *magiſtri* per ambiguitatem. In metalepſin quoque cadit eadem ratio dictorum: ut

51. *aenigma.* Turic. Guelf. *enigmam.*
quale. Turic. Tarv. *quae* cum Jenſ. Correxit Regius. Origo vitii eſt in ſcriptura modo relata.
Fonteji. Turic. Guelf. Camp. *Fontei.* cf. § 39.
vixiſſet. Turic. Camp. *juſſiſſet* cum Alm.
eſſet. Turic. a pr. manu *eſſe.* Camp. *eſt.* cf. 6, 2, 12.
habuiſſe. Turic. (a pr. manu) Guelf. *abiiſſe.*
vixit. Turic. *viſſit.* cf. 5, 14, 12.
conv. ad eam. Sic Turic. Camp. Reliqui *a. e. c.* cf. § 50. item mox. *bona ejus.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *e. b.* cf. modo, item § 55.
venibant. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Tarv. *veniebant* cum Voſſ. 2. *dictus.* Turic. *dictum*, mire.
52. *eadem.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. 1. 2. Voſſ. Andr. Baſ. Reliqui omittunt.

51. *Ciceronis.* Magna pars ejus orationis quam pro M. Fontejo habuit Cicero, aetatem non tulit, cujus et hoc eſt quod refert Qu. cf. Fragmenta apud Ern. p. 1059. Ad hunc noſtri locum ſpectat nota P. Manutii ad Cic. ad Att. 1. 1. „infamem“ [matrem Pletorii Cicero] „ſignificavit et ab im„pudicitia, dum viveret; et „mortuam, ab aere alieno.“

52. *metalepſin.* cf. 8, 6, 37.
eadem ratio i. e. hoc dictorum genus quod petitur ex amphibolia. Neque enim quidquam niſi ſpecies amphiboliae eſt metalepſis, cujus praeſentiſſimum exemplum habe Homericum illud ubi ἐθόωσα ponitur pro ὤξυνα, Ὀδυσσ. 9, 327. quoniam θοὸς aliquo uſu idem eſt τῷ ὀξεῖ.

Fabius Maximus, incuſans Auguſti congiariorum, quae amicis dabantur, exiguitatem, *heminaria eſſe* dixit. nam *congiarium* commune liberalitatis atque menſurae; ea menſura ducta in minutionem rerum.

Auguſti. Turic. *anguſtae.* Guelf. *anguſte.* Camp. *anguſtae* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. Correxit Regius, cui tanto libentius auſculto, quia primitus *anguſte* ſcriptum videtur, adverbium interpretante librario.

heminaria. Guelf. Camp. *heminariam* (niſi quod hic ſine aſpiratione) cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Bodl. Andr. et edd. ante Bad. Correxit Regius, quem adjuvat Turic. neque enim hic quidquam ſuſpicor neglectum a conferente.

cong. commune. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. et edd. ante Bad. Reliqui inſerunt *cum ſit*, ſuadente Regio. *ea.* Sic Turic. Guelf. Goth. (err. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. (qui et deinceps *menſura* omittit cum Goth. tac. Geſn.). Reliqui *a.*

ducta. Guelf. Camp. *dicta.*

in minutionem. Sic Turic. Guelf. Camp. Tarv. cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Mox Locat. cum reliquis ante Ald. *imminutione*, quod et Alm. tribuitur (cf. § 50. 54). Reliqui *imminutio eſt*, ex Regii conjectura.

Pariter et hic, quoniam *congius* et *hemina* aliquatenus ſunt conjuncta, Fabius, dictum captans, alieno etiam loco eadem reciprocavit.

Fabius Maximus. Hic eſt P. Fabius Paulus Maximus (tale enim ejus nomen indicat Cannegieterus de mutata Romanorum nominum ratione p. 2.) A. U. C. 743 Cos. de quo vide Tacit. Annal. 1, 5 ibique Lipſ. Ad eundem ſunt aliquot Ovidii ex Ponto epiſtolae magnam ejus eloquentiae famam fuiſſe teſtantes, niſi forte hac laude exul poeta amicum potentem demereri conabatur. Longe enim iniquius de eodem eſt Caſſii Severi et Senecae ipſius apud M. Senecam judicium p. Bip. 173. (ubi cum Nic. Fabro ſcribe *Fabius* pro *Fabianus*) nec aliud videtur noſtri h. l. Generis claritatem, quam et Ovidius, ſignificat L. Seneca de Clementia c. 9.

nam cong. — rerum. Sunt haec abruptius poſita, cujusmodi oratione utimur, brevi interpretatione aliquid velut

53 et tam frigida, quam eſt nominum fictio, adjectis, detractis, mutatis literis: ut *Aciſculum*, quia eſſet pactus, *Paciſculum*; et *Placidum* nomine, quia is acerbus natura eſſet, *Acidum*; et *Tullium*, cum fur eſſet, *Tollium* dictos in-
54 venio. Sed haec eadem genera commodius in rebus, quam in nominibus reſpondent. 541
Afer enim venuſte Mallium Suram, multum in agendo diſcurſantem, ſalientem, manus jactantem, togam dejicientem et reponentem, *non agere* dixit, *ſed ſatagere*. Eſt enim dictum per ſe urbanum, *ſatagere*, etiamſi nulla ſubſit alterius verbi ſimilitudo.

53. *et tam.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et Loc. Venet. Nam Tarv. jam inſerit *haec*, quod mox et Ruſc. reliquique jubente Regio, ſed nulla utilitate. *adjectis.* Turic. Guelf. *adjecit.* Jenſ. (tac. Geſn.) *adjecit is.* *mutatis.* Turic. Guelf. omittunt. Male. *eſſet Acidum.* Turic. Guelf. *et ad citum.* Jenſ. (tac. Geſn.) *e. Aculum.*

54. *Mallium.* Sic Turic. Camp. cum Voſſ. 2. non concinente Goth. Sed ego Burm. voluiſſe nominare *Alm.* exiſtimo (cf. § 52. 57). Reliqui *Manlium.* Guelf. *Maulium.* cf. not. ex. ad § 38. In Leidenſi jubemur (a Pithoeo haud dubie) legere *Manilium*, ratione poſita nulla.

agendo. Turic. a pr. manu *agendum.*

enim dict. Guelf. *hoc d.* cum Goth. Error eſt, de quo § 7.

cito ſubſequentes. Ad *rerum* intelligo „dono datarum." Pronomen *ea* ad *menſura* ſic additur ut ſupra 6, 2, 23 ad *ampl.*

53. *et tam frigida.* Hoc et ipſum refertur ad nominativum *menſura.* *Ducta* eo eſt *menſura*, et quidem non majore cum ſale, quam ſit *fictio nominum.*

54. *Mallium Suram.* Hunc non aliunde norunt VV. DD. Burmannus, apud Plin. H. N. l. 18 p. (Bip.) 259 *Suram Mamilium* eſſe monens, cum noſtro eundem facere recte dubitat. cf. not. crit.

Fiunt et adjecta et detracta aſpiratione, et 55
binis conjunctis verbis ſimiliter ſaepius frigida, aliquando tamen recipienda. Eademque conditio eſt in iis, quae a nominibus trahuntur. Multa ex hoc Cicero in Verrem, ſed ut ab aliis dicta, modo, *futurum, ut omnia verreret*, cum diceretur ei *Verres:*

55. *et adj. et detr.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *e. d. e. a.* cf. § 51. 56. *futurum.* Guelf. *furtim.* Camp. *furtum.* *verreret.* Turic. (a pr. manu) Camp. *verteret* cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Tarv. *everreret* malit Geſn.

ei. Sic veſtutiores mei omnes. Omittunt Goth. et edd. poſt Tarv. quod ſuadet etiam Regius. Geſnerus omne hoc *cum — Verres* uncis ſepſit tanquam gloſſema.

55. *ex hoc.* Hoc vix videtur integrum. Malis addi *genere.* cf. § 56. Facilius excidebat ob literas ſimiles in *Cicero.*

ab aliis. cf. § 4.

futurum — Verres. Hoc quidem fruſtra quaeſiveris in libris Verrinis, neque enim ſufficit poſitum 4, 24 *everriculum* quo utitur Geſnerus, nec *everſum* atque *exterſum* fanum 2, 21. Propius eſt 4, 25 extr. Praeterea trium iſtorum minime eſt facetum, quamquam aliqua, et major ſane quam pro librario, gratia contingit dicto, ſi attendas, cujus me admonuit Buttmannus, ſecundam futuri perſonam eſſe in *Verres*, ut, audito ſermone compellantium Verrem, continuo Siculi dixerint *futurum* cet. Sic apparet nequaquam otioſum eſſe pronominis dativum *ei*, ſine quo nec ullus relinqueretur lepor, nec ferri poſſet *diceretur* poſitum pro *vocaretur.* Unde igitur arripuit hoc Qu.? An forte et ipſum incertae ejus memoriae (cf. § 18.) tribuemus, ut vulgo jactatum quid, vel quod jactari potuerit, apud Ciceronem legiſſe ſibi viſus ſit? Nam in lacuna illa libri primi Verrinarum extremi nullum praeſidium, quoniam is non eſt locus hujusmodi dictorum. Structura autem ſubjiciendi hanc dicto explanationem, eadem recurrit § 64 *cum — perplueret.*

modo, *Herculi*, *quem expilaverat*, *molestiorem apro Erymanthio fuisse*: modo, *malum Sacerdotem*, *qui tam nequam verrem reliquisset*: quia Sacerdoti Verres successerat.
56 Praebet tamen aliquando occasionem quaedam felicitas hoc quoque genere bene utendi: ut pro Cecinna Cicero in testem Sex. Clo-

Herculi quem. Turic. *Herculae ei quae.* Guelf. *Hercule ei quem*, Camp. Goth. Jens. (err. et tac. Gesn.) *Herculem ei quem* cum Voss. 2. et edd. ante Ald.

molestiorem. Turic. (a sec. manu) Guelf, *molestior est* cum Bas. non margine, ut Burm., sed contextu.

mol. apro. Turic. Goth. (tac. Gesn.) Camp. inserunt *quam* (quod et Guelf. post suum *est*) cum Alm. Voss. 2.

Sacerdoti Verres. Turic. Guelf. Camp. *Sacerdos Verri* (Turic. a pr. manu *S. Veri* et sic Tarv.) cum Alm. Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald., relabente in vitium Bad. pr. Hic non potuit ipsius Qu. esse error, sed fuit ejusdem librarii qui modo omnia turbavit ignarus, addens de suo *quam.*

56. *hoc quoque genere bene.* Turic. *enim* (cf. § 54.) *q. b.* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *h. q. b.* cum Alm. Voss. 2. Hic quidem *genere* poteramus carere, modo fuisset § 55.

Sex. Clod. Turic. a pr. manu *sunt* (sed per compendium solius S cum linea) *ex C.* mox a sec. manu *sumit ex Clodio.* Vide mihi correctricem manum secundam.

Herculi — Sacerdotem. vid. Cic. in Verr. 4, 43. 1, 46.

56. *pro Cecinna.* c. 10. Ernestus nequaquam debebat verba ista *nec minus niger* velut spuria rejicere, si maxime aberant a Waldarferiana. Rectissime enim h. l. Gesnerus monet, respicere hoc ad colorem personae, qualis et Manutii est animadversio ad locum Ciceronis. Quanquam nihil tale nunc apparet in personis Terentianis. Nec ab eo est, cujus mentionem injicit Pseudo-Turnebus, in primis facetum esse in nominibus lusum Ciceronis pro Cluentio, in Bulbo et Gutta c. 26. quem locum excidisse Quintiliano, haec tractanti, valde miror.

dium Phormionem, *Nec minus niger*, inquit, *nec minus confidens*, *quam est ille Terentianus Phormio*. Acriora igitur sunt et 57
elegantiora, quae trahuntur ex vi rerum. In his maxime valet similitudo, si tamen ad aliquid inferius leviusque referatur: quae jam veteres illi jocabantur, qui Lentu-
545 lum *Spintherem*, et Scipionem *Serapionem*

est ille Ter. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. Reliqui *i. T. e.* cf. § 55. 59.

57. *quae jam.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Bodl. Alm. Voss. 2. Andr. et edd. ante Ald. qui, de suo haud dubie, *quemadmodum* cum marg. Basil. Reliqui *qua jam* conjiciente Regio.

Serapionem. Turic. *et serationem*, a sec. manu *e. siritionem.* Guelf. *et siricionem.* Camp. *Siricionem* cum Goth. (err. Gesn.) nisi quod hic *Sy.* Jens. *syriationem* cum edd. ante Rusc. qui, Regio docte emendante, nostrum (cf. § 3°). Ex Voss. 2. *serationem* affert Burm. An volebat Alm. (cf. § 54. 59.)? Manifesta verae scripturae vestigia in prima manu Turic. Hermolaus Barbarus et hic et in Plinii loco legi volebat *sciritionem* prodeunte, nescio unde, Pseudo-Turnebo. Quid in Plinio dent MSS. nollemus, si Criticus esset Harduinus. Aldus, non inconsulto, bis enim, *Scrupionem* facit, quod Mosellanus

57. *quae — jocabantur.* Eadem structura Cic. ad Div. 9, 14 „*haec* — jocatus sum." 7, 14. Horat. Sat. 1, 5, 62. „*permulta* jocatus." Malis sane *qualia* pro *quae jam.*

Spintherem — Serapionem. Valer. Max. 9, 14, 3. „Cornelius Scipio — in servilem „Serapionis appellationem vulgi sermone impactus est, „quod hujusce nominis victimario quam simillimus erat." ibid. n. 4. „propter similitudinem" (Lentulus) „ex „quodam secundarum" (partium histrione) „cognomen „Spintheris traxit." Lentulus hic est ad quem datae sunt epistolae libri primi Ciceronis ad diversos, ubi vide Manutium, de eodem exponentem. Scipio est Nasica, interfector Ti. Gracchi. de hoc cf. Epit. Liv. 55. item de utroque Plin. H. N. 7, 12 S. 10. 21, 3 S. 7.

esse dixerunt. Sed ea non ab hominibus modo petitur, verum etiam ab animalibus: ut nobis pueris Junius Bassus, homo in primis
58 dicax, *Asinus albus* vocabatur. Et Sarmentus, seu P. Blessus, *Junium, hominem nigrum,*

interpretatur a *screando*, Festi anus *scraptas* ad partes vocans neque ullo modo ferens Codd. scripturam *Serapionem.*

58. *P. Blessus.* Sic Turic. a sec. manu (a pr. enim *phlessis*) cum Camp. nisi quod hic simplici S. ut et Guelf. Goth. (tac. Gesn.). Unica litera praenomen dant nonnisi Turic. Camp. cf. § 39.

Junius Bassus. vid. § 27. Recte autem Burmannus improbat Turnebum Adverss. 28, 35 interpretantem *asinum album* quasi dictum de stulto non infaceto, ut *asinus* pertinuerit ad ineptias hominis, color *albus* ad ejusdem dicta acuta. Aliam *albi* potestatem impropriam cognovimus ad 2, 5, 19. nec, id quod caput, occasio, per quam hoc inducitur, fert ullum hic respectum nisi ad faciei et corporis similitudinem.

58. *Sarmentus.* Hunc Horatio prodente novimus. vid. Sat. 1, 5. Erat autem ex *deliciis* (cf. 1, 2, 7) Augusti teste Plutarcho V. 2. p. 943. Apud Horatium quoque pollet comparando eum quem ludibrio habet v. 55 — 64. Vide et Juvenal. 5, 3. ibique Schol. Et hoc notabile, quod Sarmentus ipse *gracilis* erat magnopere (Hor. 1, 5, 69) ut verendum esset, ne in ipsum recideret jocus cf. § 32.

P. Blessus. Qua potestate huic nomini praemissum sit *seu*, quaeri sane potest. Indicatur eo vel idem homo, diversis nominibus, vel diversus joci auctor a scriptoribus proditus. Hoc profecto aptius altero. Nec tamen accedam Burmanno, qui, scribendo *Blaesum* pro *Blessus*, praenomen solum refert ad jocantem nostrum, eumque intelligit P. Syrum, celeberrimum mimorum scriptorem; ut vel Sarmentus vel Publius hoc fuerit jocatus. *Blaesum* deinceps Burm. conjungit ad *Junium*, designans loca Taciti Annal. 1, 16. 18. 21. ubi memoratur ejus nominis legatus, in *Blessi* autem nomine erratum esse suspicans. *Junium Blaesum* (praemisso hic quidem, ut saepe, cognomine vid. § 32, quod fraudi fuisse putat libra-

546 *et macrum, et pandum, fibulam ferream* dixit. Quod nunc risus petendi genus frequentissimum est. Adhibetur autem simili- 59
tudo interim palam, interim inseri solet parabolae: cujus est generis id Augusti, qui militi libellum timide porrigenti,

59. *inseri.* Turic. Guelf. Camp. *serio* cum Goth. Voss. 2. Alm. et edd. ante Rusc. Nostrum reposuit Regius; Gesnerus tentat *servire*, ille propius ad ductus Codd. hic jucundius ad sonum, uterque ingeniose. In Turic. *interim* a sec. demum manu praemittitur τῷ *serio*, in Alm. omittitur (cf. § 58. item hac §) Guelf. Camp. *serio* antevertunt τῷ *interim*. cf. § 56. 60. *solet.* Camp. *sed et.*

generis — libellum. Turic. *generi augusti militi qui bellum*, a sec. manu: *generis id a. q. m. bellum.* Camp. *g. is augusti qui multi l.*

riis) nostrum patrem fuisse haud dubie illius apud Tacitum, quo magis congruant tempora. Mihi quidem in omnibus hisce nimium videtur conjecturae datum, nulla certa vel temporis vel rerum nota comparente, quare huc traheretur Blaesus ille Taciti. Nec placent Sarmentus et Syrus ad unam aetatem relati. Ceterum corruptelam in *Blessi* scriptura et ipse non invitus agnoscam. Pronunciandum igitur erit AMPLIUS de Junio isto nigro et macro, quem tamen aliquis dicat ipsum *Bassum*, et de ejusdem irrisore *Blesso* seu *Blaeso*. Junius Blaesus consul memoratur Snidae in Ἀπίκιος, unde tamen nihil proficias, nec in consularibus Fastis idem recensetur. Fibulae similitudinem non alienam esse ab hominis statura recurva, ultro apparet.

59. *inseri.* cf. not. crit.

Augusti — Noli. Idem narrant Sueton. Aug. c. 53 et Macrob. Saturn. 2, 4. Morem vero dandi stipem elephantis ad Sueton. illustrant Torrentius ex Plin. H. N. 8, 5 ubi vide Hard. et Casaubonus ex Galeno de usu partium, cujus sunt haec: ὁ ἐλέφας ἐκείνῳ τῷ μορίῳ (proboscide) κατὰ τὸ πέρας ἅπαντα μεταχειρίζεται περιπτυσσομένῳ τοῖς λαμβανομένοις ἄχρι τῶν σμικροτάτων νομισμάτων ἃ καὶ τοῖς ἐπικαθεζομένοις αὐτῷ δίδωσι.

Noli, inquit, *dubitare*, *tanquam aſſem ele-*
60 *phanto des.* Sunt quaedam veri ſimilia:
unde Vatinius dixit hoc dictum, cum reus,
agente in eum Calvo, frontem candido
ſudario tergeret, idque ipſum accuſator in
invidiam vocaret, *Quamvis reus ſum*, in-
61 quit, *et panem candidum edo.* Adhuc eſt

dubitare. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. omittunt cum Alm. et Goth. 2. Probat hoc Heuſingerus, neſcio tamen quo exemplo. Debebit enim *timere* ſubaudiri et velut δεικτικῶς intelligi: „Noli facere, quod facis, nunc porrigens „nunc retrahens libellum." Procul dubio vetuſtiſſimi editores explerunt locum e Suetonio. Malim equidem *timere* inſerere inter *inq.* et *tanquam.* Confuſum *timere* cum *tunc* vide apud Drakenb. ad Liv. 2, 16, 6. *tunc* autem per compendium notatur unius prope literae.

aſſem elephanto des. Turic. *et ſemel pantodes* cum Alm. cf. hac § item mox.

60. *quaedam v.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Sed pro *veri* Turic. *vi*, et Alm. *ut veri* (cf. modo item § 61). Reliqui inſerunt *etiam.*

Vatin. — cum. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Alm. Bodl. Andr. et edd. ante Gryph. Reliqui omittunt interjecta, quae non eſt quod faſtidias, modo recte intelligatur *dictum.* cf. § 43. *front. cand.* Sic Turic. Camp. Reliqui *c. ſ.* cf. § 59. 66. *panem.* Turic. Guelf. *parentem* cum Alm.

dubitare. cf. not. crit.

60. *veri ſimilia.* Non videtur ſufficere hoc ad ſignificandum quod vult ſcriptor, ut Gedoynus cogeretur addere haec eſſe ejusmodi, quorum ipſa veri ſimilitudine contineatur lepor. Eo ſane pertinet exemplum. Sed vix acquieſco in appellatione.

Vatinius. cf. 6, 1, 13. *unde* vid. 5, 10, 90.

panem candidum. Huic opponitur *cibarius* ſervis paratus et pauperibus. vid. Schol. Cruq. ad Hor. Epiſt. 2, 1, 123. Juvenal. 5, 67 — 70. Donat. ad Eunuch. 5, 4, 17. Nequaquam autem accedo Burmanno putanti ſimul obli-

subtilior illa ex simili translatio, cum, quod in alia re fieri solet, in aliam mutuamur. Ea dicatur sane *fictio*: ut Chrysippus, cum in triumpho Caesaris eborea oppida essent translata, et post dies paucos Fabii Maximi lignea, *thecas esse oppidorum Cae-*
547 *saris* dixit. Et Pedo de mirmillone, qui

61. *eborea.* Turic. Guelf. Camp. *epolitea*, nisi quod hic per *y*. Alm. *epolita* (cf. § 60. 67). Jens. (tac. Gesn.) *eburnea* cum edd. ante Bad. qui nostrum e Vall. (quocum conspirat Goth.) monens Vallam annotasse hic, *eboreum* dici magis in prosa quam *eburneum*; ipse autem eandem vocem ostendens Digest. 32, 52 bis. Harduinus ad Plin. H. N. 36, 5 versus fin. hoc dare omnes MSS. testatur, non *eburneum*. Fortasse ignotius vocabulum ad eum, quem vidimus, modum potuit inquinari a librariis; quis autem certo statuat, nullam aliam ejusdem formam fuisse in usu, velut *eboritium*, ut *lateritium*. Quin enim illud ipsum *ebur* hic lateat, non potest dubitari.

Et Pedo — qui. Turic. *et pedocle mirmillo neque.* Guelf. *et pec lode Mirmillo neque.* Camp. *E. P. d. mirmillo q.* Jens. (tac. Gesn.) *E. Empedocles d. m. q.* cum edd. ante Ald. exc. Tarv.

que in Calvum, quasi sordidum, haec jaci.

61. *Chrysippus.* Recte Burmannus videtur hunc suspicari Chrysippum Vettium, Cyri libertum, architectum (vid. Cic. ad Div. 7, 14. Ad Att. 14, 9) argumento usus, quod eundem in Gallia fuisse appareat, et fortasse in Caesaris comitatu.

in triumpho Caesaris — Caesaris dixit. Idem fere narrat Dio Cass. l. 43. p. 369. cf. Vellej. 2, 5. (in quo levis differentia, de qua vide Ruhnk.) Sueton. Caes. c. 37. Appian. B. C. 2, 101. *Fabius Maximus* hic quidem alius est ab illo § 52. Noster Q. Fabius Maximus Caesaris legatus in Hispania, Consul Caesari suffectus A. U. C. 709, mortuus extremo consulatus die.

Pedo. Non dubito quin hic sit poëta non ignobilis C. Pedo Albinovanus cujus obiter fit mentio 10, 1, 90. Reliquae nobis factae sunt hujus (si modo) Elegiae duae in Maecenatem et Drusum Neronem.

retiarium consequebatur, nec feriebat, *Vi-*
62 *vum*, inquit, *capere vult.* Jungitur amphiboliae similitudo: ut A. Galba pilam negligenter petenti, *Sic*, inquit, *petis*, *tanquam Caesaris candidatus.* Nam illud *petis* ambiguum est, securitas similis. Quod
63 hactenus ostendisse satis est. Ceterum frequentissima aliorum generum cum aliis mixtura est: eaque optima, quae ex pluribus constat. Eadem dissimilium ratio est.

62. *A. Galba.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voss. 2. Colb. Andr. Tarv. Ald. Reliqui *L. G.* nisi quod Jens. praepostere *A. L. G.* cf. § 27.

pilam. Turic. praemittit *qui* cum Goth. Alm. Camp. (nisi quod hic *cui*) et edd. ante Stoer. Puto hoc insertum ab eo qui *A.* ante *Galb.* interpretaretur praepositionem, quo deducit scriptura Turic. et Guelf. (quanquam *qui* in hoc non animadverti) Et sic hunc nostri locum recenset Budaeus ad Pandd. fol. 237. E. (cum prius eundem fol. 83. C. „*Lucius G.*") Neque tamen eam rectam censeo rationem.

Cum enim laus ejus frequenter cum Catulli et Marsi potissimum (cf. § 102.) conjungatur a Martiale, satis probabile sit, ingenium fuisse hujuscemodi lusibus accommodatum. Vide et L. Senecam epist. 122, p. 136. qui *fabulatorem elegantissimum* vocat.

62. *Caesaris candidatus* i. e. quem Caesar commendasset. vid. Sueton. Caes. c. 41. Aug. c. 56. Alieni hinc *Candidati Principis* i. e. Quaestores de quibus vide Bach. Hist. Jur. 3, 1, 1, 20. Non equidem credo ex hac *Caesaris* appellatione colligi necessario, Galbam C. Julii Caesaris scurram fuisse, quae est multorum opinio; quanquam sequiores fere, et ipse Quintilianus, Augustum solent appellare et Caesarem, ita ut designent hominem non dignitatem. Sed hoc refertur ex Galbae ipsius persona. vide et § 81. Juvenalis saltem et Plutarchus (modo hujus locus, id quod mihi persuadeo, spectet ad nostrum) Augusti temporibus dant Galbam, non Caesaris. cf. § 27.

Hinc eques Romanus, ad quem in ſpectaculis bibentem cum miſiſſet Auguſtus, qui ei diceret, *Ego ſi pransdere volo, domum eo:*
48 *Tu enim*, inquit, *non times, ne locum perdas.* Ex contrario non una ſpecies. Neque 64
enim eodem modo dixit Auguſtus praefecto, quem cum ignominia mittebat, ſubinde interponenti precibus, *Quid reſpondebo patri meo? Dic, me tibi diſplicuiſſe:* quo Galba,

64. *mittebat.* Sic Turic. cum Alm. Jenſ. et edd. poſt hunc ante Ald. quo acc. Obr. Reliqui *notabat. Cum* inſerui inter *quem* et *ignominia*, ex leniſſima veriſſimaque Burmanni conjectura. cf. Oudend. ad Suet. Cal. 44. Sic enim ſaepe apud hunc ſcriptorem. Subiit corrigere *q. ignominiae cauſa m.* quae fuit legitima formula (vid. Briſſ. de Form. p. 343.) et facillime excidebat vox breviſſimo compendio ſcribi ſolita (cf. § 36). Sed lenius et uſitatius illud.

quo. Turic. *quod* (a pr. quidem manu obſcurius compen-

63. *in ſpectaculis bibentem.* Poſt Auguſti tempora hoc etiam vulgo fiebat et, cum per integros dies retinerentur in ſpectaculis, conceſſa eſt a principe certa ſumma ſingulis ordinibus, unde vinum emerent in theatro bibendum. cf. Martial. 1, 12. 27 ibique interpp. nec noſtri loci immemores.

Tu enim — perdas. De conjunctione, quam hinc expellere velit Regius ut et mox § 77. vide 2, 11, 7. Jocum equidem hunc agnoſco unum ex laſcivis illis et hilaribus (cf. § 27.) non ὕπουλον et amarulentum, ut placet Burmanno, Geſnero aſſentiente. Putant enim *locum* hic deſignari ſummum in republica et proinde jaci hoc dictum in tyrannidem Auguſti; cui interpretationi praeſidium petunt ex Sueton. Aug. c. 54 „Contradicerem ſi *locum* haberem." Caſauboni quidem iſtorum verborum explanatio diverſa eſt ab hac Burmanniana, tutiorque illa. Nec hujus generis, de quo nunc agit Qu., fuerit exemplum, ſi tam reconditum habeat aculeum. cf. § 60.

64. *Auguſtus — mittebat.* Idem narrat Macrobius Saturnall. 2, 4. deſignans praefectum Herennium, juvenem vitiis deditum.

penulam roganti, *Non possum commodare, domi maneo;* cum coenaculum ejus perplueret. Tertium adhuc illud (siquidem, ut ne auctorem ponam, verecundia ipsius facit), *Libidinosior es, quam ullus spado:* quo sine dubio et opinio decipitur; sed ex contrario. Et hoc ex eodem loco est, sed nulli priorum simile, quod dixit M. Vestinius,

dium). Camp. *qui.* *commodare.* Turic. Guelf. *commendare* cum Alm. cf. § 14 et VV. DD. ad Phaedr. 1, 17, 5. indicante Burm. *M.* Sic Turic. Camp. Tarv. Ald. Bas. Reliqui *Marcus.* cf. § 58.

Vestinius. Turic. (a pr. manu, *vestimus.* Qui hoc nomen memorant scriptores Plancus ap. Cic. ad Diverf. 10, 23. Tacitus, Suetonius, Martialis, Phlegon, Suidas, Marmor apud Reinef. 2, 68 dant *Vestinum* sine *I* et hoc reposuit Burmannus, obsecundantibus Gesn. Bip. Nec sane hoc gentile nomen fuisse dicas, ut desineret in *ius.*

verecundia ipsius. cf. § 53. „Major ejus est persona, quam „ut dicto huic ejus hilariori „nomen apponam." Neque tamen hisce significat Qu. sibi minus probari hunc jocum, quod est Gesneri judicium. Equidem suspicor Domitiani hoc fuisse dictum, vulgo tunc notum, quod nec omittere vellet Qu. nec in magna quadam tanti viri laude ponere videri. Spadonum libidinem sed effectu carentem veteribus satis cognitam ostendit Barthius ad Claudian. in Eutrop. 2, 88. Sed ea re non tollitur hujus dicti lepor.

sine dubio — sed. cf. 6, 2, 14. Possit aliquis malle hoc referri ad *inopinatum* (vid. 9, 2, 23), sed vindicat Qu. suam rationem huic subjiciendi generi, quod est *ex contrario.*

M. Vestinius. Burmannus, ostendendis Taciti locis Annal. 15, 48. 52. 68. adjuncto Phlegonte Tralliano de mirabil. c. 23, persuasit hunc esse M. Vestinum Atticum A. U. C. 818 Consulem, sed mox post initum magistratum mori jussum a Nerone (cf. not. crit.). Mutilum esse locum nemo non videt, sed solus Burmannus perspexit, cujusmodi esset id quod intercidisset, accedente Gesnero; mortem turpis et foedi cujusdam hominis nunciatam esse Vestinio. Facilis

549 cum ei nunciatum eſſet, *Aliquando deſinet putere.* Onerabo librum exemplis, ſimilem- 65
que iis, qui riſus gratia componuntur, efficiam, ſi perſequi voluero ſingula veterum. Ex omnibus argumentorum locis eadem occaſio eſt. Nam et *finitione* uſus eſt Auguſtus de pantomimis duobus, qui alternis geſtibus contendebant, cum eorum alterum *ſaltatorem* dixit, alterum *interpellatorem.* Et partitione Galba, cum penulam roganti 66

eſſet. Turic. (a pr. manu) *eſſe.* Succurrit noſtrae conjecturae. Sed cf. § 51.

fuerit expletio, cum aliquo veſtigio occaſionis errori datae: „cum ei *nunciatum eſſet* „— *necatum eſſe.*" Quanquam hoc homoeoteleuton ſuave equidem non dicam. Si falſum rumorem interpreteris, poſſis *Neronem* lacunae reponere, cujus nominis ductus non male reſpondent. Quare autem dictum Veſtinii neget Qu. nulli priorum ſimile, cum proxime accedat ad illud de *ſpadone*, parum aſſequor, niſi forte aſperitas noſtri facit diſcrimen.

65. *argument. locis.* cf. 5, 10, 20. *finitione* ib. § 54.

ſaltatorem — *interpellatorem.* Illo quidem vocabulo nihil aliud quam ipſum pantomimum voluit ſignificare Auguſtus, neque enim *ſaltatio* aliena ab hujus arte, ſed ea ipſa eſt. cf. 1, 11, 17. Alter contra ei videtur non, qualem ſe eſſe profitebatur, ſaltator, ſed ſaltationis corruptor et everſor. Tantum video in hoc joco, quem, cum male interpretatus eſſet Pſeudo-Turnebus, ceteri intactum reliquerunt. Auguſtus pantomimicae ſaltationis fautor et auctor, teſtibus Athenaeo, Zoſimo, Macrobio prae aliis offendebatur hujusmodi artificum inſcitia. Si forte aliquod artis vocabulum eſt in iſto *interpellatore*, me ſane fugit. Nec ubique in hiſce dictis, exempli loco appoſitis, magnas expectandas facetias reor, cum qualicunque in ſingulis partibus exemplo deſungi cogatur Qu. Qui autem, praeter illum, hoc referret, inveni neminem.

respondit, *Non pluit, non opus est tibi: si pluit, ipse utar.* Proinde *genere, specie, propriis, differentibus, jugatis, adjunctis, consequentibus, antecedentibus, repugnantibus, caussis, effectis, comparatione parium, majorum, minorum,* similis materia praebe-
67 tur. Sicut in *tropos* quoque omnes cadunt. An non plurima καθ' ὑπερβολὴν dicuntur? quale refert Cicero de homine praelongo,

66. *op. est.* Sic Turic. Camp. Reliqui *e. o.* cf. § 60. 79.

67. καθ' ὑπερβολὴν. Haec omittunt Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. qui pro iis *per hyperbolen.* Inserunt Graeca Regius de conjectura; argumento non inepto usus, quod hujus linguae vocabula ab indoctioribus librariis plerumque omittantur. Alioqui sane Aldina ratio magis placeret. *quale.* Turic. a pr. manu *quod*, a sec. *quae* et sic Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Alm. Voss. 2. et edd. ante Bad. Correxit Regius.

de homine. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui inserunt *Memmio.*

66. *resp. non.* Rectissime *si* inserere suadet Dan. (cf. § 48.) Similis partitio 1, 8, 2.

genere — comparatione. cf. 5, 10, 94.

67. *cadunt.* Subjectum quidem hujus verbi nullum invenio, nisi *dicta ἀπὸ κοινοῦ.* Nec melius, quod prima Turic. manus offert, *cadit*, ut *materia* intelligatur.

quale — Cicero. De Orat. 2, 66. Hic quidem novo exemplo agnoscimus securitatem citandi Quintilianeam (cf. § 55). De qua antequam exponο notanda videtur locutio parum latina „refert de „homine eum offendisse." Huic vitio mederi possis inserendo *Crassi* ante *refert.* Neque enim alioqui verisimile est, adeo immemorem loci Ciceroniani fuisse, cum haec scriberet, Qu. ut Ciceronem joci auctorem crederet, et *refert* in alieno demum dicto memorando proprium habet usum. Restat aliud vestigium oblivionis. In Cicerone ipso legendo non apparet jocum hunc in staturam Memmii fuisse intentum. Quare Tur-

caput eum ad fornicem Fabium offendisse: et, quod P. Oppius dixit de genere Lentulorum, cum assidue minores parentibus liberi

Fabium. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum Alm. Voss. 2. et edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. Reliqui *Fabii.* Sequor analogiam viae Appiae, columnae Maeniae. cf. Drakenb. ad Silium 3, 387. *jussa magistra.*

offendisse. Goth. 2. *ostendisse.* Goth. 1. *demisisse* cum Voss. 2. sublectum Ciceronis libris cf. § 44. Sed Goth. 1. praeterea in margine *ostendisse.*

Oppius. Turic. a pr. manu *opis,* a sec. *opius.* Camp. *Appius.* In praenomine mei consentiunt, cum ex edd. aliquot et Alm. afferatur *D.* cf. § 61. item mox.

nebus in jocis Ciceronianis, ad animum referens rectissime „reprehenduntur" ait „magni „ejus spiritus et notatur inso„lentia hominis sese efferentis „supra modum. Ut ita intel„ligam, faciunt et verba Ci„ceronis scribentis *ipsum* „*Memmium ita sibi videri* „*magnum*, et historia." cf. de C. Memmio Cic. Brut. c. 36. de Orat. 2, 59. Sallust. bell. Jugurth. c. 25. 26. Tell. Denique ne *offendisse* quidem sed *demisisse* caput, metuentem, ne offenderet, Memmium narrat apud Ciceronem Crassus. Dicas Qu. hominis, in quem hoc jactum fuerit, totiusque occasionis oblitum, solum dictum meminisse.

fornicem Fabium. „Fornix „Fabianus arcus est juxta Re„giam in Sacra via a Fabio „Censore constructus, qui, a „devictis Allobrogibus, Allo„brox cognominatus est, ibi„que statua ejus posita propter„ea est." Ascon. Pedian. ad Actionem pr. in Verr. c. 7. citante Regio qui extrema haec ita: „Ibique scuta ejus „posita fuere." cf. Ernest. Clav. Cic. in voce *Q. Fabius Allobrogicus,* cujus insigne παρέργαμα est, partem saxeae turris in principatu Arausionensi inventam cum hujus fornicis reliquiis confundentis. vid. Graev. ad Flor. 3, 2, 6. Sed cf. et Menardus trahens monumentum. Mem. de l' Ac. des Inscr. T. 44. p. 326. 8vo.

P. Oppius. De hoc nihil certi tradere contingit. Burmannus ostendit hujus nominis virum memoratum Ciceroni Philipp. 3, 10. Sed nulla adest nota; nec illo loco constat lectio.

68 essent, *nascendo interiturum.* Quid *ironia?* nonne etiam, quae severissime fit, joci prope 55
genus est? Qua urbane usus est Afer, cum Didio Gallo, qui provinciam ambitiosissime

essent nasc. Sic Bas. Obr. Alm. (cf. modo item § 68). Sed Turic. Guelf. *esse n.* cum Goth. 2. Mox Camp. *esset n.* Reliqui *e. in n.* Addunt autem deinceps haec: *decrescere genus Lentulorum* edd. a Gryph. inde ante Gesn. Equidem, id quod narrat Burm., Badium jactantem se ausum apponere *decrescit genus Lentulorum*, nusquam reperio. Ait ille, testatus suam verae scripturae inveniendae desperationem, facile quidem aliquid, quod congruat, posse divinari, quale sit: „Lentuli interim patrem aequare verentur, interim matrem, „interim utrumque."

interiturum. Turic. a pr. manu *interit utrumque.* a sec. *interim utrumque* et sic libri ad unum omnes, nisi quod Guelf. i. *utrinque* et Goth. 2. *vicerit. Utrumque.* Nos cum Bip. dedimus elegantem et verissimam Gesneri emendationem, cui patrocinatur in primis quod protinus sequitur *Q* in *Quid.* Nec nihil adjuvatur a pr. manu Turic.

68. *severissime.* Turic. Jens. (tac. Gesn.) *sit verissime* cum edd. ante Ald. exc. Camp. et Tarv. Reliqui *sit verissima* (nisi quod Bad. pr. *si verissima*). Nostrum partim ex conjectura Gesneri, pro *verissima* optantis *severissima.* Alm. cum recepta facere narratur cf. § 67 item mox hac §.

fit. Sic Turic. a pr. manu. Reliqui omittunt.

joci. Turic. Guelf. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *loci* cum Alm. Loc. Ven. Rusc. cf. § 29.

prope. Turic. *proe.* a sec. manu *proprie* et sic Guelf. cum Bas. marg. Omittit Camp. *prope egens* Alm. male a collatore continuato vocabulo sequenti cf. modo hac § item hac §.

Qua. Turic. Guelf. Camp. *quam* cum Alm.

68. *Didio Gallo.* Hujus meminit Tacitus Annal. 12, 40, 2. 14, 29, 1. Agric. 14, 3. unde nomen ejus integrum effecit Ryckius: A. Didius Avitus Gallus, Britanniae praefectus. Nec dubitandum quin idem sit, cui Domitium Afrum successisse in aquis publicis curandis sub Claudio narrat

petierat, deinde, impetrata ea, tanquam coactus querebatur, *Age*, inquit, *aliquid et reipublicae causa elabora:* quaque Cicero lusit, cum, Vatinii morte nunciata, cujus parum certus dicebatur auctor, *Interim*, inquit, *usura fruar.* Idem per allegoriam 69
M. Coelium, melius objicientem crimina, quam defendentem, *Bonam dextram, malam*

quaque. Turic. Guelf. *quoque.* *lusit.* Sic Goth. Voss 2. Colbert. *jussit* Turic. Alm. (cf. hac § item § 75.) sed ille a sec. manu *usus sit* et ita Camp. cum edd. ante Ald. qui primus ex Regii emendatione *usus est* ut et reliqui. Tantaene quenquam infantiae damnare potuisse Qu., ut bis continuo poneret *usus est!*

Frontinus de aquaeductibus, citante Glandorpio in Onomast.

quaque — lusit. Locum ipsius Ciceronis geminum locutione citant ad Div. 6, 12. „ut te usura falsi gaudii frui „velim." Sed ironiam hic ullam ostendi rectissime negat Gesnerus. Quid si ab illo proximo *elabora* haustum fuit *metaphora*, pro *quaque* autem scribimus *quoque* (cf. not. crit.)? *Causam* dant aliquot veteres modo pro *causa*, quod facit ad occasionem vitii in omittendo tropi vocabulo. Vatinium vide ad 6, 1, 13. Juvat autem videre Ciceronem, fortasse etiam post reditum in gratiam, non ignarum Vatinianae turpitudinis. Βατίνιον — ἀκούσας ὅτι τέθνηκεν, εἶτα γνοὺς ὕστερον ὅτι ζῇ, κακῶς (εἶπεν) ἀπόλοιτο κακῶς ὁ ψευσάμενος Plutarch. in Apophthth. Vol. 2. p. 205. indicante Pseudo-Turnebo. cf. Vol. 1. p. 873. E. sed et nostrum mox § 84.

69. *Bonam — habere.* „Recte personatus Turnebus „monet, *dextra* gladium geri „ad laedendum, scutum, quo „tegitur corpus, sinistra." Gesnerus. cf. Cic. Bruto c. 79. „ejus — acres accusationes — „defensiones — non contemnendae tamen, saneque tolerabiles." Attende autem *dicebat*, quo verbi tempore ostenditur Cicero haec dicere solitus.

finistram habere dicebat: Antonomasia

Antonomasia. Turic. Guelf. Camp. *emphasia.* cum Goth. 1. 2. Loc. Venet. Reliqui *emphasi* praeter Bas. Gesn. Bip. qui dant *emphasi qua,* quod ex Vallae libro sumtum testantem Gesn. non assequor. Interpretatur quidem *eadem* hoc de Coelio dixisse Ciceronem *emphasi, qua* cet. Muretus 19, 6 p. Grut. 1229. in Vett. suis membranis esse ait: *Emphasis A,* in quo acquiescit ipse. Si maxime *A* accepit praenomen sequentis, tamen nominativum non expedio. Ausus sum nostrum de conjectura dare. Sed eo et necessitas tropi cujusdam inveniendi (*emphasis* enim non est, nec ipsi Fabio, sed inter schemata 9, 2, 65) et ipsa literarum hic comparentium fragmina me quasi manu duxerunt. Terminatio nostra est quidem etiam in *paronomasia,* sed neque haec tropus et longe facilius ex praecedente *at* in *dicebat* repetebatur *ant.* Incognitum rudibus librariis vocabulum paene necessario cedebat decantatissimae illi *emphasi,* quam facile crediderim vel *emphasiam* iis appellatam.

Antonomasia — incidisse. „Locus depositus, nec hue „ope codicis melioris sanan„dus.“ Burmannus. Tropum, quem posui, quatenus quidem dispicio densissimas illas sequentium verborum tenebras, aptissimum loco huic invenio. *Ferrum* enim, quod plerumque sine controversia (cf. not. crit.) legitur, usurpatum suspicor pro homine quodam, vel Marte, Deo, qui, sive *in* alium, sive *alium,* ferri instar *inciderit,* prout antepenultimam verbi vel producis, vel corripis. Ea vero vis est *antonomasiae* vid. 8, 6, 29. Magis etiam nostrae rationi conducat, si quis latiorem illam antonomasiae definitionem probet, quam recte contra Fabium tuetur Vossius in Institt. Oratt. l. 4. p. 171 seqq. ut non solum commune succedat proprio, sed et proprium communi per hunc tropum, velut Herculem dicimus quemvis virum fortem. Illud ipsum fortasse fuerit in nomine isto obscurato vel Tuccii vel Accii Navii vel cujuscunque tandem viri. Nec obstat, quod artior est Quintiliani ipsius definitio, quem saepe vidimus, non adeo diligenter sibi ipsum constare ubique. An sani quidquam in tanta brevitate possit extundi, cum praesertim ceterorum hic relatorum liquidissima sit perspicuitas, magnopere aestuo. Quaecunque autem interpretationes pendent ex historia illa

Julius dixit, ferrum Accium Navium inci-
552 disse. Figuras quoque mentis, quae σχήματα 70
διανοίας dicuntur, res eadem recipit omnes, in quas nonnulli diviserunt species dictorum. Nam et *interrogamus*, et *dubitamus*, et *affirmamus*, et *minamur*, et *optamus*, quaedam ut *miserantes*, quaedam ut *irascentes*, dicimus. Ridiculum est autem omne, quod aperte fingitur. Stulta reprehendere facilli- 71

69. *Julius.* Turic. *villis*, a sec. manu *nullius.* Guelf. *Villius* an *Jullius.* illud cum Mureti libro et Goth. 2. Sed Gryph. cum recentioribus ante Gesn. *Livius.*

ferrum. Rusc. *servum.* Sic et Commentarius Regianus in Bad. editione. Per sphalma uterque profecto.

Accium Navium. Turic. *in tuctium* (a sec. manu tollitur *in*) Guelf. *intactum* cum Goth. Omittit Camp. *tatium* Jens. (errante Gesn.) cum edd. ante Ald. qui *ductitium.* Mureti liber *in cotem.* Nostrum in Vall. a sec. manu et dant edd. a Bad. ad Gryph. Hic *ferro cotem Acc. Nav. inc.* cum edd. ante Gesn. In Voss. 2. lacuna esse narratur; Alm. ductus prorsus obscuratos notavit Francius. Gibsonum et hic habemus *egregii mortalem altique silenti.*

70. *miser. quaed.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Reliqui inserunt *et.* *aperte.* Turic. a pr. manu *aparte.* Camp. *a parte* et sic ex Alm.

Liviana de Attio Navio (1, 56), eas falsas esse plane persuasum habeo. vid. not. crit.

Julius. Haec quidem probatissima hujus nominis scriptura. Nec tamen quidquam constituti est, quis maxime hic sit agnoscendus. Sunt apud ipsum nostrum tres hoc nomine oratores: Africanus, Florus, Secundus. 10, 1, 118. 120. 10, 3, 13.

70. *Ridiculum — fingitur.* Omnis ejusmodi figura, quae ne speciem quidem habet veri affectus, ridiculis accensetur. Cave autem *ridiculum* hic in vitio accipias; est pro dicto, facetiis. Quanquam *aperte* potest solicitari, et malebat Burmannus *apte.* Praefero tamen receptam. Apte enim fingi debet vel in severa oratione.

mum est: nam per se sunt ridicula. Sed rem urbanam facit aliqua ex nobis adjectio. Stulte interrogaverat exeuntem de theatro Carpathium Titius Maximus, *An spectasset?* fecit Carpathius dubitationem ejus stultiorem
72 dicendo, *Non, sed in orchestra pila lusi.* Refutatio cum sit in *negando, redarguendo, defendendo, elevando:* ridicule negavit Manius

71. *Titius.* Turic. Guelf. *citius.* Goth. (tac. Gesn.) *Titus.* Voss. 2. *Litius.* Jens. Loc. Ven. Rusc. *Curius* (et pro *Maximus*, iidem *Mannius*) Camp. *Tityus* quocum faciunt reliqui, sed mecum Tarv. etiam in majuscula sequentis cognominis, quanquam illud in *Titiis* nullo alio exemplo doceam. Alios dare *Tyrius* Passeratius narrat hic subito nobis objectus in Leid. cujus nullae adhuc ibi fuerant partes, quanquam nonnisi *Pass.* notatum. *fecit.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *facit* cum Voss. 2. et edd. ante Bad. exc. Rusc. *Carpathius.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *campatius* cum Vall. Jens. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui nostrum. Supra item. *Non.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) omittunt cum Voss. 2. Alm. et edd. ante Ald. Regius reposuit, cui sum eo lubentius obsecutus quod praecedit *do* in *dicendo.* A *modo* saepissime hauritur *Non.* cf. Drakenb. ad Liv. 9, 11, 11. Neque enim reor sine affectatione potuisse intelligi tantum negationem h. l.

72. *redarguendo.* Turic. Guelf. Camp. *in arg.* cum Alm. Voss. 2. Goth. et edd. ante Ald. Correxit Regius. Sed a Rusc. abest et *in.* *Manius.* Guelf. *Manlius.* Post Camp. vett. edd. *Mannius* usque ad Stoer. exc. Bas. qui non hic in marg. *Curius Manius*, sed supra ad *Titius Maximus.* Praenomen hic quidem totum expressum, non miror, cum ratio illa obscurior *M'*, errori obnoxia esset. cf. § 64. 2, 15, 7.

71. *Carpathium Titius Maximus.* Nihil contingit afferre de hisce ex aliis scriptoribus.

72. *Manius Curius.* De hoc non est aliena Gesneri (in opusculis T. 1. p. 87.) conjectura, „esse eundem illum „Catilinariae conjurationis „proditorem de quo Sallu„stius“ Catil. 2, 23. (ap. Tell.

Curius. nam, cum ejus accuſator, in ſipario omnibus locis, aut nudum eum in nervo, aut ab amicis redemtum ex alea pinxiſſet, *Ergo ego*, inquit, *nunquam vici? Redarguimus* interim aperte, ut Cicero 75
Vibium Curium, multum de annis aetatis

Nam cum. Turic. Guelf. Camp. inſerunt *et* cum Goth. Voſſ. 2. et Tarv. Expunxit Regius quoque. Mihi diſplicet *ejus.* An forte fuit *eum cum* ſine *ejus*, ut mox poſt *nudum* per errorem adhaeſerit *eum?* pro quo *cum* Turic. Guelf.

ex alea. Turic. Guelf. *exale.* Camp. *malo.* Goth. Voſſ. 2. *exile.*

73. *Vibium Curium.* Turic. *Jubium curtum.* Guelf. Camp.

19.) et Aſc. Ped. ad Orat. in toga candida p. 153. Hujus quidem haec ſunt verba „Curius hic notiſſimus fuit „*aleator.*“ Catilinarii Curii praenomen cum ſit Q., ad partes vocat Geſnerus morem praenomina quaedam, certis gentibus propria, ponendi pro ipſis gentibus, ita ut novo praenomini locus eſſet, teſtante hanc ipſius *Manii* ſortem Spanhemio de Uſ. et pr. num. Diſſ. 10. p. 27 ſqq.

Nam cum. cf. not. crit.

in ſipario omnibus locis. cf. 6, 1, 32. „Oportet ſiparium illud ſ. velum pictum „in plura quaſi loculamenta „lineis diviſum fuerit, et in „ſingulis pictus alio in loco, „apud alios homines, aleator „idem Curius.“ GESNERUS, qui (in Opuſc. l. c.) huic rationi commendandae adhibet auctoritatem Conradi ICti (in Miſcell. Lipſ. loco ad 6, 1, 32 citato) exempli cauſa afferentis monumenta pluribus areis ſive faſciis diſtincta, in iisque ſingulis oſtendentia, alia atque alia facta, velut baſim marmoream apud Fabrettum de Columna Trajani c. 3. p. 81. et tabellam Iliadis in calce ejusdem operis p. 315. Idem deinde Geſnerus in Probabilibus Cruſii p. 88 „Luculenter“ ait „hoc docet prima ſtatim „tabula Codicis Virgiliani ex „Vaticana bibliotheca nuper“ (1741) „editi.“ Sed tale ego nihil ibi invenio. Hiſce Geſnerianis acceſſit etiam Hommelius in Proluſione de Tribunali p. (ſubj. Nieup. Berol. 1767.) 31—33.

73. *Vibium Curium.* Hunc

ſuae mentientem, *Tum ergo*, *cum una declamabamus*, *non eras natus.* Interim et ſimu- 553
lata aſſenſione, ut idem Fabiae Dolabellae dicenti, triginta ſe annos habere, *Verum eſt*,

V. Curtium cum Goth. *Jubium Curtium.* Jenſ. cum Loc. Ven. *Julium Curtium.* Ruſc. Bad. pr. Idem qui hic in Turic. error ad Att. 9, 6 eſt in Beſſarionis libro. *Curtii* autem et *Curii* frequentiſſima confuſio v. c. apud Cic. pro Rabir. Poſt. c. 3. vide § 90. *et ſimul.* Turic. Guelf. Camp. *ut ſ.* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Ruſc. Correxit Regius. cf. § 32. *Dolabellae.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *Dolobellae* cum edd. ante Gryph. exc. Jenſ. Ald. Bad. ſec. ſed mox (§ 79.) et Jenſ. ita, nec viciſſim Goth. cf. 4, 2, 132. item hic § 99.

credunt eſſe eum, cujus mentionem injicit Caeſar in Commentariis Belli Civ. 1, 24. quanquam ib legitur *Bivius*, ad quem locum Oudendorpius recte monet nomen mutandum videri in noſtrum, ſive hic noſter ſit ſive non ſit. Caeſarianus ille Ciceroni quoque memoratur ad Att. 9, 6 neque eſt quod de alio cogitare debeamus ad Att. 2, 20, ubi a Vibio ſe accepiſſe narrat libros Alexandri poëtae inepti. Male enim Burmannus Vibium ipſum poëtam illum facit. cf. ad Att. 2, 22.

mentientem. Malim *dementem.* Structuram *demendi* cum praepoſitione *de* vide apud Cic. In Verr. 3, 33. 34. Livium 7, 41 extr. ut taceam poëtas.

Dolabellae. intellige: uxor. ut mox § 74 (vid. Duk. ad Epit. Liv. l. 30). Dolabellam hunc eſſe notiſſimum Ciceronis generum, antequam duceret Tulliam, jam maritum (vid. Cic. ad Div. 8, 6.), nec quo probem habeo, nec, quare negem, reperio.

triginta — annos habere. Manifeſtum hunc, qualis videri poſſit, Gallicismum habes infra 8, 5, 17. Quanquam utroque loco non fuerit difficilis emendatio: *trigeſimum — annum agere: ageret annum duodevigeſimum;* ſi notas numerorum in libris antiquis fuiſſe ſumas, memineris autem quoties *agere* abierit in *habere* (cf. 5, 6, 3). Eandem ſtructuram oſtendit Epitomator Livianus l. 7. ſed non ſine hac, quam propoſui, librorum varietate. vid. ibi Drakenb.

inquit: *nam hoc jam viginti annis audio.* Belle interim subjicitur pro eo, quod neges, 74
aliud mordacius: ut Junius Bassus, querente Domitia Passieni, quod, incusans ejus sordes, *calceos eam veteres* diceret *vendere solere*, *Non mehercule*, inquit, *hoc unquam*

hoc jam. Turic. Guelf. Camp. *h. illam* cum Alm. Voss. 2. Goth. Ald. Praetulissem, nisi obstaret *dicenti* poscens secundam personam *te* pro tertia *illam.* Alioqui, praeter summae auctoritatis libros, geminus locus Livianus (4, 20, 7 ubi vide Drakenb.), valde commendat scripturam habentem ellipsin τοῦ *dicentem.* Sic enim ille: „cum Augustum Caesarem — se — legisse, audissem." Hic tali structurae occasio erat, ex eo, quod modo est, *dicenti.* Hoc ipsum si mutaris in *dicente*, pro *Fabiae* scribens *Fabia* (quod est in Turic. a pr. manu), recte defendas *illam*; in qua constitutione *Dolabellae* fortasse interpreteris dativum, ut ne uxor quidem Dolabellae fuerit Fabia. Nec tamen id placet. *annis.* Camp. Ald. *annos* cum Voss. 2. (non Goth.) cf. 5, 13, 27.

74. *Belle.* Turic. (a sec. manu) Guelf. Camp. *velle.* cf. § 48. *neges.* Gesnerus, Bip. *negas.* Ex illius sphalmate. *eges* Goth. (tac. Gesn.).

Passieni. Turic. *passioni.* a sec. manu *passanii* et sic Guelf. Camp. cum Jens. (err. Gesn.) et edd. ante Ald. (nisi quod Tarv. simplici I in fine) quo acc. Bad. pr. *Passiani* Goth. *Passenii* Voss. 2. Neutrum credo. Apparet, quas turbas dederit librarius intempestive *passionem* cogitans.

mehercule. Turic. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *mehercules* cum edd. ante Gryph. exc. Camp. Libri mei veteres, ut hic, etiam 12, 5, 2. Alibi nostrum ut mox § 81. Nihil certi statui posse arbitror, cum saepe, contra canonem illum Ciceronianum (Orat. 47.) *mehercules* legatur; commendet autem hoc ipsa ratio τῶν *medius fidius*, *di me perdant.* Sine *me* magis Vocativum (de quo vid. Voss. Anal. p. 715) expectes velut Graecum Ἡράκλεις. Apud Suet. Cal. 34 *Semet hercule*

hoc jam. cf. not. crit.

74. *Domitia Passieni.* cf. 6, 1, 50. Vel hoc dicto scurram Junium Bassum arguam, non justae dignitatis virum, cui tantum in Domitiam licuisse vix crediderim cf. § 27.

dixi; sed dixi, emere te solere. Defensionem imitatus est eques Romanus, qui objicienti Augusto, quod patrimonium comedis-
75 set, *Meum*, inquit, *putavi. Elevandi* ratio est duplex, ut aut veniam quis, aut jactantiam minuat: quemadmodum C. Caesar Pomponio, ostendenti vulnus ore exceptum in

Oudend. reponit pro *se mehercule:* verissime. cf. ipsum ad Claud. 8 extr. *sed dixi.* Goth. Vall. Bad. omittunt verbum, cum edd. post Ald. ante Obr. quo redit Capp.

Romanus. Camp. omittit.

sed dixi. Burmannus in Epistola ad Capper. p. 37. recte docet iterationem hanc verbi adamatam veteribus, exempla ponens Cic. pro Lig. c. 6. „dignitas — paene *par:* non *par* fortasse" cet. Brut. c. 97. extr. „nihil *dico* — tantum *dico*" cet. Pro Sext. c. 3 „*Ademit* — non *ademit.*" ubi Abramus pro Mil. c. 35. „*negat* — *negat* — non *negat.*"

75. *aut veniam quis aut.* Recte Gesnerus, sed solus, haeret in *veniam*, quae hujus non sit loci. Malebat quidem reponi *crimen*, nec leni conjectura, nec valde congruente, cum structura plane non sit ferenda *aut* ter positi in divisione non nisi bipertita: „*aut* „crimen — *aut* jactantiam — „— *aut* crimen objectum." Horum unius jactura necessaria. Nihil melius succurrit hoc: „aut *vanam* quis *alius*" (cf. 6, 1, 9.) „jactantiam minuat — aut crimen objectum." Postquam *alius* abierat in *aut*, cogebantur librarii substantivum extundere ex adjectivo *vanam*, respondens illud *jactantiae.* Potuit etiam ante „*obi* — ectum" excidere *sibi*, relatum ad *alius.*

Caesar Pomponio. Hic quidem olitor ille Turnebianus valde opportuna est locutus, monens hoc dictum a Macrobio tribui Augusto (Saturn. 2, 4.) sed Fabium profecto designasse C. Julium Caesarem Strabonem, patris magni illius Dictatoris patruelem, L. Caesaris et Catuli fratrem, cujus sunt partes praecipuae apud Cic. de Orat. lib. 2. (cf. § 38). Neque enim alius esse temporis seditionem Sulpicianam summa imis miscentem pro Mario contra Sullam A. U. C. 666. L. Cornelio Sulla et Q. Pompejo Rufo Coss. Periit

ſeditione Sulpiciana, quod ipſe ſe paſſum pro Caeſare pugnantem gloriabatur, *Nunquam ſugiens reſpexeris*, inquit: aut crimen objectum, ut Cicero objurgantibus, quod ſexagenarius Publiliam virginem duxiſſet, *Cras mulier erit*, inquit. Hoc genus 76

75. *Publiliam.* Turic. *puplicam*, a ſec. manu *pupliam.* Guelf. *Pupiliam.* Alm. *publicam* (cf. § 68. 80). Tarv. *publiam* cum Ald. *pupillam* Jenſ. Loc. Ven. Ruſc. non inepte quidem, quoniam in Ciceronis tutela erat; nec tamen ſine errore. *Pompiliam* Goth. *Popiliam* Bad. (cum edd. reliquis ante Burm.) et ſic a Quintiliano nominari referunt Corradus ad Cic. ad Div. 4, 14 et Boſius ad Epiſt. ad Att. 12, 32. Equidem non dubito quin manum Quintiliani reſtituerit Burm. cui aſtipulatur etiam (niſi quid dormitavi) Camp. cf. 5, 10, 73.

idem a Marianis interfectus anno poſt. Sulpicius tribunus pl. C. Caeſari praecipue infenſus fuiſſe narratur ab Aſconio ad Cic. pro Scauro p. 175. Nec abſurdum fuerit Pomponium hunc facere M. Pomponium Luculli legatum captum a Mithridate A. U. C. 685. Cn. Aufidio Oreſte et P. Cornelio Lentulo Coſſ. vid. Appian. B. Mithr. c. 79. quanquam ejus ibidem oſtenditur animus, ignaviae crimine nequaquam dignus. Sed nihil attinet eruere, in quem potiſſimum jecerit hoc Caeſar, cum deſint certae notae.

nunquam — reſpexeris. Perperam Badius interrogationem hanc accipit. Eſt cautio in poſterum facta, quomodo et Macrobius reddit (l. c.): „At „tu cum *ſugies* — nunquam „poſt te reſpexeris." Idem auctor „ſaxo percuſſum" narrans fortaſſe recte tenuit vulgi rumorem ad ſua tempora transmiſſum, quoniam ejusmodi telum ſeditioni in primis convenit. cf. Appian. Civ. 1, 55.

Cicero — Publiliam. cf. Cic. ad Div. 4, 14. ad Att. 12, 32. Plutarch. Vol. 1. p. 881. Ex pervulgatis fortaſſe in Ciceronem dicteriis effinxit ſua Dio Caſſius, quae dicentem facit Fuſium Calenum l. 46. ut et in hoc ipſum matrimonium p. Reim. 461. τίς — οὐκ οἶδεν ὅτι τὴν μὲν γυναῖκα τὴν προτέραν — ἐξέβαλες, ἑτέραν δὲ ἐπεισηγάγου παρθένον ὑπέργηρως ὤν.

mulier. De hoc vocabuli ſignificatu vide Vallam Eleg. 6, 38 indicante Pſeudo-Tur-

dicti *conſequens* vocant quidam, atque illi ſimile, quo Cicero Curionem, ſemper ab

76. *ſimile*. Subjiciunt huic voci *et* Leid. eoque recentiores ante Burm. qui ejecit auctore etiam Voſſ. 2.

quo. Turic. Guelf. *quod*. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. exc. Camp. Scabrities ineſt aliqua iſtis: „dicto (id enim intelligi debet) *quo* — dixit.“ Lenius autem „illi (per „neutrum, abſolute) *quod* i. e. ſecundum quod (καθ' ὅ).“ Sed nec totum placet: „Hoc — vocant — ſimile illi quo.“ Si *et*, modo relatum, eſſet in MSS., extunderem inde parentheſin: „atque illi ſimile eſt quod — dixit:“ duram tamen, fateor, quia mox in *videantur* reſpicitur ad illud *vocant*. Nec ſatis novi, *illi* ad ſequens an ad praecedens referendum ſit, i. e. utrum dictum Ciceronis ſimile ſit *generi*, an *genus* dicto Ciceronis. Prius malim, nec impedire credo uſum *illius* oppoſitum quid poſtulantem. *Illi* fuerit pro *ei*. (Poſt *quidam* nec aegre in *quod* abierit *atque*.) Diſplicet maxime quod illi qui

nebo; item Gothofr. ad Dig. 21, 1, 14, 7. et Briſſon. De V. S. ubi citatur Servius ad Aen 11, 687.

76. *quo*. cf. not. crit.

Curionem. Neque quis potiſſimum Curionum h. l. ſit agnoſcendus (quanquam Curio avus aetate ipſa Ciceronis excluditur), neque adoleſcentiam, an ſenium cauſatus fuerit orator, ſatis compertum habeo. Turnebus Adverſ. 28, 35 (indicante Capper.) de ſene in dies magis delirante dictum accipit, non prorſus repugnans tamen, ſi quis juventutis confidentiam excuſatam interpretetur. *Excuſatio aetatis* ipſa non uno modo poteſt intelligi. Nam aut alicui errori veniam impetrare aetas dicitur, aut ipſa egere indulgentia. Illud ſit in ſene minus emendate dicente, cujus ſane vitia quotidie paratiorem habent veniam; hoc in adoleſcente de republica conſulere jam nunc audente, qui et ipſe quotidie minus arrogans videri debet. Prius tamen magis pro conſuetudine Romanorum dici puto, verumque vidiſſe Turnebum, in cujus ſententiam vel hoc deducit, quod ita Curionem patrem agnoſcere licet, cum filius, admodum adoleſcens tractans rempublicam, et mox immatura morte oppreſſus, major fuerit orator, quam in quo tanta infantia potuerit notari. cf. not. ad 3, 7, 2. In Curionem igitur patrem maxime convenit dictum. cf. 11, 5, 129. Cic. Brut. 59. 60.

excusatione aetatis incipientem, *facilius quotidie prooemium habere* dixit: quia ista natura sequi et cohaerere videantur. Sed *ele-* 77
vandi genus est etiam *causarum relatio*, qua Cicero est usus in Vatinium. Qui, pedibus aeger, cum vellet videri commodioris valetudinis factus, et diceret se jam bina millia passuum ambulare, *Dies enim*, inquit, *lon-*

vocant, jocum Ciceronianum referre sunt putandi, propter structuram. *excusatione.* Turic. Guelf. *accusatore.* Male.

77. *Qui.* Turic. *quod*, a pr. manu.

et diceret. Turic. Guelf. *ediceret.* *enim.* Turic. (a sec. manu) Guelf. Goth. (errante Gesn.) *hi* cum Voss. 2. Vall. Ald. Bas. Burm. Capp. orto, ut monet Ulricus V. C., errore ex compendio τοῦ *enim.* cf. § 54. Gesnerus jungi posse utrumque censet, nec male.

77. *Sed — etiam.* Non quidem Qu. obloquitur hic istis *vocantibus.* Neque enim inest contrarium argumentum, sed transitioni modo inservit *sed*, ut ostendat alias quoque posse species fieri. Ut modo aliquid *sequi* dicebatur praeter opinionem, ita hic *causa* ostenditur insperata.

Qui — Dies enim inquit. Ita fuit dirimendum cum Jens. et Tarv. ut justa existeret structura. Nisi enim sententiam ordiris ab *Qui*, pertingente protasi ad *ambulare* apodosi illata per *inquit*, cujus subjectum est Cicero, impeditur oratio. Reliqui fere *qui* subjungunt praecedenti sensui. Badius autem * commodum injicit mentionem Vallae hunc in modum praecipientis in Elegantiis 5, 17. „Sallustius" (B. Cat. cap. penult.) „At ex altera parte „C. Antonius *pedibus aeger* in „proelio adesse nequibat. „Cicero Quintilianusque dixis„sent *Pedibus aegris.*" quibus haec subjicit ille: „cum ta„men hic quoque in ejus" (Vallae) „codice scriptum sit „*aeger*" *Enim*, itidem monente Badio, „eam vim habet „ut intelligam Ciceronem re„spondisse: facile credo, aut „nihil miror: dies enim" cet. cf. § 63. Macrobius et hoc dictum Augusto tribuit. Sat. 2, 4.

giores ſunt. Et Auguſtus nunciantibus Tar- 551
raconenſibus, palmam in ara ejus enatam, *Apparet*, inquit, *quam ſaepe accendatis.*
78 *Tranſtulit* crimen Caſſius Severus. Nam, cum objurgaretur a praetore, quod advocati ejus L. Varo Epicureo, Caeſaris amico, con-

accendatis. Guelf. *accedatis.* quod in aliquot ſuis reperiſſe videtur Badius.

78. *advocati.* Guelf. *evocati.*

L. Varo Epicureo. Turic. (a pr. manu) *vel vareo epicurio.* Camp. *ut L. Varro Epicuro.* Guelf. *L. Varro E.* cum edd. meis ante Gibſ. excepta Baſil. Ex Alm. noſtrum affert Burm. ut et ex edd. aliquot mihi non viſis.

Tarraconenſibus — enatam. Fauſtum hujusmodi palmae oſtentum aliquoties referunt ſcriptores velut Liv. 43, 15. Dio Caſſ. p. Reim. 369 (idemque Sueton. Aug. c. 94). Caeſ. B. C. 3, 105 (idemque Plin. H. N. 17, 25 extr. ubi vide Hard.). Dio Caſſ. p. 559. Aliquot horum et inter ſe et cum noſtro confundit Almelovenius. De honoribus divinis Auguſto habitis conſulendus Lipſius ad Tac. Annal. 1, 10. 4, 37. Tarraconenſis templi mentionem habent Tacit. Annal. 1, 78 (ubi Lipſius noſtri loci meminit, ſed vide ibi et Wolf.), Spartianus Hadr. 12. (ubi vide Caſaub.) idemque Sever. 3. Monet Burmannus hujus ipſius eventus teſtem nummum produci ab Antonio Auguſtino (in Antiquitatibus. Antverp. 1653. F. p. 13.) ipſius Tarraconis archiepiſcopo doctiſſimo. Ejusdem nummi effigiem habes apud Valentem Numismm. aerea impp. Pariſ. 1698. F. p. 45. unde ſua compilat Harduinus Opp. Selectt. p. 164. Balzacus, memoratus Colomeſio, Differtt. Politt. 12. Vol. 2. Opp. p. 497. 8. hunc jocum a ſolo Quintiliano referri teſtatur.

78. *Caſſius Severus.* vid. § 27.

L. Varo. De hoc nihil comperi. Suſpicor tamen objurgatum a praetore Caſſium in cauſa Aſprenatis. vid. 10, 1, 22. 11, 1, 57. item Suet. Aug. 56. Qui cum Nonium Aſprenatem, accuſatum veneficii a Caſſio Severo, *artius* dicat *junctum* fuiſſe Auguſto, potuit *L. Varus*, propinquus *P. Quintilii Vari*, infelicis contra Germanos ducis, avunculi L. Nonii Aſprenatis (vid.

vicium fecissent; *Nescio*, inquit, *qui conviciati sint: et puto Stoïcos fuisse. Repercutiendi* multa sunt genera: venustissimum, quod etiam similitudine aliqua verbi adjuvatur: ut Trachalus dicenti Suellio, *Si hoc ita*

venustissimum. Turic. Guelf. Camp. Tarv. *vetustissimum* cum Jens. quod se ex libris corrigere monet Regius. Nostrum est in Vall. Goth. *Trachalus.* Turic. Guelf. *trachallatus* cum Goth. Colb. Voss. 2. et edd. ante Ald. nisi quod hae sine aspiratione. Camp. *Trachal latus.* Fluctuant praeterea editi nunc literae T nunc C reddentes spiritum ut et lapis apud Gruter. 300 *Thrachalus.* Nominis scripturam nostram constituit Burmannus ex Festo h. v., et sic Guelf. et Camp. plerisque locis, Turic. autem, ut videtur, nonnisi 10, 1, 119. in reliquis geminans liquidam.

Suellio. Turic. Guelf. *suclio.* Goth. (tac. Gesn.) *Suelio* et sic Vall. non *Suillio* ut perperam Badium accepit Burm. In Badii nota, textum suum repetente, est sphalma *Suill.* pro *Suell.* Camp. *sudio* cum Andr. Tarv. Ald. Quod *Diconti*

Vellej. 2, 120, 3.), ex hac occasione notari ab advocatis Severi, cum esset Caesaris i. e. Augusti amicus. *Caesar* autem h. l est dignitatis magis quam hominis significatio, quasi diceret *principis*, *imperatoris* ut modo § 62. Filium Publii Vari non equidem acciplam (de quo vide Senecam patrem p. 97.), qui et Tacito Annal. 4, 66 audit *Caesari* (i. e. Tiberio) *propinquus* ubi vide Lipsium. Nec puto obstare, quod hic *advocati* dicuntur Cassii accusatoris, qui proprie sunt rei. Nam latius patere appellationem docent Lexica. cf. 4, 1, 7. Simulavit autem Cassius convicia ista in Varum conjecta, fuisse eruditas quasdam altercationes, quippe Stoïcorum contra Epicureum. Francius quidem non male pro *et puto* malit *sed p.*

Trachalus — Suellio. Galerii Trachali bis meminit Tacit. Hist. 1, 90. et 2, 60. Consul fuit A. U. C. 821. Dicas propinquum fuisse Galeriae Fundanae, Vitellii uxori. Noster aliquoties memorat et magni facit. 8, 5, 19. 10, 1, 119. 12, 5, 5. 12, 10, 11. Voce suavissima fuisse eum testatur, nec tamen reperio, ubi legatur, quod obiter recenset Erasmus, *Trachalo vocalior*, proverbium. Alterius quidem, *Suellii*, cor-

est, *is in exilium: Si non est ita*, *redis*, inquit. 79 *Elusit* Cassius Severus objiciente quodam, quod ei domo sua Proculejus inter-

Suellio reponi curis posterioribus Obrechti ait Burm., id et ipsum sphalma est (Obrechti), cum nil nisi *Trachallum* corrigi vellet ille pro *Trachalo*, quem operae dederant in textu. Ex *Suelio* (quod ipsum latet in Camp. scriptura) facile eruas *Suilio*, qualis est apud Tacitum et Plinium. Gruterus tamen in lapidibus aliquoties, indicante Burm., ostendit *Suellium*, ut et Muratorius; sed et *Suillium* iidem.

redis. Bad. (de conjectura) *redii* cum edd. posterioribus ante Obr. exc. Basil. qui tantum in margine. Sed redit eo Capp. Nihil magnopere proficitur hac mutatione. Latent hic nos omnia, quoniam joci occasionem ignoramus. An hoc inerat: „Tu dignus exilio, jam nunc exul habendus, tum „demum inde reverteris, si hoc, quod dico, verum non sit „i. e. nunquam inde redibis?“ Nam si *in exilium redire* dicatur Suilius, minus etiam capio. Apud. Tacit. Ann. 13. 48 „in Baleares pellitur“ Suilius. Sed ne hoc quidem in comperto, utrum *si hoc ita est* significet, „si id quod *tu* dicis, „verum est“ an potius „si id quod *ego*.“ Inde enim pendet antapodoti interpretatio. Nec satis assequor: *is in exilium*. An forte sic: „sequitur, ut tibi sit eundum in exil.“ Sed quis ita pro futuro usurpavit praesens? cf. § 92.

79. *Elusit.* Turic. Guelf. *eludit* cum Voss. 2. non Goth.

ruptum esse scripturam facile credo Burmanno. Nec fugio h. l. agnoscere P. Suilium Rufum accusatorem venalem sub Claudio Tac. Annal. 11, 1 seq. quem recte videtur Burmannus secernere a M. Suilio Consule A. U. C. 803. Glandorpius autem Consulem Publium quoque eruit ex Instit. 3. tit. 9. quem quidem suffectum Kal. Jul. A. U. C. 799 invenio apud Almelovenium. Ejus tempora admodum conveniunt aetati Trachali, si tamen hunc aliquanto juniorem fingas. Quo spectaverit jocus hujus, aut qua de re hic agatur non magis quam Burmannus divino. cf. not. crit.

79. *Proculejus.* Nomen hoc in antiquitate legitur apud Horatium Carm. 2, 2, 5. Plin. H. N. 7, 45. 36, 24. Rutil. Lup. p. Ruhnk. 18 seqq. Tacit. Ann. 4, 40. Juv. 7, 94. Plut. Anton. p. 952. Dion. Cass. p. Reim. 641. 718. 732. Nostrum 9. 3. 68. Vir gravis et notae mo-

dixiſſet, reſpondendo, *Numquid ergo illuc*
555 *accedo?* Sic *eluditur* et ridiculum ridiculo; ut divus Auguſtus, cum ei Galli torquem aureum centum pondo dediſſent, et Dolabella per jocum, tentans tamen joci ſui eventum, dixiſſet, *Imperator, torque me dona; Malo*, inquit, *te civica donare:* menda- 80

ergo. Camp. *Ego* ut conjecit Regius, cum edd. a Ruſc. ad Geſn. Male. *inqu. te.* Hoc ordine Turic. Guelf. Reliqui *t. i.* niſi quod Camp. *inq. te Civ. malo d.* cf. § 66. 85.

civica. Turic. Guelf. *ravica.* An fuit *ravi*, ut jocatus fuerit Auguſtus, reponens pro *torque*, qui circa collum eſt, *ravim*, quae intra, tali ſententia: „Malo te ſilentio damnare?" Sed non multum tribuo huic commento.

rum ſeveritatis fuiſſe, noſtro ipſo loco oſtenditur. Pauciores quidem inſunt notae ſingulis, quae recenſui, quam unde certo ſtatuas, idemne ubique ſignificetur necne. Nihil tamen obſtat, quo minus noſter ſit Horatianus ille, Maecenatis per Terentiam ſororem affinis, quo etiam deducere quaedam videntur. vide Torrentium ad Hor. Carm. 2, 2.

Numquid — accedo. „Objectio eo pertinebat, turpem „videri, cui domo Proculejus „interdixerit. Sed ſimulat Caſ„ſius ſibi objici, quaſi contra „interdictum domum illam „veniſſet: idque negat." Geſnerus.

Sic. An forte *Sed?* Confunduntur ſaepe *Sed* et *ſi*, *ſi* et *ſic.*

Centum pondo. cf. 1, 5, 15.

tentans — eventum. Ille quoque joci ſui eventum tentavit, qui, cum Ludovicus XIV patellam auream, in qua erant perdices, domum ejus aſportandam coram juſſiſſet: „Perdicesne" inquit „ſimul, „domine?"

Imperator. Militari vocabulo *imperatorem* appellat, a quo vult torque donari, quippe noto fortitudinis praemio ab imperatoribus tribui ſolito poſt proelium. Vide Lipſ. Milit. Rom. 5, 17. Ineſt autem jocus in eo quod *torquem* nominat univerſe, cum velit intelligi *hunc* torquem, modo allatum a Gallis.

Malo — donare. „Cum „Dolabellae torquem maximae „indicaturae petenti, civicam „potius ſe daturum ait Augu„gustus, hoc ipſo ſatis indi„cat, quanti faceret donum

cium quoque mendacio; ut Galba, dicente quodam, *victoriato se uno in Sicilia quinque pedes longam murenam emisse; Nihil*, inquit, *mirum, nam ibi tam longae nascuntur, ut iis*
81 *piscatores pro restibus utantur.* Contraria est neganti *confessionis* simulatio, sed ipsa

80. *quodam victoriato se.* Turic. *quadam victoria id se.* Duo postrema vocabb. a sec. manu *asse* et sic Guelf. Goth. (err. Gesn.) Camp. cum Voss. 2. Vall. Tarv. Sed Jens. *quadam victoria esse se* (err. Gesn.) cum edd. ante Rusc. (cf. § 75). Hanc Regii emendationem, quae multum adjuvatur Turicensi, laudare cogitur ipse ejus obtrectator Badius.

murenam. Ita et hic libri cf. 4, 2, 75.

restibus. Jens. *testibus.* Tarv. *vestibus.* Goth. *reste*, nisi forte et Gesn. et ego dormitavimus.

utantur. Turic. a pr. manu *cingatur* cum Alm. (cf. § 75. 83.) a sec. *cingantur* et sic Guelf. cum Voss. 2. Bodl. Goth. 2. et edd. ante Bad. qui recepit conjecturam Regianam, quid esset in Vall referre oblitus. Ad prius redierunt Bas. et Obr. Rectene acquieverim in Gesneri notato, Gothanum 1. *cingantur* dare monentis, magnopere dubito. Unice placet Regii ratio. Quis enim *reste cingitur?* Aliquod ei praesidium quaero vel e prima Turic. manu, quae totidem habet ductus; et, mirum, concinit Camp.

„civicae, quam nisi coactus „non daret." CASAUB. ad Suet. Aug. c. 25. ubi haec leguntur „Dona militaria aliquanto facilius, phaleras et „torques et quidquid auro ar„gentoque constaret, quam „vallares et murales coronas, „quae honore praecellerent, „dabat." Observat Casaub. nullam hic civicarum mentionem fieri; sed parcissime omnium datas istas ab Augusto. cf. Sueton. Tib. c. 26. 32. ibique interpp. in primis Oudend. Civica postquam domibus Augustis appendi solita est, nonnisi ab ipsis tribuebatur. Redit igitur eo responsum Augusti: „Malo tibi tribuere id, quod vix unquam „ulli." Simul tamen et vilitas materiae in civica partem facit joci. cf. not. crit.

80. *victorato — uno.* i. e. duobus nummis.

81. *utantur.* cf. not. crit.

quoque multum habet urbanitatis. Sic Afer, cum ageret contra libertum Claudii Caefaris, et ex diverfo quidam conditionis ejusdem, cujus erat litigator, exclamaffet, *Praeterea tu femper in libertos Caefaris dicis? Nec mehercule*, inquit, *quidquam proficio.* Cui vicinum eft, *non negare*, quod objicitur, cum et id palam falfum eft, et inde materia bene refpondendi datur: ut Catulus dicenti Philippo, *Quid latras? Furem video*, in-
556 quit. *In fe dicere*, non eft fere nifi fcur- 82
rarum, et in oratore utique minime probabile: quod fieri totidem modis, quot in alios, poteft. Ideoque hoc, quamvis fre-

81. *cum.* Turic. Guelf. omittunt cum edd. ante Bad. exc. Camp. *ageret.* Turic. (a fec. manu) *egerat* et fic Guelf. cum edd. ante Bad. exc. Camp.

cuj. — litig. Turic. Guelf. *civium — litigatus* cum Jenf. *exclamaffet.* Turic. *exclamaffe* et a fec. manu additur *fertur.* Utrumque Camp. cum Bodl. Voff. 2. Goth. Andr. et edd. ante Bad. acc. Bafil. *vicinum.* Turic. a pr. manu *vicinium.* Tarv. *vitium* cum Voff. 2. (Goth. nil tale, nec Vall.) et edd. ante Ald. exc. Camp. Illae praeter Tarv. etiam *cum* pro *cui.* Correxit Regius.

82. *oratore.* Guelf. Camp. *oratione.*

contra libertum Claudii. Tacito, Suetonio, Dione, teftibus notum, quam obnoxius libertis fuis vixerit Claudius, quorum unum Polybium nobilitavit in primis adulatio L. Senecae, confolationem ei fcribentis in morte fratris. Quo laudabilior libertas in dicto Afri.

et id. Pronomen certiffime eft inducendum, natum ex iteratione foni. Etiamfi transpofueris, ingratum nihilominus eft, quod operofe invicem referuntur *id*, *inde*. Neque enim hic eft ratio infuper addendi pronominis, de qua Ruhnk. ad Vell. 2, 79, 2. cf. not. crit. ad 5, 7, 8.

Catulus — Philippo. vide Cic. de Orat. 2, 54.

83 quens ſit, tranſeo. Illud vero, etiamſi ridiculum eſt, indignum tamen homine tolerabili, quod aut turpiter, aut impotenter dicitur: quod feciſſe quendam ſcio, qui humiliori, libere adverſus ſe loquenti, *Colaphum*, inquit, *tibi ducam, et formulam ſcribam, quod caput durum habeas.* Hic enim dubium

83. *ridic. eſt ind.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Bad. (Hic quidem *r. et i.*) Mox omittunt *eſt* exc. Baſil. Malui mox poſt *tamen* ejicere *eſt*, quanquam invitis omnibus libris. Potuit adhaereſcere ibi ex *tamen* extremo.

tolerabili. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Bodl. Alm. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Baſ. niſi quod Bad. *tolerabile.* A Baſil. inde omnes *liberali*, ſine auctore. Illud levius, quod ante Ald. *homini.* *impotenter.* Turic. Guelf. *potenter* cum Alm. *ſcribam.* Turic. a pr. manu *ſcribe* (cum Goth. 2.) a ſec. *ſcribo*, et ſic Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Baſ. ſec. qui unde veriſſimam ſumſerit ſcripturam, nusquam oſtenditur. Nam quod Alm. *ſcribebam* dare narratur, errorem ſuſpicor (cf. § 80. 85). Idem error § 95.

83. *homine tolerabili.* Paulo inſolentius vocabulum, ſed nec inauditum, velut Terent. Heaut. 1, 2, 34. ubi *homo tolerabilis* is dicitur qui ſit comis et moribus jucundis. cf. 6, 2, 16. *intolerabiles.* Eodem redit Tacit. Annal. 11, 10 extr. *intolerantior ſubjectis.* Cic. ad Att. 16, 14 *intolerabilis Antonius.* Non erat igitur, quod deſereretur librorum auctoritas. Gujetus ad Ter. (quo ablegat Burm.) verum vocabuli in loco ſenſum non eſt aſſecutus.

aut turpiter aut impotenter. Non videtur haerendum et argutandum in priore adverbio, cum utrumque facile poſſit eodem referri. Contumelioſe (i. e. *turpiter*) patienti ſit idem quod ab agente geritur *impotenter.* de *aut aut* cf. 3, 5, 1.

Colaphum — habeas. Impotentia in hiſce manifeſta; nec aſſequor Badium, qui „*Colaphum*" inquit „*ducere* „et *formulam ſcribere* qui ſolum id quod Regius affert" (ſunt autem hujus interpretationes veriſſimae, ſed obviae in quovis Lexico) „ſignificare „credit, delicias dicti illius „non intelligit." Plane perſuaſum mihi eſt, has eſſe argutias.

eſt, utrum ridere audientes, an indignari
debuerint. Supereſt genus *decipiendi opi-* 84
nionem, aut dicta aliter intelligendi, quae
ſunt in omni hac materia vel venuſtiſſima.
inopinatum et a laceſſente poni ſolet: quale
eſt, quod feret Cicero, *Quid huic abeſt*, *niſi
res et virtus?* aut illud Afri, *Homo in agen-
dis cauſis optime veſtitus:* et in occurrendo,
557 ut Cicero, audita falſa Vatinii morte, cum
Ovinium libertum ejus interrogaſſet, *Rectene
omnia?* dicenti, *Recte; Mortuus eſt?* inquit.
Plurimus autem circa ſimulationem et diſſimu- 85
lationem riſus eſt, quae ſunt vicina, et prope
eadem; ſed *ſimulatio* eſt, certam opinionem
animi ſui imitantis: *diſſimulatio*, aliena ſe

84. *opinionem.* Sic ſcripſi e certiſſima Burmanni emendatione. Libri *opinione.* *feret.* Sic Turic. ſed a ſec. manu deletur *R.* An voluit librarius efficere *fecit?* Nam hoc eſt in Guelf. Camp. *facit* Goth. *Refert* reliqui. Sed hoc proprie non cadit in locum Ciceronis, quoniam nemini hoc aſſignat, ſed exempli cauſa ipſe finxiſſe videtur.

abeſt. Turic. Guelf. Camp. *eſt* cum Goth. Voſſ. 2. male, quoniam in laceſſendo.

85. *et diſſimulationem.* Omittunt haec Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 2. Jenſ. Loc. Ven. Repoſuit Regius, ſed ſunt jam in Camp. et Tarv.

ſed ſimul. Turic. Camp. *ſi ſ.*

ſe parum. Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) Reliqui *p. ſ.* cf. § 79. 93.

84. *decipiendi opinionem.* cf. 9, 2, 22. 23. Cic. de Orat. 2, 70.

a laceſſente — in occurrendo. cf. § 45. *dicendi reſpondendi. in laceſſendo — in repercutiendo.*

feret Cicero. Verbum ſic interpretor: „quod minitabit Cicero (de Or. 2, 70) ſi „eum conſulueris.“ vid. not. crit. et ad 4, 2, 80.

Vatinii morte. cf. § 68.

parum intelligere fingentis. Simulavit Afer, cum in causa subinde dicentibus, *Celsinam de re cognovisse*; quae erat potens femina: *Quis est*, inquit, *iste?* Celsinam enim videri sibi
86 virum finxit. Dissimulavit Cicero, cum Sex. Annalis testis reum laesisset, et instaret

Afer cum. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Voss. 2. Goth. et edd. ante Stoer. quo redeunt Gesn. et Bip. Reliqui inserunt *qui.* *de re cognovisse.* Turic. *dere cognovisset* cum Alm. quanquam hic disjunctim *de re.* (cf. § 83. 87). Ille autem a sec. manu *dicere* et sic reliqui mei, nisi quod Bad. pr. et Gryph. *ditem* Bad. sec. *diceret* cum Stoer. Chouet. *cognovisse* conjecit Burm. expressit Gesnerus. Lenissima emendatio cf. § 81. 6, 1, 31. Sed et *de re* suasit Burm.

quae. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voss. 2. et edd. ante Stoer. quo redeunt Gesn. Bip. Reliqui *quod.*

85. *Celsinam — cognovisse.* Testimoniis Celsinae magnam auctoritatem inesse, eaque nominanda multum se profecturos rati, hujus in primis nomen jactabant, quibus ita respondet Domitius, ut ne nosse quidem eam testetur. Simul marem potius quam feminam decere hanc nominis celebritatem significat. *de re cognoscere*, ut recte monet Burmannus, Cicero saepe pro certiorem fieri. Fortasse tamen simulavit id quoque Domitius, se de aliquo *cognoscente in judicio* haec accipere. De ipsa, alicujus Celsorum filia, quod ipsum cognomen est complurium gentium, nihil comperi. Aliquot Celsini apud Gruterum (quanquam aliquoties per conjecturam) velut Clodius Celsinus p. 1141, 1.

86. *Sex. Annalis.* Nonnisi Villiorum hoc cognomen fuisse recte monet Burmannus, cujus gentis familiae haesit e lege annali, quam tulit L. Villius tribunus plebis. cf. Ernest. in Clav. Cic. p. 6. 7. Causa, in qua hoc dictum sit, ignoratur; quapropter incertissima est de homine conjectura, quanquam Burm. aliquem *Sex. Villium* designat apud Cic. ad Div. 2, 6. *L. Villium Annalem* 8, 8. *Annalem* ad Qu. fr. 3, 1 fine nomine et praen. Duos habes Annales apud Appianum Civ. 4, 18 quorum alter patri prodito cito poenas dedit. Pater Valerio Maximo 9, 11, 6 audit L. Villius. Ceterum ap-

identidem accuſator ei, *Dic, M. Tulli, numquid potes de Sexto Annali?* verſus enim dicere coepit de libro Ennii annali ſexto,

Quis potis ingentis cauſas evolvere belli.

Cui ſine dubio frequentiſſimam dat oc- 87
558 caſionem ambiguitas: ut Caſcellio, qui

86. *accuſator — numquid.* Turic. *accuſato di M. Tullius inquit.* a ſec. manu *accuſatori M. Tullius i.* et ſic Guelf. Errorem *inquit* etiam Jenſ. (tac. Geſn.) Loc. Ven.

enim. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *tunc.*

Quis. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *Qui* et ſic Serv. ad Virg. antiquius profecto et magis Ennianum. Sed et Diomedes *Quis.* Eſt apud Macrob. Sat. 6, 1. Diomed. p. 381. Virgilium, *oras*, pro *cauſas*, verius ſane, ſed Qu. minus memorem ſaepe cognovimus. Male noſtrum corrigere vult Merula.

87. *Caſcellio.* Sic Turic. a pr. manu (Alm. *Caſtellio* per errorem conferentis haud dubie cf. 85. 90.) a ſec. *Caſſio Celio* et ſic Guelf. (niſi quod per AE) Goth. (err. Geſn.) Camp. *Caſcelio* Jenſ. Reliqui fere *Caſſelio, Caſelio*, niſi quod *Caecilio* paret quam precarium ſit Priſciani decretum (p. Putſch. 761.), nomina propria ablativum formare in E, qui et ipſo *Annalis* exemplo utitur (ubi eſt *Julius* pro Villius) e Cic. pro Fundanio p. Ern. Fragm. 1041.

Quis — belli. Locus Ennianus expreſſus a Virgilio Aen. 9, 528 ubi vide Heynium. Proba eſt Columnae conjectura, qua „Ciceronem „non e medio libro, ſed ex „principio eum verſum excepiſſe" ſuſpicatur „cujus facile omnes meminiſſe poſſent." Quanquam Merula alio loco ponit ex ratione annorum, cum initium ei pertinere videatur ad A. U. C. 462. hic verſus ad 477.

87. *Caſcellio.* A. Caſcellius, celeberrimus Auguſteae, ſed et prioris, aetatis ICtus. Ejus in ſua arte famam oſtendit Horatius A. P. 371. Sed et libertatem animique praeſtantiam Val. Max. 6, 2, 12. Macrobius Saturn. 2, 6 inter alia hoc ipſum ejus dictum refert, cujus ſcriptoris ope illuſtratur quidquid obſcuritatis ineſſe videatur noſtro loco.

consultori dicenti, *Navem dividere volo; Perdes*, inquit. Sed averti intellectus et aliter solet, cum ab asperioribus ad leniora

lio Capper. stolide obsequens Colomesio, compilanti Meursium ad Macrob. qui et ipse contra temporum rationes huc advocat Caecilium Gellii 20, 1. Sed eo ablegat vetus quoque Cruquii interpres ad Hor. A. P. legens *Cascell.* ap. Gell. In jure semper *Cascelius.* cf. Hard. Emendatt. ad Plin. H. N. l. 8. n. 115. *consultori.* Turic. Guelf. Tarv. *consultatori* cum Goth. Jens. Regius correxit. Sed nostrum jam in Camp. cf. Drakenb. ad Liv. Epit. 54. Et nisi obstitisset auctoritas Camp., immutatam, recentioribusque linguis accommodatam vocem praeferebam. cf. 7, 1, 18. *perdes.* Turic. Guelf. MS. Gebhardi, Sichardus *pedes.* Pessime; inde natae interpretationes Scipionis Gentilis in Parergg. ad Pandd. 1, 38. et Gebh. in Crepp. 3, 1. quae et aliena hinc obscenitate (cf. § 29.) et pravitate judicii mire peccant. *et aliter.* Sic Turic. Camp. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Bad. Reliqui *etiam a.*

„Mercatori, quemadmodum „cum socio navim divideret, „interroganti respondisse tra- „ditur: Navim si dividis, nec „tu, nec socius habebitis.“ Ad quae Menagius in Amoenitt. Juris Civilis c. 8. „Consultor“ inquit „intelligebat „de dividenda navis aestima- „tione, Cascellius de dividen- „do navis corpore. Quod „Labeonem, qui Antiochum „bello superaverat, fecisse „auctor est Valerius (7, 3, 4). „Is scilicet, icto foedere, cum „dimidiam navium habere de- „buisset, dimidias omnes se- „cuit, ut tota Antiochum „classe privaret.“ Ad Horatii locum vulgo nostrum confundunt cum aliquo majorum, cujus meminit Cicero pro Balbo c. 20. unde sua hausit Valer. Max. 8, 12, 1. nec caret hoc errore Vossius ad eundem. cf. Bachius Hist. Jur. ed. Stokm. p. 254. Multam nostri mentionem habent auctores Juris Justinianei. cf. in primis Pomponium de origine Juris Dig. 1, 2, 2, 45. Apud Gruterum in Inscr. 1131, 11 est A. Cascellius Jucundus, qui videtur orbus fuisse, qualem se dicit noster apud Val. Max. Oblatum sibi ab Augusto consulatum recusasse narrat Glandorpius in Onomastico, nullum designans auctorem, qualem nec ipse inveni.

deflectitur: ut, qui interrogatus, quid ſen-
tiret de eo, qui in adulterio deprehenſus
eſſet, *Tardum fuiſſe* reſpondit. Ei confine 88
eſt, quod dicitur per ſuſpicionem: quale
illud apud Ciceronem, querenti, quod uxor
ſua e fico ſe ſuſpendiſſet, *Rogo, des mihi
ſurculum ex illa arbore, ut inſeram.* Intelli-
gitur enim, quod non dicitur. Et hercle 89
omnis ſalſe dicendi ratio in eo eſt, ut aliter,
quam eſt rectum verumque, dicatur. quod
fit totum fingendis aut noſtris aut alienis per-
ſuaſionibus, aut dicendo, quod fieri non

deflectitur. Turic. Guelf. Camp. *inde flectitur* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. qui noſtrum, quo auctore neſcio, ſed recte.

88. *Ei confine.* Turic. Guelf. *et quo fine.* Habent *et* praeterea Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Correxit Regius, acute cf. 5, 10, 96.

quale. Turic. Guelf. Camp. *quare.* cf. § 48.

hercle. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *hercule.*

ſalſe. Turic. *ſalſae,* a ſec. manu *ſulſae* et ſic Guelf. cf. § 39.

interrogatus — tardum fuiſſe. Vide Cic. de Orat. 2, 68. Nihil hic in receſſu, et aliena eſt Burmanni docta obſcenitas, *tardum* ad torporem in Venere trahentis.

88. *per ſuſpicionem.* Suſpicio haec eſt decantatiſſima illa apud rhetoras *figura,* unde controverſiae *figuratae* (cf. 5, 10, 70). Nam et in iis 9, 2, 65. 90. uſurpat noſter haec: *per ſuſpicionem.* Graecis eſſe ὑπόνοιαν et hic Capper. et copioſius Erneſtus (immatura morte interceptus) docet in Lexico utroque ſub his vocibus.

apud Cic. de Orat. 2, 69. Levis, quae et hic differentia, facile apparebit conſulenti Ciceronis libros (cf. § 67).

89. *omnis ſalſe — verumque.* Recte Capper. ablegat ad § 6.

90 poteſt. Aliena finxit Juba, qui querenti, quod ab equo ſuo eſſet adſperſus, *Quid? Tu*, inquit, *me Hippocentaurum putas?* ſua C. Caſſius, qui militi ſine gladio decurrenti, 559 *Heus*, *commilito*, *pugno bene uteris*, inquit. Et Galba de piſcibus, qui cum pridie ex parte adeſi, et verſati poſtera die appoſiti eſſent,

90. *ab equo ſuo.* Turic. Guelf. *ab eo quod ſuos* et Guelf. a pr. manu *ſuus.* Alm. *ab eo qui ſuos* et omiſſo *eſſet* (cf. § 87. item hac §). Camp. *a. e. ſputos.* Goth. Tarv. *a. e. ſputo* cum Voſſ. 2. Regius recte probat noſtram. Sed latere aliquid videtur ſub illo S finali librorum vett., niſi forte adhaeſit illud ex ſequente protinus *eſſet* ut mox hac §.

ſua. Camp. Tarv. *ſic* cum Ald. Baſ.

Heus comm. Camp. Tarv. Ald. inſerunt *tu*, male, ni fallor, cum *Heus* videatur eſſe vocantis, imperantis; *Heus tu* objurgantis. *adeſi.* Turic. Guelf. Camp. *aduſti* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Gryph. Philander noſtrum, vel *adeſti*, conjeciſſe Badium memorat; et eſt ſane in pr. Bad. margine noſtrum, nihil tamen in notis monito lectore. *adeſtos* Grammatica reſpuit cum et de *comeſto* ſit lis. Veriſſima emendatio. *poſtera.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *poſtero.* Nolui inſolentiorem formam fraudare bonis auctoribus. *appoſiti.* Turic. a pr. manu *appoſitus* Alm. *poſitus.* cf. hac § item 92.

90. *Juba.* Hic eſt Juba filius, hiſtoricus, quem in triumpho duxit Caeſar, poſt autem Romae educatum et literis eruditum Auguſtus regno donavit. cf. Plut. Vol. 1. p. 733 E. Appian. Civ. 2, 101 ibique Schweigheuſ.

C. Caſſius. Nemine praeterea, quod ſciam, dictum hoc referente, quis hic fuerit Caſſius, dici non poteſt. Interfector Caeſaris hoc fuit praenomine. Mox autem *uteris* penultima longa pronunciabis, ut ſit futurum indicativi pro imperativo.

decurrenti. Verbum proprium *decurrere* in exercitationibus militum, quare non ſine vitio edd. a Bad. ad Obr. *diſcurrenti.* vid. Drakenb. ad Liv. 26, 51, 4.

ex parte adeſi. Similem parſimoniam Tiberii narrat Sueton. c. 34.

poſtera die. Femininum ge-

Festinemus, *alii subcoenant*, inquit. Tertium illud Ciceronis (ut dixi) adversus Curium. fieri enim certe non poterat, ut, cum declamaret, natus non esset. Est et illa 91 ex ironia fictio, qua usus est C. Caesar. Nam, cum testis diceret, a reo femina sua ferro petita, et esset facilis responsio, cur illam potissimum partem corporis vulnerare

subcoenant. Turic. (a pr. manu) *subscenant.* Goth. (tac. Gesn.) *succoenant.* In novato verbo malui etymon custodire, quod longe secus fuerit *in succidendo.* cf. § 3.

Ciceronis. Turic. (a pr. manu) *Cicero* cum Alm.

Curium. Turic. *Curbum* cum Alm. sed ille a sec. manu *Currum.* Guelf. Goth. (sed hic a sec. manu, tac. Gesn.) *Curtium* cum Voss. 2. cf. § 73.

ut — natus. Turic. *u. declam. et n.* (sed *et* a sec. demum manu), cum Guelf. Camp. Goth. Voss. 2. Obr. Malui receptam, cum facile exciderit *eum* antecedente praesertim *ut* (quod speciem dabat structurae illius de qua vide § 9. cf. et 4, 4, 9.) et videar corrigentis manum deprehendere in Turic.

91. *femina sua — petita.* Turic. *feminam suam — petitam*, sed a sec. manu; et sic Guelf. nisi quod *potitum.*

facilis. Jens. Tarv. *facilius.*

responsio. Guelf. Camp. *reprehensio* cum Goth. Voss. 2. et edd. ab Aldo inde ante Burm. cf. 3, 5, 15.

nus non inauditum in hoc vocabulo. cf. Drakenb. ad Liv. 1, 12, 1.

Ciceronis — adversus Curium. cf. § 73.

91. *ex ironia.* Quod *fingitur* h. l. est, armatum fuisse testem illum. Fit autem illud *ex ironia*, quoniam speciem dat Caesar haec, quae dicantur a teste, serio credentis, cum simul significet, ne potuisse quidem ea fieri. cf. 6, 2, 15.

C. Caesar. Aliunde quidem hoc dictum non novi. Satis tamen persuasum habeo esse C. Julii Caesaris Strabonis cf. § 75. In hunc maxime cadit altercatio cum teste, et ipsa quoque festivitas.

voluiſſet: *Quid enim faceret*, inquit, *cum*
92 *tu galeam et loricam haberes?* Vel optima
eſt ſimulatio contra ſimulantem, qualis illa
Domitii Afri fuit: Vetus habebat teſta-
mentum, et unus ex amicis recentioribus,
ſperans aliquid ex mutatione tabularum,

92. *Domitii Afri.* Plin. Epiſt. 8, 18, 5 „Domitius „Afer" inquit „reliquit teſta„mentum ante octo et decem „annos nuncupatum" cujus mentio commodum ſuccurrit loco noſtro, quo magis appareat occaſio talis conſilii in homine nuper admiſſo in familiaritatem Domitii. *Falſam*, quam ille narravit, *fabulam* omiſit hic Qu., ne longus eſſet. (Nemo, puto, haerebit in *falſa fabula*, quaſi ταυτολογούσῃ. Nam ſupra [6, 1, 41] *fabula circa Cepaſios* erat *vera*, nec „ceterae diei *fabu„lae*" [Suet. Dom. c. 15.] *falſae* omnes.) Sed eredibile eſt hanc fuiſſe ejusmodi, ut primipilaris quidam induceretur, cujus res poſtquam eſſent mutatae, tabularum quoque mutatio conſentanea videretur. Quare hujus maxime conditionis homo ad partes vocatus ſit, equidem non dixerim; niſi forte horum tunc temporis teſtamenta plurimum jactabantur quotidianis ſermonibus. In priſtina hujus, quem tractamus, loci conſtitutione, magis propria VV. DD. viſa eſt *primipilaris* mentio, quippe qui conferrent Suetonii verba c. 38 Calig. „Teſtamenta „primipilarium, qui ab initio „principatus Tiberii, neque „illum, neque ſe heredem re„liquiſſent, ut ingrata, reſci„dit." Ad ea ipſa Caſaubonus noſtrum quoque expendit ſed ex prava ſcriptura. Eo tamen tendunt loca Dionis et Vegetii, ab ipſo appoſita, ut intelligamus, quare hereditates primipilarium ſolerent magnopere expeti. Quae Turnebus in Advv. 28, 35 acute ſane excogitavit ad haecce Quintilianea explicanda, reperta jam vera eorum ſcriptura, minus ad rem faciunt. *Suprema judicia ordinare* pro *teſtando* uſurpant juris auctores, quanquam frequentius omiſſo ſubſtantivo. vid. Briſſon. de V. S. *Rurſus* verbo *ſuadendi* hic praeter conſuetudinem antevertitur, quoniam propria ſententiae vis eſt in eo adverbio quanquam pertinente non ad *ſuadendum* ſed ad *ordinandum*, ut poſſis, ſi libuerit, virgulis ſepire τὸ *ſuaderet*.

falsam fabulam intulerat, consulens eum, an primipilari seni jam testato rursus suaderet ordinare suprema judicia, *Noli*, inquit, *facere: offendis illum.* Jucundissima sunt au- 93
tem ex his omnibus lenia, et (ut sic dixerim) boni stomachi: ut Afer idem ingrato litiga-

92. *fabulam.* Guelf. Camp. Tarv. *tabulam* cum Ald. et recc. ante Gesn. exc. Obr. qui tamen nimis leviter expungit *falsam.* Nostrum praeterea defendunt Turic. Goth. 1. 2. Voss. 2. cum edd. reliquis ante Ald. Silentur Alm. (cf. § 90. 93) et Vall. *primipilari — suaderet.* Turic. *primipilaris enim intetastor s.* Alm. *primipilaris ei intestator s.* Sed ille a sec. manu expungit *in* ante *testator.* Et sic Guelf. (nisi quod *eum* pro *enim*) Goth. Voss. 2. Camp. cum edd. ante Ald. sed hi omnes *ei* pro *enim.* Mox e Regii conjectura *testamento* pro *testator* ante Gesn. exc. Obr. cujus ille scripturam recepit, quae est nostra, omissis *jam* et *rursus.* Regianum illud *testamento*, sed praemisso *in*, dare narratur Goth. 2., me quidem incredulo. Voces duas, hic primum comparentes, effinxi partim ex prima Turic. manu, quae et in Alm. Goth. 2., partim ex *R*, quod nullus veterum librorum ignorat. Sequente enim protinus *S* facillime hauriebatur *rursus* quod *rs* scribitur per compendium, impositis quibusdam notis, nullo negotio evanescentibus.

93. *et ut.* Turic. Guelf. omittunt *et*, proclivi ante *ut* errore. *Afer idem ingrato.* Turic. Guelf. *aperiam demigrato* cum Alm. *aperiam de ingrato* Jens. cum edd. ante Rusc. qui de Regii conjectura *Afer ingr.* et sic reliqui. Ego inserui *idem* (6, 1, 27 Goth. *idem* omittit ante *Cic.*). Camp. *aper ingr.* manifesta, ut mihi videtur, correctione (cf. 6, 1, 9). Quod Goth. *aperiant de ingr.* dare narratur et Voss. 2. *Afer* . . (quasi lacuna interjecta) *e ingr.*, miror.

offendis illum. Minus hujus loci videri potest praesens tempus (cf. 78.) quod omnes libri praeferunt; sed censeo consulto adhibitum a Domitio, quo magis ostenderet, quanquam per suspicionem, quid sibi ipsi cummaxime esset mentis. Longius abit Turnebus l. c. referens, quasi sic in nostro positum, *offendes enim.*

93. *lenia.* cf. § 27.

tori, conſpectum ejus in foro vitanti, per nomenclatorem miſſum ad eum, *Amas me*, inquit, *quod te non vidi?* Et diſpenſatori,

in foro vit. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *v. i. f.* cf. § 85. 105. *nomen lutorem.* Turic *nomen elatorem*, a ſec. manu *nomen delatorem.* Goth. *nomen datoris.*

Amas — vidi? Locutio *amas quod* ſatis illuſtratur exemplo, quod ponunt, Terentii Eun. 3. 2, 3. „Ecquid „nos amas de fidicina iſta?" Sed hoc in quovis Lexico reperias. Parum tamen, a Turnebo inde Adverſſ. 20, 27, aſſecuti ſunt jocum, quem eo trahunt, quaſi collaudet Afer litigatorem illum, qui ſe moleſto aſpectu ingrati hominis levarit. Non erat tum hic jocus pro ſolita Afri lenitate, cujus exemplum ponitur; et debebat *amo te* ſcribi, non *amas me.* Sed longe feſtivius et ſimplicius: „Nonne gratias „mihi habes, quod te videre „diſſimulavi?" Et, mirum, interrogandi ſignum in ipſo Codice Guelf. comparet. Malim ſane *Ecquid* vel *Numquid* praemitti quaeſtioni, elapſum fortaſſe ob *inquit* ſequens, cujusmodi non eſt ſine exemplo confuſio. cf. 5, 11, 28. 6, 1, 43. huc § 86. *Ingratum litigatorem* accipio eum, qui nihil praemii contulerit patrono. cf. not. ad libr. 1 extr. ſicut toties *ingrati* appellantur, qui in teſtando obliviſcuntur principis.

diſpenſatori — debes. Quid ſit *reſpondere ad reliqua* optime docet magnus Gronovius Obſſ. 2, 4. p. 185 ſeq. „Reſpondere ad reliqua dicitur „qui reliquum ſolvit et parem „rationem facit vel pariat." Quod qui non facit, *reliquatur* ille, de qua voce conſule Briſſonium de V. S. Hic diſpenſator ſervus cum velit frugi videri mancipium, credere ſe illi ſimulat jucundus Afer, ſed vel *paſſerem* hunc, nil niſi aquam guſtantem, jubet tamen reddere quod debeat. Eandem paſſeris ſimilitudinem nullo ſane praeterea loco apud veteres invenio; neque enim, quo utitur Gebhardus, huc facit illud apud Nonium (c. 2. § 335.) „*paſſerinum* prandium," ubi intelligitur id quod fruſtatim comeditur. Clarius ſane multo erat, ſi dixiſſe narraretur Afer: „Cicada redde cet." cujusmodi locum ponit Gebhardus Theocrit. 4. 17 μὴ πρώκας σιτίσδεται ὥσπερ ὁ τέττιξ? Nam in cicada notiſſimus roris paſtus. Sed et noſtrates exiguo cibo contentum avi comparant, quanquam non ſpeciei certae.

qui, cum ad reliqua non refponderet, dicebat fubinde, *Non comedi panem, et aquam*
561 *bibo: Paffer redde, quod debes.* Quae ὑπὸ

Voff. 2. *nomen et latorem.* Camp. *nomenculatorem* cum edd. ante Baf.

cum ad reliqua. Turic. Guelf. Camp. omittunt *ad* cum Goth. Voff. 2. et edd. ante Rufc. Inferuit Regius. Bad. *c. a. aliqua.* Goth. Voff. 2. *c. aliqua.* cf. 4, 2, 92. Obr. *c. r.* — *refponderent* et fic Salmafius.

Paffer. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voff. 2. Bal. Palat. Gebh. Andr. Dicitur Alm. fubjicere *et* noftrae voci (cf. § 92. 99). Reliqui omnes *pafce et* exc. Obr. qui *Pafcere et.* Cod. Bodl. ut et reliquorum nullam mentionem fieri, conferentium focordiae imputo. Salmafium ad Spart. Hadr. c. 7. noftrum dare e MS. vel antiquiffima editione nullus dubito, quoniam ne meminit quidem alterius fcripturae. Gronovii vero aequius de hac textus conftitutione judicium futurum fuiffe mihi perfuadeo, fi confenfum vett. librorum vidiffet. Nec abfurdum Gebhardi judicium, alioqui fatis plerumque inficeti hominis, „Frigidiora haec" in vulgata „hieme „Gallicana" dicentis. Ubi enim ullus hic jocus, fi *pafce* (five *pafcere*, quod profecto tutius, ob fimilitudinem MSS.) i. e. epulare *et redde quod debes* dixit fervo fuo Afer? In eo autem Gronovii folitam verecundiam defidero, quod pro *Non comedi panem* fe ait legere *Nigrum edo panem*, nullo auctore. Eft hyperbole in vulgato, fatis conveniens illa difpenfatori nequam.

ὑπὸ τὸ ἦθος. Sic plane (nifi quod fine accentibus), Turic. Guelf. cum Goth. Voff. 2. Alm. (quanquam fic Burm. ΥΠΟΤΟΠΘΟC). υποτουθος Camp. Sed Turicenfi afcribitur *ipothetos.* Obr. Ὑπόθετα. Reliqui ὑ π α γ ω γ ά ς. Meorum hoc

ὑπὸ τὸ ἦθος. Deftituor fane locis rhetorum Graecorum, qui hoc artis vocabulo utantur. Neque tamen obfcurum quo modo dicta, qualia modo relata funt, potuerint hac appellatione defignari. Dicuntur enim quam maxime ἐν ἤθει, et perfonam eandem fervant, quam alter, quocum loquimur, fumfit. Minus docuero ὑπὸ praepofitionem hujus locutionis propriam effe, potius quam κατά. An videtur, qui talia ludit, ὑποδύεσθαι ὑπὸ τὸ ἦθος? cf. l. huj. c. 2.

94 τὸ ἦθος vocant. Eſt gratus jocus, qui minus exprobrat, quam poteſt, ut idem dicenti candidato, *Semper domum tuam colui:* cum poſſet palam negare, *Credo*, inquit, *et verum eſt.* Interim de ſe dicere ridiculum eſt: et, quod in alium, ſi abſentem diceretur, urbanum non erat, quoniam ipſi palam ex-
95 probratur, movet riſum: quale Auguſti eſt, cum ab eo miles neſcio quid improbe peteret, veniret contra Marcianus, quem ſuſpicaba-

primus Tarv. Etiam obſcurius noſtro, nec magis firmatum aliorum ſcriptorum uſu. Neque enim quidquam huc facieus dant Heſychius et Suidas in v. Lepidum Regii commentum: „Subactiones dici, quod, qui iis utatur, quodammodo ſubigat „eum, quem rideat." Haec corrupta vulgo tribuuntur Turnebo iſti. Unde ſit recepta, diſcere velim. Camp. *quod* pro *quae*. *vocant.* Turic. (a pr. manu) *vocantem* cum Alm.

94. *jocus.* Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *locus* cum Voſſ. 2. et edd. ante Roſc. exc. Camp. Correxit Regius. cf. § 29. *diceretur.* Dedi hoc ex Obr. ſolo. Neque enim id conjecit Francius, ut credidit Geſn. Reliqui *diceret.* Sponte naſcitur emendatio, ſubjecto mox „*ur*banum."

erat. Gryph. (1544.) *eſſet* cum edd. ante Geſn.

95. *veniret contra.* Camp. inſerit *et* cum Goth. Mallem copulam oſtendi ante *veniret*, unde facillime excidebat.

95. *Marcianus.* Sic Goth. (tac. Geſn.) priore loco. Reliqui *Martianus.* Noſtrum recte tuetur Oudend. ad Suet. Galb. c. 14.

94. *Interim — ridiculum eſt.* Miror nullum hic exemplum ſubjici. Etſi enim de ſuo conſilio aliquid narrat Auguſtus in dicto mox relato, alio tamen pertinet quam ad hanc ſpeciem. Suſpicor aliquot verba hic turbata et intercepta, fortaſſe cum exemplo ipſo. *alium* etiam aptius referas ad *ſe;* quod in noſtra ſtructura fieri nequit. Nam *de ſe* niſi aliud fuerit quam *in ſe*, improbavit hoc noller § 82.

95. *Marcianus.* „Memora„tur Granius Marcianus Sena„tor ſub Tiberio apud Tacit. „annal. 6, 38. Sed illum

tur et ipſum aliquid injuſte rogaturum: *Non magis*, inquit, *faciam*, *commilito*, *quae petis*, *quam quod Marcianus a me petiturus eſt*.
Adjuvant urbanitatem et verſus commode 96
poſiti, ſeu toti, ut ſunt (quod adeo facile eſt, ut Ovidius ex tetraſtichon Macri carmine librum in malos poëtas compoſuerit),

faciam. Guelf. *facio*. cf. 83.

96. *toti*. Turic. Guelf. Camp. *tot* cum Goth. (err. Geſn.) Voſſ. 2. Alm. et edd. ante Ruſc. Correxit Regius. Sed Ruſc. omittit *ut* et fortaſſe id volebat Reg. cf. § 73. Eſt tamen apud Cic. de Or. 2, 64. *tetraſtichon*. Sic Turic. Guelf. niſi quod ſine aſpiratione. Reliqui *tetraſticho*, quanquam vetuſtiores aliquot plurimis mendis inquinati v. c. *thetaſtrico*. Corruptiſſimus Tarv. *terraſtico* et omittit *Macri*, quod facile excidebat, ſicut litera M officiebat antecedenti voci. *tetraſtichum carmen* nihil aliud eſt niſi carmen conſtans duobus diſtichis, unde nemo librum integrum effecerit.

compoſuerit. Turic. a ſec. manu *compoſuerat*. Jenſ. Tarv. *compoſuit* quod correxit Regius.

„ſenem fuiſſe oportuit, quia „hic Auguſtus militem *com*„*militonis* titulo ornat, quod „eum feciſſe poſt bella civilia „negat Suetonius c. 25. niſi „hic in communi ſermone „praeter ſolitum blandum Au„guſtum dicamus, cum Sue„tonius abſtinuiſſe hoc voca„bulo in concionibus et edictis „ſcribat.“ BURMANNUS. *Contra venire* φυσικῶς dictum accipio, pro *e regione*, *in conſpectum*. Mirum tamen hoc aſyndeton. cf. not. crit. Macrobius quidem hunc Auguſti jocum non refert, nec alibi legi.

96. *Ovidius* — *compoſuerit*. Aemilius Macer, Virgilii, Tibulli, Ovidii aequalis, carmen aliquod *tetraſticha* appellatum, conſtans ſingulis per tetraſticha elatis epigrammatis, compoſuerit neceſſe eſt. Neque tamen ipſum opus neque parodia Ovidiana alio, quam hoc Quintiliani, teſtimonio nobis innotuit. Videtur autem Ovidius trajiciendis verſibus, quos ſingulos intactos reliquerat, in alium ſenſum deflexiſſe librum Aemilii. Scripſit ille de volucribus, herbis, ſerpentibus. item Paralipomena Homeri (quanquam Maſ-

98 aptata: ut homini nequam lapso, et, ut 563
allevaretur, roganti, *Tollat te*, *qui non novit.* Ex historia etiam ducere urbanitatem,

manu *verba* et sic Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. marg. Bas. *ut.* Ald. subjicit *de* ex conjectura Regii, cum edd. recentioribus ante Gesn. exc. Obr.

homini nequam. Turic. *homine quam* cum Alm. Colb. Sed Turic. a sec. manu *homine in aquam*, et sic Guelf. Camp. cum edd. ante Burm. Nostrum dant Goth. Voss. 2. nisi quod *ille neque* pro *nequam*. *roganti.* Turic. *rogant* a pr. manu. Reliqui, etiam qui *homine*, omnes nostrum.

98. *ducere.* Turic. Guelf. *docere* cum Jens. Tarv. Correxit Regius, sed est nostrum jam apud Camp.

VV. DD. partim quia exemplo hoc praeceptum careret, qualia in reliquis omnibus posuit Fabius, partim quia parodia esse videretur jam in proximo. Interest quod in illo genere levis sit mutatio, in hoc potest ne ullum quidem verbum remanere pristini versus. Accedit illa veterum, toties in nostro animadversa, securitas dividendi et ordinandi systematis (cf. 5, 14, 10). Neque enim repugno si quis parodiam agnoscat in Ovidiano illo contra malos poëtas libro. cf. 5, 14, 10. Exemplo afferendo supersedit fortasse, ne longus esset, cum parodia fere (et haec altera nota est) justo carmine cernatur. Muretus ad Athenaeum ablegat, ut et Turnebus in explicatione jocorum Ciceronianorum ad libr. de Orat. 2, 64. item Gesnerus ad Fabr. Bibl. Gr. Vol. 1. p. Harl. 550 seq.

ut homini — non novit. Huic loco commodum succurrit alter Horatianus Epist. 1, 17, 62. ad partes vocatus Regio et omnibus deinceps, ubi ei, qui tolli vult fracto crure, plano „*Quaere peregrinum* „vicinia rauca reclamat.“ Nisi diserte tamen monuisset nos Qu., vix agnoscebamus proverbium in istis; nec facilis demonstratu est origo dicti, si in Horatiano exemplo jam fuit proverbium. Neminem praeter hos duos, qui eodem sit usus, designat Erasmus, 7, 75. Fortasse autem non ipsum hoc fuit proverbium, sed potius contrarium, ut consuetum esset, opem rogantibus acclamare: „Familiares „tuos adi, ego te non *novi.*“ Ita parodia quaedam hic fuerit proverbii, et *aptata* accipias,

eruditum: ut Cicero fecit, cum ei teſtem in judicio Verris roganti dixiſſet Hortenſius, *Non intelligo haec aenigmata. Atqui debes*, inquit, *cum Sphingem domi habeas.* acceperat autem ille a Verre Sphingem aeneam magnae pecuniae. *Subabſurda* illa con- 99
ſtant ſtultis ſimili imitatione, et quae, niſi ſingantur, ſtulta ſunt: ut, qui mirantibus, quod humile candelabrum emiſſet,

Sph. — *Sph.* Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *ſp.* — *ſp.* cum Voſſ. 2. Priores quidem duo *n* in fine pro *m.*

99. *ſtultis* — *imit.* Turic. Camp. *ſtultiſſimi i.* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. Sed Guelf. (niſi quid peccavi) *ſtultiſſima i.* Noſtrum conjecit Regius ſtribligine vix ferenda. Malim *ſtulti ſimulatione* (cf. § 23. *ſimulamus*), ubi non dicam, *ſtulti* maſculine melius accipias, an neutraliter.

humile. Turic. a pr. manu *humilem.*

figurata, deflexa. Structura quidem nominaitvi *proverbia* pendet ex illo *Adjuvant* § 96. Ceterum unde ſua hauſerit, quosve dicat *Teutonicos*, Badius, equidem ignoro, qui haec ad locum noſtrum: „Teutonicis adagium eſt: Te novi: „nec te, qui bene norit, „emet."

98. *Cicero* — *domi habeas.* Bis legitur idem jocus apud Plutarchum, in vita Ciceronis Vol. 1. p. 864. D. et Apophthh. 2, 205. B. Triplicem vero apud ſcriptores materiam hujus Sphingis habes. Nam Plutarchi priore loco ἐλεφαντίνην, poſteriore ἀργυρᾶν accepiſſe narratur Hortenſius. Occaſio quidem dicti expeditior apud Plutarchum, πλαγίως τι εἰπεῖν τὸν Κικέρωνα πρὸς τὸν Ὁρτήσιον; niſi forte *teſtem rogatum* eſſe Hortenſium ipſum, interpretaris in noſtro. Alioqui non apparet, quare ſibi hoc aenigma ſolvendum duxerit Hortenſius.

99. *Subabſurda illa.* cf. § 23.

ſtultis ſimili imitatione. cf. not. crit.

et quae. Copula profecto abjicienda. Adhaeſit ex proximo.

Pranſorium erit, inquit. Sed illa *ſimilia abſurdis* ſunt acria, quae tanquam ſine ratione dicta feruntur: ut ſervus Dolabellae, cum interrogaretur, an dominus ejus auctionem propoſuiſſet, *Domum*, inquit, *vendidit*.
100 Deprehenſi interim pudorem ſuum ridiculo aliquo explicant: ut, qui teſtem dicentem ſe a reo vulneratum, interrogaverat, *An cicatricem haberet?* cum ille ingentem in

Pranſorium. Turic. a pr. manu *prandorum*, a ſec. *pranſurum* et ſic Guelf. *pramurum* Goth. *parmurum* Camp.

dicta. Omittit Guelf. *feruntur.* Alm. *ferunt* dare narratur, ſed nihil tale in Turic. ut nec mox *interrogaret* quod Alm. tribuitur (cf. § 93. 100). Sed hoc eſt in Guelf. Goth. Camp. et edd. ante Bad. qui ſe conjecturam Regianam recipere teſtatur, cum in omnibus ſit activum.

ut ſervus. Turic. a pr. manu *et ſ.*

Dolab. Guelf. Goth. Camp. *Dolob.* cum edd. ante Gryph. exc. Jenſ. Ald. Bad. ſec. cf. § 73.

100. *aliquo.* Turic. a pr. manu *alio quo* cum Alm.

cicatricem. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. Reliqui *cicatrices.*

Pranſorium. Prandia, noſtris fere jentaculis ſimilia, minorem apparatum deſiderabant.

Sed illa. *Illa* h. l. refer ad relativum inſequens *quae;* neque enim intelligitur aliquid frequenti mentione tritum, quale modo in *ſubabſurdis*, ſed certa ſpecies, quae mox definitur.

Dolabellae. Ciceronis ille gener (cf. § 73), aere alieno obrutus, ab Antonio, ut ſuas partes ſequeretur, emtus eſt, ſicut olim a Caeſare Curio. In hunc ergo quam maxime cadit tale ſervi dictum.

auctionem propoſuiſſet. Proprium verbum eſt *auctionem proſcribere* vid. Briſſon. de Formm. p. 485 ſqq.

Domum — vendidit. „Acute „reſponſum: domum vendi„dit. ſ. ſuam. quomodo auctio„nem igitur propoſuiſſet: cui „nihil reliquum ſit?" Badius.

femine oſtendiſſet, *Latus*, inquit, *oportuit.* Contumeliis quoque uti belle datur: ut

femine. Sic Turic. Reliqui *femore.* cf. § 91 et Graev. et Oudend. ad ſcript. ad Her. 3, 15 item ad Suet. Tit. c. 4. et in primis Drakenb. ad Sil. It. 1. 540, qui exemplorum copia rem confecit, in obliquis caſibus *N* potius eſſe quam *R.* adde Wolf. in Addend. Vitruv. item Qu. 1, 6, 22.

oportuit. Contumeliis. Turic. *oportunum is*, cum Alm. (cf. 99. item mox), ſed ille a ſec. manu *oportunius* et ſic Guelf. Bodl. Voſſ. 2. Vall. cum edd. ante Ald. quo acc. Bad. pr. ſed exc. Camp. qui noſtrum. Goth. nobiſcum facere de induſtria notavi, contra Geſn. qui loco *G.*fortaſſe volebat *Jenſ.* Sed miror hunc a ceteris, ſuisque in primis, recedere. Alteram vocem Turic. in ſec. manu ponit nullam; reliqui autem ante Bad. *iis*, niſi quod Guelf. Voſſ. 2. Goth. (err. Geſn.) Tarv. *Is*, Camp. *id.* Badius, poſtquam Regius pro *iis* ſuaſerat vel *jurgiis* vel *conviciis*, „lego," inquit „*contumeliis.*" Eum certatim ſunt ſecuti.

uti. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *utile* cum Alm. Voſſ. 2. *belle.* Camp. *bello.*

100. *Latus — oportuit.* „Latus et vitalia petere debebat cliens meus, quo minus „nunc dicere contra ipſum teſtimonium poſſes." Geſnerus. Plaut. Aulul. 3, 2, 4 „— iſtuc malefactum arbitror, „quia non *latus* fodi."

Contumeliis — inquit domine. Ab hiſce emendandis manum abſtinere malo, quam quidquam in denſiſſimis tenebris diſpicere videri. Varietas ſcripturae oſtendet, quam incerta ſint ſingula prope verba. In primo quidem dicto Hiſponis perſona ſatis nota. Burmannus eum deſignari putat, cujus plurimam mentionem habet Seneca pater (velut p. 230. 290 ubi dicitur aſperiorem dicendi viam natura ſecutus, p. 363). cf. et Tacitus Annal. 1, 74 ubi ne quis turpia illa delatorum vitia Hiſponi tribuat, recte cavent Pichena et Ryckius. Ejusdem cognominis memorari apud Ciceronem Ad Div. 13, 65. 14, 1. Alterius joci contumelioſi auctor Fulvius eidem Burmanno videtur eſſe Fulvius Sparſus, ſaepe et ipſe oblatus legentibus Senecam patrem, v. c. p. 179. 229. 242 quibus locis gentile quoque nomen exprimitur. Sed praeter ſuperioris dicti corruptiſſimi difficultatem, ſat habet tricarum hoc ipſum Fulvii, in quo Geſnerus *propinqui, legati,* ſignificationem, *chirographi* etiam inſolenter novatum genus (vide 5, 13;

Hiſpo objicienti bis acerba crimina accuſatori, 564
Mentiris, inquit. Et Fulvius propinquus Legato interroganti, an in tabulis, quas proferebat, chirographus eſſet, *Et verus*, in-
101 quit, *domine.* Has aut accepi ſpecies, aut inveni frequentiſſimas, ex quibus ridicula ducerentur: ſed repetam neceſſe eſt, infini-

Hiſpo. Tarv. *Hiſopo.* *objicienti — inquit.* Turic. *obicientibus arbore c. a. mentis i.* cum Alm. (cf. hac §. item 104.) quo acc. Guelf. Goth. Voſſ. 2. Pithoei lib., niſi quod *obj.* et *mentiris*, quorum poſterius Turic. a ſec. manu. Camp. *obj. acerba c. a. m. i.* omiſſo *bis.* Jenſ. noſtrum, ſed *ardore* pro *acerba* cum edd. ante Ald. Rectiſſime Burm. „latet" inquit „aliquid; nam quid belli ſit in ruſtico illo convicio, „*mentiris*, non video." Obrechtus, quanquam genio, ut videtur, indulgens, nihil magnopere proficit, haec dans: *objicienti eliſa tempore crimina a. m. i.* Ingenio ſane non caret correctio. *Fulvius.* Turic. a pr. manu *fluvius.*

an. Turic. a pr. manu *aut.* cf. 5, 10, 69. 6, 4, 4.

chirographus. Turic. *cirograhus.* Guelf. Camp. *cyrographus.*

8. et Steph. de abuſu Gr. L. p. 26 Roloff.), merito gravatur. Superioris quidem aetatis interpretes certatim agnoſcunt contumeliam in *domini* appellatione, cui rectiſſime Burmannus, Geſnero etiam probatus, adjicit alteram in illo: *et verus*, quaſi is, cui hoc dicebatur, notatus ſit tanquam *falſarius.* Sed eſt aliquid etiam in iſto *domine*, quod tum demum perſpicietur, ſi quis *Legati* in hoc loco rectam rationem reddiderit. *Chirographi* (de quo vide Briſſon. de V. S.) mentio deducit ſane eo, de quo cogitat Geſnerus, ad tabulas teſtamenti, in quo *legatum* fuerit. Sed nihil proficitur. Gedoynus multum ſibi licere ratus non incommodam extudit utrinque ſententiam: „L'accuſateur „d'Hiſpon diſoit qu'il l'avoit „accuſé deux fois en juſtice; „*et deux fois tu as menti*, lui „dit Hiſpon. Un lieutenant „général demandoit à Fulvius „ſi le teſtament qu'il produiſoit étoit ſigné. *Et la ſignature n'en eſt pas contrefaite* „répondit Fulvius." Vides *propinqui* nec volam nec veſtigium relinqui. Geſnerus de cognomine cogitabat.

101. *repetam.* cf. § 35. 36.

tas eſſe, tam ſalſe dicendi, quam ſevere; quas praeſtat *perſona*, *locus*, *tempus*, *caſus* denique, qui eſt maxime varius. Itaque 102
haec, ne omiſiſſe viderer, attigi: illa autem, quae de uſu ipſo et modo jocandi complexus ſum, adeo infirma, ſed plane neceſſaria. His adjicit Domitius Marſus, qui *de urbanitate* diligentiſſime ſcripſit, quaedam non ridicula, ſed cuilibet ſeveriſſimae orationi convenientia, eleganter dicta, et proprio quodam lepore jucunda: quae ſunt quidem *urbana*, ſed riſum tamen non habent. Neque 103

102. *uſu.* Camp. *riſu.* Male. *adeo — ſed.* Ne hic quidem quidquam expedio. *Adeo*, quod pertinaciter retinent omnes libri, ſenſu prorſus caret. Videntur quidem VV. DD. accepiſſe pro *quidem*, *etſi*, cui mox opponeretur *ſed*, ſed quo tandem illi uſu aut exemplo nixi? Nihil magnopere proficias ſi *ad ea* exculpas et hoc referas ad *complexus ſum*, ut ſit *ſimul cum iis.* cf. Drakenb. ad Liv. 4, 54, 4. *infirmarem* eſt in Turic. et Alm. ſed ille *rem* reſinxit in *ſed*, quod omnes reliqui tuentur. Modo priora ordinaris, hinc facile eruas: *rem plane neceſſariam*, ut videlicet agatur de „uſu et modo jo„candi." Sed *infirma* ipſum quam maxime languet, prae quo *infima* malebat Regius, improbante recte Badio, ſed male, cum ceteris, acquieſcente in recepta. Geſnerus, *non* inſeri poſſe ante *adeo*, putabat, vel *infinita* ſcribi pro *infirma*, nec ſibi ſatisfaciens. Sententiam quidem trans nebulam video, orationem nullam extrico ſanam. Verbum finitum in hiſce poſt *illa autem quae — ſum*, quam maxime deſidero.

102. *complexus ſum. Complecti* h. l. habet poteſtatem *conjungendi*, *admiſcendi*, veluti 3, 6, 68. De *modo jocandi* cf. ad 5, 12, 1 ubi *modus utendi argg.* poſt ipſa argumenta tractatur. item 4, 1, 52. 6, 2, 2.

adeo infirma ſed. cf. not. crit.

Domitius Marſus. cf. 3, 1, 18. Brukhuſius ad Tibull. 4, 15 multa de eo collegit.

enim ei *de riſu*, ſed *de urbanitate* eſt opus inſtitutum, quam propriam eſſe noſtrae civitatis, et ſero ſic intelligi coeptam, poſtquam *Urbis* appellationem, etiamſi nomen proprium non adjiceretur, *Romam* tamen
104 accipi ſit receptum. Eamque ſic finit: *Urbanitas eſt virtus quaedam in breve dictum coacta, et apta ad delectandos movendosque homines in omnem affectum, maxime idonea ad reſiſtendum, vel laceſſendum, prout quaeque res ac perſona deſiderat.* Cui ſi brevi-
tatis exceptionem detraxeris, omnes orationis 565
virtutes complexa ſit. Nam, ſi conſtat rebus et perſonis; quod in utrisque oporteat, di-

103. *civit. et ſero.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Reliqui poſt *civ.* inſerunt *ait,* (ſuadente Regio) moroſiores illi hic quam § 47. et 1, 6, 36. Marſi hanc eſſe ſententiam elicitur ex „eſt opus inſtitutum" unde mox pendet infinitivus. *proprium.* Omittit Camp. *Romam.* Turic. Guelf. *roma.*

104. *ſi — quod.* Turic. Guelf. Camp. *ſicut iſta r. e. p. q.* cum Bodl. Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. niſi quod Goth. Voſſ. 2. edd. a Bad. ſec. inſerunt *et* poſt *perſ.* In Gryph. margine primum: *ſic conſtat* pro *ſicut iſta*, conjiciente (ſatis quidem leniter) neſcio quo, neque enim ex ullo Codice prolatum credo. Hoc omnes retinuerunt, ſed Geſn. recepit conjecturam Burm. *ſi* pro *ſic* quam occupavit, ſed operarum,

103. *eamque ſic finit.* „Vid. ſupra Fabianam finitio„nem ſ. 17." Geſnerus.

104. *exceptionem.* „H. e. „ut nunc loquuntur *determi„nationem, reſtrictionem.* Vid. „ſupra 2, 15, 36." Geſnerus.

Nam ſi — eloquentiae eſt. i. e. Si enim nullam aliam definitionem profers, quam rebus et perſonis contineri urbanitatem, equidem viciſſim te admonebo, dicere id, quod et in perſonis et in rebus conveniat, eſſe perfectae eloquentiae opus, nec jam ſolius urbanitatis.

cere, perfectae eloquentiae eſt. Cur autem
brevem eſſe eam voluerit, neſcio quidem.
At, quam in eodem libro dicat fuiſſe et in 105
multis, narrandi urbanitatem paulo poſt ita
finit, Catonis (ut ait) opinionem ſecutus,
*Urbanus homo erit, cujus multa bene dicta
reſponſaque erunt: et, qui in ſermonibus,
circulis, conviviis, item in concionibus, omni
denique loco ridicule commodeque dicet.* *Riſus*

haud dubie errore, Chonetus, in quo eſt ipſa Geſneri conſtitutio, revocantis *et* (ante *quod*) ex Goth. ceterisque, omiſſum a Burm. Structura Geſneri quam maxime contorta: „Si conſtat (urbanitas) r. e. p. et (eo) quod i. u. o. d.; perfectae „(urbanitas) eſt eloquentiae," incommodo, ut apparet, poſtremae ſententiae ſubjecto.

perfectae — eſt. Turic. (a pr. manu) *perfecti eloquenti eſſe* cum Alm. ſed ex hoc profertur *eſt.* cf. § 100. 110.

eſſe eam. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.). Reliqui *eam eſſe.* cf. § 93. 106.

105. *dicat.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *dicit.*

Riſ. erunt. Bad. pr. *R. eruet*, ex conjectura, nec quidquam de ea monens.

105. *At, quam — finit.* Haec cum ſit conſtans optimorum librorum ſcriptura, ferri tamen nequit. Quo enim conjunctivus in *dicat*, quo *et* poſt *fuiſſe?* Quid deinde eſt, quod „*narrandi* urbanitatem" ſic finiiſſe dicitur Marſus. „Urbanus *homo* erit?" Haec levigabuntur aliquatenus ſi *cum* ſcripſerimus pro *quam.* „Cum tamen narrandi quoque „urbanitatem fuiſſe in multis „dicat, mox hanc finitionem „ponit cet." *Finit*, ſine objecto ſive accuſativo, poſitum accipio. Qui in narrando agnoſcit urbanitatem, is a *dicto* illo *in breve coacto*, jam receſſiſſe videtur, nomenque urbanitatis etiam copioſiori ſermoni impertire.

Riſus — orator. „Primo „illud mihi liquebat, haec „verba, *Riſus — orator*, ad„huc pertinere ad Catonianam „finitionem hominis urbani; „de qua deinde judicat Fabius, „*Quas ſi recipimus finitiones* „etc. Porro illa etiam con„ſtructio, *Riſus erunt, qui„cunque haec faciet orator,*

106 *erunt*, *quicunque haec faciet orator.* Quas si recipimus finitiones, quidquid *bene* dice-

quicunque. Bad. sec. *quaecunque*, suadente Regio, nec tamen sibi satisfaciente.

106. *quidquid — urbane dicti nom.* Transponit Gibsonus *Dicti q. b. d. e. urbane nom.* nullo auctore, nec quidquam monens.

„ipsum olere ac sapere Catonem, familiarem nuper meum, mihi videbatur. V. G. c. 144, 3. *Qui oleam legerit, qui deportarit, in singulas deportationes SS. N.* 11. *deducentur.* c. 145, 3. *Qui eorum non ita juraverit, quao ejus pars erit, omne deducetur, neque debebitur.* c. 146, 1. *Qui oleam emerit, amplius, quam quanti emerit, omnis pecuniae centesima accedet.* c. 157, 8. *Omnis, qui insomniosus est, hac eadem curatione sanum facies.* Nimirum ut pro *qui* vel *quicunque* ponunt boni scriptores *si quis*, ita contra ea pro *si quis* antiqui illi relativo *qui* vel quicunque utebantur." GESNERUS. In his nullum quidem τοῦ *quicunque* exemplum comparet, quod sane insolentius; nec est ipsius Catonis haec definitio, ut priscam illam elocutionem hic expectemus; nec tamen dubito quin verum viderit Gesnerus, cum praesertim Marsus solutae quidem orationis non tam peritus videatur, ut Catonianam simplicitatem elegantioris eloquentiae nervis et vinculis astringere calluerit. Sunt enim haecce ex eo prolata *fluctuantis* illius et *dissoluti* generis, de quo agit Wolfius in praef. ad quatuor orationes Ciceronis personati p. 58 seqq. Simile quid agnosco illorum, quae legimus 2, 15, 21.

106. *quidquid — accipiet.* Restitui veterum plerorumque diremtionem, cum alii, maxime recentiores, sed et aliquot vetusti, ita ordinent: „quidquid bene dicetur et „urbane, *dicti* nomen ac„cipiet." Apparet sententiae diversitas. Potest autem illa verior videri structura, cum, Marsi quidem, urbanitas risu saepe carere dicta fuerit (§ 102); ut nunc reprehendat Qu., risum tribui urbanis istis, quae non utique *dicti*, i. e. ridiculi, nomen accipere debeant. Sed et illud improbarat in Marsi finitione, quod „omnes — complexa sit" (§ 104). Vide et § 109. 110. Et quis, quaeso, qui hoc volebat, quod est in ista structura, non poneret: *bene et urbane dicetur?* cf. 5, 7, 26. 6, 1, 46. In genere Marsum qui-

tur, et *urbane* dicti nomen accipiet. Ceterum illi, qui hoc propoſuerat, conſentanea fuit illa diviſio, ut dictorum urbanorum alia *ſeria*, alia *jocoſa*, alia *media* faceret. Nam eſt eadem omnium bene dictorum. Verum mihi etiam jocoſa quaedam videntur poſſe non ſatis urbane referri. Nam meo quidem 107
judicio illa eſt *urbanitas*, *in qua nihil abſonum*, *nihil agreſte*, *nihil inconditum*, *nihil peregrinum*, *neque ſenſu*, *neque verbis*, *neque ore geſtuve poſſit deprehendi*; ut non tam ſit in ſingulis dictis, quam in toto colore dicendi: qualis apud Graecos ἀττικισμὸς ille

eſt eadem. Sic Turic. Guelf. Obr. Reliqui *ead. eſt.* cf. § 105. 108.

107. *geſtuve.* Turic. *guſtuque.* Guelf. Camp. *geſtuque.* Goth. *guſtuve.* *deprehendi.* Turic. *deprendi.*

ἀττικισμὸς. Sic Obr. Capp. Reliqui latt. litt. unde multa portenta exstiterunt apud vetuſtiores. *atticis mos*, *atticos mos* Tur. quorum poſterius Guelf. *Acticosmos* Camp. Etiam mox *illos* pro *ille* Goth. (tac. Geſn.). Similiter K Graecum librarii dem recte reprehendit noſter; nec tamen eidem contingit juſtam ponere finitionem, cum impediatur fere, nunc etymon premens, in quo nulla eſt ridiculi ratio, nunc uſum, qui ſane jocum praecipue complectitur vel ſatis interdum inurbanum. Neque enim M. Seneca rhetor ſuae linguae uſum ignoraſſe eſt putandus, qui, cum Ciceronem oratoris filium negaſſet (p. 51) quidquam ex paterno ingenio habuiſſe praeter *urbanitatem*, protinus narrat flagris caedi juſſum Ceſtium ab eodem per jocum. cf. Gedoynus in Commentt. Academiae Inſcrr. 8. 354 — 368. 12mo.

Verum — referri. Interdum pugnat jocus et urbanitas. *referre* vide 5, 13, 29.

107. *nihil abſonum.* „Similiter fere de voce et ſono „Tullius de Orat. 3, 12." Geſnerus.

ἀττικισμός. cf. Cic. ad Att. 4, 17. „ille Latinus ἀττικισ„μός." indicante Capp.

108 redolens Athenarum proprium ſaporem. Ne tamen judicium Marſi, hominis eruditiſſimi, ſubtraham, ſeria partitur in tria genera, *honorificum*, *contumelioſum*, *medium*. Et ho- 566
norifici ponit exemplum Ciceronis quod eſt pro Ligario apud Caeſarem, *Qui nihil ſoles*
109 *obliviſci*, *niſi injurias:* et contumelioſi, quod Attico ſcripſit de Pompejo et Caeſare, *Habeo*,

mutarunt in C apud Suet. Domit. c. 13. „Latine ſcriberetur „*Atticismus*." Capper. cf. 5, 10, 42.

redolens. Turic. Guelf. Camp. *reddens* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. Noſtrum eleganter conjecit Regius.

108. *Marſi hom.* Goth. (tac. Geſn.) *h. M.* peſſime. cf. § 106. 109. *quod — Lig.* Sic Camp. Sed Turic. *quoque* (per compendium *qq.*) *Lig.*, a ſec. manu *quod pro L.* et ſic Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. Ald. Obr. Reliqui *quoque pro L.*

redolens — ſaporem. „Apud „Plautum (Pſeud. 2, 4, 48) „ad quaeſtionem, *Quid ſapit?* „reſpondetur, *Hircum ab alis.* „Ipſe Cicero, Plinio teſte 17, „5 ſ. 3" (Bip. Vol. 3. p. 159) „ubi *Certe*, inquit, *Cicero* „*lux doctrinarum altera*, *me-* „*liora*, *inquit*, *unguenta ſunt*, „*quae terram*, *quam quae cro-* „*cum ſapiunt. Hoc enim*, per- „git Plinius, *maluit dixiſſe*, „*quam redolent*." GESNERUS. In reliquis tamen Ciceronis operibus de Orat. 3, 25. „quod crocum *olere* vide- „atur." quem locum indicat Harduinus ad Plin. H. N. 13, 3. Ponunt quidem VV. DD. verba iſta in fragmentis Ciceronianis, ut apud Ern. p. 1140; ſed vix dubito quin ſint ipſa illa ex libris de Oratore, memoriter relata Plinio (cf. ad § 88). Id tamen prorſus apparet *redolere ſaporem* potuiſſe ſcribi a Qu. Burmannus ablegat ad locum geminum 8. 1 extr. ubi loca ponit Ciceronis et Varronis, in quibus nihil eſt ad noſtram locutionem. Apud Cic. de Orat. non dubito quin gloſſa ſit *olere*, pro *ſapere*.

108. *pro Ligario.* c. 12.

109. *Attico.* Cic. ad Att. 8. 7. paulo aliter ordinatum. cf. Plutarch. Vol. 2. p. 205. C. Macrob. Saturn. 2, 3. Noſter 8, 5, 18.

quem fugiam; quem sequar, non habeo: et medii, quod ἀποφθεγματικὸν vocat, et est, cum ita dixit, *Neque gravem mortem accidere viro forti posse, neque immaturam consulari, neque miseram sapienti.* Quae omnia sunt optime dicta: sed, cur proprie nomen *urbanitatis* accipiant, non video: quod si 111
non totus (ut mihi videtur) orationis color meretur, sed etiam singulis dictis tribuendum est: illa potius *urbana* esse dixerim,

109. *quem sequar.* Turic. Guelf. Camp. *quemque s.*

ἀποφθεγματικὸν. Turic. ἀποφθηματικον; a sec. manu *apothematicon.* Guelf. Camp. ἀποθηματικὸν. Goth. ἀποθεματικόν. *et est — dixit.* Turic. Guelf. Camp. *e. e. ita cum dixerit*, cum Goth. Voss. 2. (quanquam hi fortasse aliter ordinatum habent) et edd. ante Ald. qui tamen et ipse *ita cum.* Nostrum est a Regio. Ferri tamen nequit. *vocat et est* per eandem affectationem dicta videntur, quam explosimus ad § 16. Equidem suspicor *ita* corruptum esse ex hisce: *in Catilinam* (cf. longius quid contractum in *ita* 5, 10, 9). Neque enim abesse poterat, ubi hoc diceret Cicero. Jam sicut modo erat *est pro Lig.* ita hic *est in Cat.* cf. et 4, 2, 125 „qualis „est — *in Ant.* descr.“ Conjunctivum tamen recte mutasse videtur Regius. Fortasse *vocatur* quoque magis conveniat.

viro forti. Sic Turic. Guelf. Reliqui *f. v.* cf. § 108. 6, 4, 1. *posse.* Turic. a pr. manu *possit.*

neque imm. — neque. Turic. Guelf. Camp. *nec i. nec.* cf. 5, 10, 81.

110. *quod — totus — mihi.* Turic. a pr. manu *quo — totis — vidi.* Post *non* inserunt *solum* nonnisi edd. a Gryph. ante Obr. quo male rediit Capper.

urbana esse. Turic. *urbe exerio* cum Alm. (cf. § 104. 111). Sed ille a sec. manu *urbe ex serio* et sic Guelf. Goth. *verbane*

et est — dixit. cf. not. crit. Locus Ciceronis est in Catilin. 4, 2.

110. *meretur.* Etiam hic:

impetrat, accipit. cf. 6, 1, 45.

urbana esse. cf. not. crit.

quae ſunt generis ejusdem, quo *ridicula* dicuntur, et tamen ridicula non ſunt: ut de Pollione Aſinio, ſeriis jocisque pariter accommodato, dictum eſt, *Eſſe eum omnium horarum:*
111 et de actore facile dicente ex tempore, *Ingenium eum in numerato habere:* etiam

ex ſerio. Camp. Diſplicet in recepta *eſſe*, quoniam de nomine agitur ſolo. Effingam ex illis: *urbana ex ſerio* i. e. „urbane „dicta ex ſerio petita." Sic *illa* revellitur ſane ab illo *quae* ſequente; ſed commode referas ad *ſingula dicta,* quibus nomen urbanitatis tribuendum ſit.

quo ridic. Sic Turic. a pr. manu. mox reponitur *que r.* et ſic reliqui, niſi quod ſane *quae r.* Capper. quidem „Sic" inquit „intelligo, quaſi ſcripſiſſet Fabius: *Quae ſunt generis „ejusdem atque ea, quae r. d.*" Sed per qualem uſum loquendi tantum licet? *ut de Poll.* Omittunt *ut* omnes ante Ruſc. Inſeruit Regius.

111. *actore.* Alm. *arctore*, nihil tale dante Turic. (cf. § 110. 112.) *doctore* Gryph. quod et ex Steph. affertur.

quo — dicuntur. Ad ablativum aut *in* intellige aut *ex* vel *e* vel denique *de* repone, quod exciderit poſt *ejusdem.* „Dicuntur ridicula ex certo „quodam dictorum genere" h. e. genus quoddam poteſt conſtitui, cujus nonniſi una ſpecies ſit *ridiculum.*

omnium horarum. Moſellanus ablegat ad Eraſmi Chiliad. 1, 5, 86 ubi aliquot huic ſimilia dicta referuntur; Tiberii in primis quosdam combibones ſuos in codicillis appellantis *omnium horarum homines* Suet. Tib. c. 42. Addit Burm. Cic. de Orat. 2, 67 „apud Catonem eſt, C. Publi„cium ſolitum dicere, *P. „Mummium cuivis tempori „hominem eſſe.*" cf. Schneid. in Ind. Ruſt. voce *quis.*

111. *ingenium — habere.* Seneca pater Contr. l. 2. p. 184. „L. Vinicius — De „hoc eleganter dixit divus „Auguſtus: — *Vinicius inge„nium in numerato habet.* (cf. Idem in Excerptis p. 392.) Idem p. 414. „Tanta" (Haterio) „erat velocitas oratio„nis, ut vitium fieret. Ita„que divus Auguſtus optime „dixit: Haterius noſter ſuf„flaminandus eſt." Hieronymus Epiſt. 61 ad Pammachium (citante ad Senec. contr. 13. Andrea Schotto) „Q. Haterius,

567 Pompeji, quod refert Marſus, in Ciceronem, diſſidentem partibus, *Tranſi ad Caeſarem, me timebis.* Erat enim, ſi de re minore, aut alio animo, aut denique non ab ipſo dictum fuiſſet, quod poſſet inter ridicula numerari. Etiam illud, quod Cicero Cerelliae ſcripſit, 112

diſſ. part. Gryph. cum rell. ante Obr. inſerunt *ejus*, improbante recte Burm. neque tamen ei credam, abſolute ſic deſignatas veteribus partes Pompejanas.

non ab ipſo. Turic. *nam a. i.*, a ſec. manu *jam a. i.* et ſic Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Ald. (ſed Bad. pr. *non jam a. i.*). Regius, ſed ex libris, correxit. *Nam* et *non* confuſa vid. apud Drakenb. ad Liv. 8, 27, 2. et mox 6, 4, 1. pro *nam* — *uſus* in Turic. et Alm. eſt *non* — *u.* item 5, 14, 32.

112. *Cerelliae.* Sic Turic. Guelf. Bodl. (non *Cor.* ut Burm.). Sed Goth. *Corelıae* (non geminata L) cum Voſſ. 2. at Vall. *Corelliae* reſ. Bad. Noſtrum ipſum, ſimplici L, Camp. Tarv. et edd. ab Ald. ante Burm. Is duplicavit liquidam; recte, ex inſcriptionibus. *AE* et *E* in ipſis monumentis promiſcue ſcribitur. Reliquae ante Ald. *Coteliae*, ex vitio Gothani. Apud Muratorium p. 508, 1 eſt *Caerellius* (ſic enim expletur nomen *Caer.*) *Quintilianus*, ſine C. ſcriptus, quater.

„qui *ingenium in numerato* „*habebat*, de quo egregie „Caeſar Auguſtus: Quinctus „noſter ſuſſlaminandus eſt.“ Poſui haec loca, ut copia fieret lectori judicandi de conjectura Torrentii qui (ad Horat. carm. 3, 10) velit reponi *Haterio* pro *actore*. Mihi quidem hoc non perſuadet. Eſt enim manifeſtus error Hieronymi, quo ſolo nititur emendatio Torrentiana.

me timebis. Longe alia mente idem dictum refert Macrob. Saturn. 2, 3. Non dubium quin major ſit Marſi auctoritas, unde pendet Qu.

112. *Cerelliae.* Cum hac muliere, docta illa et philoſophiae ſtudioſa, ſocietas aliqua epiſtolarum interceſſit Ciceroni. Neque abſtinet convicio adulterii, quanquam in anu, Fuſius Calenus ille Dionianus. vid. Dio Caſſ. l. 46. p. Reim. 461. A talibus nullo negotio defenditur bonus conſularis cf. Mongalt. ad Epiſt. ad Att. 12, 51 (qui tamen non debebat Auſonii locum Cent. Nupt. p. Tollii 516

reddens rationem, cur illa C. Caesaris tempora tam patienter toleraret, *Haec aut animo Catonis ferenda sunt, aut Ciceronis stomacho:* stomachus enim ille habet aliquid joco simile. Haec, quae movebant, dissimulanda mihi non fuerunt: in quibus ut erraverim, legentes tamen non decepi, indicata et diversa opinione, quam sequi magis probantibus liberum est.

IV. *Altercationis* praecepta poterant videri tunc inchoanda, cum omnia, quae ad continuam orationem pertinent, peregissem: nam est usus ejus ordine ultimus: sed, cum sit posita in sola inventione, neque habere

decepi. Turic. *decipi* cum Alm. Goth. *decepti* Camp.

et diversa. Sic Turic. cum Alm. (cf. § 111. 6, 4, 1). Ille a sec. manu tollit *et.* Sic reliqui.

1. *habere — possit.* Turic. *ab heredis possit*, a sec. manu *abradi p.* et sic Guelf. Camp. cum Bodl. Bal. Andr. (siletur a Cicerone avertere ad Appulejum, meliora docente I. F. Gronovio) et Middleton. in vita Cic. Vol. 3. p. 308. ed. Basil. Nullum quidem aliud harum epistolarum fragmentum extat praeter hoc, neque ab alio relatum.

112. *ille.* Eleganter hoc refertur ad *stomachum*, nec opus mutatione Regiana *illic*, quae placet Badio. (cf. 6, 2, 14.) Similis usus 5, 9 extr. „haec ipsa cornix."

movebant. Unus haeret in hoc verbo Gesnerus, ceteris non quidem magis intelligentibus, sed minus diligentibus. Interpretatur „quae *novabant* „quidam," in quo non acquiescens, conjicit *monebant.* Neutrum placet. *Movere* accipio potestate, de qua vide 4, 5, 14. 3, 6, 59. Praemitti autem oportet *me.* Quanquam fateor, sic quoque nimis correptam locutionem pro hac pleniore: „quae me move„bant, *ut aliter sentirem ac* „*Marsus.*" Libri tamen omnes conspirant.

1. *Altercationis.* cf. 6, 3, 4.

diſpoſitionem poſſit, nec elocutionis ornamenta magnopere deſideret, aut circa memoriam et pronunciationem laboret: prius quam ſecundam quinque partium, hanc, quae tota ex prima pendet, tractaturus non
568 alieno loco videor: quam ſcriptores alii fortaſſe ideo reliquerunt, quia ſatis ceteris praeceptis in hanc quoque videbatur eſſe proſpectum. Conſtat enim aut intentione, aut 2

Alm. cf. 6, 3, 112. item mox). Voci *diſpoſitionem* obfuit ſimilitudine ſyllabarum *diſpoſſit* in Turic.

deſideret. Turic. (a pr. manu) *reſideret* cum Alm. (cf. modo, item hac §). Ortum ex „magnopere."

quinque. Turic. Guelf. *quam que.*

alii fortaſſe ideo. Hoc ordine Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Obr. Reliqui *i. f. a.* cf. 6, 3, 109. item hic § 9. *reliquerunt.* Turic. a pr. manu *reliquerint.*

ceteris. Guelf. Camp. *aliis* cum Goth. Voſſ. 2.

praeceptis. Stoer. Chouet. Leid. Gibſ. *perceptis.* cf. 2, 17, 41. *in hanc quoque.* Turic. Guelf. Camp. *i. hac q.* cum edd. a Stoerio ante Obr. *Hanc* dare Alm. narrat Burm. cf. hac § item 2. *videbatur.* Turic. (a pr. manu) *videbantur* cum Alm. *proſpectum.* Turic. (a pr. manu) Guelf. *perfectum* cum Goth. et edd. ante Gryph. exc. Camp. (quae *perſpectum* cum Turic. ſec. manu et Alm.) Bad. qui noſtrum. Mox Stoer. et edd. ante Obr. *profectum.* Noſtrum Vall. (hic quidem cum Goth. non faciens) quod conjectura repoſuit Regius. In Stoer., ejusque commatis, haec eſt ſententia: *ceteris perceptis in hac quoque — profectum,* jacens illa magnopere.

nec — magnopere deſideret. Hic quidem non ironica illa ſignificatio, quam vide 4, 1, 24. *Magnopere* ſtatim admonet verae poteſtatis.

quinque partium. cf. 5 Pr. 5.

hanc, quae — pendet. Ad *hanc* non tam *pars* intelligenda quam *res*, vel *altercatio* ipſa. Neque enim ſextam partem facit.

depulſione: de quibus ſatis traditum eſt; quia, quidquid in actione perpetua circa probationes utile eſt, idem in hac brevi atque conciſa proſit, neceſſe eſt. Neque alia dicuntur in altercatione, ſed aliter, aut interrogando, aut reſpondendo. Cujus rei fere omnis obſervatio in illo teſtium loco excuſſa
3 nobis eſt. Tamen, quia latius hoc opus aggreſſi ſumus, neque perfectus orator ſine hac virtute dici poteſt, paululum impendamus huic quoque peculiaris operae, quae quidem in quibusdam cauſis ad victoriam
4 vel plurimum valet. Nam, ut in *qualitate* generali, in qua, *Rectene factum quid*,

2. *perpetua.* Camp. *praecipue.* Sane *actio* per ſe intelligitur *perpetua*, ſed obſtant mox *brevi atque conciſa.* cf. 5. 7. 3. 25. hic § 4. *idem.* Sic edd. (exc. Camp.) ante Stoer. nec Jenſ. omittit deinceps *in.* Turic. a pr. manu *id eſt*, a ſec. *id et* ut reliqui praeter Alm. qui noſtrum dare narratur (cf. § 1. 8.) cum aliquot edd. apud Burm. *Id eſt* pro *idem* ſaepius ingeritur quam pro *id et.*

3. *quoque peculiaris.* Turic. a pr. manu *quorum p.*, a ſec. *quoque peculiarius.* Poſteriorem vocem ſic et Guelf. *peculiari* Goth. (tac. Geſn.).

4. *ut in.* Turic. *utine*, a ſec. *uti in.* in Kappii Lipſienſis Cod. *u. itque ne in.*

2. *ſatis traditum.* Deſignant lib. 3. c. 9. ſed paſſim per totum opus adhuc factum hoc, praecipue in l. 5. ubi probatio et refutatio proprie tractantur.

in illo — loco. Lib. 5. c. 7.

3. *quia latius — aggreſſi ſumus.* cf. 5, 7, 6.

4. *generali — quaeritur.* Haec ſupervacua plane videntur, poſſisque gloſſema ſuſpicari. Sed potuit ſubjici explanatio vocis *qualitas*, quo magis appareret, *dominari* in ea *perp. or.* cf. 7, 4, 24. Eodem modo gloſſae crimen amoliti ſumus 2, 1, 4. Etiam id mirum, quod additur ad-

an contra ſit, quaeritur, perpetua dominatur oratio; et quaeſtionem *finitionis*, *actionis*, plerumque ſatis explicat, et omnia paene, in quibus de facto conſtat, aut *conjectura*

an contra. Camp. *aut c.* cf. 6, 5, 100.

dominatur. Turic. Guelf. *donatur* cum Alm. Jenſ. (tac. Geſn.) Regius correxit. Sed noſtrum jam in Camp.

actionis — explicat. Turic. (a pr. manu) *a. — explicant.* Camp. *actiones — explicant* cum Goth. Voſſ. 2. Kappii Cod. Geſn. Bip. Fateor magnam eſſe primae in Turic. manus auctoritatem, eique accedere alias iſtas, integram praeſtantes ſcripturam. Sed nulla ego ratione concilior ei conſtitutioni, ubi *perpetua oratio* operoſe diſtinguitur ab illis continuo ſubjectis *actionibus*, quae tamen idem plane ſignificant. Reſtat ſcrupulus in utraque ſcriptura. et ſic ſane § 7. 14. 18. Indigebamus enim tertio aliquo verbo (poſt *dominatur*, *explicat*) quo nonniſi per ſummum languorem caret tertium comprehenſionis hujus membrum. Corrigebat quidem Francius *colligit* pro *colligitur*, hoc fortaſſe ſentiens. Sed id ipſum ut proficiat, majore mutatione opus eſt. „et — facto *non* conſtat conjectura „— colligit." *Non* facile excidebat inter *o* et *co* (cf. 6, 5, 71) inſerebatur *aut* poſt *ſiat*. Sic *colligit* reddetur ad *perpetua oratio*, quae *dominatur*, *explicat*, *colligit*. Durum ſane *conjectura* accipere ablativum. Sed tota ſtructura admonetur lector, tenens adhuc ſubjectum integrae comprehenſionis, quod eſt *perp. or.* Illud, quod impedimento eſſe videtur, *artificiali ratione*, interpreter oppoſitionem ad *conjectura*, adjectam ob ſequentia, in quibus *probationes extra artem* memorantur.

jectivum *generalis.* Alias hic ipſe *ſtatus qualitatis* vocatur *ſtatus* l. *conſtitutio generalis.* An forte natum inde aliquid erroris? cf. Cic. de Inv. 1, 8.

et quaeſtionem — explicat. *Actionem* h. l. interpretare *ſtatum translativum* (cf. 3, 6, 50. 84. 4, 2, 68. 5, 13. 8. 7, 1, 9). Sic habebis in hiſce *qualitate — conjectura*, quatuor illos ſtatus rationales, a noſtro diligenter explicatos c. 6. lib. 3. Malim ſane pro *quaeſtionem* hic legi *quaeſtiones* (cf. 5, 10, 36), et fuerit leniſſima correctio. Quod duo illa *finitionis* et *actionis* vocabula copula committuntur nulla, nihil habet inſoliti et huic ſtructurae congruebat. cf. tamen not. crit.

artificiali ratione colligitur: ita in iis cauſis (quae ſunt frequentiſſimae), quae vel ſolis extra artem probationibus, vel mixtis continentur, aſperrima in hac parte dimicatio eſt, nec alibi dixeris magis mucrone pugnari.
5 Nam et firmiſſima quaeque memoriae judicis inculcanda ſunt, et praeſtandum, quidquid in actione promiſimus, et refellenda mendacia. Nusquam eſt denique, qui cognoſcit, intentior. Nec immerito quidam, quanquam in dicendo mediocres, hac tamen altercandi praeſtantia meruerunt nomen patro-
6 norum. At quidam litigatoribus ſuis illum 569
modo ambitioſum declamandi ſudorem prae-

iis c. MSS. mei (praeter Goth.) et edd. ante Gryph. *his c.* cf. 5, 10, 21. *quae vel.* Turic. Camp. *quae ve.* cf. § 16.

5. *inculcanda ſunt.* Turic. (a pr. manu) *inculcata ſunt.*

et praeſt. Sic Turic. Guelf. Camp. cum pleriſque praeter edd. a Jenſ. ante Bad. dantes *etiam p.* unde, melius ſane ſed alienum, eruit et recepit *et jam pr.* Geſn. cum Bip.

intentior. Guelf. *interior.*

6. *ſuis illum.* Turic. *jus i.*, ſed a ſec. manu *uſi i.* et ſic Guelf. Camp. Tarv. cum Bodl. Bal. Andr. *uſi ull.* Jenſ. cum rell. ante Ald. qui recepit Regii conjecturam; eſt ea in Goth. Vall. ſed et in prima manu Turic.

mucrone pugnari. Locutionem exemplo illuſtrare non contingit, quanquam minime obſcuram; neque enim ſufficit *gladiorum* mentio, quae eſt in multis locis hic apponi ſolitis a VV. DD.

5. *Nec immerito — meruerunt.* Diſplicent haec geminata (cf. 6 Pro. 5.) ſed hoc ipſo naevo apparet quam plane *merendi* verbum abierit in ſenſum *impetrandi*, etymo plane abſterſo cf. 6, 3, 110.

ambitioſum. vide 1, 2, 22. Sed ad *declamandi ſudorem* cf. 12, 3, 4 *clamorem ſuum.* *Sudor* eſt agitatio cf. 5, 7, 1.

ſtitiſſe contenti, cum turba laudantium deſtituunt ſubſellia, pugnamque illam decretoriam imperitis ac ſaepe pullatae turbae relinquunt. Itaque videas alios plerumque 7
judiciis privatis *ad actiones* vocari, alios *ad probationem.* Quae ſi dividenda ſunt officia, hoc certe magis neceſſarium eſt: pudendumque dictu, ſi plus litigantibus proſunt mino-

decretoriam. Sic Turic. Guelf. Tarv. cum Goth. Vall. (a ſec. manu) Bodl. Andr. Obr. (etſi ſph. *decetor.*) Roll. Capp. Geſn. Bip. Reliqui vett. *decertoriam* cum Vall. a pr. manu, et mox Ruſc. cum recentioribus *decertatoriam* ex Regii conjectura. *pullatae.* Jenſ. (tac. Geſn.) *puellatae* quod inventum correxit Regius.

7. *judiciis.* Turic. *invidiis*, a ſec. manu *inſidiis* et ſic Guelf. cum Vall. Jenſ. et edd. ante Ruſc. qui recepit Regii emendationem. Camp. tamen *ſubſelliis* et ſic Goth. Affertur e Voſſ. 2. *inſidiis*, ſed per errorem profecto, cum *ſubſelliis* ibi etiam memoretur, tanquam recepta. Poſterius Regius et ipſum inveniebat. *actiones.* Ald. cum edd. reliquis ante Gryph. *altercationes* de conjectura Regii, falſa illa et improbata Capperonnerio quoque. Intelliguntur enim *actiones perpetuae* (cf. 12, 5, 5), quibus opponitur *probatio*, quae ipſa ſit partim altercatione. Ad totum locum recte adhibebis quae ſunt c. 3. lib. 12. de pragmaticis, ubi *minores advocati* ut hac ipſa § *minores.* Malim ſane hic *actionem* ſing. numero ut mox. *probationem.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum edd. ante Gryph. Reliqui *probationes.*

litigantibus. Tarv. Stoer. Chouet. Leid. Gibſ. *litigatoribus.*

pugnamque — decretoriam. cf. 10, 5, 20. L. Seneca Epiſt. 117. „Remove iſta luſoria arma; *decretoriis* opus „eſt." citante Nic. Fabro ad M. Senecae praef. libri 4. Controverſſ.

pullatae turbae. cf. 2, 12, 10. „Hic tamen intelliguntur „pragmatici" (cf. 3, 6, 59) TURNEBUS; rectiſſime, quanquam perſonatus ille, et ex Regii nota. Neque enim coronae circumſtantium haec relinquuntur, quoniam ſunt ipſius patroni partes.

7. *ad actiones.* vid. not. crit.

res. In publicis certe judiciis vox illa praeconis, praeter patronos, ipſum, qui egerit,
8 citat. Opus eſt igitur in primis ingenio veloci ac mobili, animo praeſenti et acri. Non enim cogitandum, ſed dicendum ſtatim 57
eſt, et prope ſub conatu adverſarii manus exigenda. Quare cum in omni parte hujusce officii plurimum facit, totas non diligenter modo, ſed etiam familiariter noſſe cauſas; tum *in altercatione* maxime neceſſarium eſt, omnium *perſonarum*, *inſtrumentorum*, *temporum*, *locorum habere notitiam:* alioqui et tacendum erit ſaepe, et aliis ſub-

8. *ſtatim.* Turic. Guelf. *ſatis* cum Alm.

exigenda. Sic Turic. Guelf. Camp. Tarv. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Bodl. Andr. et edd. ante Gryph. quo acc. Geſn. Bip. Reliqui *erigenda* fruſtra deſendente Burmanno.

fam. noſſe. Turic. Guelf. Camp. inſerunt *nos* cum Alm. Goth. et edd. ante Bad. Regius proſcripſit compoſitionis cauſa: optime. *tac. erit.* Turic. Guelf. Camp. *t. ergo.* cum Alm. Goth Voſſ. 2. *t. eſt ergo* edd. ante Ald. Regius pro *ergo* repoſuit *eſt* obſecundantibus reliquis, praeter Ald. et Baſ.

vox illa praeconis. cf. 1, 5, 43 ad quem locum erant ponenda Aſconii verba ad act. pr. in Verrem p. 65. „Ab „utraque parte oratione con- „ſumta, ut in conſilium di- „mitterentur, *Praetor* ſolebat „pronunciare: *Dixerunt.*" In his autem pro *Praetor* repone *Praeco*, auctore Qu. l. c. et Cic. Verr. 2, 30 „*praeco* dixiſſe „pronunciat."

praeter patronos. „Patroni „enim poſſunt eſſe plures, „unus tantum egiſſe." GESNERUS. Malis tamen fortaſſe „*inter* patronos," ut librarii oculus aberrarit ad „*praeco*- „nis" „*patronos.*"

8. *cogitandum.* cf. 2, 11, 4. et praeſ. noſtr. p. 83.

manus exigenda — eſt. De manu vide 5, 13, 54. *exigere* autem eſt perferre ad corpus adverſarii (Francogallice *alonger*), ferire. cf. Gronov. ad Senec. conſol. ad Marc. c. 16. citante Burm.

jicientibus, plerumque ſtudio loquendi fatue modo accedendum: quo nonnunquam accidit, ut in noſtra credulitate aliena

quorum ſcripturam expreſſimus. Compendia τῶν *ergo* et *erit* ſatis ſimilia habes in Waltheri Lexico Diplòm. p. 105, 9. 111, 21.

plerumque — accedendum. Turic. Guelf. Camp. *p. autem — a.* cum Goth. Voſſ. 2. Alm. et edd. ante Gryph. Proſcripſit *autem* jam Regius; ſed jacturae hujus faciendae nullam rationem criticam oſtendit. Etiam in ſequentibus illis *fatue modo* vix eſt acquieſcendum. Nec *plerumque* nec *ſtudium loquendi* congruit, ſi hoc *ſtudium* eſt patronorum in altercando deſtitutorum ab ſua ignorantia. Quare enim *plerumque* poſt *ſaepe?* Quodve exprobratur iis *ſtudium loquendi*, quibus turpe ſane eſt *tacere*, ut illud non tam ſit *ſtudium*, quam *officium?* Aſſumto igitur *autem*, fuerit melius *ſtud. loqu.* referre ad *ſubjicientes*, et *plerumque autem ſtudio loquendi* facere parentheſin, hac ſententia: „quod tamen illi plerumque nullo certo faciunt „conſilio, ſed prurituu quodam, aliquem ſuum quoque ſermo- „nem immiſcendi." Ea eſt etiam Gedoyni ratio (cf. 5, 13, 46. *cupiditate dicendi*). Jam iſta „*fatue modo*" fallor, aut habent illud *modo* inſolenter uſurpatum pro *tantum*, *ſolummodo;* quod ſi maxime ſit latinum, jacet tamen miſere. Malim igitur *fatui modo* i. e. ſicut *fatuus*, *tardus*, cui effoetum eſt cerebrum. Irrepſit hoc, inconſulto, opinor, et per ſphalma, in notam Burmanni. Mihi ſponte ſubnatum, et primo etiam propius literas ipſas volebam *fatuae modo*. cf. Senecae Epiſt. 50. p. Bip. 143. ſi forte feminae hujusmodi etiam frequentiores fuerint in domibus potentum quam mares, et ſolitae dominis ſuis per omnia aſſentiri.

quo nonnunquam. Turic. *quo nunquam*, a ſec. manu *quod n.* et ſic Guelf. Camp. cum Jenſ. et edd. ante Baſ. exc. Ald. Hic enim noſtram, Baſ. *quod nonnunquam* cum Gryph.

acc. — noſtra. Turic. omittit *ut* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Jenſ. *a. ut n.* Tarv. *a. ni n.* Guelf. Camp. cum edd. rell. ante Gryph. exc. Aldo. *Ni* Regius tanquam ſuam conjecturam proponit.

credulitate. Turic. Guelf. Camp. *crudelitate* cum Jenſ. Tarv. (cf. 4, 2, 107) *cruditate* Obr. *ruditate* conjecit Burm. infeliciter.

plerumque — accedendam. vid. not. crit.

9 ſtultitia erubeſcamus. Neque tamen hoc ipſis 571
monitoribus clareſcit: quidam faciunt aperte,

ſtultitia. Turic. Guelf. Camp. *ſtudia* cum Goth. Voſſ. 2. Gryph. eoque recentioribus ante Burm. Et hic et modo noſtra vocabula dare narratur Alm. negligenter profecto cf. § 2. 9.

9. *tamen hoc.* Turic. *tam cum his*, a ſec. manu *tantum his* et ſic Guelf. cum Goth. Jenſ. et recentioribus ante Ruſc. Ex Alm. et Voſſ. 2. nonniſi *his* profertur. Camp. *tamen his* cum Ald. Baſ. *tantum lis.* Obr. *tantum* pro *tamen* retinent, exceptis, quos deſignavi, omnes ante Burm. quo redit Capper. *Hoc* pro *his* de Regii conjectura repoſuit Ruſc. Hanc eſſe inanem facile agnoſcas; neque ullis argumentis doceri poteſt *clareſcere* ſic adhiberi pro „apparere, manifeſtum eſſe.“ Ineſt ſemper nitoris, ſplendoris aliqua ſignificatio, velut 8. 5. 19 „(ſententia) fit pulcherrima cum aliqua comparatione *clareſcit.*“ Aliud eſt *clarere;* ſed hoc eſt antiquitatis affectatae, nec Qu. uſurpatum. Denique Geſnerus, qui ſolus receptam interpretari conatus eſt, nullum oſtendit juſtum ſententiarum nexum ſi prius dicuntur litigatores (eos accipit *monitores*) non agnoſcere, quantum noceat domi non docuiſſe cauſam (hoc eſt illud *hoc*); mox autem facere aperte quod rixemur, „cum „nutu ſe non patiuntur eo redigi, uti taceant quod dicto opus „non eſt.“ In hac conſilii inopia, ad mutationem confugio; erno autem haec, partim e prima Turic. manu: „Neque *jam* „*cum* his ipſis monitoribus *clam res fit:* quidam faciunt „*aperte*“ cet. Locutio, quam induco, nihil habet inſoliti. cf. Plin. H. N. 36, 2. „Nec *clam* illud — factum eſt.“ Digeſt. lib. 43. titulus 24. „Quod vi aut *clam*“ ſcil. factum eſt. *Jam*, quod repono, minus congruere videbitur. Neque tamen quidquam temere melius extundes ex illo *tam* Turic. *tamen* minus placeat, nec *etiam* praeſtare credo. Interpreter *jam* meum: *porro*, *praeterea.* Optimum erat *non jam* accipere *non amplius*, ſed huic non eſt hic locus. Sententia univerſa hujusmodi: „Cum his ipſis autem monitoribus, „i. e. ſubjicientibus, qui per ſe ſunt valde incommodi, ne „tacite quidem, neque clam judice, tranſigitur negotium.“ *Aperte* quo referam, ad *faciunt*, an ad *rixemur*, haereo. In altera quidem ratione transponere paene malim vocem poſt *quod.* Nec videor mihi totum locum emendaſſe, et levigaſſe.

quid. fac. ap. Camp. *fac. ap. quidem.* cf. § 1. 14.

9. *tamen hoc.* vid. not. crit.

quod rixemur. Videas enim pleroſque ira percitos exclamantes, ut judex audiat, contrarium id eſſe, quod admoneatur, ſciatque ille, qui pronunciaturus eſt in cauſa, malum, quod tacetur. Quare bonus altercator vitio iracundiae careat. Nullus enim rationi magis obſtat affectus, et fert extra cauſam, et plerumque deformia convicia facere ac mereri cogit, et ipſos nonnunquam judices incitat. Melior moderatio, ac nonnunquam etiam patientia. Neque enim
572 refutanda tantum, quae e contrario dicuntur, ſed contemnenda, elevanda, ridenda

quod rix. Turic. *quae r.*, a ſec. manu, ſed obſcure *quo r.* A Voſſ. 2. *quod* abeſſe dicitur, non addicente Goth.

admoneatur. Alm. (ref. Burm.) *admoneant.* Nihil tale Turic. (cf. § 8. 10.) Paulo melius videtur recepto; nec tamen refert. *ſciatque.* Turic. (a pr. manu) *ſciantque.*

10. *Nullus.* Turic. Camp. *nullius.* cf. 6, 2, 3.

fert. Turic. Guelf. Camp. *fere* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ruſc. Correxit Regius. cf. 6, 3, 80.

plerumque def. Turic. Guelf. inſerunt *et*; per errorem.

quod rixemur. Nullam hic monitorum perfidiam notari arbitror, ſed negligentiam modo et vecordiam. Neque enim apparet ulla ejus malitiae cauſa, cum non ſuppoſiti illi dicantur ab adverſariis. Quapropter *quod* potius dixiſſe videtur Qu. quam *ut*, quo non tam *occaſio*, ut nunc, ſed *conſilium* rixandi demonſtraretur.

contrarium eſſe. Cave hoc referas ad *audiat*; pendet ex *clamantes.* Sunt igitur *patroni* „ira perciti," non *monitores*, quod recte vidit Geſnerus.

10. *mereri.* cf. § 5. Hic mire cum *cogit* componitur, neglecto item etymo.

et ipſos. Quod hic Turic., ſolus quidem et a prima modo manu, inſerit *in*, id ego veriſſimum cenſeo. cf. 4, 1, 11.

patientia. Quae alias ſane indecora eſt viro.

contemnenda — ridenda. cf. 5, 13, 22. 6, 3, 23.

ſunt; nec usquam plus loci reperit urbanitas. Hoc, dum ordo eſt et pudor: contra turbantes audendum, et impudentiae fortiter reſi-
11 ſtendum. Sunt enim quidam praeduri in hoc oris, ut obſtrepant ingenti clamore, et medios ſermones intercipiant, et omnia tumultu confundant: quos ut non imitari,

reperit. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *recipit* cum Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Correxit Regius. *Repetere* et *Recipere* confuſa vide apud Drakenb. ad Liv. 28. 37. 1 et, quod ſponte credas, *repetere* et *reperire* 8, 18, 12. Alm. *recepit.* *odium — pudor.* Turic. *hoc dium ordo eſt e. p.* Alm. *Hoc diũ ordo, e. p.* (cf. § 9. 11). Sed ille a ſecunda manu *odium mordet e. p.* Et haec jam eſt in reliquis ſcriptura; pro qua Burm. tentat *odium tardet et (etiam, vel,* ſic enim capio illum, minus perſpicue explanantem) *pudor,* quaerens nexum cum ſequentibus. Geſnerus, vulgatam probans et *mordet* referens ad illa *nusquam plus,* ut ſuam rationem multis probet, vereor.

11. *tumultu confundant.* Turic. *tumultum confidant,* a ſec. manu additur *in* et ſic Guelf. *in tumultum confundant* Goth.

Hoc — pudor. Subjicit praeceptis adhuc traditis cautionem, quousque iis uti deceat. Simili locutione, quanquam pleniore 11, 3, 144 „Sed *haec* „amictus obſervatio, *dum* in„cipimus." Moderatio, patientia, urbanitas commendantur, dum adverſarius in altercando ſe continet *ordine* et *pudore,* quibus mox opponitur *turbantes, impudentia. Sed* quod in transeundo ad proxima deſiderare poterat tardior, eleganter omittitur.

11. *praeduri — oris.* Ovid. Met. 5. 451 „*duri* puer *oris* „et audax." Mox opponitur „*mollis* frons" quacum confer 11, 3, 78 „(fronti) — ſan„guis — cum *infirmam vere*„*cundia cutem* accipit, effun„ditur in ruborem." item 12, 5, 4 „quamlibet *imbecilla* „*frons.*" cf. et Declam. Qu. Vol. 4. p. 63.

oportebit — retundenda. Salebroſa oratio. Quidni enim alter infinitivus continuatur *improbitatem retundere,* et mox tertius *appellare?* Repone ex Burmanni conjectura: „et — *improbitate — ap*„*pellando*" (vid. not. crit.).

ſic acriter propulſare oportebit: et ipſo-
rum improbitas retundenda, et judices vel
praeſidentes magiſtratus appellandi frequen-
ter, ut loquendi vices ſerventur. Non eſt
res animi jacentis, et mollis ſupra modum
frontis, fallitque plerumque, quod *probitas*
vocatur, quae eſt imbecillitas. Valet autem 12
in altercatione plurimum *acumen*, quod ſine
dubio ex arte non venit (natura enim non
docetur) arte tamen adjuvatur. In qua prae- 13
cipuum eſt, ſemper id in oculis habere, de
quo quaeritur, et quod volumus efficere:

(tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. Bala Andr. Ex Alm. nonniſi *confidant* memoratur. ex Bodl. *in tumultu*.

ſic. Guelf. *ſed.* Male. *improb. ret.* Turic. (a pr. manu) *improbitate retundendum*, cum Alm. ex quo tamen *retundendam*. *praeſidentes.* Turic. *poſſidentis*, a ſec. manu *poteſtates* Alm. *poſſidentes*. Guelf. Camp. omittunt. Male. *vices.* Turic. *voces.*

Non. Sic Turic. (a pr. manu) cum edd. ante Ald. exc. Camp. Reliqui *Nam* et ſic correxit Regius. cf. 6, 3, 111.

plerumque. Turic. a pr. manu *ferrumque* cum Alm. (cf. 10. 19). Sed ille a ſec. *verum* et ſic Guelf. Goth. (err. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2.

13. *volumus.* Jenſ. *voluimus*, meorum ſolus, quod inventum correxit Regius.

[1] *Non eſt res — frontis.* Quae hic dicitur *res* ea non quidem univerſa eſt *eloquentia*, quod tamen ipſum ferri poterat, ſed potius *altercandi ars*, quam negat aggredi debere eum, qui nimium verecundus ſit et timidus.

fallitque. cf. 2, 12, 5. Malim ſane h. l. transpoſita illa *quod plerumque*, ut poſterior vox referatur ad *vocatur*, non ad *fallit* (cf. § 9. not. crit.). Si minus ſententia, quae in recepta eſt prope eadem, compoſitio tamen hoc flagitat.

12. *natura — non docetur.* Hoc interjicitur, ne quis credat *adjuvatur* ſpectare ad *naturam*. Referendum eſt verbum ad *acumen*. cf. 6, 3, 12. Ad *ſine dubio* reſpicit *tamen*. cf. 6, 2, 14.

quia propoſitum tenentes in rixam non ibimus, nec cauſae debita tempora conviciando conteremus; gaudebimusque, ſi hoc adver-
14 ſarius facit. Omnia tempora fere parata ſunt meditatis diligenter, quae aut ex adverſo dici, aut reſponderi a nobis poſſint. Nonnunquam tamen ſolet hoc quoque eſſe artis 573
genus, ut quaedam in actione diſſimulata,

quia. Turic. a pr. manu *quod.* cf. 6, 2, 13.
non. Turic. (a prima manu) omittit cum Alm.
14. *fere.* Turic. (a pr. manu) *ferre.*
quae. Turic. *quae quod*, a ſec. manu *quaeque* et ſic Guelf. Camp. Goth. Jenſ. cum Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. exc. Bad. utraque, quarum prior *quaecunque.*
poſſint. Turic. (a pr. manu) *poſſunt.* Hoc, cum *quaecunque* conjunctum, verum cenſeo.
tam. ſol. Stoer. Chouet. Leid. inſerunt *dici*, peſſime.

13. *rixam.* cf. 2, 12, 2.
14. *Omnia tempora.* Plane, id quod fecit jam Capper., accedo Rollino, delere jubenti *tempora*, tanquam repetitum a librario, aberrante ad proximum verſum (cf. 6 Pro. 13). Sententia autem, exemto hoc, ita cum ſequentibus videtur conjuncta, ut praemittatur haec et occupetur velut reſponſio, nondum pertinens ad praeceptum ipſum: „Non „equidem ignoro, ei, qui dili- „genter meditatus veniat in „judicium, nihil fere poſſe in- „ſperatum et novum objici: „ſolet *tamen* nonnunquam" cet. Fateor autem *praeparata* aptius mihi videri quam *parata. fere* non quidem *prope*, *paene* interpreter ſed *plerumque.* Illi „*meditati dilig.*" non igitur ſunt, quos inſtituit Qu., ſed adverſarii. Agnoſco ultro non parvam eſſe in hoc duritiem, quod *ex adverſo, a nobis* alio ſane ducunt. Buttmannus retinens *tempora*, refert ad diverſa tempora proferendi quid, prout vel in altercatione dicitur, quo ipſo quoque rationem reddere ſibi videtur illius mox *tamen.* Iterationem vocabuli, quanquam moleſtiſſimam hoc loco, defenderis multis ſane exemplis. cf. § 5. *parata* tum interpretandum *convenientia, conducibilia.*

quae — poſſint. cf. not. crit.

ſubito in altercando proferantur, et inopinatis eruptionibus, et ex inſidiis citiſſimo facto ſimillimum. Id autem tum faciendum, cum eſt aliquid, cui reſponderi non ſtatim poſſit; potuerat autem, ſi tempus ad diſponendum fuiſſet. Nam, quod fideliter firmum eſt, a primis ſtatim actionibus arripere optimum eſt, quo ſaepius diutiusque dicatur. Illud vix ſaltem praecipiendum videtur, ne turbidus et clamoſus tantum ſit altercator, et

altercando. Camp. *altercatione* cum Ald. Baſ.

et inop. — ſimill. Turic. *eſt i. e. aut in ex i. oincifio facte ſ.* a ſec. manu *et* (pro *eſt*), deletur *in* (quod ex errore librarii, primo *ex* omittentis, recte repetit Ulricus, cum illud *in* ab initio lineae in *inſidiis* poſtea aſcriptum, quanquam a manu pr., videatur), reponitur *citiſſimo facto.* Alm. ſiletur cum Britann. *aut* pro *et* (ante *ex*) habent mei et ſcripti et excuſi ante Gryph. cum Voſſ. 2. (de Goth. tac. Geſn.). E Turic. pr. manu haec eruo; *et eſt i. e. aut e. i. incurſioni factae ſ.* Rollinus *citiſſime factis* conjicit, Gallaeus *citiſſimo furto*, occupans Burmannum qui et ipſe *impetui* vel *incurſui* volebat inſeri poſt *cit.*, Geſnerus *factum* ex aliquot Frontini locis pro *ſtrategemate* dici probare conatur; fruſtra, ut videntur, omnes.

tum fac. cum. Turic. *dum* (a pr. manu) *fac. eſt c.* cum Alm. Sed Camp. omittit *tum* et addit *eſt.* Hoc cum Guelf. et edd. ante Bad. quo acc. Baſ. *eſt al.* Turic. (a pr. manu) Tarv. omittunt *eſt*, et hinc, transponendo, ſit noſtra. cf. § 9. 16. *potuerat.* Turic. Guelf. Camp. *potuerit* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Obr. Bip. probante Geſn. cf. Camp. qui 4, 1, 46. 4, 2, 64 *potuerint* pro *poterunt.*

et inopinatis — ſimillimum. cf. not. crit.

potuerat. Malim *poterat.* cf. not. crit. et 5, 10, 101.

diſponendum. Non dubito quin a Qu. fuerit *diſpiciendum.* cf. 10, 7, 20 „breve ſaltem „*tempus* — ad ea — *diſpi*„*cienda* ſumamus.“ Regius *reſpondendum* conjecit.

15. *vix ſaltem.* cf. 6, 2, 19

tantum. i. e. nihil aliud quam clamoſus et turbidus, ut

quales fere ſunt, qui literas neſciunt. Nam improbitas, licet adverſario moleſta ſit, judici inviſa eſt. Nocet etiam diu pugnare
16 in iis, quae obtinere non poſſis. Nam, ubi vinci neceſſe eſt, expedit cedere: quia ſive plura ſunt, de quibus quaeritur, facilior erit in ceteris fides: ſive unum, mitior ſolet poena irrogari verecundiae. Nam culpam, praeſertim deprehenſam, pertinaciter
17 tueri, culpa altera eſt. Dum ſtat acies, multi in re conſilii atque artis eſt, ut errantem

15. *fero.* Turic. Guelf. Camp. *facti* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Gryph. conjecit Badius *fatui*, ſed et noſtrum ipſum. Mira eſt vetus illa ſcriptura, quae admonet Francogallicae locutionis: „c'eſt ainſi que l'homme eſt *fait*," cujusmodi nihil ſane vidi in latinitate.

pugnare. Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *pugna* cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Bad. quo acc. Baſ.

non. Turic. a pr. manu omittit. cf. ad 6, 2, 11.

16. *ſive.* Turic. *ſi vel.* cf. § 4.

poen. irr. ver. Hoc ordine Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *i. p. v.* cf. § 14. 6, 5, 5.

17. *re.* Turic. (a manu ſec.) Guelf. Camp. *rem* cum Voſſ. 2. Vall. Baſ. Obr. (Goth. non memoratur) Lubricum ſane judicium, ſed ego vel ſuperſtitioſe teneo pr. Turic. manum, et res ipſa adjuvat.

nihil afferat in judicium praeter inconditum clamorem. Sic certe interpretor.

qui — neſciunt. cf. 1, 10, 18.

Nocet — non poſſis. cf. 5, 13, 34. 6, 5, 2.

17. *ſtat acies.* Huic contrarium *inclinat acies* cf. Drakenb. ad Liv. 7, 33, 7. noſtr. 5, 13, 57 „cauſae *incl.*"

in re. Aliquoties noſter *rem* dicit id ipſum quod cum maxime tractat (pro *hanc rem*), velut 6, 3, 85 et hoc capite § 11. item 9 (vid. not. crit.). Sic et Livius praef. § 4. Additur ergo hoc *in re*, ut definiatur quale hoc ſit *conſilium*, qualis *ars*, quaſi dicas: „Conſultus et peritus altercationis is eſt, qui" cet.

adverſarium trahas, et ire quam longiſſime cogas, ut vana interim ſpe exultet. Ideo quaedam bene diſſimulantur inſtrumenta. Inſtant enim, et ſaepe diſcrimen omne committunt, quod deeſſe nobis putant, et faciunt probationibus noſtris auctoritatem po-
ſtulando. Expedit etiam dare aliquid adver- 18
ſario, quod pro ſe putet, quod apprehen-
574 dens, majus aliquid cogatur dimittere: duas interim res proponere, quarum utramlibet male ſit electurus; quod in altercatione ſit potentius, quam in actione: quia in illa

majus. Turic. (a pr. manu) *majus majus* (cf. 6, 5, 9). Guelf. *magis.* Jenſ. *minus magis* cum Loc. Ven. Ruſc. Hoc inventum correxit Regius, nec video quare placeat Geſnero. *minus* etiam a Vall. abeſt. *duas.* Turic. Guelf. *alias.* *quarum.* Turic. (a pr. manu) *quartum.* Camp. *quorum.*

ire quam longiſſime. cf. 5, 7, 19.

diſcrimen — committunt. Exemplo gemino hanc locutionem declarare nondum contigit. Burmannus juris formulam agnoſcit, qualis ſit *edictum committere* vel *multam*, de qua vide Briſſon. de V. S. cf. 7, 4, 20. *commiſſa — poena.* Geſnerus, addubitans de ſcriptura, comparat notionem verbi, qua *pugna* vel *proelium committi* dicitur i. e. incipi, conſeri. Sententiam nemo ignorat. Ego cogitandum cenſeo de Liviano illo *rem in caſum committere* 4, 27, 6 ubi vide Drakenb. *Diſcrimen omne* i. e. totius cauſae momentum, diremtionem: ubi fortaſſe malis inſeri *eo* (i. e. in id) ante *quod* vel potius *ei*, quoniam non eſt adverbium loci. Carere tamen vel hoc poſſumus, tumque ad *deeſſe* repetemus ex proximo *inſtrumenta.*

18. *apprehendens.* Eleganter cf. 5, 14, 32. Concinnitati autem profuturum cenſeo, ſi copulam adjunxeris τῷ *quod*, ita: *quodque appr.* Quanquam ratione quadam poteſt defendi recepta, ſed minus terſa illa.

duas — utramlibet. cf. 5, 10, 69.

nobis ipſi reſpondemus, in hac adverſarium,
19 quaſi confeſſum, tenemus. Eſt in primis acuti, videre, quo judex dicto moveatur, quid reſpuat: quod et vultu ſaepiſſime, et aliquando etiam dicto aliquo factove ejus deprehenditur. Et inſtare proficientibus; et ab iis, quae non adjuvant, quam molliſſime pedem oportet referre. Faciunt hoc medici quoque, ut remedia perinde perſeverent adhibere, vel deſinant, ut illa recipi vel
20 reſpui vident. Nonnunquam, ſi rem evolvere propoſitam facile non ſit, inferenda eſt alia quaeſtio: atque in eam, ſi fieri poteſt, judex avocandus. Quid enim, cum reſpondere non poſſis, agendum eſt, niſi ut aliud invenias, cui adverſarius reſpondere non

19. *et vultu.* Sic Turic. (a prima manu) cum Alm. (cf. § 11. 21). Reliqui *ex v.* *adjuvant.* Turic. (a pr. manu) *adjuvent.* Non male; cf. mox.

pedem oportet. Turic. (a pr. manu) *pede operet* cum Alm. ex quo poſterius tantum. Goth. (tac. Geſn.) *p. oportere.* Quod ſponte ſubnatum mihi, hac fluctuatione veriſimilius fit, delendum eſſe illud *oportet.* Quanto enim terſior oratio, ſi infinitivi *inſtare*, *referre*, pendeant ex iſtis „Eſt in primis „acuti." Tum uncis ſepiemus parentheſin *quod — deprehenditur.* *perinde.* Turic. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *proinde.* cf. 5, 13, 21.

20. *avocandus.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *advocandus.* Geſn. (per σφ.) *evocandus.*

potentius. Adverbium agnoſcendum, non nomen. cf. 5, 7, 37.

20. *evolvere.* i. e. expedire, extricare. Nullum tamen ejusdem uſus exemplum praeſto eſt, niſi forte Ennianum illud 6, 3, 86 et *evolvere ſe e turba* apud Terent. Eun. 4, 4, 56.

possit? In plerisque idem est, ut dixi, qui 21 circa testes, locus, et personis modo distat, quod hic patronorum inter se certamen, illic pugna inter testem et patronum. Exercitatio vero hujus rei longe facilior. Nam est utilissimum, frequenter cum aliquo, qui sit studiorum eorundem, sumere materiam vel verae, vel etiam fictae, controversiae, et diversas partes, altercationis modo, tueri: quod idem etiam in simplici genere quaestio-

21. *idem.* Hoc reposui de mea conjectura, pro omnium librorum *judex.* *est ut dixi.* Sic Turic. (a pr. manu) cum Alm. (cf. § 19. 22). Reliqui ante *ut* inserunt *avocandus*, nisi quod Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Voss. 2. Vall. *adv.* Praeterea Goth. (tac. Gesn.) omittit *dixi qui.* Burm. (non Obr. ut putat Gesn.) *eo* adjici velit post *dixi.*

testes locus. Sic Turic. Obr. *t. locos* Guelf. *t. et locos* Camp. cum Goth. Voss. 2. (nisi quod ex hoc *locus*) et edd. ante Bad. quo acc. Bas. Reliqui *t. est l.* et hoc repositum in Vall. narrat Bad. *personis.* Turic. (a sec. manu) Guelf. Camp. *personas* cum edd. ante Bad. quo acc. Bas. Nostrum (contra ac narrat Gesn.) etiam in Goth. Rectissime Regius in recepta (*judex — personas*) bonam copiam ejuravit.

certamen. Turic. (a pr. manu) *cum tamen*, quanquam *cum* per compendium. *illic.* Turic. Guelf. *illa.* Non quidem sine sensu. *qui sit.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *quod s.* cum Voss. 2. cf. 3, 6, 64.

21. *ut dixi.* § 2. (not. 2.) *In plerisque* autem intellige: „partibus altercationis."

et — distat. Languere hoc videtur, verbo relato ad *locus.* Quid si *distat* est pro impersonali? cf. 1, 2, 4. 5, 10, 26.

in simplici — quaestionum. Male Capper. ablegat ad 5, 10, 1. Quis enim dubitet in *simplici* quoque *causa* partes esse altercationis? Nec attinebat igitur hoc de industria moneri. Malo cogitare de *quaestionibus* (θέσεσι) quatenus opponuntur *causis* cf. 5, 10, 53 et maxime 2, 1, 9 ubi itidem respondent hisce ex altera parte *verae fictaeque controversiae.* Neque tamen in ullo eorum locorum

22 num fieri poteſt Ne illud quidem ignorare advocatum volo, quo quaeque ordine probatio ſit apud judicem proferenda: cujus rei eadem in argumentis ratio eſt, ut potentiſſima prima et ſumma ponantur. Illa enim ad credendum praeparant judicem, haec ad pronunciandum.

V. His pro noſtra facultate tractatis, non 575 dubitaſſem tranſire protinus ad *diſpoſitionem*, quae ordine ipſo ſequitur: niſi vererer, ne, quoniam fuerunt, qui *judicium inventioni* ſubjungerent, praeteriſſe hunc locum quibusdam viderer, qui mea quidem opinione adeo partibus operis hujus omnibus connexus ac mixtus eſt, ut ne a ſententiis quidem aut verbis ſaltem ſingulis poſſit ſeparari: nec magis arte traditur, quam guſtus aut odor.
2 Ideoque nos, quid in quaque re ſequendum cavendumque ſit, docemus ac deinceps docebimus, ut ad ea judicium dirigatur.

22. *judicem prof.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *judices.* *et ſumma.* Turic. (a pr. manu) *ut ſ.* cum Alm. cf. § 21. 6, 5, 9.

2. *docemus ac deinceps.* Haec dant Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Bodl. Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui omittunt, improbante ipſo Geſnero, qui recte ablegat ad § 6.

adjectivum *ſimplex* additur *quaeſtioni*, ut hic generi earum, ſed *infinitum*, *univerſum*.

22. *eadem in.* Malim inſeri *quae.* De re cf. 4, 12, 14. 7, 1, 17.

1. *judicium.* cf. 5. 5. 5. 6.

ſaltem. vid. 6, 4, 15.

2. *cavendumque.* Elegantius videtur omitti copula, ut habet prima Turic. manus.

Praecipiam igitur, ne, quod effici non poteſt, aggrediamur, ut contraria vitemus et communia, ne quid in eloquendo corruptum obſcurumque ſit: referatur oportet ad ſenſus, qui non docentur. Nec multum a *judicio* credo diſtare *conſilium*, niſi quod illud oſtendentibus ſe rebus adhibetur, hoc latentibus, et aut omnino nondum repertis, aut 3

2. *Praecipiam.* Turic. Guelf. Camp. *praecipuam.* Noſtrum Jenſ. et edd. ante Gryph. exc. Bad. pr. qui e Vall. *Praecipuum,* cum reliquis. *ne quod — non.* Turic. *neque — n.* a ſecunda manu *ſine qua — nil*, et ſic Guelf. *rem ſine qua — nil* Camp. (contemnenda profecto ſcriptura, quanquam negat Capper.). Turbatum miſere in Jenſ. et Tarv. ordinem, reſtituit Regius, addicente et Vall. et meis MSS. Rollini aliena κρίσις, relegantis *referatur — docentur* (quae tamen vel gloſſae ei ſuſpecta ſunt) poſt *odor*, ſupra § 1. extr. Quam ſuadens Capper., a nemine, in Qu. lectione verſato, non agnitum iri cenſet. *obſcurumque.* Turic. Guelf. omittunt copulam (cf. not. ex. ad *cav.*) Camp. pro ea *re.*

oſtend. ſe. Pronomen omittunt Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. (Voſſ. 2. *e* dare narratur pro *ſe*) et edd. ante Ald. Correxit Regius.

Praecipiam — referatur. Haec ſibi invicem reſpondent. „Meum eſt *praecipere*, et hoc „praeſtabo; fruſtra tamen fecero, niſi *referatur* illa mea „doctrina ad ſenſus" cet. Inſervit altera ſententia illuſtrandae priori, et eſt velut exemplo. Aldi ratio, poſt ſingula illa praecepta interrogationis ſigna ponentis, ut *Referatur oportet* ſit reſponſio, ne ipſa quidem abſurda; minus tamen accommodata videtur proximis, ubi vere aliqua doceri agnoſcitur.

communia. cf. 3, 3, 5.

ſenſus — docentur. Malis ſane *ſenſum — docetur.* Erravit certe Gedoynus, haec dans: „cela eſt ſi évident qu' il le „faut raporter aux ſens, qui „n' ont pas beſoin d' enſeignement pour faire leurs fonctions."

3. *conſilium.* cf. 5, 14, 27. 2, 13, 2.

dubiis. Et *judicium* frequentiſſime certum eſt; *conſilium* vero eſt ratio quaedam alte petita, et plerumque plura perpendens et comparans, habensque in ſe et inventionem,
4 et judicationem. Sed ne haec quidem praecepta in univerſum ſpectanda ſunt. Nam ex re ſumitur, cui locus *ante actionem* eſt frequenter: nam Cicero ſummo conſilio videtur

Et jud. Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. et edd. ante Bad. quo acc. Baſil. Obr. Reliqui inſerunt *quod*, continuantes cum ſuperiore illo *niſi quod.* Guelf. etiam majuſculum habet *E* in *Et.*

comparans. Camp. *ponderans.*

et judicationem. Turic. Guelf. omittunt, non ſine ſenſu quidem, cum *et* ante *inv.* poſſit eſſe *etiam.* Errorem tamen librarii interpretor. *Sed ne — ſunt.* Turic. *S. n. hoc. q. p. i. u. expectanda ſ.* cum Guelf. Alm. (niſi quod ille *haec*, ex hoc nihil in iſta voce affertur). *S. n. h. q. p. i. u. expetenda ſ.* Camp. Receptam laborare apparet. Quae enim ſunt iſta, quae dicit *haec praecepta?* Nulla dedit. Cogebatur Gedoynus reddere „ces *notions* générales" nempe reſpiciens ad proximam illam *conſilii* definitionem. Deinde quid ſignificat *ſpectanda*? Acquieſcendum in Turic. Quanquam aptius cum iſtis *in univerſum* coïre videtur *expetenda*, ſed hoc correctorem olet. Pro *haec* autem legam *hic.* Ut in *judicio* nulla praecepta, ita ne in *conſilio* quidem. Si quid deſideres ad ſequentem protinus ſententiam, poſſis ſcribere *huic* i. e. conſilio.

cui. Turic. *cius.* Guelf. Camp. *cujus* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. Regius correxit, et noſtrum agnoſco in Turic. *nam Cic.* Turic. (a ſec. manu) praemittit *a* ſine ſenſu.

Sed ne — ſunt. cf. not. crit.

4. *ſumitur.* Intellige: conſilium. Geminandis particulis iisdem etiam minus parcit Qu. ut hic ter eſt *Nam*, minimo intervallo, quod ipſum alicubi notavimus in ſuperioribus.

in Verrem vel contrahere tempora dicendi maluisse, quam in eum annum, quo erat Q.
576 Hortensius consul futurus, incidere. Et *in ipsis actionibus* primum ac potentissimum obtinet locum. nam, quid dicendum, quid tacendum, quid differendum sit, exigere, consilii est; negare sit satius, an defendere?

5. *in ipsis.* Omittunt *in* libri omnes ante Loc. Reposuit et Regius. Pro *Et* Turic. a sec. manu *at.*

potentissimum. Jens. *potissimum* cum Tarv. Loc. Ven. Rusc. Idem dare Goth. narrat Gesn., cum tamen Voss. 2. Vall. nostrum. *differendum.* Hoc e Goth. recepit Gesn. qui auctorem addere oblitus est Voss. 2. Salubre hic quidem consortium. In margine est non Stephani solum sed et Gryphii (1544). MSS. quidem et excusi *diffidendum* ante Ald. qui cum reliquis habet Regii mutationem *diffitendum* (quod in ipso Vall. legit Bad.) i. e. negandum. Sed hoc est continuo: „negare," nec unquam pro negando isto verbo utitur Qu. Apud Rollinum (in meo quidem exemplo) ipsum invenio *differendum*, quod tamen novasse videtur Harles. cf. 5, 10, 35.

contrahere — incidere. cf. Cic. Act. 1. in Verr. c. 8. 9. 18. Asconius Pedianus argumento ejusdem (p. 40) „Cum „videret" (Cicero) „id agi, „ut a M. Glabrione Praetore „et ab iis judicibus, qui tunc „erant, ad alium annum, „aliumque Praetorem res tota „transiret, eripereturque sibi „reus patrocinio Hortensii ac „Metelli, qui tunc Consules „futuri erant (per hos enim „Verres eludendi judicii fidu„ciam sumserat) hoc commen„tus est ut orationem longam „praetermitteret." Idem in fine commentarii p. 66. „Victoriae „consuluerat *brevitate dicen„di.*" Middletonus in Vita Ciceronis Sect. 2. etiam nostri loco utitur.

5. *exigere.* „Examinare, ac„curate perpendere, ut 1, 4, „7 *An cujuslibet auris est exi„gere literarum sonos?* Plin. „Epist. 9, 26, 13 post longam „disputationem *Jam nunc,* in„quit, *destines diem, quo et* „*de illis et de his coram exi„gere possimus.* Vid. Gronov. „Obs. 4, 20." (p. Platn. 762) Gesnerus.

ubi prooemio utendum, et quali? narrandumne, et quomodo? jure prius pugnandum, an aequo? qui ſit ordo utiliſſimus? tum omnes colores; aſpere an leniter, an
6 etiam ſummiſſe loqui expediat? Sed haec quoque, ut quisque paſſus eſt locus, monuimus: idemque in reliqua parte faciemus. pauca tamen exempli gratia ponam: quibus manifeſtius appareat, quid ſit, quod demon-
7 ſtrari poſſe praeceptis non arbitror. Laudatur conſilium Demoſthenis, quod, cum ſuaderet bellum Athenienſibus parum id proſpere expertis, nihil adhuc factum eſſe ratione monſtrat; poterat enim emendari negligentia: at, ſi nihil eſſet erratum, melioris in

narrand. — quomodo. Turic. *narrandum et ne q. m.* (cf. 6, 4, 16 ſed et 5, 8, 2), a ſec. manu *narrandum et an iniquo m.* et ſic Guelf.

ſummiſſe. Sic Guelf. Goth. Camp. Reliqui fere *ſubm.* cf. 4, 2, 62.

jure — an aequo. cf. 4, 3, 11.

prius. cf. 4, 2, 26 „*antiquior* — cura." Eodem modo uſurpat Caeſ. B. C. 3, 1. Adjectivum mox eſt § 11.

ſummiſſe. cf. 4, 2, 62. 7, 4, 27. „ſummiſſa et ad ſatis „faciendum compoſita." Repetitum a modis muſicis cf. 3, 8, 48.

7. *conſilium Demoſthenis.* Deſignat Philander Olynth. ſec. quae ſane habet hujusmodi quaedam, velut p. Reisk. 19. 24. Geſnerus Philipp. pr. excitans inde haec verba ἵν' εἰδῆτε, ὅτι οὐδὲν οὔτε φυλαττομένοις ὑμῖν ἐστι φοβερὸν οὔτ' ἂν ὀλιγωρῆτε τοιοῦτον οἷον ἂν βούλησθε. (p. Reisk. 41). Sed ipſa prope noſtri verba habes eadem oratione (p 40) ὅτι οὐδὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν δεόντων ποιούντων ὑμῶν, κακῶς τὰ πράγματα ἔχει. ἐπείτοιγε εἰ πάνθ' ἃ προσῆκε πραττ-

posterum spei non erat ratio. Idem, cum 8
offensam vereretur, si objurgaret populi segnitiem in asserenda libertate reipublicae, majorum laude uti maluit, qui eam fortissime administrassent. Nam et faciles habuit aures, et natura sequebatur, ut meliora probantes pejorum poeniteret. Ciceronis quidem vel 9
una pro Cluentio quamlibet multis exemplis suffecerit oratio. Nam, quod in eo consilium maxime mirer? primamne expositionem, qua matri, cujus filium premebat aucto-

8. *eam.* Turic. Guelf. Camp. *rem* cum Goth. Voss. 2. Alm. Andr. et edd. ante Stoer. Emendavit aliquis doctus; rectissime ille, quicunque primum. Neque enim sufficit, id quod facit Burm., proferre exempla *administrandi rempubl.* quod ipsum non est in veteri scriptura.

9. *suffecerit.* Turic. Guelf. *sufficeret*, cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Stoer. exc. Camp. (si recte tacui) cf. 1, 1, 22. Turic. (a pr. manu) *sufficeretur* et sic Alm. cf. 6, 4, 22 item protinus. *mirer.* Turic. *miror* cum Alm. cf. modo item hac §. *qua matri.* Sic Turic. (nisi quod *quam*) Camp. cum Alm. Andr. et edd. ante Stoer. exc. Jens. quo acc. Obr. Reliqui *quae.* Displicet in hac ratione praeteritum *abstulit.*

τούτων οὕτως εἶχεν, οὐδ' ἂν ἐλπὶς ἦν αὐτὰ βελτίω γενέσθαι.

8. *Idem.* Hic Philander ablegat ad Olynth. tert. ubi tamen (p. 34 seq.) superiorum temporum oratores maxime laudat Demosthenes, qui in concionibus nihil dixerint ad demerendum populum, omnia reipublicae causa, nec suas utilitates spectaverint sed communes. Vereor etiam ut recte haec Demosthenis exempla ad partes vocarit Qu., offensam eum veritum dicens. Demosthenes quidem adeo animosus est et liber in exagitanda civium socordia, ut vix ullum ejus locum ostendi posse credam, ubi manifesta sit talis, qualem laudat noster, cautio et prudentia. Plenissimae enim sunt Philippicae illae decem acerrimarum torporis, levitatis,

ritas, abstulit fidem? an, quod idem corrupti judicii crimen transferre in adversarium maluit, quam negare, propter *inveteratam* (ut ipse dicit) *infamiam?* an, quod in re invidiosa legis auxilio novissime est usus? quo genere defensionis etiam offen- 577
disset nondum praemollitas judicum mentes: an, quod se ipsum invito Cluentio facere testa-
10 tus est? Quid pro Milone? quod non ante

quod idem. Turic. (a pr. manu.) *quo dicit.*

judicii. Turic. Guelf. omittunt cum Alm.

in re. Hoc prima Turic. manus bis ponit. cf. 6, 4, 18.

offendisset. Turic. *defendisset* cum Alm. cf. hac § item 10.

10. *non ante.* Turic. omittit *non* (cf. 6, 4, 16). Sed modo *quo*, a secunda manu et sic Guelf.

mollitiei, injustitiae objurgationum, quarum qui contemsit invidiam, is non videtur unquam surrepturus fuisse ambitioni concionum. Talis confidentiae ipsa illa Olynthiaca tertia plurima habet exempla. Si laudes majorum requiris in Demosthene, creberrimae quidem sunt eae, sed nulla parcendi aequalibus ratione. cf. p. Rsk. 68. 295 — 297 usque ad celeberrimum istud jusjurandum. Nec Turnebianus interpres vera docet, Dionysium Halicarnassensem ajens, haec ipsa de Demosthene prodidisse, capite artis de figuratis orationibus. Neque enim ibi quidquam tale figuris occultans ostenditur Demosthenes, verum callide avertens cives a rege Persarum jam nunc debellando (Dion. Hal. ed. Rsk. 5. 351 — 54).

9. *inveteratam — infamiam.* Ipse quidem Cicero *invidiam* dixit, non *infamiam*, in ipso orationis initio. Paulo tamen post *infamiam judicii corrupti.* itidem primo capite; et 22 „judicia — operta — *infa-* „*mia.*" Haec nobis facilia inventu in libris excusis. cf. ad 6, 3, 107.

legis auxilio — testatus est. cf. dicta ad 6, 1, 25.

10. *non ante narravit.* cf. 4, 2, 25.

narravit, quam praejudiciis omnibus reum liberaret? quod insidiarum invidiam in Clodium vertit? quanquam revera fuerat pugna fortuita: quod factum et laudavit, et tamen voluntatem Milonis removit? quod illi preces non dedit, et in earum locum ipse successit? Infinitum est enumerare, ut Cottae detraxerit auctoritatem; ut pro Ligario se opposuerit; Cornelium ipsa confessionis fiducia eripuerit. Illud dicere satis habeo, nihil 11
esse non modo in orando, sed in omni vita, prius consilio; frustraque sine eo tradi ceteras artes; plusque vel sine doctrina prudentiam, quam sine prudentia facere doctrinam. Aptare etiam orationem locis, temporibus,

reum. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *rerum.* Quod emendans Regius cum dixisset eum, qui hoc ignoraret, *instruendum* reddere grammaticis oportere, acerbe increpitus est a Badio, ipsum ab illis *instituendum* dicente ut disceret quid esset *instruere.* *liberaret.* Sic et Goth. non *liberarit*, ut Gesn. narrat. *re vera.* Turic. Camp. *res v.* Alm. *rem v.* cf. § 10. sed et 5, 7, 13.

11. *Aptare.* Turic. (a pr. manu) *appare.* a sec. *apparet*, et sic Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Alm. Andr. Bad. utr. Rollin. et aliquot Burmanni.

orat. locis. Goth. (tac. Gesn.) Camp. inserunt *accommodare* cum Voss. 2. Andr. Bad. utr. Rollin. aliisque Burmanni. cf. § 5.

insidiarum invidiam. cf. 4, 2, 57. 5, 10, 50.

voluntatem — removit. cf. 3, 6, 93.

non dedit — successit. cf. 6, 1, 25. 27.

Cottae. cf. 5, 13, 30.

pro Ligario. cf. 5, 10, 93.

Cornelium. cf. 5, 13, 18. 26.

11. *nihil esse — consilio.* cf. 6, 3, 34.

personis, est ejusdem virtutis. Sed hic quia latius fusus est locus, mixtusque cum elocutione, tractabitur, cum praecipere de apte dicendo coeperimus.

est ejusdem. Sic Turic. (a pr. manu) solus. Reliqui *esse e.* pendente ex *dicere satis habeo* structura. Alienum est et hoc annumerari iis, quae dicere satis habeat.

apte. Turic. Guelf. *capite.*

de apte dicendo. cf. 1, 5, 1. Agetur autem de eo c. 1. lib. 11.

E r r a t a.

p. 16. not. ex. v. 4. ſurſ. explicatur l. explicatur.
p. 21 - - 8. ſos l. los
p. 28. not. crit. v. 13. 4, 6, 52 l. 4, 1, 52
p. 29. not. ex. v. 4. 6, 4, 6 l. 6, 1, 44.
p. 30. not. ex. v. 2. ſurſ. quo cum l. quocum
p. 32. - - v. 1. 1 11. l. 1, 11.
p. 35. - - v. 10. Deſiderari l. *Deſiderari*
p. 38. not. crit. v. 5. ſurſ. Turic. *et amorem.* l. Turic. cum Alm. *amorem*
p. 48. - - v. 4. ſurſ. 30, l. 30.
p. 49. - - v. 2. ſurſ. cum l. et
p. 57. - - v. 9. 1, 2, 26. l. 1, 6, 26.
p. 66. not. ex. v. 2. ſurſ. *Teuxer* l. *Teucer*
p. 77. - - v. 1. 6, l. 5,
p. 89. not. crit. v. 3. Bad. l. Bal.
p. 95. - - v. 2. ſurſ. *nec.* l. *nec*
p. 97. not. ex. v. 2. ſurſ. 31, l. 31.
p. 112. not. crit. v. 1. ſurſ. inde l. inde.
p. 114 not. ex. v. 1. Compara l. Comparat
p. 119. not. crit. v. 7. ſurſ. Ald. Rel. l. Ald. (exc. Camp.) Rel.
p. 124. not. ex. v. 1. 61, l § 61.
p. 125. - - v. 16. ἧν l. ἦν
p. 126. not. crit. v. 3. Rollinum l. Obr.
p. 132. not. ex. v. 2. excitamenta l. incitamenta
p. 136. - - v. 3. ſurſ. ex l. et
p. 144. - - v. 1. ſurſ. 62. l. 63.
p. 146. - - v. 3. 2, 13, 2. l. 2, 13, 3.
p. 165. not. crit. v. 5. *adverſi.* l. 19. *adverſi.*
p. 169. - - v. 7. 27. *quid dicamus* l. 26. *quid dicamus*
p. - not. ex. v. 4 ſurſ. 27. l. 26.
p. - - - v. 1. ſurſ *ut ſi dicam* l. 27. *ut ſi dicam.*
p. 170. not. crit. v. 10. ſurſ. *quod dict.* l. *de quo dict.*
p. 179. - - v. 4. ſurſ. Habent l. Habet
p. 193. not. ex. v. 2. ſurſ. 4. l. 3.
p. 200. not. crit. v. 5. Nihil l. Nihili
p. 202. not. ex. v. 1. ſurſ. *tamen* l. tamen.
p. 203. not. crit. v. 2. ſurſ. accedd. l. acc. edd.
p. 216. - - v. 5. *alia* l. *aliae*
p. 223. - - v. 4. ſurſ. *ad* l. ad
p. 233. - - v. 1. ſurſ. quoque l. quoquo.
p. 235. - - v. 2. ſurſ. *rationum* et l. *rationum:* et
p. 245. not. ex. v. 1. raena l. rena
p. 261. not. crit. v. 2. *hic* l. hic
p. - not. ex. v. 3. 5. l. 5,
p. 266. not. crit. v. 2. ſurſ. illa l. ille
p. 272. not. ex. v. 2. ſurſ. δίκαιοιν l. δίκαιον
p. 277. not. crit. v. 1. *neque omne* l. 81. *neque omne*
p. 302. not. crit. v. 1. ſurſ. 20, l. 120.
p. 303. not. ex. v. 1. *inutiles* l. *inutilem*
p. 307. not. crit. v. 1. *copia occur.* l. *copia — occur.*
p. 314. not. ex. v. 1. *Muraena* l. *Murena*
p. 315. not. crit. v. 10. ſurſ. *p. ex ſe* l. *D. p. ex ſe*
p. 318. not. ex. v. 6. Vol. 2. l. Vol. 1.
p. 319. - - v. 3. ſurſ. 672. l. 627.
p. 328. - - v. 2. ſurſ. Sylla l. Sulla

p. 335. not. ex. v. 4. surs. A. L. 2, l. A. L. Z.
p. 361. - - v. 4. surs. malatet l. nam latet
p. 362. not. crit. v. 5. surs. *sat.* l. *sat*
p. 382. - - v. 2. surs. subauditur l. subaudiatur
p. - - - - - 11. l. 11,
p. 394. not. ex. v. 3. 18, l. 18.
p. 426. - - v. 12. surs. 24, l. 24.
p. 428. - - v. 12. δικανοσ. l. δικαιοσ.
p. 434. not. crit. v. 4. *mei — dol.* l. *mei dol.*
p. 442. - - v. 4. 5. surs. *utilitates.* Alm. — dubito, quem pluralem — 14. l. *utilitates,* quem pluralem — 14. Alm. — dubito.
p. 449. - - v. 5. surs. nost. l nos
p. 459. - - v. 2. Voss. 3. l. Voss. 2.
p. 461. - - v. 12. Omittit l. omittit
p. 469. - - v. 8. pronomen l. praenomen
p. 477. - - v. 6. *I* l. *I.*
p. 495. - - v. 6. *i. n. i.* l. *i. u. i.*
p. 502. not. ex. v. 7. *alioqui* — ἦθος l. *alioqui* ἦθος
p. 511. not. crit. v. 7. ad *hominem* l. *ad hominem*
p. 536. - - v. 3. surs. *simpl. Aut* l. *mediis. Aliena.*
p. 542. not. ex. v. 6. *convivis* l. *conviviis*
p. 547. - - v. 4. surs. 6. 5, 11 l. 6, 5, 11
p. 549. not. crit. v. 7. sit l. fit.
p. 556. - - v. 8. sit l. fit.
p. - - - v. 11. si inc l. sine
p. 574. - - v. 5. manu, l. manu)
p. 577. not. ex. v. 10. surs. trahens l. tractans
p. 598. - - v. 8. eam l. se eam
p. 629. not. crit. v. 2. surs. oppositionem l. appositionem.
p. 638. not. ex. v. 11. dicitur, quo l. dicitur, vel in actione perpetua, quo